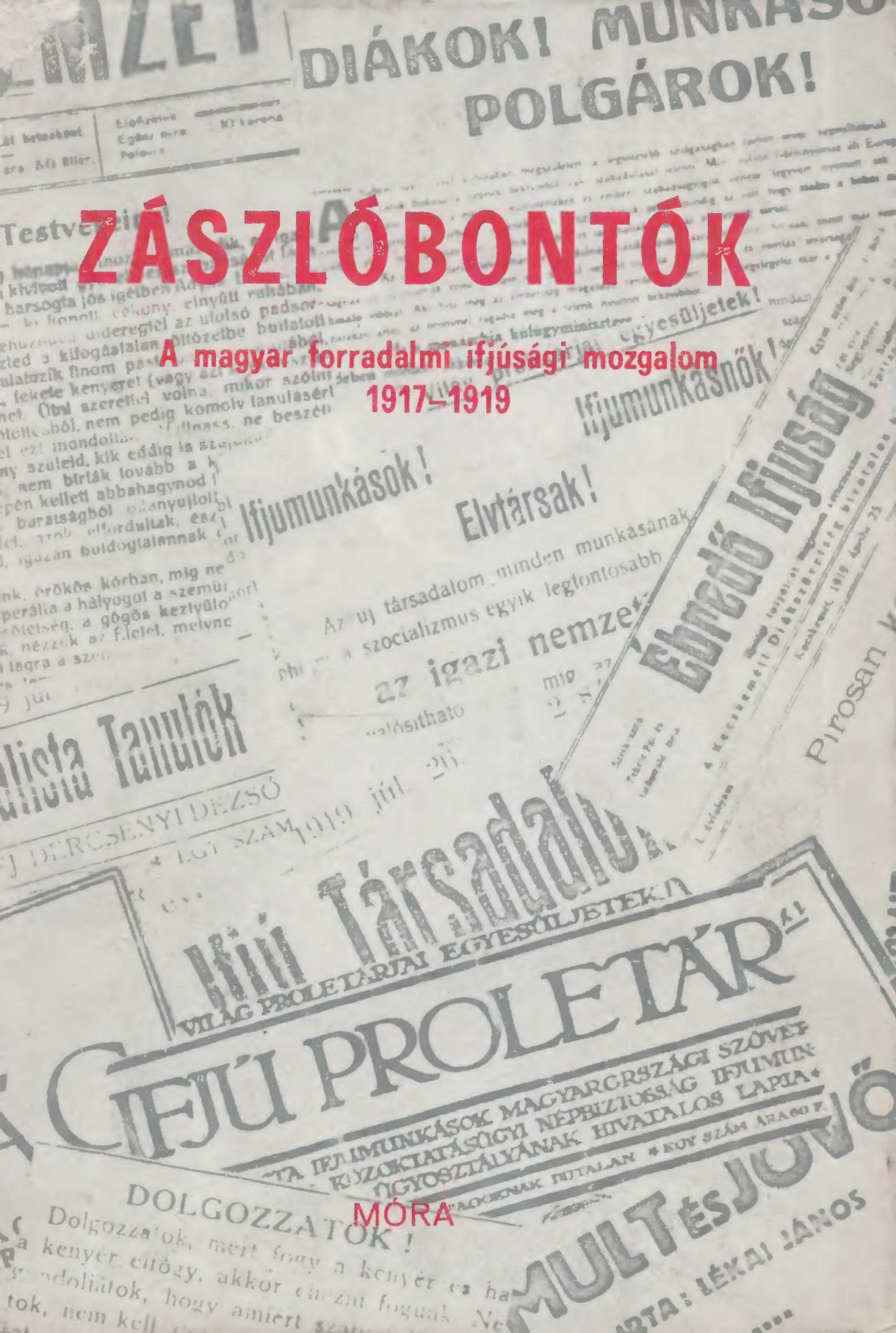

ZÁSZLÓBONTÓK

A magyar forradalmi ifjúsági mozgalom 1917–1919

MÓRA

ZÁSZLÓBONTÓK

A magyar forradalmi
ifjúsági mozgalom
1917–1919

ZÁSZLÓBONTÓK

A magyar forradalmi ifjúsági mozgalom

1917–1919

Válogatott írások

Móra Könyvkiadó

Az összeállítás az MSZMP KB
Párttörténeti Intézetében készült

Válogatta, szerkesztette és a bevezetőt írta:
SVÉD LÁSZLÓ

195.

© Svéd László editor, 1980

A magyar forradalmi ifjúság szerepe a tízes évek végén bekövetkezett haladó politikai fordulatokban

Hatvan esztendővel ezelőtt robbanásszerűen kezdte meg hódító útját a fiatalkorú munkásság nemzeti talajon álló, egyetemes forradalmi eszmeiségű társadalmi szervezete: a magyar kommunista ifjúsági szövetség.

Történeti hátterében az imperialista világháború véres pusztítása állt. Tudott dolog, hogy 1914-ben fiatalságunk java részét – „a hazáért és a civilizációért" jelszóval ámítva – megbarátkoztatták a háború gondolatával. A mozgósított legények pántlikás kalappal, a „Megállj, megállj, kutya Szerbiát" harsogva vonultak be állomáshelyükre. A városok és a falvak utcáin valósággal farsangi hangulat uralkodott.

Természetellenes állapot volt ez, nem tarthatott és nem is tartott soká. Nincsen olyan elemi csapás, amely úgy fel tudna rázni egyedeket, népcsoportokat, népeket, mint a háború. Mert akár szembenéz vele az ember, akár menekül előle – kíméletlenül beleavatkozik az életébe. Ha a háborús küzdelemnek van erkölcsi fedezete, a kitartás végtelen lehet. Azonban a leghősiesebb helytállás is megtörik, ha kiderül, hogy a harci buzgalom idegen és nemtelen célokat szolgál. Az utóbbit példázza a tízes évek második felének magyar történelme is. Az időszerűvé vált társadalmi forradalom elhárítására, a szocializmus „pihentetésére" irányuló kísérletnek óhatatlanul kudarcba kellett fulladnia Közép-Európának abban a térségében, ahol minden változásért kiáltott.

Az 1914-es össznemzeti fellángolást a kétkedés dermedt csendje váltotta fel. A kétkedéstől pedig egyenes út vezetett az ellenkezésig. Az oroszországi forradalmak – kivált a Nagy Októberi Szocialista Forradalom – pszichikai és politikai ösztönzésétől harcba szálló magyarországi néptömegeket a megroskadt államgépezet – külső segítség híján – már nem tudta feltartóztatni.

Forradalmi ifjúságunk tekintélyes erőként jelentkezett a tízes évek végén bekövetkezett politikai fordulatban, a történelmi haladás előmozdításában szerzett kimagasló érdemei elvitathatatlanok. Az államhatalom birtoklói

nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget az ifjúság mozgolódásának. Érthető, hiszen a korabeli közgondolkodásban a be nem érkezett fiatalnak szemernyi tekintélye sem volt. A fiatalok a dualista Magyarországon nem kaptak választójogot, ezért minden kormányférfi, pártvezér és kortes átnézett rajtuk. Katonának persze kellettek, de a hadseregben a baka lelki élete éppen olyan előírásos volt, mint az öltözéke. A regula által szűkre szabott lelkivilágát a haza és a király iránti hűségnek meg a szolgálati szabályzatnak kellett kitöltenie. A hatalmasok nem hittek a márciusi gondolat virulens voltában, nem számoltak a márciusi ifjúság örököseivel. Ilyenformán nem csodálkozhatunk azon, hogy Tisza István gróf a galileisták megmozdulásait még száz órával rendszerének pusztulása előtt is afféle gyerekes csínytevésnek, „forradalomparódiának" tartotta.

Pedig a kor haladó diákegyesületében, a Galilei-körben nevelkedett és abból kinőtt harcos alakulat, a Duczynska Ilona, majd a Korvin Ottó által vezetett forradalmi szocialisták csoportja nagy figyelemre adott okot. Kivált azért, mert a társadalmi továbblépést az „oroszul való cselekvésben" vélte megoldani, és mert szövetségeseit elsősorban a munkásság és az ifjúmunkásság körében kereste.

Milyen erőt képviselt és merrefelé hajlott a kor szervezett munkásifjúsága? Az ifjúproletárok – jobbára tanoncokból verbuvált – féllegális szabadszervezete a világháború kitörése után politikailag és szervezetileg egyaránt meggyengült. Legjobb vezetőit bevonultatták a hadseregbe, szellemiségét pedig megfertőzték nacionalizmussal, szociálsovinizmussal. Nemzetközi kapcsolatai lényegében megszakadtak. Tagjainak száma az 1914 februárjában kimutatott 1650 főről három év múltán mintegy 1000 főre csökkent.

1917–1918-ban vett kedvező fordulatot az ifjúmunkás-mozgalom fejlődésmenete. 1917 tavaszán nagyarányú bérharc zajlott le a budapesti nagyüzemi és nyomdásztanoncok körében. Ennek kapcsán mintegy 40 fontos termelőegységben sikerült béremelést, illetőleg munkaidő-csökkentést kiverekedni. Jóllehet az említett tanoncsztrájkok gazdasági követelések jegyében zajlottak le, háborúellenes színezetük volt, és így politikai hatást is keltettek.

Nehéz lenne megmondani, hogy kiket hökkentett meg jobban a tanoncok radikális fellépése: a gyárosokat-e vagy a szakszervezeti vezetőket. Tény, hogy a tanoncok ügye az 1917 augusztusában megrendezett szakszervezeti kongresszuson igen nagy vihart kavart. Haáz Kálmán, Az Ifjúmunkás c. lap felelős kiadója megállapította, hogy noha ő a hozzá fordulóknak megtiltotta a sztrájkot, „rövid idő alatt mégis 40–50 tanoncsztrájk robbant ki". A vitába Jászi Samu, a Szakszervezeti Tanács főtitkára is bekapcsolódott, és a következőket mondta: „Fölhozták itt az ifjúmunkások dolgát. Van egy régi határozat, hogy az ifjúmunkásokat nevelni, jó szakszervezeti emberekké, jó szocialistákká nevelni kell. De nem engedhető az, hogy mozgalmakat csináljanak. Most el voltam foglalva a kongresszus előtt, de megelőzőleg jártam köz-

tük, ott nincs minden rendben. Amit ott láttam, az nem felel meg a mi intenciónknak. Bejelentettem, hogy rendet kell teremteni. Nem azt akarjuk, hogy ott krakélereket neveljenek. Amit ott egy közgyűlésen végig lát az ember, attól meg kell rémülnie, hogy milyen nevelésben részesülnek."

Az 1917-es szakszervezeti kongresszus arról tanúskodik, hogy az ifjúmunkás-mozgalom irányítása kicsúszott a szakszervezeti vezetők kezéből, és a felpezsdülő ifjúsági egyesület képében már ekkor kezdtek kirajzolódni az 1919-es forradalmi ifjúsági szövetség körvonalai.

A szervezett proletárifjúság megbízható segítőtársakra talált. A forradalmi szocialisták csoportjának tagjai ugyanis a Galilei-kör 1918 januárjában történt betiltása után sorra beléptek az ifjúmunkás-egyesületbe, és ott tanító, szervező munkát végeztek. Az ifjúmunkás-mozgalommal kapcsolatos korabeli forrásokban itt is, ott is találkozik az ember a forradalmi diákság és a fiatal értelmiség egy-egy kiváló képviselőjének nevével. Az 1918. évi ifjúmunkás-szabadszervezeti közgyűlés előadóinak sorában látjuk például a 25 éves dr. Rudas Zoltán ügyvédjelöltet, a Galilei-kör elnökét, a Szabadgondolat c. folyóirat későbbi szerkesztőjét és a 28 éves Lévai Oszkár tisztviselőt, a forradalmi antimilitarista mozgalom egyik résztvevőjét, az 1920-ban mártírhalált halt kommunista aktivistát. A forradalmi szocialisták hozzájárultak az ifjúmunkások harcának tudatosabbá tételéhez, mozgalmuk szervezeti kereteinek kitágításához, a szociáldemokráciával szemben elfoglalt ellenzéki álláspontjuk megszilárdításához.

Az ifjúmunkás-egyesület szervezeti állapotáról 1918 első negyedében nyilvánosságra hozott adatok figyelemreméltó fejlődésről tanúskodtak. E szerint az egy évvel korábbi 7 csoporttal és 800 taggal ellentétben, 1918 elején már 16 csoportot és 3510 tagot tarthattak számon. Foglalkozásukat illetően a tagok legnagyobb hányada műszerészekből, vasesztergályosokból, lakatosokból, szabókból, nyomdászokból került ki. A szociáldemokrata ifjúmunkás-mozgalom vezető posztjait ekkor már minden szinten javarészt olyan fiatalok töltötték be, akikkel nem sokkal később a kommunista ifjúsági mozgalom jeleskedett. Közülük példaként említhetjük Eisler Lajost, Kaszás Hugót és Brodmann Ignácot, a KIMSZ Központi Vezetőségének tagjait; a két utóbbi hősi halált halt a Tanácsköztársaság forradalmi honvédő háborújában; Lőwy Miklóst, a KIMSZ Központi Vezetőségének tagját, aki 1919-ben mártírhalált halt; Horváth Imrét, akit a húszas évek elején illegális kommunista tevékenységért 10 évi fegyházbüntetésre ítéltek; utolsó életéveiben az MSZMP KB tagja, a Magyar Népköztársaság külügyminisztere volt; Csernyák Lajost, a KIMSZ Központi Vezetőségének tagját. A Tanácsköztársaság védelméért folytatott harcban tüdőlövés érte. A húszas évek elején az illegális kommunista mozgalmat szervezte. Később a Csehszlovákiai Kommunista Ifjúmunkás Szövetség kerületi titkára, majd a Francia Kommunista Párt magyar csoportja országos vezetőségének tagja volt.

A budapesti nagyüzemi ifjúmunkások szervezettségi szintjének és befolyásának növekedése több lehetőséget teremtett az ifjúmunkás-mozgalom és az egyetemes forradalmi tömegmozgalmak érintkezésére. Az ifjúmunkások nagy számban vettek részt a januári és júniusi általános politikai sztrájkban, a háborúellenes tüntetésekben, és közben önálló bérmozgalmakkal iparkodtak optimális munkafeltételeket kicsikarni.

Az őszirózsás forradalom győzelmét követő hetekben úgy áradt az ifjúmunkásság az egyesületi helyiségekbe, akár a felnyitott zsilipek nyomán útjára engedett víz. Ezrek és ezrek gyors eszmélése, szervezkedési láza sarkallta a szociáldemokrata vezérkart a legális ifjúsági mozgalom szervezeti kereteinek mielőbbi kialakítására. És ekkor robbant be a politikai porondra a Kommunisták Magyarországi Pártja. A haladó ifjúságot megragadta a KMP programja, mert az közvetlen közelben láttatta a végcélt: a munkásosztály döntő harcát a hatalomért s a teljes társadalmi megújulás távlatait. A polgári radikális Jászi Oszkár méltán emlékezhetett így a KMP zászlóbontására: „... épp a fiatal, lelkes, idealista energiák csatlakoztak mind teljesebben a kommunista mozgalomhoz. A húszévesek csak eszméket látnak, akadályokat és nehézségeket nem, márpedig ezek a húszévesek teljesen a neomarxizmus hatása alatt állottak... Lehet-e csodálkozni azon, hogy épp a legjobb és leglelkesebb fiatalság habozónak, opportunistának, megalkuvónak találta a szocialisták taktikáját akkor, amikor a nagyszerű orosz példa isten országának eljövetelét bizonyította?"

A marxizmusnak a forradalmi ifjúságra gyakorolt hatásáról önmagában is sokat mond az a tény, hogy a KMP vezetői és alapító tagjai között – más politikai pártok példájától eltérően – szokatlanul nagy számarányban jelentkezett a fiatalság. Közismert tény, hogy a kommunista pártot életre hívó erők sorában voltak a javarészt idealisztikus fiatal emberekből, diákokból toborzott forradalmi szocialisták s a hozzájuk csatlakozó szindikalista munkások is. Kun Béla az itthoni pártalapítókról emlékezvén, elsősorban éppen a Korvin Ottó által vezetett csoportot emelte ki. A forradalmi szocialisták nyilván azzal érdemelték ki ezt a rangsorolást, hogy a pártalapítással kapcsolatos vitában kevésbé voltak aggályoskodók, mint a KMP zászlóbontásától a munkásmozgalom egységét féltő szociáldemokrata baloldal szakszervezeti iskolázottságú tagjai.

A fiatalok tisztségviselésének mértéke szempontjából érdekes a Központi Bizottság összetétele. A KB legfiatalabb tagja, Korvin Ottó 24 éves, legidősebb tagja, László Jenő 40 éves volt. A 32 esztendős Kun Béla már a KMP idősebb tisztségviselői közé tartozott.

A KMP vezetői a pártépítés egyik részfeladatának tartották az ifjúmunkás-szövetség legális hálózatának megteremtését, és mint ilyet, a legfontosabb teendők közé sorolták. Elsősorban ez magyarázza azt a megkülönböztetett figyelmet, melyet az Oroszországból hazatért kommunista vezetők a

forradalmi diákság és fiatal értelmiség, de még inkább a munkásifjúság iránt tanúsítottak. Kun Béla 16 év múltán így világította meg az alakulóban lévő KMP és a forradalmi ifjúság gyors egymásra találásának lényegét: „A mi pártunk, amikor megalakult, és azóta is mindig, mindenkoron a *fiatalok pártja* volt. *A fiatalok pártja* volt nemcsak abban az értelemben, hogy korban fiatalok voltunk, akik megalakítottuk a KMP-t, hanem a fiatalok pártja volt azért, mert *azoknak a pártja volt, akiké a jövő,* azoknak a pártja volt, akik biztosak voltak a harcos, szabad jövőben! Ezért volt az, hogy a mi pártunk még jóformán meg se alakult, máris felismerte *a fiatalság történelmi jelentőségét* a munkásosztály forradalmi osztályharcában. Ezért volt az, hogy a mi pártunk minden hibán keresztül is, amit elkövettünk, sohasem követett el egy hibát: a fiatalság jelentőségének lebecsülését."

A kommunista ifjúsági aktíva úgyszólván napokkal Kun Béla Budapestre érkezése után megszerveződött, és tettre készen állt. Lékai János, Boross F. László és a környezetükben dolgozó ifjúkommunisták most már Kun, majd a KMP utasítása alapján segédkeztek a legális ifjúmunkás-mozgalom alapkövének lerakásánál.

1918. november 30-án zsúfolásig megtelt ifjúmunkásokkal a régi képviselőház nagyterme. A magyarországi proletárifjúság első szabad tanácskozásán számos testület képviseltette magát. Az MSZDP és Az Ifjúmunkás c. lap részéről Révész Mihály, a KMP részéről Rabinovics József, az Országos Tanoncügyi Bizottság küldötteként Király Albert jelent meg. Képviseltette még magát a Fővárosi Tanács, a vasasok, a famunkások, a kárpitosok, a szabók, a magánalkalmazottak szakszervezete, továbbá a mérnökök főiskolai szakosztálya, a Galilei-kör és a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesülete.

Napirend előtt szót kért Krammer Sándor, és előterjesztett egy forradalmi szellemű határozati javaslatot, melyet Boross F. Lászlóval közösen szövegezett meg. Krammer egyebek közt javasolta: az Ifjúmunkások Országos Szövetségének alakuló közgyűlése küldje *„forró üdvözletét és teljes szolidaritásának kifejezését* a diadalmas, kizsákmányolást romboló, szocializmust építő *oroszországi* proletariátusnak s a nemzetközi forradalom előharcosának, *Lenin* elvtársnak". A határozati javaslatot a résztvevők kitörő lelkesedéssel fogadták el. Ugyancsak nagy ovációban részesült Rabinovics József, aki terjedelmes beszédben szólott az oroszországi proletárforradalomról, a proletárdiktatúráról és az ifjúmunkások időszerű feladatairól.

A tanácskozás Király Albert előadásával kezdődött. Király az ifjúmunkásság szociálpolitikai programjának irányelveit ismertette, majd előterjesztette az ezzel kapcsolatos határozati javaslatot. A javaslat állami ifjúmunkás-szociálpolitikai szerv felállításának, az 1884. évi ipartörvény megszüntetésének, az ifjúmunkás-védelem sokoldalú fejlesztésének s a tanonciskolai okta-

tás reformjának követelését tartalmazta. A nagygyűlés e határozati javaslatot egyhangúlag elfogadta.

A szövetség oktatási programját Lékai János terjesztette elő. Síkraszállt az esti és vasárnapi tanonciskolai oktatás azonnali eltörléséért, sürgette a tanoncképzés reformját, az állami tanműhelyek felállítását, majd vázolta az ifjúmunkáscsoportok oktatómunkájának módozatait. Végül hangsúlyozta: „A szövetségnek a közeljövő programjánál messzebb kell tekintenie, azért kell küzdenie, hogy az ifjúmunkások álma – mely Oroszországban már nem álom, hanem valóság – hazánkban is megvalósuljon."

Lékai beszéde után ismét Király Albert emelkedett szólásra. Felolvasta, majd vitára bocsátotta az Ifjúmunkások Országos Szövetsége (IOSZ) alapszabályainak tervezetét. Az alapszabályok a szövetség tevékenységének körét az érdekvédelem, a művelődés és a sport területére korlátozták. Az IOSZ-tagok alsó, illetőleg felső korhatárát 15–21 életévben szabták meg, a „kiöregedett" tagok számára pedig bevezették az úgynevezett pártoló tagság rendszerét. Az alapszabályokat – a Népszava egykori tudósítása szerint – „izgalmas vita után" fogadták el. Nem tudjuk bizonyosan, mely kérdések váltottak ki szócsatát, az a tény azonban, hogy a vitában Krammer Sándor is részt vett – valószínűvé teszi, hogy a kommunisták az alapszabály-tervezet egyes tételeit bírálták.

Végül a nagygyűlés megválasztotta a szövetség központi vezetőségét, a számvizsgáló bizottságot és a választmányt. A megválasztott öt központi vezetőségi tag közül hárman voltak kommunisták. Jelesen: Bergmann Géza II. elnök, Lékai János titkár és Balogh László pénztáros. A két ellenőr közül egy, a négy számvizsgáló bizottsági tag közül kettő volt kommunista. A húsztagú választmányban hozzávetőleges erőegyensúly jött létre. Az alapszabályok szerint azonban a szövetség vezetésében osztozni kellett az MSZDP és a Szakszervezeti Tanács embereiből álló Ifjúmunkások Országos Bizottságával, ami némiképp módosította az erőviszonyokat.

Az első legális hazai proletárifjúsági szervezet, az Ifjúmunkások Országos Szövetsége tehát felemás módon: szociáldemokrata szervezeti keretek között, de a forradalmi orientáció határozott jeleivel jött létre. Ami e kettősséget illeti, tarthatatlansága nyomban kiderült. Az MSZDP és az IOSZ között eredetileg meglévő ellentétek elvi okok miatt éleződtek ki. Összeütközést váltott ki az a tény, hogy a Népszava nem közölte az IOSZ Leninnek küldött üdvözletét, a Vörös Újság megjelenése után pedig heves antikommunista propagandát fejtett ki. A szervezett munkásifjúság politikailag érettebb része sérelmezte a kommunisták lejáratására irányuló kampányt, mert a KMP zászlóbontását – az oroszországi forradalmi események tükrében – indokoltnak és hasznosnak látta. Emellett úgy vélte, hogy a szociáldemokrácia minden tekintetben rászolgált arra a bírálatra, amely a munkásmozgalom ellenpólusa felől érte.

A kenyértörést érlelték bizonyos ifjúságpolitikai nézetkülönbségek is. Ezek egyaránt vonatkoztak a tanoncokkal kapcsolatos állami szociálpolitikára és az ifjúmunkás-szövetség tevékenységének vitatott kérdéseire. Az IOSZ alakuló nagygyűlésén elfogadott szociálpolitikai követeléseket beterjesztették a Népjóléti Minisztériumhoz. Ezt az aktust azonban semmilyen intézkedés sem követte. Ennélfogva a polgári demokratikus forradalom győzelme a tanoncok munkakörülményeit lényegében nem befolyásolta.

Az MSZDP és a Szakszervezeti Tanács tudomásul vette a fiatalok jelentkezését a politikai porondon, ellenben ahhoz, hogy az IOSZ jelentékeny mozgalmat csináljon, nem adott kellő segítséget. Nem gondoskodott szervezeti helyiségekről, előadókról, agitációs anyagokról, könyvtárakról, anyagi ellátásról. Az IOSZ választott vezetői fáradhatatlan, áldozatkész munkával iparkodtak ellensúlyozni a velük szemben megmutatkozó közönyt. Helyiségekért kilincseltek a főváros hatóságainál, ifjúmunkás-előadóképző szemináriumot szerveztek a Galilei-körben, és saját zsebükből adtak össze 1700 koronát az IOSZ anyagi kiadásainak fedezésére.

Az ellentmondások és bonyodalmak akkor éleződtek ki igazán, amikor egyes szociáldemokrata vezetők nyílt harcot indítottak a Vörös Újságot terjesztő s a KMP-vel való együttműködést más módon is kifejezésre juttató ifjúmunkások ellen. A reformistáktól való elszakadást már csak azért sem lehetett elodázni, mert az MSZDP haladéktalan „leszámolást" követelt mindazokkal, akik a szociáldemokrácia berkeiben a proletárforradalom gondolatát népszerűsítették. A késés az elkésés kockázatával járt. Tartani lehetett ugyanis attól, hogy Lékai Jánost és a vele egyívású ifjúsági vezetőket – a pártbomlasztás vádjával illetve – egyszerűen kiközösítik az MSZDP-ből és az IOSZ-ból.

Az események gyorsan peregtek. Az IOSZ néhány vezetője december közepe táján fontos megbeszélést folytatott a KMP Központi Vezetőségével. Lékai János és társai egyetértettek a KMP részéről felvetett ama taktikai elgondolással, miszerint egyelőre nem kell többet kívánni a szövetségtől a szociáldemokrata párttól való elszakadás kinyilvánításánál, mert a dolgok logikája úgyis a kommunisták mellé állítja a szervezetileg függetlenné váló IOSZ-t. Ezek után az ifjúkommunista vezetők: Lékai János, Boross F. László és Balogh László megszövegezték az IOSZ Központi Vezetőségének 1918. december 23-i ülésén beterjesztett alábbi határozati javaslatot:

„Tekintettel arra, hogy a szociáldemokrata párt az ifjúmunkás-mozgalmat teljesen elhanyagolta és a jövőbeli támogatás reményét eloszlatta azáltal, hogy

a) az IOSZ vezetőségének december 2-án beterjesztett minimális költségvetését visszautasította;

b) az egyleti helyiségek és a tanoncotthon megszerzése ügyében a legna-

gyobb nemtörődömséggel járt el, mondja ki az IOSZ vezetősége a következőket:

Elhatározza a vezetőség, hogy

1. minden párttól *független ifjúmunkás-szövetséget* alkot, amely az ifjúmunkások összes gazdasági és jóléti kérdéseinek rendezését, szellemi nevelését és az ifjúmunkáslap szerkesztését maga veszi a kezébe;

2. hogy erkölcsi és anyagi támogatást minden, az osztályharc elméleti alapján álló párttól elfogad;

3. egyszersmind kimondja, hogy tagjai úgy a szociáldemokrata, mint a kommunista pártba szabadon beléphetnek.

Végül utasítja a titkárt, hogy ezt a határozati javaslatot a december hó 30-ra összehívandó ifjúmunkás-összvezetőségi és összbizalmi testület elé terjessze."

A jelenlévő szociáldemokrata vezetőket alkalmasint meglepte az ifjúkommunisták határozottsága, de hamar felocsúdtak, s mindent megtettek a szakadás elkerülésére. Legelőször időt akartak nyerni. Hosszú vitákkal sikerült is késleltetniök a döntést. A tanácskozás átnyúlt december 24-ére, s ekkor Révész Mihály előterjesztette a sebbel-lobbal megszerkesztett szociáldemokrata ellenjavaslatot, amely lényegét tekintve a következőket tartalmazta:

1. Az IOSZ magáénak vallja az MSZDP programját, és változatlanul a párt szervezeti keretei között működik;

2. a szövetség nem hagyja, hogy a pártpolitikai viták eltérítsék eredeti hivatásától, a munkásifjúság „szocialista szellemben való nevelésétől";

3. az IOSZ sajnálattal állapítja meg, hogy a szociáldemokrata mozgalom egyes fórumai nem mindig részesítették kellő erkölcsi és anyagi támogatásban az ifjúmunkás-mozgalmat;

4. az IOSZ választmánya 3 tagú bizottságot küld ki azzal a feladattal, hogy a párt illetékes fórumainál haladéktalanul megszerezze a szövetség számára a kellő támogatást;

5. e határozatot a Népszavában és Az Ifjúmunkásban közölni kell.

A december 24-i vitát követő szavazás során a központi vezetőség 9 szavazattal 5 ellenében a Balogh László által előterjesztett javaslatot fogadta el. Megjegyzendő, hogy az 5 ellenszavazat magában foglalta a 3 kinevezett vezető (Haáz Kálmán, Király Albert, Révész Mihály) voksát is. Ezek szerint a választott vezetők között a vélemény 9:2 arányban oszlott meg a kommunista indítvány javára.

Az IOSZ szervezeti önállósításának dolgában az utolsó szót természetesen az összvezetőségi és összbizalmi testület ülésének kellett kimondania. Az ifjúsági szövetség sorsát eldöntő nagygyűlés előkészítésére mindössze öt és fél nap állt rendelkezésre. Az akkurátus munkához hozzászokott mai ifjúsági vezető valószínűleg nehezen tudja felfogni, miképpen lehetett 60 évvel ezelőtt ilyen nagy horderejű esemény előkészítésének politikai és szervezési tenniva-

lóit majdhogynem hírközlő eszközök nélkül, 132 óra leforgása alatt (ebben a karácsonyi ünnepek is benne foglaltatnak) megoldani. Az adott történelmi korszak sajátos jegyei mindig rányomják bélyegüket a mozgalmi munka stílusára és ütemére. 1918–19 rohanó eseményei rászorították az aktivistákat arra, hogy mindjárt fején találják a szöget, ne pedig körülötte kalapáljanak.

Az IOSZ 1918. december 23 24-i központi vezetőségi ülésének döntése az elszakadásról december 30. előtt nem kapott sajtónyilvánosságot. A Népszava nem közölte a szóban forgó határozatot, az IOSZ KV december 30-ra kitűzött plenáris üléséről pedig legelőször december 28-án adott hírt. Az Ifjúmunkás szerkesztősége a lap december 24-én esedékes számát visszatartotta. A január 1-i keltezésű lapszám – a jelek szerint – december 30-án látott napvilágot, ami gyakorlatilag annyit jelent, hogy a december 24-én hozott központi vezetőségi határozatot csak az összvezetőségi ülés napján publikálták. A Vörös Újság természetesen nem ismertethette frissiben a történteket, hiszen ellenkező esetben a szociáldemokraták joggal vádolhatták volna indiszkrécióval az IOSZ vezetőit.

A sajtó hallgatása miatt nagyobb terhek hárultak a fiatal szervezőkre és agitátorokra, de kiállták a próbát. December 25–29-e között a Budapesten és környékén működő mintegy 8–10 IOSZ-csoport rendkívüli vezetőségi és bizalmi testületi értekezletet, illetőleg taggyűlést hívott össze. A rendkívüli üléseken a központi előadók ismertették a Központi Vezetőség december 24-i határozatát, és hangulatilag előkészítették a december 30-i nagygyűlést. Az MSZDP nem tudott versenyre kelni ezzel a szervezői agilitással, mert a tehetséges, népszerű ifjúsági vezetők java része a pártellenzék soraiban működött.

Ilyen előzmények után került sor az IOSZ második összvezetőségi ülésére a budapesti Társadalmi Múzeum Eötvös utca 3. szám alatti épületének nagytermében. A szociáldemokrata pártot Révész Mihály és Király Albert képviselte. A szövetség függetlenítését célzó központi vezetőségi határozatot Balogh László terjesztette elő. A szociáldemokraták ismét előhozakodtak ellenjavaslatukkal, ámbár saját bevallásuk szerint „teljes súllyal érezték álláspontjuk népszerűtlenségét". Az ezek után következő indulatos vita valósággal az MSZDP elleni tüntetésbe torkollott. A szavazás az elszakadás híveinek fölényes győzelmét eredményezte. Balogh László javaslata mellett hatvanan foglaltak állást, ellene mindössze heten.

Az IOSZ tehát 1918. december 30-án megszakította szervezeti kapcsolatát az MSZDP-vel, és „függetlenné" vált. A függetlenség szigorúan a szervezeti keretekre korlátozódott. Az ifjúmunkás-szövetség eszmeileg a kommunista párthoz csatlakozott, a KMP erkölcsi és anyagi támogatásával működött. Ilyeténképpen az IOSZ elszakadása a szociáldemokrata párttól gyakorlatilag egyet jelentett a magyar kommunista ifjúsági szövetség zászlóbontásával.

Az ellenhatás nem váratott soká magára. A Népszava 1919. január 3-án *A pénzre váltott elvek* címen szerkesztőségi cikket közölt az IOSZ elszakadá-

sáról, és ebben a szövetség vezetőit azzal vádolta, hogy elvi meggyőződésüket eladták a KMP által felajánlott több tízezer koronáért. Az MSZDP az egység megbontásával vádolta az ifjúsági vezetőket, jóllehet az adott helyzetben éppen az IOSZ párton kívüli státusának osztatlan elismerése lett volna az egyetlen megoldás az ifjúmunkásegység fenntartására. A KMP nem szorgalmazta kommunista pártifjúsági szövetség létrehozását, bízott abban, hogy semleges terepen is képes maga mögé állítani a szervezett munkásifjúság zömét. Az MSZDP viszont egyenlő esélyekkel nem fogadta el a versenyt, görcsösen ragaszkodott – megalakulása óta először - saját ifjúsági szövetségéhez.

Végül is az MSZDP idézte elő az ifjúmunkás-mozgalom tényleges kettészakadását akkor, amikor riválisifjúmunkás-szervezetet alapított. Szervezetlen ifjúmunkás bőven akadt Magyarországon. Körükből nem volt nehéz tagságot toborozni olyan előnyös helyzetben lévő pártnak, mint az MSZDP. Különösen nem azokban a helységekben, ahol kizárólag szociáldemokrata munkásszervezetek működtek, s a KMP-ről a legtöbb fiatal legfeljebb hírből hallott. Az újonnan életre hívott szociáldemokrata ifjúsági csoportok küldöttei, az 1919. január 21-én megtartott közgyűlésen szövetségüket Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetségének (SZIOSZ) nevezték el. Központi lapjuk Az Ifjúmunkás lett. A SZIOSZ a társadalmi reformok híve volt; meghatározatlan ideig a polgári demokratikus államrend keretei között kívánt a munkásifjúság sorsán javítani. A SZIOSZ alakulásával egyidőben erőteljes szociáldemokrata szervező munka kezdődött a középiskolákban is. Ennek nyomán 1919. február 14-én létrejött a Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetsége. Az egyetemeken és főiskolákon működő Szocialista Diákok Szervezetével együtt most már három szociáldemokrata jellegű ifjúsági szervezet kísérletezett a fiatal nemzedék megnyerésével.

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége 1919 elején Budapesten, a főváros környékén és több más helységben újabb csoportokat létesített. Ámde a tagság tömörítése, foglalkoztatása igen nagy gondot okozott, mivel több szakszervezeti helyiségből kiebrudalták az IOSZ tagjait. Egyes budapesti csoportok tagsága vendéglőkben, kávémérésekben, gyermekjátszótereken gyűlésezett.

A KMP anyagi támogatásával, 1919. január 7-i keltezéssel megjelent 5000 példányban a „független" szövetség központi hetilapjának első száma. Az Ifjú Proletárt Lékai János szerkesztette, Boross F. László és Haberland Lajos közreműködésével. Ez volt Magyarországon az első kommunista ifjúsági lap. Fejlécén kezdettől fogva a nemzetközi munkásosztály harci jelszava állt, s már az első számában közölte az *Internacionálé* akkoriban még csak kevesek által ismert szövegét, az alábbi megjegyzés kíséretében: „Ezt a verset minden ifjúmunkásnak könyv nélkül kell tudnia."

Az IOSZ első, nagy tömegdemonstrációjára 1919. január 13-án került sor.

Ezen a napon sok ezer budapesti és környékbeli tanonc lépett sztrájkba, és tüntetett a főváros utcáin; felháborodásukat a sorsuk iránt tanúsított közöny váltotta ki. A tüntetők száma nem is fejezte ki teljes nagyságában az elégedetlenkedés mértékét, mivel a SZIOSZ vezetői igyekeztek távol tartani szövetségük tagjait a január 13-i eseményektől. A sajtóban közölték, hogy a szociáldemokrata ifjúmunkások nem vesznek részt a „független" ifjúmunkások tüntetésén, „ellenben más úton és gyorsabban teszik meg a szükséges lépést". A Népszavának, mint a legbefolyásosabb kormánypárti lapnak, ez a közlése legfőképpen abban játszott szerepet, hogy később a kismesterek rá hivatkoztak mint jogalapra, amikor a sztrájkban részt vett tanoncaikat elverték.

A január 13-i budapesti tanonctüntetés központi gyülekezőhelyéül a VI. kerületi Hunyadi teret szemelték ki. Nem éppen a legalkalmasabb terepnek bizonyult, túl közel volt a kerületi rendőrkapitánysághoz. A „népkormány" rendőrei a gyülekezőhely felé igyekvő több száz tanoncot szuronyos puskákkal tereltek be Hársfa utcai központjuk udvarára, és ott „kioktatták" őket a polgári demokrácia jogrendjéről. A Hunyadi tér talán sohasem látott oly tenger sok embert, mint azon a zord téli reggelen. Itt is, ott is vörös zászlók és feliratos táblák tarkították a tér és a környező utcák képét. A táblákon ilyen jelszavakat lehetett olvasni: „Követeljük az 1884-i gyalázatos tanonctörvény eltörlését!" „Követeljük a nappali tanoncoktatást!" Amikor a menet végeláthatatlan sorban elindult a Kereskedelmi Minisztérium budai palotája felé, az élen haladók piros transzparenst feszítettek ki, a következő felírással: „Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!"

Méhely Kálmán államtitkár fogadta a tüntető tanoncok képviselőit. Bergmann Géza átnyújtotta az államtitkárnak a Garami Ernő miniszterhez címzett, az IOSZ szociálpolitikai követeléseit tartalmazó beadványt. Ezután kötetlen beszélgetés kezdődött. Méhely elismerte a tanoncok helyzetének tarthatatlanságát. Kijelentette, hogy ő a tanoncügy megoldására már korábban tervezetet készített, de azzal a Minisztertanács mind ez ideig nem foglalkozott. A tanoncoktatás reformjával kapcsolatban ankétot javasolt, mert mint mondotta, „minden érdekeltség véleményét tekintetbe kell venni". A tüntetésről megjegyezte, hogy ő azt nem helyesli, úgymond „nem lett volna szabad a város békéjét és a forgalmat megzavarni *ilyen ügy miatt*". Miután Méhely ígéretet tett a „leggyorsabb intézkedésre" – a küldöttség eltávozott.

A tüntetők ezután a lakáshivatal elé vonultak, ahol 16 tagú küldöttség élén Lékai János kereste fel Garbai Sándor szociáldemokrata kormánybiztost. Lékai támogatást kért az IOSZ helyiséggondjainak megoldásához. Garbai szintén nem fukarkodott az ígéretekkel, de ő is figyelmeztette az IOSZ vezetőit, hogy ne dolgozzanak erőszakos eszközökkel, mert ellenkező esetben nemcsak az ő támogatását veszítik el, hanem az államhatalom erőszakos közbelépésének is kiteszik magukat.

A következő állomás az Eötvös utcai 3. számú épület volt, ahol a szövetség központi titkársága és Az Ifjú Proletár szerkesztősége talált otthonra. Itt Lékai János és az IOSZ más vezetői intéztek lelkesítő szavakat a tanoncokhoz.

Az ügy történetéhez tartozik, hogy a tüntetés még javában folyt, amikor megjelentek a déli polgári lapok rémregénybe illő tudósításaikkal: „A tanoncok rombolva és lövöldözve randalíroztak a főváros utcáin." A január 14-én megjelenő napilapok csaknem kivétel nélkül hasonló stílusban ecsetelték a proletárifjúság tüntetését. A Népszava is átvette a rendőri sajtóiroda valótlan állítását. A Vörös Újság azonban a vádaskodókkal szemben úgy nyilatkozott, hogy a tüntetés „az ifjúmunkások forradalmi erejének seregszemléje és fegyelmezett harci elszántságuk legfényesebb bizonyítéka volt".

Az 1919. január 13-i budapesti tanoncsztrájk és tüntetés jóllehet a kitűzött gazdasági célokat nem érte el – erkölcsi-politikai hatását nézve feltétlenül sikeresnek mondható. Legfőbb eredményei a következők: nyílt harcba vitte a szervezett ifjúmunkások zömét, s ezzel mintegy politikai előiskolát nyújtott nekik; tanúságot tett róla, hogy a szervezett proletárifjúság derékhada a KMP mögött áll; leleplezte és pellengérre állította a SZIOSZ-t, amely az akcióegység megtagadásával szakadár tevékenységének kétségbevonhatatlan jelét adta.

A tanoncreform előkészítésével kapcsolatos kormányzati tevékenység továbbra sem kecsegtetett semmi jóval, mert Garami Ernő kereskedelemügyi miniszter ebben az ügyben minden előrelépést a munkáltatók meggyőzésétől és beleegyezésétől tett függővé. Az 1884-i tanonctörvény módosítása körül tapasztalt huzavona világosan mutatta, hogy a tanonckérdés gyökeres megoldása elsősorban hatalmi, nem pedig szociálpolitikai kérdés. Az IOSZ következtetése meggyőző volt: az 1884-es törvényt csak olyan forradalmi vihar söpörheti el, amely magát a kapitalista rendszert is kiforgatja sarkaiból. A korszerű, humánus szakoktatás és a proletárdiktatúra összefüggésének nyilvánvalósága kezdett behatolni a munkásköztudatba.

A KMP-nek gondja volt rá, hogy a fiatalokat nap nap után bevonja a hatalomért folytatott harc részfeladatainak megoldásába. Az IOSZ mozgósította tagjait a KMP gyűléseire, tüntetéseire, kommunista röpiratok terjesztésére, plakátok ragasztására és a Vörös Újság árusítására. A kommunista politikai irodalom, kiváltképpen a Vörös Újság terjesztése 1919 elején jelentős harci tettnek számított. Bár a lap rendkívül kelendő volt, a standosok – a polgári lapok és a Népszava forgalmazóinak nyomására – nemigen merték árusítani. Éppen ezért a KMP önkéntes elárusítókra bízta a Vörös Újság terjesztését. Az önkénteseket többnyire ifjúmunkásokból és diákokból toborozták. Az önkéntes ifjúsági gárda terjesztette az 1919 januárja és márciusa között megjelent 90 000 Az Ifjú Proletár és 165 000 IOSZ-röpcédula tetemes részét is. A polgári demokrácia rendőrei vadásztak a kommunista sajtótermé-

kek elosztóira, s hacsak tehették, elfogták s előzetes letartóztatásba helyezték őket.

Az IOSZ megszervezte az osztályharcba bevont munkásfiatalok marxista oktatását és általános műveltségének fejlesztését. Az Ifjú Proletárban 1919 januárban indított „Proletáriskola" egy-egy vitacikkét Bergmann Géza, Lengyel József, Révai József, Jakab József írta. „A szocializmus alapismeretei" szemináriumot Boross F. László, a „közgazdasági szemináriumot" Kelen Józsefné, a „földrajzi szemináriumot" Tölgy Péter István, a „helyesírási iskolát" Ripper Borbála vezette. Központi agitátorképző iskolát nyitottak Révai József s előadóképző szemináriumot indítottak Lengyel József irányításával. Az agitátorképző iskola növendékeit csoportokba osztották, s a legváltozatosabb napi feladatok elvégzésére mozgósították őket.

Az IOSZ színes tematikájú előadásos propagandájának ugyancsak a korszak forradalmi munkásmozgalmának rangos előadói viselték gondját. Az állandó központi előadók száma 54 volt. Közöttük találjuk Kun Bélát, Lengyel Józsefet, Lékai Jánost, Gerő Ernőt, Sinkó Ervint, Jakab Józsefet, dr. Lantos Albertet, Boross F. Lászlót, Sugár Tivadart, Rákos Ferencet, Rákosi Mátyást, Hajdu Pált. Ezt az előadógárdát dicséri a SZIOSZ volt titkárának 1919 áprilisában tett következő megjegyzése is: „Egy-két kivétellel, az összes jó előadók a függetleneknél voltak."

Az IOSZ propagandájának méreteit tekintélyes számadat jelzi. A függetlenné vált szövetség csoportjaiban alig három hónap leforgása alatt 417 előadást tartottak, és nyolc szemináriumot szerveztek. (A SZIOSZ hozzávetőleg azonos idő alatt – 63 előadást tartott, szemináriumot pedig egyáltalán nem szervezett.) Az IOSZ kezdeti tevékenységének sikerei annál inkább figyelemreméltók, mivel az állami szervek csakúgy, mint az SZDP, a Szakszervezeti Tanács és a SZIOSZ iparkodtak gátat vetni a kommunista szellemiség térhódításának s a forradalmi cselekvés bárminő megnyilvánulásának az ifjúság körében. Az ifjúsági szövetség ugyanazt a zaklatást szenvedte el, mint a kommunista párt. Az IOSZ-t megfosztották a budapesti Munkástanácsban szerzett mandátumaitól, kitúrták helyiségeiből, mocskolták és rémképeket festettek róla a polgári és a szociáldemokrata sajtóban. A SZIOSZ felhívással fordult a hatóságokhoz, a párt- és szakszervezetekhez, hogy csak olyan ifjúmunkás megbízottakkal álljanak szóba, akik igazolják a szociáldemokrata szövetséghez való tartozásukat, és ne üljenek föl „a bolseviki rendbontók pénzét fogyasztó diákgyerekeknek".

Különös figyelmet érdemelnek a kommunista mozgalom elleni rendőri fellépések fejleményei. Február 3-án hajnalban 60 rendőr, gépfegyveres osztaggal megerősítve, behatolt a Vörös Újság szerkesztőségi helyiségeibe, ott törtzúzott, és sok mindent lefoglalt. A Vörös Újság 13 főnyi őrségét lefegyverezte, és beszállította a rendőr-főkapitányságra. A házkutatásra ürügyet a papírrendelet állítólagos megszegése adott. A rendőrök a „tatárjárást" az Unió

195
ÁLLAMI GIMNÁZIUM XIX. KERÜLET BUDAPEST

nyomdára is kiterjesztették, ahol Az Ifjú Proletárt nyomták. Elkobozták a lap kinyomott 5. számát, az Ifjúmunkás Könyvtár első kötetének kéziratait, a papírkészletet és sok más egyebet, ami a kezük ügyébe került. Rendőrségi eljárást indítottak a Vörös Újság, a Vörös Katona és Az Ifjú Proletár ellen; további megjelenésüket nem engedélyezték, kiadóját pénzbüntetésre ítélték.

Noha a szociáldemokrata miniszterek száma a Berinkey-kormány 1919. januári színre lépésekor 2-ről 4-re emelkedett – majd a szociáldemokrata államtitkárok és főispánok száma is nőtt –, a kormányzásban sokasodtak a burzsoá diktatórikus elemek. Ez a jelenség törvényszerű következménye volt annak, hogy a polgári demokrácia jobboldali ellenzéke mindjobban aktivizálódott. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a külső ösztönzést sem, amit a friss német példa: a spartakisták felkelésének tűzzel-vassal való elfojtása adott a hatalmon lévőknek. 1919. február 20-án a Népszava Conti utcai épülete előtt – máig is kideritetlen módon – lövöldözésre került sor, tüntető munkanélküliek és a kivezényelt karhatalmi erők között. Az összeütközésben több rendőr életét vesztette, amiről másnap a Népszava *Öt proletárt öltek meg a kommunisták* címen adott hírt. Noha a KMP nyomban elhatárolta magát az esettől, és azt ellenforradalmi provokációnak bélyegezte, a Minisztertanács zöld utat adott a bosszút lihegő rendőröknek. Hetekig folytak a letartóztatások. Őrizetbe vették a KMP vezetőinek java részét, és prédául dobták őket a feltüzelt rendőrlegényeknek. Szintén erre a sorsra jutottak az IOSZ funkcionáriusai és Az Ifjú Proletár szerkesztői: Balogh László, Lékai János, Bergmann Géza, Boross F. László, Haberland Lajos, továbbá más fontos tisztségeket betöltő ifjúkommunisták: Krammer Sándor, Hajdu Pál, Sallai Imre, Lengyel József, Sugár Tivadar. Az IOSZ Eötvös utcai központjába megint gépfegyveres rendőrosztagok hatoltak be, és a házkutatás nyomán hivatalos irományokat és kiadványokat foglaltak le. Végül a helyiségeket lezárták, és az IOSZ működését felfüggesztették.

A február 20-i eseményeket követő rendőri, bírósági eljárások gyakorlatilag féllegális helyzetbe hozták az IOSZ-t. Az Ifjú Proletár 3 hétig nem jelent meg, a március 9-i keltezésű számát pedig engedély nélkül adták ki. Március első felében ismét számos fiatalt tartóztattak le a Vörös Újság árusítása és kommunista röpiratok terjesztése miatt.

A SZIOSZ vezető köreiben a független ifjúmunkás-szövetség elleni rendőri intézkedéseket megnyugvással vették tudomásul. Az Ifjúmunkásban fölényesen nyilatkoztak azokról a köztiszteletben álló ifjúsági vezetőkről, akiket a letartóztatással egyszer s mindenkorra elintézettnek véltek. *„Le kellett számolni velük* – írták –, *mert olyan eszközökkel dolgoznak, amelyek éppúgy gátolják a szocializmus, a végső felszabadulás útjait, mint a grófok ellenforradalma."* De a szitok-átok hadjárat ezzel még nem ért véget: március 16-án ilyen tónusban nyilatkoztak a független ifjúmunkás-szövetségről a Népszava hasábjain: „Az elvtársak jól tudják, hogy a magyar bolsevikiek az orosz rube-

lek segítségével eltántorítottak egy sereg ifjúmunkást a szociáldemokrata ifjúmunkás-szervezetektől, és külön szervezetbe csoportosították őket. Bár az ifjúmunkások nagy tömegei impozáns és méltóságteljes egyhangúsággal törtek pálcát az egység- és rendbontók fölött, mégis az elvtársak segítségét kell kérnünk, hogy világosítsák föl a még indifferens tanoncokat arról, hogy hová kell tartozniok... A bolseviki ifjúmunkás-mozgalmat jórészben diákok vezetik, akik a munkásmozgalmat nemigen ismerik, és helytelen irányba akarják terelni az ifjúmunkás-mozgalmat, amelynek pedig egyetlen legfőbb hivatását a szocialista nevelésben kell látni." Ám az igaztalan vádaknak éppoly kicsi volt a hatásuk, mint a rendőri önkénynek. A kormány tömegbázisa veszélyesen szűkült, az osztályerők polarizálódtak, a politikai válság kimélyült.

Ebben az időben – 1919 márciusában – az IOSZ-nak és a SZIOSZ-nak Budapesten és környékén egyaránt 19–19 csoportja volt. Vidéken a KMP szervezeti hálózatának szűk volta miatt a SZIOSZ előnyösebb helyzetbe került. 67 SZIOSZ-csoporttal szemben mindössze 14 IOSZ-csoport működött vidéken. Ennek ellenére a két ifjúmunkás-szervezet taglétszáma márciusig hozzávetőleg 20 000:15 000 arányban az IOSZ javára alakult. Egyébként szervezettségük foka nem tükrözte valóságos erőviszonyaikat. Egyre több kommunista került börtönbe, s az IOSZ politikai befolyása mégis nőttön-nőtt, egyre több szociáldemokrata került vezető beosztásba, s a SZIOSZ tekintélye mégis napról napra csökkent.

A kommunista vezetők letartóztatása és bántalmazása élénk tiltakozást váltott ki mind a munkásság, mind pedig az értelmiség körében, mihelyt eloszlott a hazugság köde. A Galilei-kör tagjai és a volt galileisták az elsők között kiáltottak megálljt a lelkiismereti terror útjára lépő polgári demokratikus kormánynak. 1919. február 21-én este a Régi Galileisták Szabadszervezete rendkívüli taggyűlést tartott, és az ott egyhangúlag elfogadott tiltakozó határozatban a kommunisták elleni rendőri brutalitást „a forradalom erkölcsi-eszmei megbecstelenítésének" nevezte. A Galilei-kör rendezésében február 22-én megtartott előadás hallgatósága körében pedig – miként arról a korabeli sajtó hírt adott – „határozott és erős tiltakozás hangzott a rendőrségnek a letartóztatott kommunista vezérekkel szemben elkövetett túlkapásaival és atrocitásaival szemben". A résztvevők határozati javaslatot fogadtak el, mely a munkásokhoz, katonákhoz és diákokhoz címezve, röpirat formájában jelent meg. „A forradalom veszélyben van!" kezdetű röpirat a történtekért a polgári demokratikus kormányt tette felelőssé, és követelte mindazok haladéktalan szabadon bocsátását, akiket csupán kommunista meggyőződésükért tartóztattak le. A Régi Galileisták Szabadszervezete a február 24-i gyűlésén ismét erélyesen tiltakozott a rendőri brutalitások ellen, majd február 26-án négytagú küldöttség útján átnyújtotta a köztársasági elnöknek és a miniszterelnöknek a Régi Galileisták memorandumát. Az elnöki foga-

dás során a küldöttség vezetője, a Károlyi által ismert és becsült dr. Csécsy Imre író egyebek között kifejtette: „A kommunisták bántalmazását nem lehet a politikai érdekek szempontjából vizsgálni. Hogy a proletariátus diktatúrája kívánatos-e vagy sem, az politikai kérdés, amelyet döntsön el a társadalom úgy, ahogyan tudja; de hogy a rendőrség diktatúrája nem kívánatos, az nem politikai kérdés, az egyáltalában nem lehet kérdés senki számára." A Régi Galileisták Szabadszervezetének beadványát a Minisztertanács február 26-i ülésén – Károlyi jelenlétében – felolvasták, és élénken vitatták. A memorandum nemcsak Károlyit kavarta fel, hanem egyes minisztereket is – közülük kiváltképpen Kunfit, aki a kormányhatalomban legközelebb állt a galileistákhoz. A tömegek nyomására – és mert a február 20-i véres események provokációs jellege egyre nyilvánvalóbbá vált – Károlyi közbelépett. A letartóztatottak kisebbik részét nyomban szabadon bocsátották, a többieket pedig politikai foglyokká nyilvánították. Az utóbbiak helyzete ezután lényegesen javult, s – Hajdu Tibor történetíró szavaival élve – „csaknem olyan jogokat élveztek, mint a lefogásuk ellensúlyozására internált néhány ellenforradalmár". Kun Béla és harcostársai naponta nagyon sok látogatót fogadtak, s voltaképpen a fegyházból irányították a párt és az ifjúsági szövetség munkáját.

Március folyamán újabb és újabb gyúanyag halmozódott fel a kormánygépezet körül. A belpolitikai válság március 18-án érte el tetőpontját. A Párizsi Kommün évfordulóján a vasasok üzemi bizalmiai – mintegy ötezren – Csepelen gyűléseztek és a fogva tartott kommunisták azonnali szabadon bocsátását követelték. Nyomatékul hangsúlyozták, hogy ennek a határozatnak Csepel munkássága „minden erejével érvényt is szerez". Másnap, március 19-én a tábla szabadlábra helyezett 22 kommunistát, közöttük az IOSZ központi vezetőségének tagjait és Az Ifjú Proletár szerkesztőit, Lékai Jánost, Bergmann Gézát, Balogh Lászlót, Boross F. Lászlót. Ekkor szabadult Sallai Imre, Lengyel József és Hajdu Pál is. Március 19-én mintegy 15 000 munkanélküli tüntetett a budapesti utcákon. Március 20-án a főváros nyomdászai sztrájkba léptek. Vidékről is egymás után érkeztek a forradalmi tömegakciókról szóló hírek. Ilyen körülmények között az antantcsapatok parancsnokának az úgynevezett Vix-jegyzékben benyújtott drasztikus területi követelése rendkívül súlyos helyzetbe hozta a Károlyi rezsimet. Az antant mohósága végső soron a magyarországi proletariátus malmára hajtotta a vizet. Az élethalálharcra felkészült forradalmi munkásság fegyveres felkelés nélkül ragadhatta magához a hatalmat.

A Magyarországi Tanácsköztársaság létrejötte a termelési és a társadalmi viszonyok gyökeres átalakulásához vezetett. A politikai hatalmat magához ra-

gadó munkásosztály köztulajdonba vette a termelőeszközöket, megkezdte a szocializmus alapjainak lerakását, az új államiság kialakítását.

Az első magyar munkásállam roppant kedvezőtlen gazdasági helyzetben fogott az építőmunkához. Az 1914–1918-as világháború szétzilálta a termelőapparátust. Az ország – a nemzetiségi területek elszakadásával – hirtelen elveszítette az alapvető nyersanyagforrások java részét. Az ipari és a mezőgazdasági termelés alacsony színvonalon állt, és többnyire akadozott. Mindezt súlyosbította az antanthatalmak gazdasági blokádja, valamint az imperialista katonai intervenció. Ilyen körülmények között természetesen nem lehetett megközelítően sem kielégíteni a lakosság igényeit élelemből, ruházati cikkekből és egyéb szükséges javakból. Mindamellett az igazságosabb társadalmi berendezkedés kedvező hatása a Tanácsköztársaság dolgozóinak életviszonyaiban gyorsan és sokféle formában mutatkozott. A proletárgyermekek és a szegény sorsú fiatalok azok közé tartoztak, akiknek boldogulására a Forradalmi Kormányzótanács megkülönböztetett figyelmet fordított. Szociális elsősegélynyújtásban leghamarább a mintegy 50 000 főt kitevő iparos és kereskedő tanoncsereg részesült. A tanácskormány 1919. március 28-án a Közoktatásügyi Népbiztosság hatáskörébe utalta az ifjúmunkások nevelési és oktatási ügyeit. Ezt az intézkedést pedagógiai és politikai tényezők egyaránt indokolták.

Lékai János a Közoktatásügyi Népbiztosság ipari szakmunkásképzési ügyosztályán vezető beosztásban dolgozott. Ilyeténképpen a tanoncvédő rendeletek a népbiztosság és az ifjúsági szövetség együttes elhatározásából születtek. A proletárállam már működésének első heteiben teljesítette a tanoncok évtizedes követelésének java részét. Március 31-én megjelent a tanoncok munkaidejét, iskolai oktatását és a velük való bánásmódot szabályozó rendelet. E szerint a tanoncokat csupán heti 36 órában lehetett foglalkoztatni, beleértve az elméleti oktatást is. A rendelet véget vetett az esti órákban, illetőleg vasárnaponként történő tanonciskolai oktatásnak, megtiltotta a tanoncok elbocsátását, és kimondta, hogy aki tanoncát tettlegesen bántalmazza, az forradalmi törvényszék elé kerül.

A munkások fizetésének ideiglenes rendezése kapcsán a tanoncok és a 18 éven aluli, szakképesítéssel nem rendelkező alkalmazottak (kifutók, segédmunkások, gyakornokok stb.) órabérét 1,50–2,50 koronában állapították meg. (Akkoriban 1 kg kenyér 0,80 koronába, 1 kg disznózsír 16 koronába, 1 kg cukor 3,44 koronába, 1 liter tej 1,84 koronába került.)

A Közoktatásügyi Népbiztosság április 24-én kiegészítette a tanoncvédő rendeletet. Megtiltotta, hogy a tanoncoktól bárki is tandíjat követeljen, vagy hogy őket házi munkára használja fel. Azonkívül elrendelte a tanoncok munkaidejére vonatkozó szabályok kiterjesztését valamennyi fel nem szabadult 18 éven aluli alkalmazottra. Új alapokra helyezték a tanoncok betegségi és baleseti biztosítását. A tanoncok baleseti járadéka például a korábban

megszabott rögzített összegtől eltérően, 1919 tavaszától koruknak megfelelően emelkedett. A Tanácsköztársaság kikiáltása után megkezdődött a tanoncotthonok országos hálózatának kiépítése és az arra rászoruló ifjúproletárok intézményes felruházása.

A munkásállam gyors intézkedései lényeges javulást eredményeztek a tanoncok munka- és életkörülményeiben. A tanonckérdés gyökeres megoldása, a szakmunkásképzés modern szocialista rendszerének kiépítése azonban még hátravolt. A Közoktatásügyi Népbiztosság nagyszabású távlatot nyitott azzal, hogy a tanoncokat elsőrendű technikával ellátott, internátussal egybekapcsolt szakmunkásképző iskolákban, úgynevezett állami tanműhelyekben kívánta felkészíteni mesterségükre. Az illetékes funkcionáriusok nagy ügybuzgalommal kezdtek hozzá a tanműhely-rendszer gyakorlati megvalósításához. Kiszemelték a tanműhelyek felállítására alkalmas gyárakat, gyáregységeket, majd a Népgazdasági Tanács segítségével megkezdték a tanműhelyek felszerelését. Iskolahelyiségeket szereztek az elméleti oktatáshoz, háromhónapos tanfolyamot indítottak a tanoncoktatók felkészítésére, s megállapították a beiskolázandó fiatalok felvételének sorrendjét. Az 1919. őszi indításra előkészített szakmunkásképző iskolákban országos viszonylatban mintegy 3000 tanuló részére biztosítottak férőhelyet. Néhány tanműhelyben 1919 nyarán megkezdődött a tanítás. Az új szakoktatási rendszer megteremtésében kiemelkedő sikereket ért el a Somogy megyei direktórium, Latinca Sándor kormányzótanácsi biztos irányításával.

A szegényparaszt-ifjúság anyagi helyzete is kedvezően alakult. A mezőgazdaságban dolgozó fiatalok bérei, illetőleg természetbeni juttatásai lényegesen emelkedtek. Emellett a forradalom vívmányaként betegségi és baleseti biztosításban részesültek. Különösen azok jártak jól, akik termelőszövetkezetben vagy állami gazdaságban munkálkodtak, mert ezeken a helyeken a jó kereseti lehetőségek mellett nagy erkölcsi megbecsülésben részesültek a dolgozók. Mindazonáltal a hibás agrárpolitika, az általános földosztás elmulasztása miatt a dolgozó parasztifjúság legfőbb törekvései nem váltak valóra.

A Tanácsköztársaság sokat tett a szegény sorsú diákok életkörülményeinek javításáért. A diák-szociálpolitikai munka dandárját a Közoktatásügyi Népbiztosság diákszociális ügyosztálya végezte, melyet ténylegesen Haász Árpád politikai megbízott, a forradalmi diákmozgalom egyik ismert vezetője irányított. Több ezer egyetemi, főiskolai hallgató havi 300–450 korona ösztöndíjat kapott. Jelentős összegeket fordítottak a középiskolai tanulók segélyezésére is. A Földművelésügyi Népbiztosság a felügyelete alá tartozó iskolák tanulóinak legfontosabb közszükségleti cikkeit saját költségén szerezte be. A népruházati bizottság 1919 áprilisában 500 egyetemi hallgatót látott el öltönnyel. Az ifjúsági otthonok számára lefoglalt épületek egy részét a diákok kapták. Pusztán a fővárosban négy, összesen 2000 személyt befogadó di-

ákszálló építését vették tervbe, 20 millió koronás költség-előirányzattal. Megkezdődött a diákok tömeges nyári üdültetése.

A Tanácsköztársaság kultúrpolitikája véget vetett a vagyonosok művelődési kiváltságának, megnyitotta az utat a munkás- és parasztgyerekek szellemi felemelkedéséhez. Az oktatási intézményeket államosították, megkezdték az egységes szocialista iskolarendszer és tanítási rend kialakítását. Az iskolák oktató-nevelő tevékenységét az úgynevezett szabadoktatási rendszer egészítette ki. A fiatalok iskolán kívüli oktatását a Közoktatásügyi Népbiztosság Boross F. László, majd Rothbart Irma által vezetett Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya szervezte, az ifjúsági szövetség közreműködésével. A szabadoktatás legelterjedtebb formája az előadásos propaganda volt. Az első hat hét alatt – csupán Budapesten és környékén – 691 előadást tartottak, mintegy 31 000 fiatal érdeklődő részvételével.

Nagy gondot fordítottak a fiatal munkások esztétikai nevelésére. Rendszeresítették a múzeumi „sétaelőadásokat". Proletár Képzőművészeti Tanműhelyt létesítettek, melyet Uitz Béla neves festőművész igazgatott. A növendékek főként gyárakból és üzemekből kerültek ki, rendesen az ifjúsági szövetség ajánlásával. Az iskolán Uitz mellett Medgyessy Ferenc és Nemes Lampérth József oktatott.

Vasárnaponként kedvezményes helyárú hangversenyeket rendeztek az ifjúmunkások részére. 2000 fiatalt, többnyire munkást, zenei oktatásra vettek fel. A főváros 18 színházába naponta átlag 800 darab mérsékelt árú jegyet kaptak az ifjúmunkások. Mindezeken kívül ifjúmunkás operasorozat indítását vették tervbe. Az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály országos nyári művészeti programot dolgozott ki, amely előirányozta, hogy három művészcsoport összesen 75 előadást tartson a fiatalok számára, az ország különböző területén.

Az 1945-ös felszabadulás előtt nem akadt magyar kormány, amely a dolgozó ifjúság politikai jogait oly mértékben biztosította volna, mint 1919-ben a Forradalmi Kormányzótanács. Az 1919-es első magyar szocialista alkotmány a 18. életévre szállította le mindkét nembeli választó és választható állampolgárok alsó korhatárát. A haladó ifjúság betódult a közéletbe, felfrissítette az állami és társadalmi intézményeket, elevenséget, lendületet vitt oda. Számtalan 30 éven aluli fiatalember került a Tanácsköztársaság államrendszerének igen fontos posztjaira. A fiatalok gyors térhódítása meg nem szűnő viták forrását képezte az 1919-es munkásmozgalom eltérő irányzatai között. Az egyesült párt egyik szociáldemokrata vezetője, Weltner Jakab a pártkongresszus kapcsán ironikusan jegyezte meg: „A proletárdiktatúra túlságosan figyelembe vette azt a krisztusi mondást: Eresszétek hozzám a kisdedeket." Kunfi Zsigmond szociáldemokrata közoktatásügyi népbiztos pedig a KIMSZ-kongresszus előestéjét találta a legalkalmasabb időpontnak arra, hogy elsüsse idétlen élcét: „. . . mi egy tanácsköztársaságot, de nem egy ta-

noncköztársaságot akarunk..." Nem volt különb Jászai Samunak, a Szakszervezeti Tanács titkárának felfogása sem, aki szakszervezet-történeti monográfiájában lekicsinylően jegyezte meg, hogy az 1919-es pártban - eltérően a szakszervezetektől – „az éretlen gyerkőcök egész tömege jutott fontos szerephez". Miért váltott ki ellenérzést a munkásmozgalom maradi elemeiből a fiatalok fokozódó közéleti szereplése? Elsősorban azért, mert a politikailag aktív fiatalok zöme szemben állt velük, a kommunistákhoz húzott. A tapasztalatlan fiatalok olykori botladozásai, vaskos hibái voltaképpen kevésbé ingerelték a szociáldemokratákat, mint radikális nézetük.

A haladó fiatalok érvényesülési lehetőségeinek gyors növekedése a forradalom természetéből fakadt. Minden társadalmi forradalom egyben a haladó ifjúság forradalma is. Amikor a feltörekvő és győztes osztályerők tág teret adnak az ifjúságnak, természetesen kockázatot is vállalnak, hiszen a fiatalok élettapasztalata, politikai edzettsége kisebb, ennélfogva botladozásuk esélyei számosabbak, mint korosabb társaiké. Ámde ezt a kockázatot minden életerős forradalom vállalja, mert a fiatalok tömeges részvétele a közéletben a forradalmi rend megújhodási képességének egyik fontos feltétele. Nyilvánvaló tehát, hogy amikor az 1919-es kommunisták a proletárdiktatúra intézményeihez „eresztették a kisdedeket", természetes fejlődési folyamat gyorsítását mozdították elő.

A Tanácsköztársaság kikiáltását követő első hetekben az állami és társadalmi élet minden területén lázasan folyt a rendet, szervezettséget, igazságot teremtő munka. Sietségre nemcsak a forradalom gyors üteme nógatott, hanem annak bizonyossága is, hogy az építőmunka békés napjai meg vannak számlálva; a határoknál ugrásra készen állnak az imperialisták intervenciós seregei. A termelőeszközök és a kulturális intézmények köztulajdonba vétele, a pártépítés számos új feladata, az államhatalmi szervek megteremtése, a tanácsválasztások lebonyolítása, a Vörös Hadsereg felállítása – mindezen gondok hirtelenül, egyszerre és nagy erővel szakadtak a forradalom vezérkarára.

Az ifjúmunkások gyorsan alkalmazkodtak az új politikai légkörhöz. Az ifjúsági mozgalom asszimilálódása azonban – nem utolsósorban az 1919-es magyarországi proletárforradalom néhány sajátos vonása miatt – lényegesen hosszabb időt vett igénybe. A két ifjúmunkás-szövetség – az egységes párt intenciójára - március 22-én hajnalban a következő megállapodás szerint egyesült:

a) a SZIOSZ magáévá teszi az IOSZ programját;

b) az egyesült szövetség az IOSZ nevét viseli;

c) az IOSZ hivatalos lapja továbbra is Az Ifjú Proletár lesz.

Az egységokmányt a SZIOSZ megbízásából aláíró Szakasits Antal és három társa elismerte, hogy a történelmi események járhatatlanná tették a szo-

ciáldemokrácia útját; a munkásifjúság felszabadulásának egyetlen alternatívája a proletárdiktatúra.

Április 6-án zajlott le az egységes szövetség összvezetőségi ülése a fővárosi és környéki csoportok mintegy 250 újonnan választott tisztségviselőjének részvételével. A titkári beszámolót Kázmér József tartotta. Vázolta a független mozgalom ténykedését. Méltatta a KMP sokoldalú segítségét, s éles szavakkal ostorozta a szociáldemokrata pártot és szakszervezeteket, amiért „terrorisztikus eszközökkel" léptek fel az IOSZ ellen. A felszólalók többsége hasonló tónusban beszélt. A SZIOSZ jelenlévő volt vezetői eredménytelen kísérletet tettek arra, hogy hangulatot teremtsenek maguk mellett. A Központi Vezetőség megválasztása nyílt szavazással történt. Az erőviszonyokra jellemző, hogy a küldöttek a jelöltek listáján levő három SZIOSZ-vezetőt kibuktatták; csakis az IOSZ embereinek adtak bizalmat. Így azután az ifjúsági szövetség lett a Tanácsköztársaság egyetlen olyan politikai testülete, amely kommunista program alapján és *osztatlan kommunista vezetéssel* működött.

A központi vezetőség meghatározott posztjaira személy szerint a következőket választották meg:

Elnökök: Bergmann Géza, Lékai János, Balogh László;

Titkárok: Haberland Lajos, Kázmér József, Jakab József;

Pénztáros: Laufer Mihály;

Könyvtárosok: Glasner Sándor, Brodmann Ignác;

Ellenőrök: Eisler Lajos, Csernyák Lajos, Rudas Béla;

Számvizsgálók: Nagy Lajos, Lőwy Miklós, Weisz Béla, Bogdán Rózsi, Rothbart Irma, Janda Vilmos, Szabó Mihály.

A küldöttek egyhangúlag elfogadták Eisler Lajos ama indítványát, hogy a szövetség vegye fel a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége (KIMSZ) nevet. Határoztak továbbá arról, hogy üdvözlő táviratot küldenek Leninnek, Kun Bélának, az osztrák testvérlap: a Kommunistischer Jugend szerkesztőségének és a szanatóriumban fekvő Lékai Jánosnak.

Ahhoz, hogy megvonhassuk az április 6-i összvezetőségi ülés mérlegét, vissza kell kanyarodnunk március 21-hez, pontosabban a két munkáspárt egyesüléséhez. A kommunista párttagokat váratlanul érte az egyesülés, és sokukban támadt kétely elkerülhetetlensége, pozitív hatása iránt. A reformista és centrista vezetők látványos pálfordulása nem hatotta meg őket, az egyesülés kompromisszumos jellegétől megriadtak. A lehiggadás lassú ütemét mutatja, hogy az egyesülés ténylegesen csak április első hetében fejeződött be. Fentieket azért szükséges e helyütt kiemelni, mert a fúzió leginkább a fiatal párttagokat lepte meg. Az IOSZ központjában „mindenki lehetetlennek mondta, hogy a KMP lemondott önmagáról" – vallotta egyik visszaemlékezésében Kázmér József. Értetlenség és nehezen visszafojtható erős indulat töltötte el a fiatalokat. Ez összefüggött azzal, hogy az ellenzéki ifjúság – se-

bezhetőbb lévén – több sérelmet szenvedett el a szociáldemokrata mozgalomban, mint a baloldal felnőtt képviselői. A párt ifjúsága végül a Kun Bélába vetett feltétlen bizalom jeleként, jobb meggyőződése ellenére, elkönyvelte az egyesülést. A fiatalok azonban minden kínálkozó alkalmat megragadtak, hogy a szociáldemokrata vezetők orra alá dörgöljék régi sérelmeiket.

A KIMSZ-ben megnyilvánuló politikai egyöntetűség kedvezett a megosztott párt- és kormányapparátus forradalmi erőinek. Mindamellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az alább vázolt nemzetközi és hazai tényezőket sem, amelyek az 1919-es egyesülést, továbbá a KIMSZ tevékenységét a proletárdiktatúrában nemkívánatos módon befolyásolták.

A nemzetközi munkásmozgalomban elméletileg még nem tisztázódott a szocialista ifjúság szervezeti egységének kérdése (a szóban forgó időszakban az ifjúság létező kommunista szövetségei – beleértve a Komszomolt is – úgyszólván kizárólag a városi ifjúságot tömörítették); a kommunista ifjúsági szövetségek helye és szerepe a proletárdiktatúra rendszerében; a kommunista pártok és a kommunista ifjúsági szövetségek kapcsolatának kérdése.

Kedvezőtlenül hatott több magyarországi sajátosság; az egységes párt nem töltötte be maradéktalanul a munkásosztály élcsapatának szerepét; az ifjúsággal kapcsolatos marxista–leninista irodalom jórészt ismeretlen volt Magyarországon; a földrajzi elszigeteltség miatt nem sikerült megteremteni a KIMSZ és a Komszomol tartós kapcsolatát.

Az egységes párt és a tömegszervezetek viszonyának kérdése nem tisztázódott, jóllehet ebben a témakörben is megkezdődött a vita. A párt gyakorlatilag nem úgy jelentkezett, mint élcsapat, mint a munkásosztály szervezeteinek legmagasabb formája, hanem mint a legjelentősebb egyesülések egyike. Ilyenformán nem tartott igényt a KIMSZ irányítására; egyetlen határozatot sem hozott az ifjúságról, az ifjúsági mozgalomról. Ugyanakkor a Szakszervezeti Tanács megújuló kísérletet tett a KIMSZ politikai jellegének megszüntetésére, a szakmai szakszervezetekbe való beillesztésére. Ezt annak ellenére tette, hogy esélye egy ilyen fordulatra a nullával volt egyenlő.

A KIMSZ és a párt kapcsolatát érthetően megterhelték a párt bolsevizálása elé gördült szubjektív akadályok. Az ifjúsági szövetség mindazonáltal szakadatlanul és egyre hevesebben sürgette, hogy a párt ifjúsági szervezete legyen. A párthoz való ragaszkodást azonban nem annyira az élcsapat elhivatottságának felismerése motiválta, mint inkább az ifjúsági szövetség politikai jellegének és autonómiájának féltése a szakszervezeti vezetőktől. A KIMSZ státusának tisztázatlansága oda vezetett, hogy – kivált vidéken – nem tudták „hova tenni" az ifjúsági szövetséget. Némelyek ifjúsági szakszervezetnek, mások kulturális egyesületnek, megint mások politikai testületnek nézték. Ennek megfelelően helyenként a szakszervezet, a tanács vagy éppenséggel emez is, amaz is jogot formált a KIMSZ ügyeibe való beleszólásra.

Az idősebb kommunisták mindvégig tiszteletben tartották a szövetség ön-

kormányzatát, jóllehet az ifjúsági mozgalom önállósága bizonyos mértékig a politikai szférákra is kiterjedt, s ekképpen avantgardista jegyeket viselt magán. Az idősebb kommunistákkal való szoros együttműködés bizonyos mértékig csökkentette a felemás pártegyesülés negatív hatását, s a legfontosabb elvi-politikai kérdésekben eleve meghatározta az ifjúsági szövetség fejlődésének menetét.

Ha a Tanácsköztársaság ifjúsági mozgalmát az irányítás oldaláról vizsgáljuk, azonnal szemünkbe ötlik egy jellegzetes vonás: a KIMSZ és a Közoktatásügyi Népbiztosság összefonódása. Lékai János erről a következőket írja: „A népbiztosság és a mi szervezetünk kapcsolata oly bensőséges volt, hogy a két szerv minden súrlódás nélkül dolgozott, és egységes egésznek tűnt."

Mi indokolta e két testület összefonódását? Egyrészt az, hogy az államigazgatásban – rendeltetése szerint – a Közoktatásügyi Népbiztosság állt legközelebb az ifjúsági mozgalomhoz. (Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége és a szocialista diákmozgalmak 1918-as programjának alapvető tételei a proletárdiktatúra kikiáltása után a közoktatási tárca programjává váltak.) Másrészt az, hogy a KIMSZ függetlenített vezetőinek száma egy tucatra sem rúgott, s a szövetség anyagi ellátottsága kimondottan szegényes volt. Harmadrészt pedig az, hogy a KIMSZ működésének ilyen módon való állami szabályozásával lehetőség kínálkozott a szociáldemokrata többségű szervek gyámkodási törekvéseinek meghiúsítására.

E két testület összefonódását az tette lehetővé, hogy a Közoktatásügyi Népbiztosság vezető posztjainak nagy többségét kommunisták és baloldali szociáldemokraták töltötték be, s a Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúsági kérdésekkel foglalkozó ügyosztályainak élére KIMSZ-funkcionáriusok, illetőleg galileisták vagy volt galileisták kerültek. (Ipari szakmunkásképzés: Lékai János, ifjúmunkás-propaganda: Boross F. László, majd Rothbart Irma, diákszociális ügyek: Haász Árpád, gyermekszociális ügyek: Kelen Józsefné.)

Lukács György így emlékezett vissza évtizedek múltán a Közoktatásügyi Népbiztosság idevágó munkájára: „. . . Hogy munkánk lényegét politikailag helyesen teljesíthessük, kénytelenek voltunk nemegyszer hatáskörünket önhatalmúlag »illegálisan« kiterjeszteni és olyan ügyeket kezünkbe ragadni, amelyek hivatalosan nem tartoztak ránk. Csak néhány fontosabb esetet emelek ki. A pártok egyesülése olyan pártapparátust hozott létre, amelyben a régi jobboldali szociáldemokrata bürokrácia uralkodott. Márpedig a 18–19-es események az ifjúmunkások túlnyomó többségét a mi táborunkba hozták. Ennek a helyzetnek az volt a gyakorlati következménye, hogy a szociáldemokrata apparátus minden rendelkezésre álló eszközzel akadályozta az ifjúmunkás-mozgalmat, nem teljesítette az ifjúság legjogosabb követeléseit sem. Ilyen körülmények között a Közoktatásügyi Népbiztosság egyszerűen magához ragadta ezeket a kérdéseket. Nemcsak a tanoncügyek törvényes rendezését, hanem az ifjúmunkássággal összefüggő valamennyi jóléti, ideológiai és

kulturális kérdést. Az ifjúmunkás-mozgalom akkori vezetője, Lékai János elvtárs főosztályvezető lett a népbiztosságban, és ezen a vonalon intéztünk el minden kérdést az ifjúmunkásotthonok berendezésétől egészen az ideológiai kérdésekig, olyan irodalom kiadásáig, olyan előadások, szemináriumok rendezéséig, amelyeket a szociáldemokrata apparátus sohasem engedélyezett volna..."

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya speciális felépítésű, viszonylag nagy apparátussal működő intézmény volt. Kebelében a következő szakszolgálatokat végezték: 1. budapesti szabadoktatás, 2. vidéki szabadoktatás, 3. budapesti szervezés és propaganda, 4. vidéki szervezés és propaganda, 5. irodalmi nevelés, 6. művészeti nevelés, 7. zeneoktatás, 8. színházkultúra, 9. mozikultúra, 10. gimnasztika, 11. játékok népszerűsítése, 12. egészségügyi propaganda.

Később – a tapasztalatok alapján – módosították az ügyosztály felépítését. Bizonyos szakszolgálatok összevonásával ilyen tagozottság jött létre:

1. Oktatás (vezetője Rothbart Irma)
2. Propaganda (vezetője Rudas Béla)
3. Művészetek (vezetője György Mátyás)
4. Egészségügy (vezetője dr. Lukács Hugó)

A Közoktatásügyi Népbiztosság egyébként is grandiózus munkát végzett népünk kulturális felemelkedéséért. A Tanácsköztársaság kultúrpolitikájának néhány összetevőjéről mondotta Lukács György a következőket: „A főiskolai oktatás terén a diktatúra mindenekelőtt tisztítómunkát végzett az egyetemeken, és egyúttal bekapcsolta az oktatásba azokat a haladó szellemű tudósokat, akiket a régi rendszer távol tartott az egyetemektől. Itt természetesen nemcsak arról volt szó, hogy a marxizmus és vele a marxisták megkapják az őket megillető helyet a főiskolai oktatásban. Számos nem marxista haladó tudósunk volt, akiket a régi rendszer mellőzött, s akiknek mi adtunk először katedrát. Egyesek közülük, mint Vadász Elemér, Fülep Lajos, a mi egyetemeinken ma is előadnak.

Párhuzamosan az egyetem ilyen átalakításával, megindultak a munkásegyetemi előadások is. Persze, mivel a diktatúra kikiáltása a félév közepére esett, lehetetlen volt egyik napról a másikra megfelelő állandó tanári kart összeállítani, ezért egyelőre főleg csak egyes előadásokat – melyeket nagyrészt vezető elvtársak tartottak - és hosszabb-rövidebb előadás-sorozatokat lehetett rendezni. Őszre tervbe volt véve a munkásegyetem előadásainak rendszeresítése, valamint a munkások egyetemre előkészítő kurzusainak megszervezése.

Az egész főiskolai rendszer gyökeres reformját a népbiztosság egyetemi főosztálya Fogarasi Béla elvtárs vezetése alatt készítette elő, kiváló szaktudósok bevonásával; a rendelkezésünkre álló idő rövidsége miatt itt sem juthattunk túl a tervezésen. Terveink alapvető szempontja azonban időtállónak bi-

zonyult: a főiskolai oktatás rendszeresítését és tervszerűsítését ugyanis össze akartuk kapcsolni tudományos kutatóintézetek egész sorának felállításával. A tudományos kutatás központi szerve az újjáalakítandó Akadémia lett volna. A diktatúra rövid időszaka alatt számos ilyen intézet előkészítő munkálatai folytak. Megalakítani csak a marxizmus kutatóintézetét voltunk képesek, Bolgár Elek elvtárs vezetésével.

A proletárdiktatúra erős kézzel nyúlt bele tudományos életünkbe, különösen abban az irányban, hogy felszámolja a Habsburg-korszak reakciós irányzatait (az Akadémia működését ideiglenesen felfüggesztettük). Kultúrpolitikáját a valódi tudomány mély megbecsülése szabta meg. Nem is szólva a kiváló tudósokról való anyagi gondoskodásról, diktatúránk eme tendenciája világosan megnyilvánult a nagy magyar fizikus, *Eötvös* Loránd temetésén, ahol mint a népbiztosság vezetője, a kormány nevében búcsúztattam e kiváló tudóst, és felhasználtam ez alkalmat, hogy a diktatúra elvi álláspontját a valódi tudományhoz leszögezzem.

A művészetek terén már vázoltuk a – mindenütt megnyilvánuló – ideológiai nehézségeket. Ezeknek ellenére ki kell emelni, hogy művészetünk szinte valamennyi kimagasló alakja szívvel-lélekkel vett részt a diktatúra kulturális munkájában. A népbiztosság által teremtett vezető szervekben (direktóriumokban) irodalmi és művészeti életünk kiválóságai szerepeltek. Sőt *Bartók* Béla és *Kodály* Zoltán még arra a nagy feladatra is vállalkoztak, hogy zenei életünk konkrét, mindennapi irányításában is vezető módon vegyenek részt. A diktatúra fennállása túl rövid volt ahhoz, hogy nagy művek jelezzék azt a hatást, melyet hazánk sorsának ez a kedvező fordulata művészeink lelkében előidézett. De elég, ha *Uitz* Béla, *Berény* Róbert és mások kiváló plakátjaira, ha *Tóth* Árpád *Új Isten* című versére gondolunk, hogy lássuk: megvolt a hajlam és az akarat arra, hogy elinduljanak a szocialista művészet útján..."

A KIMSZ szervező munkájának dandárját – állami megbízással – az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály csoportszervezői végezték. Az állami státusban lévő csoportszervezők és ifjúsági oktatók száma mintegy 200 körül lehetett. Tulajdonképpen ez a személyi állomány pótolta a KIMSZ függetlenített apparátusának foghíjait. A budapesti csoportszervezők, munkájuk lényegét tekintve, egy személyben kerületi titkári, instruktori, sőt bizonyos vonatkozásban még csoportvezetői tisztet is betöltöttek. A vidéki szervezők megyei instruktori teendőket láttak el.

A KIMSZ felépítése alapvetően a területi szervezkedés elve szerint történt. A túlméretezett területi szervezkedés káros hatását némileg csökkentette a hagyományos bizalmi rendszer. A szervezett ifjúmunkások minden üzemegységben egy-egy bizalmit, gyáranként pedig egy-egy főbizalmit választottak. A kisiparban és a kiskereskedelemben dolgozó fiatalok műhelyenként, illetve boltonként választottak egy-egy bizalmit. A bizalmi rendszer a tanonciskolákra is kiterjedt, ahol általában húsz tanulóra esett egy választott

bizalmi. A bizalmiak a helyi szervek nagy tekintélyű tisztségviselői voltak, őket tartották az érdekvédelem és agitáció kulcsembereinek. Ők kötötték össze a városi, kerületi csoportok vezető testületeit a más-más területen dolgozó, tanuló KIMSZ-tagokkal és a szervezetlen fiatalokkal. A bizalmi testületeknek meghatározó szavuk volt a különböző szinten dolgozó vezetők jelölésében, minősítésében és az akcióprogram kialakításában.

Az ifjúkommunisták 1919 tavaszán megtették az első lépéseket az ifjúsági rétegek munkájának egybehangolására s ama törekvésük megvalósítására, hogy a KIMSZ az egész ifjúság szocialista egységszervezetévé váljék. Először a középiskolás diákokkal rendezték a kapcsolatokat. A Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetsége 1919. április 14-én lezajlott választmányi ülésén úgy döntött, hogy csatlakozik az ifjúmunkás-szövetséghez. A KIMSZ – figyelembe véve a diákok közti mozgalmi munka különleges követelményeit - Diákalosztályt létesített a központi apparátusban. A Diákalosztályt öttagú direktórium kormányozta. A diákok önálló státusa azonban meglehetősen formális volt, hiszen iskolai KIMSZ-csoportokat nem alapíthattak, mozgalmi életüket a városi, kerületi ifjúmunkáscsoportokban élték. A KIMSZ különböző szintű vezető testületeibe szép számmal választottak diákokat. Arra azonban kínosan ügyeltek, hogy minden vezetőségben a kétkezi dolgozók legyenek többségben. Általában a KIMSZ vezetői nem palástolták azt a felfogásukat, miszerint az ifjúmunkásoknak ellenőrizniök kell a mozgalomba tóduló diákokat. Viszont az „ellenőrzés" örve alatt olykor súlyos sérelem érte a szervezett diákok méltóságát s egyben a mozgalmi demokráciát.

A középiskolai KIMSZ-munka oroszlánrészét – iskolai alapszervezetek híján – jószerint a diákbizottságok, korabeli szóhasználattal: diákdirektóriumok végezték. Az iskolai diákönkormányzat a tanulók közösségi nevelése szempontjából ígéretes forradalmi újítás volt. De a diákdirektóriumok gyermekbetegségekkel küzdöttek. Túllépve hatáskörüket, beavatkoztak a tanítási rendbe, és így óhatatlanul konfliktusba kerültek a tanítás zavartalanságáért, az iskolai konszolidációért kiálló pedagógusokkal. Éppen ezért a Közoktatásügyi Népbiztosság a Tanítók Szakszervezetének kérésére – 1919. július 10-én rendeletileg megszüntette a diákdirektóriumokat.

Az egyetemeken és főiskolákon szintén diákdirektóriumokat alakítottak, és ezek együttműködtek a Szocialista Diákok Szervezetének helyi csoportjaival. A diákönkormányzatok kapcsolata a professzorokkal itt sem lehetett eszményi, mert egyre-másra érkeztek a diáktestületek elleni panaszok a Közoktatásügyi Népbiztossághoz. A közbelépés elkerülhetetlen volt. Április 26-án Lukács György népbiztos mind a direktóriumok, mind pedig a Szocialista Diákok Szervezetének intézkedési jogkörét felfüggesztette. Úgy határozott, hogy a szervezkedni óhajtó főiskolai és egyetemi hallgatók az anyaszakszervezetbe tömörüljenek „mint az egyes szakszervezetek ifjúmunkáscsoportjai". A KIMSZ és a főiskolai „ifjúmunkás" szakosztályok nem egyeztet-

ték munkájukat, köztük intézményes kapcsolat nem jött létre. Mindazonáltal egyéni ambícióból számos egyetemi és főiskolai hallgató dolgozott az ifjúmunkás-mozgalomban.

A KIMSZ szervező munkája a parasztifjúság körében akkor még alig jutott túl az ezzel kapcsolatos feladatok kitűzésénél. A falu, mint ismeretes, a Tanácsköztársaság elhibázott agrárpolitikája, a világi és egyházi reakció aknamunkája miatt meglehetősen nehéz harci terepnek bizonyult. Ráadásul a fővárosból küldött fiatal szervezők zöme nem értette a paraszti nyelvet, sőt mi több, kezdetben nem egy olyan ifjú tisztségviselő is rászabadult a falusiakra, aki jószerint a marxista politika egyszeregyével sem volt tisztában.

A Tanácsköztársaság közel egyhónapos békés időszaka – a falusi munkától eltekintve – kedvezett a KIMSZ sokirányú fejlődésének. Ekkor alapozták meg az érdekvédelmet, a tudományos és kulturális felvilágosítást, a szövetség sportmunkáját, a fegyveres forradalmi honvédelem propagandáját, s megtették az első lépéseket az ifjúmunkás-mozgalom 1914-ben megszakadt nemzetközi kapcsolatainak helyreállítására.

Az imperialista intervenció az erők átcsoportosítását vonta maga után az ifjúsági szövetségben is. A mozgósítás ügyében a KIMSZ Diákalosztályának direktóriuma május 4-én reggel tartott aktívaülést. A KIMSZ ugyanaznap estére „rendkívül fontos ügyben" kibővített központi vezetőségi ülést hívott össze. Másnap, május 5-én pedig a KIMSZ összvezetősége tartott „rendkívül fontos ügyben rendkívüli ülést".

Május első napjaiban bevonult az ifjúsági szövetség Központi Vezetőségének több tagja (így például: Balogh László, Bergmann Géza, Jakab József, Laufer Mihály, Rudas Béla, Brodmann Ignác, Kaszás Hugó, Moór Zoltán). Valamennyien a frontra kerültek. Balogh László Szolnoknál román fogságba esett, de megszökött. Brodmann Ignác és Kaszás Hugó hősi halált halt a kassai, illetőleg a miskolci harcokban. Még a súlyosan beteg Lékai János is bevonult, s mint katonai politikai megbízott teljesített szolgálatot. Az ifjúsági vezetők példamutató kötelességteljesítéséről tanúskodik Az Ifjú Proletár május 5-i számának alábbi közleménye: *„Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége Központjának 18 éven felüli kiképzett tagjai beálltak a Vörös Hadseregbe, és május 5-én a frontra kimentek. Lapunk megjelenése azért szenvedett késedelmet, mert nyomdánk legnagyobb része belépett a Vörös Hadseregbe."*

A fiatal, kiképzetlen katonák a Vörös Hadsereg személyi állományának számottevő részét alkották. Azokban a vészterhes hónapokban sok múlott a katonai ismeretek gyors elsajátításán. Ez pedig jórészt a besorozott újoncok szorgalmától, fegyelmétől, harckészségétől függött. A katonai parancsnokok egykorú jelentéseiben általános volt az a vélemény, hogy a Vörös Hadsereg újoncállománya kiváló értékű.

Május folyamán – a szervezeti hálózat kiszélesedésével párhuzamosan – mind markánsabban rajzolódtak ki az ifjúsági szövetség tevékenységének

főbb területei. Az érdekvédelem hallatlanul nagy jelentőségre tett szert. A ráfordított energiák mértékét egyfelől a KIMSZ-tagság összetétele (zömmel kisipari tanoncok és diákok), másfelől a szakszervezetek ilyen irányú munkájának fogyatékossága határozta meg. A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának fővárosi és vidéki szervezői egyaránt utasítást kaptak a tanoncokkal kapcsolatos rendeletek ismertetésére és betartásának szigorú ellenőrzésére. A panaszokat a lehetőségekhez képest vagy helyben orvosolták, vagy a szövetség központjához továbbították. Minden panasz elintézéséért személyes felelősséggel tartozott a népbiztosság illetékes ifjúsági szervezője és a panaszt felvevő KIMSZ-csoport titkára. Egyébként a központi titkárság által felállított szociálpolitikai ügyosztály naponta nyilvános fogadóórákat tartott, amikor is a tanoncok közvetlenül előadhatták sérelmeiket.

Hamar kiderült, hogy a forradalmi jogszabályok önmagukban nem vetnek véget a tanoncnyúzásnak. Számos kisiparos „elnézte a dátumot", mintha mi sem történt volna, továbbra is feltétel nélküli engedelmességet követelt tanoncaitól. A folyamatos ellenőrzés tehát indokolt volt. A vétkes munkáltatók első ízben figyelmeztetésben részesültek, de ha a jó szó nem használt, törvény elé állították őket. Budapesten az első nagyobb szabású ellenőrzés nyomán több mint száz tanonctartó mester ellen emeltek vádat törvénysértés miatt. Ügyükben a KIMSZ képviselői léptek fel a társadalmi vádló szerepében. A vétkesek nagy részét pénzbírsággal sújtották, néhány különösen kirívó esetben szabadságvesztéssel büntették őket. Vidéken is felállították az ifjúmunkásvédelem speciális bizottságait, de itt a törvénysértések felderítése nehezebben ment, mert a szervezetlen tanoncok jószerint a legindokoltabb esetekben sem merték feljelenteni munkaadójukat. A vidéki helyzet kedvezőtlenebb alakulásában az is közrejátszott, hogy a nem mindenütt színtiszta proletár összetételű s a patriarchiális viszonyok látszatára adó kisvárosi és falusi tanácsok nem szívesen akasztottak tengelyt a kisiparosokkal.

A központi szociálpolitikai ügyosztály intézte a tanoncotthonokba való felvétel ügyét, s munkaközvetítéssel is foglalkozott. Május végén a budapesti és környékbeli KIMSZ-csoportok megkezdték az állástalan ifjúmunkások összeírását, hogy munkanélküli-segélyt folyósíthassanak részükre. A KIMSZ Diákalosztálya szintén foglalkozott szociális ügyekkel, a rászoruló középiskolai tanulók segélyezésével. Legelőször azokat az önkéntes katona diákokat karolta fel, akik kiképzés alatt lévén, zsoldot még nem kaptak, viszont anyagi segítségre rászorultak.

A kulturális felvilágosítás és az eszmei-politikai nevelőmunka mindvégig az 1919-es forradalmi ifjúsági mozgalom tevékenységének homlokterében állt. Májusban kiépült a szabadoktatás rendszere. Tematikája úgyszólván minden tudományágra kiterjedt, sőt bizonyos művészeti területeket is átfogott. Felölelt olyan „prózai" tantárgyakat is, mint például a helyesírás, a

gépírás, a gyorsírás vagy az idegen nyelvek tanulása. Minden ifjúmunkás kedve szerint választhatott témát, de a választott tárgykörben az előadások meghallgatását kötelezővé tették. A tavaszi hónapokban az előadások iránt országszerte nagy érdeklődés nyilvánult meg. A fiatal munkások részére rendszeresített koncerteken, irodalmi esteken, színi- és mozielőadásokon is zsúfolásig megtelt a nézőtér. Az aktivisták részére egyhónapos agitátorképző tanfolyamokat szerveztek. 1919 májusában pusztán Budapesten hat ilyen tanfolyam működött. A KIMSZ valamennyi csoportja – a Közoktatásügyi Népbiztosság jóvoltából – könyvtárhoz jutott. A szombathelyi csoport könyvállománya például meghaladta a 2500 kötetet. A könyvállományt folyamatosan gyarapították, jórészt a társadalmi tulajdonba vett magánkönyvtárak készletéből.

A KIMSZ eszmei-politikai nevelőmunkájának irányát, tartalmát mindenekelőtt az a tény határozta meg, hogy a szövetség az egyesült pártot foglalkoztató elvi kérdésekben a kommunisták álláspontját fogadta el. A KIMSZ támogatta a párt megtisztítására, forradalmi megújítására, valamint a párt és a szakszervezetek szervezeti kereteinek szétválasztására irányuló erőfeszítéseket; a proletárdiktatúra megszilárdításának és védelmének konzekvens híve volt. Lándzsát tört a burzsoázia teljes lefegyverzése és a közhivatalok reakciós alkalmazottainak eltávolítása mellett. Azokkal szemben, akik kezet emeltek a Tanácsköztársaságra, a diktatúra kényszerítő és büntető funkcióinak erélyes alkalmazását sürgette.

Az ifjúsági szövetség a forradalmi honvédelem és a proletár nemzetköziség szellemét szegezte szembe a burzsoá nacionalizmussal. Ezt igazolják a szocialista haza védelmére tett erőfeszítései, a nemzetiségi kérdésben vallott marxista felfogása, erélyes fellépése a polgári lapok sovén kilengései ellen s a nemzetközi proletariátus harca iránt tanúsított cselekvő szolidaritása.

Az 1919-es forradalmi ifjúság azt tartotta, hogy a Magyar Tanácsköztársaság „október gyermeke". Az 1848-as márciusi ifjúságnak a republikánus Franciaország mutatott utat. Szovjet-Oroszország az 1919-es márciusi ifjúság számára több volt, mint fárosz, mert a Magyar Tanácsköztársaságot az eszmei kötelékeken túl politikai és katonai szövetség fűzte Lenin országához.

A KIMSZ mindent megtett a honi ifjúmunkás-mozgalom hagyományos nemzetközi kapcsolatainak visszaállítására s újabb barátságok megkötésére. Érthető, hogy az eredmények ezen a téren nem álltak arányban az erőfeszítésekkel, hiszen ha a háború még az országon belüli mozgást is korlátozta, mennyivel inkább gátolta a közlekedést a határokon át. Szovjet-Oroszországgal például csak léghíd kötött össze bennünket alkalomszerű s igencsak veszélyes repülőúttal. Északon, keleten és délen ellenséges szuronyok erdeje övezte határainkat. Jóllehet nyugati szomszédunkkal: az osztrák polgári köztársasággal diplomáciai kapcsolatban álltunk, ennek ellenére a személyi

forgalom a két ország között – az osztrák fél hibájából – rendkívül nehézkesen bonyolódott le.

A KIMSZ rendszeresen levelezett az osztrák kommunista ifjúmunkás-szövetséggel. A barátság erősítéséhez hozzájárult Boross F. László január utolsó hetében tett bécsi útja. Az osztrák ifjúkommunisták 1919 márciusában melegen üdvözölték a magyar munkásosztály győzelmét, s százával léptek be a Tanácsköztársaság védelmére szervezett osztrák önkéntes légióba. A két ifjúsági szövetség között bizonyos személyi kapcsolatok mélyítették a tartós együttműködést.

1919 tavaszán sikerült helyreállítani a világháború alatt megszakadt kapcsolatokat a Szocialista Ifjúsági Internacionálé zürichi irodájával. Április 10. körül az Internacionálé képviseletében Budapestre érkezett a román származású Valerian Marcu, és több mint egy hónapot töltött hazánkban. Marcu április 16-án részt vett és felszólalt a budapesti „Ötszázas" tanács első ülésén. Május 18-án Budapestre érkezett az olasz származású I. M. Schweide, a Szocialista Ifjúsági Internacionálé irodájának tagja, Oddino Morgari olasz szocialista parlamenti képviselő társaságában. Schweide dolga legfőképpen az volt, hogy a nemzetközi ifjúmunkás-kongresszus megszervezésének lehetőségeit kutassa, és amellett a magyarországi mozgalom jellemző vonásait tanulmányozza. Május 20-án Morgari, Schweide és Marcu, Böhm Vilmos hadseregparancsnok és Landler Jenő hadtestparancsnok társaságában, az északi frontra utazott, és megtekintette a Miskolc visszafoglalásáért csatázó vörös alakulatokat. Május 24-én Schweide felszólalt a budapesti „Ötszázas" tanács ülésén.

A legsürgetőbb nemzetközi feladat – s kétségkívül a legbonyolultabb is – a nemzetközi kongresszus összehívása volt. Egy ilyen széles körű tanácskozás megszervezésének gondolata már a háború alatt felötlött. A háború után a Kommunista Internacionálé (KI) és a Komszomol vállalta az előkészítő munka oroszlánrészét. A Komszomol az 1918 októberében–novemberében lezajlott alakuló kongresszusán a szövetség feladatául tűzte ki „a proletárdiktatúra eszméjének népszerűsítését minden ország dolgozó fiataljai között és a Kommunista Ifjúsági Internacionálé (KII) létrehozását".

A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága a Komszomol kezdeményezésére 1919. május 4-én határozatot hozott a kongresszust előkészítő bizottság létrehozásáról. A bizottság élén Csicserin külügyi népbiztos állt. A tagok közül J. Berzin és G. Klinger a Komintern VB-t, L. Sackin a Komszomol KB-t, A. Kurella pedig a német kommunista ifjúságot képviselte. A bizottság egyik legfontosabb feladatát a KII-program és szervezeti szabályzat tervezetének elkészítése képezte. Lenin nagy érdeklődést tanúsított a bizottság munkája iránt. Sackinnal és Kurellával több ízben megvitatta a KII megalapításának lényegi kérdéseit.

A KI VB 1919. május 29-i felhívásában arra buzdította a proletárifjúsági

szervezeteket, hogy egyesüljenek, és csatlakozzanak a Kommunista Internacionáléhoz. Mint ismeretes, Szamuely Tibor éppen ebben az időben Szovjet-Oroszországban tartózkodott. Ugyanekkor Moszkvában vendégeskedett Viktor Greifenberger litván kommunista ifjúsági vezető. Lenin javaslatára a német Alfred Kurella, Greifenberger és Szamuely összeült Lazar Sackinnal, a Komszomol KB-titkárával a nemzetközi ifjúsági mozgalom helyzetének áttekintésére. Kurella visszaemlékezése szerint Szamuely a beszélgetés során közölte: „A Magyar Tanácsköztársaság pártja és kormánya kész arra, hogy a nemzetközi ifjúsági kongresszust Budapesten tartsák meg." Mivel a nemzetközi tanácskozás Moszkvában való megtartásának közlekedési akadályai egyre nyilvánvalóbbá váltak, a Szamuely által megpendített javaslatot június 3-án hivatalosan is szóba hozták. Ezen a napon Schweide, a zürichi iroda hazánkban tartózkodó képviselője és a KIMSZ Központi Vezetősége közös szikratáviratot küldött Angelica Balabanovának, a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága titkárának, azt kérve, hogy az ifjúsági konferenciát technikai okokból Budapestre helyezzék át. Egyik korabeli szovjet ifjúsági vezető a KIMSZ-javaslat hatását így summázta: „Kapcsolatba lépve a magyarokkal ez a határozat (a kongresszus Moszkvában való megtartásáról) elodázódott, és felmerült a kérdés a KB delegátusainak elküldéséről a határon túlra." A döntés 1919. június 15-én született meg; az SZKP Központi Bizottsága a Lenin részvételével megtartott ülésen elfogadta a magyar ifjúkommunisták javaslatát.

Így a KIMSZ nemzetközi munkájának középpontjába a Kommunista Ifjúsági Internacionálé alapító kongresszusának előkészítése került. Moszkvából szikratávírón Budapestre érkezett a Kommunista Ifjúsági Internacionálé Lenin által ismert platformtervezete. Lenin arra kérte Kun Bélát, hogy a tervezetet juttassa el az összes rendelkezésére álló illetékes külföldi címre. Ez meg is történt. A fontos okmányt magyar futárok vitték Ausztriába, Németországba, Csehszlovákiába, Olaszországba és Franciaországba. Ugyanakkor Kun Béla megkérte a német pártvezetőket, hogy továbbítsák a platformtervezetet a skandináv országokba, továbbá Angliába, Belgiumba és Hollandiába. Kun Moszkvából olyan értelmű szikratáviratot is kapott, hogy júliusban Magyarországra érkezik a Komszomol küldöttsége, és a KIMSZ vezetőivel karöltve megszervezi a budapesti nemzetközi kongresszus előkészítő konferenciáját. A távirat vétele után a KIMSZ nyomban hozzáfogott az előkészítő konferencia munkálataihoz. Július elején azonban kiderült, hogy az orosz küldötteknek éppen olyan bonyodalmas Budapestre jönniök, mint a magyaroknak Moszkvába menniök. Amellett a nyugati országokban folytatott szervező munka újabb és újabb váratlan akadályba ütközött. Mindezek miatt a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége kénytelen volt a nemzetközi kongresszus megnyitásának napját bizonytalan időre elhalaszta-

ni. A késedelem végül is oda vezetett, hogy Budapestet már nem lehetett számításba venni a tanácskozás megtartására.

Május végén, június elején megérett a helyzet a KIMSZ első kongresszusának összehívására. Az ifjúsági szövetség az országos tanácskozás fő indokait a következőkben jelölte meg:

1. Újjá kell választani a központi vezetőséget.
2. Az egész országot átfogó tiszta képet kell kapni az ifjúsági mozgalom helyzetéről.
3. A szövetségnek az új történeti korszak követelményeit kifejező programot kell adni.
4. A különleges ifjúsági feladatok végzésére sajátos szervezetet kell kiépíteni.
5. Általános nemzetközi programot kell kidolgozni, különös tekintettel a Kommunista Ifjúsági Internacionálé létrehozására.
6. „A Magyarország föderatív (szövetséges) Tanácsköztársaság területén élő, más nyelvű és külön szövetséges államot képező elvtársainkkal különösen bensőséges testvéri viszonyt" kell teremteni.

A KIMSZ első kongresszusát megelőzte a június 12–13-án lezajlott pártkongresszus. E fórumon a kommunisták erőfeszítése az égető problémák forradalmi megoldására meddő maradt, mivel a kongresszusi küldöttek összetétele a jobboldali szociáldemokratáknak kedvezett. De kedvük szerint – a munkásközvélemény reflektorfényében – az utóbbiak sem tehettek. Ilyen körülmények között ez a kongresszus nem lehetett más, mint a kompromisszumok kongresszusa, olyan politikai esemény, amely sem menetében, sem pedig végeredményében nem nyugtathatta meg a proletárdiktatúra híveit. Mindamellett a pártkongresszus annyiban haszonnal járt, amennyiben rávilágított az elvi nézeteltérések lényegére és mélységére.

A pártkongresszuson az ifjúságpolitika vonatkozásában is élesen elváltak a frontok. A konfrontáció a szervezeti szabályzat vitája során jött létre. A szabályzattervezet idevágó eredeti szövege így szólt: „... 5. Ifjúmunkások szervezete. 16. §. A helyi szervezeteknek föladata a maguk területén oda hatni, hogy az egyes szervezetek az iparágukban működő ifjúmunkásokat a szakmozgalom és a szocializmus szellemében neveljék, és előadásokkal és könyvtárak szervezésével osztálytudatukat kifejlesszék.

Az ifjúmunkásokra a szervezetek anyagi terheket nem róhatnak, és ennek alapján ők a helyi szervezet vezetésében és irányításában részt nem vehetnek.

Ahol a viszonyok szerint kívánatos, az ifjúmunkások külön szervezetbe tömörítendők. A szervezet működését a helyi végrehajtó bizottság ellenőrzi..."

A KIMSZ ezzel szemben a következő módosított változatot terjesztette

be: „Az ifjúmunkások az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportjaiban szervezkednek. Az ifjúmunkásokra a szervezetek anyagi terheket nem rakhatnak. Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének működését a pártvezetőség ellenőrzi. A helyi párttitkárságok kötelesek az Ifjúmunkások Országos Szövetsége csoportjainak munkáját teljes erkölcsi erejükkel elősegíteni." Ezenkívül azt indítványozták, hogy az ifjúsági szövetség Központi Vezetősége kapjon képviseleti jogot a pártkongresszusra, Az Ifjú Proletárt pedig vegyék be a pártlapok közé.

A jobboldali szociáldemokraták a KIMSZ eme beadványával szemben a teljes elutasítás álláspontjára helyezkedtek. Farkas István, a Központi Vezetőség tagja, a szóban forgó napirend előadója például a következőképpen nyilatkozott: „...Az ifjúmunkások maguk ne alkossanak külön pártot, és ne politizáljanak... Nekik a tanulás, a nevelődés kell hogy legyen a fő céljuk, és az ifjúmunkás-szervezet nem szolgálhat más célt, mint hogy előkészítse őket arra, hogy mikorára megérnek, a szocialista mozgalomban is érett emberek legyenek... *Az ifjúmunkások nem élhetnek külön,* önálló életet, nem alkothatnak külön szervet, amelyről szó lehetne a pártszervezeti szabályzatban."

A kommunista küldöttek az ifjúságmozgalmi kérdések vitájában eléggé magára hagyták az ifjúmunkások szószólóját, Wojticzky Gyulát. A kommunisták a pártkongresszuson a legégetőbb kérdések megoldására összpontosították figyelmüket. A program és a szervezeti szabályzat sarktételeinek heves vitájában a levegő úgy felforrósodott, hogy robbanástól lehetett tartani. Nyilvánvaló, hogy a kommunisták a KIMSZ indítványa mellett elsősorban azért nem kardoskodtak, mert úgy vélték, taktikai hiba lenne ilyen körülmények között újabb frontot nyitni. Feltételezhető az is, hogy a módosító indítvány elfogadtatásának, a párt és a szakszervezetek szervezeti elkülönítésére irányuló törekvések fiaskója után nem sok értelmét látták. Való igaz, hogy miután a párt továbbra sem felelt meg a vezetésre hivatott élcsapat valamennyi kritériumának, a KIMSZ indítványának esetleges kongresszusi szentesítése aligha szabadíthatta volna meg az ifjúsági vezetőket minden gondtól. Viszont az is kétségtelen, hogy a Wojticzky által benyújtott indítvány elfogadása esetén megerősödtek volna a kommunisták párton belüli pozíciói.

Az Ifjú Proletár hírt adott arról, hogy a pártgyűlés az ifjúsági szövetség hovatartozásának kérdésében nem döntött, a szervezeti szabályzat módosítását a pártválasztmány elé utalta. A lap ugyanakkor szerkesztőségi cikkben vágott vissza mindazoknak, akik a pártkongresszuson a KIMSZ javaslatainak elfogadása ellen ágáltak, és leszögezte: „Különleges feladataink végzésére különleges szervezettel kell bírnunk. A régi pártszervezeti szabályzat erre vonatkozólag nemcsak hogy nekünk meg nem felelően, hanem egyenesen *elnyomásszerűen* rendelkezett. Forradalmi munkásgenerációnak, mint amilyen kell hogy legyen a mi munkásságunk is, nem szabad félnie egy forradalmi if-

júmunkás-mozgalomtól. Józan és a proletariátus érdekét szem előtt tartó munkásság tudni fogja, hogy a mi gyámság alá helyezésünk a forradalmi szellem lassú kiirtását jelentené."

A KIMSZ első kongresszusa június 20–22-én, 118 fővárosi és 216 vidéki küldött részvételével ülésezett a budapesti Új Városháza Váci utcai épületének tanácstermében. A karzat zsúfolásig megtelt vendégekkel. A forradalom vezérkarát négy kommunista népbiztos Kun Béla, Hevesi Gyula, Lukács György és Rákosi Mátyás reprezentálta. A Budapesti Forradalmi Központi Munkás- és Katonatanácsot Bokányi Dezső és Rákos Ferenc, a Szakszervezeti Tanácsot Király Albert képviselte. Megjelent a vendégek sorában Henri Cagan, a párt román csoportjának egyik vezetője, továbbá Koloman Weisz, a Magyarországon élő olasz munkások, Lazar Vukičević, a délszláv internacionalisták szekciójának képviselője.

Lékai János megnyitója után a meghívott közéleti személyiségek közül felszólalt többek között Hevesi Gyula, Kun Béla, Lukács György, Wojticzky Gyula, Koloman Weisz, Lazar Vukičević, Király Albert, Somló Dezső, Rákos Ferenc, Bokányi Dezső, Henri Cagan és Rákosi Mátyás.

Az első napon kezdődött a programtervezet vitája. A nyolc pontból álló elvi és akcióprogram tervezete mindenekelőtt a szövetség internacionalista feladatait taglalta. Megállapította, hogy a KIMSZ a nemzetközi ifjúmunkásmozgalom „egyik szerve", és különlegesen kedvező helyzeténél fogva orosz testvéreivel együtt vezető szerepet kell vállalnia, és segítenie kell a tőkés elnyomás alatt élő ifjúmunkásokat.

A programtervezet az ifjúkommunisták fő politikai célját így fogalmazta meg: „Politikai programunk a kommunisták programja, proletárdiktatúrán keresztül a kommunizmus megvalósulása, mely végső kifejlődésében a testvéri együttműködésen alapuló és minden korlát nélküli szabad társadalomba vezet." A kulturális feladatok között szerepelt a testkultúra és a szellemi kultúra harmonikus fejlesztése, az általános ismeretek elsajátítása, a haladó világnézet, a közösségi szellem, a közéleti érdeklődés kialakítása. A programtervezet megszabta az új munkásnemzedék nevelésével kapcsolatos irányelveket. Megállapította, hogy miután a kommunizmus megteremtése a termelés nagyarányú fejlesztését igényeli, emelni kell a munkások szakképzettségét és növelni fegyelmezettségét. Kimondta, hogy a szocialista nevelés kerete az új iskolák mellett a KIMSZ legyen, „amely minden elavult, ósdi iránnyal szakít, úgy tudományban, művészetben, irodalomban, mint a társadalmi és egyéni életben". A programtervezet végezetül az ifjúsági szövetség szervezeti önállóságának előnyeit ecsetelte: „A felnőttek – szögezte le csak szakszerű vezetők, ellenőrzők, tanácsadók, nem pedig teljhatalmú irányítók legyenek, úgy a tanulással és a munkával kapcsolatos próbálkozásokban, mint az egyéni életben. A szervezet tehát kedvez a tehetségek kifejlődésének és az egyéni élet szabad kiélésének."

A program tervezete körül élénk vita alakult ki, amely mindenekelőtt a résztvevők forradalmi elkötelezettségéről, felelősségtudatáról tanúskodott. Emellett azonban tükrözte a szövetség ideológiai fogyatékosságait is. Egyes felszólalók például abból a tévhitből kiindulva, hogy a proletárdiktatúra epizodikus jelenség, ultrabalos, anarchista szellemiségű pozícióból bírálták a tervezetet. A vitába Lékai János is bekapcsolódott. Védte a központi előterjesztés leglényegesebb tételeit, ama vitázókat pedig, akik türelmetlenségükben elvetették a sulykot, mértéktartóan, a jóra törekvő harcostársaknak kijáró bizalommal bírálta. „Az elvi program a proletárdiktatúra idejére vonatkozik - mondotta. – Hogy egy anarchista vita kifejlődött, annak az az oka, hogy a fiatalság állandóan haladni akar, de ma még ott tartunk, hogy a tömegeket *a proletárdiktatúra számára kell nevelnünk.* Először a gazdasági szabadságot kell megteremteni, csak azután jöhet *a lelki felszabadulás.* Most azonban küzdeni kell a diktatúráért, a világforradalomért... Harcra kell nevelni az ifjúmunkásokat, a diktatúra érdekében való harcra..." A kongresszus végül is néhány jelentéktelen változtatással egyhangúlag elfogadta a programot. A dokumentum végső megfogalmazásában csupán egy lényeges eltérés mutatkozik: az elfogadott program II. pontja, ellentétben a tervezetben foglaltakkal, így hangzik: „Politikai programunk a kommunisták programja, mestereink Marx és Lenin, célunk a kommunista világforradalom."

Ezután *Az általános politikai helyzet és az ifjúmunkások* című napirendi pont következett, melynek Balogh László volt az előadója. Balogh az időszerű feladatok között mindenekelőtt a termelés növelését, a munkafegyelem megszilárdítását s a KIMSZ nemzetközi feladatainak teljesítését említette. A proletárdiktatúra gyakorlásának módozataival kapcsolatos pártkongresszusi vitára utalva, Kunfi Zsimgond és hívei liberalizmusával szemben a párt kommunista szárnyának nézőpontját vallotta. „Az új társadalom megvalósításának a záloga – jelentette ki – *a diktatúra legszigorúbb, legélesebb, következetes alkalmazása.*"

A *Vidéki mozgalom*mal kapcsolatos beszámolót Rothbart Irma tartotta. Kijelentette: a vidéki viszonyok lényegesen rosszabbak, mint a fővárosiak, aminek az a fő oka, hogy vidéken sok helyütt nem volt forradalmi mozgalom március 21. előtt. Mint mondotta, nagy szerep vár az ifjúkommunistákra a vidék forradalmasításában. A vidéki mozgalom fellendítésére javasolta a vidéki és megyei titkárságok felállítását, ahol pedig a lakosság összetétele azt indokolja, esetleg német nyelvű titkárságok létesítését. Estig harmincan szóltak hozzá a *Vidéki mozgalom* témájához, de még oly sok jelentkező nem kapott szót, hogy a kongresszus kénytelen volt megszavazni az „éjszakai műszakot". Este ½10-kor folytatódott és hajnali ½4-ig tartott a maratoni tanácskozás. Az Ifjú Proletár kongresszusi tudósításából kiderült, hogy a direktóriumok intézkedései valóságos panaszáradatra adtak okot. „Kitűnt – írja a lap tudósítója , hogy a vidéki mozgalom így, ahogyan eddig volt, tel-

jesen a vidéki direktóriumok jóindulatára van bízva. Összesen 3 helyet soroltak fel a küldöttek, ahol a direktórium a mozgalmat támogatja. Egy-egy helyen a direktórium teljesen közömbös, és *hagyja,* hogy az ifjúmunkás-szervezet *elpusztuljon.* Másutt, *legtöbb helyen a direktórium és a munkástanács ellenséges,* és nem hagyja, hogy a mozgalom fellendüljön." A vidéki munkával kapcsolatban a küldöttek számos indítványt tettek. Közülük érdemes kiemelni Krammer Sándor előterjesztését. Nagy ovációval fogadott javaslata úgy szólt, hogy a pártszervezetek és szakszervezetek kötelezzék minden 14–18 éves tagjukat az ifjúsági csoportokba való belépésre.

Június 21-én éjszaka került napirendre a *Diákügyek* témája. Előadója Ráskay László középiskolás ifjúsági vezető volt. Hangoztatta, hogy a proletárdiktatúra sok diák szemét felnyitotta, de nagy részük még „ellenforradalmi érzelmű". A KIMSZ feladata megismertetni őket a szocializmus eszméivel, s megnyerni őket „az osztályharc számára. Mi – fejezte be a beszédét az előadó – meg akarjuk őrizni az egyetértést az ifjúság körében, mert a testi és szellemi munkát végző ifjak útjai ugyanahhoz a végcélhoz vezetnek – a kommunizmushoz". A *Diákügyek* vitájában 25-en szólaltak fel, majd a kongresszus a jelentést tudomásul vette, és a következő határozatot fogadta el: *„A kongresszus fontos feladatának tekinti a szellemi és fizikai ifjúmunkásság eggyé olvasztását. Az átmenet keresztülvitelére Budapesten középiskolás csoportok alakíttatnak meg, melyeknek vezetőségében három fizikai és két szellemi ifjúmunkás legyen. Külön középiskolás központ nincs. A vidéken a helyi viszonyok irányadók. Egyesült csoportok nem választhatók széjjel."*

A harmadik napon legelőször Moór Zoltán ismertette a nemzetközi forradalmi ifjúsági mozgalom történetét és időszerű feladatait. Nagy nyomatékkal hívta fel a figyelmet a proletár internacionalizmus eszméjének nemzetközi terjesztésére, az imperialista hadseregek szétbomlasztására s a nemzetiségekkel való szocialista bánásmód fontosságára. A hozzászólások során Balogh László határozati javaslatot terjesztett be, amely szerint „miután az Ifjúmunkás Internacionálé Bázelben székelve anyagiakkal egyáltalán nincs ellátva, és mozgalmi szabadsága korlátozva van, indítványozza, hogy a forradalmi ifjúság nemzetközi irodája Budapesten székeljen". Balogh László javaslatát a kongresszus nagy lelkesedéssel elfogadta.

A szervezeti szabályzat tervezetét Kázmér József adta elő. A vele kapcsolatos vita részletei nem ismeretesek. Az elfogadott szervezeti szabályzat megteremtette a forradalmi program végrehajtásának legkedvezőbb szervezeti feltételeit. Először is szentesítette a budapesti összvezetőség április 6-i határozatát, mely a proletárifjúság tömegszervezetének az Ifjúmunkások Országos Szövetsége elnevezés helyett a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége nevet adta. Miután a pártkongresszuson a nemzetközi kommunista mozgalomhoz való tartozás elismerését illetően a szociáldemokrata küldöttek zömének alakoskodása éppen a párt elnevezésének heves vitájá-

ban vált nyilvánvalóvá, az ifjúsági szövetség kongresszusának idevágó, egyhangúlag megszavazott és egyértelmű határozata a forradalmi erők nagy horderejű taktikai sikerének könyvelhető el.

A KIMSZ szervezeti szabályzatának 2. pontja kimondta: „A szövetség a Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártjának egyik autonóm szervezete." Első olvasásra talán furcsának tűnik, hogy a KIMSZ elébe vágott a párt ezzel kapcsolatos döntésének. De gondoljunk arra, hogy minden politikai testületnek programjához kell szabnia szervezeti elveit. Ettől eltekintve, a KIMSZ-nek tabula rasát kellett teremtenie minden vonatkozásban, mert a határozottságot, a dolgok rögzítését a forradalom ügye halaszthatatlanná tette. A lényegi kérdések megoldásának halogatása, netalán a félmegoldásokkal való kísérletezés a szövetség semlegességének látszatát keltette volna. Semlegességről pedig szó sem lehetett; a KIMSZ nem a munkásmozgalomtól függetlenítette magát, hanem csupán azon munkásmozgalmi irányzatok képviselőitől, akik nem tudtak lépést tartani a történelmi fejlődéssel.

A szervezeti szabályzat kiszélesítette a KIMSZ-tagsághoz szükséges életkor határait; a korábbi 15–21 életévvel szemben 14–24 éves fiatalok lehettek a szövetség tagjai. A szabályzat a szövetség működését a demokratikus centralizmus alapjára helyezte. Leszögezte: „A kongresszus a szövetség legfőbb testülete, minden ügyben végérvényesen határoz." Az évenként tartandó országos kongresszus feladatává tette a 37 tagú központi vezető testület (13 tagú Központi Vezetőség + 24 tagú Ellenőrző Bizottság) megválasztását. A szervezeti szabályzat szerint a szövetség alapszervezetének a csoport tekinthető. Minden csoportnak havonta egyszer taggyűlést, minden év első negyedében pedig közgyűlést kellett tartania. A csoportok élén a demokratikusan választott csoportvezetőség állt, amely 500-as taglétszámig 7 tagból, azon felül minden 500 tag után 2–2 tagból állt. A csoportvezetőségeket az ún. főbizalmi testületek ellenőrizték és segítették. A szervezeti szabályzat előírta a megyei titkárságok felállítását és a választott küldöttekből álló megyei intéző bizottságok létrehozását. A közösségre kiható személyes jellegű viták és fegyelmi ügyek intézésére választott bíróságot kellett életre hívni.

Figyelemreméltó a bizalmi hálózattal kapcsolatos kitétel, amely szerint: „Kisipari és kereskedő ifjúmunkások minden műhely, illetve üzlet után egy-egy bizalmi egyént választanak. A gyárakban dolgozó ifjúmunkások műhelyenként egy-egy bizalmi egyént, minden gyár egy-egy főbizalmi egyént választ. A bizalmi testület havonta legalább egyszer, de szükséghez képest többször is tart ülést."

A szervezeti szabályzat elfogadását követte a Központi Vezetőség és az Ellenőrző Bizottság tagjainak megválasztása. A Központi Vezetőség összetétele így alakult: Balogh László (282), Lékai János (197), Bergmann Géza (199), Kázmér József (215), Rothbart Irma (260), Lőwy Miklós (190), Eisler

Lajos (147), Kriska László (172), Hajnal Richárd (118), Benedek Ferenc (138), Beck Ferenc (126), Rudas Béla (202) szavazattal.

A választást követően Lékai János a szakoktatásról tartott referátumot. Vázolta a szocialista tanműhely-rendszer kialakításának módozatait, majd a munkaidő és a munkaintenzitás kérdésével foglalkozott. Megállapította, hogy „a fegyelmezetlenség a műhelyekben túlsúlyra jutott, ami óriási mértékben befolyásolja a termelést". Mint mondotta, ezeknek a visszásságoknak a megszüntetése a legsürgetőbb feladat. Lékai a kongresszus tudomására hozta a Közoktatásügyi Népbiztosság döntését, mely szerint a fegyelem helyreállítására üzemi tanácsokat állítanak fel az ifjúmunkások bevonásával. Ezután Rudas Béla tett jelentést az ifjúság sport- és jóléti ügyeiről, majd megkezdődött a Lékai referátumával kapcsolatos vita.

A harmadik nap éjszakáján került sor Rothbart Irma szabadoktatásról szóló jelentésére. A jelentésnek mindenekelőtt az a kitétele figyelemreméltó, amely kilátásba helyezte a csoportvezetők legnagyobb részének kicserélését. Bizonyos, hogy korábban a csoportvezetők kiválogatásába hibák csúsztak. Az idő sürgetett, s így nem volt mód a rátermettség beható vizsgálatára, a kinevezett csoportvezetők kellő felkészítésére. Most viszont, hogy a vidéki munka jobban előtérbe került, a szervező gárda megrostálása és felfrissítése a mozgalom fellendítésének kulcskérdésévé vált. Rothbart Irma kitért a KIMSZ és az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály kapcsolatára is, és sürgette a két testület viszonyának rendezését. A jelentést a kongresszus tudomásul vette, s a javaslatokat az újonnan megválasztott vezetőség elé utalta.

Balogh László elnöki zárszava után június 22-én éjféltájt, az *Internacionálé* akkordjaival fejeződött be a tanácskozás.

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége első kongresszusának eredményeit röviden így összegezhetjük: felmérte és kritikailag elemezte az ifjúsági szövetség tevékenységét. Új programot és szervezeti szabályzatot fogadott el, kidomborítva bennük a KIMSZ kommunista jellegét és szervezeti autonómiáját. Megerősítette a szövetség vezetésének országos szintű centralizációját. Kifejezte, hogy a KIMSZ a munkásmozgalmat, valamint a proletárdiktatúrát érintő fő ideológiai és politikai kérdésekben a Szocialista Kommunista Munkások Magyarországi Pártja kommunista szárnyához igazodik.

Az Ifjú Proletár valós képet festett a kongresszus munkájáról, amikor megállapította: az elvi és gyakorlati véleménykülönbségek ellenére „egy dologban mindenki egyetértett, hogy a mozgalom tovább is rendíthetetlenül haladjon a mindig forradalmárok, a mindig baloldaliak egyenes útján".

A KIMSZ szervezeti megerősödése szorosan összefüggött a kongresszus előkészületeivel és eredményes munkájával. Júniusban megalakult a Nyugat-Magyarországi Titkárság Sopron székhellyel, a Dunántúli Titkárság Győr székhellyel. A győri titkárság július derekán lapot alapított Dunántúli Ifjú

Proletár címen. Több más vidéki titkárság felállítását is tervbe vették. Az önálló pápai közigazgatási kerület megvalósítása nyomán Pápán kerületi párttitkárság és KIMSZ-titkárság alakult. Az ifjúsági szövetség csoportjai ünnepélyesen felvették a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége nevet, kicserélték az IOSZ feliratú tagsági könyveket és megbízóleveleket, megtartották a tisztújító taggyűléseket. A kongresszusi döntés értelmében megkezdődött a középiskolások területi csoportjainak kiépítése.

Júliusban újabb lendületet vett a megreformált cserkészet, illetőleg a tavasszal kibontakozott „úttörő"-mozgalom fejlődése. Megalakult a MÉMOSZ ifjúmunkás „úttörő"-csapata. Tagtoborzást folytatott a budapesti VIII. kerületi cserkész- (úttörő-) zászlóalj, amelynek otthona a Trefort utcai főgimnázium épületében volt. Július 3-án Nagyatádon 25 tagú cserkészcsapat alakult, „melynek tagjai megfogadták, ha kell, még az ellenforradalmárok leverésében is részt vesznek".

A cserkészmozgalom problematikája tartós vitát váltott ki a Közoktatásügyi Népbiztosság testneveléssel foglalkozó ügyosztálya és a KIMSZ Központi Vezetősége között. A népbiztosság sportvezetői a cserkészet szocialista átalakítását megoldhatónak vélték az adott szervezetek fenntartásával és a régi tisztségviselők reaktiválásával. E nézet hirdetői az ifjúmunkásoknak a cserkészegyesületbe való beszervezését látták a legjobb megoldásnak a forradalmi szellemiség terjesztésére. A KIMSZ vezetői ellenben azt vallották, hogy „új szellemben, új egyesületeket kell létrehozni, és ezekből ki kell zárni a régi egyesületek valamennyi vezetőjét", mert azok „ellenforradalmi gondolkodásúak". A cserkészmozgalom jövőjével kapcsolatos tárgyalások zátonyra futottak. Az 1919-es gyermekmozgalom cseppfolyós állapotban volt. A minden társadalmi formációhoz idomulni kész cserkészet – a megújítás feltételével polgárjogot nyert. Ugyanakkor virágzott az MSZDP által 1917-ben alapított Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesülete. És csírájában már megvolt a mai gyermeki világ forradalmi tömörülése: az úttörőmozgalom is.

A munkafegyelem lazulása igen nagy gondokat okozott a KIMSZ-nek. Éppen ezért az ifjúsági szövetség jelentős erőket mozgósított a fiatal dolgozók felelősségérzetének felkeltésére, a munkafegyelem megsértői ellen hozandó adminisztratív intézkedések kidolgozására és gyakorlására. Az ifjúsági szövetség legjobb agitátorai júliusban száz államosított üzemben folytattak felvilágosító tevékenységet a munkamorál javításáért. A KIMSZ július 22-i központi ifjúmunkásnapján Lukács György tartott előadást a munkafegyelemről.

A KIMSZ erőfeszítéseinek hatékonyságát azonban némileg csökkentették a tanoncok munkaidejével kapcsolatos nézeteltérések. A 18 éven aluli ifjúmunkások hatórás munkanapja természetesen nagyon népszerű volt az érintettek körében, ámde zavarta a munkamenetet, s ennélfogva tarthatatlanná

vált. A muníciógyárakban már április végén visszaállították az egységes nyolcórás munkanapot, s óriási nyomás nehezedett a Közoktatásügyi Népbiztosságra, hogy a hatórás munkanapra vonatkozó rendeletet egyetemesen hatálytalanítsa. A Közoktatásügyi Népbiztosság húzta-halasztotta a döntést, annál is inkább, mivel a KIMSZ nem támogatta a dolog rendezésére irányuló törekvéseket. Az ifjúmunkásokat s az ifjúsági vezetőket ugyanis nem sikerült meggyőzni a változtatás szükségességéről, nem utolsósorban azért, mert annak legfőbb propagátorai szociáldemokrata befolyás alatt álló szakszervezetek s üzemi tanácsok voltak. Végül július elején mégis sor került a március 31-én kiadott rendelet hatályon kívül helyezésére, az egységes nyolcórás munkanap bevezetésére. Az ide vonatkozó rendelet egyben kilátásba helyezte az ifjúmunkások megbüntetését, ha fegyelmi vétséget követnek el.

A Közoktatásügyi Népbiztosság intézkedése miatt összehívták a KIMSZ Központi Vezetőségét. Az ülés délután öt órától éjszaka két óráig tartott. A Központi Vezetőség határozottan állást foglalt a rendeletek ellen, és elmarasztalta Lékai Jánost, amiért beleegyezését adta a márciusi rendelet módosításának kodifikálásához. A Lékai elleni fellépés ebben a vonatkozásban méltánytalan volt, mert a módosítás az ő javaslata ellenére történt, s hogy mégis jóváhagyta, az jó politikai érzékét dicséri. Viszont kétségkívül súlyos hibát követett el abban az értelemben, hogy megszegve a kollektív vezetés elvét – önmaga döntött a szövetséget érintő egyik nagy horderejű kérdésben. Lékai annak kapcsán, hogy a vele egyetértésben hozott rendeletet az Ifjú Proletár két cikke is bírálta, felvetette a bizalmi kérdést. Kérte a Központi Vezetőséget, hogy mentse fel őt állami tisztségéből. A Központi Vezetőség visszahívta Lékait az Ipari Szakoktatási Ügyosztályról, és Bécsbe vezényelte a nemzetközi kapcsolatok ápolására.

Ami a nyolcórai munkaidő visszaállítását illeti, a KIMSZ tiltakozott a „rák-szociálpolitika" ellen, hangoztatván, hogy azt az üzemi munkástanácsok kényszerítették a Közoktatásügyi Népbiztosságra. A forradalmi honvédő háború és a gazdasági blokád súlyos tehertétele azonban mindenképpen indokolta a 18 éven aluli ifjúmunkások munkaidejével kapcsolatos módosító rendeletet – ha úgy tetszik, visszatáncolást. Nem volt tehát igazuk az ifjúsági vezetőknek, akik emiatt tiltakoztak, s elfogultságukban a visszaállított nyolcórás munkanapot a felnőtt munkások értetlenségének és holmi szociáldemokrata fondorlatnak tudták be.

A rendelet fegyelmi ügyekkel kapcsolatos kitétele fokozta a KIMSZ-vezetők elégedetlenségét. A szövetség először is valamiféle hátrányos megkülönböztetést nehezményezett, felhozván, hogy a munkafegyelem lazulása általános tünet, következésképpen az ellene foganatosítandó intézkedések meghatározott korcsoportokra való korlátozása méltánytalan. Az igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy ebben a vonatkozásban is vélt sérelemről volt szó. Jóllehet a felnőtt dolgozók fegyelmi vétségeinek kivizsgálására és megtorlá-

sára hivatott bizottságok felállítását csak július 19-én rendelték el, a rendelet előzetes tervét a Népgazdasági Tanács választmánya már június 11-én elfogadta, s döntéséről a lakosságot tájékoztatta. A KIMSZ a fegyelmi büntetések rendeletileg meghatározott változatait (a munkaidő vagy a tanoncidő meghosszabbítása, pénzbüntetés, áthelyezés másik üzembe) viszont okkal tartotta olyanoknak, amelyek ellenkeznek a kommunista erkölccsel, ráadásul gyakorlatilag keresztülvihetetlenek. Mindezek alapján a KIMSZ joggal kérte új rendelet sürgős kibocsátását. A fegyelmi intézkedések fonákságainak kiigazítására azonban már nem volt idő, jóllehet a tanoncok munkaviszonyát szabályozó újabb rendelet megszövegezéséhez hozzáfogtak.

A júliusi rendelet feletti heves vita, a nézetkülönbségek kiütközése ismét ráirányította az illetékesek figyelmét a szakmunkásképzés megoldatlanságára. Az idő sürgetett, érthető tehát, hogy a korábbinál behatóbban foglalkoztak a reform tervezési és szervezési munkálataival. A távlati tervet – amely lényegét tekintve megegyezik a mai szocialista iparoktatás elveivel és gyakorlatával – a Közoktatásügyi Népbiztosság dolgozta ki. A Népgazdasági Tanács július második felében megtárgyalta a tanműhely-rendszer kiépítésének módozatait, és felülbírálta a Közoktatásügyi Népbiztosság tervét. Az adott termelési viszonyokat, valamint pedagógiai és politikai momentumokat figyelembe véve úgy döntött, hogy a tanműhelyeket lehetőleg nem a termelést ideiglenesen szüneteltető gyárakban, hanem a termelő objektumok nélkülözhetővé vált épületszárnyában állítják fel.

Ugyanebben az időben előkészületeket tettek az ifjúmunkáskérdések megoldását egységesítő, hármas tagolású (országos, kerületi, helyi) operatív testület létrehozására. A testület minden szinten az elnökből, a népgazdasági tanácsok, a szakszervezetek, a munkástanácsok, a szakmai tanácsok egy-egy tagjából, az ifjúsági szövetség két tagjából, egy orvosból, a szakirányú iskola vezetőjéből és egy tanítójából állt volna. Feladatául a különböző népbiztosságok és KIMSZ-csoportok egyes szakoktatási és szociálpolitikai teendőinek átvételét szabták meg.

Az ifjúsági szövetség kongresszusa nyomán felélénkült a KIMSZ ideológiai tevékenysége, s új színfoltokkal gyarapodott az ifjúsági mozgalom kulturális élete. A szövetség legfőbb fórumán támadt viták megvilágították az ideológiai ütközőpontokat, s emellett a mindennapok zajló politikája is felszínre hozta azokat az elméleti kérdéseket, amelyeknek az elemzése időszerűvé vált. Az ideológiai képzést szolgálta mindenekelőtt a központi lap júliusban nyitott *Proletáriskola* című rovata. Tematikájában többek között a következő kérdések szerepeltek: „Anarchia és anarchizmus", „Mi az erkölcs?", „Testvériség", „A pénz", „Aktivizmus, avagy a kultúrájához forradalmasított ember", „A szellem, babona és a lélek."

A tömegoktatás igen jól bevált formája volt az előadásos propaganda. A július 4-től hetenként megismétlődő budapesti ifjúmunkásnapok keretén-

ben Lukács György népbiztoshelyettes *A proletariátus diktatúrája és a terror*, valamint *A munkafegyelem* címmel, Rudas László, a Vörös Újság főszerkesztője *A szociálpolitika* - Bajáki Ferenc népbiztos, a Népgazdasági Tanács elnöke *Proletáröntudat és proletár-áldozatkészség* címmel tartott előadást. Minden előadást élénk vita követett. A kedvező tapasztalatok az ifjúmunkásnapoknak az egész mozgalomban való meghonosítására ösztönöztek. Úgy tervezték, hogy az augusztus 5-én esedékes ifjúmunkásnapot már valamennyi budapesti kerületben és a legtöbb vidéki csoportban megtartják. Ezúttal „Az ifjúmunkások és a párt" témáját tűzték napirendre. A budapesti és Budapest környéki ifjúmunkásnapok előadóinak a központi vezetőség tagjait jelölték ki.

Változatlanul szorgalmazták az ifjúmunkások iskolán kívüli szabadoktatását, kiváltképpen vidéken. Céljául azonban már nemcsak az alapismeretek tanítását jelölték meg, hanem egyben – sőt legelsősorban – a munka- és tanulmányi fegyelemre való nevelést is. A hallgatóság szervezésében mutatkozó spártaiság, az állandó részvételt megkövetelő kérlelhetetlen szigor, a mozgalmi élet ama káros túlzásai közé tartozott, amelyekről ma már tudjuk, hogy sem pedagógiailag, sem politikailag nem igazolhatók.

A kulturális rendezvényeknek a nyári hónapokban is igen nagy keletjük volt. Annál inkább, mivel akkoriban keveseknek adatott meg az üdülés lehetősége, s nem létezett rádió, televízió. Egyre-másra alakultak az ifjúsági műkedvelő gárdák, de ez az önmagában egészséges folyamat kellő irányítás és ellenőrzés híján oda vezetett, hogy néha meglehetősen kétes értékű szellemi termékek is mozgalmi színpadra leltek. A tanítók szervezetének lapja, az Új Korszak hangot is adott az ifjúmunkás-előadásokkal kapcsolatos megbotránkozásának, annak tudniillik, hogy egyes KIMSZ-csoportok – a kultúra terjesztésének örve alatt – silány orfeumkuplékkal mérgezték a tagságot.

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya különféle intézkedéseket tett e rendellenesség megszüntetésére. Elsőként (július 2-án) megjelent a sajtóban a figyelmeztetés, mely szerint a KIMSZ-csoportok „bármi néven nevezendő szórakoztató jellegű nyilvános előadások műsorát az ügyosztálynál jóváhagyás és engedélyezés végett előzetesen bemutatni tartoznak". Később az ügyosztály kidolgozott egy nagyszabású nyári művészeti és szórakoztató programot. Ennek alapján vegyes művészkollektívákat szerveztek kiforrott, ismert művészek részvételével. Az volt a rendeltetésük, hogy a budapesti és vidéki KIMSZ-csoportokban háromhetenként egyszer színes, változatos műsort adjanak elő. A terv szerint júliusban és augusztusban három művészgárdának összesen 76 helyen kellett volna fellépnie. A július végi előadások telt ház előtt zajlottak le. Kiváltképpen a csepeli és a kecskeméti művészdélután váltott ki nagy sikert és jó sajtóvisszhangot. Egyes fővárosi színházak a nyári szünet alatt is tartottak ifjúsági előadásokat. Július 6-án a Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda

Ügyosztálya Petőfi-matinét rendezett a Vigadó nagytermében Gellért Lajos, Rácz Erna, Beregi Oszkár, Bihari Sándor, Medgyaszay Vilma és Paulai Erzsi felléptével. A vidéki KIMSZ-csoportok a helyi tanácsok művelődési osztályainak közreműködésével a központtól függetlenül is szerveztek kulturális rendezvényeket. Ezek iránt óriási érdeklődés nyilvánult meg. A pápai színházban július elsején megtartott „oktató és szórakoztató előadáson" például 600 fiatal vett részt.

A kongresszus a szövetség sportmunkájára is pezsdítőleg hatott. A sport június végétől állandó rovatot kapott az Ifjú Proletár hasábjain. Július első hetében minden KIMSZ-csoport öttagú sportbizottságot választott. A budapesti és környéki sportbizottságok tagjai a Testnevelési Főiskola tanárainak vezetésével tanfolyamon vettek részt, amelyen sportszerű játékra, atlétikára, svédtornára, vízisportra és turisztikára képezték ki őket. A budapesti és környéki sportbizottságok július 26-án összevont értekezletet tartottak, és ennek során megválasztották a KIMSZ új központi sportvezetőségét. Mindamellett csak részben járt sikerrel a KIMSZ arra irányuló törekvése, hogy sokoldalúan fejlessze a fiatalok testkultúráját. A pálya és felszerelés hiánya ugyanis megakadályozta az igazán nagy tömegek mozgósítását. Budapesten például mindössze a Millenáris-pálya és a Császárfürdő uszodája szolgáltatott a KIMSZ-sportolók számára edzési lehetőséget. A szövetség egyedül a turisztikában ért el látványos sikereket. A turisztika voltaképpen a Tanácsköztársaság alatt vált a magyar munkásifjúság tömegsportjává. Ebbe belejátszott mind az ugrásszerűen megnövekedett szabad idő, mind pedig a KIMSZ jó helyzetfelismerése és céltudatos tevékenysége. A budapesti KIMSZ-csoportok vasárnaponként megrendezett monstre túráit jól kiegészítették a Természetbarátok Turista Egyesülete ifjúsági osztályának a budai és pilisi hegyekbe szervezett kirándulásai. Július 27-én beindították a fővárosi KIMSZ-csoportok sportvezetőinek gyakorlati turisztikai tanfolyamát. Az ifjúság természetjárása vidéken is meghonosodott.

A felsoroltakból talán érzékelhető, mennyivel elevenebb és gazdagabb lett a KIMSZ élete a kongresszus után. Ám a pezsgés nem sokáig tarthatott. 1919 júliusa gyorsan érlelte azokat a változásokat, amelyek alapjaiban rendítették meg az egész magyar társadalmat. Július elején befejeződött az északi hadjárat során elfoglalt területek jelentős részének kiürítése. Két hétre rá a Kormányzótanács, a vezérkar unszolására, elhamarkodott kísérletet tett a Tiszántúl felszabadítására. A július 20-án megindított támadás balul ütött ki. A Vörös Hadsereg erejét meghaladta ez a vállalkozás. Az ellenség túlerővel rendelkezett, és bizton számíthatott az imperialista nagyhatalmak segítségére. Július 31-re teljesen kirajzolódott a Vörös Hadsereg katasztrofális helyzete. A súlyos katonai vereségről Kun Béla személyesen is meggyőződött, amikor a jelzett napon tájékozódó látogatást tett az I. hadtest ceglédi parancsnokságán. Miközben a Tiszán több helyütt átkelt román hadak Budapest fe-

lé törtek, a kommunista vezetők újból kísérletet tettek a főváros munkásainak mozgósítására. A májusi riadót azonban nem sikerült megismételni. Ebben a helyzetben Kun Béla és harcostársai eleget téve az antant követelésének, lemondtak, és átadták a hatalmat Peidl Gyula úgynevezett „szakszervezeti kormányának". A gyötrelmes aktusra augusztus elsején délután került sor, a budapesti Új Városházának ugyanabban a termében, ahol jó egy hónappal előbb a KIMSZ első kongresszusa ülésezett.

A KIMSZ vezetőit – Balogh László kivételével, aki Kun Béla személyi titkára volt – meglepetésszerűen érte a politikai fordulat. Július utolsó hetében még serény munka folyt az ifjúsági szövetség központi apparátusában, a budapesti és főváros környéki, valamint az észak-magyarországi és dunántúli csoportokban. A Központi Vezetőség – feltehetőleg utolsó – körlevelében a budapesti és környéki csoportok házi, utcai, illetőleg körzeti ifjúmunkás-bizalmiainak megválasztását szorgalmazta. Július utolsó és augusztus első napjaiban számos helyen megtartották a szokásos havi taggyűlést, bizalmiértekezletet. Néhány fővárosi csoportban július 31-én, augusztus elsején indítottak német, francia, angol nyelvtanfolyamot, gyorsírás- és tornakurzust. Augusztus elsején a KIMSZ sportelőadást rendezett a budapesti Uránia filmszínházban. Ugyanezen a napon a keszthelyi KIMSZ-csoportban még központi küldött tartott előadást. A pápai csoport augusztus elsején taggyűlésre ült össze, és augusztus 7-re hívta össze a lánycsoport alakuló gyűlését.

1919. augusztus elsején délelőtt – közvetlenül a Kormányzótanács utolsó ülése után összehívták a Központi Vezetőség néhány tagját a Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának helyiségébe. Balogh László elnök, aki július 31-én elkísérte Kun Bélát Vágó ceglédi hadiszállására, beszámolt a harctéri és politikai eseményekről; elmondta, hogy a tanácskormány délután lemond, a helyét „szakszervezeti kormány" veszi át.

Augusztus másodikán délelőtt – szintén a Közoktatásügyi Népbiztosság épületében - ülést tartottak a KIMSZ Központi Vezetőségének Budapesten levő tagjai. Itt határoztak arról, hogy kiknek kell ideiglenesen elhagyniok az országot, és kik folytathatják a munkát idehaza. A honi illegális szervezkedés vezetésével Balogh László elnököt és Rothbart Irmát, az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály vezetőjét bízták meg.

Augusztus 3-án délután 3 órakor, amikor a diadalittas román intervenciós csapatok már Budapest külvárosaiban masíroztak, megtartották a KIMSZ fővárosi csoportjainak utolsó összvezetőségi ülését. A dunántúli borzalmakról ekkor már szállingóztak a hírek, de a budapesti utcákon még csend honolt – vihar előtti csend. Mintegy hatvan kommunista ifjúsági vezető vett részt ezen az értekezleten, többen közülük a vöröskatonák egyenruhájában jelentek meg. A rövid ideig tartó gyűlés Balogh László elnökletével a balsejtelem és az elszántság légkörében zajlott le. Balogh ismertette a Központi Vezetőség augusztus 2-i határozatait. Ezután a Központi Vezetőség egyik

tagja indítványozta, hogy a megváltozott helyzetben cseréljék fel a szövetség nevét, nevezzék magukat ismét Független Ifjúmunkásoknak, de ugyanakkor mondják ki: a III. Internacionálé alapján állnak. Az összvezetőség egyhangúlag elfogadta ezt az indítványt. Gyermetegség volt hinni egy ilyen változat lehetőségében? Minden bizonnyal. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a kérdéses határozat meghozatalának pillanatában Magyarországon szociáldemokrata kormányzat volt. S amíg nem veszett el minden, élt a reménynek egy szikrája. Tűnő illúziók közepette, a fehérterror előrevetett árnyékában készült fel az ismeretlen világra a forradalmi ifjúsági mozgalom törzse.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a magyar ifjúság

A dolgozó és tanulóifjúság helyzete az első világháború utolsó évében

1.

1918. április 29.

Egy szökött katona kivégzése Kecskeméten

Kecskemét, április 29.
(Az Est kiküldött munkatársától)

A hadosztálybíróságon a legutóbbi időben csaknem mindennap tárgyal a statáriális bíróság, amely elé azokat a katonaszökevényeket állítják, akik március 20-a óta, a statárium kihirdetését követő időben elhagyták csapattestüket. A statáriális bíróság *eddig még minden vádlottat halálra ítélt*, és a kerületi parancsnok, báró *Lukachich* altábornagy *egyik elítéltnek sem kegyelmezett meg.*

Hétfőn egy vörösesszőke, zömök népfölkelőt kísért a szuronyos őr a rögtönítélő bíróság elé. Amíg kinn a folyosón várakozott, nem is tudta, milyen szörnyű sors vár rá. Ott informálta egy baka, félig súgva, félig hangosan:

– No, komám, téged is *fejbe dobnak* – mondta részvéttel.

– Miért? – kérdezte a szőke fogoly hitetlenül.

– *Tegnap is agyonlőttek két lógóst* – hangzott tovább az információ.

A törzsfoglár észrevette a beszélgetést, és a rabot a folyosó végére dirigálta.

STATÁRIÁLIS TÁRGYALÁS

A rab katona néhány perc múlva a bíróság előtt áll. Egy ezredes az elnök, a tárgyalást egy őrnagy-hadbíró vezeti, kívülök két századosból és egy főhadnagyból áll a bíróság.

Az őrnagy-hadbíró kérdéseire elmondja a vádlott, hogy a neve *Ummerhoffer* Ferenc, 24 éves, r. kat., földmíves, nőtlen, Olajos Pest megyei községből való, a 30. honvéd gyalogezred népfelkelője, 1914 októberében sorozták, többször volt a harctéren, ahonnan legutóbb sebesülten hozták el.

– Mivel tudja igazolni, hogy megsebesült? – kérdezi a vezető bíró.

– A kalocsai kórházzal – válaszolt a vádlott. – Különben meg is mutathatom – mondja, és ezzel felhúzza lábán a nadrágot.

A katona svábosan, tört magyarsággal beszél. Már izgatott, minden porcikájában remeg.

Most a bíróság tanácskozásra vonul vissza, majd a vezető bíró kihirdeti a határozatot: a statáriális bíróság a hadiérdekre való tekintettel *zárt tárgyalást rendelt el.*

Az ítéletet, mielőtt kihirdetik, a kerületi parancsnok elé terjesztik jóváhagyásra. Délben az elnök ismét megnyitja a tárgyalást. *Az ítélet halálos.* Ummerhoffer Ferencet *agyon fogják lőni.* Minthogy pedig a 30. honvéd gyalogezred kiegészítő parancsnoksága és pótzászlóalja Kecskeméten van, az ügyészség rendelkezésére a hivatalos bizottság *a legelső vonattal Kecskemétre vitte az elítéltet.*

KECSKEMÉTRE VISZIK A HALÁLRAÍTÉLTET

Tegnap délután a 2 óra 40 perckor induló gyorsvonattal utaztunk. Az elítéltet hat szuronyos őr közrefogva, megvasaltan hozta ki a pályaudvarra, ahol egy harmadosztályú kocsiban helyezkedtek el. Az őrséget a budapesti honvédkerületi fogház törzsfoglára vezette. Mi, akik a kivégzéshez utaztunk, Kecskemétig élénk, eredménytelen vitatkozással töltöttük el az időt.

Kecskeméten már tudták, hogy egy katonaszökevényt agyon fognak délután lőni, s a pályaudvart nagy tömeg lepte el. Az elítélt hat szurony között gyalogolt be a honvédlaktanyába. Útközben a félelmetes menetet néző közönséget vizsgálgatta. Védője, egy főhadnagy, még Pesten közölte vele, hogy szabálytalanul ugyan, de kegyelmet kért sürgönyileg a királytól, bízzék az Istenben, és ne veszítse el az utolsó reményt. A kegyelmezés joga ugyanis a kerületi parancsnoké, a védő azonban, miután az ítéletet kihirdették, a vonat indulása előtt sürgönyt küldött kegyelemért őfelsége katonai irodájához. Ez a hír megnyugtatta az elítéltet, aki az utolsó pillanatig remélt, és nem hitte, hogy meg kell halnia.

A honvédlaktanya előtt már sorakozott a pótzászlóalj legénysége, amelyet *Stefán* István százados vezetett. A zászlóalj középen kettévált, úgyhogy a két oszlop között mintegy tízméternyi tér maradt. Ezen a térségen állott fel a végrehajtási négyszög. Most jön a lelkész, felveszi a fehér egyházi ruhát, kezében a feszület. Bemegy a laktanyába, ahonnan néhány perc múlva a hat szuronyos őr között kilép az elítélt. Nyomában a pap. A százados vezényel:

– Félzászlóalj, vigyázz! Félzászlóalj, vállra!

A KIVÉGZÉS SZÍNHELYÉN

Az elítéltet, akinek a kezéről közben levették a bilincset, beállítják a végrehajtási négyszögbe. A pap melléje lép, majd a törzsfoglár jelenti az ügyésznek, hogy az elítéltet átadta.

Őrség lelép! hangzik az újabb vezényszó, és a szuronyos őrök, akik Budapestről hozták az elítéltet, visszamennek a laktanyába.

A százados a menet élére áll, és a hosszú oszlop, közepén a végrehajtási négyszöggel, elindul a Rudolf lovassági laktanyába. Az út egy kilométer. Az elítélt arca lángvörös, fejét lehorgasztja, és szótlanul lépdel a lelkész oldalán. Amerre a menet elhalad, jobbról-balról nagy közönség kíséri utolsó útjára a halálraítéltet. Bekanyarodunk a lovassági laktanyába, amelynek leghátulsó részén, a lovaglótéren már vagy ezer katona, az egész helyőrség áll sorakozva. Minden a katonai szabályzat szerint folyik le. Az üresen álló nagy térségen a menet úgy alakul, hogy egy nagy négyszöget formál a katonák sorfala. A középen áll fel a végrehajtási négyszög. Az elülső négy katona fogja végrehajtani az ítéletet.

KIHIRDETIK AZ ÍTÉLETET

A bizottságot *Buday* Elmér alezredes, a pótzászlóalj parancsnoka vezeti. A budapesti hadosztálybíróságot dr. *Adamovits* István százados-hadbíró, a katonai ügyészséget dr. *Esze* Ferenc főhadnagy-hadbíró képviseli. A jegyzőkönyvet dr. *Vadász* Béla, Vadász Lipót nyugalmazott államtitkár fia írja. Dr. Esze Ferenc ügyész szemben áll az elítélttel, mellette a zászlóaljkürtös, aki trombitáján éles futammal a *Vigyázz!* vezényszó kürtjelével vezeti be a kivégzést. Dr. Esze harsány hangon, hogy a legtávolabb álló katona is jól hallja, felolvassa az ítélet rendelkező részét:

– Őfelsége a király nevében! A budapesti honvéd hadosztálybíróság bűnösnek mondta ki *Ummerhoffer* Ferenc olajosi születésű 24 éves, római katolikus földművest, a 30. honvéd gyalogezred népfelkelőjét, aki legutóbb a harctérről sebesülten távozott, a katonai büntetőtörvénykönyv 183. szakaszába ütköző és a 198. szakasz szerint minősülő *első szökés bűntettében, mert csapattestét március 20-ika után, a statáriális eljárás kihirdetését követő időben elhagyta, azzal a szándékkal, hogy örökre kivonja magát a szolgálat alól – és ezért a rögtöni bíráskodás szabályai szerint a katonai büntető törvénykönyv 193-ik büntetési ítélete alapján agyonlövetésre ítélte.*

– Százados úr – fordult most az ügyész Stefán századoshoz –, az *elítéltet átadom.*

A végrehajtási négyszög elülső oldala szétnyílt, az elítélt kétségbeesett arccal szétnéz, mint aki még vár valamit. Stefán százados szólt hozzá:

– Van-e valami kívánsága?

A katona végigtörölte izzadó homlokát. Most már egészen bizonyossá vált előtte, hogy utolsó perceit éli. Sírva fakadt, és összetett kézzel könyörgött a századoshoz:

– *Százados úr, jól viselem magam.*

– *Mi az utolsó kívánsága?* kérdezi ismét a százados.

– *Százados úr* – mondja zokogva az elítélt –, *legyen szíves, ne lőjenek főbe, hűségesen szolgálok.*

A kezét tördeli, és úgy könyörög.

– *Ki kösse be a szemed?* – hangzik az újabb kérdés.

Az elítélt összetett kézzel, esdekelve néz a századosra, és nem válaszol.

Azt kérdezem – mondja a százados –, *hogy nincs-e itten valaki ismerősöd, aki bekösse a szemed?*

– *Stalter* József – mondja az elítélt remegve.

Stalter nevét kiáltozzák, mire a hátulsó sorokból kiválik egy katona, futva jön előre az elítélthez, aki németül, halk hangon annyit mond földijének, hogy *csókoltatja a szüleit,* és minden jót kíván nekik. Most ismét a századoshoz fordul.

– *Kegyelmezzen meg, százados úr* – könyörög.

Nem tudja a halálos kétségbeesésében szegény, hogy azok, akik itt vannak, ha megszakad a szívük, akkor sem kegyelmezhetnek.

A törzsfoglár zsebkendőt vesz elő, és Stalterrel együtt beköti az elítélt szemét. Ebben a pillanatban a lelkész a katona ajkához nyújtja a feszületet, majd elhangzik a százados vezényszava:

– *Térdre!*

A KIVÉGZÉS

Az elítélt jajveszékelve veti el magát a földön, ahol néhány pillanatig vergődik. Majd a törzsfoglár néhány katonával felemeli, és térdre állítja. Az elítélt azonban *ismét elveti magát a földön, mire megint térdre erőszakolják.* A törzsfoglár gyengéd akar lenni.

– *Na ne gyerekeskedjék* – csitítgatja a vergődő embert, aki most felhúzza homlokára a zsebkendőt, és ismét könyörögni kezd. A törzsfoglár visszateszi szemére a kendőt, de amint elereszti az embert, *ismét elvágódik a földön.*

A százados intésére előlép a négy katona, az elítélt előtt egy lépéssel megállnak, és fegyverüket célzáshoz emelik. A százados magasra tartott kardja levágódik, és ebben a pillanatban *eldördül a négy fegyver.* Az elítélt, aki az utolsó pillanatig jajveszékelve vergődött a földön, a dörrenés pillanatában, mintha ütés érte volna, megrázkódik, nincs egy hang se, egy mozdulat se többé. Abban a pillanatban vége volt. Fejéből két helyen is vastag sugárban szökik fel a vér, amely egyszerre elönti.

A százados orvosért kiált. Egy ezredorvos a kivégzett ember pulzusát vizsgálgatja. Valószínűleg őt is megrendítette a rettentő látvány, mert hasztalanul tapogatta a halott csuklóját, nem tudott megnyugtató választ adni. Erre ismét előlépett a négy katona, *az élettelen testet a lovarda korlátjának támasztva felültették, és újabb kardjelre még négy golyót röpítettek bele.* A kö-

vetkező pillanatban jelentette az orvos, hogy a *halál bekövetkezett*. Most Stefán százados Buday alezredes elé állott, tisztelgett.

– Alezredes úr, alázatosan jelentem, az ítéletet végrehajtottuk. A halál bekövetkezett!

A LELKÉSZ BESZÉDE

A lelkész a katonai sorfal felé fordulva rövid beszédet mondott:

– Egy hűtlen bajtársunk holttesténél állunk. Nem akarta hazáját szolgálni, nem akarta annak életét adni. Meglakolt érte. Okuljunk sorsán, a zászlót ne hagyjuk el soha, mert ez becstelenség. Szolgáljuk hazánkat lelkesedéssel, nem a büntetéstől való félelem miatt, hanem azért, mert magyarok és katonák vagyunk. Bocsássunk meg neki, imádkozzunk érte egy Miatyánkot.

A lelkész letérdelt és mondta: „Miatyánk Isten, ki vagy a mennyekben..."

Félzászlóalj, imához! – vezényelt a százados, majd az ima után: – Félzászlóalj, imától!

Néhány pillanat Ummerhoffer Ferenc lelki üdvösségének.

Az Est, 1918. május 1. 3. o. Faragó Miklós: *Egy szökött katona kivégzése Kecskeméten*

2.

1918. május 1.
A Hadfelügyeleti Bizottság sajtóbizottsága értesíti a lapok szerkesztőségeit a statáriális kivégzésekről szóló közlemények előzetes cenzúrájáról

(Bizalmas értesítés)

A sajtóbizottság felsőbb meghagyásra kéri a t. Szerkesztőségeket, hogy a statáriális kivégzésekről csakis a száraz tényállást közöljék. A kivégzés körülményei, a kivégzettek nevei semmi szín alatt sem közölhetők. A sajtóbizottság felkéri a t. Szerkesztőségeket, hogy a kivégzéseket érintő minden közleményüket előzetesen bemutatni szíveskedjenek.

1918. május 1.

Serény Aladár: *„Bizalmas" – A háborús cenzúra hóhérmunkája.* Bp., 1919. 54. o.

3.

1918. május 18.
A kereskedelemügyi miniszter leiratában felhatalmazza a Baranya megyei alispánt, hogy „személyes szolgálatra kötelezze" a bányát elhagyni akaró fiatalkorú bányászokat

Az Első cs. kir. szab. Dunagőzhajózási Társaság pécsi bányaigazgatósága panasz tárgyává tette, hogy a fiatalkorú szénbányamunkások, akik - korukra való tekintettel – a népfölkelő munkásszázadokba még be nem sorolhatók, a bányákat tömegesen elhagyják, holott a széntermelés zavartalan fenntartása érdekében a bányáknak ezekre a munkásokra nagy szüksége van.

Tekintettel a széntermelési munkák közérdekű jellegére, a m. kir. minisztérium 1915. évi január hó 27-én 408. M. E. sz. alatt kelt rendelete alapján a pénzügyminiszter úrral egyetértőleg felhatalmazom ennélfogva alispán urat, hogy támaszkodva az 1914. évi L. törvénycikk §-ának és az 1915. évi XIII. tc. 2. §-ának rendelkezéseire, az említett társaság szénbányáiban a 17. életévüket még be nem töltött munkásokat – a bányatörvényben, illetve az annak alapján kiadott rendeletekben előírt munkásvédelmi rendszabályok szigorú betartásának kikötése mellett – személyes szolgálat teljesítésére kötelezhesse.

A személyes szolgálatért fizetendő térítési összegek a bányamunkások által eddig élvezett járandóságok alapulvételével állapítandók meg.

Budapest, 1918. május 18.

Kereskedelemügyi miniszter

Baranya megyei Levéltár. Alisp. eln. ir. 1931/1918. (1437/1918.) (Tisztázat) Közli: *Válogatott dokumentumok a baranyai-pécsi munkásmozgalom történetéhez.* I. 1869–1918. (Szerkesztették: dr. Babics András, dr. Szita László) Pécs, 1968. 427. o.

4.

1918. május 25.
A Magyarországi Szakszervezetek rendkívüli kongresszusa a gyermekmunkások kizsákmányolásáról

BÖHM VILMOS ELŐADÓI BESZÉDÉBŐL

... Mi történik a magyar iparral, ha a gyárakban most uralkodó féktelen mérvű nő- és gyermekmunkás-kizsákmányolás rendszerré válik? Tízezrével tódulnak a nőmunkások a nyomorúságos életviszonyok hatása alatt a gyárakba. Ezrével dolgoznak fiatal serdületlen, gyönge gyerekek nehéz munkán.

Szakadatlan munkában ezer bajjal és veszedelemmel küzdve, minden védelem nélkül a nők tízezreinek gyári munkája már eleve is nyomorékká, munkaképtelenné teszi a jövő nemzedék munkásgenerációját. Szégyene és gyalázata a magyar háborús iparnak a nálunk meghonosodott gyermekmunka. Gyermekmunkásokat is tízezrével alkalmaznak. Nincs róla még statisztika. Aki azonban kíváncsi a gyermekmunka terjedésének adataira, az menjen el az üzemekbe, és megállapíthatja, hogy a Weiss Mannfrédtól az utolsó kócosig milyen tömegben alkalmazzák a gyermekmunkásokat; megdöbbenéssel állapíthatja meg, hogy némely iparban 10–13 éves gyermekek dolgoznak. (Nagy zaj.) És nemcsak dolgoznak, az iparban a balesetek nagy százaléka is éri őket. Erről már van statisztika – de ebből is csak néhány adatot mutatok be. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztárban 1917-ben 11–12 éves férfimunkás közül 47-et ért baleset, ugyanilyen korú nőmunkás közül 6-ot, 13–14 éves férfimunkás közül 400-at, ugyanilyen korú nőmunkás közül 81-et, 15–19 éves férfimunkások közül 1892-t, ugyanilyen korú nőmunkás közül 579-et; 1917-ben e pénztárban 11–19 éves férfi gyermekmunkás 2339 szenvedett balesetet, e korú nő meg 666. 1917-ben e pénztárban biztosítottak közül 7073 férfi szenvedett balesetet, és ebből fiatalkorú 33%, 1566 nő balesetéből fiatalkorú 42%! Ezt nevezik Magyarországon munkásvédelemnek. És ilyen viszonyok között Magyarország kereskedelemügyi minisztere egy hozzá intézett kérdésre kijelentette, hogy *„az államvasút igazgatóinak értekezletén hozott határozatnak megfelelően a vasutaknál alkalmazható gyermekek minimális életkorát 10 évben állapította meg"*. (Nagy zaj.) Tehát a legveszedelmesebb üzemben, a vasúti üzemekben 10 éves gyermekek dolgozhatnak. (Dr. Landler Jenő, Budapest, a Magyar Vasutas küldötte: „Hatévesek dolgoznak!") Az állam jár elöl jó példával, képzelhető, minő kizsákmányolás folyik a különböző magánüzemekben...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 761. f. 4. ő. e. 41–43. l. (Géppel írt fogalmazvány)

HUBAY JÁNOS BUDAPESTI KÜLDÖTT FELSZÓLALÁSÁBÓL

...A cipőgyári szakmában a *gyermekmunka* annyira otthonos, hogy a tájékozatlan ember sokszor nem is tudja, hogy a gyár felől jövő gyermekek óvodából vagy iskolából jönnek-e. Egy vidéki gyár 4 300 000 korona jövedelemmel dolgozott gyermekmunkásokkal, és ha ezt a jövedelmet a munkások számára elosztjuk, megállapíthatjuk, hogy minden gyermekmunkás is 5444 koronát jelentett a gyár számára. Nem várhatunk ezektől a vállalatoktól többet akkor, amikor maga az állam olyan szociálpolitikát követ, amit az előadó is jellemzett. (Helyeslés.)

Népszava, 1918. május 28. 4. o. *A szakszervezetek kongresszusa*

5.

1918. június 1.
Enyhítik a diáknyomort

Kedves barátom, technikus, medikus, jogász, filozopter, minden rendű és rangú egyetemi polgár, most aztán igazán meg lehetsz elégedve! Felhasadt az új korszak hajnala, az álomszuszék társadalom lelkiismerete felébredt, méltóságos és kegyelmes urak beszélnek rólad, és ígérnek néked mindent, ami szép. Valódi, tőrőlmetszett méltóságos és kegyelmes urak jelentik ki ország-világ színe előtt, hogy te vagy a nemzet virága, a jövő reménye, a haza kincse, az ország támasza, talpköve. Rongyos ruhájú, lyukas cipőjű, zuglakásban lakó és hiányosan táplálkozó szeretett barátom, nem dagad kebled a büszkeségtől? Nem remeg a meghatottság könnycseppje pilládon, mikor arra gondolsz, hogy csekély tíz-húsz év múlva Atlaszként te fogod hordani vállaidon ez ország minden búját-baját, hogy te leszel itt a kultúra zászlóvivője, hogy te fogod helyrehozni a háború minden mulasztását és pusztítását, hogy a te gyönyörű hivatásod Édent varázsolni a Tisza–Duna menti szürke Szaharából? És nem lélekemelő az, hogy e gigászi munkára való felkészülésedben a társadalom őrködik feletted, és gondoskodik rólad? Nem dicső dolog az, hogy egy előkelő, nagy úr – államtitkár! – megígérte, hogy barakkokat fogsz kapni, ahol lehajthatod tanulástól és gondoktól szédülő fejedet? Nem érzékenyülsz el, mikor egy-két lapban azt olvasod, hogy immár több mint tíz nemes és jószívű család vállalkozott arra, hogy – ó,

nagy áldozat! – hetenként egyszer asztalánál lát? Nem lenne rút hálátlanság elégedetlenkedni?

Azt mondod, hogy neked már elég volt a kegyelemkenyérből? Vakmerő szemtelenséggel azt állítod, hogy ígéretekkel nem lehet jóllakni, ígéretek nem védenek hideg és kánikula ellen, ígéretekből nem lehet könyveket vásárolni?

Irtsad ki szívedből az elégedetlenség ördögét, szegény barátom! Megfeledkezel arról, hogy Pató Pál országában élsz. Elfelejted, hogy e tejjel és mézzel folyó Kánaánnak nevezett ország korlátlan urainak sokkal fontosabb dolguk van, mint bagatell diákügyekkel foglalkozni. Nem látod be, hogy főispánokat kinevezni, pártharcokat, személyes hajszákat folytatni, politikai válságokat előidézni sokkal hasznosabb szolgálatok a hazának, mint a te zugszobádat világos, szellős, tiszta szobával helyettesíteni? Oly kevés érzéked van a logika, az igazság iránt, hogy még mindig panaszkodol?...

Kedves diáktársam, sóhajts egy nagyot, és fogadd el alázatos főhajtással a jószívű adakozó ebédjét. Igen szerény támogatás ez, de olyan nehéz időket élünk, hogy el kell fogadni, mert még mindig több – a semminél...

Szociálpolitikai Szemle és Szabadgondolat, 1918. június 1. 60. o. (h.) *Enyhítik a diáknyomort*

6.

1918. augusztus 1.
Lékai János:
Ifjúmunkások a mezőgazdaságban

Kevés figyelemre szokták méltatni azokat az ifjúmunkásokat, akik az ipari központoktól távol, falun és majorban élik az ő elszigetelt életüket. Pedig az az élet, ami ezeken a mezőgazdasági telepeken folyik, éppenséggel nem mondható rózsásnak: ez már nem is a munkás kizsákmányolása, hanem lelkiismeretlen merénylet az ifjúmunkás szellemi és testi épsége ellen.

Rabszolgák nincsenek már, az emberi test mint áru nem szerepel – a jobbágyságot is megszüntették törvényeink , és mégis, ezeknek a helyzete nem különb a hajdani rabszolgáénál. A mai mezőgazdasági munkás szabad mozgását ha nem is törvény tiltja, de annál nem csekélyebb úr – a tőke.

Esztendőnként adja el magát a munkás földesurának. Lakása istálló vagy jó esetben apró vityilló, melyben nem egy családnak kell meghúzódnia. A ravasz tőkés „ellátást és lakást" ad, de ennek fejében aztán meg is követeli, hogy a család apraja-nagyja egyformán vegye ki részét az uraság munkáinak elvégzésében. Így születik meg a kis munkásgyermek. Anyja még aznap dél-

után kapált, s egy-két nap múlva már az aratásnál köti a kévéket. A csecsemő pedig ott van a fa alatt. Szájában nyálas kenyeret harap. A szoptatás nem történik kétóránkint, jó annak kétszer is egy délelőtt!

Ki gondozza ezt a gyereket. Hogyan nő fel?! Mennyit szenved, míg nem nő fel annyira, hogy a „testvéri gondozás" is megteszi! A csecsemőelhalálozás nagy percentje (százaléka) bizonyítja, hogy a természet maga nem mindig adja meg azt az erőt, amit a nagytőke elrabolt az anyától. A 2-3 éves gyermek már igen *használható „mezőgazdasági munkás"*. A libák őrzését feltétlenül megköveteli a szigorú gazdász úr. Aki eszik – dolgozzék. S mit eszik?! Aszalt szilvát, almát, krumplifőzeléket. A hús, baromfi ismeretlen fogalom a béréscsaládoknál. A gyermek korával „munkaköre" is növekedik. A libák után a tehenek következnek, aztán a disznók etetése, a marhák pucolása, a trágya elhordása, s a nyolcéves fiú nem is veszi észre, hogy neki már nincs is egy szabad perce, amikor az ő saját életével rendelkezhetik. Mezítláb és rongyokban jár, soha nem volt még kezében pénz, nincs ünneplő ruhája, soha szellemi élvezetben még nem volt része, a betűket nem ismeri – mégis egész napon át dolgozott, az egész pirinyó életét átdolgozta.* S arra se volt ideje még, hogy azon csak gondolkozzék is, hogy *miért van mindez.*

Így nő fel. Csak az életet, a puszta testet kapta örökségül szüleitől. A nagy keserűség, az egyforma robot, amit maga körül látott, még azt a gondolatot se ébreszthette fel benne, hogy ennek nem okvetlenül muszáj így lennie. Még csak nem is jöhet arra a fordulatra, hogy az élet nem feltétlenül azért van, hogy mindig mások búzáját arassuk le, hogy mások számára szedjük le a dúsan termő fák gyümölcseit. Egész életükön át írástudatlanok maradnak, távol az emberektől, a szellemi előrehaladás minden reménysége nélkül élik a tespedő létüket. A munkáltató barmokat neveltet magának, akiknek egyetlen hivatásuk az, hogy az ő kocsija minél fényesebben roboghasson az élvezetek felé...

Súlyos probléma ezeket az embereket felrázni dermedtségükből, megmutatni azokat az utakat, melyek az ő életét könnyebbé, szebbé fogják tenni.

De nem lehetetlenség.

Az ipari munkásság már ismeri az új utakat, a földmunkásoknál minden reformeszme lassabban érlelődik meg.

Régen volt...

A *tikász* (tyúktenyésztő) gebéje a falu poraiból poroszkált kifelé. De sehogy se akart gyorsabban menni. A *tikász* – kótyagos volt, s bárgyúan nézett – hirtelen két kézre markolta ostorát, s a nyelével dögönyözte lovát s a mellette ülő suhancot. „Biztosan nem itattál meg, disznó!" - bömbölte. A fiú szédülten zuhant le a kocsiról. A sápadt és fakó arcot nem lehet egykönnyen elfeledni. Valami végtelen fájdalmas nyöszörgést hallatott. Én odamentem.

* Kb. két sort a cenzúra törölt

Arca zúzott volt. Rongyaival takargatni próbálta kék foltjait. Akkor csak a fájdalomtól vonagló testet néztem, s a *tikász* rúgásaitól próbáltam megvédelmezni.

Azóta gyakorta találkoztam ezekkel a rúgásokkal és rongyokkal. Egyszer az esztergapadnál, másodszor a nyomdában. Néha durvábbak voltak, másszor ocsmányabbak, de azóta egy új lángot is fedeztem fel a meggyötört szemek sugarában, s ez a bizakodó sugár mutatja azt az utat, mely az eljövő új élet felé visz...

A szenvedésnek is vége szakad, ha ők is így akarják!...

Az Ifjúmunkás, 1918. augusztus 1. 4–5. o.

7.

1918. október 2.
Gyetvai János:
Inasok „otthona"

A Visegrádi utca 159. szám alatt van az Országos Gyermekvédő Liga tanoncotthona. Kopott, piszkos, emeletes épület, apró zugokkal, amelyeket proletárcsaládok egyszoba-konyhás lakásainak szántak valamikor. Most a senki gyermekei laknak itt, akik tán soha nem ismerték szüleiket, vagy akiknek a családját már a háború tépte szét. Szétszóródtak, messze vetődtek árván és idegenül, a szélrózsa minden irányában, azután jóllakott és kegyes emberek jótékonysága megint összehozta őket, mímelve velük szemben az elvesztett vagy soha nem ismert szeretetet. És ők ezt nagyon jól érzik. Érezniök *kell*, hogy a nyomor fiainak születtek, és kisemmizettek maradnak mindig az élet minden jóságából és szépségéből. Mert a goromba figyelmeztetéssel, sőt *bottal* odanyújtott koldus-morzsája a jótékonykodó jóllakottak asztaláról minden pillanatban érezteti ezt velük.

Körülbelül száz gyermek van összezsúfolva a Visegrádi utcai tanoncotthonban. Valamennyiükön rajta a bélyeg: hogy nyomor volt mindig a részük, hogy megtűrtek, hogy alamizsna az, amit nyújtanak nekik, amelyért azután kegyes kézcsókot várnak szinte tőlük.

Éhes arcúak, piszkosak, rongyosak. És körülöttük is a leghihetetlenebb piszok és szenny mindenütt.

A „hálók"-nak nevezett odúk, amelyekben össze vannak zsúfolva, elképesztően *mocskosak*. A falak tele a legkülönfélébb piszokkal és poloskanyommal. A padlón *vastagon a ki nem söpört szemét*. Egy-egy ilyen odúban 4–6 ágy egymás mellett és egymás végében. Az ágyak alatt szanaszét a fiúk

ládái, amelyek ruhatárak, éléskamrák, asztalok, székek és minden egyéb bútordarabok egyszerre.

Az ágyakon *kéthónapos terítő,* amely már egészen fekete, mint a föld, sűrű és a hajdani fehérséget teljesen eltakaró poloskanyommal. Egy vékony takaró is van mindenik ágyon: nyáron és télen ugyanaz.

Az egyik fölemeli a takarót, azután a szalmazsákot is: *a poloskák nyüzsögve futnak szét és hullanak le a szemetes padlóra.*

A falakon néhány primitív rajz és festmény, az egyik fiú festette, hogy eltakarja velük a sok szennyet, és megszépítse egy kicsit az odú embertelen voltát.

És ha panaszkodnak a fiúk, hogy nem bírnak aludni, hogy a poloskák véresre, sebhelyesre marják őket, akkor a gondnok, Parlesszák Jenő József úr azt mondja nekik:

– *Már régen megszokhattátok volna.*

Lámpa nincs a szobákban. A gyerekek maguk fabrikáltak srapnelhüvelyből karbidlámpát. Az ablakok kitöredezve, a szél, télen pedig a hideg és a hó szabadon hullhat be rajtuk.

A fiúkból csak úgy özönlik a sok panasz, régen takargatott keserűség.

– Hát a koszt minő?

Szinte följajdulva mondja egyszerre több is:

– Ehetetlen!

Ebédre csöngettek nekik.

– Tessék megnézni.

Lent gyűltek össze az „ebédlő"-ben, a földszinten. Valami gerstlilevest kapnak, ami inkább víz, mint leves. Azután káposztafőzelék. Ennek a fele is víz. És nincs tovább. Este fölhígítják még jobban a déli vagy a tegnapi káposztát, és az a vacsora 3–4 deka földbarna kenyérrel. Ha panaszkodnak, hogy kevés a kenyér, Parlesszák úr elmésen ezt mondja:

– Sajnálom, hogy kisebbet nem tudtam vágni.

Nemegyszer előfordul, hogy poloskát találnak az ételbe főzve vagy sütve. Ilyenkor meg így szellemeskedik a derék gondnok úr:

– Ha még sokáig tart a háború, *poloskát kaptok majd hús helyett.*

Hús ugyan nincs, csak egyszer egy héten, az is lóhús, és nemegyszer romlott. De ilyenkor nincs főzelék. És a hús igen nagy darab: lehet tán két deka.

Éhesen kelnek, éhesen fekszenek, és éhesen mennek be a gyárba dolgozni, ahol azután nemegyszer kidőlnek a munkából.

A ruhájuk csupa rongy és piszok. Sokszor maguk mossák a fehérneműjüket. Cipőjük nincs.

– *Majd kaptok decemberben* – mondja nekik a gondnok úr.

És a gyerekek mezítláb mennek a gyárba.

Hétfőn néhány gyermek nem akart elmenni mezítláb. Parlesszák úr erre nem adott nekik ebédet, és *bottal verte el sorra valamennyit.*

A derék úr általában nagy előszeretettel alkalmazza ezt a nemes és nemesítő nevelési módszert. Ha a gyerekek hangosabban mernek panaszkodni, *arcul veri őket.*

Aki megbetegszik, és nem mehet be a gyárba dolgozni, azt nem engedi orvoshoz. *Ő dolgoztatja őket.*

A konyhában nincs a szakácsnén kívül senki. *A gyerekek mosogatnak.*

Olykor elmennek a fiúk az ifjúmunkások előadásaira. Akkor a gondnok úr a kereszténységi szociálisokhoz utasítja őket. Elve:

– Itt csak olyan tanonc kell, *aki tűr és engedelmes.*

Néhány fiú a Láng-gyárban dolgozik. Ezeknek a heti 10–12 korona keresetét a gondnok úr *lefogatja.* Hogy mi címen, arra az őszinte felelete a gondnok úrnak igen érdekes lehetne. Marad a fiúknak *1 korona egy hétre a keresetükből.*

– A Ligetben elcsavarogni és elkölteni ennyi is elég – mondja a gondnok úr.

És végig az egész vonalon ez a hang a senki fiaival szemben. Brutálisan éreztetik velük a sorsukat.

Ó, azok a fiúk mindezt jól meg fogják maguknak jegyezni, és fölróják a Leszámolás fekete és piros rovásai közé!

Népszava, 1918. október 2. 5–6. o.

8.

1918. október 18.
A „spanyolnátha"-járvány ügye a képviselőház ülésén

Megmondottuk, amikor a járvány kezdett veszedelmesebb méreteket ölteni, és amikor a legradikálisabb intézkedések haladéktalan foganatosítását sürgettük, hogy bizonyára majd akkor nyúlnak a radikális intézkedésekhez, amikor a veszedelem a fejünk fölé nő, amikor a helyzet majd kétségbeejtő lesz már.

A helyzetet erre, úgy látszik, csak most tekintik érettnek az illetékes fórumok kényelmes urai. Most mozdult meg a belügyminiszter, a polgármester olyan eréllyel, amilyenre *egy hónappal ezelőtt lett volna szükség.* Most már *kétséges,* hogy sikerülni fog-e még a legradikálisabb intézkedésekkel is megakadályozni a járvány rettenetes pusztításait.

Mert a járvány most már ijesztő mértékben pusztít. Bármely veszedelmes jellegű kolerajárvány sem pusztíthatna nagyobb arányokban. *Naponta átlag ezer megbetegedés és naponta átlag félszáz halott.* És itt és most mutatunk rá

arra, hogy ez csak a bejelentett, nyilvántartott, illetve közzé is tett esetek száma. *A be nem jelentett megbetegedések és halálesetek száma legalább még kétszer ennyi!*

Mindent, ami csak emberileg megtehető, azonnal meg kell tenni kíméletlenül és minden olyan szempont mellőzésével, amelyek eddig akadályozhatták a hatóságok megmozdulását.

Nagy fontosságúnak tartanánk és követeljük az alábbi intézkedések foganatosítását:

A villamosforgalmat a belterületen egészen szüntessék meg. Miután azonban ez érinti a reggel a gyárakba sietők és este onnan távozó sok ezer munkást, a munkaidőt rövidítsék meg két órával, ezt a két órát azonban fizesse meg a munkásoknak az állam.

A legszigorúbban *tiltsák meg és őrizzék ellen az élelmiszerek fogdosását.*

Ahogy a színházakat, iskolákat, mulatókat bezárják, és ahogy a gyűléseket eltiltják, ugyanúgy ne csak korlátozzák a kávéházi zárórát, hanem *tessék azokat is bezárni.* Mert a kávéházak éppen olyan tömeges gyülekezési helyek. És *zárják be a templomokat is.* Ezeknek a nyitvatartására meg éppenséggel nincs szükség. Most különösen, amikor nyitvatartásuk a közegészséget *is* veszélyezteti.

A JÁRVÁNY ÜGYE A KÉPVISELŐHÁZBAN

A járvány ügye pénteken szóba került a képviselőház ülésén is. Pető Sándor képviselő kérdezte meg a miniszterelnöktől, hogy mit tettek eddig és mit szándékoznak tenni a járvány pusztításainak megakadályozására. A miniszterelnök azonnal válaszolt az interpellációra. Pető rámutatott arra, hogy nincs elég orvos és gyógyszer. A járvány terjedésének megakadályozására szükségesnek tartja, hogy a közönség együttlétét korlátozzák. A vidéki hatóságoknak is a legmesszebbmenő jogokat és teljes önállóságot kell megadni az intézkedésre. Wekerle válaszában kijelentette, hogy a törvényhatóságokat már fölhatalmazta és ellátta utasítással a járvány elleni védekezésre vonatkozóan. Sajnos, az orvos mindenütt kevés. Intézkedést tett, hogy a katonaorvosok a polgári közönségnek is rendelkezésére álljanak. Az iskolákat az egyetemek kivételével bezárják. Orvosokról, kórházakról gondoskodni *kell* (?). A gyülekezőhelyeket bezárják, a villamosokon az állóhelyeket betiltják. Egyébként pedig az orvosoknak a belügyminisztériumban ugyancsak pénteken tartott értekezletének határozatai szerint fogják az intézkedéseket foganatosítani.

Pénteken délelőtt a fővárosi közegészségügyi bizottság ülést tartott. A polgármester kijelentette, hogy a bizottság átalakul járványbizottsággá, azután megtette közléseit az eddigi intézkedésekről. A kocsikat rekvirálni fogják az orvosok részére, és kirendelik a lakásuk elé.

Dr. Szabó Sándor tiszti főorvos bejelenti, hogy a kötelező bejelentések óta *a spanyoljárványban megbetegedettek száma 12 000,* a halálozás pedig meghaladja a *700*-at. A megbetegedettek valódi számát tudni nem lehet, hozzávetőlegesen *százezernél jóval fölül van azoknak a száma,* akik benne vannak, vagy már túlestek rajta. *A járvány nem szűnik.*

Meg kell szüntetni a villamosok belsejében az állóhelyeket. *Indítványozza a mozik, mulatóhelyek, színházak, tánctermek, sporttelepek bezárását, gyűlések és egyéb összejövetelek elhalasztását.* Az iskolák bezárási tilalmát a további intézkedésig fönn kell tartani. Indítványozza, hogy ez a rend már holnapután életbe lépjen, és *egyelőre 14 napig tartson.* A hadügyi kormánytól eddig 45 félnapos orvost kaptak, és kilátás van még 20–22 orvosra, akikkel a szegényeket és a kültelki betegeket akarják ellátni.

A polgármester szerint gondoskodni kell a temetések *olcsóbbá tételéről* is, a temetési vállalkozók *kapzsisága* fölött már nem lehet szemet hunyni, itt *a legradikálisabb intézkedésekre van szükség.* Utasítani kell a Központi Tejhivatalt, hogy a tüdőgyulladásban és mellhártyalobban megbetegedett betegek részére *elsősorban adjon tejigazolványt.* A földalatti villamoson is meg fogják szüntetni az állóhelyeket. Föl kell hívni a közönség figyelmét, hogy ne jelenjen meg tömegesen a temetéseken. Vonatkozik ez mindszentek napjára is.

Dr. Basch Géza kijelenti, hogy a Zita-kórházból néhány nap múlva az összes katonai betegek el fognak menni, és így kétezer üres hely lesz a spanyolbetegek részére.

Ezután még többen különböző óvóintézkedéseket sürgettek. Végül Bódy polgármester összefoglalta az indítványokat, melyek értelmében az iskolákat, mulatóhelyeket, színházakat, mozikat és sporttelepeket *október 21-től november 4-ig be kell zárni,* és a kávéházak és vendéglők zárását *esti 10 órában kell megállapítani.* A polgármester kijelentette, hogy mivel erre fölhatalmazása van, a kívánt intézkedéseket meg fogja tenni.

A Cipőhivatalban a felek fogadását egyelőre beszüntették. A hivatal arra kéri a közönséget, hogy kívánságait írásban adja be. Az ilyen kéréseket a hivatalban sürgősen elintézik.

A tiszti főorvosi hivatalhoz beérkezett jelentések szerint csütörtökön, október 17-én, a kerületekben 983-an betegedtek meg spanyolnáthában. A Gellért-kórházban 30 férfit és 48 nőt, a Zita-kórházban 23 férfit és 6 nőt vettek föl. *Az összes megbetegedések száma 1190.* A kerületekben 33-an, a Gellért-kórházban 3 férfi és 12 nő, a Zita-kórházban 5 férfi és 14 nő halt meg. *Az összes halálozások száma 67.* Gyógyultan távozott a Gellért-kórházból 22 férfi és 13 nő, a Zita-kórházból 13 férfi és 28 nő, az összes gyógyulások száma tehát 80.

Népszava, 1918. október 19. 6–7. o. *Közel 1000 halottja van eddig a spanyoljárványnak*

A haladó ifjúság részvétele a békéért, a nemzeti függetlenségért és a társadalmi felemelkedésért folytatott küzdelemben

9.

1917. november 1.
Wohl Sándor:
Hogyan szervezzük az ifjúmunkásokat?

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogyan is szervezték eddig az ifjúmunkásokat; ismernünk kell, mielőtt rossznak mondanánk ki az eddigi szervezést. Az ifjúmunkásokat eddig az ifjúmunkás-egyesületekben tömörítették. Ez Budapesten és környékén befizetőhelyeket állított föl. Az egyesületet a közgyűlésen választott és az összes befizetőhelyek vezetőségéből alakult tisztikar és választmány irányítja, ellenőrzi. A központilag vezetett egyesület mellett van a gazdasági és egyéb kérdésekkel foglalkozó 11 tagú szervező bizottság. Ez a mostani vezetése az ifjúmunkásoknak. Ha a pártunk, a Szakszervezeti Tanács és a fölnőtt munkások nem lettek volna oly közönyösek a mozgalmunk iránt, úgy még a mostaninál is sokkal szebb eredményeket mutathatott volna föl az ifjúmunkás-mozgalom. Hogy a mai állása ilyen, emiatt egyedül őket terheli a felelősség. Szakszervezeteink (például a vas- és fémmunkások) évekkel ezelőtt kimondották, hogy az ifjúmunkásokat szervezni fogják, és a szégyenletes tanoncskála behozatala óta semmit sem tettek.

Szakma szerint szervezni az ifjúmunkásokat helytelen, rossz, és nem fog eredményre juttatni, mert a kisebb városokban levő ifjúmunkások (ahol a munkások munkásotthonokban vannak szervezve) így való szervezése egyrészt az egyes szakmában lévők csekély száma, másrészt a nevelés és helyiség kérdése miatt sem lehet kivihető és helyes.

Egyesek szerint a most lezajlott gazdasági mozgalmaink helytelenek voltak, és nincs szükség arra, hogy az ifjúmunkásság gazdasági érdekéért mozgalmat indítsunk, mert a házi fegyelem úgyis kerékkötője minden cselekvési szabadságnak. Ez azonban téves felfogás; egyrészt az agitációban szükség van arra, hogy a tanoncot az életéből merített példákkal felvilágosítsuk, a tanoncvédelmet követeljük, és ennek zászlóvivői mi legyünk, másrészt – betegek vagyunk, nyögünk, panaszkodunk, a munkássághoz mint orvoshoz segítségért kiáltunk, és ezt a gazdasági törvények alapján létrejött cselekvést, ezt az ösztönszerűséget megakadályozni nem lehet.

Azok, akik a gazdasági mozgalmunkat elítélik, csupán önképzőegylet-fajta működést, oktatást akarnak. Az ifjúmunkás-mozgalom legnagyobb célja az oktatás, de ez nem zárja ki a tanoncvédelem hangoztatását. Az ellentétes vélemény onnan indul ki, hogy az ifjúmunkások jelenlegi egyesülete nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is képzett embereket akar nevelni. Mi még csak érezzük, hogy hol kell szabadulást keresnünk; mi még csak érezzük, hogy a szervezett munkásság táborából valók vagyunk, de sokkal fiatalabbak vagyunk, mint hogy a szocializmust ismerjük. És ha ezt tudjuk, és ennek következtében az ifjúmunkások öntudatra ébrednek, szervezkednek, nemcsak a meglévők, hanem a távollevő tízezrek is, akkor az ifjúmunkások helyzete javulni fog.

Az Ifjúmunkás, 1917. november 1. 6. o. *Két cikk az ifjúmunkás-szervezkedés formáiról*

10.

1917. november 22.
A Hadfelügyeleti Bizottság sajtóbizottsága a béke propagálásának mellőzésére szólítja fel a lapok szerkesztőségeit

(Bizalmas értesítés)

A sajtóbizottság felsőbb utasításra kéri a t. Szerkesztőségeket, hogy ne közöljenek olyan általános felhívást, amely a proletárságot a béke kikényszerítésére vagy arra hívja fel, hogy a béke útjának egyengetése céljából az egyes országok proletársága kormányaik mellőzésével közvetlenül lépjen egymással érintkezésbe.
Budapest, 1917. november 22.

Serény Aladár: *„Bizalmas" - A háborús cenzúra hóhérmunkája.* Bp., 1919. 45. o.

11.

1917. december
A forradalmi szocialisták felhívása a katonákhoz

Katonatestvéreink!

Az újesztendőre meglepően nagyszerű ajándékról gondoskodtak részetekre azok, akik jól fűtött palotáikban más emberek utolsó csepp vérét is hajlandók feláldozni a hazáért. Nem családjaitoknak akarnak visszaadni benneteket, nem általános békével akarnak megajándékozni benneteket, hanem a gorlicei, a doberdói poklok után a borzalmak legborzalmasabbikát: a francia harcteret, a flandriai alvilág gránátviharát tartogatják még számotokra.

Testvéreink, eszméljetek! Az orosz katonák már rájöttek arra, hogy a föld, melyet meg kell hódítaniok, a saját országukban van, hogy az ellenség, melylyel ha kell, fegyverrel is szembeszállnak – a földes grófok és iparbárók élősdi csapata, mely a különböző nemzetiségű Földtelen Jánosokat és Nincstelen Pétereket egymásra uszítja, nehogy az igazi ellenséget felismerve, ellenük forduljanak.

Katonák! Két-három hét múlva az orosz testvérek hazamennek a dús termőföldre, amely ezentúl nem a kastélyok urainak termi a sárga kalászt, hanem annak, aki azt megműveli. Tudjátok-e, mi vár még tirátok? A francia harctér után jön az egyiptomi, a szíriai, a szaloniki, majd ismét az olasz front. És ha kérdezitek, miért hulljon a sok vér tovább, azt felelik nektek, hogy az angol, olasz, francia még mindig hódítani akar, el akarja rabolni földjeiteket, azokat a földeket, melyekből nektek legfeljebb egy morzsa jutott, melyeknek túlnyomó része henye grófok és papok birtokában van.

Az orosz katonák nem hajlandók meghalni azért, hogy Lengyelország vagy más idegen ajkú népek lakta tartomány az orosz birodalomhoz tartozzék. És ti még évekig szenvedjetek egy Franciaországtól elszakított földdarabért, Elzász-Lotharingiáért, melynek idáig még a nevét sem hallottátok talán, amely a kormányaink és az ellenséges kormányok szerint a béke utolsó akadálya!

Katonatestvéreink! Most dől el egész életetek sorsa! Már morajlik idehaza a föld, készülnek a kiuzsorázottak, az elnyomottak, hogy felelősségre vonják azokat, akiknek a vér- és könnytengerért felelniök kell. Ti vagytok a föld urainak utolsó reménysége, a ti szuronyotok mögött keresnek menedéket. Ha felvonul majd az éhezők és nyomorgók serege, ha titeket küldenek majd ki, hogy vérbe fojtsátok testvéreitek megmozdulását – katonák, mit fogtok majd tenni?

Párttörténeti Intézet Archívuma. Röpiratgyűjtemény. I. 90/1918/5/828 1.

12.

1918. február 6.
A letartóztatott Duczynska Ilona
és társainak ügye a
képviselőház ülésén

...Fényes László: ... Ha már ennél a témánál tartok, kénytelen vagyok megemlékezni azokról a jelenségekről, melyektől a magyar társadalom nincsen ma megkímélve. Felemlítem a Galilei-kör esetét. Újból hangsúlyozom, amit először mondtam, és legyen szabad szerénytelenség nélkül kijelenteni, hogy amit később előadni fogok, azt a Galilei-kör vezetőinek is a szeme közé mondtam. Konstatálom, hogy a Galilei-kör vezetősége tudtommal ártatlannak találtatott. A kör ellen vizsgálat indult meg olyan cselekmények miatt, amelyeket valóban egyetlen állam sem tűrne meg. Röpiratokat osztogattak szét a kaszárnyákban, hogy a katonák tegyék le a fegyvert. *(Zaj és közbeszólások a baloldalon.)* Ne méltóztassék rosszakarattal félreérteni engem. Én azt mondtam, hogy ezt valóban egyetlen állam sem tűrné el. *(Felkiáltások balról: „Elmondani nem szabad ilyent!")*

Hódy Gyula: A házban nem szabad ilyet elmondani.

Fényes László: Azt hiszik, hogy a külföld ezen a réven fog tudomást szerezni a dologról? Tegyünk le erről a dajkameséről. Ezeket a külföld már régen tudja. *(Zaj.)* Én úgy látom, hogy a néprétegek türelmetlensége talán megérthető, a nép annyit szenvedett, annyira vágyik a béke után, hogy a béke után való türelmetlenségében egyes fegyelmezetlen ideges lelkek excesszusokra ragadtatják magukat.

Jaczkó Pál (közbeszól).

Fényes László: A képviselő úr még nem tudja, hogy mit akarok mondani. Miért állítja, hogy pártolom? Ez az ön elfogult gondolkodása, még nem tudja, hogy mit akarok mondani, s már ítél.

Elnök: Kérem, képviselő úr, azt hiszem, talán mégsem engedhető meg, hogy a képviselő úr a magyar parlamentben a magyar népet úgy tüntesse fel, mintha az a mindenáron való békére törekednék. *(Élénk helyeslés. Közbeszólások a szélsőbaloldalon.)* Kérem a képviselő urakat, szíveskedjenek a megjegyzésektől tartózkodni. *(Nagy zaj.)*

Laehne Hugó: Tessék igazságosnak lenni.

Elnök: Csendet kérek!

Hock János: Úgy tessék visszaadni, amint a szónok mondta.

Elnök: Hock János képviselő urat rendreutasítom. *(Élénk helyeslés a jobboldalon.)*

Fényes László: Mondom, kiderült a vizsgálat során, hogy a Galilei-körnek magának nincs része a dologban; igenis egyes bűnösöket letartóztattak, mert

elkövettek meggondolatlan, veszedelmes cselekedeteket, amelyeket – újból hangsúlyozom – tűrni nem szabad. De nekem alkalmam volt a letartóztatás előtt az egyik ilyen veszedelmes cselekedetet elkövető egyénnel beszélni. *(Nagy zaj és közbeszólások a bal- és a szélsőbaloldalon.)* Kérem, én szóba állok mindenkivel, mert én minden véleményt meg szoktam hallgatni. Én minden tényállást minden oldalról megvilágítva szeretek látni.

Fráter Lóránt: Láttuk az előbb!

Fényes László: Ez az én felfogásom. Én nem bántom a másét, dolgozzék akármelyik képviselő vagy újságíró másképpen, én megmaradok emellett. *(Zaj és közbeszólások bal felől.)*

Tisztelt ház! Egy fiatal leány... *(Derültség és felkiáltások a baloldalon: „Megint a Liget?")* A Ligetbe önök nem mernek kijönni többet. *(Derültség jobb felől.)*

Bródy Ernő: Dehogynem! Szívesen kimegyek.

Fényes László: Jó! Szaván fogom! *(Élénk derültség és taps bal felől.)*

Farkas Pál: Világháború van! *(Zaj és közbeszólások a baloldalon.)*

Fényes László: Önök duhaj emberek... *(„Úgy van!" Jobb felől. Nagy zaj a ház minden oldalán.)*

Elnök: Kérem a képviselő urat, szíveskedjék az ilyen kifejezésektől tartózkodni.

Vertán Endre: Véget kell vetni ennek a komédiának!

Fényes László: Tisztelt ház! Konstatálom, és ez fontos, mert igazat ad nekem abban, hogy a néplélek idegességét, a nép szenvedélyét és türelmetlenségét nemcsak hatalmi gőggel lehet elfojtani. Sőt azzal nem lehet.

Ez a fiatal leány, meglehetősen jómódú szülők gyermeke, elment a kaszárnyákba, röpiratokat osztott szét, és ezt, úgy tudom, a vizsgálat során be is vallotta. *(Nagy zaj a ház minden oldalán. Felkiáltások jobb felől: „Szelíd gyermek!")* És amikor azt kérdeztem tőle... *(Nagy zaj.)*

Ugron Gábor: Még folyik a vizsgálat! Ez nem járja!

Vertán Endre: Magyar képviselő ilyenre még nem volt képes!

Elnök: Csendet kérek, tisztelt képviselő urak. *(Folytonos nagy zaj és közbeszólások a baloldalon.)*

Kovácsi Kálmán *(közbeszól).*

Fényes László: Nekem önhöz semmi közöm nincs! Azt nem öntől kérdezem meg. *(Nagy zaj a ház minden oldalán.)* Akkor pirultak, mikor ön köztük volt. *(Folytonos zaj és felkiáltások bal felől: „Hazaárulás!")*

Kovácsi Kálmán (közbeszól). (Zaj a baloldalon.)

Elnök: Csendet kérek! Kovácsi Kálmán képviselő urat pedig kérem, szíveskedjék az ilyen megjegyzésektől tartózkodni.

Fényes László: Engem nem fognak kihozni a sodromból, mindig megmondom a véleményemet, és megyek tovább a magam útján. *(Zaj.)*

Bakonyi Samu: Hova jut azon az úton?

Fényes László: Tisztelt ház! Mikor azt mondtam ennek a fiatal leánynak: Nézze, a jóhiszeműségére appellálok. Ön a békét akarja. Hát nem látja-e, hogy tettével Lloyd George-nak adott igazat? Az angolokat akarja arra izgatni, hogy igenis csak tartsanak ki a háború mellett, mert itt már minden felborult? Akkor azt mondta ez a leány: Elismerem, igaza van az úrnak; belátom, hogy tévesen jártam el, viselni fogom ennek következményeit, és nem fogok kegyelemre számítani, de az urak nem értik meg azt a lelkiállapotot, amelyben mi voltunk. És ennek során - a vizsgálatra való tekintettel nem mondok el semmit, csak azt, amit igenis elmondhatok, mert hiszen a vizsgálatra vagy a ténykérdésre semmi befolyással nincs - ennek során azt mondta: „Uram, aznap reggel, amikor aztán este megkezdtem működésemet *(Zaj a baloldalon)*, még nem tudtam, hogy el fogom mindezeket követni, azonban a villamoson találkoztam egy parasztasszonnyal *(Zaj és felkiáltások a baloldalon: „A közútin?")* egy kiscsirke volt a tenyerében, szóba ereszkedtem úgymond – vele *(Derültség a baloldalon.)* ... Igen egy pici kis pelyhes csirkét vitt a tenyerében *(Zaj a baloldalon. Elnök csenget. „Halljuk! Halljuk!")*, és kérdeztem az asszonytól, hogy mit csinál azzal a csöpp kis csirkével.

Azt mondta erre, hogy „most már vége lesz a háborúnak, és mire a férjem hazajön a frontról, akkorra ez a csirke már nagy lesz". És aznap történt, hogy a sajtócenzúra mindazon cikkek közlését nem engedélyezte, amelyek Hoffmann tábornok nyilatkozatáról szóltak. És akkor - így szólt a leány - egyrészt a nép ezen utolsó kis naiv hitének megnyilatkozása, másrészt az a nagy felzúdulás, amellyel a parlamentben Hoffmann tábornok beszédjéről szóló egyetlen kritikai hangot fogadták, ez a két tény: a népnek naiv hite és a parlament brüszk* magatartása lángba borított, és azt mondtam, hogy ha az erősek nem tudnak békét hozni, nem tudnak békét csinálni, most a gyengéken a sor. Így mentem el a kaszárnyába, adta okát a leány a tettének. Én most itt nem a dolog érdemi része felett vitatkozom, csak azt akartam illusztrálni, hogy a néphez nemcsak gépfegyverekkel, nemcsak szigorú parancsokkal, hanem felvilágosításokkal, kapacitációval is lehet szólni. *(Zaj és derültség a baloldalon.)*

Egy hang (a baloldalon): Egy 16 éves tapasztalatlan leány mondta ezt!

Fényes László: Hogy önök a kaszárnya és a fiatal leány említésénél egészen másra gondolnak, az az önök intelligenciáját, az önök gondolkozásának nívóját jellemzi. *(Nagy zaj és felkiáltások a baloldalon: „Rendre!")*

Elnök: Kérem a képviselő urat, szíveskedjék a helyzet és az idő komolyságához méltó színvonalon maradni. Ismételve kérem erre a képviselő urat! *(Helyeslés jobb felől.)* ...

Vázsonyi Vilmos igazságügy-miniszter: Kérem, én jogtudor vagyok, nem

* Rideg, sertő

orvosdoktor. Nem tudom önt megérteni. *(Élénk derültség és taps a ház minden oldalán.)*

T. ház! Nem akarom azt, hogy hadiérdeket áruljak itt el, és ebben kövessem a képviselő urat. Azt hiszem, hogy mindezek után, amiket bátor voltam kifejteni, világos, hogy a képviselő úrnak az a vádja, hogy mi reakcionáriusok vagyunk azért, mert a sajtócenzúrát nem az ő kedve és ízlése szerint kezeljük; hogy mi reakcionáriusok vagyunk azért, mert ezekben a súlyos időkben nem engedjük meg a nép nyugtalanítását, ellenállási erejének megbénítását, és nem engedjük meg azt, hogy a magyar katona ellankadjon, és azok a röpiratok, amelyeket – amint a képviselő úr itt elmondta – a kaszárnyákban terjesztettek, amelyekben arra hívják fel a katonákat, hogy tagadják meg az engedelmességet, tovább terjeszthetők legyenek, mondom, azt hiszem, mindezekből világos, hogy a képviselő úrnak ez a vádja alaptalan. *(„Igaz! Úgy van!" Helyeslés.)* Ezekben az időkben nem lehet a sajtószabadságnak azt az ideálját követni, amely ideál a békében és amelynek a békében való megvalósítása kormányzati feladat.

De éppen az, amit a képviselő úr felhozott, hogy már oda fajultak a dolgok, hogy ilyen felhívásokat osztogatnak a kaszárnyákban – nem kívánom felolvasni ezeket, itt vannak a kezeim között -, éppen az mutatja, hogy fokozott óvatossággal kell eljárni. *(„Igaz! Úgy van!" Általános helyeslés.)* Mert én azokat a fiatalokat, akik egy orosz dumaképviselővel, aki mint fogoly tartózkodik itt, és más orosz, bolseviki érzelmű foglyokkal szövetkezve gépet szereznek, és ilyen proklamációkat sokszorosítanak, én ezen fiataloknak bűnét nem tartom olyan nagynak, bár meg nem engedett az, amit cselekedtek. Én azokat kutatom, akik ezekben a fiatalokban azt a szellemet felnevelték, amely ezen propagandára vezetett. *(„Igaz! Úgy van!" a baloldalon.)* Azt a proklamációt, mely a katonáknak szólott, végigolvastam. *(Mozgás a baloldalon.)*

Elnök: Csendet kérek!

Vázsonyi Vilmos igazságügy-miniszter: . . . és lehetetlen, hogy ezen fiúk között olyan kiforrott irodalmi képesség legyen, mint ami ezen proklamációban mutatkozik. De én nemcsak az ismeretlen szerzőre célzok, mert a szerzőt nemcsak a gépnek a tulajdonosát, azt az orosz foglyot, aki itt tartózkodik, és konspirációkkal foglalkozik, azonkívül a terjesztőket és másolókat sikerült megtalálni, de azt a szellemet, amely felneveli ezen emberekben azt, hogy a tett propagandáját követelik, és a katonát engedetlenségre csábítják, arra, hogy tegye le a fegyvert, ezt a szellemet kötelességemnek tartom, hogy azzal a felelősséggel és hatalommal, mely reám ruháztatott, megbénítsam, és úrrá lenni ne engedjem, hogy további áldozatok ne legyenek, és ezen szellemnek hátterében settenkedők további embereket börtönbe ne juttathassanak. *(Élénk helyeslés és taps a baloldalon és középen.)* Semmiféle személyes érdek, semmiféle személyes hiúság engem ezen kérdésekben nem vezérelt és nem ve-

zérelhetett. Hiszen háborúban ily feladványokkal megküzdeni nem lehet hiúságnak vagy örömnek kérdése. Nem tudom, mit gondol a képviselő úr, hogy micsoda előnyöm van nekem abból, hogy én ezen a helyen vagyok.

Én kijelentettem, és itt újra kijelentem, hogy igenis, a cenzúra kérdésében kötelességemnek tartom ezen irányzattal, a bolseviki irányzattal szemben mindaddig, amíg ezen a helyen vagyok, minden lehetőt megtenni...

Az 1910–1915. évi országgyűlés képviselőházának naplója. XXXVIII. köt. Bp., 1918. 234–235., 246. o.

13.

1918. szeptember
A Pesti Napló közleménye a budapesti Galilei-perről

A budapesti honvéd hadosztálybíróság ma kezdte tárgyalni az ügyét azoknak az ifjaknak, akik az állam fegyveres hadereje ellen elkövetett vétség címén keveredtek pörbe. Mindenféle okból tartózkodunk még csak leghalványabb kommentálásától is magának a pörnek, csak pár szót szólunk a Galilei-egyesületről, amelyet a pör megindulásával kapcsolatban oszlatott fel a Vázsonyi-féle rendszer.

A Galilei-kör tulajdonképpen fiókintézete volt a Szabadgondolkozók Magyarországi Egyesületének – nem tudjuk, ennek az egyesületnek működését nem tiltották-e be szintén –, és tagjai főiskolai hallgatók voltak, fiúk és leányok vegyesen. Az ifjúság. Ez a tudományos, önművelésre alakult egyetemi ifjúsági kör sosem volt politikai klub, bár nyilvánvalóan – és ebben semmi tagadnivaló nincs – csupán radikális gondolkodású egyetemi hallgatók csatlakoztak ehhez a társadalmi szövetséghez, amely szimbólumként választotta nevét annak az olasz csillagásznak, aki a dogmatikusok által kicsikart kényszervallomás után, dacosan sziszegte fogai közül: Eppur si muove...

A budapesti galileisták társasága nagy szellemi nívót jelentett, és alig van számottevő tudós vagy író, aki az utóbbi tíz évben ott előadást ne tartott volna, köztük kimondottan konzervatív kitűnőségek – mint például Giesswein Sándor* is –, mert ezeknek az oroszos rajongású ifjaknak fontos volt, hogy fórumukon az összes világnézetek megnyilatkozhassanak. Nem féltek az ellenérvektől, és a radikális monológok helyett jobb szerették a meggyőződések és ösmeretek kontradiktórikus** csatáját. Viszont az előadóknak is fon-

* Giesswein Sándor (1856–1923) prelátus, keresztényszocialista író és politikus

** Ellentmondásos

tos volt az Anker közi pódium, mert akiknek onnan beszélhettek, a magyar intellektualitás jövendő reménységei voltak, olvasó, érdeklődő, szellemileg maguk is dolgozó ifjak.

Politikai klub nem volt ez a népes társaság, amely mielőtt világgá szóródott volna, pótolta nálunk a párizsi irodalmi és tudományos szalonokat, toalettek, teák, szendvicsek, koncertek és sznobizmus nélkül. A magyar intellektualitás kis szigete volt ez, és igen gyakran felnőtt írók és publicisták innen kapták az új eszméket, a Galilei-ifjak szellemi telegráfján át értesültek új külföldi fölfedezésekről, nevezetes tudományos munkákról. A társaságnak presztízse volt, és neves és szerepet vivő emberek is arra törekedtek, hogy becsületet szerezzenek maguknak az ifjak előtt, akik naponta rendeztek felolvasásokat, vitaestélyeket, szemináriumokat. Az agyvelő soha nem pihenő villamossága mint valami örök motorikus erő dolgozott a márciusi ifjak e késői szellemi ivadékaiban; volt ennek az egyesületnek külön karaktere, eredeti atmoszférája, és rövid működési idejéhez képest aránytalanul sok munka fekszik mögötte.

Tanultak, dolgoztak, ezt csinálták a galileisták.

Pesti Napló, 1918. szeptember 19. 6–7. o. L. L.: *Ifjak*

14.

1918. szeptember
Dr. Mérő Gyula védői beszéde
a Galilei-perben
Részlet

...A *vádbeszéd* és *dr. Baracs* több órás, hatalmas védői beszéde után dr. *Mérő Gyula,* Sugár védője így kezdte:

– Nyolc hónap óta töltöm be e szomorú pörben a védői tisztséget. E nyolc hónap tele volt szomorú jelenségekkel, sok keserűséggel. Egyetlen derűs momentuma az volt ennek a pernek, ami Voltaire esetére emlékeztet. Voltaire a szabadgondolkozókhoz írott leveleit nem a nevével írta alá, hanem így: *Écrasez l'infâme!** És miután igen kiterjedt levelezést folytatott, e két szónak csak néhány betűjét használta aláírásnak: *Écrlinf.* A túlbuzgó francia politikai rendőrség ennek következtében egy *Écrlinf* nevű *forradalmár* után kezdett kutatni, természetesen hasztalanul. Ugyanez történt ebben a perben. Amikor január elején kiadták a jelszót, hogy a Galilei-kör vezetőségét le kell tartóztatni, akkor a detektívek vizsgálati lapot kaptak, kezükben a Galilei-

* Tiporjátok el a gyalázatost! (ti. a katolikus egyházat)

kör vezetőségének névsorával, amelyre a tanácsos úr fölül ráírta, hogy: *Galilei.* A detektívek az előállításokról jelentést tettek, és a jelentés végén az áll: *„Jelentem, hogy egy Galilei nevű egyént fel nem találtam, és nevezett lakással Budapesten jelenleg nem bír."* Így került e perbe az évszázadok óta poraiban szunnyadó Galilei...

Az Ember, 1918. december 10. 19. o. K-ss: *Duczynskáék*

15.

1915–1918.
Beszélgetés Duczynska Ilonával
B. Révész László tévéinterjúja
I. rész

Mielőtt az életéről beszélgetnénk, megkérem Duczynska Ilonát, mutassa be beszélgetésünk helyszínét.

Hát... az ott a Macskadomb, és amint látják, a ház a falu végén van, itt majdnem minden ház a falu végén van. Monoszló nagyon régi település, már a XIII. században megvolt; most virágzó hegyközség. Kitűnő tsz-e van, szép háztájik vannak, az emberek nagyon komolyan és nagyon sokat dolgoznak, és jól is élnek...

Ön milyen minőségben tartózkodik itt, Monoszlón?

Én... mint hazajáró lélek.

Honnan jár haza?

Kanadából; ott van a családom, ott dolgozott és ott halt meg férjem, Polányi Károly, ott tanít a lányom a montreali két egyetemen, és főleg ott vannak a felnőtt unokáim, akik segítenek nekem az ifjúsággal kapcsolatot tartani.

Erről talán visszatérhetnénk az ön ifjúkorára. Milyen állomásai vannak az útnak, amit a dzsentriszármazású diáklány megtett a forradalmi munkásmozgalomig?

Hiszen akkor vissza kell menni a kora gyerekkorra, arra, hogy mi történik egy gyermekkel, ha két világ között nő föl, sőt két osztály között. Ez az én sorsomban így volt. Alapjában édesanyám tette meg a „nagy ugrást"; magyarországi dzsentricsalád sarja volt, és egy nincstelen, ausztriai emberhez ment feleségül, aki föltaláló volt és magántudós és – szóval ahogy a család akkor mondta – egy futóbolond. Ami még mind nem lett volna olyan szörnyűséges a dzsentricsalád szemében, de történetesen vasúti kishivatalnok volt. Nagyon szegény körülmények között éltek a szüleim. Anyám ezt az ugrást... hogy mondjam... csak fél lábbal tette meg, mert azért ő mindig a két életforma között mozgott. Engem mint kisgyereket gyakran áthozott

Magyarországra a különböző kastélyokba. Édesapámat, az ő emlékét mindenekfelett tiszteltem. Nagyon korán vesztettem el. Szabadgondolkodó volt, ateista, talán ideálanarchista; rám maradt az emléke és a könyvtára. Ebből táplálkoztam, és nagyon korán kezdtem lázongani; az iskolában, a hittanórákon. Ez volt az első kiállás. Akkor talán 12–13 éves lehettem...

Mi volt ez a lázongás?

Ó... az iskolába persze először beilleszkedtem, és pontosan azt tettem, amit a többi kislány (leánylíceum volt Baden bei Wienben). Édesapám akkor már rég nem élt. Akkoriban elég sötét idők jártak Ausztriában, gróf Stürgkh volt a kultuszminiszter, és nagyon erős egyházi uralom, egyházi reakció volt. A kislányokat minden hétfőn megkérdezték: voltál-e templomban? Voltál-e szentmisén vasárnap? És a kislányok mind fölálltak, és azt mondták: igen, kérem. Én is ezt mondtam, mert mindenki ezt mondta. Hát persze erről szó sem volt. Aztán egy szép napon... harmadikban, 13 éves voltam már akkor, fölálltam, és azt mondtam, hogy nem, és előbb sem voltam, és utóbb se megyek, mert ateista vagyok. Ezzel kezdődött el egy nagy „hitvita", ami körülbelül egy éven át folyt. Az osztálynak először nagyon tetszett, mert hát nagy buli volt... Elment vele az óra. Óriási volt. Aztán később már kevésbé tetszett. A szüleik figyelmeztették őket: inkább ne érintkezzenek velem. De ez csak egy stáció volt... Azt hiszem, a folytatás főleg abból a könyvszekrényből jött, amelyet édesapámtól örököltem. Bár ő nem volt marxista, de sok könyv akadt ott, ami formáló volt. Bebel *Die Frau und der Sozialismusa* és nagyon sok természettudományi könyv. Én mindenképpen a természettudományokban hittem; arra adtam fejemet. De apám könyvtárában nemcsak a természettudományi könyvek vonzottak. Találtam ott szépirodalmat is, megtaláltam a nagy orosz írókat. Azok voltak ifjúságom legbensőségesebb és legszeretettebb könyvei. Persze, akkor már szorgalmasan olvastam a szocialista sajtót, és egészében szocialistának vallottam magamat. Hittem a világot megváltó forradalmi szociáldemokráciában. Mikor kitört a világháború, és a nemzetközi proletariátus szolidaritása úgy dőlt össze, mint egy kártyavár, úgy éreztem, vége a világnak. Nem hiszem, hogy a későbbi generációk igazán meg tudják érteni: ez tényleg olyan volt, mint a világ vége. Egy... egy óriási hit megrendülése az a tudat, hogy minden papiros volt, összedőlt. Az a gondolat, hogy a munkásságot nem lehet egymás ellen uszítani egy imperialista háborúban, egyszerűen nem volt igaz. Ezzel a keserűséggel éltem át a háború első évét. Tizenhét éves voltam. Ekkortájt találkoztam az első emberrel, aki úgy gondolkodott, ahogyan én képzeltem, hogy gondolkodom: Szabó Ervinnel. A hatás óriási volt, végre meggyőződtem róla, hogy nem vagyok bolond, és hogy mások, nagyon komoly szocialisták vannak, akik látják a munkásságnak ezt a meghasonlását... akik szenvednek ezért, és akik hisznek abban, hogy ez még másképp is lehet. Ez 1915-ben volt, amikor érettségi után készültem az egyetemre, Zürichbe – mert a műegyetemeket

még nem nyitották meg nők számára se Bécsben, se Budapesten, és én műegyetemre készültem.

Azzal a tudattal érkeztem meg Zürichbe, hogy vannak még szocialisták a világon. Az első vasárnap elmentem megnézni a várost, és láttam egy kis tüntetést. Mentek a munkások négyes sorokban, lehettek talán háromszázan. Elöl egy pici kis fatáblát vittek, arra fekete krétával rá volt írva: „Az Internacionálé meghalt, éljen az Internacionálé!" Óriási érdeklődéssel néztem, de csak sokkal később, csak két évvel később jutottam igazán kapcsolatba azokkal, akik ezt vezették, szervezték. Ez volt az első zimmerwaldi tüntetés, amit akkor rendeztek a munkások Zürichben, amikor tizenöt szeptemberében összeült az első zimmerwaldi konferencia.

Egy kukkot sem értettem abból, amit láttam. Hiába képzeltem magamat igazi képzett szocialistának – mikor ott volt az orrom előtt a kezdet kezdete, nagyon keveset vagy semmit se értettem belőle. Persze, tizennyolc éves voltam és diák, egy ideig teljesen a tanulásnak éltem, nemigen törődtem a világ dolgaival. Amikor 1917 márciusában kitört Oroszországban a forradalom, akkor kezdtem gondolni arra, hogy kikkel is kellene most beszélni, hogy egy kicsit többet megértsek abból, ami igazán történik. Emlékeztem egy tanársegédre a műegyetemen, akivel jó barátságban voltam, egy lengyelre, akiről tudtam, hogy szocialista, és hogy orosz és lengyel forradalmárokkal érintkezik. Henrik Lauernek hívták. Megkértem, hogy feleségével együtt jöjjön el – akkor éppen húsvéti szünidő volt –, és beszélgessünk a dolgokról. Lauer összehozott a zimmerwaldi szocialista bizottsággal. Azt hiszem, egy kicsit húzódozott ettől, mert hát egy ilyen zöldfülűt mégis nehéz ajánlani. De ők, azt hiszem, úgy gondolták, ha ló nincs, a szamár is jó. Akármilyen sületlen kisdiák, menjen el Bécsbe, menjen el Pestre, és vigye magával el azt a kiáltványt, amelyben a zimmerwaldi mozgalom megírta: most az a legfontosabb, hogy a központi hatalmakban is történjék valami a háború ellen, mert vagy a forradalom fogja elpusztítani a háborút, vagy a háború fogja elpusztítani a forradalmat. Ezzel a kiáltvánnyal fölszerelve indultam útnak. Először megálltam Bécsben, ahová irányítottak, de ott olyan kevés szerencsém volt, hogy minél előbb továbbmentem Budapestre. Életem legnagyobb hibáját követtem el.

Miért?

A bécsi baloldallal, a szocialista baloldallal kellett találkoznom. Ez a baloldal neves bécsi szociáldemokratákból állt, akik főleg Fritz Adler körül csoportosultak. Adlernak óriási népszerűsége volt – tudvalevőleg lelőtte Stürgkh miniszterelnököt. De semmire sem voltak hajlandók, amit nem lehet törvényesen megcsinálni. Nem lehet nyomdát fölállítani, nem lehet röpiratokat nyomtatni... Nagyon el voltam keseredve. Akkor valaki azt mondta: ezt a fiatal elvtársnőt össze kellene még valakivel hozni: a X. kerületben van egy bizonyos Koritschoner. Elkeseredésemben azt mondtam: nem, én most

megyek Pestre. Pedig Koritschoner vezetésével működött egy csoport, amely a mi testvércsoportunk volt, csakhogy sokkal előrehaladottabb. Ha akkor felveszem a kapcsolatot velük, nagyobb erővel tudtunk volna nekiindulni a forradalmi munkának. Hát... ilyen balgaságok. Így szalasztottam el ezt a szinte legfontosabb kapcsolatot, amit azután sokkal később természetesen felvettünk, de mégis más lett volna, ha együtt indul ez a két csoport.

Megjöttem Budapestre egy kis kézikofferral a kezemben, és egyenesen a Ménesi útra, Madzsarék házába tartottam. Ők nem is csodálkoztak nagyon; szeretettel befogadtak.

Ugyanezen a Ménesi úton lakott Szabó Ervin is.

Igen. Naponta följárt Madzsarékhoz, sokat beszélgettünk. Szabó Ervin a szociáldemokrata párttal kapcsolatos keserű élményeiről mesélt, és megmagyarázta, hogy nagyon nehéz bekapcsolódni a munkásmozgalomba. Szabó Ervin rendkívül szkeptikus volt, ami a tisztán politikai mozzanatokat, demonstrációkat és ilyesmit illeti. Olyan mértékben volt antiparlamentarista és alapjában szindikalista elképzelésű ember, hogy a gondolat: kihozni a munkásságot az utcára, nem lelkesítette úgy, ahogy a zimmerwaldi elvtársakat. (Hogy egyáltalán meg lehet-e csinálni ilyesmit vagy nem, az más kérdés volt.) Egyelőre azt tanácsolta, hogy menjek el a Galilei-körbe, mert valahová kell tartozni.

A Galilei-körben szemináriumok folytak: az egyik szobában szociológiai, a másik szobában filozófiai, világnézeti szemináriumok. Nagyon elveszve járkáltam ott közöttük, míg végre találkoztam egy lánnyal, aki föltett egy kérdést, ami, azt hiszem, a következő fél századra is szólt. Egyszerűen azt kérdezte: hát milyenek az oroszok? Stern Jolánnak hívták. Igyekeztem egy kicsit mesélni arról, hogy Zürichben milyenek voltak az oroszok, mert ott voltam, amikor elbúcsúzott Lenin a zürichi munkásoktól. De a Körnek, mint tömegszervezetnek, nagyon erős tradíciói voltak, és ezeket a tradíciókat egyelőre nem zavarta meg a világtörténelem.

Mik voltak ezek a tradíciók?

Ezek a tradíciók a Kör alapításával függtek össze. A Galilei-kört 1908-ban alapították, és az volt a különlegessége, hogy egy nagyjából proletár, de mindenképpen szegény sorsú diákságot fogott össze a progresszió nevében, a tanulás nevében; azért, hogy az új tudományokkal, amelyek a század elején születtek, megismerkedhessenek; erre nemigen volt mód a maradi egyetemeken.

Tehát a Galilei-körnek tudományos továbbképző és tanító programja volt elsősorban. Mennyiben változott ez a világháború alatt?

Hát egyelőre, 17-ig nem nagyon változott, sőt még 18 januárjáig sem. Addig tudtam szemmel tartani, a letartóztatásunkig. A Galilei-kör tömegei alapjában ugyanazon a vonalon dolgoztak tovább. Az volt a különbség, hogy nagyon sok fiú bevonult. A lányok tovább dolgoztak. Nem lehet azt

mondani azonban, hogy nem voltak politikai akcióink. Ezek legális akciók voltak: például levelezőlapokat küldeni szét, amelyen az állt, hogy állandó békét akarunk. Engem a kétségbeesésbe vitt ez a formula, mert határtalanul messze állt a valóságtól. Nem arról volt szó, hogy állandó béke kell, hanem hogy béke kell azonnal, hogy cselekedet kell! 1917 szeptemberében, amikor beiratkoztam a budapesti egyetemre, és újra fölmentem a Galilei-körbe, azt láttam, hogy a vezetők között lassan kialakul egy olyan gondolkodás, ami nagyon hasonló volt már ahhoz, hogy valamit tenni kell. Összeállt egy kis csoport, eleinte hárman-négyen voltunk, a többiek vezetőségi tagok, csak én voltam vezetőségen kívül; a csoport létszáma egy tucatnál sohasem volt nagyobb. A legelsők közé tartozott Haász Árpád, Sisa Miklós és Sugár Tivadar – neki hallottuk korábban egy-egy előadását a cipőfelsőrész-készítők szakszervezetében, az antimilitarizmusról. Azt hiszem, erről az előadásról ragadt ránk az antimilitarista elnevezés. Sugárnak igen komoly és igen nagy szerepe volt ebben a kis csoportban. Ő volt közöttünk az egyetlen szónok, ő volt az egyetlen, aki a munkások nyelvén tudott beszélni; lánglelkű forradalmár volt. Miután ez a csoport megszerveződött, fölmerült a kérdés: mi a teendő? Elmentünk Szabó Ervinhez, akivel különben bizonyos ellentéteink voltak – ő olyan mértékben a szindikalista és az egyéni akciók embere volt, hogy kevéssé volt hajlandó az utcai tüntetések vonalára menni. Megkértük – ez az ő lakásán történt, egész kis körben –, segítsen nekünk, mert úgy látjuk, föltétlenül szükséges, hogy gyári bizalmiakkal összeköttetésbe jussunk. Az érdekes ebben az, hogy a galileisták, ha az ember végiggondolja ezeket az éveket, ezrével tartottak munkásképző és munkásokat tanító kurzusokat, de nem volt kapcsolatuk egyetlen valódi bizalmi férfival sem. Szabó Ervin két nagyon lényeges dologban segített nekünk. Az egyik egy szervezeti elv volt: kerüljetek minden olyan kapcsolatot, ami a hivatalos szociáldemokrata párt vagy a hivatalos szakszervezetek felé vinne benneteket. Akkor a mozgalomnak vége. Építsetek ki olyan bizalmiakkal összeköttetést, akik tradicionálisan a munkások ügyét-baját intézik az egyes műhelyekben, de nem hivatalnokai a szakszervezetnek. Ez volt az elv, és tényleg ez volt a mozgalom emeltyűje. A másik igen komoly segítség az volt, hogy ezeknek a kapcsolatoknak a megvalósításában segített is.

Szabó Ervin alapjában a konspiráció nagy mestere volt. Külsőleg a tökéletes kispolgár életét élte, rendkívül fegyelmezetten dolgozott, reggel 6–8-ig írta az 1848–49-es pártharcok és osztályharcok történetét, utána elment a könyvtárba, azt igazgatta. De ő volt Magyarországon minden forradalmi anarchoszindikalista, szindikalista megmozdulás és ember összekötő kapcsa. Így volt régi barátja Bellér Ignác is – vele hozott össze minket. Egy kicsit lemosolyogtak bennünket az öregek. Öregek... ő 39 éves volt akkor, mi mind 20–21. Azt mondták: meg akarják mutatni a fiatalok, hogy mit tudnak. Bellér azt mondta, szívesen összehoz majd minket üzemi bizalmiakkal. Ez meg

is történt, egy városligeti kocsmában; körülbelül egy tucatnyian voltunk. Itt én felolvastam azt a most már nem is nagyon új keletű zimmerwaldi fölhívást, amivel lelkesen egyetértettek. Azután Sugár beszélt, ahogyan csak ő tudott. Ott helyben elhatároztuk, hogy összehívunk egy sokkal nagyobb bizalmiférfi-értekezletet, és az meg fogja szervezni az első háborúellenes tüntetést. Nem tudok egész pontos dátumot mondani, de úgy emlékszem, a tüntetés maga 10 nappal a bolsevik forradalom után zajlott le.

A nagy tüntetés, amit készítettünk, úgyszólván a rendőrség orra előtt készült – s ez óriás módon növelte a lelkesedésünket. Azt hiszem, este 8-ra volt kitűzve a tüntetés. Reggel, amikor fölébredtünk, az összes budapesti villamosokon elöl és hátul csendőr állt. Vonultak katonaosztagok, mégpedig a bosnyákok mindenfelé a pesti utcákon – szóval látni való volt: valami készül. Úgy éreztük, hogy most... most kezdődik az élet. Estefelé, mikor elütötte a nyolcat, kezdtek beszállingózni a csepeliek ünneplő ruhában, a lányok fejkendővel, sokan párosával jöttek, fiúk és lányok, és ahogy meg volt beszélve, mellékutcákon a Körönd felé tartottak. Az egész olyan volt, mint egy színházi jelenet, ahol megjelenik a nép, hogy azután eltűnjék, majd a kulisszák mögül újra előjön. Az egész, azt hiszem, több mint egy óráig tartott. Emlékszem, egy rendőr odajött hozzám, és azt mondta: ne tessék, kérem, a csőcselék közé keveredni.

Milyen jelszavai voltak a tüntetésnek?

Éljen a béke! Beszéljünk mi is oroszul, cselekedjünk mi is oroszul! Ez volt a fő jelszó.

A tüntetés lezajlott, de aztán hólabdaszerűen jöttek utána új tüntetések, amelyeket már egyáltalában nem is mi szerveztünk. A mai napig sem tudom, hogy szerveződtek. Egy nagy tüntetés volt a német követség előtt, mert akkor folytak a breszt-litovszki béketárgyalások. Csináltunk egy plakátot is. „Egy embert, egy fillért se a hadseregnek!" Amikor ezek a tüntetések valóban kezdtek hólabdaszerűen kifejlődni, akkor merült fel legelőször a gondolat, hogy a katonákhoz kell röpiratot intézni: ne lőjenek tüntető testvéreikre. Ez volt a mozgalom „második fázisa", amiben mi a döntő és legnagyobb segítséget egy egészen különös oldalról kaptuk. A Budapesten élő, részben bujkáló oroszoktól...

A szakszervezeti bizalmiakon kívül kikkel sikerült még kapcsolatot teremtenie az antimilitarista körnek?

Az antimilitarista szerencsétlen elnevezés; valahogyan ránk ragadt. Mi csak egyszerűen a háború ellen voltunk.

Nem mi teremtettük a következő, igen fontos kapcsolatot, hanem velünk teremtette meg ezt a kapcsolatot egy kiváló orosz munkás, Vlagyimir Jusztusz, aki mint 1905-ös emigráns élt Budapesten, rendőri felügyelet alatt, de mint szabad ember. Ő is, a felesége is Szibériából szöktek meg, így kerültek Európába. Jusztusz bizalmi embere volt a bolsevik pártnak. Ezt nem kötötte

az orrunkra, a történészektől tudom. Mint nagyon komoly és képzett munkásmozgalmi ember, úgyszólván kiszámította: lehetetlen, hogy ne legyenek itt Budapesten háborúellenes csoportok és irányok. Összekerült Csillag Lacival, aki azt mondta, hogy igen, ő tud a Galilei-körben egy ilyen csoportról; Csillag Laci révén történt meg aztán ez az ismerkedés. Sugár és én elmentünk a Gizella út 19. alatti munkáslakásba, ahol Jusztuszék laktak; Jusztusz, a felesége, két kisfia és egy harmadik gyerek volt útban. Jusztusz, mint mondtam, bolsevik volt, a felesége baloldali szociálforradalmár, tanítónő. Egyetlen szobájukat kettéválasztották: a szoba egyik fala mellett szalmazsákok voltak, öt vagy hat, itt laktak elvtársak, akik részben legálisan voltak Budapesten, mert oda irányították őket, a nyomdákba, részben lógósok voltak. A két legaktívabbra emlékszem. Az egyik, akit Sólyomnak neveztek el a magyar munkások, kijevi ipari munkás volt, baloldali szociálforradalmár. A másik egy magas, szőke, nagyorosz fiú, nagyon halk szavú. Alig szólt egy szót – a nevét nem tudtuk. 40 évvel később tudtam meg, hogy Vlagyimir Uraszovnak hívták, bolsevik volt, és ő volt a legnagyobb szakértője a repülőnyomdák felállításának Oroszországban. Ezt a szakértelmet adta át nekünk, jobban mondva 2 hét alatt megszervezte a repülőnyomdát. A Globus Nyomdából az ott dolgozó elvtársak kihozták az ólombetűket, ő megtanított minket, hogyan kell nyomtatni, hogyan kell csiszolt üveglapra fölállítani az ólombetűket; ez éppen olyan jó, mintha csiszolt acéllapon állnának. Jusztuszné pedig szerkesztett egy lehúzógépet, amihez Jusztusz csinálta a hengereket. Így készült el a katonatestvéreinkhez szóló röpirat a „nyomdánkban", ami először Sallai lakásán volt, azután átvittük a Fillér utcai kis szobába, ahol én laktam.

Hogyan juttatták be a kaszárnyákba a röpiratokat?

Két olyan kaszárnya volt, ami fallal volt körülvéve, a többiek városi tömbökben álltak, oda csak bemenni lehetett és újra kijönni. A fiúk olyan kaszárnyákat vállaltak, ahova be kell menni, valahol letenni a röpiratokat és gyorsan távozni. Én kaptam a kettőt, ami fallal volt körülvéve, az Üllői úton. Kis csomagokat csináltunk a röpiratokból, és este azokat átdobtam a falon. Koppantak, nagyon hideg volt, a föld meg volt fagyva. A négy sarkon őrök álltak, akik mindig jöttek-mentek. Azoktól kérdeztem meg, hogy merre van az Üllői út. Eltévedtem egy kicsit...

Vártuk, mi következik. A rendőrség persze komolyan vette a dolgot. Elmentek a szociáldemokrata pártba. Ott azt mondta nekik Weltner Jakab, hogy nem mi vagyunk a hazaárulók, azokat máshol kell keresni, keressék a Galilei-körben. Letartóztatták a Galilei-kör egész vezetőségét. A galileista vezetőségnek nagyobbrészt fogalma sem volt, miről van szó. Teljesen ártatlanok voltak, de köztük volt Sisa, Sugár, Haász Árpád. Mikor kiengedték őket – azt hiszem, két nap múlva –, Sugár azonnal Csepelre ment, és az ottani barátainkkal értekezett. Meg kell még mondanom, hogy az utolsó időkben nap

mint nap Csepelen jártunk. Úgy tudtunk bemenni, hogy az elvtársak odaadták az igazolványukat, s nekünk aztán nyolc órán keresztül a gyárban kellett maradnunk, amíg vége volt a műszaknak, és az igazolvánnyal újra ki lehetett jönni. Megjártuk az összes műhelyeket, megismerkedtünk a műhelybizalmiakkal, és azok megmutatták, milyen előkészületek vannak sztrájk esetére, hogyan fognak egy pici darab vörös posztót fölhúzni a transzmisszión, az a jel. Szabadon jártunk ott, Österreicher vezetett bennünket egyik műhelyből a másikba. Ott álltak sorban a csendőrök... úgyszólván minden gép mellett egy csendőr. Hogy ezek a fiatalok mit csinálnak itt, azzal nem törődtek. Mikor letartóztatták nemcsak a Galilei-kör vezetőségét, hanem olyan régi forradalmárokat is, akikről tudomása volt a rendőrségnek, akiket évek óta ismertek és figyeltek, mint Bellér Ignácot, akkor történt az a tragikus dolog, hogy Bellér bemondta az egész ifjúsági csoportot. Meggyőződésem szerint Bellér nem volt eleve áruló, beteg ember volt, de tény, hogy a csoport elfogatására így került sor, s az is tény, hogy olyan erős volt és olyan megszervezett a velünk való szimpátia, hogy én például tizenkét órával a letartóztatásom előtt tudtam, mi történik majd, és így minden előkészületet meg tudtam tenni. Az előkészület abból is állt, hogy a nyomdát, ami az én lakásomon volt, Sólyommal éjjel elvittük ott a dombokon keresztül, ahol a hűvösvölgyi villamos jár. Arra nem gondoltunk, hogy olyan állomáson állunk, ahol éppen a finánccok ellenőrizték, miféle élelmiszert vagy más dolgokat csempésznek be Budapestre vagy ki Budapestről. A mi bőröndjeinkre is rámutatott egy: tessék kinyitni! Nagyon szépen be volt csomagolva minden. A röpiratok egy gömbölyű csomagban voltak; a finánc megkérdezte, hogy abban lekvár van-e. Mondtuk, hogy nincs. Aztán elvonult, Sólyom és én újra bepakoltuk a bőröndöket, föltettük őket a villamosra, azután bevittük a Nyugatihoz. A Nyugatinál adtak róla egy cédulát. A cédula nálam volt. Ezen az utolsó éjjelen mindenféle nyomot eltakarítottam a szobában, például a nyomdafesteknyomokat spiritusszal. De később azért rájöttek... szóval nem elég pontosan pucoltam. Reggel 7-kor kopogott valaki; a szoba bejárata a kertre nyílt. Korvin Ottó jött, aki addig soha nem vett részt a mozgalomban, és azt kérdezte, van-e még valami. Odaadtam neki a cédulát. Átvette – és átvette a mozgalmat is, amit nálunk sokkal hatásosabban, sokkal komolyabban vezetett aztán Sallaival együtt. Mialatt mi a Zrínyi utcában ültünk, ők már röpiratokat terjesztettek. Hát ez volt az ún. második garnitúra, ami komolyabban és hatásosabban működött, mint az első, és amit Szabó Ervin most már sokkal komolyabban vett, mint minket. Végre is az efféle első szárnynyitogatás volt csak.

Most a perről szeretnénk hallani valamit, a vizsgálati fogságról és arról, hogyan lett Ön a per fő vádlottja.

Természetesen szembesítettek Bellérrel. Nagyon keserű dolog volt. Ez a régi forradalmár, akit mi Szabó Ervin barátjaként ismertünk, összenézett

Heténvivel – a rendőrkapitány volt –, és azt mondta: itt van, kérem, ez a fiatal nő, beszél öt nyelvet, de azért ahhoz nincs elég esze, hogy egy szegény munkásembert bajba ne keverjen. Úgy éreztem, olyan vereség ez, amit alig lehet túlélni. Akkor mondtam, hogy a röpiratot én írtam; be is bizonyítottam íráspróba útján.

A Zrínyi utcában egy hétig voltunk. Halálfáradtak voltunk mind, mert az előtte való héten éjjel nyomtattunk, nappal pedig értekeztünk. Amikor nem vallattak, aludtam. Rendkívül lehangoló volt az egész környezet, a cella ablaktalan, nyüzsgött a féregtől; egy kis vaskályhával fűtöttek, de mindebből én a világon semmit se éreztem vagy észleltem, mert aludtam. A pert aztán a hadbírósághoz tették át, és valamennyiünket átvittek a Conti utcába, az első honvéd kerületi fogházba. Ott teljesen rendes cellába került az ember, világosság volt, sőt éjjel is égett a villany. S egy olyan meglepetés ért bennünket, amiről álmodni se mertünk volna. Idős népfölkelők voltak az őrök. Ezek a népfölkelők maguk között őriztek egy kulcsot. A kulcsnak az volt a különös története, hogy egyszer kiesett a törzsfoglár zsebéből; a mögötte menő őr lehajolt és fölvette. Ezt csak később hallottuk. Szóval ez a kulcs az őrség kezében volt, és az első éjjel kinyitották a celláinkat, hogy megbeszélhessük egymással a per menetét és azt, hogyan fogunk vallani. Ennek köszönhettük, hogy senki mást nem tudtak elítélni, mint Sugárt és engem. Kilenc hónapig tartott a vizsgálati fogság: s ahogy teltek a hónapok, mindig többen és többen jöttek be a Conti utcai fogházba, akiket állam elleni bűntényekkel vádoltak. Például fiatal lányok Pécsről, akik szembeköpték a tiszteket, amikor Pécsett bányászsztrájk volt, és a tisztek a munkások ellen akarták vezényelni a katonaságot. Két fiatal lányra emlékszem, svábok voltak, Hahnnak hívták őket, egyik szebb volt, mint a másik, azt hiszem, tizenhat és tizenöt évesek voltak. Éreztük, hogyan emelkedik a forradalom, amíg ott ültünk. Persze, nagyon tragikus dolgok is történtek, mert a statáriumot kihirdették, és ott, abban a fogházban tartották a lógós katonákat, akiket aztán 24 órával később agyonlőttek.

Hogy folyt le a per?

Úgy, ahogyan egy csődbe jutott államhatalom pert folytat az ellenségei ellen. Három hétig tartott, 1918 szeptemberében, amikor már világos volt, hogy a háború elveszett. 9 hónapig nyomoztak, és igyekeztek ránk bizonyítani a vádat, amit nem is kellett olyan nagyon bizonyítani, mert mi büszkén vállaltuk. Amit nem vállaltunk, és amit az egész peranyagból kinn tartottunk, azok a munkásmozgalmi kapcsolatok voltak, úgyhogy a történészek hiába keresnék a peranyagban az igazságot, a legfontosabbat nem találnák meg benne. Ennek a csoportnak a csepeli, erzsébetfalvi, mátyásföldi munkássággal igen szoros kapcsolatai voltak. Később azután letartóztatták a második garnitúra egy csoportját is, köztük Mosolygót, de hát ez egy külön per volt. Szabadulni mind együtt szabadultunk. Hogy én lettem a per fővád-

lottja? Hát bizonyos értelemben érthető volt, mert hiszen a zimmerwaldi röpiratot én hoztam és vállaltam, és a kapcsolatot én szerveztem meg. De ha elsőrendű vádlottja voltam is a pernek, a mozgalom elsőrendű embere Sugár volt.

Ön volt a fővádlott, Sugár Tivadar a másodrendű vádlott, mégis ő kapta a több büntetést. Hogy lehet ez?

Én ezt az osztálytársadalomnak tudom be. Szívesebben ítélték el a Bajza utcai zsidó kis krejzleros fiát, mint a Vas megyei főispán unokahúgát.

Amikor elítélték Önöket, tudták-e, hogy hamarosan szabadulni fognak?

Egész biztosan tudtuk... és nagyon szemtelenek is voltunk, amennyire persze egyáltalán lehetett. Később tudtuk meg, hogy az egyik hadbírót legalább meggyőztük; százados volt, s a századával együtt elsőnek jelentkezett, mint a Károlyi-kormány „karhatalma".

Hányadikán szabadultak októberben?

31-én.

Október 31-én, tehát ahogy az őszirózsás forradalom győzött.

Nagyon sok csepeli munkás jött kinyitni az ajtókat...

Ön mit csinált, mikor kiszabadult a börtönből? Milyen szerepet vállalt a Károlyi-kormány és a Tanácsköztársaság alatt?

Én nagyon legyengülten jutottam ki, nem voltam akcióképes. A tébécém csúnyán kiújult. Mindenekelőtt szabad házasságunkat legalizáltuk Sugár Tivadarral a polgári anyakönyvvezető előtt. Ő a Katonatanácsban működött, mind a ketten részt vettünk azon az ülésen, amely Korvin Ottó lakásán, Veronika utca 4. alatt volt, s amelyen a kommunista párt megalakítását készítettük elő. Az volt az első ülés, ahol forradalmi szocialisták: a „heimkehrerek" (hazatérők), ahogy akkor nevezték Kunékat, és baloldali szociáldemokraták összejöttek, megbeszélni a továbbiakat.

A Tanácsköztársaság alatt a Külügyi Népbiztosságon dolgoztam. A külföldi kapcsolatokat igyekeztem fönntartani, főleg Svájccal. Az ottani szociáldemokratákat jól ismertem, és különben is nagyon sok kapcsolatom volt. Ezért küldtek el Svájcba, még a Tanácsköztársaság fennállása alatt, a sajtókapcsolatokat kiépíteni – erre igen nagy szükség volt. Ott ért az összeomlás.

De ezzel, azt hiszem, már egy olyan szakasza kezdődik életének, ami egy külön beszélgetés tárgya lehet. Köszönöm a beszélgetést.

Valóság, 1974. 7. sz. 50–56. o.

16.

1918. február 8.
A budapesti királyi ügyészség elrendeli
Az Ifjúmunkás c. lap
utólagos cenzúráját

A budap. kir. ügyészségtől!

Az igazságügyiminiszter úr az 1912. évi LXIII tc. 11. §-a alapján a Budapesten Világosság nyomda által előállított Ifjú Munkás című időszaki lapra nézve a szétküldés előtti bemutatás kötelezettségét a mai napon 6681/1918. I. M. III. sz. rendeletével elrendelte.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 658.f. 14/2. ő.e. 187. l. (Tisztázat)

17.

1918. február
A szakszervezeti választmány határozata
az ifjúmunkások neveléséről

A szakszervezeti választmány legutóbb tartott ülésein foglalkozott az ifjúmunkások nevelésének kérdésével. Minden egyes felszóló hangsúlyozta, hogy mennyire szükséges a párt és a szakszervezeti mozgalom erősödése érdekében az ifjúmunkások céltudatos nevelése. A hosszabb és tárgyilagos vita után a választmány a következő határozatot hozta, amelyet most közöl, *Az Ifjúmunkás*sal egyidőben, a *Szakszervezeti Értesítő* is:

1. *A párt és a Szakszervezeti Tanács feladata az ifjúmunkások szocialista szellemben való nevelése. Ez a nevelés országosan, illetve egy helyről irányíttatik.*

2. Az ifjúmunkások nevelését egy *kilenctagú központi bizottság* gyakorolja, amely egyszersmind *Az Ifjúmunkás* című lap kiadásáról gondoskodik. A Központi Bizottság áll a Szakszervezeti Tanács 2, a pártvezetőség 2 és a budapesti szakszervezeti választmány 5 kiküldöttéből.

3. *A bizottság ifjúmunkásokkal kiegészítheti magát.*

4. A bizottság előadásokat, felolvasásokat, szórakoztató és tanulmányos kirándulásokat rendez. Vidéken a szakszervezeti bizottság, illetve az összes szakmák együttesen gondoskodnak ezen feladatok teljesítéséről.

5. Az ifjúmunkások tanulóidejük alatt havonként 30 fillér fizetésére kötelezhetők, ennek fejében kapják *Az Ifjúmunkás* című lapot.

6. *Az Ifjúmunkás* című lapot *a szükséges mennyiségben a szervezetek rendelik meg.*

7. A központi bizottság köteles az ifjúmunkások neveléséről és az elért eredményről *félévenként rendes jelentést készíteni* és azt *Az Ifjúmunkás* című lapban közölni.

8. A Központi Bizottság az ifjúmunkások oktatására a kellő tanerőket közvetíti.

9. A nevelés eszközei:

a) népies előadások a tanoncok és munkások helyzetéről és a szervezkedés szükségességéről.

b) szakelőadások,

c) könyvtárak,

d) tanulmány céljából kirándulások,

e) testedzések.

10. A szervezett ipari munkások, de különösen a bizalmiférfiak kötelessége a tanoncok anyagi és szellemi érdekeit előmozdítani, a tanoncokat tisztességes bánásmódban részesíteni és őket arra buzdítani, hogy a tanoncok számára rendezendő előadásokon vagy kirándulásokon vegyenek részt.

Teljes szövegében közöltük itt az új szabályzatot, amellyel az évekig eddig érvényben volt szabályzat a hatályát veszti. Csak azt jegyezzük még meg, hogy a határozathoz kapcsolódó megjegyzésünket vezércikkünkben tesszük meg, és hogy a határozat értelmében megalakult országos ifjúmunkás-bizottság első tanácskozásáról külön cikkben írunk.

Az Ifjúmunkás, 1918. március 1. 3–4. o. *Az ifjúmunkások nevelése*

18.

1918. április 18.
Az Ifjúmunkások Országos Bizottságának felhívása a vidéki ifjúmunkásokhoz

A vidék ifjúmunkásaihoz szólunk ezen a helyen, amelyen állandóan az ifjúmunkásságot legjobban érdeklő eseményekről szoktunk írni. Amióta *Az Ifjúmunkás* – nagyon sok esztendeje már – az új életét éli, amióta megszakítás nélkül megjelenik, egyetlenegy alkalommal sem szólottunk *külön* a vidék ifjaihoz. Olvasóink és előfizetőink szerte az országban mindenfelé, elszórtan, itt-ott nagyobb tömegben is, százával és ezrével vannak: – külön őhozzájuk még egy felszólításunk sem ment. A helyzet az volt, hogy a szervezés, a szocialista szellemben való tanítás munkája annyira lefoglalt bennünket a főváros és a környék ifjúmunkásokkal annyira tömött

munkahelyein, hogy lelkiismeretesen nem is lehetett volna hozzáfogni az országos szervezés annyira nehéz munkájához. És mozgalmunkat az egész vonalon jellemzi annyira az őszinteség, hogy azt is megírhatjuk, hogy megfelelő eszközeink sem lettek volna az országos szervezés, országos tanítás kellő keresztülviteléhez.

De azóta változtak az idők! Egy esztendőn belül a munkásmozgalom árja hatalmasan megduzzadt, és elvtársaink maguk is éppen *Az Ifjúmunkás* koronkint való közléseiből állapíthatják meg, hogy a fővárosban és a környékén az új időknek és az új fejlődésnek megfelelően a helyes úton van, és aránylag nagy tömegekkel rendelkezik a mozgalmunk. Nem mondjuk, és szocialista sohasem mondhatja, hogy nincs még *nagyon sok tennivaló*. De a mozgalomban való helyzet alakult már úgy, hogy a *másik* nagy feladathoz is hozzáfoghatunk: a vidék ifjúmunkásainak meghatározott elv szerint való szervezéséhez.

Közöltük legutóbb az Ifjúmunkások Országos Bizottságának e tárgyban is tartott üléséről szóló azt a tudósítást, amely megismertet a mozgalmunk országosításának az egyelőre való elveivel. E sorok előtt közöljük azokat a *módozatokat*, amelyeknek a betartásával a vidéki munkásifjak szervezetten lehetnek harcos katonái a magyar ifjúmunkás-mozgalomnak. Nem mondunk újságot akkor, amikor rámutatunk arra, hogy az országosodás most voltaképpen csak *formai*, csak – hogy úgy mondjuk: a nagy munkásmozgalom számára – törvényesítődik. Hiszen tudják az olvasóink, hogy Nagyváradon, Aradon, Pozsonyban, Temesvárott és az országnak még több helyén élénk ifjúmunkásélet van már évek óta. De nem volt meg az egyöntetűség, nem volt meg az egységes irányítás, nem volt tökéletes a tanító munka keresztülvitele *éppen* az országos szerv hiánya miatt.

Ez változik most meg az Országos Bizottság újjáalakulásával és az országosságra vonatkozó határozatával. És minthogy – erről is nyíltan beszélhetünk – ifjúmunkások számára való országos szervezkedő keretet a hatóságok nem engednek (hiszen a felnőtt munkások nagyon sok rétegének sem engednek), *azt* a formát kell választanunk, amit választanak azok a munkástömegek, amelyek számára a magyarországi egyesülési jog lehetetlenné teszi a *legális* szervezet, egylet, szövetség megalkotását. *Szabadszervezetbe* tömörítjük Magyarország ifjúmunkásságát a lapunk körül. *Az Ifjúmunkás* lesz az összekötő kapocs ez ország valamennyi városa, valamennyi munkahelye, valamennyi munkásifja között!

Ez az oka annak, hogy most külön szólottunk a vidék ifjaihoz. Most igazán *rajtuk* a sor! Ki kell adni a jelszót már nemcsak Budapestre és közvetlen környékére, hanem Magyarország valamennyi városára és munkahelyére, hogy az ott dolgozó munkásifjak valamennyiének *Az Ifjúmunkás* zászlaja alá kell toborzódnia. A szociáldemokrácia tanításainak a munkásifjúság soraiban való terjesztése egységesen és céltudatosan nem szorítkozhatik már *csak*

Budapestre, Csepelre, Erzsébetfalvára, Kispestre, Újpestre és a nagyobb ipari városokra, hanem el kell terjednie széles ez országban *mindenütt. Az Ifjúmunkás*nak a vidéki városokban levő olvasói szívleljék meg azokat a felvilágosító sorokat, amiket ebben a tárgyban e lapunk első oldalán írunk. *Meg kell alakítani mindenütt az ifjúmunkásság szabadszervezetét, céltudatossággal és egyöntetűen kell megindulnia mindenütt a felvilágosító és tanító munkának!* Teljesítse mindenki a kötelességét – az új alakulás valóban *országos* legyen! Ne feledkezzünk meg arról, hogy a munkásmozgalom állandó ellenségei, a *papok a vidéken* erősebben, több eszközzel, kedvezőbb körülmények között kezdhetik meg a munkát az ifjak sorainak a megbontására, mint a fővárosban. És amint Budapesten és a környékén – a vidéken, a széleken is *meg kell előznünk őket!*

Az Ifjúmunkás, 1918. április 18. 1 3. o. *A vidék...*

19.

1918. május 1.
Az Ifjúmunkások Országos Bizottságának felhívása valamennyi befizetőhely vezetőségéhez, a bizalmiakhoz, Budapest és környéke ifjúmunkásaihoz

Az Ifjúmunkások Országos Bizottsága határozata folytán az ifjúmunkások mozgalma végre helyes irányba terelődött. Most pedig hozzá kell látni a munkához; mindazt, amit eddig elhanyagoltunk, újabb erővel kell kipótolnunk. Nem szabad engednünk, hogy testvéreink a papok karmai közé kerüljenek. Ezért az Ifjúmunkások Országos Bizottságával egyetértően, az ifjúmunkások központi szervező bizottsága a következő alapon fogja tömöríteni az ifjúmunkásokat: A működési körébe eső Budapesten és környékén valamennyi *gyárban* műhelyenként 1 bizalmit, 20-on felül 2 bizalmit kell választani; a gyárban lévő bizalmiak választanak ezután egy főbizalmit. *Műhelyekben* egy-egy bizalmi választandó.

Az *iskolákban* minden osztályban egy-egy iskolabizalmi, azonkívül iskolánként egy vezető iskolabizalmi választandó.

Addig is, amíg a szabályzat elkészül, a bizalmiak működési köre a következő lesz: 1. Értekezletekre, előadásokra, ünnepélyekre és kirándulásokra szervezése a tagoknak; a rend fenntartása. 2. A tagdíjak pontos kezelése, ellenőrzése. 3. *Az Ifjúmunkás* lapnak minden hozzátartozó ifjúmunkáshoz való pontos eljuttatása. 4. Minden hónapban egyszer ülést tartanak, ahol a szervező bizottság beszámol a munkájáról.

Az ifjúmunkások szervezésének ez lesz alapja, amelyen haladva és felnőtt munkástársaink, pártunk és a Szakszervezeti Tanács segítségével rövid időn belül megszervezhetjük Budapestnek és környékének összes ifjúmunkásait, nevelhetjük a mi eszméinknek, hogy fölszabadulásuk után buzgó harcosai legyenek szakszervezeteiknek. Tömhetik akkor a klerikálisok szennylapjaikkal az ifjúmunkásokat, nem fogják tudni megakadályozni, hogy vallási gyűlölettel eltereljék gondolkozásukat igazi érdekeiktől. Mi, ifjúmunkások pedig megfogadjuk, hogy bárhogy táncolnak is a klerikálisok, addig nem nyugszunk, amíg egyetlenegy szervezetlen ifjúmunkás lesz. Olyan lelkesedéssel indul neki ez a tábor a munkának, hogy lehetetlen, hogy a fényes siker elmaradjon.

Wohl Sándor

Az Ifjúmunkás, 1918. május 1. 7. o. *Valamennyi befizetőhely vezetőségéhez, a bizalmiakhoz, Budapest és környéke ifjúmunkásaihoz* (Egyesületi hírek rovat)

20.

1918. április
A Korvin Ottó által vezetett
forradalmi szocialisták
illegális röpirata

Ébredő munkástestvérek!

A világ proletárjainak mai ünnepnapján még mindig vérben fürdik a világ. Míg minden ország proletárjai leteszik a kalapácsot, hogy megmutassák a munkáskarokban rejlő hatalom erejét, addig katonamundérba bújtatott testvéreinknek még mindig a gyilkosok parancsoló intésére kell lesni.

Magyar munkások! Ha meguntátok ezt a szolgaságot, ha békét és jobb életet akartok, vegyetek példát orosz testvéreinktől!

Csináljátok meg a felszabadító forradalmat!

Hiába várunk arra, hogy magától legyen vége a háborúnak! A kiszipolyozó kapitalisták, akik ezt a háborút csinálták, és még mindig milliókat keresnek az árdrágításon meg a tőzsdén, nem egykönnyen fognak erről lemondani.

A pártvezetőség nem tud vagy nem akar semmit sem csinálni! Nem tud azért, mert a rendőrség a markában tartja, vagy nem akar, mert ígéretekkel, mandátumokkal, pénzzel megvesztegették őket az urak! Bokányi elvtárs ki-

mondotta egyszer, hogy minden szociáldemokrata forradalmár is. Azóta erről elfeledkezett! Most azt mondja, hogy nem forradalom kell nekünk, hanem választójog. Azt mondja, hogy ezekben a nehéz időkben az osztályállamot bajnak nem szabad érni. A Bokányiak útja örökre elvált az elveihez hű magyar munkásság útjától! Nekik választójog és mandátum kell, nekünk a szebb jövő, az igazabb élet, a szocialista állam! Ezt pedig választójogos küzdelmekkel elérni nem fogjuk soha! Ezt csak a megváltó forradalom hozhatja meg nekünk!

Legyen jelszavunk az orosz szociálforradalmárok jelszava:

Igazi jogokhoz csak igazi küzdelem árán juthatunk! Tüntető sétákkal eredményt nem érhetünk el! Vagy láttátok-e valami eredményét a januári tömegsztrájknak, amely a béke, kenyér és választójog hármas jelszavával indult meg?! *Béke nincs!* Az őrült embermészárlás vígan folyik tovább! Most már a francia harctérre is ezrével szállítják meghalni a magyar katonákat! *Kenyér nincs!* Nemsokára éhen halunk Németország miatt! A magyar vér öntözte ukrán földből kinőtt gabonát csak a németek kapják! A választójog megvalósításától messzebb vagyunk, mint valaha! Az osztályparlament még az áldemokrata Vázsonyi-féle javaslatot sem engedi keresztülvinni! Pedig igazi jogokhoz ez sem juttat bennünket. Vázsonyi a választójogos törvénnyel egyidőben korlátozni akarja az agitáció szabadságát! Gyökerében akarja megfojtani a szocialista mozgalmat! Ezt nem tűrné el szó nélkül a világ egyetlen szocialista pártja sem.

Forradalom kell ide, és harc! Magyar munkástestvérek! Szervezzétek meg a magyar munkásság harci erejét! Jelöljetek ki minden üzemben egy-egy munkásbizottságot, melyek felhívó szavunkra kezükbe vegyék a forradalmi osztályharc megindítását!

Magyar proletárok! Csináljatok vörös májust ebből a rettenetes véres májusból!

Nincs mitől félni! A temérdek szenvedéstől és kíntól meggyötört katonatestvéreink példát fognak venni az orosz testvérektől! Ők sem lesznek kaphatók arra, hogy fegyverüket a forradalom és a nép ellen fordítsák!

Éljen a forradalom! Éljen a vörös május!

A magyarországi forradalmi szocialisták

Párttörténeti Intézet Archívuma. Röpiratgyűjtemény. I./9/1918/668.

21.

1918. május
Varga Jenő:
A szocializmus és a diákok

Körülbelül tizenkét éve lehet. A munkások az utcán tüntettek a koalíció ellen, az egyetemi diákság a koalíció mellett. Összeütközésre került a sor. A diákok maradtak alul. Beszorultak a *„kisegyetem"*-re – így nevezték akkoriban a régi képviselőház épületét a Sándor utcában. Ott tanyáztak, gyűléseztek a nagy ülésteremben. Én már akkor is szocialista voltam. De kíváncsiságból benéztem az ülésterembe. Egy diák szónokolt az emelvényről. Sovány, alacsony homlokú, fekete legény. Egy vasbottal hadonászott a levegőben, és dicsekedve harsogta: *„Nézzék, uraim, ezt a vasbotot: ez a gaz szocialista munkások ütlegelésében görbült így meg!"* Megkérdeztem a szomszédomtól, hogy ki ez a nagyhangú, haragos fiúcska: a nevét már elfelejtettem, de arra biztosan emlékszem, hogy matematika-fizika szakos tanárjelölt volt...

Már akkor is sokat gondolkoztam azon, hogy vajon mi hajtotta ezt a szegény fiút arra, hogy kimenjen az utcára verekedni az általános választójogért küzdő munkásokkal? Vajon mi hajtja a magyar diákság zömét a reakció táborába? Én magam már akkor tisztában voltam a magántulajdonon alapuló mai társadalmi rendszer kultúraellenes voltával! Mint gimnáziumot nem járt, kemény munkában töltött ifjúság után elkésetten az egyetemre fölkerült self-made man* a magam sorsán láttam a mai világ szomorúságát. Láttam, hogy manapság nem az végez középiskolát és egyetemet, aki szellemi képességénél fogva erre hivatott, hanem akinek a szülei a tanítás tetemes költségét megbírják. Láttam: a kultúra bajnokai nem az egész emberiség új nemzedékéből válogatódnak ki, hanem a vagyonosok kisszámú felső rétegéből. Láttam: erős akaratom és a tudomány iránti fogékonyságom ellenére sohasem kerülhettem volna az egyetemre, ha családom vagyoni viszonyai – mire nagykorú lettem - meg nem javultak volna. Láttam: a béres ivadékának homlokára már a bölcsőben rá van sütve a bélyeg: apád béres volt, te is az leszel, lakozzék bár Leibniz vagy Kant szelleme benned! *Csak egyszer egy évszázadban vált a libapásztor-fiúcskából Fichte!* Mindezt végiggondolva elfacsarodott a szívem a zajgó diáktáboron, amely lelkesen tapsolt a szocialista munkások ellen uszító szónok szavainak. Szomorú voltam, hogy éppen a diáknemzedék, amelynek életcélja a kultúra terjesztése és fejlesztése, vak és süket a társadalmi jelenségekkel szemben; nem látja, hogy éppen a szocialista

* Önerejéből érvényesülő ember

munkások készülnek megteremteni azt a társadalmi rendet, amelyben a kultúra legmagasabb fejlődése egyedül lehetséges.

Lassanként azonban megértettem, hogy nem szabad a magam mértékét alkalmazni a diákok zömére. Abban az időben az egyetemi hallgatók túlnyomó része *„jobb"* családokból származó fiú volt. Földbirtokos-, dzsentricsemeték, jómódú parasztfiúk, hivatalnok- és polgári származású gyerekek. Csak egy kis rész élt leckeadásból, szegény zsidó kispolgárok félénk ivadékai. Igazi proletárszülő gyermeke alig akadt köztük. Java részük hazulról *„úri"* ideológiát hozott magával. A mi középiskolai és egyetemi tanítási rendszerünk pedig mindenre alkalmas, csak a szociális megértés fölkeltésére nem!

Mit is tanul a középiskolai diák, ami alkalmas volna társadalmi látkörének bővítésére? Megtanulja a római nép nyelvét, háborúit, törvényeit és szokásait. A jelesen érettségiző gimnáziumi tanuló kitűnően ismeri a római ház berendezését, a római katonák fegyverzetét, a római mesterember szerszámait. De sejtelme sincs egy mai proletár életéről; soha nem lépte át egy modern gyár küszöbét; fogalma sincs a mai jövedelemmegoszlásról. A földrajz, amit tanul, puszta nomenklatúra. A történelem és irodalomtörténet „hazafias-erkölcsi" nevelőeszköz: különben is tanítása az 1867-es kiegyezéssel véget ér. De ha nem is érne véget, a tanárok maguk is nem tudják vagy nem merik a történelmet modern szellemben tanítani. Tisztelet a kevés számú kivételnek. Ilyenformán a középiskolából kikerülő diák ártatlan bárányként szemléli a társadalom jelenségeit, politikáról csak a polgári napilapok útján vesz tudomást. Mivel pedig a középiskolában a legszigorúbb dogmatizmus dívik, a tanár ítéletével ellenkező véleményt nyilvánítani főbenjáró bűn, önálló ítélete nincs; amit az újságban a szocialistákról olvas, szentírásnak veszi, és bírálat nélkül elfogadja. A 18 éves munkásnak társadalmi dolgokban sokkal nagyobb ismeretköre és tapasztalata van, mint az éppen érettségiző átlagdiáknak.

A középiskolából a diák az egyetemre kerül. A technikusok és orvosnövendékek, nemkülönben a filozopterek java része úgy be van fogva szaktanulmányokba, hogy társadalmi tudományok iránt érdeklődni alig marad ideje. A jogászoknak könnyebb a sorsuk: viszont éppen a jogtudomány van legerősebben a mai rend védelmére berendezve, a teológián kívül a legreakciósabb szellemi fakultás. Szociológiáról vagy éppen szocializmusról vagy semmit, vagy elferdített, becsmérlő véleményeket hallanak a hallgatók. Különösen Magyarországon. Már Németországban jobbak a viszonyok. A berlini egyetemen, tizenegy év előtt, amidőn ott jártam, két kollégiumot és egy szemináriumot hallgathattam Marxról; Olaszországban, Oroszországban pedig mindennapos jelenség a szocialista egyetemi tanár...

Tizenkét év óta a diákok gondolkodásmódja nagyon megjavult. A munkásmozgalom nagyobb ereje, hatalmas megnyilvánulásai gondolkodásra kényszerítettek sok diákot. A Huszadik Század, a Társadalomtudományok

szabad iskolája, a Galilei-kör és a Szabadgondolat; a Népszava napilap és a Szocializmus sokat pótoltak abból, amit a középiskola és az egyetem a diákok nevelésénél elmulasztott. Az utolsó évtized társadalmilag is fogékonyabbá tette a diákságot a szocializmus iránt. A kispolgárság elszegényedése, a folyton fokozódó drágaság, a rettenetes diáknyomor megnyitotta a diákkoponyákat a szocializmus tanainak. Örömmel teszek tehát eleget a megújhodó *Szabadgondolat* szerkesztősége ama kérésének, hogy *a tudományos szocializmus tanait a folyóirat hasábjain rövid, világos cikkekben ismertessem.* Ha a kultúra fejlődéséért lelkesedő entellektüelnek *szükségszerűen* lelkesedni kell a szocializmusért, mert csak a szocialista társadalmi rendben valósulhat meg a kultúra maximuma, mert csak ott lehetséges a kultúra zászlóvivőinek szelekciója az egész emberiségből, és nem mint manapság, csak az emberiség egy parányi rétegéből; másfelől a munkásszocializmus számára minden szocialista diák nagy nyereség. Nem a mozgalom szempontjából, nem mint diák, hanem mint jövendő diplomás ember. A diákból válik a tanító és tanár, aki a proletárok gyermekét tanítja; az orvos, aki gyógyítja; a bíró, aki pörében ítélkezik; a mérnök, aki akkordbérét kalkulálja; a szolgabíró és katonatiszt, aki vele szemben a mai államrendet közvetlenül képviseli. A mai állam minden oszlopa, egész bürokráciája volt diákokból áll. Végtelenül fontos tehát, hogy a diákok ne reakciós szellemmel, hanem szocialista gondolkodásmóddal telítve lépjenek ki az életbe, még akkor is, ha később nem maradnak meg *nyíltan* szocialistának.

Szociálpolitikai Szemle és Szabadgondolat, 1918. május, 10–12. o.

22.

1918. június 18.
A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara körlevele az ipartestületek elnökségéhez a tanoncok szervezkedésének megfigyelése tárgyában

Tekintetes Elnökség!

A szerződött tanoncok körében folytatott agitáció az utóbbi időben oly méreteket öltött, hogy a munkások nevelése szempontjából az összes illetékes tényezők legnagyobb figyelmét hívja fel. Ez ügyben a felmerült jelenségek alapos megfigyelése vált szükségessé, miért is felkérjük, szíveskedjék bennünket tájékoztatni, hogy a különféle munkásszervezetek által fenntartott munkásképző egyesület Ifjúmunkás csoportjai (Budapest

VII., Csengery u. 1.) érdemelnek figyelmet, minő agitációt fejtettek ki a kötelékébe tartozó műhelyek tanoncai körében, s annak minő hatása volt.

Tekintettel arra, hogy az utóbbi időben már tanoncsztrájkok rendezése is napirenden volt, felhívjuk, szíveskedjék bennünket sürgősen tájékoztatni azokról a megfigyeléseiről, amelyeket a tanoncok szervezkedése ügyében az utóbbi időben tapasztalt, és részletesen tájékoztatni bennünket a tanoncok magatartására, panaszaira és egyéb észrevételeire vonatkozó követelések tárgyában. A magunk részéről közvetve adatgyűjtést is óhajtunk foganatosítani, miért is felkérjük, szíveskedjék velünk közölni azoknak a tanonctartó műhelyeknek címeit, amelyek rendszerint nagyobb számban szerződtetnek fiú vagy leány tanoncokat.

Az ügy rendkívül közérdekű voltára való tekintettel, lehető kimerítő és *sürgős jelentését kérjük.*

Egyben felhívjuk arra, hogy a mellékelt kérdőíveket, az adatoknak pontos kitöltésével, 8 napon belül kamaránknak visszaszármaztatni szíveskedjék.

Budapest, 1918. június hó 18.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara
(Olvashatatlan aláírás)
.....
elnök
(Olvashatatlan aláírás)
.....
titkár

Fővárosi Levéltár. Szobafestő Ipartestület iratai. 242/1918. (Tisztázat)

23.

1918. október 16.
Hajnal Jenő:
Lékai János, Tisza merénylője

Huszonhárom éves gróf *Tisza* István harmadik és legújabb merénylője, a válla keskeny, mint egy 17 éves fiúé. Egy gyerek, aki öregesen gondolkozik az életről és a szenvedésekről, akinek szíve, ha nagyot dobbant, megreszkettette a beteg tüdejét. Egy vézna bölcs, haldokló, akit eszméi naggyá és izmossá növesztettek, aki a fantáziájában hőssé magasztosult, és nagy tettek lázában ég. Úgy járt itt a földön, mint aki leszámolt mindennel. Ő már nem számít. Csak az elnyomottak, a vérző emberek számítot-

tak. Érzékenyebb volt azoknál, akiknek egészséges a tüdejük, és akiknek nem kell barátkozniok az elmúlás gondolatával.

– Én úgyis meghalok – mondotta Leitner Lékai János a rendőrség előtt tett vallomásában. – Nekem mindegy, akár fel is akasztanak...

Leitner Lékai János a Takarmányforgalmi Részvénytársaság tisztviselője, mialatt délelőtt 9 órától ½3-ig horpadt mellével az íróasztala fölé hajolt, egészen máson járt az esze, semhogy az állatoknak takarmánya legyen. Én úgyis meghalok – gondolta folyton, elsején, amikor az 520 korona fizetést felvette, és amikor a 18 éves ifjakat, fegyverrel a vállukon, masírozni látta. Ők is meghalnak, és milliók meghaltak, akiknek pedig kifogástalan tömlőt rejtett a bordájuk. Halálos betegségében a szocialista tudományokkal narkotizálta magát.

Valahogy ránehezedett a különb ember súlya. Nem érdekelték a saját apró és nagy bajai, a többi szenvedők sebei fájtak neki, és a rövid kis életét fel akarta áldozni, hogy boldogok legyenek az emberek, és az igazság legyen a földön, ahol a régi kor szellemei újabb és újabb gazságokkal javítgatják váraik bomladozó falait. Ezek ellen a szellemek ellen akart harcolni naivan, mégis sok lelkes tudással, a tollával, amelyet avatottan és értelmesen forgatott, és végül, amikor a tehetetlenség elkeseredettsége elborította tiszta látását, *revolverrel,* amely sehogy sem illett a kezébe. Becsületszavamra röstellem, Leitner, hogy – akit csak úgy ismerlek, hogy egy percig láttalak, amint nyugodtan ültél a széken *Krecsányi* előtt, és vallottál – röstellem, hogy Te, aki olyan okosan vallottál, egy-két órával megelőzően azt az ostoba, meggondolatlan dolgot követted el, hogy egy buta revolvert szegeztél Tiszának. Még a mentségedet is rosszallnom kell, hogy nem őt akartad megölni, csak a gondolatait. Látod, Lékai, ez az, ami felesleges. Ilyen értelemben Tisza ezredes már régen öngyilkosságot követett el, és nincs semmi szükség merényletre. Én mondom neked, hogy Tisza kitette a pusztába gondolatait, amelyek ellen lázadoztál és lázadunk mindnyájan, mint kitették a görögök sikertelen gyermekeiket a Taigetosz hegyére. Vajon beszél-e még patruillról* és akácfáról? Ugyebár nem? Már nem gondol ezekre. A reakció és a deres gondolatai még visszatérnek az ajkán: bízzunk azonban, hogy rövidesen ezeknek is megássa a sírját a geszti úr, és a legrozsdásabb browning szerepeltetése is pleonazmus.**

Bocsánat ezért a kis kitérésért, hogy majd politizálásba estem. De ezt a 23 éves, tüdőbajos, cingár legénykét, akit mint merénylőt vizsgálati fogságba

* Őrjárat, járőr, őrszem
** Felesleges (szószaporítás)

vetettek, és akit Tisza István már a tőle megszokott rutinnal és színpadiassággal szintén mint merénylőjét kezelt, én nem tudom egy komoly merénylet tettesének tekinteni. Soha fegyver nem volt a kezében, a browningot nem próbálta ki, nem tudott vele bánni. Lékai János minden tagadása mellett is erősítgetem, hogy nem akart gyilkolni. Csak egy elméletet produkált, és Tisza, akit a merényletek nem izgatnak, félelem nélkül és veszélytelenül bámulhatott bele a pisztoly csövébe, mely csak mementónak meredt a mellére.

Beszéltem a merénylő édesanyjával, aki ezeket mondotta János fiáról:

– Olyan szelíd, mint egy leány. Esténként otthon ül, és kártyázni szokott velünk. Senkit nem bántott. Ha pöröltem a cseléddel, sírni kezdett.

Tessék, egy gyilkos, aki sír, amikor a cselédet megszidják...

Leitner Lékai János részt vett a szocialista mozgalmakban. Az ifjúmunkásoknak agitációs előadásokat tartott, és emellett élénken foglalkozott irodalommal. Komoly kritikusok elismeréssel nyilatkoztak írói tehetségéről. Legutóbb egy regényt fejezett be, amelynek ez a címe: *Új szüzek hajnala.*

Ez a regény a nőket intézi el, úgyhogy a tendenciája miatt nem közölték. Regényt írt *És Aphrodité mosolygott* címmel és több novellát, amelyeket a Ma című lap közölt.

Mielőtt Udinébe utazott, hogy ott az Athenaeum könyvesboltját vezesse, levelet írt a bátyjának, amelyben ez a fiatal álmodozó, akit nagyra törő ambíció fűtött, ezeket írja:

„Terveim, céljaim vannak most dögivel. Egész újjáébredést várok most, bár vagy hat hónapja egy sort sem írtam. S ha van bennem valami, akkor vagy most, vagy soha fog kipattanni. Múlnak a hónapok és az évek. Összes kisded ismerőseim elérték már azt, amit én: egy-egy verset, novellát tizedrangú kétes újságokban. Hol van hát a különbség? Korban megértem, és most feltettem az utolsó tétet."

Ezt a levelet írta 1918. március 7-én, és október 16-án, amikor a rendőrség házkutatást tartott a lakásán, az íróasztalán *Adler* Frigyesnek, Stürgkh osztrák miniszterelnök merénylőjének könyvét találták.

A könyv lapjai nem voltak felvágva.

Az íróasztalfiókjában egy novella feküdt. Rendesen legépelve.

A fedéllapján:

Lékai János: Sztrájk

Egy részletét ellopom ide, hogy lássák, milyen erőteljes színekkel dolgozott, és érzésén mennyire átivódott szocialista meggyőződése. Itt egy agitációs gyűlést rajzol, melyen egy vasszerkezeti gyár inasait szervezik:

Az elnök csengetett. Csend lett. A proletárfejek felfigyeltek. Nyájas szavak zsongták őket körül. „Szervezkedni, szervezkedni..." Útközött ki. „Most átadom a szót Surányi elvtársnak..." Komoly pápaszem alól derűs, fiatalos szemek csillogtak. Először csak halk és fáradt szavak kúsztak feléjük. De a szavak olyanok voltak, hogy értelmük önbennük vájkált. Az életüket fektették eléjük a szavak.

A tespedő életük kapott formát. Amit éreztek, tudtak, láttak, az most szavakba merevült. A pápaszem sugára körülnyalábolta őket. Életük dermesztő hidegsége mintha azokban a szemekben talált volna enyhülésre. „Ott túlnan az emberek az életet rabolják meg tőletek. Ti dolgoztok. Forgatjátok a pörölyt. Szenny és mocsok vesz benneteket körül. Nincs örömötök. Dolgoztok... egyre dolgoztok... S azoknak ott túl a gyárak kéményein, a fényes palotákban, egyre nőnek kincseik... Emberek... Ifjúmunkások... Elvtársak... a ti munkátokon hájasodik a pocakjuk."

A proletárszemek lecsüggedtek. Bús életük vonaglott előttük...

A robot... Az öreg... A szitkok...

De most felpattant a fiatalos hang. Zengő akarások feszegették a termet. A jelen elnyúlt, és diadalmasan ágaskodott fel a jövő. Ragyogó színpompában csillogtatta meg előttük az új világok felvirradó életét.

Az öreges arcok elpihentek. Az ifjúi ráncok elsimultak.

...És érezték, hogy ott, azok az ágáló szavak, ha onnan túlnan is jönnek, de mégis belőlük fakadnak.

Összeverődtek a tenyerek.

A régiek egy dalba kezdtek. Valami különös, primitív dalba. Nagy áhítattal hallgatták azokat. A szájuk is mozgott. Értelmük megnyílt kapuin becsurogtak az új igék.

Erejüket érezték.

Szilaj izmaikat.

Az akadályokat elsöprő akarásokat.

Hangjuk fenyegetően zengett. A pápaszemes fiú arca diadalmasan felragyogott.

A burzsoákról énekeltek.

A mostani világok bordái recsegtek és ropogtak ettől a daltól:

„...Elsöpri őket, mint az ár
és nem lesz többé proletár...
mindenki velük énekelte:
és nem lesz többé proletár..."

Ezek a melódiák ragadhatták el *Lékai Jánost,* amelyektől a mostani világok bordái recsegtek:

„...és nem lesz többé proletár."

Lékai János egy nagyszerűen átgondolt vallomást mondott a rendőrfogalmazó tollába. Egészen biztos, hogy amikor elhatározta, hogy Tisza Istvánt a terror fegyverével eltávolítja a béke útjából, átvillant az agyán, hogy mit fog mondani vallatóinak. Ahogy elbeszélte, hogy alakult át gondolkodásában szocialistává, és hogy született meg az elhatározása, hogy merényletet követ el, imponált értelmes mondataival. Szinte klasszikusan beszélte el, hogy nem tehetett mást, mint amit tett, amire belső parancs kényszerítette. Ittas volt a vértől, amit ki sem ontott és amellyel azt hitte, hogy egy új világot fog megkeresztelni. És Bokor sofőr ökölcsapása sem józanította ki.

– Udinében láttam a háborút – mondotta –, üszkös falakat, sebesült katonákat, akik szitkozódtak, az elgázolt népet. Gyűlölöm a háborút, amely csak nyomort, halált és szenvedést hozott.

A katonai kórházban 60 tüdőbeteg katonával együtt feküdt, akik hazavágytak. El volt keseredve, amikor látta, hogy egy csapat összekötözött kezű katonát néhány szuronyos népfelkelő végigvezet az utcán. A villamosban hallotta, mikor két huszár beszélgetett:

– Ma kivégezték István komámat.

A hivatalban, a Duna-parti korzón mindenütt ez a jóslat fogadta:

– Meglássátok, Tiszának rossz vége lesz.

Tisza képviseli a háborút, és Wilson a békét nem akarja addig, amíg autokraták ülnek a nép nyakán.

Oroszországban ledőlt a cárizmus, és itt a jogfosztó uralom tobzódik. Minden összefutott, az emberek kínjai, a háború utálata, a békevágy és a halálraszántsága, most már cselekednie kell – gondolta, és a beteg tüdeje zakatolt –, cselekednie valamit, ami mindent jóra fordít, hogy 60 tüdőbeteg katona – ha még meg nem haltak – hazamehessen.

Az utolsó tétet feltette, és 182 koronáért vett egy revolvert egy ismeretlen katonától, aki rossz német cigarettát árult a Keleti pályaudvar előtt. Az ő élete már úgysem élet, és a browning rozsdás volt.

– Előbb Wekerlére gondoltam vallotta Lékai elvtárs. De később elálltam ettől. Wekerle egy *niemand**. Tisza exponense, és ha ő nem lesz, Tisza egy másik exponensét állítja helyébe, és ott tartunk, ahol a mádi zsidó.

Hintzét is belekeverte az ügybe. Úgy látszik azonban, hogy csak érdekességből. Én biztosíthatom Hintzét, hogy Lékai nem akarta őt megölni. A nővére, Leitner Mária mondta:

– Hintzének még a nevét sem ejtette ki. Nem tudtam, hogy ennyi póz van az öcsémben.

Nem, a pózból semmi sem volt Lékaiban. A pózt Tisza magának foglalta

* Jelentéktelen ember

le teljesen, akit a Munkapárt a merénylet estéjén újból - ezen a címen most harmadszor – lelkesen éltetett. Azt hiszem, hogy ezzel az ügy el volna intézve. Szegény Lékai János a vizsgálati fogságban megint elkezdett köhögni...

Az Ember, 1918. október 22. (Elkobzott szám.) A riport hitelesített másolata e kötet szerkesztőjének birtokában van

24.

1918. október
Hajnal Jenő:
Rohantunk a forradalomba...

Részlet

...1918. októbert írtunk, és ekkor már a Világ szerkesztőségében dolgoztam, ahol radikális, Ady Endre köré csoportosult újságírók Ady szellemében írtak újságot. A háború már negyedik éve pusztított, a háborús cenzúra fojtogatta a sajtót, a Tisza–Wekerle-uralom végét járta. Lukachich tábornok szorgalmasan akasztatta a katonaszökevényeket. Károlyi Mihály vezetésével az ellenzék mindent elkövetett, hogy az elveszett háborúból különbékével kimenekülhessünk. Éhség, nyomor, reménytelenség mindenütt. A munkások és parasztok már mozogni kezdtek, hogy véget vessünk az embermészárlásnak. A bíróság kemény börtönbüntetéssel sújtott néhány ifjú galileistát, mert békét követelő röpiratokat terjesztettek. A segítség, a megoldás, ha Károly király a békepárti és németellenes Károlyi Mihály kormányát helyezné az ország élére. A király azonban ingadozott, és gyáva hitegetésével növelte a zavart. Már recsegett a Monarchia épülete, mindenfelé megalakultak a nemzeti tanácsok. Ekkor történt, hogy október 16-án Lékai Leitner János revolvert fogott Tisza Istvánra, és merényletet kísérelt meg a gyűlölt gróf ellen.

Az Ember október 22-i számában cikket írtam Lékairól, a cikket a királyi ügyészség elkoboztatta, és e körül támadt a vihar a parlamentben, amely arra vezetett, hogy a baloldali újságírók önhatalmilag megszüntették a háborús cenzúrát, és helyreállították a sajtószabadságot.

Október 28-án az újságok ezt a hivatalos kommünikét közölték:

„Budapesti Újságírók Egyesületének a cenzúra ellen kiküldött bizottsága és a fővárosi szerkesztőségek bizalmiférfiai október 27-én tartott együttes ülésében megállapították, hogy a sajtó a cenzúra intézményét megszüntette. Cenzúra nincs más, mint a magyar sajtó lelkiismerete. Az értekezlet utasította a cenzúra elleni bizottságot, hogy a legerélyesebben lépjen akcióba, ha

bármely, a kormány részéről a cenzúra újból való meghonosítására kísérlet történnék."

December 3-án pecsétes irat jött a törvényszéktől: A Magyar Népköztársaság nevében Margalics vizsgálóbíró értesíti Göndört, hogy Az Ember ez évi október 22-i számát a lefoglalás alól feloldja. Indoklás: „A bíróság határozata az államügyészség vádelejtésének törvényes folyománya..."

Kortárs, 1969. november. 1767–1768. o.

25.

1918. október 25.
A Hadfelügyeleti Bizottság sajtóbizottsága az utcai tüntetésekről szóló híradások mellőzésére szólítja fel a lapok szerkesztőségeit

(Bizalmas értesítés)

A sajtóbizottság felsőbb utasításra nyomatékosan felkéri a t. Szerkesztőségeket, hogy a mai utcai tüntetésekről semmit se hozzanak, mert az súlyosan sérti a hadviselés érdekeit.
Budapest, 1918. október 25.

Serény Aladár: *„Bizalmas" – A háborús cenzúra hóhérmunkája.* Bp., 1919. 62. o.

26.

1918. október 25.
Diákok és katonatisztek véres tüntetése a budai Várban

Pénteken délelőtt az egyetemi ifjúság ismét a csütörtöki tüntetéshez hasonló, de most vérbe fullasztott tüntetést rendezett az új, független és demokratikus Magyarország mellett. A tüntetők nagy része *katonatiszt* volt. A tüntetés minden valószínűség szerint éppen olyan simán, a legkisebb incidens nélkül játszódott volna le, mint a csütörtöki, ha a legoktalanabb és legfölháborítóbb *rendőri brutalitás* vérbe nem fojtja a már-már csöndben és rendben lezajlott tüntetést. A vérengzés vezetői *Krecsányi* főkapitány-helyettes és *Cseh* rendőrfelügyelő voltak. Különösen *Cseh* felügyelő

érdemelt ki minden utálatot és megbélyegzést azzal a szolgalelkű és vérengzésre hamar kapható készségével, amellyel ráuszította a rendőrlegényeit a már békésen elvonuló tömegre.

Ezért az egész fölháborító és gaz vérengzésért elsősorban a rendőrséget tesszük felelőssé. Cseh felügyelőt és Krecsányit éppúgy, mint a főkapitányt. Igazán nem azokat a napokat éljük, amikor a rendőrség a régi stílusú betyárkodásait büntetlenül elkövetheti. Ha mégis elköveti, mint ebben az esetben is, az ebből kinövő következményekért minden felelősséget reá hárítunk.

Amint a Népszava pénteki számában jeleztük, az egyetemi ifjúság megállapodott abban, hogy a csütörtöki megmozdulások folytatásaképpen pénteken délelőtt a Műegyetem aulájában nagygyűlést fognak tartani.

A gyűlést meg is tartották, és állást foglaltak az ország nagy válsága ügyében, sürgetve az új, demokratikus és független Magyarország megvalósítását. Elfogadták az egyetemi ifjúság akaratát kifejező 12 pontot, amelyet a Népszava pénteki számában már ismertettünk.

Ezután elhatározták, hogy testületileg fölvonulnak a Várba, ahol átadják a királynak az egyetemi ifjúság követeléseit.

A LÁNCHÍDNÁL ÁTTÖRIK A KORDONT

A határozat elfogadása után az ifjúság – közel háromezer egyetemi hallgató, köztük néhány száz nő és *több száz katonatiszt* – menetté alakult, hogy fölvonuljon a budai Várba. A Lánchídnál *rendőri kordon, megerősítve egy szakasz katonasággal, megakadályozta* az ifjúság elvonulását. A vezetők fölmentek Sándor László főkapitányhoz, és követelték, hogy a menetet engedjék át Budára. Sándor László *megtagadta* a rendőri kordon bevonását, mire az ifjúság az ott lévő tisztek vezetésével *áttörte a rendőri kordont,* és a menet a Lánchídon átment Budára.

Hasonló eset történt a Lánchídfő budai oldalán. Ott lovas rendőri kordon akarta megakadályozni az ifjúság fölvonulását a Várba, mire *a tisztek és az ifjúság szétverte a rendőri és katonai kordont.* A menet élén kivont karddal tisztek haladtak. A Halászbástyánál ismételten *összeütközött* a menet a rendőrök és katonák igyekeztek a tömeget visszaszorítani, és mikor látták, hogy támadták meg az ifjúságot, mire az *egyik lovas rendőrt lehúzták a lóról,* a többit *szétkergették, és bevonultak a várudvarba.*

Az ifjúság minden erővel föl akart menni a Várba a királyhoz, hogy átadja a tizenkét pontba foglalt követeléseket. A Vár kapujában palotaőrök, rendőrök és katonák igyekeztek a tömeget visszaszorítani, és mikor látták, hogy minden erőlködésük hiábavaló, *szabad utat nyitottak a menetnek.*

A Várban értesült az ifjúság arról, hogy a király nincs Budán; fölmentek az első emeletre, *kitűzték a zászlót, és az első emeleti ablakból beszédet tartot-*

tak a tömeghez, amelyben követelték, hogy a tizenkét pontot azonnal juttassák el a királyhoz.

A Vár ablakából egy *honvédtiszt lobogtatta a zászlót,* és fölszólította a tömeget, hogy tegyen *fogadalmat,* hogy minden erejéből küzdeni fog *a demokratikus, szabad Magyarországért.* A *tisztek kivont karddal,* a tömeg fölemelt kézzel, nagy lelkesedéssel *tette le a fogadalmat.*

Ezután egy honvéd százados tudomására hozta a tömegnek, hogy a király Gödöllőn tartózkodik, és kérte az egyetemi ifjakat és tiszteket, hogy csöndben távozzanak.

Eközben azonban két törzstiszt (csehek) a rendőrség parancsnokának kiadta az utasítást, hogy azonnal távolítsa el a tömeget, mert a király útban van a Vár felé. Két tiszt megkérte a rendőrparancsnokot, hogy ők beszélhessenek a tömeghez, és fölkérjék, hogy rendben távozzanak. A parancsnok ezt megtagadta.

A VÉRENGZÉS

A tömeg elvonulóban volt már, amikor a rendőrparancsnok intézkedésére lovas rendőrök és csendőrök kivont karddal *megtámadták* az ifjúságot, és *hihetetlen brutalitással ütöttek-vertek mindenkit,* akit értek. A gaz vagdalkozás eredménye 40 súlyos sebesült és 200 könnyebb sebesülés. A tömegben volt egyetemi hallgatónők ijedten kérték a rendőröket, hogy ne bántsák őket.

A sebesültek közül néhány katonatisztet a Károlyi-palotába vittek, ahol egy főhadnagy haldoklik.

Tömeges igazoltatás, letartóztatás is történt, akik között számos tiszt van.

Az egyetemi ifjúság a leghatározottabban követeli a letartóztatottak *azonnali szabadon bocsátását.* Követeli továbbá a vérengzést rendező rendőrparancsnok ellen a legszigorúbb vizsgálat megindítását.

AZ ESTI TÜNTETÉS

A déli események megvitatására és a további teendők megbeszélése céljából az ifjúság 50 tagú szervező bizottságot alakított, és a Károlyi-párt helyiségében értekezletet tartott. Eközben értesültek arról, hogy a tüntetésből kifolyóan az *összes szabadságolt katonáknak jelentkezniök kell a térparancsnokságon.* Erre az értekezletet azonnal abbahagyták, és egyenesen a Parlament elé mentek, ahol este 7 órára *nagygyűlést* hívtak egybe.

A gyűlésen több mint 4–5000 főnyi tömeg jelent meg. Egy század bosnyák katona vont kordont a Parlament előtt, *föltűzött szuronyokkal.*

Juhász Árpád alelnök üdvözlő szavai után *dr. Vass János* országgyűlési képviselő tartott lelkesítő beszédet, majd *Farkas István* elvtárs a szociáldemokrata párt nevében szólalt föl, és követelte a békét és a demokrata Magyarországot. Thegze Gergely a radikális párt nevében, Salamon László a függetlenségi és 48-as párt szabadszervezete, Vámos Jenő a radikális párt, dr. Nagy Mihály a nagyváradi radikálisok nevében tartottak üdvözlő beszédeket. Majd egy hadnagy követelte, hogy a délelőtti tüntetésen részt vett katonáknak ne essék bántódásuk. Szücs László bejelentette a diáktanács megalakulását.

Ezután a tömeg a Szabadság téren át a Károlyi-párt Gizella téri helyisége elé vonult. Ekkor már 6–8000-re szaporodott a tüntetők tömege, amely a békét, a független Magyarországot, a forradalmat és a köztársaságot éljenezve, kívánta hallani Károlyi Mihályt. Miután Károlyi Gödöllőn volt kihallgatáson, *Lovászy Márton* lépett az ablakhoz, és rövid beszédben üdvözölte az ifjúságot. Utána még *Hock János* beszélt, csöndes eloszlásra szólítva föl az ifjakat.

A tömeg el is oszlott. Egy része, a radikális diákok igen tekintélyes tömege, a Népszava szerkesztősége elé vonult, ahol a szociáldemokrata pártot, a köztársaságot és a forradalmat éltetve kívánt valakit hallani. Pogány elvtárs intézett hozzájuk lelkes beszédet, közölve velük, hogy a mai napon megalakult a Magyar Nemzeti Tanács, melynek hivatása, hogy megteremtse az új, független és demokratikus Magyarországot. A diákok ezt a legnagyobb lelkesedéssel vették tudomásul, a jelenlevő galileisták pedig kijelentették, hogy ők is újból követelik a jogot, hogy körük tovább működhessen a nagy, új célokért. Ezért a hatóság által elzárt helyiségeikben a hatósági pecséteket letépték, és körük a működést újból megkezdte.

Népszava, 1918. október 26. 5. o.

27.

1918. október 25.
A Világ tudósítása a Galilei-kör helyiségének felnyitásáról

LETÖRTÉK A GALILEI-KÖR RENDŐRSÉGI PECSÉTJÉT

A Gizella térről a tömeg komoly áradata az *Anker köz* felé indult. – *Éljen a Galilei-kör – feltámad a Galilei-kör!* – zúgtak az emberek; egy mintegy száz főből álló kis csoport *felment az Anker köz 2. számú*

házba, felnyitotta a Galilei-kör helyiségét, melyet a rendőrség lepecsételt volt. Kivilágították a kör helyiségeit, és az erkélyről *Darvas* Simon ezeket mondotta:

– *Ha a sajtó leverte magáról a cenzúra nyűgét, a diákság kivívta a gyülekezés szabadságát, a Galilei-kör ezennel ismét megalakul* s ezzel megteremti az *egyesülés szabadságát.*

Még több beszéd hangzott el. A tömeg sokáig éljenezte a Galilei-kört, a Galilei-körnek a béke szent ügyéért elítélt tagjait és Adler Frigyest, majd rendben tovább vonult a *Radikális Párt elé. Supka* Géza és *Dénes* Lajos beszélt a párt nevében, megnyugtatta az ifjúságot, hogy a párt vezetősége az ő követelményeikről tanácskozik és megkérte, hogy őrizzék meg méltóságukat és oszoljanak csendben szét.

A tüntetők itt a *Világot éltették,* végül a *Népszava* szerkesztősége elé vonultak, ahol *Pogány* József mondott beszédet.

Estére, úgy látszik, a rendőrség visszanyerte higgadtságát, nem attakírozta* a védtelen tömeget, mely csak békés demonstrációval akarta köszönteni Magyarország újjászületését. Az Országos Kaszinó elé és az Oktogon térre néhány szakasz bosnyákot vezényeltek ki. Felesleges volt. Magyarországon már nincs szükség szuronyokra.

DIÁKTANÁCS

A mai nap eseményeihez tartozik, hogy az egyetemi ifjúság 50 tagú bizottsága *diáktanáccsá* proklamálta magát, és átvette az egyetemi polgárság mozgalmának egységes vezetését.

A diáktanács ma délután elhatározta, hogy *követelni fogja a letartóztatott galileista ifjúk szabadon bocsátását.* Egyben elhatározták azt is, hogy *a feltámadással kísérletező cenzúra ellen a legmesszebbmenő és legélesebb* harcot veszik fel.

FELTÁMADT A GALILEI-KÖR

Az egyetemi ifjúság mozgalmát e napokban már az újonnan feltámadott Galilei-kör irányította. A galileisták egyszerűen levélben értesítették *Wekerle* Sándor belügyminisztert, hogy a kört feloszlató miniszteri rendeletet az események által túlhaladottnak tekintik, és miután úgy látják, hogy működésükre e sorsdöntő, súlyos időkben szükség van – a munkát ott folytatják, ahol az erőszakos kormánybeavatkozás előtt abbahagyták.

* Nem rohamozta meg

Az egyetemen és az utcákon már tegnap sok ezer számban osztották szét a galileisták kiáltványát az egyetemi ifjúsághoz, amelyben a következőket mondják:

Közel háromnegyed évig reánk kényszerített hallgatás és kínzó némaság után, ma ismét szólunk hozzátok, egyetemi barátaink. Szavunk és hangunk *a régi,* magunk is törhetetlenül *a régiek* vagyunk, az üldöztetések csak fokozták bátorságos kedvünket, és megacélozták az *új világrendért* küzdő dacos erőnket.

Hallgatásunk okát jól ismeritek. Amikor Keleten béklyót kovácsoltak az új életre ébredt orosz népnek, a szenvedő emberiség felé nyújtott békejobbjára, ugyanakkor az ország belsejében *üldözni kezdték és börtönre vetették* mindazokat, akik a népek megegyezésén alapuló békét hirdető ígéreteik beváltását követelték.

A Galilei-kört legelsőnek érte az üldöző kéz, de becsületes őszinteséggel valljuk be: *rászolgáltunk!*

A legutóbbi események megérlelték gyümölcsét mindazon törekvéseknek, amelyek a *szabad népek szabad megegyezésén alapuló békét* tűzték ki céljukul. Amiért is tíz hónappal ezelőtt üldöztetésben volt részünk, az ma kormányférfiak által hirdetett egyetlen megoldási lehetőség.

Ily körülmények között semmi törvényes akadályát nem látjuk annak, hogy félbeszakadt munkánkat tovább ne folytathassuk. *Dolgozni akarunk* ismét az eljövendő emberséges, a népek kooperációján alapuló világrendért, s abban az új, erős és független Magyarországért, de nem frázisokkal, hanem segíteni akarjuk azok munkáját, akik az új világrendet az objektív létfeltételek, a társadalmi berendezkedés s különösen *a termelési rend megváltoztatásával* látják egyedül elérhetőnek.

Úgy érezzük, hogy szükség van munkánkra, tehát ismét dolgozni fogunk, s ezen törekvésünkben csakis saját lelkiismeretünk szavára hallgatunk. Munkánkat tehát megkezdjük, és elvárjuk, hogy a becsületesen érző és gondolkodó ifjúság meg fogja érteni, hogy e történelmi napokban így kellett cselekedni, és hívó szavunkra eljön táborunkba, hogy erős hittel tegyen tanúságot a dolgozó embermilliók egyet akarása: *az új világrend megteremtése és felépítése mellett.*

Ma délelőtt zárt sorokban vonultak fel a Galilei-kör ifjai, és megzavarták a Szent Imre-körnek és a különböző kongregációk tagjainak visszataszító felkínálkozását a bukott reakciónak és hatalomnak, s a Nemzeti Múzeum előtti térségen rögtönzött gyűlést tartván, a múzeum lépcsőjéről dr. *Sisa* Miklós elnök tartott lelkesítő beszédet, amelyben ismertette a Galilei-kör *„bűneinek sorozatát"*, amelyért az üldöztetés érte, de amely cselekedetekkel ma ezren és ezren vallották magukat egynek a diákok gyűlésén.

A Galilei-kör vezetősége értesíti ezúton is tagjait, hogy rövid néhány nap alatt régi helyiségei felett is rendelkezni fog, de addig is kéri, hogy a csatlako-

zók közöljék címüket (VI., Anker köz 2. II. 4. szám alá) a kör régi helyisége címén.

Világ, 1918. október 26. 8. o. *Az egyetemi ifjúság véres tüntetése a királyi Várban*

28.

1918. október 26.
Gr. Tisza István levele menyének
a „galileista gyerekek forradalomparódiájáról"

Ifj. gróf Tisza Istvánné úrnőnek, Geszt

Budapest, 1918. október 26.

Kedves édes kis Jolkám!

Nagyon régóta készülök neked írni; eleinte rengeteg heccben éltem, most pedig igazán nem csuda, ha nincs kedve az embernek az írásra. Igazán csak baj, veszély, szégyen ér mindenfelől.

Wekerléék lemondtak, mert úgy állították fel a kérdést, hogy létrejöhet a nemzeti egyesülés, ha elejtjük a választójogi álláspontunkat, másfelől az általános helyzet rosszabbodása s főleg az osztrák és horvát viszonyok mind szükségesebbnek tüntették fel, hogy a félig-meddig hazafias és tisztességes elemek egyesüljenek. Meghoztuk az áldozatot: kijelentettük, hogy a választójog sem szolgálhat akadályul, s most három nap óta a legcsúnyább marakodás folyik, és ilyen időkben gazdátlanul áll az ország. Károlyiék egyenesen bolseviki uralomra törekszenek, a nagy hazafiak pedig nem mernek nélkülük s ellenök vállalkozni. Eközben pusztul, züllik az is, amit talán még meg lehetett volna menteni. Igazán szégyenteljes és felháborító.

Édes angyalom, igazán az egy derűs pont a láthatáron a ti kis, olyan szépen fejlődő, viruló, kedves családotok. A jó Isten tartson meg; őrizzen minden bajtól, adjon vigasztalást és örömet tibennetek. Angyalkám, írj mentől többet a gyermekekről. Úgy szeretnék mentől sűrűbb és bensőbb kapcsolatban lenni velök. Amint csak lehet, lemegyünk hozzátok, de persze most minden teljesen bizonytalan.

A városban eddig teljes csend van; Károlyiék minden erőlködése dacára, hogy valami forradalomparódia-félét csináljanak, csak pár száz galileista gyerek tüntetget itt-ott az utcákon. Egy kísérletük, hogy a királyi palotába bemenjenek, balul ütött ki reájuk nézve. Néhány rendőr alaposan szétverte őket.

Igazán gyerekjáték a rendet fenntartani, de ha sokáig nem lesz kormány, minden megtörténhetik.

Isten áldjon, angyalom! Meleg, mély szeretettel gondol reátok, s a csüggedés elleni küzdelmében nagyon reá volna a ti segítségetekre is szorulva szerető

apátok

Gróf Tisza István összes munkái. VI. köt. Bp., 1937. 378–379. o.

29.

1918. október 26.
A Galilei-kör csatlakozása
a Nemzeti Tanácshoz

A GALILEI-KÖR GYŰLÉSE

Arra a hírre, hogy a föloszlatott Galilei-kör helyiségei ismét megnyíltak, szombaton este az egyetemi hallgatók nagy tömege jelent meg a körben, és rögtönzött gyűlést tartván kimondotta, hogy lelkes tettrekészséggel áll az új Magyarországért küzdők táborába. Bár a kör napipolitikában nem vesz részt, jól látja, minden gazdasági és kulturális munkának előföltétele az, hogy a korszellemnek megfelelő rendezett politikai viszonyok következzenek el végre Magyarországon is. E cél érdekében *csatlakozik a megalakult Nemzeti Tanácshoz,* amelyet a progresszív diákság teljes erejével támogatni fog. A Galilei-kör ezúton is fölkéri tagjait, *hogy vasárnap ½2 órakor gyülekezzenek a kör helyiségében,* ahonnét együttesen vonulnak föl a vasárnapi nagygyűlésre...

Népszava, 1918. október 27. 7. o. *A nép a Nemzeti Tanács mellett*

30.

1918. október 28.
Az Est tudósítása a „lánchídi csatáról"

Tegnap este kilenc és tíz óra között véres, kegyetlen csatatér volt a Lánchíd pesti környéke. A tömeg, amely a Károlyi-párt körhelyisége előtt gyülekezett, meghallgatta a szónokokat; majd kiadta valaki a

jelszót, hogy fel Budára, *József* főherceghez, és néhány perc múlva már elárasztotta a tömeg a Lánchíd előtt levő teret. Itt a rendőrök *Krecsányi* Kálmán főkapitány-helyettes parancsára *lovasattakot vezettek a tömeg ellen.* A rendőrök kivont karddal rohanták meg az előállókat, és ütötték-verték, akit kard alá kaphattak. A katonák, akik a rendőrök vonaláig utat adtak a tömegnek, megdermedve nézték a vérengzést, majd a tömegből eldördült egy-két lövés, mire *a csendőrök sortüzet adtak.* Rettenetes izgalomban életre-halálra folyt tovább a csata. A rendőrök káromkodtak, a sebesültek jajveszékeltek. *Három halott és 55 sebesült maradt a kövezeten.* A szerencsétleneket részint a Ritzbe, részint a Károlyi-párt körhelyiségébe szállították, ahol a mentők és a környék orvosai nyújtottak segítséget a sebesülteknek.

AZ ÁLDOZATOK

A rendőrség tegnapi vérengzésének eddig *három halottja és kimutathatólag ötvenöt sebesültje van,* ez a szám azonban nem pontos, mert a sérültek közül sokan különböző orvosoknál kötöztették be sebeiket, és sérüléseiket eltitkolják a hatóságok előtt.

A három halott a következő: *Kacsmarik* Sándor 27 éves munkás, *Riesner* István bádogos és egy *Krisztics* nevű munkás, aki ma éjjel halt meg a Rókus-kórházban. A sérülések legnagyobb része *rendőrkardtól származik,* és fényes bizonyítéka annak, hogy nem a katonaság támadt a népre, hanem a régi hagyományos rendőri brutalitás kelt ismét életre.

A SEBESÜLTEK NÉVSORA

A mentők a következő áldozatokat részesítették elsősegélyben:

Berg Gyuláné 23 éves *magánzónőnek* vágott seb van a combján. *Szántó* Aladár 30 éves *magánhivatalnoknak* vágott seb a feje tetején, *Novák* András 23 éves *kovácsnak, ifjú Fodor* Gyula 19 éves *géplakatosnak, Schnabeck* Károly 41 éves *vasesztergályosnak* vágott sebei vannak a feje tetején. *Kukucska* Lajos 18 éves *szabósegédnek* szurony szaladt a hátába, *Spacsek* József 20 éves *bankhivatalnok* homlokán hosszú vágott seb, *Zsoldos* Pál 18 éves *tanulónak* súlyos zúzódások vannak a bal karján, *Hoffmann* György 27 éves *női szabó, Kovács* Aladár 18 éves *géplakatos, Gyimes* Béla *egyetemi hallgató, Iffin* Szedeh *orosz fogoly, Gold* Sándor 35 éves *nyomdász, Mocsári* József 30 éves *vasesztergályos* teste és feje össze van vagdalva rendőrkarddal. *Pokorny* István 39 éves *kereskedő* teste zúzódásokkal van tele, *Plunka* Ferenc 53 éves *napszámos* fejét hasította be a rendőrkard. *Tompos* Lajos 24 éves *péksegéd* és *Schul-*

mann Endre 18 éves *orvostanhallgatót* a rendőrök a parti raktárakhoz szorították, leugrottak a raktárak tetejéről, bokarándulásokat és vérömléseket szenvedtek. Ugyanígy járt dr. *Szatala* Ödön 30 éves *miniszteri hivatalnok*. *Vertz* Gyula 40 éves *munkás* fejét hasította be, *Brenner* Pál *kereskedőnek* és *Häuszler* Vilmos 18 éves *tanulónak* testét érte a rendőrkard. *Katona* Péter 48 éves *kereskedő* teste tele van horzsolt sebekkel, *Kovács* István 22 éves *munkás*, *Spiller* Sándor 22 éves *kereskedő* és *Schwarz* Márton 18 éves *kereskedő* tarkóján repesztett sebek vannak. Ezek valószínűleg a rendőrkard életlen oldalától származnak. *Haisler* Vilmos 20 éves *egyetemi hallgató* testébe szurony fúródott, *Guth* Pál 16 éves *tanuló* koponyatetejét repesztette be a rendőrkard. *Spitzer* Adolf 25 éves *munkás*, *Rónai* István 17 éves *tanuló* teste zúzódásokkal van tele, *Eidenburg* László 18 éves *egyetemi hallgató* fejét oly erővel érte a rendőrkard, hogy agyrázkódást szenvedett. *Plonlea* Ferenc 33 éves *munkás* vágott sebet kapott, *Palefla* Ilona 34 éves *munkásnő* testébe golyó fúródott. *Dr. Ernst* Ottó *ügyvéd* zúzódásokat szenvedett. *Újhelyi* József 20 éves *munkás* vágott sebét, *Német* Ferenc 24 éves *szerelő* zúzott sebeit, *Philipovits* Broniszláv 14 éves *szerelő* lőtt sebét kötözték be a mentők. Az áldozatok között van *Friedrich* István, a Károlyi-párt egyik vezető embere, aki súlyos horzsolásokat szenvedett. *Friedmann* Ilona 18 éves *szabónő* teste zúzódásokkal van tele, *Zubricki* Sándor 40 éves *munkás* testét rendőrkard vágta meg. Súlyos sérülése van *Molnár* Jenő 18 éves *színésznek*: karjába és a tüdejébe fúródott a golyó. *Szőke* Ferenc 28 éves *lakatosnak* vágott seb van a feje tetején, *Dubovszky* Imre 23 éves *hivatalnoknak* lőtt seb a tarkóján, *Senker* Jenő 22 éves *kereskedő* összeesett, *Kádár* András 21 éves utcaseprő, *Seinbaum* Károly 32 éves *gyári munkás*, *Klein* Sámuel 23 éves *joghallgató*, *Brezán* Károly 23 éves *munkás*, *Knant* Rudolf 26 éves szolga, *Haluska* Péter 38 éves *mázoló* testét vágta meg a rendőrkard. *Stáchle* Sándor 17 éves *tanuló* teste zúzódásokkal volt tele. Egy kis *14 esztendős fiúcska* is súlyos fejsebével állított be a mentőkhöz, de sem a nevét, sem a kilétét nem akarta elárulni. A mentők kórházba akarták szállítani, de a nagy zűrzavarban megszökött, és az ajtóból visszakiáltott: „Engedjenek el, mert ha későn megyek haza, megver a mamám!"

A mentők nagy apparátussal dolgoztak. Hat orvos, négy autó és öt kocsi állandóan az utcán volt. A Károlyi-párt helyiségében a mentők valóságos fiókkórházat rendeztek be. *Szedő* Miklós mentőorvos öt fekvőbeteget kezel, tizenhét sérült volt a körhelyiségben, és hetet a kórházba szállítottak. A Ritz-szállóban *Gally* főorvos kötözőhelyet rögtönzött, és a szálló előkelő közönsége borzongva látta, amint a vérző fejű emberek betámolyogtak az ajtón. Itt halt meg *Riesner* István bádogos kezelés közben.

A Magyar Nemzeti Tanács ma hajnalban tartott ülésén megbélyegezte az éjjeli vérontást, és felszólítást intézett Budapest polgáraihoz és munkásaihoz, hogy a gyárban, műhelyben, üzletben és minden munkahelyen a gyász és tiltakozás jeléül *ma délelőtt tíztől fél tizenegy óráig a munkát szüntesse be.* Ez a csendes tiltakozás rendzavarás nélkül le is folyt. *Félóra hosszat ma délelőtt nem működött a telefon, és nem jártak a villamosok sem,* zárva voltak az összes üzletek, nem dolgoztak a banktisztviselők, a fővárosi villanygyár tisztviselői, a nagyobb vállalatok tisztikara...

Az Est, 1918. október 30. 3. o. *Három halottja, 55 sebesültje van a Lánchídnál vívott csatának*

A forradalmi ifjúság tevékenysége a polgári demokratikus köztársaság idején

31.

1918. október 30.
Az Ifjúmunkás tudósítása a polgári demokratikus forradalom győzelméről

A múlt és a jövő mezsgyéjén állunk.

Szédület szalad az agyunkra.

Forradalmi levegő kavarog körülöttünk. A nép megmutatta az erejét. Tegnap még golyó és akasztófa várt a népuralom hirdetőire. Börtönök sötét torka ásított az újjáteremtő élet akaróira. Kiszikkadt agyvelejű, csökönyös nagyurak megérezték, hogy düledező alkotmányukat elsöpri a jogot követelő kitagadottak csatázó serege. Jogot kért a nép. Korbáccsal feleltek. A koplalókat hazug jelszavakkal akarták jóllakatni. Milliók pusztultak el igavonó barmok gyanánt. A grófi fajzat megfojtotta a népjogokat, sárba tiporta a szabadságot. Békót kovácsoltak a gondolatra. Gúzsba kötötték a sajtószabadságot. A „történelmi osztályok" vad, brutális kegyetlenkedése nem akart a végére érni. Az oligarchák csökönyös merevsége pusztulásba kergette az országot. Kulturális viszonyaink ázsiai állapotban vannak. Vármegyék sötétlenek iskola nélkül. Nincsen ipar, nincsen kereskedelem. Rablópolitikájukkal százezreket kergettek a tengerentúlra. Tízezrek pusztultak el tüdővészben. Az államhatalom minden eszközét népjólét helyett a militarizmus szolgálatába állították. A kapadohány sokkal nagyobb százalék adóterhet viselt, mint a havannaszivar, a bundapálinka többet, mint a pezsgő, a törpebirtok többszöröset, mint a latifundium. Háborúba vitték az országot. Vágóhídra hajszolták a népet. Idegen, zsarnoki hatalmaknak szolgáltatták ki a nemzet életét és erejét. Görcsösen ragaszkodtak rablott kiváltságaikhoz, de a nép, amely megunta az évszázados szolgaságot, felébredt.

Megmozdult a magyar föld.

Elkövetkezett a leszámolás órája. A szívek mélyén nyugtalankodó vihar kitört. A leigázott nép dalának milliószoros visszhangja túlharsogta az urak múltba vesző fenyegetését. A forradalmi tűz, amely milliók lelkében izzott, lángra lobbant. A magyar forradalom egyetlen nap alatt győzött. A fellázadt nép keze megragadta a történelem kerekének küllőit. Történelmet csinált. Romba döntötte a múltat. Utat vágott a jövendőnek. Hatalma tudatában,

vértelenül, magasztosan előrelökte a haladás szekerét. Szabaddá tette a sajtót, és az egyesülés és gyülekezés is szabad már. Ledöntötte a trónust. Huszonnégy óra alatt „hazátlan bitangot" csinált a királyból. A nép lett a felség! Az a nép, amely letépte magáról a középkori rablólovagok nyomasztó igáját, nem tűrheti maga felett a dinasztia bűnben, becstelenségben fogant uralmát. És szeretnénk felujjongani: katonák, akik eddig támaszai voltak a korhadt, régi Magyarországnak, nem a rabbilincs megvédelmezésére, hanem annak szétzúzására használták fel fegyvereiket.

A vágyakból felépülő akarat győzött. A múlt le van tiporva. A feszültségek kirobbantak. Az erők megértek. A fejlődés megköveteli a magáét. És amint minden elavult rendszert kiszorítanak a fejlődöttebb formák, úgy az emberi szabadságnak, akaratnak és tettvágynak sem lehetett útjába állani. Azért ember az ember, hogy az idők múlását ne az ősember korlátoltságával nézze, hanem hogy erejének végső megfeszítésével, tudatának minden erejével igyekezzék azon, hogy a holnap mindig szebb legyen, mint a ma.

A jövő céljaiért történik minden.

A jelszó megvalósult.

A nép legyen a nemzet! A szabadság eszméje letörte az elmúlt idők szégyenkalodáit.

De résen legyünk!

A nyomor és szenvedés, az erkölcstelenség és bűn korhadt társadalmi rendszerét még nagy erővel kell megostromolnunk.

Mi, szocialisták új eszméket hirdetünk, új világot akarunk! A jólét és béke, a kultúra és szabadság teljes egyenlőségén alapuló társadalom szervezetét akarjuk létesíteni. Most vívott diadalmas forradalmunk csak egy fejezet a munka szabadságharcában.

Új történelem kezdődik. Új világ van keletkezőben. És amint egykor a fejedelmi hősöké, úgy most a proletárhősöké a világ, a jelen és a jövendő!

A forradalmi történelmi nagy napokról halvány vonásokban a következőkben számolunk be.

A FORRADALOM ÉJSZAKÁJA

Egy páratlanul izgalmas és csodálatosan szép éjszakán, a csütörtökre virradó éjjelen a katonaság és a nép forró lelkesedése a Nemzeti Tanács kezébe juttatott minden hatalmat. *Hétfőn este még belelőttek a népbe.* Milliók akaratának, szavának elfojtását revolvergolyókkal, puskatussal akarták elérni a reakcióba kapaszkodott, gőgösen elbizakodott nagyurak. Hétfőn még a pesti utcán vérzett az ország népe. *Akik hétfőn este a pesti ut-*

cán meghaltak, egy vérző, nyomorult ország minden népének szabadságáért, boldogulásáért harcoltak és haltak meg. A szuronyok nem tudták belefojtani a szót a népbe.

Szerdán éjjel újra megnyilatkozott a népfenség. Már este kifüggesztették a főváros utcáira az első forradalmi plakátot, Várnai Zseni elvtársunk *Katonafiamnak* című, egyszer lapunkban is megjelent versével. A Nemzeti Tanács helyisége előtt összegyűlt munkásság és katonaság *leszerelt egy menetszázadot, elfoglalta a térparancsnokságot, a telefonközpontokat, a főkapitányságot.* Elfogták Budapest diktátorait, Lukachich altábornagyot, a régi rend vérben kéjelgő haramiáját, Várkonyi városparancsnokot. A pesti helyőrségek egymás után csatlakoztak a Nemzeti Tanácshoz. Percek alatt birtokba vették a postát, távírót, vasutat.

Így kezdődött, azután folytatódott, úgy, ahogy a négy év óta verejtékező, dolgozó, sorvadó lelkek álmodták. Nagyszerű éjszaka volt. Ívlámpák sárga fényében a forradalom vörös lobogóját katonák és munkások egyesült tömegei bontották ki először. Ez volt a reakció utolsó éjszakája. Rohadó szelleme eltűnt a sötétséggel. A rákövetkező hajnal a szabadság hajnala volt.

AZ ORSZÁG FORRADALOMRA ÉBRED

Az éjszakát átalvó nyárspolgár furcsa reggelre ébredt ezen a napon. A szürke, borongós magyar ég alján viharfelhő lógott a földig. Katonaság és munkásság érzésben és akaratban összeforrva, forradalmi cselekvésre való elszántsággal tölti meg az utcákat és tereket. Ökölbe szoruló, ütésre emelkedő kezekre nincsen szükség. Nincsen már ellenállás. A reakció belefulladt a maga bűneinek szennyébe. A népakarat utat tört magának. Ma már az történik, amit a Nemzeti Tanács akar. A forradalmak velejárója: haldoklók hörgése, sebesültek szörnyű jajkiáltása, kaszaboló kardok suhanása, sortüzek ropogása nem hallatszik. Vértelenül győzött a forradalom. Üdvlövések hirdetik az osztályuralom halálát, a népuralom virradását. A munkásság azért készen áll. Várja az ellenforradalmat. A szociáldemokrata párt röpiratok útján elrendeli a munkabeszüntetést. A gyárak kiürülnek, villamos nem indul, a redőnyök zárva maradnak. Forradalmi láztól csillogó szemekkel üdvözlik egymást az emberek, katonák csákóiról eltűnik a gyűlölt K betűs jelvény. A hervadó ősz utolsó fehér és piros virága kerül a helyébe. A fásult, petyhüdt proletárarcok kisimulnak. Büszkeség és öntudat ragyog az arcokról. Munkáslányok a forradalom katonáival összefogódzkodva éneklik a *Marseillaise*-t, a munka dalát. Mámor, öröm, boldogság mindenfelé. És felharsannak a kiáltások:

– *Azonnali békét!*

– *Éljen a köztársaság!*

– *Vesszen a dinasztia!*
– *Éljen az új Magyarország!*

A szíveket a közös ujjongás szikratávírója kapcsolja össze. Csapatok jönnek-mennek. A népáradat egyre nő. És jönnek a hírek. Megalakult az új kormány. Az első népkormány. Öreg munkások boldogan mondogatják: Hogy ezt megértem... Garami elvtárs kereskedelmi, Kunfi elvtárs népjóléti miniszter. Most *tömegek indulnak a fogházak felé.* A sötét, dohos cellákat megnyitották azok előtt, akik a megvadult régi kormányok bűneiből éveken, hónapokon keresztül sínylődtek a szabad eszmék terjesztéséért. Szabad immár Duczynska Ilona és Sugár Tivadar elvtársak, a háborúellenes propaganda lelkes hősei. Megnyílt a börtön Lékai Leitner János elvtárs, lapunk munkatársa előtt is, aki a régi világ látható fejét, Tisza Istvánt akarta lelőni.

Példás rend és fegyelem mindenütt. A forradalmak elmaradhatatlan martalóchadai ugyan fosztogatnak és gyújtogatnak egyes helyeken, de a szervezett munkásság és katonaság soraiból alakult őrségek hamarosan rendet teremtenek. Új meg új falragaszok jelennek meg. Nagy hatása van Petőfi „Itt a nyilam, mibe lőjem?" kezdetű köztársasági versének. A Nemzeti Tanácshoz való csatlakozások percről percre történnek. A vidék is talpra állott. Óriási lelkesedést szül, hogy az ország népe egyöntetűen a köztársaság mellett van. Tisza meggyilkolása volt a befejezése a nagy napnak.

Az események rohanva követik egymást. A történéseknek óriási anyagát sorrendszerűen a jövő történetírója van hivatva feldolgozni. A forradalmi napok megmutatták, mennyi erő van a munkásokban. Megmutatták, milyen nagy hatalom a nép. Rávilágított, mennyi visszafojtott keserűség, elnyomott indulat és fölemelő szabadságvágy fűti a munkások lelkét.

1918. október utóján megtudta a világ, hogy a nép hatalma és félelmetes ereje rá fogja kényszeríteni akaratát az államra és a társadalomra. Legyűr minden nehézséget, és csak egy törvényt ismer: a népek szabadságát, a népek jólétét, a népek uralmát.

Így győzött az új magyar forradalom hajnalról alkonyatra.

DOLGOZIK A NÉPURALOM

A Nemzeti Tanács kormánya *hatalmát a néptől kapta,* helyét a nép akaratából foglalta el. A népkormány első föladata a rend helyreállítása volt. Az ellenforradalmi csőcselék garázdálkodásait már elfojtotta. Sötétben bujkáló reakciósok, a szennyes-véres múltat visszaállítani akaró népkínzók zűrzavart keltő rémhíreinek gátat vetett. A munkásság szervezett ereje, nagyszerű fegyelmezettsége e téren is csodákat művelt. A munkásosztály újra tanúságot tett arról, hogy értelmességével és komolyságával, a közösség érdekeit szem előtt tartó munkásságával megérett a politikai és végre-

hajtó hatalomban való részvételre. A béke kormánya ezzel egyidejűleg elrendelte az összes frontokon való fegyverletételt. Ne legyen többé háború! Bűnös dinasztikus érdekekért, nemzeti sérelemnek nevezett bosszúvágyért többé egyetlen csöpp vér ne folyjon! Négy esztendőn keresztül csapolták a népek vérét az imperialista bandák hatalmának megrögzítéséért. A népnek nem kell területhódítás, nem kellenek félistennek kikiáltott hadvezérek, a nép elveti magától azt a gondolatot, hogy más népek élete árán a győzelem és vitézség hiúságával eltereljék az igaz útról. Minden népnek csak egy ellensége van: aki háborúba vitte őket. Éppen ezért pusztulnia kell a dinasztiának. A népkormány sürgős kötelességének tartja a legszélesebb körű választójog életbe léptetését. Ezen az alapon összeülő alkotmányozó nemzetgyűlés fog ítéletet mondani a régi rendszer bűnösei fölött. Nagy erővel megindult a munka a háborúból visszatérők társadalmi elhelyezkedése érdekében is.

Jólét, műveltség, megelégedettség árassza el az annyi megpróbáltatáson és szenvedésen végigkergetett országot.

Ipart, kereskedelmet, földet az ország népének! – ez a népkormány további feladata. Az ország gazdasági életének újjászületése megköveteli, hogy a békekötés után azonnal és alaposan ki kell használni minden olyan gazdasági és szellemi erőforrást, amelyből a nemzet, a tömegek, a népmilliók számára a könnyebb megélhetés és a magasabb kultúra javai származhatnak. A termelőerőket kifejleszteni, a föld kincseit napfényre hozni, az anyaföld termését megjavítani, a munkát a legfőbb kötelességgé tenni, az emberi tevékenységnek szabad utat engedni: ezekből fog kialakulni az új világ, amely a forradalom vívmányait megkoronázza. Anyagilag erőssé, szellemileg függetlenné kell tenni az ország lakosságát, mert a fejlődés támasza és talpköve: a jólét, a jog és a kultúra. A munkásügyi törvényhozás ezerszer ismertetett feladatait sürgősen teljesíteni kell, az iparegészségügyet és baleset-biztosítást a legmagasabb tökélyre kell emelni. A népek békében és jólétben akarnak élni egymás mellett. A régi rabló kormányok a nemzeti gyűlölség szításával emeltek gátat a népek közé. Ez az idő már a múlté.

Az októberi forradalom a negyvennyolcas forradalom visszatérő üstökösе. A sötétség, amely évszázadok óta borult a népek millióira, eloszlott. Megszűntünk nagyurak szolgájának, igásparasztnak, alázatos jobbágyivadéknak lenni. Küszöbén állunk a munka és demokrácia társadalmának. A sötétség gyilkosai vagyunk. Elemünk mindenkor a harc, a küzdelem volt. A népítélet sújtó áradata elsöpörte a szabad fejlődés védgátjait. Őrizzük meg szívünkben e forradalmi nagy napok szent emlékét. Maradjon meg bennünk a forradalmi elszántság, a haladásért való lelkesedés. Mert jól hallgassatok ide: ami legyőzte az új világ ellenségeit, az a szocializmus és a szociális eszmék diadalmas bárdja. Nélküle béna marad a köztársaság küzdelme.

Fürödjetek meg a forradalom diadalában, és tanuljátok meg: nincsen állam, nincsen társadalom, amely a szocializmus nélkül boldogul.

Érik az idő. A királyok történelme lejárt. *Az emberiség igazi történelemcsinálása most kezdődik. A munka szolidaritása, a társadalom harmóniájáért küzdő szocializmus már úton van a föld meghódítására.*

Zengjetek ezerszeres üdvöt neki!

Az Ifjúmunkás, 1918. november 8. 1–5. o. *Diadalmas forradalom...*

32.

1918. október 31.
Dr. Váry Albert királyi főügyész jelentése
Lékai János kiszabadításáról
a Tanácsköztársaság Adatait Gyűjtő
Országos Bizottságnak

... Az 1918. októberi forradalom első napjain Németh Lipót rendőrkapitány vezetésével egy bizottság jelent meg a budapesti kir. ügyészség vezetőjénél, és a politikai foglyok azonnali szabadlábra helyezését kérte.

Amidőn erre az ügyészség vezetője felvilágosította a bizottságot, hogy politikai foglyok nincsenek a fogházban, Lékainak (Leitnernek), gróf Tisza István merénylőjének kibocsátását követelte. Ugyanezen idő tájban nagyobb tömeg élén fegyveres katonák hatoltak be a Markó utcai fogházba, és ezek is Lékai (Leitner) kiszabadítását kívánták.

Azzal fenyegetőztek, hogy ellenkező esetben az összes foglyokat kiszabadítják.

A fogház őrszemélyzete ekkor passzíve viselkedett.

Amidőn Lékait a tömeg meglátta, őt vállára véve eltávozott...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 638. f. 2/24 ő.e. 53. l. (Tisztázat)

33.

1918. október 31.
A Világ tudósítása a bebörtönzött galileisták kiszabadításáról

...SZABADOK A POLITIKAI FOGLYOK

A mai nap meghozta a szabadságot a politikai foglyok számára is. Csapatok vonultak a katonai börtönök elé, és megnyitották a cellákat, ahol a régi kormány bűnéből sínylődtek azok, akik szabad eszméket mertek hirdetni. Szabad immár a Galilei-kör két elítélt áldozata, *Duczynska* Ilona és *Sugár* Tivadar, és megnyitották *Leitner Lékai* Jánosnak, a ma agyonlőtt *Tisza* István merénylőjének börtönét is. Lékait vállán vitte a nép és katonaság az Astoria szálló elé, ahol az a következő beszédet mondotta:

Munkások, elvtársak, katonák, testvéreim! Így képzeltem el az én kiszabadulásomat, a ti harcos vállatokon, a forradalom nagyszerű szelében. A népek milliói vonaglottak négy és fél esztendőn keresztül ott lenn a végeken. Vágóhídra küldték őket a hatalom urai. De most visszaadjuk az emberiségnek, ami az övé, az életét és szabadságát; a jogait. Éljen a forradalom! Éljen a munkásság! Éljen minden dolgozó munkása ennek az országnak!

A lelkesedés percekig viharzott Lékai beszéde után...

Világ, 1918. november 1. 3. o. *Győzelmes forradalom*

34.

1918. november 16.
A budapesti diákok felvonulása a köztársaság kikiáltásának napján

...A DIÁKOK FELVONULÁSA

A diákság a Múzeum-kertben gyülekezett. Sűrű rajokban jöttek az egyetemi hallgatók, soraikban feltűnően nagy számmal a katonadiákok, de sok százával érkeztek az egészen fiatal, középiskolás diákleányok és -fiúk is, akik talán először vettek részt tömegdemonstrációkban, és mindvégig hangosak, lelkesek voltak.

A fiatalság érezte és tudta, hogy az ország történelmének egyik legszebb napja íródik a mai nappal, mert *ily nagy tömegben még sohasem jöttek össze.* Kilenc óra felé már szűknek bizonyult a Múzeum-kert, és kívül az utcán rendeződött a menet négyes sorokba, az eleje már a Károly körúton járt, s a Múzeum-kertből még szakadatlanul ömlöttek a négyes párok.

A menet élén két diákhadnagy hatalmas nemzetiszínű trikolórt vitt, amelynek két oldalán a *Diáktanács* szépen sikerült köztársasági plakátja függött, amint egy *frígiai sipkás, erőtől duzzadó forradalmár birkózik a kétfejű sasmadárral, s legyűri a földre a már ottan heverő királyi korona mellé.* Útközben a *Marseillaise*-t énekelték felváltva a *Himnusz*-szal, s folytonosan éljenezték a *köztársaságot,* de nagyon sokan és nagyon sokszor a *szocialista köztársaságot is.*

Az Anker köz előtt egy pillanatra megállott a tömeg, itt várták be a *galileisták csatlakozását.* Külön zászló alatt jött és a menethez zárkózott a *Bethlen Gábor-kör* és a protestáns egyetemi hallgatók egyesülete. A *szentimrések,* akik annyiszor zavarták meg a diákságnak bátor, egyöntetű állásfoglalását, ma már *nem voltak láthatók.* Egyszerűen elsodorta, megsemmisítette őket az utolsó hetek felviharzó ereje.

A *Vilmos császár körúton* és az *Arany János utcán* végig a gyalogjáró széléről sok ezren nézték végig a diákság impozáns menetét, s különösen tetszettek az aktuális eseményekhez kapcsolódó új dalok, amelyek fel-felhangzottak a diákok ajkain. Így Erkel *Bordal*ának dallamára a következő szöveget énekelték:

Ha hosszú harc után
Lakodba visszatérsz,
Látod, hogy mindened
Szenny és nyomorba vész.
S míg kölyköd ordít szüntelen,
Hogy nincs otthon kenyér,
Lásd palotákban sok ezer
Hogy él és hogy henyél.
Ropogjon puskapor,
Ha nem enyhül a nyomor,
Söpörd el őket, mint az ár,
S nem lesz többé proletár,
S nem lesz többé proletár!

Majd pattogó ritmussal más dal hangzik fel, amit könnyű szövege folytán néhány perc múlva mindenki tud, és velük énekel:

Az állam bajban van,
Az állam bajban van,
Az osztályállam bajban van,
Úgy ám, bajban van,
Az állam bajban van.

Nem kell már a király,
Nem kell már a király,
Jobb lesz, hogyha félreáll.
Úgy ám, félreáll,
Nem kell már a király.

Az Országház téren beolvad a diákok tömege az ottan már várakozó sok-sok tízezer munkás soraiba, akik kitörő örvendezéssel fogadják be az új Magyarország előharcosait, az 1918. októberi ifjúságot, akik sok elszántsággal és lelkes ténnyel mutatkoztak a márciusi hagyományok igaz örököseinek...

Világ, 1918. november 17. 2. o. *November 16. Magyarország független, önálló népköztársaság*

35.

1918. november 16.
A forradalmi szocialisták követelik
a szovjet-orosz kormány szikratáviratának
nyilvánosságra hozatalát

Munkások! Katonák!
Polgárok! Elvtársak!

1918. november 10-én az oroszországi munkás-, katona- és paraszttanácsok központi végrehajtó bizottsága megbízásából *Szverdlov* elvtárs népbiztos Moszkvából a magyar forradalmi kormányhoz 1031/3/11/10. szám alatt egy nyolcszáz szavas szikratáviratot küldött a *felszabadult népek részére.* A táviratban üdvözli a magyar forradalmi kormányt, és *világköztársaság* megalakítására szólítja fel. Figyelmezteti egyúttal a felszabadult népeket, hogy a forradalminak mutatkozó burzsoázia által ne engedjék magukat félrevezetni, mert a forradalom csak akkor mondható eredményesnek, *ha a dolgozó nép uralmával végződik.* Ezt a népnek küldött üzenetet a titkos diplomáciát eltörlő „népkormány" előttünk mindmáig elhallgatta. *Követeljük, hogy hozzák azt azonnal, szó szerinti szövegében nyilvánosságra!*

Legyen vége a titokzatos mesterkedésnek! Sorsunkat magunk akarjuk intézni!

Szocialista köztársaságot akarunk!

A forradalmi szocialisták

Párttörténeti Intézet Archívuma. Röpiratgyűjtemény. I/9/1918/999. (Nyomtatott röpirat)

36.

1918. november 23.
I. Néptörvény
a nemzetgyűlési, törvényhatósági
és községi választójogról

1. §. Nemzetgyűlési választójoga van minden férfinak, aki életének huszonegyedik évét betöltötte, és legalább hat év óta magyar állampolgár.

Nemzetgyűlési választójoga van minden nőnek, aki életének huszonnegyedik évét betöltötte, legalább hat év óta magyar állampolgár, és bármely hazai élőnyelven írni-olvasni tud.

2. §. A nemzetgyűlés tagjává választható az, akinek a választás időpontjában választójoga van, ha életének huszonnegyedik évét betöltötte.

3. §. A választójogból ki van zárva:

1. aki politikai jogának gyakorlásától fel van függesztve;
2. aki közsegélyből él;
3. aki gondnokság vagy csőd alatt áll, vagy akinek kiskorúsága meg van hosszabbítva;
4. aki üzleténél vagy foglalkozásánál fogva erkölcsrendészeti ellenőrzés alatt áll.

4. §. Nem választható a nemzetgyűlés tagjává, aki a választójogból ki van zárva.

5. §. Választójogot csak az gyakorolhat, aki a választók névjegyzékébe fel van véve.

A választójogot csak személyesen lehet gyakorolni.

Minden választónak egy szavazata van.

6. §. A választás községenkint (szavazókörönkint) közvetlen, titkos szavazással történik.

7. §. Törvényhatósági és községi választójoga van minden férfinak, aki életének huszonegyedik évét betöltötte, legalább hat év óta magyar állampolgár, és legalább fél éve ugyanazon községben lakik, vagy ott lakása van.

Törvényhatósági és községi választójoga van minden nőnek, aki életének

huszonnegyedik évét betöltötte, legalább hat év óta magyar állampolgár, bármely hazai élőnyelven írni-olvasni tud, és legalább fél év óta ugyanabban a községben lakik, vagy ott lakása van.

A 2-6. és 8. §-ban foglalt rendelkezések kiterjednek a törvényhatósági és községi választójogra is.

8. §. A népkormány köteles a jelen törvény végrehajtása végett szükséges mindennemű szabályt (választói névjegyzékek elkészítése, választási eljárás, választás módja stb.) sürgősen megállapítani.

Ez a szabályozás, amely rendelettel is történhetik, nem érintheti a jelen törvényben foglalt rendelkezéseket.

Codex Hungaricus, 1918. Bp., 1919. 356–359. o.

37.

1918. november 24.
Diáknagygyűlés a diákszövetség programjának megvitatására

Az összes progresszív főiskolai szervezetek: a Galilei-kör, a Szociáldemokrata diákok, a Márciusi kör, a régi egyetemi egyesületek bevonásával, vasárnap délután 6 órakor a Vigadó termeiben *diáknagygyűlést* rendeznek, amelyen a megalakuló *diákszövetség* programja kerül megvitatásra. A nagygyűlésen megjelennek a kormány kiküldöttei, a rektorok, a főiskolák igazgatói, az egyetemek és főiskolák tanárai. *Minden egyetemi és főiskolai hallgató ott legyen!*

Világ, 1918. november 24. 10. o. *Diáknagygyűlés* (Hírek rovat)

38.

1918. október 26.–1918. december 23.
A galileisták tevékenysége a kör újbóli megnyitásától a karácsonyi szünetig

Még csak születőben volt a forradalom, mikor az ifjúság egy türelmetlen csapata felvonult a Galilei-kör elnémított helyiségébe, feltörte a reakció rakta pecséteket, és minden felső engedelem és jóváhagyás nélkül megnyitottnak és működőnek nyilvánította a kört.

A Galilei-kör nem szegődött soha egy politikai pártnak sem olcsó eszközévé, de azért megfelelt minden szóbeszédnél beszédesebb tényekkel a vértelen elmélkedés és nyílt állásfoglalástól való tartózkodás vádjára. Megfelelt azzal, hogy neveltjei, nem mint Galilei-kör, de mint galileisták, ott voltak minden, a társadalom megjavítását célzó aktív munkánál. Ott voltak a forradalom vajúdásának óráiban az utcán, mikor a tömeghangulatnak *célt és irányt kellett adni.* Azon igyekeztek minden erejükkel, hogy a forradalmi tüntetést nacionális jellegétől megfosszák, és *internacionálissá hangolják* át. Ott voltak a pályaudvarokon, hogy a rongyokban érkező katonákat tanácsokkal lássák el, és *kimentek a falvakba, hogy a parasztok közt a szocializmust terjesszék.*

Míg régi erői így teljesítették kötelességüket aktív és aktuális munka végzésével, új harcosokról, előadások és szemináriumok gazdag halmazáról gondoskodott, melyek közül itt csak a legfontosabbakat emeljük ki. Több mint harminc előadása és mintegy tíz szemináriuma közül legjelentősebb esemény a földkérdésről rendezett vita, amelyet a körnek egy, ebben a kérdésben kidolgozott memoranduma előzött meg. A vita előadója a georgeista álláspontot exponálta, számos hozzászólója közül igen sokan ismertették a szociáldemokrata és kommunista pártok álláspontját. Nagy jelentőségű, hogy *a kommunisták először ez alkalommal ismertették Magyarországon a földkérdésben elfoglalt álláspontjukat.* Az oroszországi forradalomról, az orosz társadalmi rétegeknek a forradalomhoz való viszonyáról, a bolsevizmusról, a kommunizmusról számos előadást és vitát rendezett a kör. Előadások voltak a szellemi munka értékéről és a szellemi munkások elhelyezkedéséről a kommunista társadalomban. Az előadásokat természetesen hosszú viták követték. Állandóan működött a kör világnézeti szemináriuma, melyben a szemináriumban résztvevők a fölvetődő kérdéseket világnézeti szempontból vizsgálták meg. Az *orvosi szakosztály* keretében az eugenetika kérdéseit, az egészségügy szocializálását, az orvosi etikát tárgyalták meg. A kör középiskolások részére tartott előadásokkal a középiskola mulasztásait igyekezett pótolni. Előadóképző szemináriuma az ifjúmunkások kulturális vezetését és újabb ifjúmunkáscsoportok alakítását vállalta. Ido-csoportja az Ido nemzetközi nyelv tanítását és irodalmának gyarapítását szolgálta. Végül pedig a kör több vidéki városban is helyi csoportot szervezett, sőt Miskolcon és Aradon a kör kiküldött tagjai előadásokat is tartottak. Számos kiadványa közül nevezetesek a forradalom előtti napokban kiadott röpiratok, a kör világnézeti programját tartalmazó *Mi a Galilei-kör* és *A Galilei-kör diák-szociálpolitikai programja.* Két könyvet is kiadott a kör. Az egyiknek címe: *Beszélgetés Henry George-zsal a föld- és adóreformról.* A másik könyvet *Pikler* J. Gyula írta, és címe: *Magyar földreform.*

Szabadgondolat, 1919. január 1. 23–24. o. *A Galilei-kör hivatalos jelentése a kör megnyitásától a karácsonyi szünetig (1918. okt. 26-tól dec. 23-ig)*

39.

1918. november
A MÁV-gépgyár tanoncainak kérelme
a szakképzés idejének csökkentésére

Mélyen tisztelt Kormánybiztos Elvtárs!

A MÁV-gépgyár tanoncai elvtársi bizalommal terjesztik elő a következő tisztelettel teljes kérelmüket:

Általános gyakorlat szerint minden hasonló üzemben 3 évig tart a tanoncidő, melynek elteltével a tanoncot felszabadítják. Egyedül az állami üzemekben alakult ki az az antiszociális és indokolatlan gyakorlat, hogy a felszabadítás *csak 4 év elteltével következhetik be.*

Semmi indoka nem volt ennek az intézkedésnek, mely csupán a régi feudális állam munkásellenességében leli magyarázatát. Ha minden magánüzem elegendőnek tartja a 3 évi tanoncidőt, úgy mi oka sem lehet annak, hogy éppen az állami üzemek, melyeknek a munkás-szociálpolitikában jó példával kell szolgálni, követeljenek négy évet.

Mindezeknél fogva tisztelettel kérjük Kormánybiztos elvtársunkat:

Méltóztassék hatáskörében intézkedni, hogy ez az igazságtalanság megszűnjék, és mi *legalábbis* egyenlő tanoncidővel bírjunk a magánüzemekben foglalkoztatott tanonctársunkkal.

Elvtársi tisztelettel
az összes MÁV-gépgyári tanoncok
Szlovák *Magyarosy János* *Fekete J.* *Janis*

Párttörténeti Intézet Archívuma, 672. f. 193. ő. e. (Kézzel írott tisztázat)

40.

1918. november 30.
Sajtótudósítás az Ifjúmunkások Országos Szövetsége megalakulásáról

Részlet

...A gyűlést öt órára hirdették az egybehívók, de már ½5 órakor zsúfolásig megtelt a régi képviselőház nagyterme, roskadásig a karzat, nagyon sokan künn rekedtek. A főváros tanácsa részéről *városi* tanácsos jelent meg képviseletül. A szociáldemokrata pártot és *Az Ifjúmunkás* lapot Révész Mihály elvtárs, az Orsz. Tanoncügyi Bizottságot Király Albert elvtárs képviselte. A szervezetek részéről képviseletük volt a vas- és fémmunkásszövetségnek, a magánalkalmazottak szövetségének, a mérnökök főiskolai szakosztályának, a famunkásoknak, a kárpitosoknak, a szabóknak, a Galilei-körnek, a gyermekbarátoknak. Fél öt órakor a dalárda riadója zúgott föl.

A dalárda éneke után *Király* Albert elvtárs az Országos Tanoncügyi Bizottság és az egybehívók nevében üdvözli a gyűlést. Elnöknek *Szerdahelyi* Sándort, jegyzőnek Krak Józsefet ajánlja. A gyűlés az ajánlottakat egyhangúlag elfogadta.

Szerdahelyi Sándor elnök megköszöni úgy a maga, mint a jegyző nevében a bizalmat. A napirendi pontok rövid vázolása után

dr. *Révész* Mihály elvtárs *Az Ifjúmunkás* szerkesztősége nevében üdvözölte néhány szóval a nagygyűlést.

– Az első szónak – mondotta –, ami itt elhangzik, a hála és a köszönet szavának kell lennie a forradalom hőseivel szemben, akik nagyszerű forradalmi munkájukkal olyan helyzetet teremtettek, hogy ez a mindig elnyomott, lenézett munkásréteg, az ifjúmunkásság nyilvános gyűlésen találkozhat, panaszkodhatik, szervezkedhetik, jelentheti ki a küzdelemre való készségét.

Kegyeletes szavakkal emlékezett meg azután azokról a társainkról, akik a rettentő embergyilkolásban idegen célokért életüket vesztették, megnyomorodtak, rokkanttá lettek. Vázolta azután a magyar ifjúmunkás-mozgalom fejlődését, és a hálás megemlékezés szavaival adózott azoknak az elődeinknek, akik komisz hatósági üldözés, rendőrségi brutalitás ellenére is, éjt-napot eggyé tevő munkával iparkodtak fejleszteni az ifjúmunkások tanító mozgal-

mát. Azután rámutatott arra, hogy az ifjak ma vannak először együtt: most kell megtárgyalniok a jelen és a jövő nagy szocialista munkáját.

Krámer Sándor elvtárs *napirend előtt* a következő *határozati javaslatot* nyújtotta be a nagygyűlésnek:*

Az Ifjúmunkások Szövetségének alakuló közgyűlése *forró üdvözletét és teljes szolidaritásának kifejezését* küldi a diadalmas, kizsákmányolást romboló, szocializmust építő *oroszországi* proletariátusnak s a nemzetközi forradalom előharcosának, *Lenin* elvtársnak. *Üdvözletét* küldi s testvéri egyetértésének kifejezését *Liebknecht* Károlynak s a vezérlete alatt a diktatúráért küzdő német proletariátusnak. *Testvéri együttérzéséről* biztosítja Angolország, Franciaország, Olaszország és a többi antantállamok imperialistái által elnyomott proletárokat abban a tudatban, hogy ők is rájöttek arra, hogy az *ellenségeik az ország határán belül vannak;* az ellenség az elnyomó, a kizsákmányoló, rabló érdekeiért tömeggyilkoló burzsoázia... Tudva azt, hogy a proletárnak nincs hazája, az Ifjúmunkás-szövetség alakuló közgyűlése felhív minden proletárt arra, hogy szegüljön ellene a militarizmust honmentő, nemzeti és demokratikus jelszavak alatt felélesztení kívánó kísérleteknek. A proletariátusnak csak akkor van joga – de akkor kötelessége is – fegyvert fogni, amikor a hatalmat hódítja meg a maga számára, vagy amikor a meghódított hatalmat védi, minden más esetben a burzsoázia érdekeit és saját elnyomását szolgálja a fegyverekkel. A közgyűlés utasítja az elnökséget, hogy ezt a határozatot szikratávíró útján tegye közhírré.

A határozati javaslatot a gyűlés kitörő lelkesedéssel *magáévá tette.*

Ezután *Rabinovits* József elvtárs tartott nagyobb beszédet, amelynek első szavaiban az Oroszországból visszaérkezett szocialisták és az oroszországi magyar kommunisták moszkvai csoportja nevében üdvözölte a gyűlést. Ismertette az oroszországi proletárforradalmat, jellemezte a kommunisták proletárdiktatúráját, beszélt az ifjúmunkások föladatairól, és a küzdelem folytatására hívta föl a munkásifjúságot. Beszédét nagy tapssal fogadta a gyűlés hallgatósága.

A főiskolai mérnökök szakosztálya nevében szólaltak még föl, majd a női ifjúmunkások részéről

Friedmann Ilona elvtárs üdvözölte a közgyűlést.

* Itt ra kell mutatnunk arra, hogy a Voros Ujsag cimu lap december 7-en megjelent szama azt panaszolja, hogy „a hatarozati javaslat mindeddig nem latott napvilagot Hogy kik akadalyozzak meg ennek kozzetetelet, azt konnyen megallapithatjuk, ha tudjuk, hogy a Nepszava a gyulesrol irott tudositasaban egy szoval sem emlekezik meg errol a hatarozatrol" Furcsaljuk ezt a panaszkodast A Nepszava a papirinseg miatt vasarnap is csak 12 oldalon jelenik meg, es a bizonyara hatalmas ifjumunkas-nagygyulesrol csak 30 soros tudositassal szamolhatott be, mert hiszen ezrek es tizezrek csatlakozasarol, ezrek es tizezrek gyuleseirol is csak *sorokban* tud beszamolni, merthogy a szervezkedes hirei mellett ujsaghireket is kell kozolnie A hatarozati javaslat ime, teljes terjedelmeben kozlodik az ifjumunkasgyulesrol kimerito tudositast adhato Ifjumunkasban *A szerk* (Eredeti labjegyzet)

A közgyűlés kegyelettel emlékezett meg *Specht* ifjúmunkás elvtársról, aki a forradalom szolgálatában esett el.

Egy incidens után, amelyben az elnöki széket Szerdahelyi elvtárstól *Kálmán* Miksa elvtárs vette át, következett a *napirend* pontjainak a tárgyalása.

Az ifjúmunkásság szociálpolitikai programja

– ez volt *Király* Albert elvtárs előadásának a címe. Király elvtárs hosszabb beszédét kivonatban a következőkben közöljük:

– Szívből üdvözlöm a munkásifjúságot! Azt az ifjúságot, amely a tőke rettenetes kizsákmányolásának legnagyobb áldozata! Ifjúság alatt a boldog serdülőkor jut eszünkbe: boldogság, öröm, tanulás, napsugár! Életerős ifjak és leányok. *A tőkés társadalom legkegyetlenebb bűne, hogy mindazt, amit az ifjúság derűje az élet tavaszán nyújthatna, mindazt a tőke elrabolja.* Gyilkosa az ifjúságnak. Ha végignézünk ma az ifjúmunkástáboron, összeszorul a szívünk, könny jő a szemünkbe. Virágzó és szép emberi ifjúság helyében sok-sok ezer ifjú ember nagy életküzdelmét látjuk. A munkásifjúság szellemi és testi sorvadásán kell kétségbeesnünk.

A forradalom a szervezkedés útját szabaddá tette. Az Ifjúmunkások Országos Bizottsága összehívta az ifjakat, hogy a mai súlyos helyzetben, felhasználva a szervezkedés szabadságát, alakítsák meg az ifjúmunkások szervezetét. *Nem tűrhetjük továbbra is, hogy a gyermekmunkaerő kizsákmányolásából aranyhegyeket építsenek,* hanem meg kell határoznunk azokat a szociálpolitikai követeléseket, amelyeket haladéktalanul meg kell valósítanunk a munkásifjúság védelmére. Mert

szörnyű a jelenlegi állapot;

az ifjúmunkás szabad prédaként dől a gyermekmunkás-erőuzsora vámszedőinek karjaiba. Ennek az országnak minden reménysége: a jövő munkásnemzedék szennyes, túlzsúfolt tömegszállásokon, éjjeli menedékhelyeken lakik, a fertőző betegségek pusztítanak soraiban, nevelés és szakképzés híján nevelődnek fel, éhség és rongyosság az életszínvonaluk.

Amióta a történelemben ifjúmunkásokról tudunk, nincsen példa az ifjúmunkások mai szervezkedésére. Ma az éhség és rongyosság a kerete az ifjúmunkás szabadságának. És ha példát akarunk megörökíteni arról, hogy a régi rendszer miként gondoskodott az ifjúmunkás sorsáról, meg kell említeni, hogy az ifjúmunkással a közhatóságok csak akkor törődtek, amikor megszökött szerződésben lekötött helyéről, karhatalommal visszadobta a nyúzók karmai közé. Nincs a régi rend törvénytárában egyetlen olyan törvény, amely védelmetekre hozatott volna. Az Ifjúmunkások Országos Bizottsága kérte az illetékeseket, hogy adjanak módot az ifjaknak arra, hogy hetenként egyszer vagy legalább havonta egyszer az ifjúmunkások tisztasági fürdőt vehessenek. *És az a honvédelmi miniszter, aki nyugodtan küldte vágóhídra az ifjúságot, megtagadta a szenvedő ifjúmunkásoktól a tisztasági fürdőt.*

A forradalom és az ifjúság egy úton halad. A forradalomnak meg kell hoznia a mi elemi követeléseinket. Meg kell hoznia azokat a szociálpolitikai követeléseket az ifjúság védelmére. Szellemi és testi nevelés útján kell nevelődnie az új munkásnemzedéknek. Öntudatos és szakképzett munkásembereké a jövő. A militarizmus letiprása után fontos közérdek, hogy az ifjúság testi nevelésére nagy súlyt helyezzünk. A kapitalizmus tönkresilányítja az ifjúság testi erejét, azt a testedzés útján kell megerősíteni. A zsenge ifjúság életerejét ne szívhassa ki a tőke, hanem az ifjúmunkásember tanuljon, és ne a kényszermunka, hanem a több öröm, szórakozás és tanulás legyen életében a legfontosabb. E célok elérésére sürgős szükség van ifjúságvédő törvények alkotására. De ez nem elég, hanem *meg kell szüntetni a mai átkos tanoncrendszert; ki kell venni az ifjúmunkásokat a tőke karmaiból.* Állami és községi tanműhelyeket kell berendezni a munka művészetének és a munka etikájának tanítására. Ez a legcélravezetőbb módja a munkásifjúság védelmének.

Minden öntudatos munkás szíve nagyot dobban, ha elmúlt ifjúságának szenvedéseire gondol. A ti kötelességetek a munkástanuló életéből a sok keserűséget, szenvedést, nélkülözést eltüntetni. Olyan sorsot kiküzdeni és biztosítani az ifjúmunkásoknak, hogy az méltó legyen az emberhez. Ebben a munkában minden igazi szervezett munkásnak támogatásotokra kell sietni. Szervezkedjetek! Alakítsátok meg az Ifjúmunkások Országos Szövetségét, és fogadjátok el a legsürgősebb követeléseiteket tartalmazó határozati javaslatot.

A jövő emberei ti vagytok! A vörös lobogót ti viszitek majd előre. Tanuljatok! Szeressétek a felszabadítandó munkát! Hogy ha majd a mai munkásnemzedék átadja nektek a harc örökségét, öntudatos fejjel, erős izmokkal vívjátok meg a nagyszerű jövőt.

Mindvégig nagy tetszéssel fogadott beszéde után beterjesztette a következő *határozati javaslatot:*

Az 1918. november hó 30-án megtartott ifjúmunkás-nagygyűlés megállapítja, hogy a négy éven keresztül tartott borzalmas tömeggyilkolás ideje alatt az ifjúmunkások helyzete megváltozott, és *súlyosan rosszabbodott,* mert a fölnőtt munkások nagy része bevonult, és pótlásukra a tőke óriási tömegű nőt és gyermeket alkalmazott.

A nagygyűlés megállapítja, hogy *a forradalom vívmányai csak úgy biztosíthatók, hogy a népkormány minden erejével arra törekszik, hogy a munkásságot, de különösen az ifjúmunkásságot a mai nagy szociális nyomoruk alól felszabadítsa, hogy ezzel jogot adjon és lehetőséget nyújtson az élethez. A nagygyűlés reméli, hogy a népkormány első intézkedései közé fog tartozni a gyermekmunka, a tanoncmunka és a tanoncoktatás terén a szükséges radikális reformok megvalósítása.* Követeli, hogy *az ifjúmunkásság képviselőinek bevonásával* haladéktalanul gondoskodjék e határozati javaslatban foglaltaknak gyakorlati megvalósítására.

I. Ifjúmunkás-szociálpolitikai szervezetek

1. Az eredményes ifjúmunkás-szociálpolitika keresztülvitelére az ifjúmunkások teljes védelmét fölölelő hatáskörrel a népjóléti minisztériumban egy ügyosztály állítandó fel.

2. A gyárak, műhelyek, iskolák ifjúmunkás-bizalmiainak elismerése.

II. Az ifjúmunkásvédelem

1. *Az iparoktatás fejlesztése*

a) Tanulókat csak oly üzemek tarthatnak, amelyeknek berendezkedése feltétlen alkalmas a szakma megtanulására.

b) A tanuló kizáróan szakmai munkára alkalmazható, házi teendőkre és küldöncszolgálatra való felhasználása szigorúan tilos.

c) A tanulót tartó üzem törvényesen kötelezessék a tanuló legintenzívebb szakmai oktatására.

2. *A munkaviszony javítása*

a) A 18 éven aluli munkások maximális munkaideje a napi 8 óra a továbbképző iskolákban eltöltött idő számításával.

b) Minden 18 éven alul levő egyén heti 40 órás megszakítás nélküli munkaszünetet élvezzen.

c) A 18 éven aluli munkások éjjeli munkáját, továbbá veszedelmes iparágaknál vagy foglalkozásoknál való alkalmaztatását törvény útján kell tiltani.

d) A 18 éven aluli ifjúmunkásoknak iparágakban való foglalkoztatása orvosi engedelem alapján történhet.

3. *Egészségügyi követelmények*

a) A tanulás ideje alatt a tanuló egészségügyi állapota kötelező orvosi felügyelet alatt legyen.

b) A tanulók az egészségükre ártalmas bányákban és föld alatti üzemekben nem foglalkoztathatók.

c) Az ifjúmunkások részére megfelelő számú szanatórium, üdülőtelep létesítendő.

d) Minden ifjúmunkásnak módja és alkalma legyen, hogy hetenként legalább egyszer fürdőbe mehessen, erre a célra népfürdők állítandók föl, strandfürdők létesítendők.

e) Minden üzem és műhely mosdóval látandó el.

4. *Általános követelések*

a) Az 1884. ipartörvény megszüntetendő.

b) A munkáltatók fegyelmi joga eltörlendő.

c) Évenként legalább 14 napi szabadságidő biztosítassék minden ifjúmunkásnak.

d) Állami gondoskodás a munkanélküli ifjúmunkásokról.

e) Tanulási idő maximuma két év, próbaidőt beleszámítva.

f) Minden 16 éven aluli férfi és női gyermekmunkás foglalkoztatása eltiltandó.

g) A tanoncok munkabére az általuk előállított termékek értékével hozandó arányba, amelynek megállapítását az érdekeltekből álló bizottságok végzik.

III. A tanonciskola reformja

a) A tanulás egész ideje alatt a tanuló szakoktatásban részesítendő.

b) Az oktatás hétköznapokon reggel 8 és este 6 óra között történjék.

c) A tanulók iskolába járását akadályozó üzemtulajdonos szigorúan büntetendő.

d) A továbbképző iskola látogatása minden 18 éven aluli ifjúmunkásra kötelező.

e) Az egész országban munkatanműhelyek állítandók fel, melyekben elméleti és gyakorlati munkát végeznek a tanulók.

Nagy figyelemmel hallgatta a gyűlés óriási tömege Király elvtárs beszédét és azt a határozati javaslatot, amelyet beterjesztett. Az egyes pontok fölolvasása után az ifjúmunkás elvtársak meg-megújuló hatalmas tapsvihara mutatta, hogy azok a követelések, amelyeket a határozati javaslat tartalmaz, a szívéhez nőttek az ifjúmunkásságnak.

A határozati javaslathoz *Schreiber József* elvtárs (aki a vas- és fémmunkások szövetsége nevében is üdvözölte a nagygyűlést), *Szitár* és *Oláh* elvtársak szóltak hozzá. Ezután a gyűlés a határozati javaslatot kitörő lelkesedéssel *egyhangúlag pontonkint elfogadta.*

Lékai János elvtárs *a jövő oktatási programját* terjesztette elő hosszabb beszédben. Ezt a beszédet is csak kivonatosan ismertethetjük, a következőkben:

Nagy nap ez a mai. A régi korszak bűneit jöttünk eltemetni! A temetés azonban vidám, mert a temetés egy új és szebb korszak virradását jelenti...

A sötét elnyomatás tüzes villámait tifelétek csapkodta a legerősebben. A ti szegény fiatal véreteket szipolyozták a nagytőkések legelőször, mert ti voltatok a legtehetetlenebbek. Az elmúlt sötét korszak még azt is megtiltotta tinéktek, hogy egymásnak testvéri kezet nyújtsatok. Mindenütt, műhelyben és lakástokon legázoltak benneteket. Elnyomtak titeket gazdaságilag – és népbutító munkájukat a ti iskoláitok padján kezdték már el.

A tőkések, grófok és királyok országában a tanítás is olyan volt, hogy annak a néhány embernek az uralmát szilárdítsa meg, akik a ti munkátokból éltek. Azt akarták, hogy már a legfiatalabb korban azt a szellemet szívjátok be, amely az *engedelmességre, a türelemre* int. Az engedelmességük azonban azt is jelentette, hogy azokat a szabályokat ismerjétek el, amelyek éppen *tiellenetek* irányultak. Úgy neveltek titeket, hogy engedelmes barmai legyetek annak a szekérnek, amely az ő számukra viszi az élelmet! A régi rendszer megtiltotta nekünk, hogy politizálással foglalkozzunk. Ugyanis úgy értette a

politizálást, hogy tilos az ifjúmunkás előtt olyan elveket hangoztatni, amelyek a nagytőke érdekeinek nem mindenben felelnek meg, amelyek az ifjúmunkást talán öntudatra tudják hozni. Ily értelemben csinálta meg aztán a könyveit. A régi rendszernek legfőbb törekvése az volt, hogy *hű és engedelmes katonákat szállítson az államnak.* A tanoncok számára írt tankönyvből olvasom ezt: „Az állam sokféle jótéteményben részesíti polgárait: hadsereget tart fenn az ország védelmére..." Más helyütt azt írja ez a könyv, hogy mindezt azért teszi, mert „a katona azon szép föladatot teljesíti, hogy haza, király és törvények védelmére lelkesedéssel szenteli magát, mikor a szükség parancsolja". Most már legalább tudjuk, hogy *miért* kellett milliószámra elpusztulniok az embereknek! Mi azt mondjuk, hogy *semmi szükségünk erre a jótéteményre!* Ugyanabban a tankönyvben a sok csodabogár között, mint kapitalista nevelőprogram jelszavát azt olvasom, hogy: „nem mindenki lehet tanult ember". No lám! Most már tudunk mindent. A gyáros úr kisfia menjen jó reggeli után az iskolába, ahol a tanító meg tanár urak nem nagy sikerrel próbálgatják beléje tölteni a tudást. A munkás fia meg tanuljon az iskolában, de csak annyit, hogy majdan derék katona váljék belőle, aki megvédi majd esetleg vérével, életével, de mindenesetre sok szenvedéssel a kapitalista urak vagyonát. Tanulja meg még azt, miként kell a legengedelmesebb bármának lenni a mai termelő rendnek.

Elérték azt, hogy a fiatalok közül sokan nem tudnak írni. Most innen, erről a helyről, feltámadásunk hajnalán harsogjuk feléjük, hogy életünk fordulóján szakítunk múltunkkal, és követeléseink egyik részében a mai új rendszertől azt követeljük, hogy tegye lehetővé a mi szellemi fejlődésünket. Ezért a legelső követelésünk az, hogy *töröljék el azonnal az esti és vasárnapi tanítást!*

Az ehhez való szívós ragaszkodás érdeke lehetett a régi rendszernek. Ha már az intéző köröknek is az a felfogása, hogy a tanulónak tanulnia is kell; fáradt testtel, kimerülten lehetetlenség oly agymunkát végezni, mely tényleg hasznot hajtó is legyen. Ez lenne az első gyakorlati javaslatunk az időpontra vonatkozólag. De nekünk nem csak ily irányú kifogásaink vannak. Mert nemcsak hogy nem tanítanak, de militarista, monarchikus, királypárti, tőke talpát nyaldosó szólamaikkal a munkásnevelésnek éppen hátrányára vannak.

Az eddigi rendszer semmi gyakorlati kiképzést nem nyújtott, ezért fontos az állami munkahelyek felállítása, ahonnan tényleg szakképzett emberek kerüljenek ki. Az új tankönyvek megírására és a tantermek, valamint az állami munkásképző helyek felállításának keresztülvitelére szükségesnek tartjuk egy bizottság kiküldését, amely szakszerűen megállapítja elméletünk gyakorlati kivitelének módozatait. Ennek a bizottságnak sürgős kiküldése annál is inkább fontos, mert a jelenlegi *egész* rendszer annyira rossz, oly helytelen, hogy minden további napra való halogatás csak késleltetné a végleges refor-

mok keresztülvitelét. Az iskolának az a célja, hogy *képzett munkásokat* adjon az iparnak, tehát nem az, hogy a gyermekeknek munkaerejét kizsákmányolják. Addig is, míg a mi szociális államunkat el nem érjük, *szigorú rendszabályokat követelünk arra nézve, hogy a tanonc csak tanulásra használtassék fel.* Házi és küldöncmunka éppen nem végeztethető ifjúmunkással. Csak természetes, hogy csak olyan üzem tarthat tanulót, ahol a tanonc el is sajátíthatja szakmáját. És erre kötelezni is fogjuk a műhelyeket, hogy a tanoncokat alapos műhelyi gyakorlatban képezzék ki. Arra is kell módot találnunk, hogy az a munkaadó, aki a tanoncok iskoláztatását meg akarná akadályoztatni, szigorúan megbüntetendő.

Azt akarjuk, hogy minden tanonc olyan oktatásban részesüljön, amely lehetővé teszi majd annak a korszaknak eljövetelét, ahol a munka diadala sugározza be a dolgozó emberiség napjait.

Ezért úgy határoztunk, hogy minden egyes csoportban elsősorban *helyesírási szemináriumot* létesítünk, ahol nemcsak a magyar nyelvet fogja mindenki úgy megtanulni, hogy írni és olvasni is tudjon, hogy gondolatait formás mondatokban és helyesen fejezze ki, hanem ezeken az előadás-sorozatokon mindenkinek meg fogjuk egészen világosan magyarázni, hogy mi az a szocializmus, mi az a nagyszerű erő, amely föl tudta támasztani az elcsigázott munkaerőt. De gondoskodunk majd arról is, hogy tiszta képet nyerjenek a *természettudományok* alaptételeiről. Elküldjük a mi tanítóinkat mindenhova, legyen az Kistarcsa vagy Mátyásföld, ahol sejtjük, hogy csak három ifjúmunkás várja a mi tanítómunkánkat.

És innen kérem a különböző szakszervezetek képviselőit, hogy tegyék nekünk lehetővé, hogy a mi tanítóprogramunk oly erővel menjen keresztül, mint amily erővel nekilátunk a munkánknak. Adjanak helyiséget az ifjúmunkásoknak, hogy legyen meg a hely, ahonnan felgyújthatjuk a mi világosságunkat.

Ez lenne *nagyjában* az a program, amelyet a közeljövőben kívánunk megvalósítani. De a mi törekvéseink messzebb szállnak. Nekünk azért kell küzdenünk, hogy a mi álmunk, mely Oroszországban már nem álom, Németországban is élő valóság, megvalósuljon.

Mi, ifjúmunkások vörös zászlónkat ma ezen a helyen bontottuk ki, és arra kérem a nagygyűlést, hogy a mi örömteljes zászlóbontásunk alkalmával küldjük el testvéri üdvözletünket abba az országba, ahol eszméink teljes diadalt arattak, Oroszországba, nyújtsuk testvéri jobbunkat Németország felé, hogy érezzék ők is azt a nagyszerű érzést, amely bennünket eltölt, és ne feledkezzünk meg arról a kis országról sem, ahol a proletárság ma küzdi hősies küzdelmét a munkásság felszabadulásáért, küldjük el üdvözletünket Svájcba is.

Én arra kérlek benneteket, hogy vigyétek ki a mi tanításainkat a társaitok közé, és legyetek azon, hogy a mi tanításainkat mindenki megismerje.

Jöjjetek hozzánk, mert mi néktek harcaitokba a tudás fegyverét akarjuk adni. Bátran, fölemelt fővel, forradalmi erővel induljatok meg azon az úton, melynek vége a fölszabadulás! A vörös zászlót kibontottuk – munkástestvéreim, jertek utánunk!

Lékai elvtárs beszédét mindvégig nagy lelkesedéssel hallgatta a gyűlés. *Király Albert* elvtárs *az Ifjúmunkások Országos Szövetségének alapszabályai* ismertetését kezdte meg ezután. Rámutatott arra, hogy a régi, reakciós kormány, amely lehetetlenné akarta tenni az ifjúmunkások tömörülését, nem engedte meg ifjúmunkások számára az egyesületalakítást, és így az ifjúmunkások – csak a budapesti és a környékbeli ifjúmunkások – a Szabadság Budapesti Munkásképző Egyesület alapszabályai körül voltak kénytelenek tömörülni. Ma már nincs szükség erre, ma már nem is vitatjuk az ifjúmunkásoknak egyesületbe, szövetségbe tömörüléséhez való jogát, a népköztársaság biztosítja a legteljesebb gyülekezési szabadságot, meg kell alakítanunk országos szövetségünket.

Beszéde során beterjesztette az alapszabályokat, amiket természetesen egész terjedelmükben ismertetünk itt:

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének alapszabályai

1. §. Az egyesület címe: *Ifjúmunkások Országos Szövetsége.* Székhelye: Budapest. Hatásköre kiterjed Magyarországra.

2. §. Az egyesület céljai:

Tagjainak szellemi és testi nevelése.

A tagok anyagi és erkölcsi érdekeinek megóvása.

Az állami törvényhozás befolyásolása szociálpolitikai intézkedésekre az ifjúság védelmére.

Az ifjúság védelmét célzó törvényjavaslatok készítése.

Az ifjúmunkások szaktudásának rendezése és mélyítése.

A jelenleg dívó tanoncrendszer teljes megszüntetése.

A munkát tanulók kivonása a tőkés kizsákmányolás alól. A mai tanoncrendszer megváltoztatása olyképpen, hogy a munka művészetét állami és községi tanműhelyekben tanulják a munka társadalmába lépő ifjak.

A szocialista erkölcsi érzék fejlesztése.

Az egyesület tagjai:

3. §. Az egyesület rendes és pártoló tagokból áll. Az egyesületnek rendes tagja lehet minden ifjúmunkás nemre való tekintet nélkül, ha 15. életévét betöltötte, életének 21. évéig. Ha életének 21. évét meghaladta, mint pártoló tag továbbra is tagja maradhat az egyesületnek. Pártoló tagjai lehetnek mindazok, akik a munkásmozgalomban tevékeny részt vesznek, és az ifjúmunkás-mozgalom szolgálatában állnak.

A pártoló tagok tanácskozási joggal bírnak, szavazati joguk nincs.

A tagok kötelességei és jogai:

4. §. Minden tag a közgyűlés által meghatározott tagsági díjat fizeti. Ha

tagsági díjával 3 hónapig igazolatlanul hátralékban marad, megszűnt az egyesület tagja lenni. Minden tagnak erkölcsi kötelessége az ifjúmunkásmozgalmat egész erejével támogatni.

5. §. Minden tagnak joga és kötelessége az egyesület munkájában részt venni. Joga van mindazokra a kedvezményekre, melyeket az egyesület nyújt.

Az egyesület szervezete és igazgatása

6. §. Az egyesületet az Ifjúmunkások Országos Bizottsága, az országos kongresszus, a közgyűlés és a központi vezetőség irányítja.

7. §. Az Ifjúmunkások Országos Bizottságának tagjait a Szakszervezeti Tanács és a pártvezetőség delegálja.

8. §. Az egyesület központi vezetőségét a kongresszus, illetőleg a közgyűlés választja. Választ 1 elnököt, 1 alelnököt, I. titkárt, II. titkárt, 1 pénztárost, 2 ellenőrt, 5 tagú számvizsgáló bizottságot, 10 választmányi tagot és 10 póttagot.

A központ és a csoportok vívmányai

9. §. Ha egy helységben 50 ifjúmunkás van, csoport alakítandó; ha legalább 20 ifjúmunkás van, befizetőhely alakítandó. A csoport vezetésére elnök, alelnök, titkár, pénztáros és 2 ellenőr választandó. Ha a csoportnak több mint 200 tagja van: 10 tagú választmánnyal egészítendő ki a vezetőség. A befizetőhelyek és a központ között az érintkezést a befizetőhelyek megbízottja tartja fönn.

A hivatalos lap

10. §. Az egyesület hivatalos lapja Az Ifjúmunkás. A tagok a tagsági díj fejében a hivatalos lapot díjmentesen kapják.

A választott bíróság

11. §. Minden vitás esetben, amennyiben ezek egyesületi ügyekre vonatkoznak, ha ilyen ügy vezetőségi és egyesületi tagok vagy az egyesület tagjai között fölmerül, választott bíróság dönt. A választott bíróság összeállítása a munkásmozgalomban szokásos módon történik.

A bizalmirendszer

12. §. Minden üzem ifjúmunkásainak köréből 25-ig egy, minden további 25 után egy-egy bizalmi egyén választandó.

Az alapszabályokhoz *Krámer, Weisz* és *Novák* elvtársak szólottak hozzá. A nagygyűlés az alapszabályokat elfogadta.

A választások

A jelölőbizottság részéről *Magyari* tesz jelentést. Ezután megkezdődik a vezetőség választása. Az új vezetőségbe a következő elvtársak jutottak be:

Elnök: Weisz Samu.
II. elnök: Bergmann Géza
Titkár: Lékai János
II. titkár: Krak József
Pénztáros: Balogh László

Ellenőrök: Kovács Imre, Bokor Jenő.

Számvizsgáló bizottság: Brodman, Klein, Brunzwig, Lövy Miklós. *Választmány:* Janda, Nagy, Kohn Manci, Weisz András, Javorszky, Fekete, Zsákai, Eisler, Lövi Nándor, ifj. Berger, id. Kaszás Hugó, Merk, Tóth, Rác, Kozma Böske, Zaharasnitsek, Fazekas, Susztár, Sipos Erzsi, Braunstein.

Weisz elnök úgy a maga, mint a vezetőség nevében köszönetet mond a gyűlésnek a bizalomért, azután néhány lelkesítő szót intéz a nagygyűléshez.

A dalárda a *Fel, szocialisták* című indulóval zárta a gyűlést.

Az Ifjúmunkás, 1918. december 13. 2–6. o. *Megalakult az Ifjúmunkások Országos Szövetsége*

A kommunista ifjúsági szövetség megalakulása és kezdeti tevékenysége

41.

1918. december 15.
A nagyváradi ifjúmunkáscsoport
közgyűlésének határozata

A nagyváradi ifjúmunkások csoportjának közgyűlése a következő határozatot küldötte be hozzánk:

A nagyváradi ifjúmunkások 1918. december 15-én tartott közgyűlése kimondja, hogy elérkezettnek látja az időt a szocializmus végcéljának, a kommunista társadalom megalakítására. Testvéri üdvözletét küldi az oroszországi proletariátusnak, valamint a magyarországi kommunistáknak és az egész világ proletariátusának. Kimondja a közgyűlés, hogy Marx tanításainak alapján állva, szívvel-lélekkel együtt érez a kommunista párttal. Éljen a bolsevizmus! Éljen a nemzetközi kommunista párt! Éljen a harmadik Internacionálé! Testvéri üdvözlettel a kommunista ifjúmunkások nagyváradi csoportja.

Vörös Újság, 1918. december 28. *A nagyváradi ifjúmunkások...* (Pártügyek rovat)

42.

1918. december 23–24.
Az Ifjúmunkás tudósítása
az IOSZ központi vezetőségének üléséről

Kötelességünk, hogy amennyiben a helyünk engedi, beszámoljunk szövetségünk központi vezetőségének december 23-án és 24-én tartott üléséről. Ezen volt szó annak a határozati javaslatnak a tárgyalásáról, amellyel a központi vezetőségben levő egyik-másik elvtársunk az ifjúmunkásságot a szociáldemokrata párttól függetleníteni akarja. Magával a központi vezetőségnek a határozatával és annak várható következményeivel Az Ifjúmunkás e számának *vezércikkében* foglalkozunk.

23-án, hétfőn este a folyó ügyek letárgyalása után *Balogh* elvtárs benyújtotta a következő határozati javaslatot:

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége 1918. december 23-án tartott választmányi ülése a következő határozatot hozta:

Tekintettel arra, hogy a szociáldemokrata párt az ifjúmunkás-mozgalmat teljesen elhanyagolta, és a jövőbeli támogatás reményét is eloszlatta azáltal, hogy *a)* az IOSZ vezetőségének december 2-án beterjesztett minimális költségvetését visszautasította, *b)* az egyleti helyiségek és a tanoncotthon megszerzése ügyében a legnagyobb nemtörődömséggel járt el,

mondja ki az IOSZ vezetősége a következőket:

Elhatározza a vezetőség, hogy 1. minden párttól *független ifjúmunkás-szövetséget* alkot, mely az ifjúmunkások összes gazdasági és jóléti kérdéseinek rendezését, szellemi nevelését és az ifjúmunkásalap szerkesztését maga veszi a kezébe; 2. hogy erkölcsi és anyagi támogatást minden, az osztályharc elméleti alapján álló párttól elfogad; 3. egyszersmind kimondja, hogy tagjai úgy a szociáldemokrata, mint a kommunista pártba szabadon beléphetnek.

Végül utasítja a titkárt, hogy ezt a határozati javaslatot a december hó 30-ra összehívandó ifjúmunkás-összvezetőségi és összbizalmi testület elé terjessze.

Hosszú vita indult meg erről a határozati javaslatról, amelyben a központi vezetőség jelenlevő tagjainak nagy része, a Tanoncügyi Bizottság képviseletében megjelent Király és Haáz elvtársak, továbbá *Az Ifjúmunkás* szerkesztője vett részt. Az idő előrehaladtával a vita folytatását másnapra halasztották.

24-én, kedden este folytatódott a fontos kérdés vitája.

Dr. Révész Mihály elvtárs Balogh elvtárs határozati javaslatának az elvetését és a következő határozati javaslat elfogadását ajánlotta hosszabb beszéd kíséretében:

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének választmánya 1918. december 23-án és 24-én tartott ülése és vitája eredményeként kimondja, hogy:

1. Töretlen hűséggel ragaszkodik a demokratikus szocializmus alapelveihez, programjához, és ennek megfelelően változatlan kötelességtudással végzi a Magyarországi Szociáldemokrata Párt keretén belül és annak szervezetében a munkásifjúság szociáldemokrata szellemben való oktatásának munkáját; 2. útját állja annak, hogy a felnőtt szocialisták között fölmerült pártpolitikai taktikai kérdések vitatása elterelje a Szövetséget eredeti hivatásától: a munkásifjúságnak szocialista szellemben, az osztályharc alapján való nevelésétől; 3. sajnálattal állapítja meg egyúttal, hogy a magyarországi szociáldemokrata mozgalom egyes fórumai nem mindig állottak azzal az anyagi és erkölcsi támogatással a szocialista ifjúmunkás-mozgalom rendelkezésére, amely a szocialista munkásifjúság mozgalmi munkáját gyümölcsözőbbé tehette volna; 4. e teljes anyagi és erkölcsi támogatás gyorsan való megszerzésére és biztosítására az IOSZ választmánya háromtagú bizottságot küld ki, amelynek köte-

lességévé teszi, hogy a párt illetékes fórumainál eljárjon, e teljes anyagi és erkölcsi támogatást megszerezze, és oda hasson, hogy a szociáldemokrata munkásifjúság, a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek minél eredményesebben, új szellemben dolgozzanak a szocializmus érdekében, a munkásifjúság javára. E bizottság küldetéséről két héten belül jelentést tesz; 5. e határozat a szociáldemokrata párt központi lapjaiban, a *Népszavá*ban és *Az Ifjúmunkás*ban közlendő.

Weisz Samu elvtárs, a szövetség elnöke elfogadja ezt a javaslatot, a 4. pontba beszúrandó következő módosítással:

A kiküldött bizottság a párttal együtt a költségvetést megszabja, úgy, hogy ebből a költségvetésből a szövetség szabadon gazdálkodjék.

A határozati javaslatokról megindult vitában a központi vezetőség valamennyi jelenlevő tagja részt vett. Végül is Balogh elvtárs határozati javaslatát 9 szóval 5 ellenében elfogadták.

Ez a határozat csak a központi vezetőség többségének a határozata. A határozati javaslat még az összvezetőségi ülés és az összbizalmi ülés elé kerül. Minden okunk megvan arra a bizodalomra, hogy ezek a népesebb tanácskozások az egyedül helyes, a *szociáldemokrata* álláspontot teszik majd magukévá!

Az ifjúmunkás, 1919. január 1. 6–7. o. *„Független" ifjúmunkások és szociáldemokrata ifjúmunkások. A központi vezetőség határozata*

43.

1918. december 30.
Közlemény az IOSZ összvezetőségének és összbizalmi testületének egybehívásáról

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének összvezetősége, a bizalmiakkal együtt, 30-án, hétfőn este 7 órakor rendkívül fontos ügyekben *ülést* tart (VI., Eötvös utca 3.). Kérjük az egyes csoportokat, hogy küldötteiket okvetlen küldjék el, mert ezen az ülésen roppant életbevágó dolgokról lesz szó.

Az Ifjúmunkás, 1919. január 1. 8. o. *Hódító úton* (Egyesületi hírek rovat)

44.

1918. december 30.
Az IOSZ elszakadása
a Magyarországi Szociáldemokrata Párttól

Az IOSZ dec. 30-án este hat órakor a Társadalmi Múzeum nagytermében *összvezetőségi ülést* tartott, amelyen az összes csoportok vezetősége majdnem teljes számban képviseltette magát. A terem zsúfolásig megtelt, és a jelenlevők a legnagyobb érdeklődéssel és ki-kitörő izgalommal vettek részt az ülésen. Az ülés elnöke *Weisz Samu* elvtárs volt. A szociáldemokrata párt képviseletében *dr. Révész Mihály* és *Király Albert* elvtársak jelentek meg.

Weisz Samu elvtárs pontban 6 órakor nyitotta meg az ülést. Felhívja a figyelmet arra, hogy az ifjúmunkás-mozgalomban nagy fontosságú kérdés kerül eldöntésre oly előzmények után, amiket agitáció mégpedig az igazsághoz híven, nagyon egyoldalú agitáció előzött meg (felkiáltások: nem rajtunk múlt). Hogy ez kin múlott, nem fűzi hozzá. Az előadásokat azok az elvtársak látták el, akik a vezetőségből a határozati javaslat mellett vannak. (Felk.: miért nem adott a párt előadókat?) Ma este hallgassa meg mindenki az ellentétes véleményeket, fontolják meg jól, és döntsenek legjobb belátásuk szerint. Az ülést megnyitja.

A vezetőség többsége nevében ezután *Balogh* elvtárs terjesztett elő indítványt.

Balogh elvtárs: Az IOSZ vezetősége nevében szívből üdvözlöm önöket. Elhatározó cselekmény előtt minden mozgalomban végig kell mennünk az egész mozgalom történetén. Ezekből a tényekből kell jövő elhatározásainkra erőt meríteni. Nem beszélek a régi bűnökről, csak 1917-ben kezdem. 1917-ben megalakult az ifjúmunkás-mozgalom irányítására az Országos Tanoncügyi Bizottság, mely azonban feladatának *semmiben sem tett eleget.* Erős akciót akartunk kezdeni, mert láttuk, hogy a politikai helyzet ez idő tájt igen sötét volt, a pártvezetőség nem tett elhatározó lépéseket. Király elvtárs szemináriumokat és előadókat *ígért.* Ausztriában maga a vezetőség ment az ifjúmunkások közé, hogy tanítsa őket, mert tudta, hogy az ifjúmunkás-mozgalom minden mozgalom alapja. Nálunk azonban nem történt semmi, mással voltak elfoglalva, a mi mozgalmunkat sohasem vették komolyan. A polgári forradalom után megalakult az IOSZ. Nagyarányú mozgalmat akartunk kezdeményezni. A vezetőség megtett mindent, de mit tett a párt? (Közbekiáltások: semmit!) Nagyobb adminisztrációra, helyiségekre lett volna szükségünk, de semmit sem kaptunk. Nem kaptunk előadót, termet – semmit. És pénzt sem, pedig pénz nélkül nem lehet mozgalmat vezetni. A pártbürokrácia elfojtotta a mozgalmunkat. December hóra 1000 koronát, 1919. év-

re 40 000 koronát kértünk – nem kaptunk semmit. A vezetőség összegyűjtött a *saját zsebéből* 1700 koronát, hogy megmentse a mozgalmat. Kértünk helyiséget a fővárostól, de a bürokrácia ezt is megbuktatta. A Lehel utcában felépült a gyönyörű, hatalmas tanoncinternátus. Ebbe a diákok költöztek be. Mi jogainkra és erőnkre hivatkozva erőszakkal akartuk visszafoglalni – de leintettek bennünket. A forradalom óta az ifjúmunkások helyzete csak rosszabbodott. Követeléseinkről az önök megbízásából tárgyaltunk a gyárak vezetőivel, és hogy ezek csak részben jártak eredménnyel, nem a mi hibánk. Mindezeknek a mulasztásoknak eredménye a határozati javaslat.

Független ifjúmunkás-mozgalmat akarunk, mert csak így tudjuk a vitás kérdéseket megoldani. Egy hatalmas párt készleteivel és energiájával már kísérleteztünk, de ez a párt sohasem szállt síkra érdekeinkért. Amikor így támogatás nélkül állottunk, és tudtuk, hogy a pénz elfogy, elkövettük azt a hatalmas bűnt, hogy tárgyalásba bocsátkoztunk a kommunista párttal. Az ifjúmunkás-mozgalmat nem sajátíthatja ki magának egy párt sem, azonban elvárhatjuk mindkét párttól, hogy mozgalmunkat önzetlenül támogatni fogja. És ekkor váratlan meglepetés ért bennünket. Azt hittük, hogy ez a párt is nemtörődömséggel fog fogadni, és éppen ellenkezőleg történt. A kommunista párt elfogadta költségvetésünket, és mozgalmunk támogatására hatalmas összeget szavazott meg. A lap kiadásában is támogatnak, úgy, hogy a lapot hetenként megjelentethetjük. Azonkívül a brosúrák is rendelkezésünkre fognak állani. Helyiséget majd szerzünk magunknak: ha elmegyünk a tanácshoz, és megmondjuk, hogy tanulni akarunk, az iskolák nyitva állnak előttünk. Bűnt követnénk el tehát, ha újból elsekélyesedni hagynók a mozgalmat.

De egy másik nézőpont is felmerül: a két párt közt folyó pártpolitikai küzdelmek nem maradhatnak befolyás nélkül az ifjúmunkás-mozgalomra sem. A mi gazdasági érdekeink nem közösek a felnőtt munkásokéival. Vannak azonkívül kultúrérdekeink is, amelyek a felnőtt munkásokra csak annyiban tartoznak, hogy kötelesek azokat támogatni. Ezeket az érdekeket csak egy önálló szövetség tudja fenntartani, amely a mozgalom egységét is meg fogja óvni.

Az ifjúmunkás-mozgalom nem fog tönkremenni, ha nem lesz kifejezetten szociáldemokrata. Az ifjúmunkásokat a jövőre nevelik, és mire ők felnőttek, már eldöntődtek ezek a párttaktikai kérdések. Nekünk tehát nincsenek pártpolitikai érdekeink, és így nem is akarunk pártpolitikát csinálni.

Szervezetünk olyan lesz, mint egy szakszervezet. Nem politikai, hanem ifjúmunkás-mozgalmat kell csinálni. (Taps.) A pénzbeli támogatást nem utasíthatjuk vissza, mert pénz nélkül nem lehet mozgalmat csinálni. És ez a pénz nem bűnös pénz (Felk.: Nem csendőrpénz!), nem megvesztegetés.

Tizenöt évi eredménytelenség után most oda jutottunk, hogy önerőnkből mozgalmat kezdhetünk, ezt ki kell használnunk. Előadókat kell képeznünk,

ez a legfontosabb. A Galilei-körben már hetek óta tartunk egy ifjúmunkás-előadóképző szemináriumot, amelyen 40 elvtárs vesz részt. Így ha a szociáldemokrata párt nem is támogat, egy hét alatt több előadást fogunk kapni, mint a párttól évek óta. Ettől sem kell tehát félnünk. Nem szociáldemokrata és nem kommunista, hanem *ifjúmunkás-mozgalmat* fogunk csinálni. Mindkét pártnak csak az lehet az érdeke, hogy minél több és képzettebb munkást neveljen. Két erős párt csak erősebben támogathatja a mozgalmat. *A szociáldemokrata párt éppúgy tanithat ezután is bennünket, és ezt el is várjuk tőle.* Kérem tehát önöket, hogy hozzanak egységes határozatot. Elérkeztünk a legválságosabb pillanathoz: eltemessük-e, aminek csak egy útja lehet: *független ifjúmunkás-mozgalmat* kezdeményezni. (Hosszú taps.)

Balogh elvtárs beszéde után a gyűlés elhatározta, hogy *hajlandó Révész* elvtárs indítványát is meghallgatni. Ezután *Király* elvtárs szólalt fel, de beszéde zavarosságánál csak rosszakarata volt nagyobb. Kicsinyes vádakkal, személyeskedéssel akarta Balogh és Lékai elvtársakat befeketíteni, magát és a pártvezetőséget hófehérre mosni. Beszédének minden mondatát félbeszakították indulatos közbeszólásokkal, sokszor percekig tartó tiltakozással. Tényeket azonban sehol sem tudott felmutatni, megint csak ígért és ígért. Mikor aztán fenyegetőzni kezdett, megfélemlítés helyett közderültséget okozott. Szánalmas volt nézni keserves erőlködését. Ezután *Lékai* elvtárs szólalt fel; személyi kérdésben. Tiltakozott Király elvtársnak az ő személyét ért támadásai ellen, és bebizonyította azok rosszakaratú és alaptalan voltát. Utána *dr. Révész Mihály* elvtárs beszélt. Miután kioktatta *Munk* elvtársat, hogy személyeskedni *neki* nem szabad, bevallotta, hogy teljes súllyal érzi álláspontjának népszerűtlenségét. Ő is támadta Balogh elvtársat, de az ifjúmunkások tiltakozása tett minden mondatára pontot. Beismerte, hogy Balogh elvtársnak sokban igaza van, mentegette nagyban magát és a pártvezetőséget. Majd arra hivatkozott, hogy a párt csak hat hete jutott abba a helyzetbe, hogy az ifjúmunkásokat támogassa, és újabb két hét haladékot kér. Miután biztosította a gyűlést, hogy közbeszólásokkal őt nem lehet megzavarni, és kijelentette, hogy ő is kommunista, csak nem tagja a kommunista pártnak, rátért arra a bizonyos vörös pénzre. (Közbekiáltások: szent pénz az!) Kétségbe vonta, hogy a kommunista párt azt önzetlenül adja. Tiltakozott a Vörös Újság terjesztése ellen, és kijelentette – amiben úgysem kételkedett senki –, hogy ő a szociáldemokrácia útján fog haladni. Ha beáll a szakadás, most beszél velünk utoljára. A búcsú rövid, de annál fájdalmasabb volt.

Weisz Béla elvtárs: A 15 éves mozgalom alatt a párt frázisokkal és maszlagokkal akarta a gazdasági és politikai helyzetet megváltoztatni. A pártvezetőség Bokányi, a magyar Scheidemann vezetése alatt, *aki a Területi Integritás Ligájának társelnöke*, elárulta a proletariátust és az ifjúmunkásokat. A vezetőség nagy munkát végzett, és mikor ők a szabadságukat kockáztatták, a párt meghúzódott, és semmit sem tett az ifjúmunkásokért. Ezeket a lelkes

embereket ki akarta zárni. Átiratot küldtek a csoportokba, hogy dobjuk ki őket, mert önzetlenül tanítottak, és mert nem húztak anyagi hasznot az oktatásból, mint a párt előadói. A lapba mindenki írhatott, csak ifjúmunkás nem. A sérelmek helyett tárcákat hoztak. Helyiség most nincs, mert a tudománynál fontosabb a tánc. Buchinger azt mondta: menjetek a fenébe, most nem érünk rá az ifjúmunkás-mozgalommal tölteni el az időt. A pártot nem hagyjuk fájó szívvel el, mert nem képviselte soha a mi érdekeinket.

Ezután *Magyari* elvtárs próbálta a pártot védeni, elég sikertelenül, és dicsérte az erzsébetfalvai csoportot. Utána *Lőwy* elvtárs fejtette ki, hogy a párt most nyakra-főre ígér, de csak azért, hogy el ne szakadjunk. A szakadás akkor áll be, ha Révész javaslatát fogadjuk el. *Laufer* elvtárs a pártnak 1912 óta tanúsított indolenciáját mutatta ki. Frázisokkal, hangzatos jelszavakkal nem lehet segíteni a gazdasági bajokon. *Háberland* elvtárs a VII. kerület nevében csatlakozik Balogh elvtárs indítványához, és a párt és a szakszervezetek magatartását bélyegzi meg. *Brunswick* elvtárs a csepeliek nevében a független mozgalmat tartja helyesnek. *Zsáki* elvtárs az erzsébetfalvi csoport nevében kijelenti, hogy a helyzettel meg van elégedve. (Óriási lárma: menjen ki, ha meg van elégedve, a tanoncok között merje ezt mondani!) Jávorszky elvtárs: A vezetőség többet dolgozott, mint az egész szociáldemokrata párt tizenöt év alatt az ifjúmunkás-mozgalomban. Most is csak azért ígért a párt, mert látta, hogy ezentúl már nem fogja tudni kisajátítani az ifjúmunkás-mozgalmat. *Bergmann* elvtárs ismertette ezután szép kerek beszédben az ifjúmunkás-mozgalom tizenöt éves történetét. A múltak tapasztalatából ő is arra a megállapodásra jut, hogy Balogh elvtárs javaslatát kell elfogadni. *Weisz* elvtárs elnöki zárszavai fejezték be a vitát, aki Révész elvtárs javaslata mellett foglalt állást.

A vita után megejtett szavazás eredményeképpen *óriási többséggel Balogh elvtárs javaslatát fogadja el a gyűlés.* A javaslat ellen mindössze heten szavaztak. Óriási éljenzés követte a szavazást. A gyűlés a legnagyobb lelkesedéssel zárult. Még csak azt jegyezzük meg, hogy a *Népszava egy piszkolódó cikken kívül, melyre lapunk más helyén válaszolunk, a gyűlés lefolyásáról egyetlenegy szóval sem emlékezett meg.*

Az Ifjú Proletár, 1919. január 7. 5–7. o. H. (Hajdu) P. (Pál): *Az Ifjúmunkások Orsz. Szövetsége függetlenné alakult*

45.

1918. december 30.
Kun Béla az IOSZ
függetlenné nyilvánításával kapcsolatos
kommunista taktikáról

...Nem elégedtünk meg a szovjetek propagálásával, hanem kerestük azokat a láncszemeket, amelyeket kézbe kellett vennünk, hogy a forradalomhoz vezető láncot kezünkben tarthassuk. Lemértük a munkások harcképességének színvonalát. Ha ezt nem tesszük meg, ugyanúgy szekta maradtunk volna a munkásosztályon kívül, mint ahogy csak szektává válhattunk volna, ha elmaradunk a tömegek forradalmi lendületétől. Elmondok egypár példát arra is, hogy ezt a veszedelmet hogyan kerültük el.

Vegyük az Ifjúmunkás Szövetséget, nem azt mondottuk, jöjjetek velünk, sem azt nem mondottuk, hagyjátok ott a szociáldemokratákat, hanem olyan javaslatot tettünk, hogy jelentse ki a Magyar Ifjúmunkás Szövetség, hogy nem tartozik a szociáldemokrata párthoz. Így elértük azt, hogy a szavazásnál még a vezetőség is csatlakozott hozzánk, és elértük azt, hogy rövid idővel később már az egész Ifjúmunkás Szövetség a mi oldalunkon volt. Mi képviseltük az ő kívánságaikat, mi csináltunk lapot az ő számukra, és rövid idő alatt sikerült megnyernünk az ifjúmunkások minden számottevő rétegét...

Párttörténeti Intézet Archívuma, KI–II/610/B (Másolat) Részlet a KMP megalapításának 17. évfordulóján Moszkvában 1935. november 21-én megtartott előadásból

46.

1919. január 3.
A Népszava megjegyzései
az IOSZ függetlenné válásáról

Az úgynevezett kommunisták újra nagy sikerről számolhatnak be. Megnyerték maguknak az ifjúmunkásoknak ama csoportjait, amelyek úgy látszik, még a szociáldemokráciával sem voltak tisztában, tehát nagyon könnyen elfogadhatták a bolseviki eszméket, és hogy az elváltozás ne okozzon különös nehézségeket, ráadásul 40 000, majd *80 000 koronát* ígértek a részükre. Azok, akik az ifjúmunkások szervezetével tárgyaltak, akik a kommunista párt megbízottai gyanánt szerepeltek, azzal szereztek híveket az

ifjúmunkások között, hogy a szervezet fejlődésének lehetőségeiről olyan képet nyújtottak, amit *pénzzel lehet elérni.* Azt mondották, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége eddig *nem adott semmit* az ifjúmunkásoknak. Arról beszéltek, hogy erős sajtó, jó magánhelyiség, nagy könyvtár kell, és mindezt csak *pénzzel* lehet megteremteni. Azonban ezt az összeget, amely erre a célra szükséges, az ifjúmunkások a saját erejükből nem tudják megszerezni, ezért a kommunisták tízezrekkel hajlandók a mozgalmat támogatni. Adnak rengeteg pénzt lapra, amelyet hetenként tízezer példányban jelentetnek meg; adnak könyvtárra, és adnak készpénzt is, amennyi kell. Ilyen körülmények között az *elvi meggyőződés* sutba került, s az ifjúmunkások csoportjainak többsége *elfogadta* a kedvező ajánlatot.

Mi a magunk részéről csak annak megállapítására szorítkozunk, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége a befolyó pártpénzekből tehetsége szerint támogatta az ifjúmunkás-mozgalmat, hogy lapot adott a részükre, és egyébként is kielégítette a legfontosabb szükségleteket. Nem tehetünk arról, hogy ezen a területen nem bírjuk a nemes versenyt a kommunistákkal, és nem tudunk több pénzt adni, mint ők. Ha *elvi harcról* volna szó, akkor azt hisszük, nem eredménytelenül vitatkozhatnánk a legújabb irányzat képviselőivel. Azt azonban elismerjük, hogy *pénz* dolgában nem bírjuk a versenyt.

Megjegyezzük, hogy a pártvezetőség a szociáldemokrata ifjúmunkások részére továbbra is megtartja a lapot, és minden erejével *támogatja* azokat, akik megmaradtak szociáldemokratáknak, és még a legnagyobb ígéretekkel sem voltak megkaphatók arra, hogy az ifjúmunkások sorait megbontsák.

Egyebekben az ifjúmunkások lapja erről az esetről a következőket írja:

SZOCIÁLDEMOKRATÁK VAGYUNK...

Soha ilyen nyüzsgő nem volt a szociáldemokrácia tábora, mint manapság. Az októberi vértelen forradalom orkános ereje letépte azokat a kegyetlen láncokat, amelyeket az erőszakuralom a legelnyomottabb proletárrétegekre rakott. Soha *új* csoportok ilyen tömegben nem jöttek szociáldemokrata szervezetekbe, mint most. Soha ilyen hatalmas tömegben megmozdítani a legelnyomottabb munkásságot: az ifjúmunkásságot nem tudtuk, mint ma.

A főváros belsejében, a gyárak vidékein, a főváros külső területein, a környéken, a vidéken, az ország eddig legeldugottabb, legnehezebben megközelíthető helységeiben egyaránt nagy a tömegek megmozdulása. *Az Ifjúmunkás*unkat a posta a legtávolabbi vidékekre százszámra viszi el. Fővárosi és környékbeli csoportjainkban az élet elevensége lüktet. Értekezletek, agitációs gyűlések, vezetőségi ülések, előadások, szemináriumi oktatások egymást érik.

Mindenki szíve-lelke örül ezen a nagy nyüzsgésen, a szervezkedés, a szocialista oktatás gondolatának ezen a nagy diadalán. De üröm is vegyül az örömbe.

Az ifjúmunkások soraiban, a vezetők soraiból a *szociáldemokráciától* távol álló gondolatok hangoztatását halljuk. Hallunk olyan *jelszavakat*, amelyek eddig számkivetettek voltak a mi mozgalmunkból. Halljuk a *lebecsülését* annak a szociáldemokráciának, amely eddig vezetett bennünket. Sőt: hallunk vádakat, sőt szidalmakat is az ellen a szociáldemokrata *párt* ellen, amely eddig éveken keresztül lapot adott nekünk, nyomtatványokat, könyveket, helyiségeket, mindent, ami ettől a mindig szegénységgel küzdő párttól telt. És hallottunk arról, hogy némelyek eddigi elvtársaink közül *külön* ifjúmunkás-mozgalmat akarnak teremteni azon a címen, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége nem volt hajlandó az ifjúmunkások vezetőségének a kezébe évi *negyvenezer* koronát kiszolgáltatni, és most van egy munkáscsoport – nem a szociáldemokrata pártban –, amely hajlandó erre. Ezek a *nem szociáldemokrata* vezetőségi tagok *ezért* akarják megtagadtatni a *szociáldemokrata* ifjúmunkásokkal a *szociáldemokrata* elveket és tanításokat! Ezeknek a csoportjába tartoznak azok is, akik ugyancsak külön, holmi *független* ifjúmunkás-szervezetet akarnak megteremteni. Ezek is arra hivatkoznak, hogy a szociáldemokrata párt nem adott elég pénzt az ifjúmunkások mozgalmára, az ifjúmunkások tehát minden, az osztályharc alapján álló munkáspárttól elfogadnak támogatást, a szociáldemokrata párttól is, a másik párttól is, de *függetlenül* mindegyik párttól akarják vezetni a mozgalmat.

Lássunk tisztán, és beszéljünk magyarul!

Ami igaz, az igaz: a szociáldemokrata párt óriási összegekkel támogatta eddig a munkásifjúság mozgalmát. De nem elég nagy összeggel. Miért? Mert ez a munkásfillérekkel dolgozó párt, amelynek óriási költségei vannak, eddig, az elnyomás és háborús nyomorúság keserves esztendeiben nem rendelkezett olyan hatalmas összegekkel, hogy minden igényt ki tudott volna elégíteni. Így is megtette, ami tehető volt. Havilapunkat kéthetenként megjelenő lappá változtatta, mihelyt ennek szükségét látta. Fél napra titkárt alkalmazott, és éppen most vált időszerűvé az egész napos titkár alkalmaztatása. *Most,* éppen most, hogy a párt erői megnövekedtek, igenis most vált aktuálissá (alkalomszerűvé), hogy a párt még nagyobb összegekkel támogassa az ifjakat. Minderről *tudtak* ennek a *külön* mozgalomnak a vezetői is! De nem várnak! A szociáldemokrata párt Tanoncügyi Bizottsága részéről felajánlották nekik, hogy *két hetet várjanak,* amely idő szükséges ahhoz, hogy a támogatás módjairól, eszközeiről, összegeiről megbeszélések, tárgyalások folyjanak. De kétheti türelmük sincs. Ők nem várnak. Nekik 40 000 korona kell, most, mindjárt, mert különben megcsinálják a külön mozgalmat, mert különben függetlenítik magukat, mert különben elszakadnak a szociáldemokráciától.

Az Ifjúmunkás, amely a szociáldemokrata párt, a szociáldemokrata ifjúmunkásság lapja, amely szociáldemokrata igazságokkal szokott dolgozni, erre magyarán csak a következőket mondhatja: Aki azt mondja magáról, hogy nem szociáldemokrata, az menjen ki a szociáldemokrata pártból, azt nem tartja itt vissza senki. Aki igazán szociáldemokrata meggyőződésű, az nem beszél a mi elvtársainkról úgy, hogy „két hetet sem várok, két hétig sem bízom a szociáldemokrata párt embereinek az ígéretében". Akiben a proletárszolidaritás, a munkásegyetértés gondolata még annyira sem erősödött meg, hogy képes volna *ezekben a döntő fontosságú időkben* elősegíteni a munkásmozgalom egységének a megbontását, az menjen el, az után egyikünk egy könnyet sem ejt. Az menjen el, és intézze el majd önmagával, ha rá kell jönnie, hogy becsapódott, hogy ő is becsapta a társait. A szociáldemokrata ifjúmunkások szövetsége megmarad, a fővárosban is, a környékén is, országszerte mindenütt, sőt most kezd majd új erőre kapni, új életre, új, hatalmas erkölcsi és anyagi támogatással! És megmarad szociáldemokratának lapunk, *Az Ifjúmunkás* is, hogy zászlaja legyen, útmutatója, tanítója, bátorítója, harcos fegyvere legyen a szociáldemokrata ifjúmunkásságnak nagy küzdelmeiben, a mi szívünkhöz nőtt, komoly, szocialista forradalmi munkánkban.

Mink, akik ezt a lapot írjuk, és azok, akik ezt a lapot olvassák, vagyunk, akik voltunk, és maradunk, akik vagyunk: szociáldemokraták!

Népszava, 1919. január 3. 7. o. *A pénzre váltott elvek*

47.

1919. január 7.
Az Ifjú Proletár válasza a Népszava rágalmazó cikkére

A szociáldemokrata párt évek hosszú során bűnös mulasztással hanyagolta el mozgalmunkat. Egyrészt ezért, másrészt azért, mert a szociáldemokrácia a munkásmozgalomnak ma már nem egyetlen útja, sőt az ifjúmunkások nagy részének meggyőződése szerint nem is a helyes útja, minden párttöredéktől függetlenítettük mozgalmunkat. Szükségesnek láttuk ezt azért, hogy felszabaduljunk a lassú pártbürokrácia alól, hogy fölszabaduljunk annak a pártnak a gyámkodása alól, mely a gyárosok számára tizenötmilliós karácsonyi ajándékot tud kikényszeríteni az államtól, az ifjúmunkások számára egy fillérje sincs. De szükségesnek láttuk azért is, mert meg akartuk óvni mozgalmunk egységét.

Mi nem akarjuk, hogy az ifjúmunkás-mozgalom belekerüljön bármelyik párt törekvésének szolgálatába, mert mi a jövendő osztályharc vívóinak: az

ifjúmunkásoknak *egységét akarjuk megóvni* arra az időre, amikor a forradalom elsodor mindent, ami útjában áll.

A szociáldemokrata párthoz való viszonyunk kifejezésre jutott abban a határozati javaslatban, melyet dr. Révész Mihály elvtárs terjesztett elő a Népszava által elhallgatott összvezetőségi ülésen, amelyen a szociáldemokrata pártnak egy tagja: dr. Révész Mihály is határozottan elismerte és elítélte azt, hogy ez a párt nem támogatta az ifjúmunkás-mozgalmat.

Mi nem akarunk beleavatkozni a kommunisták és a szociáldemokraták vitájába. Meg kell állapítanunk azonban, hogy a szociáldemokrata párt ma *kormánypárt,* és nemcsak mint párt nem támogatja az ifjúmunkásokat, de mint kormányzópárt sem. Mai napig vasárnap járnak és este a tanonciskolába az ifjúmunkások. Van egy csomó néptörvény már, de egy icipici rendelet se jelent meg eddigelé a tanoncok védelméről. Ha egyéb nem, ez is indokolttá teszi, hogy az ifjúmunkás-mozgalmat függetlenítsük minden párttól, és hogy csupán *az osztályharc alapján való állás* legyen a feltétele annak, hogy valaki hozzánk csatlakozhassék. Nem tartjuk becstelenségnek, hogy különösen akkor, amikor a szociáldemokrata párt továbbra is ígéretekkel tartott támogatás helyett, elfogadjuk a Kommunisták Magyarországi Pártjának: egy munkáspártnak *önzetlen és kikötés nélküli* anyagi támogatását. Ez a pénz nem burzsoápénz, hanem a forradalmi proletariátusé. Ezen a pénzen mi azt a célt fogjuk szolgálni, mint amire összegyűjtötték a forradalom katonái: a proletárok, az ifjúmunkások felszabadítására a tőke rabsága alól.

Ami pedig a magas elvi és elméleti támogatást illeti, amiről a Népszava megemlékezik, arra vonatkozólag csak azt mondjuk, hogy az ifjúmunkásmozgalom árva volt tizenöt esztendőn keresztül, mert a párt vezetői közül ugyan egyet sem láttunk, ünnepélyes alkalmak kivételével, az előadók sorában.

Ifjúmunkások, a ti határozatotok, amelyet a Népszava elhallgatott, azt mutatja, hogy ti nem ültetek fel semmiféle hazug ígéretnek. Ne üljetek fel a hazug rágalmaknak sem!

Az Ifjú Proletár, 1919. január 7. 2–3. o. *A Népszava rágalmaz*

48.

1919. január 7.
Boross F. László: Függetlenek vagyunk...

Függetlenek vagyunk, magunk intézzük a saját sorsunkat, a magunk urai leszünk. Aki ennek a jelentőségét be nem látja, aki továbbra is rabja akar maradni annak a minden munkánkat gátló gyámkodás-

nak, melyben eddig részünk volt, az vagy nem látja a saját és ifjúmunkástársai érdekét, vagy az ifjúmunkás-mozgalom rosszhiszemű ellensége. Akinek tizenöt év hallomásai és tapasztalatai után még mindig nem nyílt ki a szeme, aki elődeink sorsán okulva még mindig nem látta be, hogy egyetlen kéz az, mely a helyes úton és kellő erővel vezetheti mozgalmunkat: a saját kezünk azt szavakkal meggyőzni úgyis lehetetlen.

Függetlenek vagyunk! Ez elsősorban azt jelenti, hogy mozgalmunkat magunk szervezzük, magunk vezetjük. Magunk fogjuk elhatározni, milyen rendszabályokat alkalmazzunk kizsákmányolóink ellen, magunk leszünk saját gazdasági érdekeink őrei. Hiszen tudjuk azt, hogy a felnőtt munkások mindig együtt éreznek velünk, és rokonszenvvel kísérik a mi mozgalmunkat, és tudjuk, hogy – saját érdekükben is – ezentúl is támogatni fogják, mert a mi mozgalmunk nélkül az ő mozgalmuk is elveszti minden jelentőségét. De ahol elhatározásról, döntő lépésről van szó, ahol a botot kell eltörni elnyomóink kezében, ott mégiscsak jobban bízhatunk magunkban, akiknek az ütések fájnak, mint azokban, akik csak messziről nézik – bármily rokonszenvvel és részvéttel is – fájdalmainkat.

Függetlenek vagyunk! Ez azt is jelenti, hogy szabadon, minden szellemi megkötöttség nélkül tanulhatunk. Magunk hívjuk meg előadóinkat, magunk állapítjuk meg tantervünket, és magunk gondoskodhatunk arról, hogy mindent meglássunk, amire a fejlődés tanít bennünket, hogy ne maradjon a tudásunk a pártmozgalom követelményeinek szűk keretei között, hanem a tiszta, őszinte igazságot lássuk meg tárgyilagos megvilágításban. Polgári tanításra nincs szükségünk, mert a polgári tanítás nem ad becsületes tudást, hanem mindig csak a kizsákmányolásnak volt a legaljasabb eszköze. De a szocialista tanításban, a szocializmus tudományában nem tűrünk béklyókat.

Ma, amikor a szocialista munkások külön táborokban küzdenek a maguk közös igazáért, különböző érvekkel támogatva állásfoglalásukat, nem tűrjük azt, hogy a mi tudományunkban, a szocialista tudományban a jóhiszemű ellenvéleményt elhallgattassák előttünk.

A munkásságnak ma folytatott harcában szüksége van minden erőre, a mi fejlődő, fiatal erőnkre is. Mi nem gátlunk benneteket abban, hogy becsületes és jóhiszemű proletármeggyőződéseteknek bármely munkáspárthoz való csatlakozással vonjátok le következményeit, de ahhoz, hogy majdan teljes erőiteket a munkások nagy harcának szolgálatába állíthassátok, tiszta szemre, tiszta tudásra van szükségetek. Tisztán kell látnotok azokat az okokat, melyek bennünket harcra kényszerítenek kizsákmányolóink ellen, azokat az eszközöket, melyekkel harcainkat vívjuk, s azokat a célokat, amelyekért küzdünk – abban a szellemben, ahogyan mindezt minden munkás tanítómestere, a mi nagy harcunknak első bajnoka: *Marx Károly* tanította.

Tanítást, ha tiszta tudást hoz, anyagi támogatást, ha önzetlenül adja: min-

den munkástól és minden párttól fogadunk, akár szociáldemokrata, akár kommunista.

Mi pedig egységes lelkesedéssel, büszkén készülünk a mi utunkra, mert a világ proletárjainak álma a mi számunkra már nem lesz álom, a mi számunkra már valóság lesz, hiszen csak Oroszország felé kell néznetek: onnan már jön felétek a boldogság; az a boldogság, mely itt, Magyarországon *a mi harcunk eredménye lesz.*

Az Ifjú Proletár, 1919. január 7. 1–2. o.

49.

1919. január
Az Ifjú Proletár tudósítása
az IOSZ budapesti VII. kerületi csoportja
mozgalmi otthonának elfoglalásáról

Mozgalmunk krónikájának legszégyenletesebb lapjai a szociáldemokrata szervezett munkásokra és legszomorúbb emlékei a vezetőség tagjaira az elmúlt hetek eseményei. A vezetőség önzetlenül fáradozó tagjai a független ifjúmunkás-mozgalomra alapították a mozgalom szebb jövőjét. Emiatt azután a szociáldemokrata szakszervezetek hozzájuk legkevésbé méltóan, egyenesen kidobják az utcára az ifjúmunkás-szervezetek csoportjait. Kértük őket, bár arcunk pirult, hogy proletártestvéreink előtt kell alázkodnunk. Ígéretekkel bőven elárasztottak bennünket, hisz azt nem muszáj be is váltani.

A VII. ker. csoport is ilyen módon került ki az Almássy térre, ahol háromszáznál több résztvevővel a szabad ég alatt kellett megtartania taggyűlését.

Lelkes, csillogó szemű, izgatott várástól és kemény akarástól hevülő fiatal proletárok gyülekeztek a téren. Délután három óra után nyitotta meg a gyűlést *Laufer Mihály* elvtárs, a csoport elnöke, ki ismertette a csoport hajléktalanságának ügyét, és kitért a független mozgalom jelentőségére. Majd *Bergmann* elvtárs fejtette ki, hogy függetlenné azért kell lennünk, mert nem engedhetjük az ifjúmunkásokat pártcélokra felhasználni, pártok közötti harcok áldozataivá tenni. Tiltakozásunkat fejezzük ki a szociáldemokrata párt sajtóorgánuma, a Népszava rágalmazásai ellen, mellyel a független mozgalmat illetik. A helyiségünkből *a szervezett munkások* kidobtak bennünket. De mi, ha kell, forradalmi úton rekvirálunk magunknak helyiséget! (Felkiáltások: Gyerünk most mindjárt!)

Laufer elvtárs terjeszti be ezután a határozati javaslatot, mely szerint minden rendelkezésre álló eszközzel helyiséget szerzünk, mert nem szabad tűrnünk, hogy táncra van hely, de ifjúmunkások nevelésére nincs. A határozati javaslatot egyhangúlag elfogadták.

Krammer Sándor elvtárs emelkedett ezután szólásra, kinek beszédét minduntalan tapsvihar szakította meg. Örömmel konstatálja, hogy a három év

alatt, mióta a fronton küzdött idegen célokért, az ifjúmunkások tettrekészsége nemhogy lankadt volna, de megerősödött.

Mi a pártoktól függetlenül, az osztályharcnak nevelünk harcosokat. Ezért kidobtak minket. Meg kell most mutatni, hogy tudunk helyiséget, tanulásunkhoz módot szerezni, ha kell, erőszakkal is! Nem gátolhat bennünket senki és semmi, megyünk előre a magunk útján. Célunk az osztályharcra nevelés és emellett gazdasági követeléseink győzelemre juttatása.

(A gyűlés viharosan követeli az azonnali helyiségfoglalást.) Kérdés – folytatja Krammer –, elegen vagyunk-e, hogy a helyiséget, mely az Akácfa utcai Gyermekkert épületében tánc céljaira van lefoglalva, elfoglaljuk? (Felkiáltások: Elegen vagyunk!) Szerintem meg kell mutatni, hogy elegen vagyunk és erősek vagyunk ahhoz, hogy akaratunknak érvényt szerezzünk! Fel tehát, mutassuk meg, hogy az ifjúmunkások tudnak akarni és tudnak tenni, ha kell!

Még *Bergmann* elvtárs mérlegelte a következő percek eseményének nagy horderejét, buzdítva a gyűlést a forradalmi lépés erőteljes megtételére. Meg kell mutatni a holnapi tanácsülésnek, hogy az ifjúmunkások már nem deputációznak, nem kérnek többé, hanem erőteljesen tudnak akaratuknak érvényt szerezni.

Négyes sorokban vonult végig a Wesselényi utcán az időközben megnőtt lelkes menet, munkásdalok hangjai mellett és a független mozgalmat éltetve. Az elfoglalandó helyiségbe is a legnagyobb rendben vonultak be. Amikor az első néhány ifjú belépett a táncterembe, egyszerre elnémult a zongora, szoborrá merevültek a megdöbbent táncospárok. A táncintézet vezetői eleinte tiltakoztak, utóbb azonban megadva magukat sorsuknak, tárgyaltak a vezetőséggel, s a tárgyalások eredménye az lett, hogy a táncterem helyett egy, a célnak mindenképp megfelelő helyiséget nyitottak meg, melyben *Mohr* elvtárs ismertette lelkes szavakkal az elért eredményt. Majd *Krammer* elvtárs mutatott rá, hogy íme, míg kértünk, nem adtak, de mikor megmutattuk erőnket, akaratunk is győzedelmeskedett. Ez a helyes útja követeléseink érvényre juttatásának. Ezt az utat fogjuk követni mindig! Marx, halhatatlan apostolunk írja: „A proletárság akaratának csak a proletariátus szerezhet érvényt." Reánk ezt így lehet alkalmazni: „Az ifjúmunkások akaratát csak az ifjúmunkások érvényesíthetik!"

Bergmann elvtárs hasonló buzdító beszédben fejtette ki, hogy ebből a helyiségből kell megteremtenünk az ifjúmunkások kultúrpalotáját. Megmutattuk, hogy tudunk akarni és tenni is. Előre hát tovább, a megkezdett úton! *Laufer* elvtárs elnöki zárszavai fejezték be a mindvégig lelkes hangulatú gyűlést, mely után rögtönzött vezetőségi ülés a további tárgyalásokra Schwartz, Goldstein és Haberland elvtársakat küldte ki.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 13. 5 6. o. H–d.: ... *A megkezdett út*

50.

1919. január 12.
A nagyváradi ifjúmunkások szolidaritása Budapesten sztrájkoló társaikkal

A nagyváradi ifjúmunkások január 12-én megtartott nagygyűlése a következő határozatot hozta:

A nagyváradi ifjúmunkások 1919. január 12-én tartott nagygyűlése elhatározta, hogy megelégelte az ifjúmunkások évszázados rabszolgaságát és a tanoncnyúzást s az ifjúmunkások évszázados kizsákmányoltságát.

Követeli a nagygyűlés, hogy az Ifjúmunkások Országos Szövetsége által a népjóléti minisztérium elé terjesztett törvényjavaslat mielőbb törvényerőre emeltessék.

Kimondja a nagygyűlés, hogy a fent említett törvényjavaslat nem képezi az ifjúmunkás-mozgalom végcélját, hanem a tanoncnevelés jogát a gyárosok, mesterek és mindennemű főnökök kezéből kivéve, államilag fönntartott, kizárólag az ifjúmunkások szakmai nevelését célzó műhelyek állíttassanak föl, ahol az ifjúmunkások a testi és szellemi nevelésen kívül teljes ellátásban is részesüljenek.

A nagygyűlés együttérzését fejezi ki a Budapesten, a fönti követelésekért sztrájkoló ifjúmunkásokkal.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 27. 5. o. *A nagyváradi ifjúmunkások...* (Mozgalom rovat)

51.

1919. január 13.
Az IOSZ általános sztrájkra és tüntetésre hívja fel a tanoncokat

IFJÚMUNKÁSOK!
ELVTÁRSAK! TANONCTESTVÉREK!

A forradalmi népkormány népjóléti minisztériuma még mindig nem válaszolt arra a beadványunkra, melyet az Ifjúmunkások Országos Kongresszusa november 30-án elfogadott, mely az ifjúmunkások gazdasági helyzetének a mai időkhöz mért megjavítását követelte.

A polgári forradalom az ifjúmunkások üldöztetését, a munkaadónak a tanonccal szembeni testi fenyítési jogát, a tanulási idő és a munkanap lelkiis-

meretlen hosszúságát, a munkánk gyalázatos kizsákmányolását még mindig nem szüntette meg. Nem szüntette meg a tanonciskolának *hallatlanul gyalázatos* rendszerét: a vasárnap délelőtti és hétköznap esti oktatást. Nem teremtette meg azokat az előfeltételeket, melyek szükségesek ahhoz, hogy az új társadalomnak okos, egészséges és termelőképes munkása legyen a mai ifjúmunkás.

Az ifjúmunkások nyomora, kizsákmányolása a háború öt véres esztendeje után az eddiginél is nagyobb méreteket öltött. Lerongyolódva és éhesen járunk, végezzük a reánk kényszerített robotot.

Helyzetünk tarthatatlan! Elkeseredésünknek adjunk hangos kifejezést. Kérdezzük meg a népkormánytól, hogy tud-e, akar-e a jövő munkásairól gondoskodni.

Január 13-án nem megyünk dolgozni, nem állunk a gépek, a munkapad és a rossz levegőjű pult mellé, hanem zárt sorokban

tüntető felvonulással

megyünk a Várba a munkásügyi és népjóléti minisztérium elé, hogy akaratunknak érvényt szerezhessünk.

Mindenki ott legyen!
Testvéri üdvözlettel
Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége

Az Ifjú Proletár, 1919. január 7. 8. o. *Ifjúmunkások! Elvtársak! Tanonctestvérek!*

52.

1919. január 13. A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége közleménye az IOSZ tüntetésének bojkottálásáról

A szociáldemokrata ifjúmunkások a „független" ifjúmunkások központi vezetősége részéről hirdetett hétfői tüntetésen *nem* vesznek részt, ellenben más úton és gyorsabban tesszük meg a szükséges lépést.

Népszava, 1919. január 11. 9. o. *A szociáldemokrata ifjúmunkások* . . . (Pártügyek rovat)

53.

1919. január
Az Ifjú Proletár tudósítása
az IOSZ szervezeti fejlődéséről

A nagyváradi ifjúmunkások bejelentették csatlakozásukat a független ifjúmunkás-mozgalomhoz. Január 13-án a fővárosi ifjúmunkásokkal egyidejűleg általános sztrájkot és felvonulást tartanak. Találkozás a Nagypiac téren, a volt Kereskedelmi Csarnok előtt.

A soroksárpéteri ifjúmunkások bejelentették csatlakozásukat a független ifjúmunkás-mozgalomhoz.

V–VI. ker. csoport 1919. január 16-án, csütörtökön este pont ½7 órakor közgyűlést tart a független ifjúmunkás-mozgalomhoz való csatlakozás tárgyában. Kérjük az elvtársak tömeges megjelenését.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 13. 6. o. (Mozgalom rovat)

54.

1919. január 13.
Az Ifjú Proletár tudósítása Budapest
és környéke
tanoncainak sztrájkjáról és tüntetéséről

A hideg és szürke reggelen százával tódultak a legfiatalabb proletárok a Hunyadi térre. A vágy az új és jobb élet után kergette ki őket az utcára. Testükön ennek a társadalomnak nyomaival: véznán, sápadtan, rongyosan jöttek el, de szemükből nem lehetett kitépni a fiatalos fellángolást. Tudták, miért jöttek. A mai társadalom ellen lázadtak fel hangos szóval, a mai kizsákmányolás ellen villantatták meg parázsos énekek melódiáit.

Fakó köd burkolta be a tömeget. Karjukat egymásba fonták. Ismét felhangzott énekük:

„A szabadság honába tartunk."

A menet megindult.

És elöl a széles zászló vöröslött ki. A betűk áttörték a reggeli szürkeséget:

„Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!"

Úgy ám!

Nem leszünk!

Amint így egymás mellett mentek dalos szóval s egy-egy felvisító kiáltással, megnyíltak az ablakok, s burzsoá fejek bukkantak ki a félhomályból.

„Mi az? Mi az?" – kérdezgették.

Aztán megvetően és lebiggyesztett ajkkal megjegyezték: „Már a tanoncok is sztrájkolnak?!"

Igen, eddig az volt a felfogás, hogy a tanonc lehet mindenki kapcarongya, s nem gondoltak arra, hogy a megtépázott testben forrongó indulatok égnek.

Most kint voltak az utcán. A mocsok és sár rájuk fröccsent, de ők boldogan gázolták ezt az utat, mert tudták, hogy az ingó táblák és vörös zászlók a jelzőoszlopaik, s azok az ezrek, akik így egymás mellett meneteltek, az erősség, melynek lendületével szét fognak zúzni minden akadályt, mely életük felszabadulásának útjában áll.

A munkáltatóknak sehogy se tetszett az ifjúmunkásoknak ez a nagyszerű megmozdulása. Minden vadságukkal, embertelenségükkel az ifjak ellen fordultak. Megfenyegették őket. Különösen a kisebb műhelyekben pofozták az öntudatra ébredt tanoncokat. Vannak elvtársaink, akiken tüzes vassal torolták meg azt, hogy sztrájkba léptek. Ezek a mi mártírjaink, akikre mi tisztelettel és szeretettel nézünk. Azok a piros sebek a testükön, melyeket a munkáltatók sütöttek reájuk, hirdetni fogják, hogy munkás és munkáltató között harc áll fenn. Azok a sebhelyek, melyekkel feltámadásukat bélyegezték meg a mesterek, lesznek az intőjelek arra, hogy *hogyan* kell nekünk elbánnunk a tanoncok nyúzóival akkor, amikor a mi végső harcunkat fogjuk megvívni.

Az ipartestületek, ahonnan a tanoncnyúzást irányították, most meresztgették igazán ragadozó karmaikat. Fűhöz-fához kapkodtak, hogy elsősorban megakadályozzák a felvonulást. Átírtak a rendőrségre, és figyelmeztették Dietz főkapitány urat, hogy még fennáll az 1884-i, nekik oly kedves tanoncnyúzó törvény, mely tiltja és szerződésszegésnek minősíti a tanoncok szervezkedését. A lakatosok ipartestülete a sztrájkoló tanoncokat nem akarta visszavenni, s kijelentette, hogy fütyül Méhely államtitkár rendeletére. Szegény ipartestületek, hiába meresztgetik karmaikat, azokból mégse lesznek oroszlánkarmok, hanem csak egy kiscicának indurka-pindurka karmocskái merednek ki a mancsokból.

És amikor ismét végigperegnek előttünk ennek a sztrájknak szép, nagyszerű és fájó emlékei, úgy érezzük, hogy ezekben az apró harcokban edződik meg a mi erőnk, növekedik meg az a testvéri együttérzés, mellyel a mi végső, nagyszerű küzdelmünket fogjuk megvívni.

A mi vörös zászlónk pirosa végigömlik a városon, és annak szavai ki fog-

ják csalni még a legparányibb műhelyekből is a proletárokat, és együtt fogjuk harsogni:

„Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!"

A RENDŐR „ELVTÁRSAK"

El voltunk rá készülve. Tudtuk, hogy így lesz. Mindig meg voltunk róla győződve, hogy a puskatus nem lesz puhább, a rendőrszitok nem lesz finomabb akkor sem, ha a rendőrök a szociáldemokrata párton belül szervezkednek is. Bizonyíték erre a tüntetés alkalmával a VII. ker. rendőrkapitányságra került elvtársaink esete. A rendőri beavatkozást két mester idézte elő, akik – mint sok más mester is – nem akarták elengedni tanoncaikat a tüntetésre, csak az ajtóik elé tömörülő ifjúmunkások kényszerítő fellépésére. Ezt pedig a mesterek rendőri karhatalommal szerették volna megakadályozni, és ürügyül azt telefonálták a rendőrségnek, hogy az IOSZ ablakbetörésre, lövöldözésre és berendezések rongálására buzdítja a tanoncokat. A rendőri karhatalom (kb. 20 ember) *Koródi* Béla felügyelő vezetésével kiment a helyszínre, és puskatussal terelte be az ifjúmunkásokat a Hársfa utcai rendőrkapitányság épületébe. A Hársfa utcát 4 rendőr állta el szuronyos puskával. Ebbe az egérfogóba jutott bele a VIII. ker. csoport, mely a Mária Terézia térről indulva, a József körúton keresztül a Hársfa utca felé vonult. A rendőrök ezt a csoportot is a rendőrség udvarára tuszkolták be. Legbrutálisabban bánt elvtársainkkal az *1883-as rendőr,* aki nemcsak puskatussal, hanem pofonokkal is dolgozott. (Gondoskodunk róla!) Elvtársaink nagy részének sikerült rövidesen megszöknie, a többi 150 tanoncot órák hosszat várakoztatták a hidegben, felírták neveiket, míg végre Kappel főfelügyelő és Koródi felügyelő közbenjárására elbocsátották őket.

Mivel a polgári lapok a leghazugabb tudósításokat közölték az ifjúmunkások állítólagos garázdálkodásairól, utánajártunk a dolognak, és azt találtuk, hogy *sehol berendezés megrongálva nincsen,* sehol lövöldözés nem volt, *sehol ablakot be nem törtek,* mindössze a Vörösmarty utca 12. szám alatti házban van egy kitört ablak, de a lakók állítása szerint az is már legalább 5 éve!

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a rendőrség eljárását még az általuk kékre-zöldre vert elvtársaink is százszorosan finomabbnak és méltányosabbnak tartották, mint a szociáldemokrata mesterekét, akik a Népszava vasárnapi közleményére hivatkozva, hétfőn ájultra rúgták és pofozták tanoncaikat.

Mindannyiunk ellen, saját maga ellen követte el a leggyalázatosabb bűnt az ifjúmunkások egy része, a szociáldemokrata ifjúmunkások csoportja. Tízezernyi ifjúmunkás akaratának mertek elleneszegülni, elkövetve a legocsmányabb bűnt, mit proletár proletár ellen elkövethet: elárulták osztályharcunkat, sztrájktörőkké lettek!

Nevetséges komédiázással igyekeztek a hétfői tüntetés nagyszerűségét lerombolni. Szombat délelőtt 14 tagú „küldöttséget" menesztettek Garami miniszterhez, néhány kívánsággal, melyek csak egy részét orvosolják az ifjúmunkások rengeteg sérelmeinek. Garami miniszter mindent megígért, a Népszava pedig sietett áradozó tudósítást közölni a „szervezett ifjúmunkásság" sikeres deputációjáról, és sietett kihirdetni, hogy „a szervezett ifjúmunkások a hétfői tüntetésen nem vesznek részt". Azt gondolták, hogy sikerülni fog nekik ezzel félrevezetni az ifjúmunkások nagy részét. Azt gondolták, hogy az ifjúmunkás még mindig szentírásként hiszi a Népszava közléseit. Bár nem okozott nagyobb szerencsétlenséget, a sztrájktörés mégiscsak bűn marad. Bűne pedig nemcsak a Népszavának, nemcsak a szociáldemokrata ifjúmunkásoknak, hanem a *szervezett munkások* egy részének is. Mert ha az ifjúmunkás tudta is a kötelességét, a felette álló felnőtt munkás fenyegetésekkel, ütlegekkel kényszerítette annak megszegésére. A vezetőség tagjai azonban kimentek a nagyobb gyárakba, és felvilágosították az ottani ifjúmunkásokat, hogy a tüntetést igenis megtartja, hogy arra igenis el kell jönniök, ha öntudatos ifjúmunkások! Csoportjainkat telefonon értesítettük a való tényállásról. És tízezernyi ifjúmunkás adta meg a feleletet a szociáldemokraták hiábavaló erőlködésére.

A HUNYADI TÉREN

A Hunyadi tér unalmas képe mintegy varázsütésre eltűnt. Mindenütt lelkesen tárgyaló csoportok. Itt-ott már feltűnik egy-egy piros zászló és egy-egy jelzőtábla a következő felírásokkal:

Követeljük az 1884-iki gyalázatos tanonctörvény eltörlését!

Követeljük a nappali tanoncoktatást!

Majd rendes négyes sorokban hatalmas csoportok olvadnak bele a gyülekezők tömegébe. Nemsokára már el sem fértek a téren, kiszorultak a mellékutcákba is. Két Hunyadi téri ház erkélyéről *Bergmann* és *Kázmér* elvtársak beszéltek a tömeghez, követeléseinket ismertetve. A beszéd közben az egész tömeg négyes sorokba állt fel, és megindult a beláthatatlan hosszú sor élén egy kifeszített piros zászlón a következő felírással:

Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!

Munkásdalokat énekelve és a független mozgalmat éltetve vonult végig a tömeg a *legpéldásabb rendben* az Andrássy úton, Fürdő utcán és a Lánchídon át a kereskedelmi minisztérium Lánchíd utcai palotája elé.

A KERESKEDELMI MINISZTÉRIUMNÁL

Az izzó hangulatú tömeg a Lánchíd utca hosszában helyezkedett el, egy 30 tagból álló küldöttség pedig *Bergmann* elvtárs vezetésével felment a minisztériumba, ahol Garami miniszter távollétében *Méhely* államtitkár fogadta őket. *Bergmann* elvtárs rámutat a tanoncok mai helyzetének tarthatatlan voltára, mely a tanonckérdés azonnali megoldását teszi szükségessé. A tanonc eleget szenvedett, fázott, éhezett, itt az ideje, hogy megszűnjön nyomorúságunk! Mi becsületes, dolgozó tagjai akarunk lenni a társadalomnak, de kívánjuk, hogy a társadalom is megadja ennek lehetőségét! A szombaton fent járt 14 tagú küldöttség kerülő úton, a hátsó ajtón jött ide, az ifjúmunkások megkérdezése nélkül. A tömegeket íme mi hoztuk magunkkal, mi, akik pártkülönbség nélkül neveljük, tanítjuk, védelmezzük őket. Mi addig is, amíg a dolgozók vehetik át az államhatalmat, sokkal messzebbmenő javítását követeljük helyzetünknek, mint amazok. A következő szövegű beadványt nyújtja át:

„Igen tisztelt Miniszter Elvtárs!

Az ifjúmunkások helyzete a forradalom kitörése óta semmivel sem javult. De nemcsak hogy nem javult, hanem valósággal válságosra fordult, mert a munkáltatók, úgy látszik, hogy azokért az előnyökért, melyeket a felnőtt munkások kivívtak maguknak, a tanoncokon akarják magukat kárpótolni. A munkabéreket nemcsak hogy nem emelik, hanem az egész vonalon leszorítják. A szénhiány következtében beállott termelési válságban a legsúlyosabb munkákat végeztetik a tanoncokkal, filléres munkabérek mellett. Még mindig szennyben és mocsokban élünk.

Ebben a súlyos helyzetben kiáltunk ön felé, hogy emlékeztessük arra a határozati javaslatra, amelyben foglaltak tekintetében konkrét intézkedés még nem történt.

Ön felé kiáltunk hangos szóval, hogy ne feledkezzék meg a proletárok legszámkivetettebbjeiről, az ifjúmunkásokról.

A módosított határozati javaslat így szól:

1. A tanuló kizárólag szakmai munkára alkalmazható. Házi teendőkre és küldöncszolgálatra való felhasználása szigorúan tilos.

2. Tizennyolc éven aluli munkások maximális munkaideje heti 45 óra, a továbbképző iskolában eltöltött idő beleszámításával.

3. A tanulás ideje alatt a tanuló egészségügyi állapota kötelező orvosi felügyelet és időnkénti ellenőrzés alatt legyen.

4. Minden ifjúmunkásnak módja és alkalma legyen, hogy hetenként legalább egyszer fürdőbe mehessen.

5. A munkáltatók fegyelmi joga eltörlendő. Az üzemi fegyelmi ügyekben az üzemválasztmányok döntsenek, melyekben az ifjúmunkások megfelelő számban képviseltessenek.

6. Évenként legalább 14 napi fizetett szabadságidő biztosítassék minden ifjúmunkásnak.

7. Állami gondoskodás a munkanélküli ifjúmunkásokról.

8. Tanulási idő maximuma 3 év, a próbaidőt beleszámítva.

9. Az ifjúmunkások munkabére rendelet útján, a következőképpen állapíttassék meg:

az 1. féléves tanonc heti munkabére 15 korona
a 2. féléves tanonc heti munkabére 20 korona
a 3. féléves tanonc heti munkabére 30 korona
a 4. féléves tanonc heti munkabére 40 korona
az 5. féléves tanonc heti munkabére 55 korona
a 6. féléves tanonc heti munkabére 70 korona

Az oktatás hétköznapokon reggel 8 és este 6 óra között történjék.

Az ifjúmunkásság nevében kérjük fenti kívánságainknak rendeleti úton való teljesítését."

Méhely államtitkár válaszában kifejti, hogy már hivatalba lépésekor első feladatának a tanonckérdés megoldását tartotta. Látta, hogy ez egyik legvéresebb sebe az országnak. Belátta azt, hogy a jövő nemzedék satnyul, pusztul, és vele pusztul a jövő Magyarország munkástársadalma. *Kijelenti, hogy ő annak idején a minisztertanács elé is terjesztette a tanoncügyet, mely azonban azzal mind ez ideig nem foglalkozott.* Néptörvény készül a tanoncoktatás reformjáról. A kérdés megbeszélésére ankétot ajánl, melyen minden érdekeltség képviselve lesz. Szükségesnek tartja az esti és vasárnapi oktatás káros rendszerének megszüntetését, *de minden érdekeltség véleményét tekintetbe kell venni.* (Mi nem ismerünk el más érdekeltséget, mint a *munkások* érdekeltségét! Szerk.) Szükségesnek tartja a szakiskolai tanonckérdést mérnökök vezetésével.

Lékai elvtárs rámutat, hogy a tanoncok most nem szakmai, hanem tömegmunkát végeznek. Kéri ennek haladéktalan megszüntetését.

Méhely államtitkár elismeri, hogy a tanonc szakmai oktatása nagyon el volt hanyagolva, de a jövőben ezen segíteni óhajt, állami tanoncműhelyek létesítésével és a kisipari tanonctartás korlátozásával. A beadvány 4-ik pontja, a hetenként egyszeri fürdés szerinte azonnal nem valósítható meg, mert ez munkásfürdők létesítésével van kapcsolatban, ami sok időbe kerül.

Lékai elvtárs fejtegeti a megvalósíthatás módját.

Méhely államtitkár rámutat a kormányválságra, mely az ügy menetét eset-

leg megakadályozhatná. De mindenesetre a reformokat előbb még meg kell tárgyalni, ami időt vesz igénybe. (Ehhez már a Tisza-uralom alatt is hozzászoktunk! Szerk.)

Bergmann elvtárs kéri a munkabérek ügyének tisztázását.

Méhely államtitkár elismeri követeléseink e részét, de biztosítékot kér, hogy ennek ellenében tényleg szorgalmasan dolgozzanak a tanoncok. A tüntetés rendezését nem helyesli. (Elhisszük! Szerk.) Nem lett volna szabad a város békéjét és a forgalmat megzavarni *ilyen ügy miatt.* (!) Elég lett volna a küldöttség. *Haberland* elvtárs közbeveti, hogy a mögöttünk álló tömeg súlyát akartuk megmutatni. *Mautner* elvtárs sürgős eljárást kér, mert a tanoncok éheznek, nyomorognak. *Laufer* elvtárs szerint a kisiparban nem lenne szabad tanoncokat alkalmazni. Állami műhelyek felállítását kéri, amit az államtitkár kilátásba helyez. *Haberland* elvtárs addig is szükségesnek látja egy kétoldalú érdekeltségből álló testület ellenőrzését. Célszerűnek látja továbbá a felekezeti tanoncotthonok megszüntetését, ami felekezeti gyűlöléseget szül, és megbontja közöttünk az egységet.

Miután az államtitkár a leggyorsabb intézkedést *megígérte,* a küldöttség eltávozott.

A tárgyalás ideje alatt a kereskedelmi minisztérium előtt várakozó tömeghez *Munk* Sándor elvtárs intézett buzdító szavakat. Ismertette az ifjúmunkás-mozgalom eddigi elnyomottságát, fejtegette a küldöttség beadványának fontosabb pontjait, rámutatott az ifjúmunkásság nyomorúságaira, a gátakra, melyek szellemi és testi fejlődését akadályozzák. Követelte a sérelmek és bajok rögtöni orvoslását.

„A szervezkedést abbahagyni nem szabad! Addig kell folytatni, míg minden ifjúmunkás tömörül szövetségünkbe, mely a kérlelhetetlen osztályharcot állandóan folytatja az elnyomókal, a munkaadókkal szemben."

Majd *Kázmér* elvtárs szólott: „Az első alkalma ez a magyarországi ifjúmunkásságnak, hogy ide jöhetett. A régi rendszer rablólovagjai még csak azt sem engedték meg, hogy panaszainkat előadhassuk. Az osztályállam egyik elnyomó szerve, az *iskola* vigyázott arra, hogy a proletárifjúság észre ne vehesse, hogy az emberek közötti válaszfalakat nem nemzeti, faji, vallási, hanem osztálykülönbségek emelik. Az *egyház* sok-sok templomával, papjával és hazugságaival áll az osztályállam szolgálatába. A tőkés osztályállamnak harmadik, legerősebb eszköze a *hadsereg.* A nagy világháború azonban, mely szintén a tőkés társadalmi rend szülötte, nemcsak a fegyverforgatásra tanította meg a proletariátust, hanem hosszú szenvedések után arra is, hogy nem azok az ellenségei, akik ellen küldték, hanem akik a fegyvereket kezeikbe adták. És ma már a proletárforradalom vörös tűzcsóvája száguld végig Európán." – Miután még ismertette gazdasági követeléseinket és a szociáldemokrata ifjúmunkások küldöttsége által beterjesztett kérések elégtelenségét, *Haberland* elvtárs emlékezett meg a szociáldemokrata ifjúmunkások árulásá-

ról, akik nem vettek részt a tüntetésben. Kéri a jogosan felháborodott tömeget, hogy azért ezeket ne taszítsák ki maguk közül, hanem győzzék meg őket tettük helytelenségéről, és neveljék őket proletárerkölcsre.

A LAKÁSHIVATALBAN

A kereskedelemügyi minisztériumból az ifjúmunkások a lakáshivatal elé vonultak. Egy tíztagú küldöttség *Garbai* kormánybiztos elvtárshoz ment fel, ahol *Lékai* elvtárs kifejtette, hogy tanító- és oktatómunkát akarunk végezni, és munkánk elvégzéséhez helyiségekre van szükségünk. Mi a jövőre neveljük az ifjúmunkásokat, arra az időre, mikorra már megoldódnak a két munkáspártot ma elválasztó taktikai kérdések. A jövő társadalom a mi tudásunkon és munkánkon épül fel, ezért az egész munkásság érdekét szolgálja Garbai elvtárs, ha nekünk helyiséget ad. A múltban, hogy tanítómunkánkat elvégezzük, kénytelenek voltunk magunknak erőszakkal helyiséget szerezni. De mi az erőszakkal csak végső szükség esetén élünk.

Ma Budapesten mindenki táncol, mulat, minden üres helyiség zenétől és kurjongatástól hangos. A szakszervezetekben is táncolnak. Mi érezzük a nagy időknek ránk háruló nagy kötelességeit. Tanulni, dolgozni akarunk, a fejeket akarjuk forradalmasítani. Tanítómunkánkhoz kérjük az elvtárs támogatását.

Garbai elvtárs válaszában kijelentette, hogy mindenképpen támogatni fogja kérésünket, csak ne dolgozzunk erőszakos eszközökkel, mert akkor nemcsak az ő támogatását veszítjük el, de az államhatalom erőszakos közbelépésének is kitesszük magunkat. Ő mindent meg fog tenni, hogy nekünk helyiségeket szereztessen.

AZ IFJÚ PROLETÁR SZERKESZTŐSÉGE ELŐTT

A kereskedelmi minisztériumtól és a lakáshivatalból visszajövet, a Lánchídon, Fürdő utcán és Andrássy úton átvonulva Az Ifjú Proletár szerkesztősége elé vonult a még mindig fegyelmezetten, négyes sorokban maradt menet. Már megjelentek a déli lapok, melyek – rombolásokkal és lövöldözésekkel alaposan kiszínezve – már közölték tüntetésünket.

A szerkesztőség ablakából először *Lékai* elvtárs beszélt, aki a szerkesztőség nevében üdvözölte az ifjakat, és felhívta figyelmüket az egyedüli lapra, mely az ő érdekeikért küzd: Az Ifjú Proletárra. Utána *Bergmann* elvtárs méltatta az elért eredményt, majd *Haberland* elvtárs emlékezett meg az áruló szociáldemokratákról, kérve az ifjakat, hogy ne éljenek ellenük megtorlással, bár megérdemelnék. Ne taszítsák ki maguk közül, mert hátha őket is félrevezették. Hagyjuk nyitva előttük a kaput, mely az egyedüli, az igazi, független

ifjúmunkás-mozgalomhoz vezet! Utána még *Laufer Mihály* elvtárs szólt, azután pedig a tömeg a legpéldásabb rendben, nyugodtan széjjeloszlott, azzal az erős elhatározással, hogy ha kell, még többször is leteszik a szerszámot, és felveszik a harcot elnyomóik ellen, mindaddig, míg minden ifjúmunkás tisztességes helyzetbe nem kerül, míg meg nem szűnik az a mesteri önkény és embertelenség, mely keserűvé teszi az ifjúkor legszebb éveit!

Az Ifjú Proletár, 1919. január 20. 2–6. o. *Az első lépés. A fővárosi és környékbeli ifjúmunkások hatalmas tüntetése*

55.

1919. január 13.
A kereskedelemügyi miniszterhez címzett IOSZ-memorandum kiegészítése

Múlt számunknak a tüntetésről közölt tudósításából kimaradt a memorandum befejező része, mely így hangzik:

És ha tudjuk is, hogy fenti kívánságaink azonnali teljesítésével sem szűnik még meg a legfiatalabb proletárok kizsákmányolása, mégis szükségesnek tartottuk, hogy nyomatékkal figyelmeztessük igen tisztelt Miniszter elvtársat arra, hogy vagyunk, élünk és lélegzünk! Jól tudjuk azt, hogy a végső felszabadulásunkat nem ezeknek a kívánságoknak teljesítése fogja meghozni, de feltártuk legfájóbb sebeinket, követeléseink közül azokat, melyeket már ma kell teljesíteniök!

E nélkül a befejező rész nélkül memorandumunk oly színben tűnhetett fel, mintha mi is egy úton járnánk a megalkuvókkal, mintha pillanatnyi előnyök kedvéért mi is hajlandók volnánk elárulni a munkásságnak a végső győzelemért folytatott osztályharcát. Mi azonnali követeléseink alapjául elfogadtuk a Király elvtárs által kidolgozott követeléseket, de tiltakozunk minden olyan feltevés ellen, mintha programul vagy akár csak közvetlen harci célul is fogadtuk volna el. Sőt mozgalmunknak még csak első lépését sem látjuk benne, hanem csak *mindennapi kínjaink ideiglenes enyhítését.* Hangsúlyozzuk azonban – és nem győzzük elégszer ismételni –, hogy ezek teljesítésével még csak rövid időre sem szerelhető le mozgalmunk, melynek alapja *a kíméletlen* osztályharc: megalkuvás nélküli küzdelem a végső győzelemig, a proletariátus hatalomra jutásáig. Így sokkal messzebbmenő szociálpolitikai követelések teljesítése sem jelentheti számunkra a harc beszüntetését az uralkodó tőkés osztály és képviselője: a kormány ellen.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 27. 4. o. (Helyreigazítás)

56.

1919. január 14.
Az IOSZ panasza a sztrájkoló tanoncok elleni megtorlások miatt

A kereskedelmi minisztert ma újból felkereste az Ifjúmunkások Országos Szövetségének küldöttsége, és azt a panaszt adta elő, hogy a munkaadók a tegnapi felvonulások miatt megfenyítik őket, és ezenkívül azzal fenyegetőznek, hogy megszüntetik a tanoncszerződést. A kereskedelmi minisztérium ez úton is újból felhívja az összes érdekelt munkaadókat, hogy mindenféle bosszúállástól tartózkodjanak, és nyomatékosan figyelmezteti őket, hogy a tegnapi felvonulásban való részvétel a tanoncszerződés felbontására semmiféle jogot nem ad.

Világ, 1919. január 15. 8. o. *Az ifjúmunkások panasza* (Hírek rovat)

57.

1919. január 21.
Boross F. László nyilatkozata a tanoncoktatásról szóló törvényről

Megjelent végre négyhónapi ankétozás, tárgyalás, fejtörés, izzadás és remegés után az 1919. évi IX. néptörvény a tanoncoktatásról. De ne gondoljuk, éhező, nyomorgó, fázó, robotoló tanonctestvérek, hogy ennyi fejtörés, ennyi ankétozás után végre legalább egy szemernyit, legalább egy csipetnyit segítettek helyzetünkön, hogy végre megszüntette a szociáldemokrata miniszterekkel tarkított népkormány a tanoncok gyalázatos, bűnös kizsákmányoltatását, elnyomatását, hogy végre lehetővé tette azt, hogy a pénztelen proletárok gyermekei is hozzáférhessenek a legnagyobb hatalomhoz, a tudáshoz, hogy végre fellélegezhetünk, hogy végre megszűnt a kocsitolás, a botozás, a tüzes vas, hogy megszűnt a pofonokat jelentő házi fegyelem, hogy megszűnt az ipartestület gyilkos fennhatósága, hogy kapunk végre eleget enni, hogy lesz végre egy öltözet ruhánk.

Nem! Mindez nem sürgős a népkormánynak, mely miután négy hónapig füle botját sem mozgatta kibírhatatlan nyomorúságunk enyhítésére, négy hónap múltán végre nagy bölcsen megállapította, hogy kinek főnnhatósága alá helyeztetnek ezentúl a tanoncok, végre megállapította, hogy mely minisztérium *fogja majd* rendeletekkel szabályozni a tanonckérdést.

De ebbe is alaposan beleválasztottak. Éppen a kereskedelemügyi miniszté-

riumhoz osztották be a tanonckérdést, mely – mint azt egy elvtárs a legutóbbi ankéton is hangoztatta – nem képviselhet elfogulatlanul munkásérdekeket, mert nyilvánvaló, hogy a munkáltatók érdekeit kell elsősorban szem előtt tartania, még akkor is, ha szociáldemokrata miniszter áll az élén. Hiszen célunk csak az lehet, hogy megszüntessünk minden viszonyt a munkáltatókkal, hogy teljesen kivonjuk magunkat a mesterek, a gyárosok gazdasági üzletköréből, hogy megszűnjünk árucikkek lenni, melyek csak arra szolgálnak, hogy a munkáltató nyereségét, profitját növeljék, hogy tehát semmi közünk se legyen sem a kereskedelmi érdekekhez, sem a kereskedelemügyi minisztériumhoz. Tanulni akarunk; ez a közoktatásügyi minisztériumhoz tartozik, és jobb megélhetés, kevesebb nyomorúság kellene; ez a népjóléti minisztérium feladata.

De mindegy. Hiszen a *mai társadalomban* ők sem tehetnének többet, mint az ipartestület és a gyárosok érdekeit védő kereskedelemügyi miniszter, mert ha teljes jóakarattal fognának is hozzá a munkához, mégis a mai társadalmi rend és a gazdasági berendezkedés olyan, hogy ők is a munkáltatók érdekeit volnának kénytelenek képviselni.

Ajánlunk egy megoldást miniszter elvtársak!

Hagyják abba a paktálást gyűlölt ellenségeinkkel, a munkáltatókkal, és az osztálytudatos proletariátus élén seperjék el az egész polgári kizsákmányoló csőcseléket: a mestereket, ipartestületeket, gyárosokat, nagybirtokosokat; teremtsék meg a proletariátus uralmát, akkor majd hozzá lehet kezdeni a tanonckérdés megoldásához, addig azonban még a legbecsületesebb cselekvésük sem lesz egyéb falra hányt borsónál.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 18. 3. o. *Megjelent végre*

58.

1919. január 24., 28.
A szocialista tanítók ankétja
a tanonckérdésről

A szocialista tanítók január 24-én és 28-án ankétot tartottak a tanonckérdés ügyében.

Lengyel Gyula tanító elvtárs reformtervezete szakít az eddigi toldás-foldás rendszereivel, és bátor kézzel szeretne azokhoz a kérdésekhez nyúlni, melyek az eddigi elavult rendszereket *helyettesítenék.*

A tervezet szerint a mostani elemi iskola helyett nyolcosztályos iskola állítandó fel, melynek tíztől tizennégy éves korig eső szakaszában már az egyes foglalkozási ágakat bőven ismertetné a tanterv. Ennek az lenne a célja, hogy

akkor, amikor pályaválasztásra kerülne a sor, ne vaktában válassza a tanuló élethivatását, hanem ismerje is azt a pályát, melyet választott.

Az iskola második tagozata két részre oszolnék, mégpedig oly módon, hogy az egyik rész az elméleti tanulmányokra készítené elő az ifjakat, a másik rész pedig gyakorlati pályákra tanítana. Az előadó szerint ugyanis kétféle munka van: szervező és végrehajtó munka. Szerinte már tizennégy éves korban meg lehet állapítani, hogy ki melyik pályára alkalmas.

Az alsófokú iskola négy felsőbb osztálya vidékenként (falu, város, bányavidék) más-más színezetet nyerne. A nyolcosztályos iskola után, a végrehajtó (munkás-) foglalkozásokat a következő módon tanítanák: két óra elméleti tanítás, mely kifejezetten szakirányú. A tanítási idő 8–10-ig vagy 11–1-ig történnék. A szakmai munka gyakorlati elsajátítása céljából a műhelyekben legfeljebb *4 órát* dolgoznának a munkástanulók. Ez az előadó szerint oly módon vihető keresztül, hogy egy tanonc helyett kettőt alkalmaznának a gyárosok, illetve műhelytulajdonosok. A munkáltatók ellenőrzése az iskolából történnék. A munkaközvetítést is az iskolából irányítanák, így természetesen *megszűnne az ipartestületek ilynemű hatásköre.*

A szakmai iskolák három nagy csoportra oszolnának: ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági csoportra. Attól, hogy a nyolcosztályos iskolát következetesen viszik keresztül, s a mezőgazdasági tanulmányokat éppoly tüzetesen végeztetnék a falun a tanulókkal, azt az eredményt várja az előadó, hogy megszűnnék a falu és a város jelenlegi nagy ellentéte.

Lékai János elvtárs a fenti tervezetet elfogadja, de követeli párhuzamosan tanműhelyek felállítását is, melyek internátussal vannak összekapcsolva. A tanonckérdés szerinte elodázhatatlan feladat, s ha a mai rend keretében nem bírják keresztülvinni, *úgy pusztuljon el az egész burzsoá társadalmi berendezkedés a maga osztályállamával.*

Somogyi Béla lehetetlenségnek tartja a 8 esztendei elemi oktatást, de sürgeti a tanműhelyek azonnali felállítását. Nem kíván határvonalat „szervező" és „végrehajtó" munka között.

Kelen József elvtárs a tanműhelyek kérdését ismerteti.

Czóbel Ernő a nyolcéves iskoláztatás mellett foglal állást.

Weisz Samu elvtárs, a szociáldemokrata ifjúmunkások titkára fundamentum nélkülinek tartja a javaslatot, mert a tanoncreformot, ha valóban célt tűzünk ki magunk elé, az anya- és csecsemővédelemnél kell kezdeni. Ő másik reformot javasol: 6–10 évig elemi, 10–12-ig közép- és 12–15-ig felsőiskola, mely kötelező mindenki számára.

Bartosné a mai tanoncoktatást teljesen eredménytelennek tartja. Szükséges, hogy a jövő munkástanulók iskolája egyszersmind munkaközvetítő szerv legyen.

Kreutzer dr. soknak tartja a 18 évig való tanulást. Aki nem akar vagy nem tud, azt nem lehet tanulásra kényszeríteni. 13 évig legyen kényszertanulás.

Ha mindenki 18 évig tanul, akkor nem lesz a személyes szolgálatok számára munkás, úgyszintén nem is lesz napszámos sem.

Wapner elvtárs, szociáldemokrata ifjúmunkás teljesen megvalósíthatatlannak tartja a tervezetet. A szülők 18 éves koráig nem tudják eltartani a tanoncot.

Kelenné úgy látja, hogy ez a javaslat a tanműhelyekkel áll vagy bukik. A tanműhelyekben egyszerre történnék az elméleti és gyakorlati tanítás.

Hacker Boriska: A tervezet nem szól a nőkről, ez igazságtalanság. A háztartási munkásnők szakoktatását követeli.

Moór elvtárs, független ifjúmunkás a javaslatot jónak tartja, elfogadja, kitart mellette, és magáévá teszi. De többet követel: állami tanműhelyeket. A tervezet nem tökéletes, mert nem lehet megoldás az, mely a kapitalista gazdasági rend kereteivel számolni kénytelen. A hozzászólók a tervezetet egyik mondatukban utopisztikusnak mondják, másikban túllicitálják. Miután ezt a minimális programot az állam megvalósítani nem fogja, mert nem is tudja – *dőljön romba, és temesse maga alá az elpusztult kapitalizmust és annak szószólóit.*

Bolgár Elek: Túlságosan óvatosnak találja a tervezetet. Annál inkább meglepi, hogy magukat szocialistáknak nevező kartársak, mint Somogyi Béla, soknak találják. Somogyi szerint a javaslat csak egy más gazdasági rendben teljesülhet. Ezt pedig csak *forradalom* hozhatja meg. Ha ez így van, akkor ne nézzük a dolgokat ölbe tett kézzel, ne csináljunk meg nem valósuló reformokat, *hanem menjünk, és készítsük elő a forradalmat.*

Lengyel elvtárs zárszavával az ankét véget ért.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 3. 4. o. *A szocialista tanítók...* (Hírek rovat)

59.

1919. január 31.
Az Ifjú Proletár tudósítása
a kereskedelemügyi minisztérium
tanoncankétjáról

A kereskedelemügyi minisztérium január 31-én ankétot tartott a tanonckérdés ügyében. *Méhely* államtitkár üdvözli a megjelenteket. Bejelenti, hogy a népkormány a tanonckérdést a kereskedelmi minisztérium hatáskörébe utalta, és a kereskedelmi miniszter felhatalmazást nyert, hogy az általa szükségesnek látott intézkedéseket rendeleti úton szabályozza, éspedig az 1884-es tanonctörvénytől eltérő vagy módosító rendelkezéseket is adhat ki. Felolvassa a két ifjúmunkás-szövetség memorandumát, és hozzáfű-

zi megjegyzéseit, többek között azt, hogy azok, akik nem tanítják megfelelően tanoncaikat, iparengedélyüktől megfoszthatók lesznek. A 14 éven aluli tanoncok munkából való kivonását addig *nem tartja kívánatosnak*, míg a 12 éven felüliek számára nincs elemi oktatás.

Király Albert elvtárs fejtegeti a tanonckongresszus szociálpolitikai programját.

Szerdahelyi Sándor elvtárs a gyermekvédelem szempontjából szól a tárgyhoz. – A magyar szociálpolitikának az volt a baja, hogy sohasem voltak szempontjai. Két világfelfogás áll itt szemben egymással: a régi feudális felfogással szemben egy másik felfogás, mely azt kérdi: *miért van szükség egyáltalán tanoncokra? A gyermekeknek nem szabad a termelőmunkában részt venniük!* A polgári osztály tagjainak eszük ágában sincs gyermekeiktől 20–24 évig termelőmunkát követelni. Ha a kisiparos meg akar élni, dolgozzék maga! A gyermekeknek munkájukért *nem ellenérték, hanem teljes ellátás kell!* Ebben a szülő mellett részesedjék az állam! A tanonckérdés nem a kereskedelmi minisztérium hatáskörébe való, mert az csak a munkáltatók érdekképviselete lehet. A mai tanítás oktalan hódolatra nevel a régi tekintélyek iránt. Ezt feltétlenül ki kell küszöbölnünk! Intézkedjék a kormány, hogy ezek az elvek a békekonferencián is érvényítessenek.

Weisz Samu elvtárs csak a legszükségesebb követeléseket adja elő, de követeli, hogy ezek *24 órán belül teljesítessenek!* Szemére veti a kormánynak, hogy míg más érdekeltségek ügyében különböző intézkedéseket tettek, *az ifjúmunkások érdekében eddig* egy lépés sem történt.

Lékai János elvtárs az IOSZ nevében kijelenti, hogy a tanonckérdés nem önálló kérdés, hanem az egységes munkáskérdésnek és ezzel a társadalmi átalakulás egységes kérdésének kiegészítő része. Semmilyen „tanoncreformtól" nem vár eredményt; ezt csak a mai tőkés társadalmi rend összeomlása és a munkásállam megteremtése hozhatja meg. Majd rátér a IOSZ javaslatára, melyet következő számunkban ismertetünk.

Wapner elvtárs sürgeti még a kérdés megoldását, majd a reakciós *Thék* Endre és dr. *Orel* felszólalása után az ankét folytatását elhalasztották.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 10. 2. o. *Ankét* (Hírek rovat)

60.

1919. január 31.
Az IOSZ állásfoglalása a tanonckérdésben

Az IOSZ a magyarországi fiatal proletárok szövetsége, és mint tiszta proletárképviseletnek, állásfoglalása csak az lehet, hogy amint semminemű munkáskérdés – a tanonckérdés sem oldható meg a mai tőkés gazdasági rend keretein belül. Ennélfogva javaslatunkban a következő szempontok vezetnek.

a) A tanonckérdésnek csak oly megoldásába nyugodhatunk bele, mely a mai tőkés társadalmi rend mielőbb várható nemzetközi összeomlása után felépülő szocialista társadalmi rendbe is átvihető.

b) Szövetségünk a megalkuvás nélküli osztályharc alapján áll, mint ilyen, célja a tőkés társadalmi rend megdöntése, az osztályellentétek teljes kiküszöbölése által. Ennélfogva nem lehetünk tekintettel a mi osztályérdekeinkkel ellentétes semminemű tőkés érdekeltségre. Nem lehetünk tehát tekintettel arra sem, hogy követelésünk megvalósítása mekkora terheket róna az osztályállamra, mely még legdemokratikusabb formájában sem más, mint a tőkés kizsákmányolás harci eszköze.

c) Tekintettel arra, hogy minden más kérdés megoldhatásának előfeltétele a gazdasági kérdések megoldása, itt csak legsürgősebb gazdasági követeléseinket említjük fel.

Követeljük tehát:

1. Minden 18 éven aluli munkásnak a magánüzemek és műhelyek gazdasági érdekköréből való kivonását a következő módon:

a) Minden 14 éven aluli gyermek csak elméleti oktatásban részesíthető.

b) 14–18 év közötti tanoncok csak állami tanműhelyekben taníthatók.

c) A tanoncok munkateljesítményeinél nem a mennyiségre, hanem a minőségre kell a súlyt helyezni, és általában a tanoncok foglalkoztatásánál a gazdasági szempontokat teljesen ki kell szorítani az oktatási szempontokért.

2. Minden 18 éven aluli gyermek eltartása és neveltetése államköltségen fedezendő.

3. A végrehajtás a következő módon történjék:

a) A tanoncok elsősorban a kisüzemekből vonandók ki, ahol elnyomatásuk a legnagyobb és az ellenőrzés a legnehezebb. Ezek számára, tekintettel arra, hogy ez nem jár különösebb műszaki nehézségekkel, a legjobban berendezett műhelyeknek kisajátítás útján való bevonásával azonnal tanműhelyek állítandók fel.

b) A nagyobb gyárakban haladéktalanul tanműhelyek rendezendők be, melyek úgy pénzügyi, mint igazgatási tekintetben közvetlenül állami kezelésben álljanak, és a gyár gazdasági ügymenetétől teljesen függetlenítessenek.

c) A végrehajtásból a munkáltatók feltétlenül kizárandók. A végrehajtó szerv az ifjúmunkásokból, tanítókból és az ezek által választott műszaki szakértőkből állítandó össze.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 17. 1. o.

61.

1919. január 31.
A SZIOSZ elmarasztalja a Népszava tanoncankétról szóló tudósítását

A Népszava vasárnapi számában cikk jelent meg a tanonckérdés reformját tárgyaló ankétról, amelyet a kereskedelmi miniszter hívott egybe. A tájékozatlanságról tanúskodó cikk egyes kitételei igen alkalmasak arra, hogy az öntudatos ifjúmunkásokat olyan színben tüntesse fel, mintha ők a levegőben röpködő, tartalmatlan jelszavaktól elkapatva, kielégíthetetlen követeléseket támasztottak volna a népkormány szocialista minisztereivel szemben. Cikkírónak tudnia kellett, hogy azon az ankéton az ifjúmunkások két csoportjának képviselői jelentek meg. A kommunisták által lepénzelt ifjak tényleg tűrhetetlenek és agresszívek voltak. Megszokott „forradalmi" frázisaikkal csak zavarták a tanácskozás menetét. *A szociáldemokrata ifjúmunkások ezzel szemben alapos részletességgel rámutattak arra, hogy a tanoncügy egyre izgatóbbá váló kérdéseit csak új, nagyszabású intézkedésekkel lehet megoldani.* „A fiatal lelkek vad háborgását", az „előrelátás hiányát", „a legsúlyosabb anyagi és erkölcsi nihilizmust" igen tisztelt cikkíró legföljebb az úgynevezett kommunisták díszifjúmunkásainál (jó részben éretlen diákgyerekek) tapasztalhatta.

A szakszervezetek és a szociáldemokrata párt által iskolázott, a viszonyokat mérlegelni tudó és a fokozatos fejlődés elvét valló szociáldemokrata ifjúmunkások tudják, hogy évtizedes mulasztásokat máról holnapra nem lehet helyrehozni. Bizalommal várnak a reformra, mert tudják, hogy az ország gazdasági arculatát újjáteremtő munkában teljesülni fog ez a kívánságuk, bár igenis hangoztatják, hogy a *tanoncnevelés mai szörnyű rendszere, a mindkét nembeli munkásifjúság nyomorúsága és kihasználtságának rettenetes tragédiája a reformálás terén a leggyorsabb tempójú haladást követeli.*

A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége emberfölötti munkát fejt ki, hogy az ifjúmunkásokat megmentse a túlfűtött szenvedélyek, délibábos képzelődések és kalandos próbálkozások sötét ködében született, a munkásosztály egységét megbontani akaró álkommunista párt próbálkozásaitól. Erő, egység és fegyelem a jelszavuk, és „magukra hagyatottságuk"-ban is

tudják a kötelességüket, de ezzel szemben a *Népszava* tájékozatlan és nyilván csak *vendégszereplő* cikkírójától *elvárják, hogy komoly munkálkodásukat, tanulni vágyásukat és a kizsákmányolás ellen folytatott küzdelmüket* ne vegye egy kalap alá a bolseviki rendbontók pénzét fogyasztó *alkalmi* ifjúmunkás-boldogítók handabandájával. *A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége*

Népszava, 1919. február 18. 6. o. *Néhány szó egy ankétról.*

62.

1919. január
Az Ifjú Proletár tudósítása
az IOSZ csepeli csoportjának megalakulásáról

Csepelen is megalakítottuk csoportunkat. Kázmér elvtárs ismertette a mozgalom célját, s szavai után lelkesen csatlakoztak a csepeli ifjúmunkások az IOSZ-hez. A megválasztott vezetőség: elnök: Brunzwig; titkár: Pásztor; másodtitkár: Szabó; pénztáros: Schuba; gazda: Weisinger; könyvtáros: Durucs; ellenőrök: Primus, Schneider, Dundits.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 3. 5. o. *Csepelen...* (Mozgalom rovat)

63.

1919. február 1.
Az Ifjú Proletár tudósítása az IOSZ
sportszakosztályának első értekezletéről

A sportszakosztály folyó hó 1-én tartotta első taggyűlését. *Klein* elvtárs ismertette a napirendet, melynek tárgyalásánál nagy vita fejlődött ki. *Ferenc* József elvtárs azon indítványánál, hogy alakítassék meg a külön ifjúmunkás-sportegyesület, *Mehr, Schwarz, Pataki* és *Klein* elvtársak hozzászólása után a taggyűlés úgy határozott, hogy csütörtökig, folyó hó 7-ig az MTE vezetőségétől kielégítő választ kér. Ezt a határozatot a taggyűlés 11 szó ellenében elfogadta. Ezután a következő tagokból álló bizottságot választották: Schwarz, Mehr Ferenc, Mehr József, Ferenc József, Pataki, Klein.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 10. 2. o. *A sportszakosztály...* (Mozgalom rovat)

64.

1919. február 1.
A Ganz-vagongyári ifjúmunkáscsoport csatlakozása az IOSZ-hoz

A Ganz-vagongyári ifjúmunkások február hó 1-én tartott értekezletükön Lőwy és Moór elvtársak ajánlatára egyhangúlag csatlakoztak az Ifjúmunkások Országos Szövetségéhez, és a következő határozati javaslatot fogadták el:

„A Ganz-gyári ifjúmunkások elítélik a szociáldemokrata ifjúmunkások rendbontó munkáját, kijelentik, hogy az Ifjúmunkások Országos Szövetségéhez akarnak tartozni, azzal egy véleményen vannak mindenben, és támogatják."

Az Ifjú Proletár, 1919. február 10. 2. o. *A Ganz-vagongyári...* (Mozgalom rovat)

65.

1919. február
Az Ifjú Proletár tájékoztatója az IOSZ Ifjúmunkás-könyvtár sorozatának megindításáról

Jövő héten megjelenik az Ifjúmunkás-könyvtár első füzete. A szociáldemokrata párt tízéves mulasztását igyekszünk helyrehozni azzal, hogy újjáalakulásunk után alig öt héttel útnak eresztjük a mi könyveinket. Mikor ezt a kis könyvtárat megindítjuk, öröm tölt el bennünket azért, mert ezzel a tettünkkel is régi ígéretet valósítunk meg, olyan ígéretet, amelyet nem mi tettünk, de amelynek keresztülvitele erkölcsi kötelességünk volt. Mi erősen hisszük, hogy ti is meg fogjátok érteni azt, hogy erre a könyvtárra nem azért volt szükség, hogy azt mi megcsináljuk, hanem azért csináltuk meg, hogy *minden egyes* ifjúmunkás el is olvassa, és tanuljon azokból. Oly olcsón fogjuk ezeket a füzeteket terjeszteni, hogy mindenkinek módjában lesz, bármily szegény is, megvásárolni.

Vigyék el ezek a könyvek a világosságot a legutolsó műhelybe is!

Az Ifjú Proletár, 1919. február 3. 4. o. *Ifjúmunkás-könyvtár...* (Hírek rovat)

66.

1919. február 3.
Az Ifjú Proletár tudósítása az ifjúkommunista sajtóanyagok rendőri elkobzásáról és az IOSZ központi lapjának betiltásáról

Ifjú proletárok! Elvtársak!

A rendőr „elvtársak" hétfőn újra a régi munkáspárti uralmat megszégyenítő módon garázdálkodtak. A papírrendelet áthágásának ürügye alatt – miután előbb a Vörös Újságot és a Vörös Újság szerkesztőségének tagjait fosztogatták ki a „rend" őrei – ellátogattak az Unió nyomdába is, ahol Az Ifjú Proletárt nyomják, és ott kiraboltak *bennünket:* elvitték Az Ifjú Proletár kinyomatott ötödik számát, *elvitték az Ifjúmunkás-könyvtár készülő első köteteinek kéziratait,* elrabolták papírkészletünket, mindent, ami kezük ügyébe esett. Eljárást indítottak ellenünk, és *nem engedélyezik lapunk további megjelenését.*

Erre el voltunk készülve, és el vagyunk készülve a jövőben is. Hiszen ösmerjük jól a burzsoázia „sajtószabadságát", mely szabadságot ad ugyan, de papírrendeletekkel és más, a legsötétebb Vázsonyi-korból visszamaradt kínzóeszközökkel el is veszi a szabadság gyakorlásának eszközeit. – Mi azonban nem törődünk a kizsákmányolást védők rendeleteivel, hanem *lapunkat továbbra is megjelentetjük.* Mai számunk – a papírkészlet elrablása miatt – csak négy oldalon jelenhet meg, *legközelebbi számunk azonban ismét eredeti terjedelmében fog megjelenni.*

Az Ifjúmunkás-könyvtár kéziratainak elrablása az első kötetek megjelenését is késlelteti, de rövidesen ezt az ígéretünket is beválthatjuk.

Nem félünk üldözéstől, börtöntől, elnyomatástól, nem félünk sem a fehérgárdától, sem az elvakult rendőr „elvtársainktól". Tántoríthatatlanul haladunk az osztályharc és az osztályharcos nevelés útján *a végső győzelemig.*

Az Ifjú Proletár, 1919. február 10. 1. o. *Ifjú proletárok! Elvtársak!*

67.

1919. február 9.
A szolnoki ifjúmunkáscsoport csatlakozása az IOSZ-hoz

Szolnokon 1919. február hó 9-én gyűlést tartottak elvtársaink „Az ifjúmunkásság helyzete és a szervezkedés" napirenddel. A gyűlésen Jászi Ferenc elvtárs elnökölt, a napirendet Bergmann Géza elvtárs ismertette. Rámutatott a mai társadalom vérlázító, elnyomó rendszerére az ifjúmunkásság határtalan kizsákmányolására. Azért járunk rongyokban, azért vagyunk éhesek és halványak, mert a fényes palotákban lakó, minden jóban dúskáló naplopók elrabolják tőlünk becsületes munkánk gyümölcsét. Nyomorúságos helyzetünknek nem foltozását, hanem gyökeres megváltoztatását követeljük. Majd a szervezkedés fontosságát és a független mozgalom szükségét vázolta. Jászi Ferenc elvtárs a szolnoki csoport nevében ragaszkodását fejezi ki a független ifjúmunkás-mozgalomhoz.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 17. 4. o. *Szolnokon...* (Mozgalom rovat)

68.

1919. február 13.
A Vörös Újság tudósítása az IOSZ Liebknecht-ünnepélyéről

Az IOSZ f. hó 13-án Liebknecht-ünnepet rendezett a régi képviselőházban. *Bergmann* elvtárs elnöki megnyitója után *Kun* Béla elvtárs tartott előadást Liebknecht életéről és munkásságáról, amelyet a közel ezerfőnyi hallgatóság lelkesen hallgatott végig. Utána *Engelhardt* elvtárs tolmácsolta a müncheni spartacusok üdvözletét. A gyűlést az ifjúmunkás-dalárda éneke nyitotta meg és zárta be, *Feldmann* elvtárs pedig Komjáth *Új Internacionálé* c. versét szavalta el. Az IOSZ előadás-sorozatának következő előadásai: február 20-án *Rákosi* Mátyás elvtárs *Az osztályharc* és 27-én *Lékai* János elvtárs *Tanoncreform vagy osztályharc* címmel a régi képviselőházban lesznek.

Vörös Újság, 1919. február 15. 4. o. *Az ifjúmunkások Liebknecht-ünnepsége*

69.

1919. február 14.
Az Új Korszak tudósítása
a Szocialista Középiskolai Diákok
Országos Szövetségének megalakulásáról

A Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetsége közel 1000 diák részvételével folyó hó 14-én tartotta alakuló közgyűlését a régi képviselőházban. Az elfogadott szervezeti szabályzat értelmében a szövetség célja először a szocialista világnézet alapján álló diákság tömörítése és továbbképzése, másodszor a középiskolai diákság önkormányzatának kiépítése, az önkormányzati szerveknek a diákpolitika terén való fokozatos szerephez való juttatása, harmadszor a diákság elhanyagolt szociális helyzetének minden eszközzel való sürgős megjavítása. A közgyűlés a szervezkedés szabadságának kieszközlése s az iskolánként kialakítandó bizalmi és városonként megszervezendő főbizalmi tanácsok kiépítése céljából egy 30 tagú ideiglenes választmányt küldött ki, melynek elnöke Lissauer József, alelnökei Palágyi Lajos Menyhért és Pisztora Ferenc középiskolai tanulók lettek. A gyűlésen dr. Böszörményi Sándor elvtárs hosszabb előadást tartott a szocializmusról, a történelmi materializmusról s a kommunizmusról, majd fölszólította a diákságot, hogy főfeladatának az utcai politika kizárásával a szocialista szellem s a szocialista munka elsajátítását tekintse.

Új Korszak, 1919. február 21. 4. o. *A Szocialista Középiskolai...* (Szakszervezeti élet rovat)

70.

1919. február
Földes Jolán interjúja Babits Mihállyal
a középiskola reformjáról
és a szocialista diákok szervezkedéséről

Most jöttem el Babitstól. Eddig csak előadásokon láttam, messziről, frakkban, úgy magasabb egy fél fejjel, keményebb, hűvösebb. Most barna ruhában volt, így mintha inkább megközelíthető lenne. Nagyon nyugodt, biztonságos, szédítően jó modorú, a szerénysége direkt imponáló. Van ugyan valami az udvariasságában, ami gondolkodóba ejtheti az embert. De oly feltétlenül jóakaratú, annyira emberi és elnéző, olyan szívesen tud belátni, méltányolni és értékelni, hogy hálásan kell figyelni, és el kell

hallgattatni magunkban, hogy: jaj, ennek az embernek most dolga van, tán ideges is vagy rosszkedvű!

Érdeklődött a Diákszövetség céljai iránt. A szociális kívánságainkat figyelemmel hallgatta, helyeselte.

„A tandíjeltörlést nagyon fontosnak tartom. De ezt hangsúlyozni kell, sokszor, állandóan, hangosan követelni, mert kell hogy foganatja legyen. Ingyenessé kell tenni a tudományt. Ez persze a régi államnak nem lehetett a célja, annak szüksége volt a tudatlanságra. De a jövő pacifista állama, amely hát – állítólag – már beállt, meg fogja valósítani az állami eltartást, és meg fog tenni mindent a tanulás megkönnyítésére."

Megkérdeztem, hogy milyennek akarná a jövő középiskoláját. Elgondolkozik, mosolyog, nagyon megrohantam az interjúval, nem számított rá, hogy a gondolataival, ötleteivel a nyilvánosságnak kell beszámolnia.

„A középiskolának – mondja kissé tűnődve (az arcán állandóan ott van a kemény agymunka kifejezése) – szerintem kétféle feladata van. Egyrészt a nemzet intelligenciájának a nevelése, másrészt meg a hivatalokra való kvalifikálás. És itt van a baj. A kettőt külön kell választani. Azért egységes lehetne a középiskola, mert abból, a szellemi vezetőket, írókat, művészeket, eszmeadó politikusokat, a tudomány fáklyavivőit nevelő, hogy úgy mondjam, elitiskolából nagyon kevés kell. Ez nyitva volna minden tehetség számára, és sokfelé kellene ágaznia, hogy minden tehetség a maga irányában érvényesülhessen. Ez az iskola végezné a humanisztikus kultúra átadását, a latin–görög műveltség fenntartását is. Nagyon nehéz lenne az anyaga, így a szelekció magától is elvégződne. Persze, a praktikus, kvalifikáló iskolát is meg kell reformálni. Szabadabb, bátrabb szellem kell mindenhova, nyitott út minden tehetség kifejlődéséhez. Itt hasznos és használható és szükséges tudást kell adni. Nagyon fontosnak tartom a rajzoktatást. Meglátni, megfigyelni csak a rajzolás tanít meg. A művelődéstörténetnél megint vigyázni kell, hogy ne évszámokkal operáljon. Abban az elitiskolában művészettörténet is lehet, de itt is először képet nézni tanuljanak meg, a nevek csak aztán jöhetnek. Évzáró vizsgára sincs szükség, csak felvételire, amelyik egyszerűen intelligenciavizsga lenne, és amelyiket akárki letehetne. Hiszen nem olyan rettenetes nagy baj, ha egyszer nem tudnak valamit..."

A Diákakadémiát nagyon jó intézménynek tartja. „Szellemileg zárt terület volt eddig az iskola. Az ifjúság nem szabadulhatott ki az iskola szellemi köréből. Rendkívül kinyílna a szemük, megnőne az érdeklődésük köre, ha a különböző iskolák diákjai érintkeznének egymással."

Még a lapunkról kérdeztem meg a véleményt. „Hát – mondta –, itt félek, hogy beleesik az önképzőkör hibájába, tudniillik: dilettáns irodalomra nevel. Ellenben nagyon fontos lehet mind a kettő, ha betölti két feladatát: tud érzületet táplálni, és tud tényleg tudományos és irodalmi képzést adni. A versírást, novellaírást bizony nem tartom szükségesnek. Amint eddig egyoldalú-

an a hazafias érzületnek volt melegágya az önképzőkör, most a humánus szellemet is kell ápolnia, érdeklődést ébresztenie minden érték iránt. Itt a lapjukra is fontos szerep várhat."

Különös gyönyörűségemre szolgált ez a beszélgetés. Érdekes volt megfigyelni a közös alapot, amelyre ennek a komoly, tiszta agyú embernek minden gondolata vonatkoztatódik: a nagy emberszeretetét, a segíteni vágyását. Ahogy most a mai látogatásom egységes impresszióját akarom számon kérni magamtól, nagyon könnyű a dolgom. Egyszerűen: örülök.

A Mi Szavunk, 1919. február 15. 5–6. o. Földes Jolán: *Beszélgetés Babits Mihállyal*

71.

1919. február 17.
Sportrovatot nyit Az Ifjú Proletár

Sport. E címen új rovatot nyitunk. Fontosnak tartjuk, hogy testünk is acélosan álljon ellen minden támadásnak. Amellett hogy ismereteinket tágítjuk, nem feledkezünk meg arról sem, mennyire fontos, hogy az új nemzedék testben is egészséges legyen. Külön sportszakosztályunk most már lendülettel hat majd oda, hogy minden téren az ifjak közé szórja a testnevelés gondolatát. Az a célunk, hogy tavasszal kimenjünk majd a szabadba, sőt oda fogunk hatni, hogy kint a szabad ég alatt tartsunk majd előadásokat, szemináriumokat. Itt említjük meg, hogy a mostani sportvezetők mellett *Havas* tanító elvtársunk vállalta magára a sportügyek intézését.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 17. 5. o. *Sport* (Mozgalom rovat)

72.

1919. február
Az Ifjú Proletár tudósítása
a Marx Károly Otthon felavatásáról

Első alkalmuk ez az osztályharc alapján álló öntudatos ifjúmunkásoknak, hogy maguknak állandó otthont létesítettek. Itt nem zaklatják az ifjúmunkásokat, mikor tanulni akarnak, sőt ki sem dobják őket holmi táncoló kispolgárok, mint azelőtt állandóan, mindenütt.

Szerény otthonunkban minden ifjúmunkás meg fogja találni azt, amit a

burzsoá társadalom a munkáscsaládok otthonainak nem juttatott: kellemes szórakozást és tudást. Itt fogják megtanulni az összetartást, a kapitalizmus elleni gyűlöletet, itt készülünk fel arra, hogy majd mint felnőtt munkások a munka társadalmának tudásunk erejével megdönthetetlen oszlopai lehessünk.

Az avatóünnepélyen megjelent ötszáz ifjúmunkásnak Balogh László és Laufer Mihály elvtársak beszéltek Marx Károly történelmi jelentőségéről, és felkérték az elvtársakat, hogy a marxi tanokat, miután megtanulták, dobják oda közkincsül az ifjú proletárok ezreinek. Feldmann Ferenc elvtárs szavalt, és az elvtársak munkásdalok éneklésével fejezték be a szépen sikerült ünnepélyt.

Az Ifjú Proletár, 1919. március 9. 6. o. *„Marx Károly Otthon"*... (Mozgalom rovat)

73.

1919. február 20.
Az Ifjú Proletár tudósítása
az IOSZ vezetőinek letartóztatásáról

Az ifjúmunkás-mozgalom tizenöt éves fennállása óta, valamint a háború négy és fél esztendeje alatt nem részesült annyi üldöztetésben, mint amióta független ifjúmunkás-mozgalommá alakult át.

Pedig a háború ideje alatt és azelőtt a nép legádázabb ellenségei uralkodtak. Nem volt gyülekezési jog, nem volt sajtószabadság, nem volt demokrácia, jogegyenlőség, és mégsem kobozták el az ifjúmunkások lapját, az ifjúmunkás-mozgalom vezetőit nem tartóztatták le, sőt felfegyverzett katonák sem szállták meg a központi titkárság irodáját. Hát mi a bűne a független ifjúmunkásoknak? Ami miatt a népkormány és ennek rendőrsége oly kiváló munkát igyekszik nálunk végezni.

Talán az, hogy a szocialista igazságokról, osztályharcról, osztályok közötti különbségekről világosítjuk föl az ifjúmunkások ezreit? Vagy talán az, hogy a proletárifjúság az iskolázottság hiányait pótolhatja a helyiségeinkben rendezett helyesírási, földrajzi, természettudományi, egészségügyi, közgazdasági és irodalmi szemináriumokon? Talán az, hogy hét hét alatt Budapest és környékén, valamint vidéken tizennyolc könyvtárat állítottunk fel, hogy otthont létesítettünk a VII. kerületben, és minden kerületben, ahol módunkban állott, helyiségeket szereztünk be, hogy az ifjúmunkások a fárasztó napi munka után szórakozhassanak, tanulhassanak?

Mindez elég ok volt arra, hogy Bergmann Géza (elnök), Balogh László (alelnök), Lékai János (titkár) és Haberland Lajos (Az Ifjú Proletár segéd-

szerkesztője) elvtársakat letartóztassák, és őket rémregénybe illő módon bántalmazzák. Mindez szükségessé tette, hogy fegyveres csapatok szállják meg a titkárságot. De nagyon leverten távozhattak el az urak, mert a szekrények, íróasztalok tüzetes átkutatása után sem tudtak egyéb terhelő bizonyítékot elvinni, mint egypár kommunista füzetet, melyeknek a könyvtárakban a szociáldemokrata könyvek mellé kellett volna kerülni. Elvitték még leveleinket, melyeket vidéki csoportjainktól kaptunk, egypár nyugtát, üzleti számlát és huszonöt-harminc darab Liebknecht Károly, Luxemburg Róza és ifjúmunkás internacionálé levelezőlapot. Majd nagy vörös zászlónkat bontották ki, melyen a következő felírást olvasták: *Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!* Sokáig tanakodtak felette, elvigyék-e vagy se. Végre megjött a jobbik eszük, és nem vitték el.

Na, urak, ezzel befejezték munkájukat. Most jöjjön a bizonyítás. Mi jól tudjuk, hogy ennek az osztályállamnak, mely csak öt-hat elemit juttatott a proletárok gyermekeinek, és azt is a saját céljaira használta fel, nem jól esik végignézni ezt a felvilágosító munkát. Nem tetszik a rablógyilkos burzsoárend képviselőinek, hogy van a proletárifjúságnak egy szervezete, hol a tőkések kizsákmányolásának túlkapásait korlátok közé tudják szorítani, s az sem tetszik nekik, hogy van egy hely, ahol oly sok sérelem orvoslásra talál.

Az emberi társadalom heréi érzik már, hogy a dolgozó milliók nemsokára öntudatra ébrednek, és megszüntetik jogtalan uralmukat. Azért még kísérleteznek, de ez nem más, mint végső vonaglásuk.

Fel, elvtársak, a munkára, ne ismerjünk akadályt, az üldözőknek az legyen a válaszunk, hogy kétszer-háromszor annyian fogják hallgatni a szemináriumokat és előadásokat. Még egyszer annyian fognak könyveket olvasni.

Le az elnyomókkal!

Le a tudatlansággal!

Éljen a fölvilágosodottság, a tudás!

Az Ifjú Proletár, 1919. március 9. 1. o. *Hát ez is bűn?*

74.

1919. február 21.
A Régi Galileisták tiltakozása a kommunista vezetők letartóztatása és bántalmazása ellen

...A Régi Galileisták Szabadszervezete pénteken este a letartóztatott kommunista vezérek ellen a rendőrök által elkövetett merénylet folytán rendkívüli taggyűlést tartott, amelyen egyhangúlag a követ-

kező határozati javaslatot fogadta el, amelyet küldöttség fog eljuttatni a köztársaság elnökéhez és a miniszterelnökhöz:

A Régi Galileisták Szabadszervezete forradalmi múltjára hivatkozva, jogának és kötelességének tartja, hogy teljes erkölcsi súlyával állást foglaljon a rendőrség tagjai által elkövetett merénylettel szemben. A szabadszervezet megállapítja, hogy ez a bűncselekmény nem a kommunista mozgalomnak ügye, egyáltalában nem politikai kérdés, hanem az emberi civilizáció kérdése, megbecstelenítése a forradalom erkölcsi eszméinek.

Ebben a felháborító merényletben ráismerünk a budapesti rendőrség régi arculatára, mellyel mi, Régi Galileisták annyiszor állottunk szemben, legutóbb a lánchídi vérengzés alkalmával, két nappal a forradalom előtt. A rendőrség szellemének forradalmi átalakulását mi csupán a brutalitás vakmerő fokozódásában látjuk. A forradalom élő lelkiismerete és az emberiség nevében követeljük:

1. A merényletben részes rendőrlegények és tisztek azonnali elmozdítását és a bűnvádi eljárásnak független bíróság által leendő haladéktalan megindítását és lefolytatását;

2. a rendőrségen uralkodó közveszélyes szellem teljes kiirtását és valódi néprendőrség felállítását;

3. végül a rendőrség éléről való haladéktalan eltávolítását annak az embernek, aki ezt a gyáva merényletet a vérbosszú jogán nyilvánosan „megérteni" merészelte.

Politikai pártállás nélkül valljuk, hogy ez a szellem, ha idejében le nem törik, a forradalom vívmányait el fogja pusztítani, és a teljes felbomláshoz vezet.

Világ, 1919. február 22. 5. o. *Letartóztatták a kommunista párt vezetőit*

75.

1919. február 22.
A Galilei-kör tiltakozó röpirata
a kommunista vezetők letartóztatása
és bántalmazása ellen

Munkások! Katonák! Diákok!
A forradalom veszélyben van!

Jól tudtuk, hogy azokból, *akik pártjukon belül sohasem tűrtek meg elvi ellenzéket,* akik befelé mindig a rágalom, a terror, a rosszhiszemű gyanúsítás fegyverével harcoltak, nem lesznek a szólás, a gyülekezés, a

sajtó szabadságának hívei akkor sem, ha forradalmi ténnyel megszerzik *Tisza István brutális rendőrei* felett a közvetlen hatalmat.

Nem csodálkozunk azok árulása felett, akik már a januári tömegsztrájk idején sem riadtak *vissza attól,*

hogy rendőrkézre adják ellenzéküket.

Február 21-i cselekedetükkel is méltóvá váltak azokhoz, akik egy Liebknechtet és Luxemburgot életükben rágalmazták, Szabó Ervint pedig „futó bolond szobatudósnak" neveztek, mert rámutatott arra, hogy *ilyen politikai erkölcsökkel nem lehet az emberiség jövő házát felépíteni.*

Mi, galileisták egyek vagyunk az emberiség haladásába vetett fanatikus hitben és az azért való küzdelem komoly akarásában.

Vannak köztünk olyanok, akik azt hiszik, hogy a jövő társadalmát *demokrácián keresztül is, vagy csakis így lehet* felépíteni. Vannak, akik a becsületes *elvi alapon álló proletárdiktatúrában* látják a haladás következő lépcsőfokát.

De nem lehet köztünk egy sem olyan, *aki undorral ne fordulna el attól a demokrácia álarcában fellépő, minden erkölcsi alapot nélkülöző klikkdiktatúrától és terrortól,* amely egy nagy koncepciójú forradalmi politika helyett a *forradalmi lehetőségek kihasználásának áll útjában, és az egész forradalmat dönti veszélybe.*

Meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy *még a Tisza-uralom se vetemedett a véleményszabadság olyan durva megsértésére, mint most a népkormány.* Mert mikor 1912. május 23-án a szociáldemokrata párt által rendezett politikai demonstrációban több rendőr életét vesztette – *a Tisza-uralom nem felelt azzal, hogy az egész pártvezetőséget letartóztatta és rendőrök által félholtra verette volna.*

Éppen ezért a Galilei-kör 1919. február 22-én megtartott nagygyűlésén kimondja:

hogy amiként nem félt a régi rezsim terrorjától, éppúgy, ha kell, felveszi a jelenlegi kormánnyal szemben is az eszmék szabadságáért a harcot.

A kommunista vezérek ellen elkövetett brutalitásokért a *kormányt* és nem az eszközül felhasznált rendőröket *teszi felelőssé.*

Követeli a Tisza-uralom vörös kokárdával feldíszített rendőreinek régi szervezett munkásokkal való kicserélését.

Követeli a nagygyűlés, hogy széles körű, gyors és a nyilvánosság ellenőrzése alatt álló vizsgálat derítse ki, hogy volt-e a kommunista pártnak és letartóztatott vezéreinek közvetlen része a Népszava előtti véres tüntetésben.

Követeli végül a nagygyűlés azoknak a letartóztatottaknak azonnali szabadon bocsátását, kiknek a Népszava előtti tüntetésben nyilvánvalóan semmi részük nem volt, s kiket csupán kommunista meggyőződésükért tartóztattak le.

Párttörténeti Intézet Archívuma. Röpiratgyűjtemény. I./90/1919/840.

76.

1919. február 24., 26.
A Régi Galileisták tiltakozása
Károlyi Mihálynál és Berinkey Dénesnél
a kommunistákkal szemben elkövetett
rendőri kegyetlenkedések miatt

A Régi Galileisták Szabadszervezete hétfőn este gyűlést tartott, amelyen egyhangúlag kimondották, hogy a legerélyesebben tiltakoznak a rendőri brutalitások ellen, és állást foglalnak a szabadságjogok védelme mellett. A határozatot ma négytagú küldöttség útján átadták Károlyi Mihály elnöknek és Berinkey Dénes miniszterelnöknek. A küldöttséget, amelynek tagjai dr. *Csécsy* Imre író, Gimesné dr. *Hajdu* Lili orvos, *László* György mérnök és *Podach* Erich tanárjelölt voltak, ma délután négy órakor fogadta Károlyi Mihály.

A küldöttség vezetője, dr. *Csécsy* Imre kifejtette, hogy a Régi Galileisták Szabadszervezete nem pártpolitikai alakulat, hanem annak a forradalmi magyar ifjúságnak a szövetsége, amelynek tagjai bármilyen párthoz tartozzanak is, *cselekedeteik szabályozójául mást, mint az erkölcs és tudomány törvényeit elfogadni nem hajlandók.* Ha a pártpolitikusok úgy látják, hogy veszélybe jutottak a forradalom vívmányai, mi viszont megállapítjuk, hogy azok az eszközök és módszerek, amelyekkel ezeket elhárítani igyekeznek, *veszedelembe sodorták a forradalom erkölcsi eszményeit.* A politika erők küzdelmének rezultánsa; ennek a harcnak azonban kell hogy meglegyenek a maga genfi konvenciói, és az erőknek e harca felett kell hogy szilárdan álljanak az erkölcs egyetemes törvényei, a humanitás ideáljai. Semmilyen politikai érdek sem engedheti meg, hogy a szabadságjogokon rendőrcsizmák gázoljanak keresztül. A kommunisták bántalmazását nem lehet a politikai érdekek szempontjából vizsgálni. Hogy a proletariátus diktatúrája kívánatos-e vagy sem, az politikai kérdés, amelyet döntsön el a társadalom úgy, ahogyan tudja; de hogy a rendőrség diktatúrája nem kívánatos, az nem politikai kérdés, az egyáltalában nem lehet kérdés senki számára. Egyébként nem is csupán a kommunistákról és nem csupán egyes feldühödt rendőrök atrocitásairól van szó. A politikai üldözésnek ez az egész módszere, amelyet egyes közegek vagy hatóságok gyakorolnak, amikor *konkrét bűncselekmény gyanúja nélkül* letartóztatják valamely párt tagjait, lista szerint, *csupán azért, mert ehhez a párthoz tartoznak:* ellentétben van a forradalom legértékesebb vívmányaival, az egyesülés és gyülekezés jogát, a gondolat és szólás szabadságát biztosító néptörvényekkel. Ezeknek a vívmányoknak megóvása érdekében, amelyekért a Régi Galileisták nemegyszer tették kockára életüket is a forradalmi magyar ifjúság élén, fordulnak most Károlyi Mihályhoz, mint *a köztársaságnak a po-*

litikai küzdelmek felett álló pártatlan fejéhez s a nemzet legfőbb erkölcsi fórumához, arra kérve őt, hasson oda, hogy a politikai védekezésnek ezt a módszerét úgy a kommunistákkal, mint akármilyen más, ún. jobboldali ellenforradalmi mozgalommal szemben megszüntessék, az elkövetett brutalitások ügyében indított vizsgálatot teljes szigorral folytassák le, a tetteseket már most mozdítsák el, *közöttük legelsősorban Dietz főkapitányt, aki ezeket még ma is nyilvánosan védeni merte*, végül engedélyt kértek arra, hogy közülük hárman meglátogathassák a foglyokat, és észrevételeiket az elnökkel közölhessék.

Károlyi Mihály elnök nagy érdeklődéssel és látható rokonszenvvel hallgatta végig a Régi Galileisták álláspontját. Kijelentette, hogy a rendőri brutalitásokat *a legteljesebb mértékben elítéli, és szégyenletesnek tartja*, a tettesek ellen a legerélyesebb vizsgálatot rendelte el. Ami a kérdés politikai részét illeti, az ő álláspontja az, hogy *semmilyen eszmei harcot erőszakos eszközökkel elnyomni nem szabad*, de viszont erélyt, sőt ha kell, erőszakot kell alkalmazni mindazok ellen, akik akár jobbról, akár balról *fegyverrel* igyekszenek megdönteni a forradalom vívmányait, megakadályozni a kormányt konszolidáló munkájában. Hogy ennek a mi munkánknak mi lesz majd az eredménye: *kommunista köztársaság-e vagy valami más*, azt a jövő dönti el – ezért fogjuk már legközelebb kiírni a választásokat –, de aki a kommunizmust ma erőszakos eszközökkel akarja megvalósítani, az az ő meggyőződése szerint *az ellenforradalom talaját készíti elő*.

Az elnök azután átvette a Régi Galileisták memorandumát, és megígérte, hogy indítványaikat behatóan meg fogja fontolni. A küldöttség még külön felhívta Károlyi figyelmét egy konkrét esetre: *Sugár* Tivadar ügyére, aki a Tisza–Wekerle-rezsim alatt egy évig ült börtönben antimilitarista izgatás miatt, s akit most betegen újból börtönbe hurcoltak, mert neve a kommunisták taglistáján szerepelt, noha a párt működésében aktíve nem is vett részt. Károlyi följegyezte az adatokat, és megígérte, hogy ebben az ügyben is igazságot szolgáltat.

A küldöttség azután *Berinkey* miniszterelnökhöz ment, aki a következőket válaszolta:

A kormánynak nincsen szándékában semmilyen pártnak a tagjait sem üldözni pusztán politikai hitvallásuk miatt. Ő csupán arra adott utasítást, hogy *azokat tartóztassák le, akiket konkrét ellenforradalmi bűncselekmények gyanúja terhel*. A vizsgálat adatait még nem volt ideje áttanulmányozni, így a konkrét kérdésekben nem mondhat véleményt. A rendőrök és népőrök által elkövetett cselekmények ügyében szintén vizsgálat van folyamatban. Végül megígérte a miniszterelnök, hogy a küldöttség által megnevezett három Régi Galileista magánszemélyekként meglátogathassa a letartóztatottakat, és sorsukról informálódjék. Értesülésünk szerint a ma esti minisztertanácson, me-

lyen *Károlyi* is részt vett, felolvasták és élénken tárgyalták a Régi Galileisták memorandumát. A memorandumot a Világ e hó 22-i számában közöltük...

Világ, 1919. február 27. 4. o. *A Régi Galileisták a rendőri brutalitások ellen és a szabadságjogok védelméért*

77.

1919. március 2.
A makói ifjúmunkáscsoport csatlakozása az IOSZ-hoz

A makói ifjúmunkások március 2-án tartották alakulóülésüket. Lelkes ifjúmunkássereg jelentette be a szövetségünkhöz csatlakozását. A vezetőség a következőképp alakult. Elnök: Horváth, titkárok: Hejt és Balogi, pénztáros: Horváth István, ellenőrök: Simon és Nacsa, számvizsgálók: Szántó és Rózsa, választmányi tagok: József, Jenő, Joó, Faragó, Kocsis, Rátkai, Jánosi és Pallagi elvtársak.

Az Ifjú Proletár, 1919. március 30. 7. o. *A makói ifjúmunkások*... (Mozgalom rovat)

78.

1919. március 5.
A SZIOSZ nyomatékos figyelmeztetése tagjaihoz az IOSZ-tól való elhatárolódásra

A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége nyomatékosan figyelmeztet mindenkit, hogy a szervezet nevében csakis a Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetségének titkársága (Budapest, Erzsébet körút 41.) által kiállított igazolvánnyal ellátott elvtársak jogosultak eljárni. A bolseviki rendbontók pénzét fogyasztó diákgyerekeknek az elvtársak ne üljenek föl.

Népszava, 1919. március 5. 6. o. *Óvás* (Hírek rovat)

79.

1919. március 9.
Lékai János írása az IOSZ elleni szociáldemokrata támadásról

A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége ismét támadást intézett ellenünk. Mi a ránk szórt rágalmak és támadások özönére nem válaszolunk, mert *mi a kizsákmányoló burzsoázia, nem pedig más nézeten lévő ifjúmunkás-testvéreink ellen küzdünk.* Ez a támadás azonban nem bennünket ér, hanem az ifjúmunkásságot, amelynek érdekeit mi megalkuvás nélkül képviseltük a Méhely államtitkár úr által összehívott ankéton. A kormánypárti ifjúmunkások „délibábos képzelődések és kalandos próbálkozások sötét ködében születettek"-nek bélyegzi azokat a követeléseket, melyeket nagyjából a *szociáldemokrata* tanítók is magukénak vallanak, és azt mondják, hogy „levegőbe röpködő, tartalmatlan jelszavaktól elkapatva, kielégíthetetlen követeléseket támasztunk" akkor, amikor az *1901-ben* tartott osztrák kongresszus a következő határozatot hozta Bécsben: „Tekintve azt, hogy a határtalan tanoncnyomort apró-cseprő reformokkal megszüntetni nem lehet, a pártnap a tanoncoknak *a műhelyekből való kiemelését és tanműhelyek felállítását követeli,* megbízható ipari munkásság nevelése céljából. Az állam ne csak a tanműhelyek felállításáról és fenntartásáról, hanem *a felvett tanulók ellátásáról is gondoskodjék.*"

Amióta az osztrák szociáldemokrata párt ezeket a követeléseket írásba foglaltatta, *tizennyolc* esztendő múlt el. Tizennyolc hosszú esztendő, mely alatt egy világháború vérzivataros fertőjéből Oroszországban megszületett és élő valóság lett a szocialista állam. Európában mindenütt a szocialisták vannak kormányon, vagy irányítják a kormányzást. Akkor felállították azt az *egyetlen* megoldást, mely az ifjúmunkásságot sötét helyzetéből kiemeli, a magyar szociáldemokrata ifjúmunkások „megszokott forradalmi frázisnak", „tűrhetetleneknek és agresszíveknek" neveznek bennünket *csak* azért, mert megalkuvás nélkül, forradalmi lendületünk minden őszinteségével *merjük* akarni azt, amit ők hirdettek. Mi azon az ankéton is kijelentettük és lapunk hasábjain nem győzünk hangoztatni, hogy mi tényleg nem várunk megújhodást a mai osztályállamtól, mi igenis vagyunk, akik voltunk, az osztályharc alapján álló forradalmi szervezet, mely nem tűr megalkuvást, és megy, rohan a végső cél: a szocialista társadalom felé!

Az Ifjú Proletár, 1919. március 9. 2. o. Lékai János: *A szociáldemokrata ifjúmunkásság az ifjúmunkások ellen*

80.

1919. március 16.
A SZIOSZ felhívása a szervezett munkásokhoz a szociáldemokrata ifjúmunkás-mozgalom támogatására

Az ifjúmunkások sorsával komolyan ki törődött a szervezett munkásságon kívül? Az állam, a társadalom sohasem méltatta figyelemre ezeket a páriákat. Tűrte szenvedéseiket közömbösen, és még a jótékonykodás langyos, lelkiismeret-nyugtató olajcsöppjeit sem hullajtotta sebeikre. Az uralkodó osztályok gőgösen és brutálisan elnéztek az ifjúmunkások szenvedései, méltatlan helyezete fölött. A képmutató kapitalista érdekeltség sunyi ábrázattal a magyar ipar fejlesztéséről szónokolt, de ugyanakkor az ipari termelés legfontosabb tényezőjét: a munkást végletekig kizsákmányolta már a tanoncévek alatt is.

A szervezett munkások voltak az egyedüliek, akik szót emeltek az ifjúmunkások kizsákmányolása ellen. Kongresszusokon, kollektív szerződések tárgyalásánál, a munkásmozgalom irányító munkájában nem hiányzott az ifjúmunkásokra való rágondolás sohasem. A szervezett munkásság, a szociáldemokrata párt érezte, hogy minő fontos dolog az *ifjúmunkások védelmezése,* de érezte és tudta azt is, hogy fontos és szükséges *az ifjú proletárok oktatása és szervezése is.* A magyarországi szociáldemokrata párt és a magyarországi szakszervezetek a régi rendszer szolgabírái és az egyesülési jogot korlátozó törvények és rendeletek miatt nem tudtak úgy fejlődni, mint ha előttük szabad lett volna az út. Mégis nemcsak erkölcsi, de anyagi támogatást is nyújtottak az ifjúmunkásoknak. Szervezeti helyiséget, lapot és egyéb támogatást kaptak. Nem sok volt az, amit a párt és a szakszervezetek adhattak, mert nem volt miből, de bizonyára sokkal többet adnak, ha nem szűkölködtek volna, mert minden pártfórumot az a meggyőződés vitte, hogy *legfontosabb föladataink egyike a munkásifjúság szocialistává nevelése.* Ez a hit és meggyőződés, a koldusfilléreknek megosztása adja meg értékét annak a szeretetteljes támogatásnak, amelyet az ifjúmunkás-mozgalom a szakszervezetek és a szociáldemokrata párt részéről kapott.

Ma a magyarországi munkásmozgalom óriásivá növekedett. Eszközei megsokasodtak. Ma az ifjúmunkás-mozgalommal is többet kell és lehet is törődni. Az ifjúmunkás-mozgalomra többet lehet áldozni. *A szociáldemokrata párt a hagyományoknak megfelelően valóban többet is törődik, és nagyobb áldozatot hoz az ifjúmunkás-mozgalomért.* Kell is, hogy ez így történjék! Az ifjúmunkás-mozgalom erősödése, az ifjúmunkások szocialistává nevelése óriási fontosságú a munkásmozgalom szempontjából. Ezért arra kell kérnünk *minden szervezett munkást, valamennyi szakszervezet vezetőségét és a vidéki*

pártszervezeteket, hogy támogató karjukat nyújtsák az ifjúmunkás-mozgalom felé. Segítsék elő a tanoncok szervezését, hogy ne legyen egyetlenegy sem, aki nem tagja a szociáldemokrata ifjúmunkás-szervezetnek. *(Minden megkeresés a Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetségéhez, Budapest, Erzsébet körút 41. szám alá küldendő.)* Az elvtársak jól tudják, hogy a magyar bolsevikiek az orosz rubelek segítségével eltántorítottak egy sereg ifjúmunkást a szociáldemokrata ifjúmunkás-szervezettől, és külön szervezetbe csoportosították őket. Bár az *ifjúmunkások nagy tömegei impozáns és méltóságteljes egyhangúsággal törtek pálcát az egység- és rendbontók fölött,* mégis az elvtársak segítségét kell kérnünk, hogy *világosítsák föl a még indifferens tanoncokat arról, hogy hová kell tartozniok.* Rendeljék meg és olvastassák velük *Az Ifjúmunkást,* a szociáldemokrata ifjúmunkások harcos lapját, amely *az ifjúmunkások gazdasági érdekeinek hangoztatása mellett, tudományos, ismeretterjesztő és szórakoztató cikkekkel igyekszik a munkásifjúság szellemi színvonalát emelni.*

Előfizetési ára: Budapesten és vidéken egy évre 3 korona 60 fillér, fél évre 1 korona 80 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapesten, Erzsébet körút 41.

A bolseviki ifjúmunkás-mozgalmat jó részben diákok vezetik, akik a munkásmozgalmat nemigen ismerik, és helytelen irányba akarják terelni az ifjúmunkás-mozgalmat, amelynek pedig egyetlen legfőbb hivatását a szocialista nevelésben kell látni.

A szociáldemokrácia gondolatvilágát kell belevinni az ifjúmunkások lelkébe, hogy ha a tanoncsorból kikerülnek, mint kész szocialisták beléphessenek a sorba, a szociáldemokrácia seregébe, amely rendületlenül menetel a végső fölszabadulás felé. Ez a munka azonban csak a szervezett munkásság legteljesebb támogatásával végezhető sikeresen. Ezért kérjük az elvtársak erőteljes támogatását.

A Szociáldemokrata Ifjúmunkások
Országos Szövetsége

Népszava, 1919. március 16. 6. o. *Az ifjúmunkások...*

81.

1919. március
Ifjúkommunisták letartóztatása
a KMP sajtótermékeinek terjesztése miatt

A budapesti kir. ügyészségtől

A lázadás és köztársaság elleni bűntett miatt gyanúsított *Kun Béla* és társai bűnügyében a főkapitányság *Grosz László* 17 éves, VII. gimnáziumi tanulót március hó 7-én letartóztatta, mert a nevezett a f. évi március 7-én tartott pincérfelvonuláson kommunista röpiratot osztogatott, és Vörös Újságot árult. A nevezett tagja volt a kommunista pártnak, állítása szerint azonban a pártból kilépett.

Grosz Lászlót bekísértetésekor, e hónap 9-én saját hatáskörömben szabadlábra helyeztem, a reá vonatkozó iratokat pedig a fiatalkorúak bíróságához tettem át.

Ugyancsak március 7-én a *Leleplezve* című kommunista plakát kiragasztása és a Vörös Újság árusítása miatt letartóztatta a főkapitányság *Grünfeld Adolf* kommunista betűszedőt, továbbá *Kovács Gyula* és *Koszó Antal* le nem szerelt rokkant katonákat, akik nem tagjai a kommunista pártnak. A nevezetteket bekísértetésükkor, március 9-én saját hatáskörömben szabadlábra helyeztem.

A f. évi március hó 4-én a *Győrött az ellenforradalom* című kommunista röpirat osztogatása miatt *Müncz Alajos* 22 éves szabósegédet a rendőrség letartóztatásba helyezte.

A vizsgálóbíró a rendőrség által elrendelt előzetes letartóztatást fenntartotta, a vádtanács a vizsgálóbíró végzését helyben hagyta. A nevezettnél letartóztatásakor *ekrazitot* találtak. Fogva tartása ez alapon szükségesnek mutatkozik.

Röpirat-osztogatás és a Vörös Újság árusítása miatt tartóztatta le a f. hó 3-án a főkapitányság *Orsola Géza* kommunistát. Letartóztatását a vizsgálóbíró fenntartotta, s a vizsgálóbíró határozatát a vádtanács helyben hagyta. Minthogy a nevezett közveszélyes munkakerülés miatt már büntetve volt, s elfogatásakor hamis kulcsot is találtak nála, fogva tartása szintén szükséges.

A rendőrség bekísérte még *Jakubovics Hermannt, Nyúl Mihályt, Fendi Istvánt, Lukács Jánost* és *Banyán Mihályt* azért, mert kommunista röpiratokat osztogattak. A vizsgálóbíró előzetes letartóztatásba helyezte őket. Az iratok felfolyamodás folytán a vádtanácshoz kerültek. A vádtanács fogva tartotta őket, időközben azonban a vizsgálóbírónál szabadlábra helyezésüket indítványoztam, s a vizsgálóbíró a mai napon mind az 5 terheltet szabadlábra helyezte.

A f. évi március 12-én bekísérte a rendőrség *Jovelity Miklós* cipészsegédet, *Spitzer Jenő* kovácssegédet és *Sütő Ferenc* fiatalkorú napszámost kommunista röpiratok osztogatása miatt. Az eddigi adatok szerint egyik sem kommunista. Saját hatáskörömben szabadlábra helyeztem őket.

Ugyancsak szabadlábra helyeztem a győri államügyészség által röpiratosztás és a Vörös Újság árusítása miatt ide átkísért *Balogh Gézát* és *Molnár Gyulát* is.

Budapest, 1919. évi március hó 14. napján.

Dr. Váry Albert

Párttörténeti Intézet Archívuma, 653. f. 4/V l. 1919–9977. 17. l. (Tisztázat)

82.

1919. március 17.
A budapesti államügyészség vádemelése
a kommunista ifjúsági vezetők ellen
a Kun Bélával és társaival
kapcsolatos perben

Budapesti államügyészségtől
Dr. Székely Lajos
vizsgálóbíró úrnak,
Budapest

...4. *Krammer Sándor,* a Vörös Újság kiadóhivatali tisztviselője havi 900 koronával Nánássy Györggyel együtt a katonamozgalom vezetője volt. A kommunista pártnak a megalakulása óta tagja. Részben ő intézte a fegyverek beszerzését is. Engländer Adolf kommunistának a párt megbízásából 4500 koronát adott fegyverek beszerzésére. Ő vezette a katonatagokról is a könyveket. A proletárdiktatúrának fegyveres erőszakkal való felállítása érdekében, kivált a kaszárnyákban s 1918. évi november hó 30-án a régi képviselőházban az Ifjúmunkások Szövetségének alakulógyűlésén (1. Vörös Újság 1. sz.) fejtett ki erős agitációt...

7. *Boros László* (Boross F. László) a kommunista párt megbízásából Lékai (Leitner) Jánossal együtt az Ifjú Proletár című kommunista lapot szerkesztette. Havi fizetése 1000 korona volt; költségekre, diszkrét kiadásokra havonként még 1000 koronát kapott. Az Ifjú Proletárba s a Vörös Újságba több cikket írt. Beismeri, hogy tudatában volt annak, hogy a kommunista párt célja a burzsoázia lefegyverzése, a kormány megbuktatása és a mai nép-

köztársasági államforma erőszakos megváltoztatásával, a proletárdiktatúra felállítása volt, s mégis tevékenyen közreműködött a párt munkálataiban. Hajdu Pállal közös lakásukon a házkutatást tartó rendőrök fegyvereket találtak. A február hó 20-án, a Vigadóban tartott gyűlés jegyzője volt...

20. *Lékai (Leitner) János* az ifjúmunkások országos kommunista szövetkezetének a titkára. (E szövetség költségeit Kun Béla fizette az oroszországi agitációs pénzből.) Az Ifjú Proletár című kommunista lap egyik szerkesztője. Szóban és írásban hirdette a kommunisták célját. A proletárok felfegyverzését s a proletárdiktatúrának erőszakkal való felállítását...

27. *Balogh László* az ifjúmunkások kommunista szervezetének az alelnöke és pénztárosa. A kommunista elveket s a proletárdiktatúra szükségességét a szervezetben hetenként 3-szor tartott előadásaiban hirdette a fiatal kommunisták közt. Kun Béláéktól a mozgalomra 30–35 ezer koronát kapott...

44. *Lengyel József* az ifjúmunkások kommunista szervezetében vezető szerepet vitt. Agitátori tevékenységéért a kommunista párttól 1000 koronát kapott, a házkutatás alkalmával fegyver- és pisztolytöltényeket találtak nála...

47. *Bergmann Géza.* 1918. évi november hó 30. napján az ifjúmunkások szövetkezetének alelnökévé választották. Először a szocialista párthoz akartak csatlakozni, de onnan nem kaptak megfelelő támogatást. Kun Béla felhívására, aki nekik 80 000 korona támogatást ígért, a kommunista párthoz csatlakozott. A Marx és Engels tanának híve. E tanokat hirdette. Beismeri, hogy tudta, hogy a kommunisták erőszakkal akarnak hatalomra jutni. Kommunista röpiratot írt. December hó 22. óta elnöke az ifjúmunkások kommunista szervezetének...

Budapesten, 1919. évi március hó 17.

Dr. Váry Albert sk.
főállamügyész-helyettes

Párttörténeti Intézet Archívuma, 653. f. 4/V l. 1919–9977. 24–26., 29–31., 36–37. l. (Tisztázat)

83.

1919. január–március
Adatok a budapesti tanoncok hatósági munkaközvetítéséről

Az elmúlt évnegyedben a budapesti hatósági munkaközvetítőnél 11 497 munkahelyet jelentettek be, s így az elmúlt év december haváról elintézetlenül áthozott 1285 megbízással együtt 12 782 munkahelyet

tartottunk nyilván. Ebből 7530 férfiak, 4751 nők és 501 tanoncok részére ajánltatott fel. A munkakeresők száma 17 354 volt. Ebből 16 153 a folyó évben jelentkezett, 1201 pedig még a múlt évről maradt vissza. A munkakeresők közül 12 369 férfi, 4766 nő és 219 tanonc volt. Száz munkakeresőre általában ez évnegyedben 73 munkahely esett. A férfiakat, nőket és tanoncokat külön-külön tekintve, a 100 munkakeresőre eső munkahelyek arányszáma a tanoncmunkánál volt a legkevesebb s a férfimunkánál a legkedvezőtlenebb. Míg ugyanis 100 tanoncra 229 tanonchely esett, addig 100 férfimunkásra csak 61 és 100 nőmunkásra 99. A közvetítések száma *7361* volt, azaz a nyilvántartott munkahelyek 57,6%-át töltöttük be, s a munkakeresők 42,4%-át sikerült elhelyeznünk. A közvetítési eredmények a munkahelyek és munkakeresőkhöz viszonyított arányszámát a férfi-, nő- és tanoncmunka szerinti részletezéssel a következő kis összeállítás mutatja:

Munkanem	A nyilvántartott		Közvetítés	100	
	munkahelyek	munkakeresők		munkahelyek	munkakeresők
	száma			esik közvetítés	
Férfimunka	7530	12 369	4396	58,4	35,5
Nőimunka	4751	4766	2839	59,7	59,6
Tanoncmunka	501	219	126	25,1	57,5

Tehát a munkahelyekhez viszonyítva a legkedvezőbb közvetítési eredményt a nőmunkánál értük el, ahol is 100 munkahelyből 60-at (59,7) töltöttünk be. Csak valamivel kisebb a férfimunka arányszáma, ahol 100 munkahelyből 58-at (58,4) elégítettünk ki. A tanoncmunkánál ellenben lényeges különbséget találunk, mert itt az arányszám 25-re (25,1) esik. A munkakeresők számához viszonyítva ugyancsak a nőmunkánál találjuk a legjobb eredményt. 100 nő munkakereső közül ugyanis 60-at (59,6) közvetítettünk. A férfimunkánál az arányszám 36-ra (35,5) esik, viszont a tanoncmunkánál 58-ra (57,5) emelkedik fel. Az 1918. év első negyedének eredményeivel összevetve a következőket tapasztaljuk. A múlt év első negyedében a nyilvántartott munkahelyek száma 10 527 volt, tehát a folyó évben a betöltésre váró munkahelyek száma 2255-tel emelkedett. A munkakeresők száma az 1918. év első három hónapjában 11 033 volt, tehát a folyó év ugyanazon időszakában 6321 munkakeresővel többet tartottunk nyilván. A munkahelyeknél a szaporulat legnagyobb része a férfimunkára esett (2151), emelkedett még a tanonchelyek száma is (211), ellenben a nőmunkahelyek száma megcsappant (107). A munkakeresők számát tekintve, úgy a férfiaknál, mint a nőknél és tanoncoknál emelkedést találunk. Különösen jelentékeny az emelkedés a férfi-

munkakeresőknél, akiknek száma 6051-gyel szaporodott. Az eredményes közvetítések száma 1918. első negyedében 5485 volt, tehát a f. év hasonló időszakában 1876-tal több közvetítést értünk el. Ebből 1394 a férfi-, 425 a nő- és 57 közvetítés a tanoncmunkára esik. Feltűnő a tanoncközvetítésnél mutatkozó emelkedés, amely az 1918. év eredményével szemben majdnem 100%-os.

Munkásügyi Szemle, 1919. március–április, 167. o. *A budapesti hatósági munkaközvetítő tevékenysége az 1919. év első negyedében* (Munkásvédelem rovat)

84.

1919. március 19.
A Népszava tudósítása
a letartóztatott kommunista vezetők
egy részének szabadlábra helyezéséről

A vizsgálóbíró – amint ezt megírtuk – a letartóztatásban levő ötvenhat kommunista közül huszonkettőt szabadlábra helyezett. A vádtanács azonban megváltoztatta a vizsgálóbíró döntését, és elrendelte, hogy továbbra is fogva tartsák az összes kommunistákat. Miután a végzés ellen fölfolyamodást jelentettek be, a tábla kétnapi tárgyalás után most megállapította, hogy a letartóztatottak közül tényleg sokan vannak olyanok, akik a köztársasági államforma megváltoztatása ellen nem vétettek, és így ezek közül huszonkét gyanúsítottat szabadlábra is helyezett. A vezetők azonban továbbra is fogva maradnak, mert a tábla végzésének megokolása szerint ezekre súlyos büntetés várhat. A szabadlábra helyezett kommunisták szerdán délben már el is hagyták a Gyűjtőfogházat. A szabadlábra helyezettek a következők: dr. László Jenő, Hajdu Pál, Boros László, Dervárius Antal, dr. Lantos Albert, Lékai János, Herzsonyák Miklós, Balog Antal, Süsser Andor, Garai Sándor, Czeisler Árpád, Sallai Imre, Bergmann Géza, Mosolygó Antal, dr. Fanta Róbert, Lánczi Kálmán, Gál József, Lengyel József, Weinberger Gyula, Petroczky Dániel, Kaiser János és Werder Frigyes. – Itt írjuk meg, hogy a leszerelt közkatonák szabadszervezetének vezetőit, Nagy József elnököt és Bienenstock Ármin titkárt ötheti fogság után kedden elbocsátották a Gyűjtőfogházból, mert a vizsgálóbíró megállapította, hogy az ellenük fölhozott vádak alaptalanok. A leszerelt altisztek vezetői továbbra is fogságban maradtak.

Népszava, 1919. március 20. 10. o. *Szabadlábra helyezett kommunisták* (Hírek rovat)

85.

1919. március 20.
A Népszava tudósítása
a szocialista diákok szervezkedéséről

Mindmáig ismeretlen volt nálunk a *szocialista diákság*. Elvétve akadtak ugyan lelkes tanulók, akik fölismerve a diákság proletárhelyzetét, ki tudták irtani lelkükből a polgári nevelés hazugságait, de törekvésük elszigetelt kísérlet maradt. Mert a leglelkesebb kezdeményező is csakhamar szemben találta magát az iskolák reakciós, minden haladást üldöző rendszerével.

1918. november 16. végre meghozta a diákság gyülekezési szabadságát; a forradalom nagy tanításai kinyitották a félrevezetett diáktömegek szemét. És ettől kezdve ellenállhatatlan erővel folyik a diákság szervezkedése a szocializmus zászlaja alatt.

A kétféle tanulmányi fokozatnak megfelelően, a diákságnak ma *két szocialista szervezete* van. Egyik a Középiskolai Szocialista Diákok Országos Szervezete, a másik a Szocialista Diákok Szervezete (Károly körút 1.), amely a főiskolák és annak megfelelő fokú iskolák szocialista diákságát egyesíti magában. A két szervezet egymással szoros kontaktusban, közös terv alapján működik.

A szervezkedésnek hármas célja van. Harcolni a diákság *gazdasági* érdekeiért, *terjeszteni a szocializmus eszméit* a diákság körében és *küzdeni a szocialista iskoláért*. Napi politikával ez a szervezet nem foglalkozik. Tagjául minden osztályharc alapján álló szocialistát szívesen lát, és törekvése, hogy tudományos műveltségű, meggyőződéses szocialistákat neveljen, akik önállóan is helyesen tudjanak dönteni az aktuális kérdésekben.

A kis keretek között megindult szervezkedés ma már hatalmas méreteket öltött. Számos vidéki csoportjával a szervezet már az ország nagy részére kiterjed, és csaknem minden főiskolában megalkotta a maga szakosztályát.

Az egész diákság számára hetenként előadásokat rendez, amelyek előadói a szocializmus legkiválóbb magyarországi képviselőiből kerülnek ki. Saját helyiségében a szervezet állandóan tart szemináriumokat és előadásokat, és az egyes főiskolákon nem egy nehéz küzdelmet vívott eddig is a haladásért.

Mindez azonban nem elég! Az egyetemek és főiskolák legnagyobb részén még ma is a *reakciós szellem* uralkodik. Az ifjúság nagy tömegeit reakciós klikkek tartják a kezükben. Ezek bizonyultak az egészséges diákszociálpolitika legfőbb akadályainak.

A nagy átalakulás viharának át kell söpörnie az iskolákon is. S a megújulásnak ebben a munkájában nagy föladat vár a szervezett diákságra. Teljes erővel kell síkraszállnia az új világ új iskolája: *a szocialista iskola* érdekében.

Ezt az elhatározást fogja kifejezésre juttatni a Szocialista Diákok Szervezete március 22-én tartandó nyilvános gyűlése. Ez lesz a szocialista diákság első nagy megmozdulása.

A gyűlés határozatát másnap, hétfőn tüntető fölvonulás kíséretében nyújtják át a közoktatásügyi miniszternek.

Kötelessége minden szocialista diáknak, hogy megjelenésével és propagandájával a diákság szocialista fegyelmének ezt az első nagy megnyilvánulását minél hatalmasabbá, minél meggyőzőbbé tegye!

Népszava, 1919. március 20. 7. o. *Szocialista diákság*

86.

1919. március 18.
A KMP Központi Bizottságának felhívása a letartóztatott kommunista vezetők kiszabadítására

Elvtársak!

A burzsoá-kormányszocialista klikk minden törvény és ok nélkül fogságban tartja vezéreinket. Az osztályállam bérencei új szövetséget kaptak az áruló kormányszocialistákban, és most egyesült erővel akarják eltiporni a proletariátus felszabadulási harcát. Rendőrpribékek karmai között vannak azok, akik a proletárforradalom élén állottak. A munkásság ezt nem tűrheti tovább. Vasárnap, március 23-án *népgyűlést* tartunk, hogy tiltakozzunk a kormányterror ellen, és követeljük vezéreink szabadon bocsátását. Addig is mindenütt az értekezletek és gyűlések szakadatlan során agitáljatok, és követeljétek, hogy a forradalmi proletariátus vezetőit bocsássák szabadon. – További utasítást a titkárság ad.

A Központi Bizottság

Vörös Újság, 1919. március 18. 4. o. *Elvtársak!...*

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének részvétele a Tanácsköztársaság építésében és védelmében

A Tanácsköztársaság intézkedései
és tervei a proletárifjúság szociális,
kulturális és politikai felemelkedéséért,
munka- és tanulmányi fegyelmének
megszilárdításáért

87.

1919. március 28.
A Forradalmi Kormányzótanács XVIII.
K.T.E. számú rendelete a munkásegyetemekről
és a középfokú előkészítő tanfolyamokról,
valamint az ifjúmunkások oktatásáról,
neveléséről

A Forradalmi Kormányzótanács közoktatási határozatai

A kormányzótanács kimondotta, hogy a szocializmus állami propagandájának céljaira munkásegyetemeket és a középfokú oktatás keretében előkészítő tanfolyamokat létesít, s ennek megszervezésére biztosi minőségben *Szabados Sándor*t küldötte ki.

A kormányzótanács kimondotta, hogy az ifjúmunkások nevelési és oktatási ügyei a Közoktatásügyi Népbiztosság hatáskörébe tartoznak.

A kormányzótanács utasította a közoktatásügyi népbiztost, hogy a 16 éven aluli ifjúmunkások részére oktatási alkalmakat létesítsen. Az ifjúmunkások az oktatásba való bevonásukkal párhuzamosan a munka alól mentesítendők lesznek.

Budapest, 1919. március hó 28.

A Forradalmi Kormányzótanács

Garbai	*Lukács György*
a Forradalmi Kormányzótanács elnöke	közoktatásügyi népbiztoshelyettes

Tanácsköztársaság, 1919. március 30. 2. o.

88.

1919. március 29.
A Forradalmi Kormányzótanács XXIV. számú rendelete a nevelési és oktatási intézetek köztulajdonba vételéről

1. §. A Magyarországi Tanácsköztársaság *az oktatás ügyét állami feladatnak tekinti.* Ehhez képest a Tanácsköztársaság *valamennyi nem állami nevelési és oktatási intézetet kezelésébe vesz át.* Az intézetek céljaira szolgáló minden ingatlan és ingó ennek a kormányzótanácsi rendeletnek az alapján köztulajdonná válik.

2. §. A Tanácsköztársaság a munkásság művelődésének emelésére *minden eddiginél nagyobb szabású oktató- és nevelőmunkát szándékozik végezni.* Mindazokat, akik a Tanácsköztársaság társadalmába és szellemébe beilleszkednek, képességükhöz mérten szolgálatába kívánja állítani. Ennek folytán a nem állami nevelési és oktatási intézetek alkalmazottai közül azokat, akik ennek a feltételnek megfelelnek, *a Tanácsköztársaság szolgálatába veszi át. Az egyházi személyeket* (papokat, szerzeteseket, apácákat) azonban csak akkor, *ha világi személyekké lesznek.* Az átvétel akként történik, hogy az intézetek alkalmazottai ennek a rendeletnek az alapján külön intézkedés nélkül a Tanácsköztársaság ideiglenes szolgálatába lépnek. Állandó alkalmaztatásuk tekintetében a közoktatásügyi népbiztos ama vizsgálat letételének alapján fog határozni, amely az illetők *társadalmi felfogására és ismereteire* terjed ki. A vizsgálat anyagát és módját a közoktatásügyi népbiztos rendelettel szabályozza, időpontját pedig a vizsgálati anyag közlésétől számított egy, legfeljebb három hónapon belül tűzi ki.

3. §. Az egyesek és közületek (községek, hitközségek) kötelesek mindazokat a járulékokat, amelyekből az intézetüket eddig egészben vagy részben fenntartották, a végleges rendezésig az eddigi módon az intézetek céljaira továbbra is beszolgáltatni.

4. §. Az intézetek céljaira szolgáló *ingatlanok és ingók átadásának megtagadása,* annak késedelmes foganatosítása, az ingók bárminemű megrongálása, elrejtése, elvitele, az intézetek fenntartására szolgáló járulékok beszolgáltatásának elmulasztása, késedelmes vagy az eddigi módon való teljesítése bűncselekmény. Az ilyen bűncselekmény elkövetőit *forradalmi törvényszék elé* kell állítani.

5. §. A közoktatásügyi népbiztos *egyes városoknak vagy községeknek,* amelyekben az iskoláztatás ügyének fejlettsége ezt megokolja, az oktatásügy állami jellegének fenntartása mellett engedelmet adhat arra, hogy iskoláikat a közoktatásügyi népbiztos felügyelete mellett *továbbra is fenntarthassák. Ez a jog Budapestnek megadatik.*

6. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe. A rendeletet a közoktatásügyi népbiztos végrehajtja, az intézetek átvételének biztosítására szükséges szerveket kijelöli, és külön rendelettel megállapítja az oktatásügyi igazgatás új szervezetét.

Budapest, 1919. március 29.

A Forradalmi Kormányzótanács

Garbai Sándor s.k.	*Kunfi Zsigmond* s.k.
a Kormányzótanács elnöke	közoktatásügyi népbiztos

Tanácsköztársaság, 1919. április 1. 1. o.

89.

1919. március 30.
A Közoktatásügyi Népbiztosság a diákság közreműködését kéri az analfabetizmus leküzdésére

A Közoktatásügyi Népbiztosság szabadoktatásának vezetősége a következő felhívást teszi közzé:

Diák elvtársak! Egyetemi hallgatók!

A Közoktatásügyi Népbiztosság nagyszabású népművelési munkába fogott. Még mindig a proletárok milliói, főleg a földműves szegények nem tudnak sem írni, sem olvasni.

Diák elvtársaink! Egyetemi hallgatók! Hozzátok fordulunk, akiknek lelkében él az elnyomott emberiség felszabadító munkája iránt való lelkesedés, jelentkezzetek minél nagyobb számban, hogy ebben a nagy oktatómunkában részt vegyetek. A proletariátus diktatúrája kétszeres szeretettel öleli keblére azokat a diák elvtársakat, akik proletártestvéreik szellemi felszabadításának magasztos és nemes munkájában részt venni kívánnak.

Csak azok a diák elvtársaink jelentkezzenek, akik belső meggyőződéssel hirdethetik az új tanokat, és akik ebben a munkában eddig is tevékeny részt vettek. Jelentkezni lehet az Országos Propaganda Bizottság helyiségében, Múzeum körút 1. szám alatt a titkárságnál.

Vörös Újság, 1919. március 30. 6. o. *A diák elvtársak tanítsák írásra és olvasásra a földműves szegényeket* (Hírek rovat)

90.

1919. március 31.
A Közoktatásügyi Népbiztosság első rendelete a tanoncok foglalkoztatásának módozatairól

A Közoktatásügyi Népbiztosságtól
Rendelet

1. A tanoncok munkaideje a rendelet megjelenésétől kezdve heti 36 óra, melybe az elméleti oktatás ideje is beszámíttatik. Az elméleti oktatás csak hétköznapokon, a nappali órákban történhetik.

2. Senki tanoncát el nem bocsáthatja. Ha elbocsátotta, minden eddigi illetményt (ellátás, lakás, fizetés) fizetni tartozik.

3. Aki tanoncát tettlegesen bántalmazza, forradalmi törvényszék elé állítandó.

Budapest, 1919. évi március hó 31.

Lukács
közoktatásügyi helyettes népbiztos

Párttörténeti Intézet Archívuma, P. II./3/134. (Nyomtatott plakát)

91.

1919. április 2.
A Forradalmi Kormányzótanács rendelete a tanácsrendszerről és a választói jogról

Részlet

...A VÁLASZTÓI JOG

19. §. A Tanácsköztársaság csak a dolgozó népnek adja meg a választói jogot. Választók és tanácstagokká választhatók nemre való tekintet nélkül mindazok, akik tizennyolcadik életévüket betöltötték, és a társadalomra hasznos munkából élnek, mint a munkások vagy alkalmazottak stb., vagy olyan háztartási munkával foglalkoznak, amely az előbb említett munkásoknak, alkalmazottaknak stb. munkáját lehetővé teszi. Választók és választhatók továbbá a Vörös Hadsereg katonái, valamint a Tanácsköztársaságnak azok a hasznos munkából élő munkásai és katonái, akik munkaképességüket egészen vagy részben elvesztették.

20. §. Választók és választhatók más állam polgárai is, ha az előbbi §-ban említett feltételeknek megfelelnek.

21. §. Nem választók és nem választhatók azok: *a)* akik nyereség szerzése céljából bérmunkásokat alkalmaznak, *b)* akik munka nélküli jövedelemből élnek, *c)* kereskedők, *d)* lelkészek és szerzetesek, *e)* elmebetegek és gondnokság alatt állók, *f)* akiknek politikai jogai aljas indokból elkövetett bűncselekmény miatt fel vannak függesztve, annak az időnek tartamára, amelyet az ítélet megállapít...

Budapest, 1919. április 2.

A Forradalmi Kormányzótanács

Tanácsköztársaság, 1919. április 3. 1–2. o.

92.

1919. április 2.
A Vas megyei Forradalmi Kormányzótanács rendelete a fiatalkorú munkások védelméről

1. Tizennégy éven aluli munkást semmiféle munkára alkalmazni nem lehet.
2. Éjjeli munkára fiatalkorú munkást alkalmazni nem szabad.
3. A tanidő 3 évnél több nem lehet.
4. A 3 évnél idősebb tanuló azonnal felszabadítandó, s legalább egy évig köteles a munkaadó őt mint segédet alkalmazni.
5. A tanulót csakis szakmunkára lehet alkalmazni, tehát sem küldönc szolgálatra, sem pedig egyéb nem szakmunkára használni nem lehet.
6. Munkaadó testi fegyelmi joga eltörlendő.
7. Munkaidő napi nyolc óránál több nem lehet, és hetenként legalább huszonnégy órai szabadidő jár.
8. A tanulónak legalábbis első félévben heti 20 korona és minden további félévben 10–10 koronával több fizetendő.

Ez a rendelet érvényes az iparban és kereskedelemben alkalmazott összes ifjúmunkás és -munkásnőkre.

Szombathely, 1919. április 2-án.

A kormányzótanács nevében:
Geiringer dr. sk.
politikai megbízott h.
Gyulai sk. titkár

Vas megyei Levéltár. 34. f. Vas megye MKF Tanácsa. 2101–3548. 475. D/1919 (Nyomtatvány)

93.

1919. április 8.
A Vas megyei direktórium leirata a szombathelyi gimnázium főigazgatóságának az ifjúmunkások sportolási lehetőségeinek biztosításáról

Magyar Tanácsköztársaság Vas vármegyei direktóriumától
Főgimnázium Igazgatóságának.
Helyben.

A Vas vármegyei direktórium megkeresi Címet, hogy az Intézet tornatermét – *amikor az szabad* – a helybeli ifjúmunkások rendelkezésére bocsássa, hogy azok testileg is képezhessék magukat.

Szombathely, 1919. április 8.

A direktórium nevében
politikai megbízott h. titkár

Vas megyei Levéltár. 34. f. Vas megye MKF Tanácsa. 1–1100. 868–D/1919. (Másolat)

94.

1919. április 11.
A Testvériség tudósítása a győri tanoncok helyzetének tanulmányozására kiküldött szakszervezeti bizottság első üléséről

A Szakszervezeti Tanács legutóbbi ülésén Sztick Károly a vasmunkások titkára élénk színekkel mutatott rá a tanoncok elhanyagolt és elnyomott helyzetére. Javaslatára egy bizottságot küldöttek ki, hogy e kérdést tanulmányozza, a műhelyekben felkeresse a tanoncokat, és segítsen hátrányos viszonyaikon.

A kiküldött bizottság tegnap tartotta első ülését Sztick Károly elnöklése alatt. A bizottság elsősorban a vagongyári tanoncok elhelyezésével foglalkozott, akik dohos odvakban, rothadt szalmán vannak elhelyezve. A bizottság elhatározta, hogy megkeresi a vagongyári üzemi választmányt, hogy a tanoncok lakóhelyét, élelmezését vizsgálja meg, és egészséges szállásról, táplá-

ló kosztról gondoskodjék. Továbbá felkéri arra, hogy a tanoncok a műhelyeken kívül is rendszeres szakoktatásban részesüljenek, hogy szakképzett munkások váljanak belőlük.

A kisműhelyekben elhelyezett tanoncok szállása kérdésének a megoldása céljából pedig a bizottság előterjesztést tesz a munkástanácsnak egy nagyszabású, modern tanoncotthon létesítésére. A kismestereket nem lehet kényszeríteni arra, hogy a tanoncaiknak megfelelő elhelyezést és kellő szakképzést biztosítsanak. Ezt csak együttesen, egy tanoncotthon felállításával lehet elérni, ahol a tanoncoknak úgy a testi fejlődésére, mint a szakmabeli kiképzésére figyelmet fordíthatnak.

Természetesen, amikor a bizottság ennyi gondot fordít a tanoncok egészségére és nevelésére, viszont elvárja és megköveteli a munkaadóktól, hogy tanoncaikat legfeljebb napi 8 órán át foglalkoztassák, a munkaidő alatt pedig az iparukban dolgoztassák, ne pedig házimunkákat s egyéb műhelyen kívüli teendőket végeztessenek el velük. A tanonc ne legyen háziszolga, dajka, kifutófiú, hanem ifjúmunkás, aki tanul, dolgozik, hogy a szakmabeli ismereteket elsajátítsa. A műhelyben pedig ne tartsák 8 órán túl, hogy érkezése legyen a társadalmi művelődésben, a szakszervezeti kiképzésben is részt venni.

Éppen erre való tekintettel a bizottság szükségesnek tartja az ifjúmunkások egyesületének a további fejlesztését. Az ifjúmunkások részére egyesületi helyiségül meg fogják szerezni a vasmunkások eddigi Árpád úti helyiségét. Itt kettős tanfolyamokat fognak rendezni. Az első és második évet töltő tanoncokat általános ismeretekre fogják tanítani, mint számtan, mértan, földrajz stb. A harmadik évükben levő tanoncok pedig szakmájuk szerinti szakoktatásban fognak részesülni. E szép program megvalósítása érdekében a bizottság átvette az ifjúmunkások egyesülete fölött az ellenőrzés jogát.

Egyben a további teendők megbeszélése végett az ifjúmunkásokat csütörtök délután 6 órára a Lloyd nagytermébe értekezletre hívják egybe. Minden ifjúmunkás okvetlenül ott legyen!

Testvériség (Győr) 1919. április 13. 2. o. *A tanoncügy rendezése*

95.

1919. április 13.
Lukács György:
A kommunizmus erkölcsi alapja

Addig, amíg a proletariátus elnyomott és felszabadulásért küzdő osztály volt, a vele szemben állók mindig azt vetették harci filozófiájának, az igazi marxizmusnak szemére, hogy nem veszi tekintetbe az em-

berek közötti viszonyok erkölcsi vonatkozásait. Felületes szemlélő számára helytállónak is látszik ez az ellenvetés. Hiszen a marxizmus alapfeltétele az, hogy a termelési viszonyok átalakulásában látja minden társadalmi változás végső okát. A marxista cselekvés lényege pedig a minden tekintet és megalkuvás nélküli osztályharc gondolatában csúcsosodik ki. Hogy ennek az osztályharcnak a megvívása milyen erkölcsi magaslatot kíván a küzdő proletariátustól, arról most ne beszéljünk. Az osztályharc filozófiája nem ismerte az érzelgést; nem csinált soha vértanúkat elesettjeiből. Mint egyszerű, magától értetődő kötelességet követelte meg minden harcosától a végső önfeláldozást.

A marxizmusnak ez a látszólagos teljes függetlensége a cselekvések erkölcsi oldalaitól még jobban kiélesedik a proletárdiktatúra idején. Az osztályharc kíméletlensége még csak fokozódik. Mert most a végső győzelemről: a burzsoá osztály megsemmisítéséről van szó. Azért élesebben nyilvánul meg a meztelen, irgalmat nem ismerő osztályharc, mint az elnyomatás idején. Akkor önvédelem volt ez osztályharc egy erősebb ellenféllel szemben. Most támadó jelleget öltött; most arról van szó, hogy e legyőzött ellenfél végleg megsemmisíttessék. Ebben az utolsó harcban nem szabad félúton megállni. Nem szabad, *mert a proletariátus egész harcának eredménye van kockára téve a legkisebb ingadozás esetén.* Úgy látszik tehát, mintha ilyen módon az erkölcsi mozgatóerőknek szerepe a proletariátus cselekvéséből egészen kikapcsolódnék: a rideg osztályharc marad meg, mint a cselekvések egyedüli szabályozója.

De ez a beállítás mégiscsak látszat. És pedig azért, mert az osztályharc rideg irgalmatlansága abból a célkitűzésből meríti erejét, hogy a küzdelem az osztálykülönbségeket nem ismerő társadalom megdöntésével fog végződni. Ámde itt felmerül a kérdés: mi lesz ennek az új társadalomnak az összetartó eleme? És a másik kérdés: lehet-e már ma az új társadalmat valamiképpen előkészíteni? Ha ennek az új társadalomnak eleme kizárólag a gazdasági élet felépítése volna, azt kellene felelni erre a kérdésre, hogy nem lehet készülni. Ahogy minden komoly marxista számára mindig világos volt, hogy a termelés igazi megszervezése, a komoly szocializálás teljes lehetetlenség volt, mielőtt a proletariátus kezébe nem ragadta a hatalmat, úgy kellene itt is azt mondani, hogy nem kell várni az új társadalom kialakulását, küzdeni eljöveteléért – arról azonban, hogy milyen legyen az új társadalom, arról majd csak azok fognak gondolkodni és gondoskodni, akik eljövetelét megérik.

Ezen a ponton merül azonban fel az erkölcsi kérdés. Ha végérvényesen győzött a kommunizmus, ha ezáltal kikapcsolódik a társadalom életéből és vele az emberek öntudatából minden osztálykülönbség, ha a gazdasági élet és vele a megélhetés gondja megszűnik szerepet játszani az emberek életének felépítésében akkor felmerül a kérdés: mi fogja ezt az új társadalmat fenntartani és összetartani, mi lesz a benne élők életének legfontosabb tartalma?

Erre a kérdésre csak az erkölcsi oldaláról kaphatunk választ. Csak akkor volt értelme az osztálykülönbségek gyökeres kiirtásának, ha vele minden kiveszett az emberek egymás közötti életéből, ami őket egymástól elválasztotta: minden harag és minden gyűlölet, minden irigység és minden gőg. Egyszóval: ha az osztály nélküli társadalom a kölcsönös szeretet és megértés társadalma lesz. Egy ilyen társadalomnak azonban a társadalom és gazdasági élet átalakulásai csak alapjait rakhatják le, csak lehetőségeit teremthetik meg; hogy igazán megvalósuljon, ahhoz maguknak az embereknek is át kell alakulniok.

Értsük meg jól egymást. Nem arról van szó, mintha ez a belső átalakulás magától létrehozhatná az új társadalmat. Szó sincs róla. Addig, amíg ezek a társadalmi keretek nincsenek megteremtve, addig hiábavaló minden ilyen belső átalakulás. De az új mozzanat ennek ellenére is kimutatható. Az ti. hogy viszont maga a gazdaság, a társadalom átalakulása egymaga nem képes ezt az új társadalmat megteremteni. Puszta lehetőség marad, ha az emberek nincsenek felkészülve. Ha az osztály nélküli társadalom nem lesz egyszersmind a szeretet társadalma.

Erre pedig belsőleg fel kell készülnünk mindnyájunknak. És ez a felkészülés annyival is nehezebb, mert harcban állunk, és amíg harcban állunk, addig a társadalom új erkölcsi alapelve, építőpillére nem érvényesülhet. Addig – és ezt nem lehet elég sokszor és elég ridegen hangsúlyozni – addig csak a kíméletlen osztályharc lehet a proletariátus cselekvésének zsinórmértéke. Viszont, ha azt akarjuk, hogy ez az osztályharc a győzelem pillanatában igazán győzelmes legyen, kell, hogy ez a szeretetre való belső felkészültség mindenkinél meglegyen, kell, hogy az osztálykülönbségek igazi megszűnte pillanatában (melytől ma persze még nagyon távol vagyunk) mindenkiben meglegyen a készség egy új beállításra: a szeretetre, a megértésre és az összetartozásra.

Ezt a kiegyenlíthetetlennek látszó ellentétet a nevelés van hivatva nem áthidalni, hanem egy magasabb egységbe felvinni, amit a proletariátus a termelés terén csinál, az a feladata a nevelésnek a lelki élet területén: az osztálykülönbségek megszüntetése. A gazdasági élet átalakulása szervezetek összetöréséből és új szervezetek megteremtéséből áll, szóval az élet külső átszervezéséből és egységesítéséből. A nevelés létrehozta egységesítés evvel ellentétben belső. Feladata az embereket egymáshoz közel hozni. A műveltség előjogszerű mivoltának megszüntetése ugyan romboló munka, és nagyon hasonló a társadalmi élet átszervezéséhez, amellyel a legszorosabban össze is függ, de a nevelés igazi feladata ezen messze túlmegy, mert belsőleg csak úgy lehet egymáshoz közel hozni az embereket, ha megszüntetjük nemcsak az őket egymástól elválasztó külső életmódkülönbségeket, hanem ha belső eltéréseiket, műveltségi különbségeiket a lehető legkisebbre szorítjuk. Röviden: ha annyi átmenetet teremtünk ezen a téren az emberek között, amennyit csak lehet, ha

mindenki számára lehetővé tesszük, hogy a maga számára minden külső és belső kultúrát megszerezzen.

Itt a nevelés kérdésében egyesül a látszólagos ellentét. Kérlelhetetlen osztályharc a burzsoázia ellen, egészen addig, amíg (mint osztály) meg nem semmisült. Teljes egyenlőség a nevelés terén. Gyerekekkel szemben nincs osztályharc, mert minden gyermekben az eljövendő, az osztálykülönbséget nem ismerő társadalom kezdő tagját kell látni, ha ugyanakkorra semmisül meg a burzsoázia, amikorra egy így nevelt nemzedék felnő, akkor meglesz egy új társadalomnak a gazdasága mellett erkölcsi létalapja is: minden embernek kölcsönös szeretete és szolidaritása.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 13. 2–4. o.

96.

1919. április 16.
Sajtóközlemény a debreceni tanoncok intézményes fürdéséről

Az Arany Bika fürdőben csütörtökön egész nap az iparostanulók fürödnek meg a következő sorrend szerint: Reggel 8 órakor a III. és II., 10 órakor az I. A. B. C. D. E. csoportba járó fiú tanulók; délután pedig a többi csoportba beosztott tanulók. Felhívjuk az iparostanulók mestereit, hogy tanulóikat a jelzett időben pontosan engedjék el. Közoktatásügyi politikai megbízottak.

Népakarat (Debrecen), 1919. április 16. 4. o. *Iparostanulók fürdése* (Újdonságok rovat)

97.

1919. április 16.
Krúdy Gyula: Új történelmet kell írni

A poétafejű Kunfi bizonyosan gondolt már erre, és tán öntik is valahol az új gyertyácskákat, amelyekkel a magyar történelmi múlt síri csöndjét megvilágítják. Vajon milyennek találjuk a múltak halottait az új emberi látás rádiumlámpásánál? A századok óta leforrasztott, mozdulatlan koporsókat dióhéjként töri fel az acélfúró. Talán elkövetkezik végre valahára a történelmi könyv, amelynek lapjain valóságos, gyenge vagy kemény, *em-*

beri alakjukban látjuk viszont kővé, mítosszá, vaskalappá, a messzi éjben ijesztő szoborrá vált eleinket.

Az új történelem a leleplezések könyve.

A legszebb hazugságokról kell lemondanunk, amelyekkel századokon át önmagunknak bókoltunk. A festéket kell lemosnunk ideálunk arcáról; a hasába kell nézni az imádott lénynek; királyszobrokat kell ledönteni, hogy meglássuk, mennyi a fűrészpor odabent; a nemzeti elképzelésben, a szentek és hősök ravatalán, összekulcsolt kézzel fekvő eszményképeket kell levetkőztetni; a halott hitves bűnlajstromát kell összeállítani; denevérekkel teli tornyot kell megvilágítani, ahol esetleg századok óta megláncolva senyved az igazság; tegnapi nemzeti ideálok fogantatása felett kell szétbontanunk a mennyezetes ágyat; mesebeli barlangokba kell behatolnunk, ahonnan a magyarság jelszavai, oly tomboló bömbölései hangzottak századokon át, mint a tenger hullámainak visszhangja; vezérek, főurak, királyok gyóntatópapjait és céda asszonyok ágyastársait kell kifürkésznünk, hogy megtudjuk a valóságot; Dózsa György szellemét kell megidéznünk; az iskolai padból tisztelt, nagy nevek viselőit kell mezítelenül látnunk a piacon, és talán néhányat tollban és szurokban kell meghempergetnünk, hogy némi igazságot szolgáltathassunk a múlt időknek.

Írni kell végre egy könyvet a proletárügyésznek is, akit eddig tömlöcbe vetettek, ha ki merte nyitni a száját. Hadd halljuk az ő igazságát, amelyet börtönök falára volt kénytelen írni, mert másképpen nem mondhatta el. Nem kell attól félni, hogy nemzeti katasztrófa lesz belőle. Az új magyar úgyis kiábrándult legközvetlenebb őseiből, akik egy fél század óta vezették, nevelték, végül romlásba taszították a könnyelmű ifjút. Alig van név harminc esztendeje a magyar történelmi horizonton, amelyet tisztelt volna e nemzedék. Az új történelemből legfeljebb azt is megtudja, hogy már az ükapja elhibázta a dolgot. Kinek fájhat az új emberi szellem szerint, hogy azok az arcképek, kőbe és bronzba örökített ősök, akik a kastélyok galériáit és a történelem karzatait díszítették: hitvány emberek voltak. Szent Ágoston fiatalkorában útonállásból élt, és nem szégyellte bevallani, midőn a javulás útjára lépett. Shakespeare gyilkos királyait a rokoni királynő páholyából mustrálta a Globe Színházban. A trónjuktól megfosztott fejedelmek nevét az utca sarkára szegezték, bukott államférfiakat arcul köptek a piaci árusok. Még a papos, szép stílusú és legjobb riporter: Carlyle sem kíméli a kövér Lajost, pedig szerfölött büszke volt arra, hogy skót földije, ama Scott Walter az udvarnál elismertetett. Thackeray, aki a legmulatságosabban ír hősökről, írókról és királyokról (Négy György): szívesen leemeli a parókát alakjai fejéről. Magyarországon mindenki tudta, hogy grófok, hercegek árulások, hitszegések s egyéb becstelenségek révén jutottak királyságaikhoz. A Habsburgok, ezek a

tegnapi nebáncsvirágok, betegek. Tudtuk, hogy a nemzeti történetírók a Névtelentől Horváth Mihályig erősen szépítenek. Hogy bús, becstelen, kártyás élet a történelmi múltunk nagy része, hogy mindig a szegénynek volt igaza s nem az úrnak, hogy papírmasé ideálokat emeltünk oltárnak, hogy főként rossz emberek sorozata a gyűjtemény, amelyet történelmi arcképcsarnoknak neveznek, hogy itt az igaz emberek a tömlöcben rothadtak el, és a leghitványabbak úsztak a felszínen: – mégis, hiába kerestük eddig azt a könyvet, amelyben megtaláltuk volna kakukktojásból költött nemzeti ideáljaink igaz történetét. Alig volt királyunk, akinek kezéhez vér nem tapadt, mégis szobrokat állítottunk nékik. Átok hamvába süllyedt le legtöbb történelmi lángunk, mégis mindig hittük, hogy újra lángra lobbanhatunk. Fogcsikorgatás, jajveszékelés, börtönpenész és bűzös nyomor legtöbb történelmi tényünk. Egyik király jött a másik után. És mind balszerencsét hozott.

Nem kell félni az új történelemtől, az új Magyarországtól, a forradalmi szilajságú emberi akarások és ideálok robbantásától. Csak pusztuljon, omoljon, vesszen el a régi világ. Már a szájunkig ért a trágyagödör léje, amelybe belezuhantunk. Gyötrelmesebb nem lehet az élet, mint volt. A viszontagságok, amelyeken az új ember keresztülvergődik az erdők sűrűjén, majd egykor emlékké válnak. A vándor csodálkozva néz vissza a hegycsúcsról a meredélyre, amelyen felhatolt. Az írók mutatták meg nekik történelmi könyvekből, hogy mily vészes volt az a haramiával teli erdőség, amelyből menekült.

A népnek, sokáig bolondított, jelszavakkal vágóhídra vagy követválasztásokra vitt népnek kell legelőször felnyitni a szemét, megmutatni neki a történelmi hazugságokat. A parasztbutító kalendáriomnak, a ponyva hangzatos rémregényének és istóriás bolondságainak: legyen mindörökre vége. Meg kell tiltani a régi világ betűpálinkásainak, hogy ismét kalendáriomot, gazságot, agyvelőrontást áruljanak. Régen fel kellett volna akasztani a ponyvanaptárak kiadóit. Az új emberi szellemben írott nemes és szép könyveket, hazugságmentes történelmet kell *még ma* íratni a népnek.

Magyarország, 1919. április 16. 4. o. (Pesti levelek rovat)

98.

1919. április 18.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 10. K. N. számú rendelete az osztatlan népiskolák egységesítéséről

A Forradalmi Kormányzótanács XXIV. számú rendeletével (l. a Tanácsköztársaság április 1-én megjelent 6. számában) kimondotta, hogy a nem állami nevelési és oktatási intézeteket a Tanácsköztársaság kezelésébe veszi át. *Ezzel az egy helységben levő iskolák egységes vezetés alá kerülnek, és az iskolák üzemében is lehetővé válik, éppúgy mint a szocializált üzemeknél általában, az erők tervszerű beosztása és munkájuknak leggazdaságosabb felhasználása.* Ez pedig többek közt előmozdítja az osztatlan népiskola kérdésének megoldását, s általában lehetővé teszi a tanulók megfelelő csoportosításának keresztülvitelét.

I. Az osztatlan népiskolát, a régi rendnek ezt a szégyenletes és szomorú intézményét, mely a tanítóra alig megvalósítható feladatot róva, a népfelvilágosítás munkájának egyik fő akadályozója, a Közoktatásügyi Népbiztosság rövid idő alatt és teljesen meg akarja szüntetni.

Azokra a községekre nézve, ahol csak egy osztatlan népiskola áll fenn, ahol tehát ennek megszüntetése csak még egy vagy több tanító alkalmazásával lehetséges, a szükséges intézkedéseket a jövő tanév elején fogjuk megtenni. Azokban a községekben azonban – s az ilyenek száma az egész országban meghaladja a másfél ezret –, ahol több osztatlan népiskola vagy pedig osztatlan és osztott népiskola egymás mellett áll fenn, ahol tehát az osztatlan népiskola új tanító alkalmazása nélkül is megszüntethető, a kulturális haladásnak az oktatás államosítása által nyújtott ezt a lehetőségét haladék nélkül felhasználni kívánjuk.

Ehhez képest elrendeljük, hogy *mindazon községekben, ahol eddig két vagy több magyar tannyelvű osztatlan népiskola állott fenn egymás mellett, vagy pedig osztott iskola mellett osztatlan is fennállott, ezek az iskolák egységes iskolává alakítandók, és a tanulók a pedagógiai követelményeknek megfelelően csoportosítandók.*

Az ilyen egységesített iskola vezetőjét ideiglenesen, a jelen tanév hátralevő részére, a megyei tanács művelődési osztálya jelölje ki azon tanító személyében, aki erre az új rend eszményeinek és feladatainak átértésével és pedagógiai munkásságával leginkább rászolgált.

Ott, ahol a helyrajzi viszonyok az iskolák tényleges egységesítését megnehezítik (egy községben levő, de egymástól távol fekvő, a gyermekek által nehezen megközelíthető tanyai irtványiskolák stb.), az iskolák tényleges egysé-

gesítése s a tanulóknak ez alapon való csoportosítása elmaradhat, a vezetésnek azonban ebben az esetben is egységesnek kell lennie.

II. Az a körülmény, hogy eddig az egy helységben levő különböző jellegű iskolák vezetése nem lehetett egységes, még ha az iskolák nem voltak is osztatlanok, megakadályozta a tanulóknak tervszerű s a pedagógiai követelményeknek megfelelő csoportosítását.

Most azonban az államosítás által nyújtott lehetőség felhasználásával *elrendeljük, hogy az egy községben levő tanulók az illető község egyes iskoláiban és ezek osztályaiban egységes terv szerint, a pedagógiai követelményeknek megfelelően s az alábbi irányelvek figyelembevételével csoportosíttassanak.*

1. Egy-egy tanulói csoportba, a lehetőséghez képest, az elemi népiskola ugyanazon osztályát vagy tananyagban egymáshoz közel álló osztályait látogató tanulók jussanak.

2. Az egyes csoportok, amelyek egy tanítóra és egy helyiségre jutnak, zsúfoltak ne legyenek.

3. A tanulók csoportosításánál, a nemek elkülönítésének szempontja helyett, az osztályoknak a pedagógiai követelményekkel egyező beosztása legyen irányadó. Az egy osztályt vagy tananyagban egymáshoz közel álló osztályokat látogató fiúk és leányok tehát együttes oktatásban részesülnek (Coeducatio).

A tanulók megfelelő csoportosításának különböző eseteit a mellékletben közölt táblázat tünteti fel.

4. Ha a községben levő iskolák közül csak egyikben vannak meg bizonyos szükséges helyiségek (tornaterem, kert), ezeket a helyiségeket a többi iskolák növendékeinek céljaira is fel kell használni.

Az osztatlan iskolák egységesítésének és a megfelelő tanulói csoportok alakításának előmunkálatait azonnal meg kell kezdeni, s a tanítást tervszerű beosztás szerint *már a folyó évi május hó 2. napján meg kell kezdeni.*

Ott, ahol a helyi körülményekből származó akadályok lehetetlenné teszik azt, hogy az ebben a rendeletben megszabott irányelvek már ebben a tanévben megvalósíttassanak, az előmunkálatokat mégis meg kell kezdeni avégből, hogy a tanítás az említett irányelvek szerint szeptemberben pontosan megkezdhető legyen. Tekintettel azonban az osztatlan iskolák egységesítéséhez és a megfelelő tanulói csoportok alakításához fűződő nagy pedagógiai érdekekre, minden eszközzel azon kell lenni, hogy – amennyiben csak lehetséges a csoportok alakításának új módja azonnal életbe léphessen.

Ezt a rendeletet a falusi és városi tanácsok művelődési osztályai hajtják végre. Arra, hogy a rendelet rendelkezései ne most, hanem csak a jövő tanévtől kezdődően hajtassanak végre, csakis a megyei tanácsok művelődési osztályai adhatnak engedélyt.

Ez a rendelet a nemzeti önkormányzatok körébe eső népiskolákra nem vonatkozik.

Budapest, 1919. április 18.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. április 20. 2. o.

99.

1919. április 20.
A Vörös Újság közleménye
az ifjúmunkásokat bántalmazó
munkaadók megbüntetéséről

A proletárdiktatúra az ifjúmunkás helyzetén, amely eddig a kizsákmányoltságon felül még megalázó is volt, lényegesen javított. A pofozás, nyúzás, a méltatlan, embertelen bánásmód ha egyszerre nem is szűnt meg, de *lényegesen csökkent.* Az önérzetes ifjúmunkás indokolt esetekben a Forradalmi Törvényszék elé állította munkaadóját, és már *száznál több* esetben hozott a proletárdiktatúra igazságszolgáltatása súlyos büntetéseket olyan vakmerő emberek ellen, akik testi fenyítékkel akarták „nevelni" a tanoncaikat. *Enyhébb esetekben ezrekre rúgó pénzbüntetést, súlyosabb visszaéléseknél hosszabb fegyházbüntetést* róttak ki mindazokra, akik indokolatlanul bántották az ifjúmunkást.

Vörös Újság, 1919. április 20. 5. o. *Ne bántsd az ifjúmunkást!* (Hírek rovat)

100.

1919. április 20.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás
Propaganda Ügyosztályának terve
az analfabetizmus felszámolására
a munkásifjúság körében

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya teljesen átérezve a reá bízott feladatnak fontosságát és a messzi jövőre is kiható munkásságának a súlyát, véget akar vetni ebben az országban az ifjúmunkás-analfabétaság szégyenletes és elszomorító állapotá-

nak. Vidéken rengeteg ifjúmunkás analfabéta van, szerencsétlen áldozata a letűnt társadalmi rendnek, és az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály úgy érzi, hogy nem állhat meg a városokban való propagandánál és oktatásnál, nem érheti be, bármekkora lenne is, az e helyeken való sikerrel, nem nyughatik addig, míg működése körébe nem vonta a legtávolabbi, teljesen elhanyagolt vidéket is, és nem érezheti munkáját teljesnek, míg bárhol is írni-olvasni nem tudó ifjúmunkás analfabéta embertársunk él.

Hogy a Tanácsköztársaságban lehetőleg egyetlenegy proletár ne akadjon, aki híjával van a tudás hatalmának, az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály keretében külön szervet létesítünk, amelynek az a feladata, hogy nemcsak a városokban, hanem minden kisebb községben is kikutassa, összegyűjtse az analfabéta ifjúmunkásokat, és mindenütt megszervezze oktatásukat. Tervünk az, hogy vagy ott választjuk ki az alkalmas oktatót, vagy pedig a legközelebbi centrumból küldünk ki megfelelő oktatókat, akik írni-olvasni tanításon kívül a kornak megfelelő bizonyos szociális ismeretekre is meg fogják taníttatni a tanulástól eddig elütött, a tudást nélkülöző ifjúmunkásokat. Ahol a helyi körülmények következtében e módok egyike sem lehetséges, oda a központból szándékozunk oktatókat küldeni, és minden lehetséges módon gondoskodni kívánunk az analfabétaság minél gyorsabb megszüntetéséről.

Az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály e célja elérésére már megtette a szükséges szervező lépéseket, és azon lesz, hogy lehetőleg rövid idő alatt tényleges eredményről számolhasson be.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20. 6. o. *Az analfabéták oktatása*
(Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

101.

1919. április 22.
A népruházati bizottság jegyzőkönyve a rászoruló egyetemi és főiskolai hallgatóknak juttatott ötszáz öltönyről

Jegyzőkönyv,

mely felvétetett 1919. évi április hó 22-én a népruházati bizottság által kiutaltatott és a főiskolai hallgatók között kiosztásra kerülő ruhák tárgyában.

Megjelent a szocialista diákok szervezetétől Lukács István, Grosz Jenő, Szilárd Béla elvtárs az *a)* alatt csatolt megbízólevéllel. A keb. ügyosztály részéről Berkovits Oszkár, a Közoktatásügyi Népbiztosság hivatalnoka.

A szocialista diákok megbízottai bemutatnak 9 listát, éspedig egyet az or-

vosi fakultásról, egyet a műegyetemi, egyet a bányász, egyet az állatorvosi, egyet a gyógyszerészi, egyet az ipariskolai, egyet a képzőművészeti, egyet a közgazdasági fakultásról, újpesti szervezetből egyet.

A listákon felvett igénylők száma összesen: 659. De tekintettel arra, hogy a népruházati bizottságtól csak 500 ruhát kaptunk kiosztásra, a jelentkezők közül mindazokat, akiknek egynél több ruhájuk volt, a kiküldött bizottság kizárta az első kiosztásból.

Így tehát kiutaltatott az orvostanhallgatóknak 250, a műegyetemi hallgatóknak 100, a bányászoknak 3, az állatorvostan-hallgatóknak 13, az újpesti diákszervezetnek 10, a gyógyszerésztan-hallgatóknak 6, az ipariskoláknak 118 rend férfiruha.

K. m. f.

A diákszociális ü.o. részéről
Berkovits Oszkár

A Szocialista Diákszervezet részéről
(Olvashatatlan aláírás)

Párttörténeti Intézet Archívuma, A. II. 5/4. 8. o.

102.

1919. április 24.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 16. K.N. számú rendelete a tanoncokról

A tanoncoktól senki tandíjat nem követelhet. Házimunkára a tanoncok fel nem használhatók.

Azok a rendeletek, melyek a tanoncok munkabéreire vonatkoznak, és a munkaidőt szabályozzák, egyúttal mindennemű 18 éven aluli, még fel nem szabadult alkalmazottra is vonatkoznak (kifutó, segédmunkás, gyakornok stb., akár fiú, akár leány).

E rendelet megszegői felett a forradalmi törvényszék ítél.

Budapest, 1919. április 24.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. április 27. 4. o.

103.

1919. április 25.
Bartos Erzsébet: Az új iskola

A kapitalista társadalom iskolái nem jó szakmunkást neveltek, hanem olcsó, kihasználható, iskolázatlan tömeget dobtak évről évre a munkapiacra. A kommunista társadalom legsürgősebb teendői közé tartozik a jó nép- és szakiskolák felállítása, kiépítése. Sürgős, mert hiába vesszük el a termelőeszközöket a burzsoá osztálytól, ha nem romboljuk le a tudásbéli különbséget is, amely a két osztályt elválasztotta. Sürgős, mert a többtermelés, minden termelőeszköz gazdaságos kihasználása csak tanult szakmunkásokkal lesz igazán valósággá.

A Közoktatási Népbiztosság tervei szerint *tizennégy éves korig egységes népiskola lesz.* Itt a gyereknek módja lesz megismerni a társadalom munkamegosztását, az emberi foglalkozásokat, sőt az utolsó évben a pályaválasztás szempontjából szemináriumszerű megbeszélések is lesznek. A tizennégy éves gyermek a *tanítójának, pszichológusoknak és szülőinek bevonásával maga választja meg pályáját,* és nem véletlenül vagy szülői nyomásra kerül helyére, mint eddig. Ez egyik legfontosabb momentuma az új oktatási rendszernek. A tanuló tizennégy éves korában vagy a mezőgazdasági, az ipari, az elosztó üzemi szakiskolába kerül, vagy pedig a *reformiskolába,* hol a speciális, magasabb szakképzést igénylő szakiskolára készítik elő.

Mind a három szakiskola négyéves, tehát *tizennyolc éves kora előtt senki a termelőmunkába be nem sorozható.* A magasabb képzést előkészítő reformiskola öt évfolyamú lesz.

Az ipari szakiskola mintaüzem lesz, *hol az ifjúmunkás heti huszonnégy órát dolgozik.* A primitív technikától a legmodernebb gépig végigvezetik mesterségének egész technikáján, hogy igazi, önálló szakmunkássá váljék. *Heti tizenkét órai elméleti oktatásban megtanítják minden általa használt anyag technikájára,* termelőkalkuláció elkészítésére, mesterségének történetére, *egészségének ápolására.* És megtanul rajzolni jól, és megtanul rajz után dolgozni is. Vannak olyan, könnyen megtanulható mesterségek, amelyeknek a megtanulása nem vesz négy esztendőt igénybe. Itt az ifjúmunkás egy második foglalkozást is megtanul, valamit, ami az elsővel könnyen és gazdaságosan kapcsolható. (Például nőikalap- és gyermekjáték-készítés stb.)

A szakmák szerinti iskolák városokban könnyen létesíthetők; kisebb helyeken, ahol kevés a tanuló, ez lehetetlen. Itt egy-egy körzet tanulóit kell összegyűjteni. Vidékenként igyekszünk az ott élő ipart intenzívebbé tenni, tanítással fejleszteni, hogy a helyi technikai kultúra el ne vesszen.

A tizennyolc éves ifjúmunkás, ha vezető, szervező munkára mutat tehetséget, egyévi elméleti tanulás után, a speciális (mérnöki, tanítói stb.) szakisko-

lába mehet. Enélkül is tanulhat a munkásegyetemen bármit, bármilyen magas fokig.

Az ipari szakiskolák *szeptemberre meglesznek;* a tanműhelyeket az üzemkoncentráció révén felszabadult gépekkel rendezzük be. Ahol ez lehetetlen lesz, szocializált üzemben helyezzük el a tanulót. Kisiparosoknál, kapitalistáknál nem hagyjuk. A tanműhely mellé *internátusokat állítunk. A tizennégy éven aluli tanulókat a népiskolába (illetve a mai polgári iskolába) kell visszavinni.* Legsürgősebb teendőink egyike tanoncotthonok felállítása. Az ifjúmunkások szenvedéseit gyökeresen és alaposan megszüntetjük. *Május elsejére már tizenhárom tanoncotthon megkezdi működését.* Ezeknek a tanoncotthonoknak az ellátása – központi konyhából – ugyanolyan lesz, mint a főiskolai tanulóké. Az ifjúmunkások számára menzát állítunk fel, amely rövid idő múlva működni fog.

Az új iskolához új tanítósereg kell. Ez lesz az első iskola, hol fizikai munkások elméleti pedagógusokkal együtt fognak dolgozni az új generáció nevelésén.

Fáklya, 1919. április 25. 3. o. (Közoktatási rovat)

104.

1919. április 25.
A Közoktatásügyi Népbiztosság
27. K. N. számú rendelete a középiskolai diák-direktóriumok felállításáról

1. §

Addig is, míg a középfokú iskolák belső rendje teljesen újjáalakítható lesz, a Közoktatásügyi Népbiztosság elrendeli, hogy a Magyarországi Tanítók Szakszervezetébe tartozó tanítók három-három tagú tanítói-, az Ifjúmunkások Országos Szövetsége Diákalosztályába, illetőleg a Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás-szakosztályába tartozó négy, illetve három felső osztályos diákok pedig öt-öt tagú diákbizottságokat alakítsanak testületek, illetve iskolák szerint.

2. §

A kettős (tanítói és diák) bizottság együttes hatáskörébe tartozik: a négy, illetve három felső osztályos tanulóifjúságnak

1. szocialista szellemben való továbbképzése,

2. fegyelmi ügyeinek irányítása, illetve intézése,

3. a négy, illetve három felső osztályos ifjúságot érdeklő jóléti ügyek intézése.

3. §

Az ifjúság szocialista szellemben való továbbképzése az iskolában a tanórákon kívül, az iskolán kívül pedig minden megfelelő alkalom felhasználásával történjék, s evégből a bizalmiak személyes agitatív munkája, különösen a szocialista öntudatnak, a szocialista önfegyelemnek, az összetartásnak és az együttműködésnek fokozatos kifejlesztésére és állandó ébren tartására irányuljon.

4. §

Az ifjúság fegyelmi ügyeinek intézése körül ezentúl egészen új szempontokat kell szem előtt tartani.

A fegyelmi büntetések helyébe óvintézkedések lépnek. Ezeket – az érvényben lévő rendtartási szabályok felfüggesztésével - a középfokú iskolák felső négy, illetve három osztályának ifjúságára vonatkozólag a Közoktatásügyi Népbiztosság a következőkben állapítja meg:

a) a hat-hat tanulónként választott osztálybizalmiak által hozott, és a fegyelemsértővel az osztálybizalmiak előtt közölt azon határozat, hogy a fegyelemsértő a jövőben a bizalmiak fokozott ellenőrzése alatt fog állani;

b) az osztálybizalmiak által hozott, s az egész osztály előtt kihirdetett azon határozat, hogy a fegyelemsértőt az egész osztály felügyelete alá helyezik;

c) a felső négy, illetve három osztály összbizalmiainak a fegyelemsértő osztálya előtt, a fegyelemsértő jelenlétében kihirdetett azon határozata, hogy a fegyelemsértőt a tanulók összbizalmi testületének ellenőrzése alá helyezik;

d) a kettős bizottságnak a szülő vagy megbízottja az iskolai, esetleg háziorvos és a helyi munkás-, katona- és földmívestanács közművelődési osztálya kiküldötteinek bevonásával hozott intése – melyet a fegyelmi vétséget elkövetővel a határozathozók közölnek, amelynek értelmében az illetőnek új környezetbe, új iskolába való távozása *a)* kívánatos, *b)* szükséges;

e) a kettős bizottságnak a szülő vagy megbízottja, az iskolai, esetleg háziorvos és a helyi munkás-, katona- és földmívestanács közművelődési osztálya kiküldötteinek bevonásával hozott azon határozata, hogy a fegyelemsértő a rendes iskolai környezetbe egyáltalán nem való. A további eljárás ily tanulókkal szemben a munkás-, katona- és földmívestanácsok közművelődési osztályának, illetve a Közoktatásügyi Népbiztosság erre kijelölt szerveinek hatáskörébe tartozik.

Az ilyen tanulók összes fegyelmi ügyeiről részletes jelentés terjesztendő fel a Közoktatásügyi Népbiztossághoz.

Minősített, súlyosabb esetekben a fenti intézkedések egyes fokozatai átugorhatók. Ily esetekben az illetékes fórumot a kettős bizottság határozza meg.

5. §

Fegyelmi intézkedéseket vonnak maguk után a tanítók jelenlétében elkövetett mindazon fegyelemsértések, esetleg illetlenkedések, amelyek az előadást, a tanítás folytonosságát súlyosabban zavarják, s amelyeket ezért a tanító az osztálybizalmiaknak elintézésre kiad. Fegyelmi intézkedéseket kívánnak továbbá a tanulóknak akár az iskolán belül, akár az iskolán kívül elkövetett mindazon cselekedetei és nyilatkozatai is, amelyek a társadalmi közösség (az emberiesség törvényei, a fennálló szabályok stb.) ellen irányulnak, vagy a szocialista önfegyelem, összetartás és együttműködés érzésének, a meggyőződésnek és akaratnak fogyatékos voltát vagy teljes hiányát mutatják. A jelentéktelenebb rendzavarásokat az előadó tanítók a jövőben is maguk intézik el, s ezekről a bizalmiak a kettős bizottságnak jelentést sem tartoznak tenni.

6. §

A határozathozatal a bizalmi és összbizalmi testületekben szavazással történik; a szótöbbséggel hozott határozatokat azonban a kettős bizottság minden szombaton tartott ülésében enyhítheti. Az egyhangúlag hozott határozatok azonnal, a szótöbbséggel hozottak csak a kettős bizottság döntése után közölhetők a fegyelemsértő ifjakkal.

A határozathozatal a kettős bizottságban úgy történik, hogy közös tanácskozás után a diákbizottság egyhangúlag hozott határozatát a tanítói bizottság vagy megerősíti, vagy azonnal megtartandó új tanácskozás tárgyává teszi, ez utóbbi esetben a diákbizottság újabb határozata végleges. A diákbizottság szótöbbséggel hozott határozatát a tanítói bizottság egyhangú határozattal enyhítheti.

7. §

A felső négy, illetve három osztály ifjúságának fegyelmi ügyeiről a jövőben a kettős bizottság vezet az egyes osztályokra elkülönítve hivatalos naplót. A fegyelmi intézkedéseket minden egyes esetben ugyancsak a kettős bizottság közli a szülőkkel és az érdekelt tanárokkal, akiknek számára a hivatalos napló alapján osztályonként másolat készítendő és vezetendő.

8. §

A gazdasági ügyek intézésére nézve irányadó elvek a következők legyenek:

Tandíjkedvezményben a két bizottság az engedélyezett százalékon felül is részesítheti mindazokat az anyagiakban szűkölködő proletár tanulókat, akik a tanítói testületi bizalmiak véleménye szerint is megérdemlik a támogatást.

Ösztöndíj és jutalomdíj a tanítói testület véleményezésének figyelembevételével csakis olyannak adható ki, akinek anyagi támogatásra szüksége van.

Az ösztöndíj- és jutalomdíjalapok feloldása és folyósítása iránt a Közoktatásügyi Népbiztosságnak a Pénzügyi Népbiztossággal egyetértőleg tett, illetve teendő intézkedései lesznek irányadók.

A segélyek (éspedig a pénz-, ruha- és könyvsegélyek stb.) a Pénzügyi Népbiztosság rendelkezéseinek betartásával folyósítandók, éspedig csakis reászoruló proletár tanulók számára mindaddig, amíg ez irányban a Közoktatásügyi Népbiztosság megfelelően nem intézkedik.

Az internátusok és menzák működése minden eszköz felhasználásával folytatandó. Az üres helyek betöltése a kettős bizottság ajánlása s a népbiztosság, illetve a művelődési tanácsok e célra kijelölt szerveinek jelölése alapján történik mindaddig, amíg az internátusok egységes alapon újjá nem szerveztetnek.

Az alapok és értékek kezelésével továbbra is az iskolaigazgatókat bízom meg, s a kettős bizottságok által jelen utasításaim betartásával véleményezett, s a tanítói bizottság által szabályszerűen kiutalt összegeket esetről esetre ők kötelesek kifizetni vagy kiutalványozni.

9. §

A diákbizottság egy, a tanítói bizottság tagjai közül választott tanító irányítása mellett önállóan vezeti az összes ifjúsági körök és egyesületek, valamint az ifjúsági könyvtárak ügyeit. Kívánatos, hogy az ifjúsági könyvtárak legsürgősebben beszerezzék mindazokat a szociológiai, társadalom-gazdaságtani, etikai és kommunista könyveket, amelyek az új világ megértéséhez s kiépítéséhez szükségesek.

10. §

E rendelet értelmében megalakítandó bizottságok működése a kívánt eredménnyel csak akkor járhat, ha egyrészt a szocialista diákok központi szervei (az Ifjúmunkások Országos Szövetségének Diákalosztálya és a Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás-szakosztálya), másrészt a Magyarországi Tanítók Szakszervezetének irányítása szerint megalakult tanítói bizottságok minden eszközzel és minden erővel odahatnak, hogy az ön-

fegyelemre és öntevékenységre még alig nevelt diákok e rendelet minden pontját és parancsát lelkiismeretesen és pontosan betartsák.

E célból a Közoktatásügyi Népbiztosság felhívja az Ifjúmunkások Országos Szövetségének Diákalosztályát és a Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás-szakosztályát, hogy a Magyarországi Tanítók Szakszervezetével állandó és szoros összeköttetést tartva fenn, a diákbizottságoknak megalakítását és azoknak e rendelet szellemében való működését minden erejével támogassák. Az iskolák tanítói bizottságainak pedig kötelességévé teszi a népbiztosság, hogy a szabályosan megalakított, és az Ifjúmunkások Országos Szövetségének Diákalosztálya, illetve a Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás-szakosztálya által megerősítendő diákbizottságok minden ténykedését egyrészt mindenben támogassák, másrészt kellően ellenőrizzék. Szabálytalanságok vagy hatásköri túlkapások esetében a tanítói bizottságok a Magyarországi Tanítók Szakszervezete helyi csoportján át az Ifjúmunkások Országos Szakszervezete, illetve a Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás-szakosztály helyi vezetőségéhez, a diákbizottságok pedig az Ifjúmunkások Országos Szövetsége, illetve a Magyarországi Tanítók Szövetsége Ifjúmunkás-szakosztály helyi csoportján át a Magyarországi Tanítók Szakszervezete helyi vezetőségéhez forduljanak orvoslásért. Súlyosabb esetekben a helyi munkás-, katona- és földmívestanácsok, illetve ezeknek közművelődési osztálya, további felterjesztés esetében pedig a Közoktatásügyi Népbiztosság dönt.

Budapest, 1919. április 25.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. május 9. 1–2. o.

105.

1919. április 26.
Boross F. László:
Ifjúmunkás-kultúrpolitika

A magyarországi dolgozó tömegek a hatalom megszervezésével nemcsak a gazdasági kérdések szocialista megoldásának felelősségét, hanem szükségképpen minden eddiginél hatalmasabb kultúrlehetőségek megteremtésének kötelességét is magukra vállalták. A munkásuralomnak természetesen el kell követnie mindent, hogy azok is, akiket a tőkés kizsákmányolás testileg és szellemileg már nyomorékká sajtolt, legalább annyi morzsáját kapják az eddig csak kiváltságosak számára létező kultúrának,

amennyit agyuk megkíván és elbír. De ennél a valójában csak szociálpolitikai, valójában csak jótékonysági munkánál sokkal fontosabb, sokkal döntőbb a tulajdonképpeni kultúrforradalom: *új szellemi kultúra megteremtése az újonnan fejlődő, a kapitalista emberpusztítás által még teljesen le nem tört, még teljesen bénává nem nyomorított energiájú fiatal tömegekben.* A felnőtt, fáradt proletártömegeknek már legfeljebb csak ajándékozhatunk valamelyes kultúrát, az új nemzedéket azonban az új társadalmi rendnek megfelelő, az új társadalmi rendben elérhető kultúra teljességében kell felnevelni.

Eddig ifjúmunkásoknak csak a testi munkát tanulókat nevezték: a proletárok gyermekeit. A szellemi munka lehetősége majdnem kizárólag csak a tehetősebbek gyermekei előtt állott nyitva; ezek „diákok" voltak. Kultúrpolitikánk egyik legelső feladata, hogy ezt a válaszfalat ledöntse, és az úgynevezett testi és az úgynevezett szellemi pályák követőinek kiválasztását egészen új alapokra fektesse. Ez az egészen fiataloknál és az ezután születendőknél könnyen keresztülvihető, azoknál azonban, akik számára osztályhelyzetük már életpályát utalt ki, ez a kiegyenlítő munka sokkal körülményesebb. Az új társadalmi rendben mindenesetre teljes lehetősége nyílik annak, hogy valaki a testi foglalkozást szellemi foglalkozással felcserélje, amennyiben a testi és szellemi munka közötti ez a fogalmi különbség egyáltalán fenntartható.

Ezt a kiegyenlítődést elsősorban az ifjúmunkások szabadoktatása szolgálja, mely célra a Közoktatásügyi Népbiztosság keretében külön ügyosztályt állítottak fel. Ennek az ügyosztálynak feladata lesz elsősorban az, hogy az úgynevezett fizikai ifjúmunkásoknál pótolja nagyjában mindazt a tudáskülönbözetet, mellyel ezek a szellemi foglalkozást tanulók mögött állanak. Jóllehet ez a tudáskülönbség, amennyiben csak a szociálisan hasznos tudást tartjuk szem előtt, nem oly veszedelmesen nagy, aminőnek első pillanatra látszanék. Viszont azonban van egy terület, ahol az eddigi diákok állnak messze a fizikai ifjúmunkások átlaga mögött. Mert míg a mindenki másnál jobban kizsákmányolt „tanoncok" már osztályhelyzetüknél fogva is állandóan foglalkoztak politikával és ezzel kapcsolatban társadalomtudományokkal, addig a „diákok" elől a tudománynak ez a területe szinte mesterségesen el volt zárva. Míg tehát e kiegyenlítő munkánk közben a fizikai ifjúmunkásoknál a fő súlyt a természettudományos és esztétikai nevelésre kell fektetnünk, addig a középiskolások és az egyetemi hallgatók szabadoktatásának legnagyobb részét a szocializmusra való nevelés és az eddig tanultak tévedéseinek, a kapitalizmus tendenciózus elméleti ferdítéseinek kiküszöbölése kell hogy alkossa.

Az ifjúmunkás-szabadoktatás ma – addig míg az általános iskolareform létrejön – részben az iskolát pótolja, illetőleg egészíti ki. Az új rendszerbe beilleszkedő iskolai oktatás megkezdése után azonban az ifjúmunkások szabadoktatásának egészen más célt kell követnie. *Ellensúlyozni kell az iskolát!* Mert míg a kötelező oktatás szükségképpen a mindenkori politikai hatalom

képviselőinek szolgálatában áll (ez alól az állami erőszakszervezet teljes „elhalásáig" a proletárállam sem lehet kivétel), és elkerülhetetlenül legalábbis viszonylagosan konzervatív irányban befolyásolja az ifjúságot, addig a szabadoktatás föladata lesz, hogy a világnézetek rugalmasságát megőrizze és fejlessze, és hogy az új nemzedéket a mainál fejlettebb társadalmi rend iránt is fogékonnyá tegye. Akik megtanulták azt, hogy a mai társadalmi forma szükségképpeni fejlődés eredménye, akik megtanulták szeretni és becsülni a mai társadalmi rendet, azokat már nem szolgai tiszteletre, hanem produktív kritikára kell majd annak idején nevelnünk a fennálló társadalmi renddel szemben, hogy ezzel a kritikával kötöttség nélkül követhessék és siettethessék a társadalom szükségszerű fejlődésének újabb lépéseit.

Végül elhanyagolhatatlanul fontos feladat az ifjúmunkásság etikai nevelése. A proletárdiktatúra átmeneti állapot egy oly társadalmi rendhez, mely az önkéntes együttműködésen fog alapulni. Az együttműködésnek, az egymásért dolgozásnak, a szolidaritásnak ezt az önkéntességét kell belevinni az ifjúmunkásság tudatába. És míg egyrészt egyelőre még osztályharcra kell nevelnünk, még forradalomra kell lelkesítenünk mindaddig, míg a proletariátus nemzetközi osztályharca győzelmes befejezést nyer, addig másrészt elő kell készítenünk őket egy oly mentalitásra, mely az osztályharc várható megszűnésének megértésére és a megértés következményeinek etikai levonására tesz érette, *mellyel a következő nemzedéket az osztályszolidaritáson keresztül az egyetemes emberi szolidaritás életformájába vezethetjük át.*

Fáklya, 1919. április 26. 3–4. o. (Közoktatás rovat)

106.

1919. április 26.
A Földművelésügyi Népbiztosság
30. F. N. számú rendelete
a szegényparaszt fiatalok
felsőfokú szakképzésének előmozdítására

A gazdasági akadémiák eddigi tanítási rendje kizárólag a földbirtokos és vagyonos osztály fiainak tette lehetővé, hogy felsőfokú gazdasági képesítést nyerjenek.

Ezt a kiváltságot a Földművelésügyi Népbiztosság most megszünteti, s addig is, amíg ezeket az intézményeket a jelenlegi viszonyoknak megfelelően átszervezi s megadja a módot elsősorban minden arra való proletárnak, hogy ezen intézményekbe felvegyék, elrendeli a népbiztosság, hogy a felső kereskedelmi iskolák érettségi bizonyítványai – osztályzati fokozatukra való tekintet

nélkül – képesítsenek felvételre a gazdasági akadémiák rendes hallgatójául. Mindazokat, akiket eddig feltételesen vagy pedig rendkívüli hallgatókul vettek fel, mert nem volt jeles kereskedelmi érettségi bizonyítványuk, ezentúl rendes hallgatóknak kell tekinteni.

Budapest, 1919. április 26.

Földművelésügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. április 27. 1–2. o.

107.

1919. április 27.
A balassagyarmati iparos
és kereskedő ifjúmunkások iskolai rendje

A balassagyarmati iparos és kereskedő ifjúmunkások iskolai rendje megváltozott. Rég óhajtott kívánság valósult meg, hogy a szellemi munkát ne fáradtan, a késő esti órákon végezzük, hanem friss elmével. Az iskolák használhatatlan állapota azonban egyelőre csak azt engedi meg, hogy a hétköznapi tanítás 5–7-ig történjék, a vasárnapi rajztanítás teremhiány miatt nem tehető még át hétköznapra. A kereskedők és nem rajzolók pénteken du. 4-től 7-ig tanulnak kereskedelmi ismereteket. A gazdákat ezúton is kérjük, hogy a rájuk bízott ifjakat szorgalmas iskolalátogatásra buzdítsák.

Nógrádi Népszava (Balassagyarmat), 1919. április 27. 3. o. (Hírek és különfélék rovat)

108.

1919. április 30.
A Közoktatásügyi Népbiztosság
lovaglótanfolyamot indít a fiataloknak

A Közoktatásügyi Népbiztosság diákszociális ügyosztálya közli, hogy a szocializált volt Nemzeti Lovarda ezután mindennemű iskolai, mindkét nemű ifjúságot, ifjúmunkásokat és főiskolai hallgatókat részesíti a lovaglás sportjában. Jelentkezéseket elfogadnak a Lovarda épületében. Egyhavi oktatás 5 leckeóra 20 korona, alsóbb iskolai tanulók részére

havi 12 korona. A szervezett munkásság mindkét neme a sporttelepet igénybe veheti. Jelentkezés délután 3 és 7 óra között Pataky elvtársnál, a volt Nemzeti Lovardában.

Vörös Újság, 1919. április 30. 6. o. *Ifjú proletárok lovaglósportja* (Hírek rovat)

109.

1919. május 1.
A Közoktatásügyi Népbiztosság előadóképző tanfolyamot létesít a diákok részére

A Közoktatásügyi Népbiztosság propagandacsoportja a diákság szociális ismereteit teljesen ki akarja építeni, és ezért számukra előadóképző kurzust létesített, ahol körülbelül 50 diák elvtársat képeznek ki arra a célra, hogy a kommunista agitációra tudományos képzettséggel fegyvereztessenek föl. A harminc előadásból álló ciklus az egész marxi tanítást és az ezen az alapon felépítendő kommunista társadalom berendezését ismerteti. A ciklus részint szabad előadásokból áll, melyeket többek között *Varjas* Sándor, *Rabinovics* József, *Rudas* Zoltán, *Lukács* Kornél, *Fóris* Kálmán, *Takács* István, *Czakó* Ambró és *Kőhalmi* Béla tartanak, részint szemináriumi megbeszélésekből, melyekkel kapcsolatban a kommunizmus és proletárdiktatúrát tárgyaló programatikus könyvek kerülnek alapos tárgyalás alá. Az előadóképző tanfolyam előadásait hétköznaponkint este hat órakor tartja a tudományegyetem bölcsészeti fakultásának V. számú tantermében. A tanfolyam május 2-án este hat órakor *Varjas* Sándor elvtárs *Az osztályharc* című előadásával kezdődik. Felhívjuk azokat az elvtársakat, akik a feloszlott szocialista diákok szervezeténél jelentkeztek a tanfolyamra, hogy az előadásokon pontosan jelenjenek meg. Azok a diák elvtársak, akik most akarnak jelentkezni, jelentkezéseiket szakmájuk ifjúmunkáscsoportja vagy a Közoktatásügyi Népbiztosság diákszociális ügyosztálya útján juttassák el az előadást rendező propagandacsoporthoz.

Fáklya, 1919. május 1. 5. o. *Diákok szociális kiképzése* (Közoktatás rovat)

110.

1919. május 3.
Latinca Sándor kormányzótanácsi biztos levele a kaposvári politikai megbízotthoz egy tanonc felszabadítása ügyében

Becsei József kéményseprő ifjúmunkás elvtárs kérte nálam, hogy felszabadítása ügyében járjak el. Nevezett, aki a harctéren volt, teljesen árva, megélhetését csak úgy tudná biztosítani, ha iparában felszabadulna.

Kérem, hogy őt ezen kérésében a város politikai megbízottja támogassa.

Kaposvár, 1919. május 3.

Elvtársi szeretettel

Somogy megyei Levéltár. Latinca Sándor levelezése. K. 25. (Géppel írott másolat)

111.

1919. május 7.
Latinca Sándor kormányzótanácsi biztos intézkedése egy kaposvári ifjúmunkás lány munkaügyi panaszának kivizsgálására

Kuttner Imre nőiszabó,
Kaposvár

Kérem a Címet, keressen fel engem hivatalos helyiségemben (Igazságügyi palota 30.). Ugyanis Kovács Sarolta ifjúmunkás elvtársnő panaszolta, hogy Cím őt elbocsátotta. Ez ügyben óhajtanék Önnel beszélni.

Kaposvár, 1919. május 7.

Tisztelettel
Somogy megye direktóriuma
Latinca
Földmunkások és Kisgazdák Országos
Szövetségének Somogy megyei titkársága
Kaposvár
(Pecsét)

Somogy megyei Levéltár. Latinca Sándor levelezése. K. 28. (Géppel írott másolat)

112.

1919. május 10.
500 személyes budapesti diákszállók építésének terve

...Építünk négy diákszállót. Hármat a műegyetem környékére és egyet az Üllői úton a klinikáknál. Egy-egy diákszálló 500 diák számára épül. Természetes, hogy ezek nem fényes szállók, hanem egyszerű higiénikus diáklakások lesznek egy-két, legfeljebb 4 személy számára épült szobákkal. Minden egyes szobában beépített ágyak és szekrények lesznek, ezeken kívül a bútorzat csak székből, asztalból és könyvállványból fog állni. Minden diákszállónak közös társalgó-, olvasó-, tanuló- és zenetermei lesznek külön éttermekkel, vívótermekkel és a higiénia minden elképzelhető modern berendezésével. A diákszállók építésére 20 millió volt előirányozva, de ebben az összegben nincsen benne a kétezer diák szükségletéhez beszerzendő bútorzat...

A Munka, 1919. május 10. 6. o. *Az Építési Direktórium munkaprogramjáról*

113.

1919. május 11.
A főiskolai oktatás reformja

A Közoktatásügyi Népbiztosság a főiskolai rendszer gyökeres átalakítását vette programjába, melynek irányadó elve a rendszeres szakképzés és a kutató tudományos munkára való kiképzés elhatárolása.

Míg eddig a kétféle feladatnak világos célkitűzés hiányában való összezavarása egyaránt hátrányára volt a szakképzésnek és a tudomány fejlesztésének, az új rend lehetségessé fogja tenni, hogy a szocialista társadalom számára egyrészt mesterségükben egységes és rendszeres kiképzést nyert orvosokat, tanítókat és mérnököket neveljünk, másrészt a hajlamuknál és tehetségüknél fogva arra alkalmasak módot nyerjenek az ezen szakmák szolgálatában álló tudományok önálló művelésére.

Az átszervezés munkájának keresztülvitele érdekében a Közoktatásügyi Népbiztosság mindenekelőtt az egyetem bölcsészeti karán és a volt tanárképző intézet átszervezése után kiépítendő középiskolai tanítóképző főiskolára a következő tanárokat nevezte ki, mint oly szakembereket, akiket komoly tudásuk és kulturális felfogásuk hivatottakká tesz, hogy a főiskolák újjászületésének munkájában vezető szerepet vigyenek: a budapesti egyetem bölcsé-

szeti karán a modern magyar irodalom és világirodalomra *Babits* Mihályt, a régi magyar irodalomra *Király* Györgyöt, a görög nyelv és irodalomra *Czebe* Gyulát, olasz nyelv és irodalomra *Fülep* Lajost, a logika és ismeretelméletre *Varjas* Sándort, művészettörténetre *Meller* Simont, a fizikai kémiára *Hevesy* Györgyöt, a szerves kémiára *Mauthner* Nándort, a csillagászatra *Harkányi* Bélát, az őslénytanra *Vadász* Elemért;

a budapesti középiskolai tanítóképző főiskolán (eddigi tanárképző intézet) a filozófiára *Mannheim* Károlyt, az irodalomelméletre *Hauser* Arnoldot, a német nyelv és irodalomra *Trostler* Józsefet, francia nyelv és irodalomra *Benedek* Marcellt, a szociológiára *Nagy* Dénest, a matematikára *Pólya* Györgyöt, a fizikára *Tomits* Ivánt, az ásvány- és földtanra *Vitálisz* Istvánt, a növénytanra *Szücs* Józsefet, a földrajzra *Szirtes* Zsigmondot és az állattanra *Gorka* Sándort nevezte ki a népbiztosság.

A műegyetem építészeti szakosztályán egyrészt az építésznevelésnek művészi szempontból való mélyítésére, másrészt az új társadalomnak az építészettel szemben támasztott lényegesen új követelményeire való tekintettel szintén gyökeres újításokra van szükség, miért is a reformok keresztülvitelére a közoktatásügyi népbiztosság a következő új tanárokat nevezte ki: *Pogány* Móricot az újonnan szervezett első és *Hikisch* Rezsőt második tervezési tanszékre, *Leszner* Manót a városépítésre, *Málnai* Bélát az ipari és mezőgazdasági építésre, *Kozma* Lajost a lakásberendezés és belső dekorációra és *Eber* Lászlót a művészettörténetre.

Fáklya, 1919. május 11. 4. o. (Közoktatás rovat)

114.

1919. május 11.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Diákszociális Ügyosztálya vezetőjének nyilatkozata a diákság jövőjéről

Haász Árpád elvtárs, a Közoktatásügyi Népbiztosság diákszociális ügyosztályának politikai megbízottja, a Fáklya munkatársa előtt részletesen nyilatkozott a diákság jövőjéről:

– A proletárdiktatúra – mondotta – *megszüntette az osztálykülönbséget a diákok között is.* A tőke kommunizálása és a vagyonok lefoglalása következtében a burzsoá családok gyermekei is proletársorsra jutottak. Ezzel megteremtettük az egyenlőséget az egyetemen, és *kiküszöböltük a vagyoni cenzust, hogy helyébe a tehetség cenzusát állíthassuk.* A kommunista állam *tanulási lehetőséget nyújt minden tehetséges ifjúmunkásnak.* Viszont az „ősjogászok" és

a „mezei hadak" fajtája magától ki fog halni. Az egyetem ezentúl nem egy kiváltságos osztály diplomagyára lesz, hanem a tudományos munka és a komoly tanulás temploma. *Az előadások hallgatása kötelező lesz,* úgyhogy ezután nem fog előfordulni, hogy a diák a tanárjával a vizsgán találkozzék először. Viszont nem is lesz szükség arra, hogy a diákok aszerint válasszák meg a pályájukat: melyiken lehet az előadások hallgatása nélkül is vizsgázni, hogy év közben különféle állásokat vállalhassanak. Megszüntetjük természetesen az érettségi bizonyítványokat szabott áron szállító zugiskolákat is. Mindenki kedve és tehetsége szerint választhatja meg a pályáját, mert a kommunista állam kötelességének tartja *a produktív pályára készülőket tanuló éveik alatt eltartani.* Ezentúl nem kell majd „szenvedni" azért, ha tudományos pályára akar menni valaki, akinek szülei nem „gazdagok". Nem kell majd nappal címszalagot írni és éjjel tanulni. És nem kell senkinek protezsáló „névjegyekért" szaladgálni, ha ebédet akar kapni a diákmenzán.

A kommunista államban a *diákotthon* a városon kívül van, könyvtárral, sportteleppel, kórházzal és laboratóriummal felszerelve. Ez azonban egyelőre csak távoli álom. Átmeneti intézkedésekre van szükség: lakással és élelemmel ellátni a diákságot. E célból *lefoglaltuk az összes diákintézményeket és menzákat,* és mindenhová szocialista vezetőket nevezünk ki. Ezek a diákotthonok azonban nem elegendők a diákok elhelyezésére, ezért garniszállókat és papneveldéket is fogunk erre a célra berendezni. Az egyes otthonokban *szakkönyvtárakat* fogunk felállítani a lehetőséghez képest, nagy tanulószobákkal.

Úgy akarjuk, hogy ezekben az otthonokban *minden diáknak külön szobája legyen,* de ez idő szerint ez kivihetetlen. Eddig *1500 diákot helyeztünk már el* a különböző otthonokban, *de őszre el fogjuk helyezni tudni Budapest valamennyi diákját.* A diákok elhelyezését egy központi nyilvántartó fogja végezni. Gondoskodni fogunk arról is, hogy az eddig közömbös vagy klerikális diákokat szétosszuk a szocialista érzelmű diákok között. Eddig két diákmenzát állítottunk fel, ahol ebédet és vacsorát kaphatnak azok is, akiket a diákotthonokban még nem tudtunk elhelyezni. *Ezekben a menzákban 4000 diák kap ellátást.*

Az átmeneti intézkedésekhez tartozik még az is, hogy *300 korona havi segélyt adunk azoknak a diákoknak, akik erre rászorulnak.* Ebből a 300 koronából 90 koronát fizetnek a teljes ellátásért és 60 koronát a lakásért, úgyhogy még marad 150 koronájuk zsebpénzre. *Őszre a diáknők számára külön otthonok fognak készen állani.* Itt hangsúlyozni kívánom, hogy a tanoncotthonokat ugyanazok az elvek alapján szervezzük, mint az egyetemi diákok otthonait.

A diákság heterogén összetételét a proletárdiktatúra megszüntette. Az otthonokban egységes világszemlélet alapján és szocialista értelemben fogjuk nevelni a diákokat, hogy osztályöntudatuk kifejlődhessék, illetőleg megerő-

södhessen. A klerikális heccek meg fognak szűnni, annál is inkább, mert a főfészkét ezeknek a mozgalmaknak, a jogi egyetemet, megszüntettük. Csak tehetséges és komolyan tanulni vágyó diákok mehetnek tudományos pályára, akik a felszabadult proletariátusnak specialista tudósai, harcos avantgarde-jai* lesznek.

Fáklya, 1919. május 11. 4. o. *A diákság jövője* (Közoktatás rovat)

115.

1919. május 13.
A kiskunhalasi iparostanonc-iskola pedagógusai a szakszervezet fellépését kérik a renitenskedő tanoncokkal szemben

JEGYZŐKÖNYVI KIVONAT

Gregus elvtárs kéri a szakszervezetet, hogy az iparostanonc-iskolában egy idő óta beállott véghetetlen duhajkodó magaviseletet tanúsító ifjak megfenyítésére nyújtson módot, vagy adjon tanácsot, mert többek között a következő tűrhetetlen esetek fordultak elő, amit elnézni sehogy sem lehet, mert szinte a tanítónak is veszélyes a fegyelmező dorgálást ellenük használni. Ugyanis az iskolaépületben, a folyosón, az osztályban pipáznak, dohányoznak, fütyülnek, verekednek, az osztályból előadás alatt szó nélkül ki és be valóságos sétát rendeznek, s ez alkalommal az ajtót mód nélkül csapdossák, s ha a tanító rendre utasítja őket, az osztályt elhagyják (!) Csengetéskor, alighogy berregni kezd a csengő, az ajtót a kintlévők kinyitják, és bekiáltanak többszörösen: „7 óra, elvtársak, ki az osztályból!" stb.

Földvári elvtárs mondja, őt meglepi ez a dolog, mert azoknak is éppen olyan fegyelmezettnek kell lenniök, mint más tanulóknak, mivel tanulás nélkül a tanoncifjak sem lehetnek el, s kéri a szakszervezetet, hogy forduljon az intéző bizottsághoz sürgős és hathatós intézkedésért.

A szakszervezet megdöbbenéssel veszi tudomásul, s kéri a jegyzőt, hogy kivonatilag értesítse az Intéző Bizottságot, és kérjünk sürgős intézkedést a tanoncok megfegyelmezésére vonatkozólag.
Kiskunhalas, 1919. május 13.

Bács-Kiskun megyei Levéltár. XVI. 7. Kiskunhalas v. MKF Tanácsa Intéző Biz. jkvi melléklete az 1919. május 13-i ülésre, a 70. ponthoz

* Úttörői, élcsapatai

116.

1919. május 13.
A kiskunhalasi direktórium határozata a tanítói szakszervezetnek az iparostanoncok fegyelmezésével kapcsolatos kérelméről

Az Intéző Bizottságnak 1919. május 13-án tartott üléséről.

. . . 70. Tárgyaltatott a tanítói szakszervezet kérelme az iparostanoncok fegyelmezése iránt.

Az Intéző Bizottság utasítja a párttitkárságot, hogy az ifjúmunkásokat gyűjtse össze, míg G. Károly és Bor Antal elvtársakat pedig kiküldi, hogy az ifjúmunkásoknak a fegyelemről tartsanak oktató előadást. . .

Bács-Kiskun megyei Levéltár. XVI. 7. Kiskunhalas v. MKF Tanácsa Intéző Biz. jkv. 72. l. 1919. május 13-i ülés

117.

1919. május 14.
Schoket Ödön: Iskolai sporttelepekről

A Forradalmi Kormányzótanács felállította az öttagú testnevelési direktóriumot. Ez a direktórium a sportegyesületek vagyonát, felszerelését, berendezését stb. köztulajdonnak nyilvánította.

Nem akarok a sportdirektórium intézkedéseinek sem elébe vágni, sem praejudikálni*, de alig hiszem, hogy az iskolák ifjúsága tekintetbe jöhetne, amikor arról lesz szó, hogy mely pályán, mely egyesületek, milyen időben trenírozzanak, vagy versenyeket, mérkőzéseket lebonyolítsanak, annál is inkább, mert kifejezetten van értésül adva, hogy az iskolakötelesek testnevelése ki van véve hatásköre alól.

Ez pedig nagy baj!

Eddig az volt ugyanis a gyakorlat, hogy az egyes sporttelepek félig szívességből, félig kötelességből időközönként helyet adtak a diákságnak is; a Millenáris pálya meg éppen a diákságé volt, az ő számára váltotta meg a főváros tanácsa, és tartotta fenn a testnevelési alapból. Ma azonban az LVIII. számú rendelet folytán mindez megszűnt. Így lép most előtérbe az iskolai sporttelepek kérdése.

* A dolgok ismerete nélkül előzetesen ítélni

A diákság sportolásának lehetősége, bár eddig is igen sok kívánni valót hagyott maga után, éppen a sporttelepek elégtelen volta miatt, hiszen 9 középiskoláról és 19 polgári iskola több ezernyi növendékének sportigényéről volt szó - mégis volt valami, mégis nyújtott alkalmat, hogy diákjaink sportkedvüknek élhessenek. Most azonban, a jelen alakulásban, pálya nélkül maradván, igazán problematikussá válik az iskolai testnevelés. S ez történik akkor, midőn az összes iskolák államivá nyilvánítása folytán, most már jóval több ezernyi diákságnak kell sportlehetőséget nyújtani.

A tanítók reformbizottságának testnevelési albizottsága rövid időn belül elkészül azzal a tervezettel, mely modernebb szellemet akar bevezetni az iskolai testnevelésbe. Fő elve, hogy a torna helyett a szabadtéri sportok mellett különösen játék képezze gerincét a testnevelésnek. Ezt azonban szintén csak oly módon lehet megvalósítani, ha gondoskodás történik arról, hogy az ehhez szükséges feltételek megteremtessenek. Szóval mindenütt a hely, a sporttelepek kérdése képezi a problémát. Lássuk most már, mi módon lehetne ezt megoldani a leggyorsabban és legeredményesebben.

A testnevelési tanítómesterek általános véleményének adok kifejezést, midőn rámutatok, hogy a társadalmi sportdirektóriumnak megfelelő iskolai sportdirektóriumra volna elsősorban szükség. Feladata legyen hasonló amazéhoz. Vegye számadásba a sportcélokra alkalmas iskolaudvarokat és közelben fekvő területeket, üres telkeket; költségelőirányzásokat és kiutalásokat eszközöljön e területeknek berendezése, felszerelése, átalakítása stb. körül; az elkészült pályákra beosztja az egyes iskolákat; ellenőrzi az azokon végzett munkát, hogy megfelel-e a modern kor, az új világ szellemének, követelményeinek. Felkarolja az iskolai fürdők kérdését s az úszósportot, alkalmas nyári nyitott és téli fedett úszómedencék felállításával. Mindmegannyi oly feladat, melynek sikeres megoldása a magyarság kultúrtörténetében elévülhetetlen érdemeket szerezne a Forradalmi Kormányzótanácsnak.

E sportdirektóriumba, a teljes siker érdekében, a Közoktatásügyi Népbiztosság csakis oly egyéneket vegyen be, akiknek hozzáértése, tudása minden kétségen felül áll. E direktórium aztán teljes lelkesedéssel, minden munkával lásson feladatának megoldásához, mert nagy és szent kérdésekről van szó: a jövő egészséges generációjáról, a munka jegyében született proletárállam életképességéről, fennmaradásáról.

Sportképek, 1919. május 14. 149. o.

118.

1919. május 17.
A Somogyi Vörös Újság tudósítása
a kaposvári ifjúmunkás telep létrehozásáról

Hírt adunk arról az ifjúmunkás nevelő tervről, melynek értelmi szerzője Latinca elvtárs direktóriumi tag, amely tervnek célja, hogy a proletárgyermekeket hajlamuknak megfelelő ipari foglalkozásra képezze ki. Tegnap a Somogy megyei termelőszövetkezetek központjában értekezlet volt ebben az ügyben. Az értekezlet eredményéről a Somogyi Vörös Újság tudósítója a következőket jelenti:

A Somogy megyei fizikai ifjúmunkások nevelését központosítják, s máris gondoskodtak megfelelő helyiségről és a szükséges berendezésről és felszerelésről. A Kontrássy utcában levő volt Szántó-laktanya földszinti helyiségeiben és szuterénjében lesznek a különböző iparágak műhelyei. Minden műhely élén egy művezető lesz, aki mellé kipróbált iparos elvtársak kerülnek, akik az ifjúmunkásokat az iparra oktatják. Minden mesterség képviselve lesz. Ezek a műhelyek könnyebb munkák elvégzését is elvállalják. Az így szerzett jövedelmet azután arányosan felosztják az ifjúmunkások között. A gépeket és berendezéseket részben a szünetelő kis üzemekből, részben pedig a budapesti technológiai iskolákból szerzik be. Az ipari munkaidő délelőtt tart.

Délután 2–3 óráig elméleti kiképzést tartanak a budapesti technológiai múzeum ipari iskolájának mintájára. Az elméleti oktatást mérnökök vezetik. Azok az ifjúmunkások, akik kiváló szorgalmukkal és tehetségükkel alkalmasoknak látszanak magasabb kiképzésre, külön elméleti oktatásban részesülnek, s ezeket magasabb képesítésre, esetleg mérnöki pályára készítik elő, s a direktórium gondoskodik további neveltetésükről. Így azután elérjük azt, hogy valóban tehetséges és természettől rátermett üzemi vezetőket nevelünk.

Az esti órákban az ifjúmunkások felolvasásokat hallgatnak. Megismerkednek a kommunista állam társadalmi és gazdasági berendezkedésével, a proletárok jogaival és kötelességeivel.

Ezen az úton haladva, paralel irányt tartva a szellemi ifjúmunkások nevelési útjával s gondoskodva arról, hogy már ifjúkorukban egy úton haladjanak a szellemi és kézimunkások, megalapozzuk azt a kommunista társadalmat, melyet soha, semmi hatalom és aknamunka fel nem boríthat, még csak meg sem rendíthet.

Somogyi Vörös Újság, 1919. május 17. 3. o. *Ifjúmunkástelep a Szántó-laktanyában*

119.

1919. július 14.
A Somogyi Munkás cikke
a kaposvári ifjúmunkás-műhely felszereléséről

Annak idején megírtuk, hogy a fizikai ifjúmunkások részére Latinca elvtárs egy közös oktatóműhely felállítását tervezi. Ez a messzeható terv most valóra vált. Ma kapott értesítést a kormányzótanácsi biztos arról, hogy vasútra tették az oktatóműhely felszereléseit. Rövid időn belül megkezdődik az oktatás valamelyik barakképületben, ahová a műhely elhelyezését tervezik.

Somogyi Munkás, 1919. július 15. 4. o. *Megjött az ifjúmunkás műhely felszerelése* (Hírek rovat)

120.

1919. július 24.
A Közoktatásügyi Népbiztosság leirata
a kaposvári kerületi termelési biztosnak
az ifjúmunkás-műhely
berendezési költségeinek ügyében

3112/1919. Magyar Tanácsköztársasági Közoktatásügyi Népbiztosság,

162171/1919. sz.
111/1.

A kerületi termelési biztosnak,

Kaposvár
Turul Szálloda

F. évi július hó 15-én kelt 913. sz. azon felterjesztésére, melyben arról tesz jelentést, hogy az ifjúmunkások műhelyének berendezési költségeinek fejében a Közoktatási Népbiztosság folyószámláját 80 000 K-val megterhelte, és ez összegnek megfelelő könyvelését kéri, értesítem elvtársat, hogy itteni helyről csakis a szóban lévő műhely berendezéséhez szükséges gépeknek kiutalását eszközölte ki a népbiztosság.

Az ilyként kiutalt gépek, illetve berendezés árának az itteni hitel terhére való kiegyenlítését azonban a népbiztosság önmagának tartja fenn, és bármely pénzbeli intézkedés is csak akkor fog foganatosíttatni, ha a gépek a mű-

hely céljaira tényleg megszereztettek, azok a műhely berendezésével megbízott szerv által valósággal átvétettek, és a megfelelően igazolt számlák ide felterjesztetnek.

Erre vonatkozólag tehát részletes írásbeli jelentést várok.

Végül megjegyzem még azt is, hogy ez idő szerint még az a kérdés sincs eldöntve, vajon a vidéki műhelyiskolák berendezései és fenntartási költségei a helyi érdekeltség avagy központilag a népbiztosság hitelét fogják-e terhelni?

Budapest, 1919. július 24.

Somogy megyei Levéltár. 31. f. Kaposvári term. biztos iratai. 4. 3112/1919.

121.

1919. május 27.
A Szociális Termelés Népbiztossága Győr városi és megyei műszaki megbízottjának levele a Győri Kisiparosok Szabadszervezetének az ifjúmunkások bérezéséről

A Szociális Termelés Népbiztosságának
Győr városi és megyei műszaki megbízottja
804. B. Győr, 1919. május 27.

Győri Kisiparosok Szabadszervezetének
Győr

A Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás politikai megbízottjával, valamint az ifjúmunkások szakszervezetének vezetőségével azon megállapodásra jutottunk, hogy módosításokat a Forradalmi Kormányzótanács rendeletében előírt munkabéreknél nem eszközölhetünk.

Ott, ahol az ifjúmunkások különböző természetbeli javadalmazásokban részesülnek (pl. lakás, ellátás, mosás stb.), a következő árakat állapítjuk meg, amelyek az ifjúmunkás keresetéből levonásba jönnek:

Lakásért hetenként:	elsőéves	5,– K
	másodéves	6,25 K
	harmadéves	7,50 K
Ellátásért hetenként:	elsőéves	32,50 K
	másodéves	37,50 K
	harmadéves	42,50 K

Mosásért négyhetenként 6 korona számítható fel.

A Forradalmi Kormányzótanács 1,50–2,50 K határok közé zárt órabéreket olyformán állapítja meg, hogy elsőéves órabére 1,50, másodévesé 2,–, harmadévesé 2,50 K.

A szabadszervezet leghatározottabban utasítsa tagjait, hogy ezen bérek pontosan ki is fizettessenek.

Elvtársi üdvözlettel

A Szociális Termelés Népbiztosságának
Győr városi és megyei műszaki megbízottja
Biró Antal

A Győri Kisiparosok Szabadszervezete bizalmitestületének a proletárdiktatúra alatti működéséről szóló jelentése a győri Ipartestület elöljáróságához. Győr, 1919. 9–10. o.

122.

1919. május 29.
A Győri Kisiparosok Szabadszervezete válaszlevele a Szociális Termelés Népbiztossága Győr városi és megyei műszaki megbízottjának az ifjúmunkások bérezése ügyében

A Győri Kisiparosok Szabadszervezetétől
Szsz. 31/1919

A Szociális Termelés Népbiztosságának
Győr városi és megyei megbízottja
Győr

804. B. számú, az ifjúmunkások tartás-ellátási díját tárgyazó értesítésére közöljük, hogy a megállapításnak ezen, a tanácsrendszer szellemében ellentétes módját tudomásul nem vehetjük.

Sem a politikai megbízottaknak, sem az ifjúmunkások szövetségének (ifjúmunkás szakszervezetet nem ismerünk) nincs joga diktálni önkényesen tartás-ellátási díjakat; ezekre nézve várjuk a termelési tanácsnak tudomásunk szerint már folyamatban levő intézkedéseit.

A Forradalmi Kormányzótanács által megszabott órabérekre nézve most már másodszor van szerencsénk a T. Címmel szemben megjegyezni, hogy azok vitán felül állanak, s hogy azokat alku tárgyává tenni nincs szándé-

kunkban, ellenben az órabérnek a minimális és maximális határok közötti osztályozását a termelési tanács határozatáig szintén függőben tartjuk.

Győr, 1919. május hó 29.

Tisztelettel

Kurucz József s. k. titkár

Bruzák György s. k. főbizalmi egyén

A Győri Kisiparosok Szabadszervezete bizalmitestületének a proletárdiktatúra alatti működéséről szóló jelentése a győri Ipartestület elöljáróságához. Győr, 1919. 10–11. o.

123.

1919. május 27.
A kecskeméti ifjúmunkások szabadoktatási tanfolyama

Az új társadalmi rend egyik legideálisabb célja, hogy a kultúra áldásaihoz minden dolgozót hozzájuttasson. E nemes célnak megfelelően alakult meg a felnőttek továbbképző kurzusa, mely már meg is kezdte működését, e héten pedig az ifjúmunkások szabadoktatási tanfolyama is megkezdi munkáját. A tanfolyam előadói elemi és középiskolai tanító elvtársak, tárgyai pedig: szociológia, irodalomtörténet, földrajz, fizika, vegytan, történelem, lélektan és egészségtan. Az előadásokat az összes ifjúmunkások kötelesek látogatni, kik előképzettségük foka szerint két csoportra oszlanak. Az előadások helye egyelőre az Iparosotthon nagyterme. Az első előadás f. hó 28-án, szerdán du. 5 órakor lesz, amelyen a beosztás végett az összes ifjúmunkások jelenjenek meg.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. május 27. 3. o. *Ifjúmunkások szabadoktatási tanfolyama* (Napi hírek rovat)

124.

1919. május 31.
A Vas megyei tanács intézkedése a diákok tanulmányi fegyelmének megszilárdítására

A szellemi ifjúmunkások az utóbbi időkben olyan túlkapásokba ereszkedtek, amelyek nem felelnek meg a mai idők szellemének. E túlkapások folytán a fegyelem meglazult. Az igazolatlan mulasztások száma halomra nőtt, s az utca szelíd, jónevelésű diákjai helyett duhaj ficsúrok akadtak a sétáló szemébe, akik tízes-tizenötös csoportokba verődve fújták a füstöt illetlenül a tanárok szemébe.

A szülők szomorodott szívvel látták ezeket a túlkapásokat. A munkástanács művelődési osztályának is szemet szúrtak a diákok túlkapásai, s ezeknek megfékezése s a rend helyreállítása végett rendeletet adtak ki. A rendelet így szól:

Vas vármegye Munkástanácsának Művelődési Osztálya megdöbbenéssel tapasztalta, hogy az ifjúmunkások a Tanácsköztársaság által hirdetett és biztosított szabadságot tévesen értelmezve úgy fogják fel, hogy ki-ki szabadon cselekedhetik, az általános rend és közérdekre való különös tekintet nélkül. Tapasztalta, hogy az ifjúmunkások az iskolai rendet, fegyelmet nem tisztelik, hiányos iskolalátogatásukkal nem teljesítik ama kötelességüket, amely a Tanácsköztársaságban reájuk hárul. Ezért a Művelődési Tanács elhatározta, hogy az iskolákat a rend és tanulmányi előmenetel szempontjából a legszigorúbb ellenőrzés alá veszi, a rendbontókkal szemben a legerélyesebb eljárást indítja meg. Elhatározta továbbá, hogy az igazolatlan mulasztásokat állandóan figyelemmel kíséri, s ha egy tanuló igazolatlan mulasztása a heti órák számát meghaladja, azt az iskolából kizárja, s mint a szellemi munkás pályára alkalmatlant, testi munkára utasítja. Hasonlóan kíván eljárni az előmenetelben vétkes hanyagságot tanúsítókkal szemben is.

E határozatát a közép- és polgári iskolák vezetőinek azzal adja ki, hogy azt minden osztályban olvassák fel, s ennek megtörténte után a hirdetési táblára függesszék ki.

Mint értesülünk, a művelődési osztály mai ülésén azt határozta el, hogy a tanulóknak esti nyolc órán túl nem szabad az utcán tartózkodniok.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. június 1. 2. o. *Fegyelmet az iskolákba!*

125.

1919. június 10.
A tanoncok ügye a Népgazdasági Tanács ülésén

Varga Jenő elnök javasolja, hogy a felsorolandó szakmákban tiltsák meg fiatalkorú tanoncok és gyakornokok fölvételét egy bizonyos időre, és azok, akik egy évnél rövidebb ideje dolgoznak, elbocsáttassanak. Ezek a szakmák a következők: aranyművesek, borbélyok és fodrászok, cukrászok, ipari és közlekedési tisztviselők, kalaposok, kereskedelmi alkalmazottak, könyvkötők, magántisztviselők, pénzintézeti tisztviselők, szállodai és éttermi munkások...

Kardics a cukrászszakszervezet nevében kijelenti, hogy nincs szükség arra, hogy a cukrászoknál korlátozzák az ifjúmunkások fölvételét. Jelenleg azért szünetel csak a munka, mert nincs elegendő anyag.

Az elnök közli, hogy a cukrászok részére úgysem lesz belátható időn belül anyag.

Szakasits ajánlja, hogy a Népgazdasági Tanács lépjen érintkezésbe a Közoktatásügyi Népbiztossággal, hogy az ifjúmunkások részére a *pályaválasztási tanácsadókat* felállítsák.

Szabó javasolja, hogy a vidéken általában szüntessék meg a munkanélküli segélyt.

Bajáki szerint a vidéken azok a munkások, akik mezőgazdasági munkához értenek, szabadságoltassanak járandóságaik nélkül. Sok munkás nem dolgozik, mert csak tanoncával együtt képes dolgozni, és ha a tanonca elmegy, mert csak 6 órát dolgozik, ő sem képes dolgozni. Kifogásolja, hogy az ifjúmunkás szakszervezetnek mily nagy hatásköre van.

Az elnök javasolja, hogy a tanonckérdés megvizsgálására a Közoktatásügyi Népbiztossággal lépjen egy kiküldendő bizottság érintkezésbe.

Lengyel: A tanonckérdés tulajdonképpen munkáselosztási kérdés. Megoldásához azt kell tudni, hol vannak feleslegek. Azt javasolja, hogy az egészet a munkáselosztó hivatalra kell bízni.

Az elnök fölteszi a kérdést, kit válasszanak a kiküldendő bizottságba? Megválasztják Bánó, Drahovszky és Szakasits elvtársat. Összefoglalja az elhangzottakat: a felsorolt szakmákba új tanoncot fölvenni nem szabad, és az egy éven inneni tanoncok elbocsátandók úgy a szocializált, mint a nem szocializált üzemeknél, pénzintézeteknél és magánüzemeknél.

Rottenstein kifogásolja, hogy egy törvényt visszaható erővel léptessenek életbe, mert ezáltal egy évet vesztenek a tanoncok.

Az elnök szerint inkább veszítsenek most egy évet, mint egy túlterhelt pályára menjenek. Kimondja a határozatot, mely megtiltja a tanoncok felvéte-

lét, és felhatalmazza a tanoncok gyámjait, hogy a tanoncok szerződését felbonthassák...

Szociális Termelés, 1919. június 18. 42. o. *A Népgazdasági Tanács ülése június 10-én* (Termelési ankétok rovat)

126.

1919. június 12.
A Magyar Alföld a kecskeméti ifjúmunkások napközi otthonáról

Ifjúmunkások, akik az internátusba beiratkoztak, és azok is, akik ezután akarják felvétetni magukat az ifjúmunkások napközi otthonába teljes ellátásra, ma és holnap délután 4 órától 6-ig jelentkezzenek az ifjúmunkások szakszervezete helyiségében, Népbank palota. Az intéző.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. június 12. 3. o. *Ifjúmunkások...* (Napi hírek rovat)

127.

1919. június 13.
Sopron város és vármegye direktóriumának javaslata a soproni ifjúmunkások fürdőhasználati kedvezményére

Sopron város és vármegye forradalmi direktóriumának népjóléti biztossága.
1792/V.
A soproni munkás- és katonatanács intéző bizottságának
Sopron

Javaslat: Az ifjúmunkások szakszervezetének nyújtandó 50%-os kedvezményes fürdőhasználat ügyében.

Kívánatos, hogy a proletár társadalom ifjúmunkásai számára lehetővé tétessék a város fürdőinek kedvezményes (50%-os) használata. Szerény javadalmazásuk mellett az ifjúmunkások nem szentelhetnek annyit testük tisztaságára és épségben tartására, mint amennyire a kommunista társadalom azt

óhajtaná. Ezért a város népjóléti biztossága azt javasolja, engedtessék meg az ifjúmunkás szakszervezetnek a város közfürdőinek 50%-os kedvezményes használata.

Természetes, hogy a fürdők kedvezményes használata a szakszervezeti igazolványok felmutatása mellett történik. Az ifjúmunkások szakszervezeti vezetősége magától értetődőn megfelelő útmutatásokkal látja el tagjait, nevezetesen a szakszervezeti igazolványok használatában és felmutatásában.

Ezen intézkedéssel a népjóléti biztosság egy lépéssel előbbre akarja vinni a kommunista társadalom megvalósítását legfőbb erényében, nevezetesen abban, hogy a társadalom legfőbb kincse a munkás egészsége.

Sopron, 1919. június 13.

Olvashatatlan aláírás
népjóléti biztos megbízásából

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár. IX. 58/1919. (Tisztázat)

128.

1919. július 9.
A soproni direktórium határozata
az ifjúmunkások fürdőkedvezményéről

Sopron város intéző bizottságának elnökségétől.
13009/1919.

Az ifjúmunkások fürdőkedvezménye
Határozat

Az intéző bizottság elnöksége a 12935/1919.–436 I.b. számú határozat folytán feljogosítja a népjóléti biztost, hogy az ifjúmunkások részére hetenként 200 (kettőszáz) fürdőjegyet bocsásson rendelkezésre. Ezen jegyek árát 1 (egy) koronában állapítjuk meg.

Az ifjúmunkások szakszervezetének vezetőségét utasítjuk, hogy a 200 jegyet hetenként olyan ifjúmunkásoknak ossza ki, kik a szabadoktatás tanfolyamain jó eredménnyel vesznek részt, és akik a proletariátus által nyújtott kedvezményekre érdemesek, és anyagi helyzetüknél fogva arra rá is szorulnak.

A szakszervezet vezetősége hétről hétre tartozik a népjóléti bizottságnak bemutatni a névsort és az elszámolást arról, hogy a kedvezményes jegyeket kiknek osztotta ki.

Erről értesítjük a népjóléti biztost, az ifjúmunkások szakszervezetét és a városi közigazgatás vezetőjét.

Sopron, 1919. július 9-én tartott ülésből.

Tóth
elnök

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár. IX. 58/1919. 7. (Tisztázat)

129.

1919. június 15.
A Földművelésügyi Népbiztosság leirata valamennyi földműves iskola, a sárvári és a kisbéri tejgazdasági szakiskola vezetőségének a növendékek közszükségleti cikkekkel való ellátásáról

A rendkívüli időkben az iskola növendékeit kivételesen a folyó tanév végéig közvetve azzal is kívánjuk segélyezni, hogy a legszükségesebb közszükségleti cikkek beszerzéséről gondoskodnak.

Felhívjuk ennélfogva a Vezetőséget, hogy az iskola költségállománya terhére, saját hatáskörében gazdaságosan gondoskodjék a növendékek ruháinak, fehérneműinek és lábbelijeinek kijavításáról, valamint apróbb szükségleteik (cérna, tű, szappan) beszerzéséről.

Budapest, 1919. június hó 15-én.

Országos Levéltár. Tagyob (Tanácsköztársaság Adatait Gyűjtő Országos Bizottság) iratok. Sajtóügyi Népbiztosság. 144/1944–204. (Másolat)

130.

1919. június 21.
A Vasi Vörös Hírlap írása a diákok nyári mezőgazdasági munkájáról

A vakáció óta sok diák, úgyszólván valamennyi proletár szülő gyermeke, jelenik meg a fejmunkások* szakszervezeténél, hogy a nyári szünidő alatt mint mezei munkás elhelyezést találjon. A diákok foglal-

* Szellemi foglalkozásúak

koztatásáról, amelynek a mezőgazdasági munka szempontjából is nagy jelentősége van, a fejmunkások szakszervezetének elnöke a következő információt adta:

Elsősorban az a célunk, hogy sok ezer városi proletárgyermek a nyári hónapokban a mezőre jusson, és ott megerősödjék, másodsorban azt vettük számításba, hogy ezek a gyermekek a kertgazdaságokban fürge munkájukkal hasznot hajtanak. A vidéki termelőszövetkezeteknek legszebb kötelessége, hogy minél több ilyen gyermek elhelyezéséről gondoskodjanak. Tudjuk, hogy a mezei munkánál munkaerőre szükség van, és hogy a volt nagy uradalmak készletei sok nehézségen átsegíthetik a fontos kérdést. 14–16 éves gyermekek elhelyezéséről van szó, szülők többnyire munkásemberek, akik egész nap munkában lévén, gyermekeik gondozatlanul maradnának az utcán, s így amellett, hogy fizikailag leromlanak, lelkileg is lesüllyednének.

A Földmívelésügyi Népbiztosságban megvan a hajlandóság, hogy az egyes termelőszövetkezetekre kirója a gyermekekből a megfelelő kontingenst*, de sokkal szebb és jobb lenne, ha a termelőbiztosok ezt nem várnák be, hanem maguk jelentkeznének proletárszeretetükkel.

A gyermekek elhelyezése néhány nap óta folyik. Eddig Fejér és Tolna megyékből jelentkeztek a termelőszövetkezetek diákmunkásokért. Az a törekvésünk, hogy a gyermekek a szervezet részéről munkahelyükön kellő gondozásban részesüljenek, és egymás között a megszervezett munkástanács útján fegyelmet tartsanak, viszont gondoskodnak arról is, hogy munka után játékokban, ismeretterjesztő olvasmányokban is részük legyen.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. június 21. 2. o. *Diákok és a mezei munka*

131.

1919. június 21.
A Proletárjog cikke
a nagykorúság korhatárának leszállításáról

A Forradalmi Kormányzótanács CXVIII. számú rendelete értelmében mindenki, aki tizennyolcadik életévét betöltötte, nagykorú.

Ez a rendelet a gazdasági termelési rend átalakulásának egyik logikus konzekvenciáját vonja le.

A kapitalista államokban a nagykorúság korhatára, ha nem is mindenütt

* Hányadot

olyan túl magas, mint nálunk volt eddig (a Német birodalomban, Franciaországban és Olaszországban 21 év, Svájcban 20 év, Hollandiában 23 év), de mindenütt jelentékenyen magasabb, mint a Forradalmi Kormányzótanács által megállapított újabb korhatár.

Ez a jelenség mélyen a kapitalista termelési rend lényegében gyökerezik. A kapitalista termelésben ugyanis a termelőeszközök reprodukciója és ezzel a termelés lehetőségének fenntartása és fokozása egyéni tőkegyűjtés formájában történik. A proletariátus munkájának eredményéből lefölözött értéktöbblet egy részét a kapitalista az élet örömeinek fokozottabb élvezésére fordíthatta ugyan, más részét azonban félre kellett tennie, tőkésíteni kellett, mert enélkül a termelés elsorvadt volna. Ez az oka, hogy a takarékosság a polgári erények rangsorában a legelső helyek egyikét foglalta el, amit egyébként még fokozott az, hogy az aránylag csekély számú nyugdíjra jogosultak s aggkor és rokkantság esetére biztosítottak kivételével mindenki csak megfelelő tőkemegtakarítás mellett nézhetett nyugodtan a bekövetkezendő elöregedés és megrokkanás elé.

Köztudomású, hogy mindkét nembeli fiatal emberekben épp a szellemi és nemi érettség teljes kifejlődésének első éveiben működik a legerősebben a vitalitás, az élet teljes kiélésének és kiélvezésének ösztöne, ami a takarékosság erényét alig tűri meg maga mellett. Hogy tehát az ily korban levő tőkéjének konzerválása, sőt gyarapítása biztosíttassék, szükséges volt őket kiskorúságban tartani s ezzel vagyonuk felett való rendelkezésükben korlátozni mindaddig, míg abba a korba nem jutottak, melyben az ifjúi temperamentum a tapasztalat szerint némileg lehiggad.

A régi törvényhozókat tehát a kiskorúság korhatárának megállapításánál elsősorban a kapitalista termelés fenntartásának szempontjai vezették. Világosan kitűnik ez abból, hogy a kiskorúak vagyonjogi cselekvőképességének megszorítása csupán a tőkére és ezenfelül arra a jövedelemre terjedt ki, amely majdnem kizárólag csak újabb tőke képzésére volt alkalmas, ti. a munka nélküli jövedelemre. Jogszabály volt ugyanis, hogy a 14. életévét betöltött kiskorú azzal, amit saját munkájával vagy szolgálatával szerzett, szabadon rendelkezhetett, sőt az ebből származó perekben még perbeli cselekvőképessége is volt. Vagyis a proletárifjak százezrei, akiknek egyéb vagyontárgyuk vagy jövedelmük nem volt, mint a munkabérük, gyakorlatilag vagyonjogi tekintetben az eddigi jog szerint még négy évvel korábban váltak nagykorúakká, mint ezután. Tőlük tőkegyűjtést és tőkekonzerválást úgysem lehetett várni, s így az eddigi jog nekik már igen zsenge fiatalságukban, 14 éves korukban megadta a keresetük felett való teljes rendelkezés jogát.

A kommunista társadalomban mindenkinek helyzete az övékéhez fog hasonlítani, mert senkinek sem lesz más jövedelme, mint amit a munkájával szerez. A termelőeszközök reprodukálása többé nem az egyéni takarékosság feladata lesz; arról a proletárállam fog gondoskodni oly módon, hogy az erre

szükséges javakat levonja a termelés eredményéből, amit a dolgozók közt végzett munkájuknak megfelelően igazságosan szétoszt. Amit a dolgozó proletárok ilyképp munkájukért kapnak, azt nyugodtan elfogyaszthatják annál is inkább, mert az aggok, rokkantak és önhibájukon kívül munkanélküliek eltartása a proletárállam kötelessége lesz.

A javak felhalmozása, a takarékosság tehát megszűnik az erények sorába tartozni; helyébe az élet művészete lép, a jövedelem okos felhasználása a szükségletek minél harmonikusabb és tökéletesebb kielégítésére, minél nemesebb életörömök biztosítására. Ilyen körülmények közt természetes, hogy a nagykorúságot, a jövedelem fölött való szabad rendelkezés jogát azon időponttól kell megadni, ami egybeesik az értelmi és erkölcsi teljes kifejlődés átlagos idejével. Ez körülbelül megfelel a 18. életévnek.

Összhangban áll ez azzal is, hogy a kommunista államban az iskolakötelezettségnek a tizennyolcadik életévig való kiterjesztését tervezik, vagyis ez az a kor, melyben az ifjú tanulmányait rendszerint teljesen befejezi, s a rendszeres termelőmunkát megkezdi.

A kapitalista társadalomban e tekintetben is más volt a helyzet. Míg a proletariátus nagy tömegei már gyermekkorukban kénytelenek voltak munkába állni, hogy magukat eltarthassák, s emiatt – különösen a mezőgazdasági proletariátusnál – többnyire még a 14. életévig megszabott tankötelezettségüknek sem tehettek eleget, addig a polgári osztály fiai – kiknek helyzetét az eddigi törvényhozó elsősorban tartotta szem előtt – felsőbb tanulmányok végzése folytán vagy egyéb okokból többnyire csak jóval 20. életévük betöltése után jutottak abba a helyzetbe, hogy magukat eltarthassák. Addig rendszerint szüleik tartották el őket, s ez az anyagi függés is hozzájárult ahhoz, hogy a nagykorúság tőlük megtagadtassék. Az új társadalomban az ifjúságnak ez a hosszúra nyúló anyagi függése is meg fog szűnni, s ezzel eltűnik egy további oka a késői nagykorúságnak. Nevezetesen anakronizmussá* fog válni a kezdő munkaerőknek az a fokozott kizsákmányolása, ami különösen a szellemi foglalkozásúakat eddig annyira sújtotta. Hosszabb ideig tartó szaktanulmányokra ezután is szükség lesz természetesen, ámbár sokkal kisebb mértékben, mint az eddigi társadalomban, azonban a kommunista társadalom a speciális szakmunkára való tanulmányi előkészületet éppen olyan termelőmunkának fogja tekinteni és aszerint is díjazni, mint a termelésben való közvetlen részvételt.

A hosszú ideig tartó kiskorúság a kapitalista társadalomban célszerű volt a házasságkötések szabályozásának szempontjából is. A régi társadalomban a házasság nem kizárólag, sőt nem is elsősorban a fajfenntartás célját szolgálta, hanem annak célja a nő részéről többnyire, de a férfi részéről is elég gyakran a megélhetés biztosítása vagy legalábbis megkönnyítése volt. Ez ok-

* Korszerűtlenné

ból a házasságkötéseknél előtérbe léptek az anyagi és társadalmi szempontok, miért is célszerűbb volt a „könnyelmű" fiatalságot minél hosszabb ideig az atyai vagy gyámi hatalomnak alárendelni.

Különösen erősen éreztette ez hatását a nőknél, mert a polgári osztály férfiai rendszerint úgyis csak 24. életévük betöltése után jutottak anyagilag olyan helyzetbe, hogy nősülhettek. Ezzel szemben a kommunista társadalom a gazdasági korlátok ledöntésével a házasságot is vissza fogja adni eredeti rendeltetésének. Ennélfogva mindaddig, míg a tudomány a faji kiválasztás szempontjából a kölcsönös vonzódásnál biztosabb ismertetőjelt meg nem állapít, helyes, ha a 18. életévüket betöltött ifjak e téren is szabad kezet kapnak.

A Forradalmi Kormányzótanács CXVIII. számú rendelete kihirdetésének napján, 1919. évi június 21-én életbe lépett, s ezzel a 18. életévüket betöltött kiskorúak e napon egy csapásra nagykorúakká váltak. Magától értetődik azonban, hogy a nagykorúakat megillető összes jogokat csupán a Tanácsköztársaság jogszabályai által vont korlátok közt gyakorolhatják. Így nevezetesen a gyámpénztárnál kezelt vagyon felett csak a Forradalmi Kormányzótanács XII. számú rendeletének korlátai közt rendelkezhetnek, vagyis a gyámpénztár a vagyont tovább kezeli, s abból a nagykorúvá vált tulajdonos – miként a pénzintézeti folyószámlából vagy betétből – rendszerint csak havonta 10%-ot, de legfeljebb 2000 koronát vehet fel.

Proletárjog, 1919. július 12. 82. o. Földes István: *A nagykorúság korhatárának leszállítása*

132.

1919. június 26.
A Vörös Újság tudósítása
a főiskolai hallgatók intézményes
nyaraltatásának lehetőségeiről

A Közoktatásügyi Népbiztosság és a Gyermeknyaraltatási Központ között létrejött megállapodás értelmében főiskolai ifjúmunkások korlátolt számban nyári üdülésre elhelyezést nyernek. Felhívatnak a főiskolai ifjúmunkáscsoportok, hogy a jogosultak kérvényeit gyűjtsék össze, és azokat legkésőbb f. hó 30-án déli 12 óráig juttassák el csatolt lajtsrommal a *Közoktatásügyi Népbiztosság* VI. 36. ügyosztályához (Báthory utca 12. II. 12.). – *Nyaralásra jogosult minden beteg főiskolai hallgató,* amennyiben betegségét és a nyaralás szükségességét a belgyógyászati klinika orvosi bizonyítványával igazolja. Orvos ifjúmunkásoknak az I. sz., tanítói ifjúmunkásoknak a II.

sz., a többi főiskolai ifjúmunkásoknak a III. sz. belgyógyászati klinika ad bizonyítványt. Nem vehetnek részt a nyaralásban azok, kik a nyári pótszemeszterre beiratkoztak. Felhívatnak az ifjúmunkáscsoportok, hogy jogosulatlan kérelmeket utasítsanak vissza.

Vörös Újság, 1919. június 26. 7. o. *Főiskolai ifjúmunkások nyaralása* (Hírek rovat)

133.

1919. június 28.
Az Esztergomi Munkás- és Katonatanács intézkedése egy ifjúmunkás munkaügyi panaszának kivizsgálására

Esztergomi Munkás- és Katonatanács VII. ügyosztályától
362–VII/1919 szám.
Tárgy: Gang Imre ifjúmunkás helybeli lakos panasza Scheiber Rezső és társa helybeli cég ellen.

Határozat

Felhívjuk özv. Scheiber Rezsőné és Gang Imre helybeli lakosokat, hogy fenti ügyben leendő meghallgatásuk céljából f. év július 2-án, szerdán délelőtt 9 órakor jelenjenek meg a helybeli direktórium VII. ügyosztályának hivatalos helyiségében (városháza, régi polgármesteri hivatal). Gang Imrét utasítjuk, hogy arra vonatkozó bizonyítékait, tanúit stb. hozza magával, mellyel igazolni tudja az alábbi vádat: „A fiú állítása szerint azért küldték el, mert kommunista. 4 hónapja van alkalmazva, és nem akarják szerződtetni, mert egy kommunistát, aki új munkaidőt, fizetést és más bánásmódot kíván, nem alkalmazhatnak."

Miről tudomásulvétel végett az Ifjúmunkások Országos Szövetsége helybeli csoportvezetőségét, továbbá Scheiber Rezsőné és Gang Imre elvtársakat értesítjük. – (74.)

Esztergom, 1919. június hó 28-án.

A végrehajtó bizottság nevében: Bajthényi gazd. biztos.

Komárom megyei Levéltár. II. 781–1171/826. Közli: *Az ember a napfénybe néz...* Szöveggyűjtemény a Tanácsköztársaság 133 napjáról Komárom megyében. (Összeállította: Kovács Emil) Tatabánya, 1968. 200. o.

134.

1919. július 2.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 50. K. N. számú rendelete a középiskolai tanulók nyári foglalkoztatásáról

Annak előmozdítása végett, hogy a középiskoláknak az iskola székhelyén tartózkodó növendékei a nyári szünetben idejüket komolyabb és nemesebb tanulmányokra fordíthassák, a Közoktatásügyi Népbiztosság elrendeli, hogy valamennyi fiú- és leány-középiskola önként jelentkező növendékeivel tanítóik a folyó évi július és augusztus hónapjaiban is foglalkozzanak.

A foglalkozás célja a tanulók önálló öntevékenységre való nevelése, a foglalkozás módszerének ehhez a célhoz kell alkalmazkodnia. Az alapelv a teljesen szabad keretben való szabad foglalkozás legyen, amelyben a tanítók és a tanulók hajlamuk és kívánságuk szerint vesznek részt. Ennek megfelelően a tanulóknak az osztálybeosztástól független csoportokba való beosztása ajánlatos. A tanulók foglalkoztatása nincsen helyhez kötve, az történhetik akár az iskolában, akár az iskola épületén kívül a szabadban. A foglalkozás anyaga nincs a tantervhez kötve, de pontosan átgondolt terv szerint úgy állítandó össze és dolgozandó fel, hogy a tanulókat érdekelje és lekösse.

A teljesen szabad foglalkozás keretét, tárgyait és módszerét a tanítótestület külön értekezleten beszélje és állapítsa meg.

A tanulókkal foglalkozó tanítókat az önként jelentkezők közül és ha ilyenek elegendő számban nem akadnának, valamennyi tanító közül az iskolát vezető előterjesztésének lehető figyelembevételével Budapesten a központi, vidéken a megyei művelődési tanács mellett működő művelődésügyi megbízottak jelölik ki olyképp, hogy a tanulókkal foglalkozó tanítók egymást havonként felváltsák.

A népbiztosság elvárja a tanítótestületektől, hogy szándékát megértve, szeretettel és lelkesedéssel fogják hasznosítani a nyári szüneti alkalmat.

A tanítótestületek a tanulók nyári szüneti foglalkoztatásának szervezéséről és a jelentkező tanulók számáról folyó évi július hó 10-ig kötelesek a népbiztosságnak jelentést tenni. A művelődésügyi megbízottak a foglalkoztatás eredményéről havonként folyó évi augusztus, illetőleg szeptember hó 15-ig tesznek a népbiztosságnak összefoglaló jelentést.

Budapest, 1919. július 2.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. július 4. 2. o.

135.

1919. július 4.
A Közoktatásügyi Népbiztosság rendelete a diákok és a munka nélküli iparostanoncok kötelező mezőgazdasági munkájáról

A Közoktatásügyi Népbiztosság elrendeli, hogy a szükséghez képest minden 16 éven felüli ifjúmunkás (középiskolai tanuló, munkanélküli iparostanonc és főiskolai ifjúmunkás egyaránt) tartozik az egyes termelőszövetkezetekben felmerülő könnyű természetű mezőgazdasági munkálatokra (réparitkítás, borsószedés stb.) a nyári szünidő tartama alatt a Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás jóléti osztályában (V. Báthory u. 12. II. 12.) július hó 8-án és 9-én délelőtt 9–12 óra között jelentkezni. Az ifjúmunkások a jelentkezésnél tartoznak a következő kérdésekre vonatkozó adatokat írásban benyújtani: Név, kor, foglalkozás, milyen iskola tanulója, iparág, üzem ifjúmunkása, fakultás hallgatója, lakás, kapott-e eddig segélyt, ha igen, mennyit, ifjúmunkásotthonban lakik-e, vagy ott akar-e lakni, ha visszajön? Az ifjúmunkások a termelőszövetkezetben nagyon jó élelmezést és rendes lakást kapnak. Egyelőre a kaposvári termelőszövetkezetben nyer több száz ifjúmunkás alkalmazást, és ezek a jelentkezés után rövidesen írásbeli vagy újság útján történő értesítést kapnak az odautazás időpontjáról. Attól az ifjúmunkástól, aki a fenti jelentkezési kötelezettségnek eleget nem tesz, a Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás jóléti ügyosztálya minden eddig élvezett pénz- és természetbeli segélyt megvon. (Otthonban való lakás, ellátás, menzán való élelmezés, diáksegély stb.)

Ez a rendelet nem vonatkozik azokra, akik nyári szemeszterre beiratkoztak, azokra, akik igazolják, hogy ősszel szigorlatoznak, illetve vizsgáznak, azokra a fizikai ifjúmunkásokra, akik munkában vannak, azonkívül további intézkedésig, a nőkre. A jelentkezőknek az egyes ifjúmunkásotthonokban eddig elfoglalt helyen vagy egyebütt levő lakása, visszaérkezésükig számukra fenntartatik.

Budapest, 1919. július 4-én.

Lukács György közoktatásügyi népbiztos-helyettes.

Vörös Újság, 1919. július 8. 4. o. *Az ifjúmunkások foglalkoztatása termelőszövetkezetekben* (Hírek rovat)

136.

1919. július 4.
A Sopron megyei művelődési megbízott leirata a soproni tanács intéző bizottságának az ifjúmunkások nyári oktatásáról

Sopron város és vármegye magyar művelődési hivatala
Városi munkás-, földmíves- és katonatanács
intéző bizottságának
Sopron

Szóbeli megkeresésre az ifjúmunkások nyári foglalkozási tervezetére vonatkozólag írásban az intéző bizottsághoz terjesztem a Közoktatásügyi Népbiztosság illetékes ügyosztályának álláspontját:

Egyelőre, amíg az ifjúmunkások képzése a tanácskormány rendelete alapján nem történhetik, égetően szükséges és sürgős a mostani ifjúmunkások szellemi színvonalának emelése.

Az oktatási anyagot a népbiztosságnál úgy állapították meg, hogy az főleg a természet és az emberiség történelmének helyes felfogására képesítse az ifjúmunkásokat, s egyúttal a társadalomtudomány alapelemeivel ismertesse meg őket.

A politikát egyelőre azért kívánja mellőzni a Közoktatásügyi Népbiztosság az ifjúmunkás szakszervezetekből, mert nemcsak a kellő előképzettséget nélkülözik, hanem az esetleg hiányzó ismereteket pótoló élettapasztalatokat sem szerezhették még meg.

Nagyon természetes, hogy nemcsak idővel – amikor az ifjúmunkás a 8 osztályú modern népiskola elvégzése után képeztetik majd ki hivatásszerű foglalkozásra, amely idő alatt naponta elméleti oktatásban is részesül –, hanem már a legközelebbi jövőben is bevisszük a szakszervezeti életükbe a társadalmi életet legjobban érintő problémákat még akkor is, ha azok politikai színezetűek. Ezt azonban majd a – népbiztosság intenciói* szerint – a munkástársadalom vezetésre és irányításra leginkább hivatott és az ifjúságot megértő, azok nevelését szívükön viselő egyének teszik meg. Az erre alkalmas elvtársakat a munkás-, földmíves- és katonatanács intéző bizottsága fogja majd kijelölni. Egyelőre azonban a letűnt rendszer mulasztásait kell – talán nagyon is gyors tempóban – pótolni.

Sopron, 1919. július hó 4.

Esze Dezső
művelődési megbízott

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár. IV. 47/1919. (Géppel írt tisztázat)

* Szándékai, törekvései

137.

1919. július
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának előadástervezete az ifjúmunkás-tanfolyamok számára

Közoktatásügyi Népbiztosság
Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály

Természettudományi előadástervezet

A természettudományos oktatást kísérleti, illetőleg demonstrációs alapon egészen kis gyerekeknél meg lehet, sőt kell kezdeni. Nem ismeretek halmozásáról, elméleti megmagyarázásról van szó, hanem bemutatni nekik a világot, hogy akkor, amikor a tudományos magyarázatokra kerül a sor, ne kelljen még a magyarázathoz szükséges tapasztalatokat megszerezni. Ezenkívül haszna az ilyen természettudomány-tanításnak: 1. a gyereknek a világ nem ismeretlen komplexum, 2. látóköre tágul, 3. fantáziája fejlődik, 4. érzi a világot, nemcsak az ő kis személyét.

Az ifjúmunkásokat nem tekinthetjük kisgyerekeknek. Az ifjúmunkások kizsákmányolt proletárok, akiknek az egész szervezete egyelőre intenzív tanulásra nem alkalmas. A természettudománynak a fent említett módon való tanítása tehát a világ változatosságaira, szépségeire fogja figyelmüket felhívni, és miután érdeklődésüket minden fajta tanulásra felébresztette, lehetővé tesz majd később náluk egy intenzívebb tanulást. Keresni fogják az elméjüket is foglalkoztatót, az okosat és szépet. A tisztán irodalmi kultúrát, amely rögtön felmutatható eredményeket hozhat esetleg, tudományosan megalapozott világnézeti kultúrával akarjuk helyettesíteni. A gyerekeket fejlődésre képesekké akarjuk formálni. Ha tetszik nekik a világ (amibe, ne felejtsük el, hogy az ember beletartozik!), majd akarják megismerni. Mi nem akarjuk őket a saját képünkre formálni, hanem utat akarunk nekik vágni. Ha elég erősek lesznek, el is térhetnek a mi általunk jelölt útról, tehát mi önállókká akarjuk őket tenni, mert ők már majdnem teljesen az új társadalom produktumai lesznek, amit még magunkról sem mondhatunk. Lehetőségeket adunk nekik!

Véleményünk szerint jól vezetett természettudományi előadások a kifáradt szervezet pihentetői, szórakoztatói lehetnek.

Legfontosabbnak tartjuk az élőtermészet ismertetését. De miután mégsem akarjuk őket csak csodálkoztatni, magyarázatul egyebet is kell adnunk. Tanuljanak meg természettudományosan gondolkozni.

És végül: szigorú határt élő és élettelen közt nem ismerünk. A nem élő ter-

mészetet ismertető természettudomány teljesen egyenrangúan szép dolgokkal fogja őket meglepni. Még egy szempontunk: a folytonosság a világban. (Természetben és társadalomban.)...

Történelemkurzus-tervezet

1. Milyen történelmet tanított az iskola? Évszám, egyéni cselekedetek, háború. A történelem osztályharcok története. Mi az osztályharc? Mióta van osztályharc? (Az állam megalakulása óta.) Mi szünteti meg? (Az állam halála, a szocialista társadalom.)

2. Őstörténet. A család kialakulása. Törzs. Horda. Gyűjtőgazdálkodás. Vadász- és halásznépek. Pásztornépek. Földmíves népek. Őskommunizmus. A magántulajdon kialakulása. Az állam és az osztályok kialakulása. Rabszolgaság. Rabszolgák helyzete Róma megalakulásáig.

3. Római rabszolgamozgalmak (Gracchus, Spartacus). Róma gyarmatpolitikája. Társadalmi viszonyok Rómában a kereszténység előtt. A kereszténység osztályharcos eredete. A krisztusi kommunizmus. A kereszténység és az uralkodó osztályok. Róma bukása.

4. A népvándorlás gazdasági és kulturális jelentősége. A kereszténység térhódítása. Magyarország a népvándorlás idején. Szent István. A világkereskedelem megindulása. Keresztes háborúk és a kereskedelmi érdekek. A hűbériség és a jobbágyság.

5. Az első proletárforradalmak: 1331. Anglia, a huszita lázadás, a német parasztlázadás, Dózsa György és a mohácsi vész.

6. Amerika felfedezése. (Kereskedelem kelet helyett nyugat felé irányul, következményei.) A gyarmatpolitika és jelentősége. A renaissance kulturális és gazdasági jelentősége. A kereskedelem megindulása. A városok fejlődése és társadalmi szerepe. A reformáció gazdasági és kulturális jelentősége. A harmincéves háború.

7. Angol forradalmak a 17. században. Magyar felkelések (Bocskai, Thököly, Rákóczi).

8. A királyi abszolutizmus kialakulása Franciaországban. Az angol parlament és király küzdelme (17. század közepe). Spanyol örökösödési háború. (A pragmatica sanctio.)

9. Rousseau. II. József császár. Észak-Amerika függetlenségi harca. XVI. Lajos. Az emberi jogok a francia alkotmányban.

10. A francia forradalom. Convent. Direktórium, Consulatus. Császárság. Napóleon.

11. Szent Szövetség. A júliusi forradalom. Lengyel forradalom. Anglia reformkora.

12. 1848. Polgárság mint uralkodó osztály. A magyar forradalom.

13. Porosz–francia háború. A kommün. Orosz–japán háború. Az első orosz forradalom. Világháború.

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár. IV. 47/1919. (Nyomtatvány)

138.

1919. július 4.
Az Esztergom megyei tanács művelődési osztályának határozata az esztergomi kereskedőtanonc-iskola segélyezéséről

Esztergom vármegye művelődési osztályától. 1577/1919.
Kereskedőtanonc-iskola Vezetősége, Esztergom

A K. V. f. év. június 18-án kelt 152.582/1919. III/1. sz. értesítése alapján közlöm, hogy az esztergomi kereskedőtanonc-iskola számára 1918/1919. tanévre 5020, azaz Ötezer-húsz korona államsegélyt engedélyeztetett, s az ottani adóhivatal utasíttatott, hogy ezen összeget a város földműves-, katona- és munkástanácsának bélyegtelen nyugtájára, elszámolás kötelezettsége mellett, fizesse ki.

Erről oly megjegyzéssel értesítjük, hogy az utalványozott segély a felülvizsgált és megfelelően módosított iskolai költségvetés szerint használandó fel.

Oly tanévközi szünetek tartamára, amelyek alatt helyi hatóságok által elismert és igazolt kényszerítő okok folytán a tanonciskolai tanítás teljesíthetetlenné vált, a folyó tanévben kivételesen az államsegély szempontjából sem kívánok levonást eszközölni.

Esztergom, 1919. július 4.

A vm. műv. oszt. int. biz. Szabó István műv. megbízott

Balassa Múzeum, Esztergom. Helytörténeti gyűjt. H/65.1502. 1. ltsz. Közli: *Az ember a napfénybe néz...* Szöveggyűjtemény a Tanácsköztársaság 133 napjáról Komárom megyében. (Összeállította: Kovács Emil) Tatabánya, 1968. 200–201. o.

139.

1919. július 5.
Az Országos Munkásbiztosító Pénztár körirata a rászoruló iparostanoncok gyógyintézeti elhelyezéséről

Az O. P. köriratban fölhívja a pénztárakat, hogy a balatonszabadi gyógyintézetbe iparostanoncok részére a fönntartott helyekre sürgősen utalják be a gyógykezelésre szoruló iparostanoncokat.

Szakszervezeti Értesítő, 1919. július 5. 95. o. *A tanoncok gyógyintézetbe való beutalása* (Munkásbiztosítás rovat)

140.

1919. július 6.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 53. K.N. számú rendelete a tanoncok munkaidejének felemeléséről és a munkafegyelem ellen vétők fegyelmi büntetéséről

A termelés zavartalan menetének biztosítása, mint a termelés fokozásának egyik fontos tényezője, továbbá az üzemek munkaidőbeosztásában szükséges egységesség, de különösen a háború által megkívánt fokozottabb termelés megköveteli, hogy a termelőüzemek ifjúmunkásainak (tanoncainak) munkaideje addig, amíg az ipari ifjúmunkások elméleti és teljes gyakorlati képzésüket műhelyekkel felszerelt szakmunkásképző iskolákban fogják nyerni, ugyanaz legyen, mint a felnőtt munkások munkaideje.

Ezért a Közoktatásügyi Népbiztosság a folyó évi március 31-én kiadott rendeletének az ifjúmunkások munkaidejének megállapítására vonatkozó rendelkezését hatályon kívül helyezi, és minden termelőüzemben elhelyezett ifjúmunkás (tanonc) munkaidejét az elméleti oktatási idő beszámításával heti 48 órában állapítja meg. Napi 8 órán túl – fegyelmi büntetés esetét kivéve (l. alább) – az ifjúmunkás nem foglalkoztatható, még akkor sem, ha az üzem bármily fontos érdekből napi 8 órán túl is működik.

Amennyiben az elméleti oktatás szünetel, az ifjúmunkások az egész munkaidőn át a műhelyben foglalkoznak.

Minthogy egyrészt a termelőüzemek munkarendje és munkaelosztása, másrészt pedig az ifjúmunkásoknak sikeres műhelybeli képzése és jó szakmunkássá való nevelése határozott munkafegyelmet igényel, a Tanácsköz-

társaság elvárja az ifjúmunkásoktól, hogy a proletárállam és saját boldogulásuk érdekében kötelességüknek az üzemekben minden irányban kifogástalanul és fokozott mértékben tegyenek eleget.

Addig is, amíg az ipari ifjúmunkások elméleti és gyakorlati oktatására, valamint gazdasági helyzetére vonatkozó összes kérdések szabályozást nyernek, a népbiztosság következőket rendeli:

A munkafegyelem ellen vétők fegyelmi vétséget követnek el. A fegyelmi vétség megállapítására, a fegyelmi büntetés kiszabására és végrehajtására fegyelmi bizottságok alakítandók. Azokban az üzemekben, amelyekben 30 ifjúmunkásnál több tanul, a fegyelmi bizottság elnöke az üzem termelőbiztosa vagy helyettese; kívüle a bizottság az üzem két szakmunkásából és két ifjúmunkásából áll. A két szakmunkás és a két ifjúmunkás tagot az üzem szakmunkásai, illetőleg ifjúmunkásai maguk közül választják. A kisebb üzemek fegyelmi bizottsága Budapesten kerületenként alakul meg, elnökét és két tagját a kerületi munkás- és katonatanács művelődési osztálya küldi ki, két tagját pedig az Ifjúmunkások Országos Szövetsége. Vidéken minden községben (városban) a szükséghez képest egy vagy több ilyen bizottság alakítandó. A bizottság elnökét és két tagját a helyi tanács művelődési osztálya, két tagját pedig az Ifjúmunkások Országos Szövetsége küldi ki.

Ennélfogva a tanácsok művelődési osztályai, az Ifjúmunkások Országos Szövetsége és azon üzemek termelőbiztosai, amelyekben 30 ifjúmunkásnál több tanul, a fegyelmi bizottságokat kötelesek mielőbb megalakítani.

A fegyelmi büntetések a következők:

1. A napi munkaidő meghosszabbítása.

2. Pénzbüntetés. A büntetéspénzek az Ifjúmunkások Országos Szövetsége könyvtárának gyarapítására fordítandók.

3. Az ifjúmunkásnak az üzemből valamely más üzembe fokozott felügyelet mellett való áthelyezése.

4. A tanoncidő meghosszabbítása.

A tanoncidő meghosszabbításának csak az esetben van helye, ha a fegyelmi bizottság megállapítja, hogy az ifjúmunkás önhibájából nem tanulta meg tanoncideje alatt azokat a gyakorlati ismereteket, amelyek múlhatatlanul szükségesek ahhoz, hogy a termelőéletbe kiléphessen.

A tanoncidő meghosszabbítása egy éven túl nem terjedhet, és csak abban az esetben hajtható végre, ha a helyi tanács művelődési osztálya a fegyelmi bizottság határozatát helybenhagyja. Evégből a tanoncidő meghosszabbítását kimondó minden határozat a helyi tanács művelődési osztályának bemutatandó.

Az üzemek termelőbiztosai, a felnőtt munkások és mindazok, akik az ipari ifjúmunkás gyakorlati képzésében részt vesznek, jóakarattal és megértéssel hassanak oda, hogy a jövő iparosnemzedék kellő gyakorlati felkészültséggel

léphessen ki a termelőéletbe. Ezt pedig elsősorban emberséges bánásmóddal és jó példaadással lehet elérni.

Ez a rendelet azonnal életbe lép.

Budapest, 1919. július 6.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. július 9. 2. o.

141.

1919. július 9.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 55. K.N. számú rendelete az iskolai bizalmirendszer megszüntetéséről

A szocialista-kommunista társadalom alapja a munkafegyelem. Már az iskolában rendszeres és fegyelmezett kötelességteljesítésre kell nevelni az ifjúságot. Az iskolákban a bizalmi fiú és bizalmi leány rendszer igen sok helyen fegyelmetlenséget és a komoly tanítást akadályozó zavart okozott. A népbiztosság elrendeli tehát, hogy az iskolákban a tanulók között a bizalmirendszer szűnjék meg. A Közoktatásügyi Népbiztosság valamennyi iskola élére szocialista-kommunista vezetőt rendelt ki, ez elég biztosíték arra, hogy a tanulók nevelésében és jóléti ügyeiben egyformán kötelességtudás és szeretet érvényesül.

Budapest, 1919. július 9.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. július 10. 1. o.

142.

1919. július 11.
A Közoktatásügyi Népbiztosság leirata a kaposvári termelőszövetkezetnek a mezőgazdasági munkára küldendő budapesti fiatalok foglalkoztatásának feltételeiről

A Közoktatásügyi Népbiztosságtól
a kaposvári termelőszövetkezetnek
Kaposvár

A Magyar Tanácsköztársaság Közoktatásügyi Népbiztossága a kaposvári termelőszövetkezeteknek 450 ifjúmunkást bocsát rendelkezésére a nyári mezőgazdasági munkák idejére a következő feltételek mellett:

1. Az ifjúmunkások kizárólag *könnyű* mezőgazdasági munkát végeznek (egyelés, borsószedés, gyűjtés, forgatás)

2. Az ifjúmunkások oda- és visszaszállításáról, elhelyezéséről, élelmezéséről (1–4. pont) a termelőszövetkezet gondoskodik.

3. A mezőgazdasági munkában részt vevő ifjúmunkások munkabért kapnak, éspedig:

a) a 18 éven felüliek napi	25 K-át
b) 16–18 évig napi	15 K-át
c) 14–16 évig napi	7 K-át
d) 14 éven aluliak napi	5 K-át

Ezen munkabérekbe a lakás és élelmezés (naturáliák) nem tudandók be.

4. *A munkabéren kívül a termelőszövetkezeteknél elhelyezett ifjúmunkások* lakást és élelmezést kapnak. Az élelmezéshez szükséges helyiséget, anyagot, főzőedényeket és szakácsot a termelőszövetkezet adja. A szövetkezet köteles naponként és fejenként a következő élelmiszereket természetben kiutalni: kenyérliszt 0,5 kg, tésztaliszt 0,3 kg, hüvelyes 0,04 kg, burgonya 0,25 kg, ecet 2 dl, szalonna 2 dkg, szalonnapótlék 3 dkg, só 2 dkg, úgyszintén hetenként és fejenként 0,5 kg friss hús, vöröspaprika, vöröshagyma és egyéb fűszer szükség szerint.

5. A munkanapok napkeltétől napnyugtáig számítanak, 1 óra reggeli, 2 óra ebéd és 1 óra uzsonnaidő betudásával. Munkanapnak csak a munkában eltöltött nap számíttatik. Vasárnap és ünnepnap munkaszünet van. Ezekre a napokra nem jár munkabér, hanem csak ellátás.

6. A termelőszövetkezet tartozik a beteg ifjúmunkásokat orvosi kezelésben részesíteni, és igazolt betegségek esetén munkabérüket 8 napig *levonás nélkül* folyósítani.

7. Az ifjúmunkások tartoznak a kiszabott munkát pontosan és lelkiismeretesen elvégezni, úgyszintén maguk között szigorú fegyelmet tartani. A fegyelemről az ifjúmunkások közül választott felügyelő gondoskodik. 25–25 ifjúmunkásra jut egy felügyelő. Esetleges panasszal az ifjúmunkások a felügyelőhöz fordulnak. Fontos panaszok azonnal felterjesztendők az ifjúmunkás szociális ügyosztály politikai megbízottjához. A felügyelő jelen van továbbá az élelmezés kiosztásánál, felügyel a szakácsnőre, és megállapítja, mit főzzenek.

8. Minden ifjúmunkás tartozik takarót, csajkát, evőeszközt, legalább két pár fehérneműt és 1 napi élelmet magával vinni.

9. A Közoktatásügyi Népbiztosság rövid időn belül megvizsgálja a termelőszövetkezetekben elhelyezett ifjúmunkások helyzetét, munkateljesítményét és amennyiben ezt megfelelőnek találja, újabb ifjúmunkás kontingenst bocsát annak rendelkezésére.

10. A termelőszövetkezet tartozik minden ifjúmunkásnak alkalmazása egész ideje alatt naponként és fejenként a következő élelmiszereket bocsátani a Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás menzái rendelkezésére: kenyérliszt 0,1 kg, tésztaliszt 0,1 kg, hüvelyes 0,01 kg, burgonya 0,05 kg, szalonna 0,01 kg.

Ezen megállapodás értelmében az első ifjúmunkás transzport 1919. évi július hó 14-én indul Budapest–Kelenföld állomásról Kaposvárra.

Budapest, 1919. július 11-én.

A népbiztos rendeletéből

Haász sk.
osztályvezető

Bács-Kiskun megyei Levéltár. Kecskeméti Kormányzótanácsi Biztosság iratai. 1945/1919 (Kőnyomatos másolat)

143.

1919. július 13.
A Népgazdasági Tanács rendelete ifjúmunkások egyes szakmákban való alkalmazásának eltiltásáról

A Népgazdasági Tanács 71. N. T. sz. rendeletével eltiltja az aranyműves, borbély, címfestő és aranyozó, cukrász, éttermi, szállodai és szakácsnői, kalapdíszítő, könyvkötő és tapétázó szakmában ifjúmun-

kásoknak (tanoncoknak) és oly egyéneknek fölvételét, akik eddig nem tartoztak ahhoz a szakmához. A rendelet szerint magánalkalmazottként, kereskedelmi alkalmazottként, ipari, közlekedési, pénzintézeti és biztosítási tisztviselőként sem vehetők fel ezután tanoncok vagy olyanok, akik eddig nem tartoztak a szakmához. A fölsorolt munkanemekben már dolgozó 18 éven aluli gyakornokok és ifjúmunkások munkaszerződését a munkás vagy pedig szülője, illetve gyámja azonnal fölbonthatja.

Szociális Termelés, 1919. július 13. 26. o. *Ifjúmunkásoknak egyes szakmákban való alkalmazásának eltiltása* (Különfélék rovat)

144.

1919. július 20.
A Vörös Újság tudósítása
a diákok és ifjúmunkások élelmezéséről

A szellemi és fizikai ifjúmunkások ebéddel való ellátása ügyében a legutóbbi napokban tárgyalások indultak meg a közoktatásügyi és a közellátási népbiztosságok, valamint a fővárosi direktórium között. A tárgyalások eredményéről a budapesti forradalmi központi Munkás- és Katonatanács elnökségétől a következő felvilágosításokat kaptuk:

– A tárgyalásokon azt az elvi jelentőségű határozatot létesítették, hogy *a kórházak ellátása után* minden mást megelőzően az *ifjúmunkások megfelelő élelmezéséről kell gondoskodni. A szellemi ifjúmunkásokat, vagyis az egyetemi és főiskolai hallgatókat menzákon, a fizikai ifjúmunkásokat pedig elosztóhelyeken fogják élelmezni.* Az élelmezés minősége mindkét helyen természetesen teljesen *azonos* lesz. A menzák és elosztóhelyek csupán abban különböznek egymástól, hogy a menzákat az iskolák, az ételelosztó helyeket pedig a gyári üzemek közelében állítják fel. A már meglévő fővárosi diákmenzán kívül erre alkalmas vendéglők rekvirálásával és megfelelő berendezésével szaporítják a szellemi ifjúmunkások étkezőhelyeinek számát. Gondoskodnak a fizikai ifjúmunkások számára elegendő számú étkezőhelyiség felállításáról, úgyhogy minden remény megvan arra, hogy *szeptembertől kezdve legalább 10 000 ifjúmunkásnak tudnak olcsó és jó ebédet adni.*

Az ifjúmunkások élelmezését *községi feladatnak tekintjük;* a Közellátási Népbiztosság feladata csak az, hogy a megfelelő élelmiszereket a főváros rendelkezésére bocsássa.

Vörös Újság, 1919. július 20. 4. o. *Az ifjúmunkások élelmezése*

145.

1919. július 25.
A Vas megyei tanács ipari-szocializálási ügyosztályának javaslata a szombathelyi Somogyi Ernő-féle gépjavító műhely ifjúmunkásainak elhelyezésére

Jelentés a KITTIB* elnökének 1919. július 25-én. A Somogyi Ernő-féle gépjavító műhelyben az utóbbi időben oly kevés a munkaalkalom, hogy félő, miszerint az ott alkalmazott 11 ifjúmunkás tanulmányi ideje kellő szaktudás megszerzése nélkül múlik el.

Igen kérnénk elvtársakat arról intézkedni, hogy legalább 9 ifjúmunkás a nevezett műhelyből más helyi, szocializált üzemnél (talán 5 a Motorgyárban és 4 a Pohl-gyárban) nyerne *ideiglenesen* elhelyezést.

Elnézését várva várva vagyunk elvtársi tisztelettel

olvashatatlan aláírás

Vas megyei Levéltár. 1169/1919. KITTIB (Géppel írt tisztázat)

146.

1919. július 26.
A Bács-Kiskun megyei kormányzótanácsi biztos rendelete a helvétiai szőlőtelepen dolgozó budapesti fiatalok elszállásolásáról

Elrendelem, hogy a helvétiai szőlőtelepre kiküldött 436 ifjúmunkás a helvétiai összes iskolákban, valamint ha a szükség kívánja, magánházaknál (gazdáknál) beszállásolhatók, illetve elhelyezhetők legyenek.

Kormányzótanácsi biztos

Bács-Kiskun megyei Levéltár. XVI. 1. Kecskeméti Kormányzótanácsi Biztosság 1262/1919

* KITTIB = Kerületi Ipari Termelési Tanácsok Intéző Bizottsága (A Szociális Termelés Népbiztosságának főhatósága alatt működő szerv)

147.

1919. július 26.
A Bács-Kiskun megyei kormányzótanácsi biztos távirata a Közoktatásügyi Népbiztosságnak a mezőgazdasági munkára küldött budapesti ifjúmunkások ügyében

Forradalmi Kormányzótanácsi Biztosság, Kecskemét, 1919. VII. 25.
Közoktatásügyi Népbiztosság, Budapest

Ifjúmunkások megérkeztek. Lelkiismeretlenebb munkát elképzelni is lehetetlen. Beteg, nyomorék, apró gyerekeket küldtek dolgozni tudó ifjúmunkások helyett. Ilyen határtalan könnyelműséggel még ifjúmunkás politikát sem lehet csinálni. Ebédről nem tudtunk gondoskodni, mert az utolsó pillanatban kaptunk értesítést érkezésükről. Vezetőik még azt sem tudták, hányan jöttek. Körülbelül 300-at máris visszaküldtem, akiket azzal indítottak útnak, hogy Kecskemétre jönnek barackot szedni, holott én kifejezetten mezei munkára kértem idősebb ifjúmunkásokat. Egyéb észrevételemet írásban fogom megtenni.

Berkes kormányzótanácsi biztos

Bács-Kiskun megyei Levéltár. Kecskeméti Kormányzótanácsi Biztosság. 1263/1919. (Géppel írt másolat)

148.

1919. július 29.
A Népszava közleménye az egyetemi és főiskolai hallgatók nyári ellátásáról

Egyetemi és főiskolai hallgatók, akik eddig otthonokban laktak, vagy menzán étkeztek, és erre augusztus hónapban is igényt tartanak, kedvezményük elvesztésének terhe alatt kötelesek névsor szerint délután 5–7 óra között a Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás jóléti ügyosztályán (V., Báthory utca 12. II. em. 14.) jelentkezni. Az A, B, C, D, E betűvel kezdődő nevűek e hó 29-én, az F, G, H, I, J, K betűsek e hó 30-án, az L, M, N, O betűsek e hó 31-én, a P, R, S, SZ betűsek augusztus 1-én, a T, U, V, W, Z betűsek augusztus 2-án. A jelentkezés alkalmával eddigi menjegyét, illetőleg lakásigazolványát mindenki hozza magával. Ugyanakkor ok-

mánnyal (index) vagy más hitelt érdemlő módon igazolandók az illető ifjúmunkás szüleinek (gyám, eltartó) anyagi viszonyaira, tanulmányi előmenetelére és a katonai kötelezettség teljesítésére vonatkozó adatok. A budapesti tartózkodás is indokolandó.

Népszava, 1919. július 29. 7. o. *Egyetemi és főiskolai ifjúmunkások ellátása* (Hírek rovat)

149.

1919. március 21.
Az IOSZ nyilatkozatban üdvözli
a munkásmozgalom szervezeti egységének
megteremtését és a proletárdiktatúra kikiáltását

Péntek este döntött a magyarországi proletariátus. A munkásságnak eddig még habozó része is beállott *a megalkuvás nélküli osztályharc* táborába, és megteremtette ezzel az osztályharcos proletariátus egységét. Nem az osztály-együttműködés, hanem *a nemzetközi forradalmi osztályharc* egységét. A magyarországi kommunista és szociáldemokrata munkásság egyetlen harcos táborban egyesült; a kommunisták *nemzetközi* pártjának *nemzetközi* programja alapján. Végre azok is – akik eddig még bíztak valamennyire a burzsoázia képmutató hízelgésében, melynek egyetlen célját pedig: a proletariátus megtévesztését, minden öntudatos proletár világosan láthatta – belátták tévedésüket. Belátták azt, hogy az osztály-együttműködés csak azt szolgálhatja, hogy a burzsoázia a barátkozás leple alatt még gondtalanabbul zsákmányolhassa ki a dolgozókat.

Belátták azt, amit mi hirdettünk, és amit már 70 évvel ezelőtt meglátott Marx, hogy „céljainkat csak minden eddigi társadalmi rend erőszakos megdöntésével érhetjük el". A burzsoá társadalmi rendet demokratikus intézkedésekkel megdönteni nem lehet. A kizsákmányolás rendje csak akkor dűlhet össze, ha a proletariátus elszánt, kemény ökle csap le rá.

A magyarországi munkásság péntek este egyöntetűen a proletárdiktatúra mellett foglalt állást. A proletárdiktatúra azt jelenti, hogy a munkásság önmaga rendelkezik sorsa fölött. Éspedig úgy, hogy nem tölti az időt a burzsoázia fecsegésének meghallgatásával, sem a fekete, sem a vörösre mázolt parlamentben, hanem

minden hatalmat a munkások, katonák és
földmíves-szegények tanácsai vesznek át.

A proletárdiktatúra azt jelenti, hogy nincs többé munkásnyomor, nincs többé tanoncnyomor. Nem fogják többé a munka nélküli haszonra éhes, rabló tőkések 10–12 éves gyermekek vérén dagasztani zsebeiket, mert minden bánya, minden gyár, minden föld a munkásságé. A munkásság pedig tudni fogja kötelességét a jövő nemzedékekkel szemben.

A felnőtt munkásságnak ez a testvéri harcos összeölelkezése maga után vonja az eddig két táborban küzdő ifjúmunkások egyesülését is. Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége és a Szociáldemokrata Ifjúmunkások Országos Szövetsége egy táborban folytatja további küzdelmeit. Egyesült erővel és megsokszorozott lelkesedéssel állunk az osztályharcban egybeölelkező felnőtt elvtársaink mellé.

Éljen a nemzetközi proletárforradalom!
Éljen a nemzetközi tanácsköztársaság!
Éljen a proletariátus nemzetközi diktatúrája!

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége

Az Ifjú Proletár, 1919. március 22. 1. o. *Proletárdiktatúra*

150.

1919. március 21.
Az IOSZ és a SZIOSZ deklarációja a kommunista és a szociáldemokrata ifjúmunkás-szövetség egyesüléséről

Ifjúmunkások! Elvtársak!

A proletárság fölszabadulása felé vezető úton kettészakadt a magyarországi harcos proletárifjúság serege. Az események rohanó sodra új társadalom felé vitte a magyarországi proletariátust. *A harcos seregek ismét összetalálkoztak,* hogy a romboló imperializmussal szemben való harcban egyesüljenek, és egységes erővel döntsék meg a kapitalizmust.

A szociáldemokraták a demokrácia útján akarták elérni a végső célt. A magyarországi proletárság kénytelen volt erről az útról letérni és rálépni a *proletárdiktatúra* útjára.

Semmi sem választja el immár a két harcos ifjúmunkássereget. Egyesült erővel vívhatjuk meg harcunkat, vívhatjuk ki a győzelmet, amely a mi számunkra azt jelenti, hogy megszűnik a proletárifjúság szörnyű kizsákmányolása, rettentő és borzalmas helyzete.

Arra szólítunk föl benneteket, hogy fogadjátok harcos szívvel, kemény lélekkel hívó szavunkat, és tömörüljetek nagy tömegekben a Magyarországi Szocialista Párt ifjúmunkásseregébe. Ifjúságtok lelkesedésével kiáltsátok: *Éljen az osztályharc! Éljen a proletárok világuralma! Éljen a szovjetköztársaság!*

Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége
Szakasits Antal, Weisz Samu,
Wappner Zoltán, Kovács Imre.

Ifjúmunkások Országos Szövetsége
Bergmann Géza, Lékai János,
Balogh László, Kázmár József

Népszava, 1919. március 22. 5. o. *Ifjúmunkások! Elvtársak!*

151.

1919. március 21.
Ifjúkommunisták tudatják
az Operaház közönségével
a Tanácsköztársaság kikiáltását

A mai nap történelmi eseményének hírét öt fiatal kommunista közölte az Operaház közönségével. A *Denevér* második felvonásánál tartottak, éppen a magyar betét előtt, amikor az öt fiatalember a nézőtérre lépett.

– Kikiáltották a proletárdiktatúrát! Éljen a szovjetköztársaság! – harsogták a zsúfolt teremben. Az előadás nyomban megakadt, s a közönség egy része izgatottan ugrott fel helyéről. Többen azonban sietve megnyugtatták az embereket, és a jövevényekkel együtt éltették a szovjetköztársaságot.

– Követeljük a *Marseillaise*-t, – kiáltották erre a fiatalemberek, mire a zenekar rázendített a proletárhimnuszra, s a közönség felállva helyéről énekelt. Az öt hírnök ezután távozott, miután felszólították a szereplőket, hogy folytassák az előadást.

Világ, 1919. március 22. 7. o. *A történelmi hír az Operában* (Hírek rovat)

152.

1919. március 21.
A békéscsabai diákság rokonszenvtüntetése
a munkáshatalom mellett

Békéscsabán a diákság nagy lelkesedéssel fogadta az új rendet. A gimnáziumban szociális előadásokon az ifjúság hangosan tüntetett a nagy átalakulás és a nagy átalakítók mellett.

Ifjú Nemzet, 1919. április 10. 15. o. *Békéscsabán...* (Különfélék rovat)

153.

1919. március 22.
Az Ifjú Proletár tudósítása a budapesti ifjúmunkások és diákok nagygyűléséről

A március 23-án hirdetett nagygyűlést a börtönbe vetett vezetőség kiszabadítására hívták össze, majd tiltakozás lett volna a tanoncok nyomorúságos helyzete miatt – s a proletárdiktatúra győzelmes ünnepe lett.

A két ifjúmunkástábort is már egységesen találta a 22-én felvirradó hajnal, mert még 21-én éjjel mondotta ki a vezetőség az egymásba olvadást. Ennek az egységnek a jegyében folyt le 6–7000 ifjúmunkás tömeg előtt a gyűlés, melyet a Múzeum-kertben tartottak meg.

Weisz Béla lendületes szavakkal méltatta a proletárdiktatúra jelentőségét; Wappner Zoltán az egyesülés fontosságáról mondott igen szép szavakat; Weisz Samu szavait mindvégig lelkes figyelemmel hallgatták végig; Bergmann Gézát nagy éljenzéssel üdvözölték az ifjúmunkások kiszabadulása alkalmából, majd Lékai János mondott beszédet a tanoncügy legközelebbi feladatairól. Szavait minduntalan lelkes taps szakította meg, majd viharos éljenzéssel üdvözölték az új idők eljövendő szép napjait.

A gyűlés után a Múzeum-kert másik oldalán gyülekező főiskolai és középiskolai diákokkal együtt vonultak Kunfi népbiztos elvtárs elé. Weichherz a diákság írásba foglalt panaszait adta át. Palágyi elvtárs a középiskolások nevében mondott néhány szót. Lékai rámutatott annak a jelentőségére, hogy a fizikai munkások együtt vonulnak fel a szellemi munkásokkal. Kunfi elvtárs válaszában rámutatott a proletárdiktatúra által létrejött változott körülményekre, s a szervezkedés olyan módjára hívta fel az elvtársakat, hogy minden szakma a maga szakszervezetébe tömörüljön, a diákok pedig az *ifjúmunkásokkal együtt* szervezkedjenek.

Az erkélyről Kunfi és Lukács György népbiztos elvtársak intéztek lelkesítő beszédeket, majd Lékai János mutatott rá annak fontosságára, hogy a szellemi és testi munka közötti válaszfal egyszer és mindenkor lehulljon.

Az Ifjú Proletár, 1919. március 30. 8. o. *Nagygyűlésünk* (Mozgalom rovat)

154.

1919. március 22.
Lékai János felszólalása a budapesti diákok és ifjúmunkások nagygyűlésén

A szocialista diákok meghívták az IOSZ-t, hogy nagygyűlésükön képviseltesse magát. A gyűlésen Lékai János rámutatott arra, hogy a diákság öntudatos elemei mindvégig kitartottak az ifjúmunkásság mellett. Mikor a vezetők börtönben voltak, ők fáradhatatlanul végezték felvilágosító, tanító munkájukat. Nem törődtek sem az állandó támadással, sem az egyéni terrorral, mellyel munkájukat meg akarták akadályozni. Így történt, hogy a proletárdiktatúra az ő részükről nem félrevezetett tömeget, hanem felvilágosított munkásokat talált. A válaszfalnak, mely eddig szellemi és fizikai munkások között fennállt, le kell omolnia, s egyesült erővel kell megvalósítani az új társadalmat.

Az Ifjú Proletár, 1919. március 30. 7. o. *Diákok és ifjúmunkások* (Hírek rovat)

155.

1919. március 23.
A szocialista diákok küldöttsége Kunfi Zsigmond közoktatásügyi népbiztosnál

A budapesti főiskolák szocialista diákjai szombaton tartott gyűlésük értelmében vasárnap délelőtt Kunfi Zsigmond közoktatásügyi népbiztos elé vonultak. Csatlakoztak hozzájuk a selmecbányai főiskola és a kassai jogakadémia hallgatói is. A harminc tagú direktórium nevében Simay Miklós rövid beszéd kíséretében nyújtotta át Kunfi elvtársnak a szocialista diákok szervezetének követeléseit. Kívánják Tóth Lajos helyettes államtitkár elbocsátását és azoknak a főiskolai tanároknak elmozdítását, akik a diákság szociális kérdéseit eddig elnyomták. Állami diáktelepet, menza, napközi otthonok felállítását, valamint állami fogyasztási szövetkezetek létesítését követelik, amelyekből a szegény diákok ingyen ruhát és tankönyvet kaphassanak. Követelik az ösztöndíjak és segítőalapok egységesítését, a teológiai fakultásnak az egyetemen való megszüntetését, a teljesen ingyenes oktatást, a nőknek az egyetem minden fakultásán való egyenjogúsítását, valamint az összes diákegyletek feloszlatását. Kunfi elvtárs szívesen fogadta a küldöttséget, és megígérte, hogy tanulmányozni fogja a követeléseket, amelyeket igyekszik majd a lehetőség szerint megvalósítani. Beszédében kitért a közép-

iskolai oktatásra is, és többek között kijelentette, *hogy az érettségi vizsgálatokat el fogják törölni.* A népbiztos ezután az erkélyre ment, és onnan beszédet intézett az ifjúsághoz, biztosítva a diákságot támogatásáról, kijelentette azonban, hogy *a diákságnak is támogatni kell a proletárdiktatúrát, ha szükséges, fegyverrel is.* A szocialista diákok szervezete még vasárnap lefoglalta az összes diákmenzákat és a főiskolai segítőegyleteket, amelyekbe a direktórium 2–2 tagját delegálta. A szegény főiskolai diákok 300 koronás havi segélyét a direktórium pénzben vagy természetben fogja folyósítani.

Népszava, 1919. március 25. 10. o. *A szocialista diákok a közoktatási népbiztosnál* (Hírek rovat)

156.

1919. március 25.
A Pápai Hírlap tudósítása
a helyi szocialista diákok nagygyűléséről

A főiskolai és középiskolai tanulók szocialista alapon való szervezkedése szintén megtörtént. Az e tárgyban f. hó 25-én a Munkásotthonban Seregély Géza elnöklésével tartott nagygyűlésén előbb a diákok részéről Stern Jenő és Kiss Albert, majd a szocialista párt részéről Sulestey János, Várhelyi Izsó, Molnár Árpád és Buchsbaum Béla szóltak az ifjúsághoz, utóbbiak hangsúlyozták azt is, hogy a szervezkedést a munka szelleme hassa át, az ifjúság fokozott erővel folytassa a tanulást. Az alakulás megtörténte után az egyes középiskolák osztályonként megválasztották a maguk bizalmi diákjait.

Pápai Hírlap, 1919. március 29. 3. o. *Diákok szervezkedése* (Heti újdonságok rovat)

157.

1919. április 20.
A pápai szocialista diákok távirata
az SZDSZ központjának szervezeti ügyben

A szocialista diákok szervezetének.
Budapest
Károly körút 1.

A pápai szoc. diákok szervezete a pápai gimnáziumok és a tanítóképző növendékeiből állott. Szabó és Kun elvtársak, akiket a tanítójelöltek szakosztálya küldött ki Pápára, a tanítójelölteket szétválasztották a szoc. diákok szervezetétől, és ilyenformán a szervezet csorba maradt, ezért kérünk egy elvtársat Pestről, akit a szervezet átformálására erősnek gondolnak, egyelőre sürgönyileg, majd a posta fordultával hivatalosan kiállított megbízólevelet kérünk. A kiküldött elvtárs érkezésének idejét egy nappal előbb sürgönyileg tudassa. Sas József, Kossuth u. 14. sz. címére.

Elvtársi üdvözlettel
a szervezet vezetősége

Párttörténeti Intézet Archívuma, 606. f. 3/65. ő.e. VII. 781.

158.

1919. március 29.
A szolnoki felsőkereskedelmi iskola
tanulóinak csatlakozása
a Magyarországi Szocialista Párthoz

A szolnoki felsőkereskedelmi iskola összes tanulói március 29-én értekezletet tartottak, amikor is megbeszélték a mai politikai és gazdasági helyzetet, és megalakították a felsőkereskedelmi iskola tanulóinak politikai szervezetét. Egyhangúlag kimondották, hogy valamennyien csatlakoznak a Magyarországi Szocialista Párthoz, s ezt küldöttség útján jelentették be a párt ideiglenes vezetőségének. Bejelentésüket a párt vezetősége tudomásul vette, üdvözölte a párt fiatal új harcosait, és támogatásáról biztosítva további céltudatos munkára buzdította őket. Meghívta a tanulókat egyben tegnap délután 3 órakor, a volt vármegyei kaszinó termében tartott értekez-

letre, ahol megbeszélték azokat az eszközöket, amelyek proletár célok elérésére szükségesek.

Szolnoki Munkás, 1919. április 1. 3. o. *A szolnoki felsőkereskedelmi iskola...* (Hírek rovat)

159.

1919. március 30.
Kassák Lajos „aktivista" csoportjának fellépése az újpesti diákok szervezetében

A Szocialista Diákok Szervezetének újpesti csoportja rendezésében a Ma matinét tart március hó 30-án, vasárnap de. ½11-kor a Közművelődési Kör dísztermében. Kassák Lajos és Mácza János ismertetik az irányzatot. A matinén Magyarországon először „expresszionista" dráma is bemutatásra kerül. Jegyek 3 koronájával válthatók a Szocialista Diákok Szervezetében, Újpest, Mező u. 26. és a helyszínen.

Újpesti Munkás, 1919. márc. 30. 8. o. *A „Ma" Újpesten* (Események rovat)

160.

1919. március 30.
A Magyar Alföld tudósítása a kecskeméti ifjúmunkások nagygyűléséről

Takács párttitkár elvtárs kezdeményezésére a kecskeméti ifjúmunkások március hó 30-án, vasárnap délelőtt 11 órakor, az ipariskolai tanítók vezetése alatt, mintegy 300-an jelentek meg a munkásotthonban, ahol Takács párttitkár elvtárs ismertette a szervezkedést és a tanulás fontosságát, mely nélkül nincs fejlődés. Megválasztották a vezetőséget, s lelkes hangulatban, fegyelmezetten távoztak.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. április 2. 3. o. *A kis páriák* (Napi hírek rovat)

161.

1919. március
A kommunista ifjúsági szövetség ideiglenes programja

Ami hosszú esztendők során nem sikerült, amin a népkormány 6 teljes hónapig rágódott, és amíg végeredményben nemcsak hogy rosszul, hiányosan, hanem egyáltalában nem vitte keresztül a tanoncok felszabadítását, annak a nagy felszabadító munkának a végrehajtásába mi gyors iramban belekezdtünk. Az út, jól tudjuk, nehéz, előttünk a kapitalista világnak minden bűne, mint valami ledönthetetlen gát merevedik, de mi emelt fővel, bátran megyünk neki annak a munkának, amelynek harcosai voltunk. Az út eddig a rombolás útja volt. A régi termelési rendet kellett legázolnunk, de a pörölyünk, mely eddig a kapitalista termelési rendet döngette, építő szerszámmá változik át kezünkben.

Egy hatalmas munka veszi kezdetét. Máról holnapra meg akarjuk az ifjúmunkásság helyzetét is változtatni, mert ma is vagyunk, akik voltunk, mert hisszük, hogy máról holnapra meg lehet változtatni, meg lehet azért, mert akarjuk. Az akarásunkban van az erőnk.

Ezeket a sorokat tanoncoknak írjuk. És a kizsákmányoltak legkizsákmányoltabbjainak nem kell magyarázgatnunk azt, hogy mi az ő sebük, mi az ő fájdalmuk. Mi velük éltünk, mi érezzük, mi tudjuk, hogy mi fáj nekik. A törvényeket hajdan a munkásság ellenére hozták meg. A törvények megcsinálásánál, 6 nappal ezelőtt a munkásokat *is* meghallgatták, ma mi, ifjúmunkások fogjuk megszabni azokat a törvényeket, melyek az ifjúmunkásság helyzetét lesznek hivatva nem megváltoztatni, de egészen új alapokra helyezni.

Ezeknek a törvényeknek, helyesebben rendeleteknek első leglényegesebb forradalma az lesz, hogy mi nem ifjúmunkástörvényeket fogunk hozni, hanem a tanoncság intézményét fogjuk egyszer s mindenkorra megölni.

Hogy a jövő munkásnemzedék hogyan fogja a munkát megtanulni, az nem is nagy kérdés. A legsúlyosabbak csak az átmenet korszakai, amikor azokat a gyermekeket kell a munka új társadalmába átvezetni, akik eddig a tőkések hatalma alatt görnyedtek, füstös és piszkos műhelyekben töltötték életük legszebb napjait, és semmit sem kaptak azokból a szellemi javakból, amelyekben a legbutább burzsoá kölykök is részesedtek.

Legelső feladatunk az, hogy a legrövidebb időn belül kiemeljük mindazokat a tanoncokat a műhelyekből, akik még 16–18. életévüket be nem töltötték. Ennek a megvalósítása hamar, néhány héten belül megtörténik, és hogy a rendeletet nem még ma vagy tegnap bocsátottuk ki, annak egyetlen oka az, hogy nem akartuk, hogy a tanoncok az utcán lézengjenek, hanem az a célunk, hogy haladéktalanul felállítsuk azokat az iskolákat, amelyekben a ta-

noncok egyrészt bizonyos alapismeretekre tegyenek szert, másrészt pedig a kellő szakmai oktatásban részesüljenek.

Hogy mi lesz ezeknek a tanoncoknak fizetésével, illetve ellátásával, az ma már nem kérdés, a *mai proletár társadalmi rend jól tudja azt, hogy mivel tartozik az ifjúságnak,* hogy mivel tartozik annak a nemzedéknek, amelyen a jövő társadalmi rend fog felépülni. A mai proletártársadalom minden dolgozó embernek elismeri a megélhetéshez való jogát, de nem úgy, mint a burzsoá-kapitalista állama, amely azt mondotta, hogy ugyan elismerem a jogot a megélhetéshez, de nem adom meg ennek gazdasági lehetőségét. *A társadalom fogja eltartani az ifjú nemzedéket, a társadalom gondoskodik arról, hogy minden egyes gyermeke megélhetése biztosítva legyen.*

Éppen ezért azoknak a proletárgyermekeknek, akiknek ez a megélhetés biztosítva nincs, haladéktalanul tanoncinternátusokat állítunk fel. Ki fogunk sajátítani minden kastélyt, minden oly kapitalista lakást, mely eddig a proletárvéren felhizlalt kapitalista kényelmét szolgálta, bevonulunk minden olyan helyre, melyről eddig a magántulajdon „szentségének" védelme kiutasított. Ez a munka folyamatban van, és nem bürokrata irodák dohos levegője késleltet a terv *azonnali* megvalósításában, hanem tisztán és kizárólag a mai nehéz technikai lehetőségek.

Az ily módon elhelyezett tanoncoknak a szakoktatásáról is másképpen fogunk gondoskodni, mint az előző rendszer alatt történt.

Tanoncoktatás cégére alatt *nem fogjuk kiszolgáltatni a fiatal proletárokat a tanoncnyúzó kismestereknek.* A létesítendő *állami tanműhelyekben* nem az lesz a törekvés, hogy minél nagyobb számú termelőmunkát végezzenek a kizsákmányolók nyereségének emelésére, hanem az lesz a cél, hogy a tanonc szakmáját minden oldalról megismerje, hogy képzett, kitűnő szakmunkás váljék belőle. Természetes tehát, hogy ilyeténképpen a már meglévő tanműhelyek átszervezése is fontos feladat, mert jól tudjuk, hogy a mai tanműhelyekben korántsem az a termelőmunka folyik, mely a tanoncok javát szolgálja. A tanműhelyeket vezető munkások és más tanerők álláspontja egész a mai napig az volt, hogy a tanonc végezze el először a „tömegmunkát", és ha már megdolgozta a bérét, kap kézhez más olyan munkát, amely azt a célt szolgálja, hogy tényleg szakmát tanuljon. Erre természetesen eddig sohasem jöhetett idő, mert a tanonc nem lehetett a gyáros és az ő hajcsárjai számára sohasem annyira fürge, szorgalmas, igyekvő, hogy a kapitalista profitéhségét kielégíthette volna. Ezeknek a tanműhelyeknek átszervezése szintén sürgős feladat.

A burzsoá uraknak volt rá gondjuk, hogy tanoncaikat ne csak testileg tegyék tönkre, hanem az ő szellemükre is a sötétség boruljon. Buta tudatlanságban engedték felnőni az ifjúmunkásságot, nehogy a felvilágosodás lángja lázadóvá változtassa a tőke rabszolgáit. Ez is súlyos feladat, hogy a szellemnek ebbe a sötétségébe a tudás fényével miképpen lehetne világosságot derí-

teni. A mai rendszer nem feledkezett meg erről. Az ifjúmunkásság részére most már minden intézményt sorompóba állítunk, hogy a kultúra minél nagyobb erővel, lendülettel törje meg a tudatlanság páncélját. A színház minden proletár számára hozzáférhető lett. A mozikat a felvilágosítás szolgálatába állítottuk, vetítettképes előadásokat fogunk rendezni, melyeken az egészségügy, a természettudomány problémái kerülnek megvilágításra. Agitátoraink nagy csoportja fogja a kommunizmus eszméit az ifjúmunkás tömegek közé vinni. Nem lesz ifjúmunkás, aki a butaság sötétségében fog felnőni.

Nincsen kollektív szerződés, nincsen bérmozgalom, nincsen bérsztrájk, nem kell többé leállnia a dolgozóknak, ma a proletár a proletárnak dolgozik. És minden proletár jól tudja, hogy ha ő a fiatal erőket kizsákmányolja, kiszipolyozza, kulturálatlanul a butaságban hagyja felnőni, akkor az önmaga sírját ássa meg. Az ifjúmunkásban a mai társadalmi rend azt az erőt látja, melyen a jövő társadalom fog felépülni, és jól tudja azt is, hogy ha ezt a fiatal erőt dőrén kifacsarja, akkor az önmaga erőit dönti le. A mai ifjúmunkástól tehát nem vár munkát, amelynek *ma* van meg az értéke, hanem engedi a gyermeket, hogy minden képességét felszínre hozhassa, hogy a fiatalság legjobb képességei az állandó hajszában el ne senyvedjenek.

Programunk tehát, melyet azonnal meg akarunk valósítani, és nemcsak akarunk, de meg is fogunk, nagy vonásokban a következő:

Az összes 16–18 éven aluli tanoncokat műhelyekből, üzemekből ki fogjuk emelni, mihelyt a megfelelő oktatási szervek a további tanításról gondoskodhatnak.

Azonnal felállítunk tanoncinternátusokat, melyekben elsősorban azok a tanoncok nyernek elhelyezést, akik a gyárosok tömeglakásaiban nyomorogtak, vagy odahaza nincsen meg a kellő ellátásuk.

Haladéktalanul új tanműhelyeket állítunk fel, a régieket pedig oly módon szervezzük át, hogy azokban a tanoncok a szakmunkát teljesen megtanulhassák, és egyéb ismeretekre is szert tehessenek.

Azokat a tanoncokat, akik szellemi munkára alkalmasak, és eddig csak azért mentek olyan pályára – mely ha nem is teljes megélhetésüket biztosította, de mégis bizonyos összeghez juttatta őket –, képességeik szerint a szellemi munka terén fogjuk elhelyezni.

A tanoncok számára megnyílnak az összes iskolák. Megadjuk tehát annak a lehetőségét, hogy minden tanonc képességei szerint tanulhasson. A gyenge, vérszegény gyermekeket, akik fizikai munkára nem alkalmasak, feltétlenül üdülőtelepekre küldjük, egyrészt hogy kiemeljük a rossz levegőjű műhelyekből, másrészt hogy végre visszaadjuk legnagyobb kincsét, egészségét.

A szakmunka mellett nem feledkezünk meg arról sem, hogy művelt, öntudatos ifjúmunkás lépjen a munka társadalmába, ezért szemináriumokat, tanfolyamokat rendezünk, melyek a múlt bűneit, mulasztásait lesznek hivatva pótolni.

Úgy a felnőttek munkástábora, mint az ifjúmunkásság egy szerves egésszé tömörült, és a munkásság most már teljes egészében meglátta azt az egyedül célhoz vezető utat, mely a proletárságot van hivatva felszabadítani. A munkásság elhatározta, hogy a munka társadalma felé vezető út a proletárdiktatúra útja. A proletárság egy hatalmas lendülettel lerázta magáról a belföldi kapitalisták láncait, és merész lendülettel fogott ahhoz a munkához, amely először kímélet nélkül zúzza össze a burzsoázia minden hatalmát, a politikait éppúgy, mint a gazdaságit, és megteremti a munka társadalmát. Nálunk, Magyarországon ez a merész lendület eddig még nem került egy csepp vérbe sem. A burzsoázia a proletárdiktatúra előtt is halott volt már, és nekünk már csak ennek a dögnek, a tőkések hullájának eltakarításával kell megvalósítanunk a mi eszméinket. Boldog tudattal tölt el bennünket az, hogy ez az idő, melyben most élünk, a legszebb, a leggyönyörűbb, amit az emberi képzelet csak elgondolhat. Az emberi szellemnek most minden találékonyságát, leleményességét össze kell szednie, hogy ezt a társadalmi rendet zökkenés nélkül vigye abba az új világba, ahol már nem lesz elnyomó és elnyomott, hanem mindenki boldogan és egymás mellett fogja élvezni a szép minden gyönyöreit.

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége

Az Ifjú Proletár, 1919. március 30. 2–3. o. *Program...*

162.

1919. március
A Régi Galileisták Szabadszervezete
57 fiatal értelmiségi szolgálatait
ajánlja fel a Forradalmi Kormányzótanácsnak

Forradalmi Kormányzótanács!

Vágó Béla helyettes népbiztos elvtárssal történt megállapodásunk értelmében, a kormányzótanács rendelkezésére bocsátjuk azon tagjaink névsorát, akik szolgálataikat felajánlják. A névsorban felsoroltak forradalmi megbízhatóságáért és a vállalt munkakörökre való alkalmasságáért a Régi Galileisták Szabadszervezete teljes garanciát vállal, a lista ily irányú szigorú cenzúra alapján készült. A névsor még nem teljes, mivel eddig még nem volt módunkban minden barátunkkal ez ügyben érintkezésbe lépni.

Kívánatosnak tartjuk, hogy mindazokról, akik a Régi Galileisták Szabadszervezetére való hivatkozással politikai munka vállalására jelentkeznek, információkért a szabadszervezet elnökségéhez (Sörház utca 3.) fordulni szíveskedjenek.

MÉRNÖKÖK

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
1. Schweitzer Pál	26	VII., Thököly út 49.	gépészmérnök	német, francia, angol	Szocializálás, agrárszocializálási kérdésekben irodalmi működés. Organizáció. Mérnökképzés reformja
2. Graber Jenő	26	VI., Aradi u. 41. I/7.	gépészmérnök (Egyesített Izzólámpagyár)	német	Szocializálási munkálatok. Üzemek rentabilitása
3. Gál Ödön	30	VI., Lendvay u. 17.	kultúrmérnök (lakáshiv.)	német, francia	Város, vasút- és pályaudvarépítés
4. Gál László	29	Andrássy út 49. II/21.	kultúrmérnök	német, horvát, angol	Lakóházépítés
5. Herrmann Gyula	31	VIII., Teleki tér 6.	gépészmérnök (Egy. Vár. Vill. Vasutak.)	német	Munkateljesítmény normalizálása
6. dr. Lóránd Jenő	30	I., Kende u. 12. II/10.	vegyészmérnök műegy. tanársegéd	német, francia	A gyógyszertermelés megszervezése, vegyészeti üzemek szocializálása, mérnökképzés reformja
7. Miklós Gyula	29	I., Bercsényi u. 5. fdszt.	gépészmérnök	német	
JOGÁSZOK ÉS ORGANIZÁTOROK					
8. Takács István	32	VI., Dalnok u. 5.	tanár, orsz. propagandabizottság	német	Szervezés és agitáció, tanítás reformja

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
9. Biró Lipót	36	II., Fény u. 1. I/13.	magánhivatalnok (készbőrközpont)	német, francia	Mindennemű nagyüzemi adminisztráció megteremtésében teljesen jártas, és ilyen vagy egyéb adminisztrációk megszervezésére vállalkozik. Ékszerüzemek szocializálása
10. dr. Lukács Kornél	27	Síp u. 17. fd. 3.	jogvégzett (orsz. propagandabizottságnál a készbőrközpont vezető hivatalnoka)	német, francia, angol	Közigazgatási és statisztikai munkákra. Bőripar szocializálása
11. dr. Áldor Vilmos	28	VII., Damjanich u. 30.	ügyvédjelölt		Katonai szervezés. Szociálpolitikai akciók, elméleti és gyakorlati pénzügy. Agitáció
12. dr. Székely Hugó	35	II., Mecset u. 8.	ügyvéd		Agitáció
13. dr. Kádár Imre	26	II., Albrecht út 15.	ügyvédjelölt	német	Kereskedelmi technika
14. dr. Tibor Dezső	31	Péterffy Sándor u. 44.	ügyvéd, vasúti titkár	német, francia	Vasúti adminisztráció. Egyéb szervező munka
15. dr. Strasser Ernő	32	IX., Rádai u. 4. IV/2.	ügyvéd	német	Adminisztráció. Szervezés

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
16. dr. Beck Salamon	33	VI., Andrássy út 12.	ügyvéd	német, francia, angol	Törvénytervezés és jogügyi irodalom. Sajtóagitáció
17. Darvas Simon	32	VII., Kazinczy u. 7. III/18.	újságíró		Sajtóagitáció
18. dr. Rudas Zoltán	26	VIII., Baross u. 59. III/12.	ügyvédjelölt	német, francia	Sajtóagitáció
19. dr. Pór Leó	31	V., Visegrádi u. 48.	újságíró	német, francia	Sajtóagitáció
20. dr. Halasi Béla	34	II., Trombitás u. 12. II.	ügyvéd, külügyi népbizt.	német, francia, angol	Külügyi szolgálat
21. dr. Ertler Antal	32	II., Margit körút 44.	földm. népb. ügyvéd	német	Földreform. Ezzel összefüggő szervezési munkálatok
22. dr. Halász Aladár	26	IV., Deák Ferenc u. 10.	jogtudor	német, francia, angol	Nemzetgazdasági, pénzügyi és jogtudományi elmélet és törvénytervezés
23. Havas Lajos	30	IX., Lónyai u. 58. fd. 3.	újságíró	német	Adminisztráció. Szervező szociálpolitika. Pénzügy. Nemzetiségi kérdés
24. dr. Rubin László	31	Szeged Mars u. 12.	jogvégzett író	német, francia, angol	Diákszociális ügyek. Sajtóagitáció
25. Kőhalmi Béla	34	Gróf Károlyi u. 8.	szék. főv. könyvtáros	német, francia, angol	Sajtóagitáció. Népkönyvtárak szervezése
26. dr. Polányi Károly	33	IV., Mária Valéria u. 1.	ügyvéd	német, francia, angol	

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
27. dr. Székely Artur	31	V., Sziget u. 40.	Keresk. és iparkamara titkára	német, francia, angol	Szocializálási és gazdaságügyi törvénykezés. Külkereskedelmi és egyéb képviselet
28. Biróné dr. Graber Emma	30	II., Fény u. 1. I/13.	fővárosi tanárnő	német, francia	Népszerűsítő iratok szerkesztése
29. dr. Fábián Ferenc		II., Margit körút 48. I/7.	jogvégzett	német, francia,	Szociálpolitikai adminisztráció és szervezés
30. dr. Flamm József	27	VII., Damjanich u. 41.	ügyvédjelölt	német, francia	Hadügyi népbiz. titkára
31. Podach Erich	27	VII., Király u. 49.	tanárjelölt	német, francia	Törvénytervezés. Adminisztráció. Szervezés
32. dr. Gelegi Dezső	28	VIII., Szentkirályi u. 47.	jogvégzett	német	Statisztikai és adminisztratív munka
33. Trenka Pál	29	IX., Üllői út 59.	ügyvédjelölt asztalosgyár-vezető. Árvizsg. biz. tagja	német	Ipari üzemek szocializálása. Árvizsgálóbizottsági munka átszervezése
34. dr. Aczél Benő	29	VIII., Bérkocsis u. 18.	ügyvédjelölt	német, szerb	Igazságügyi népbiztosságnál törvénykezési munkálatok végzése
35. dr. Frank László	29	IV., Koronaherceg u. 10.	ügyvéd főv. előadó a közgazd. ügyoszt.-ban	német, francia	Ipari közigazgatás. Ipargazdasági szervezet reformja, kisipar szocializálása
36. dr. Sisa Miklós	26	VI., Andrássy út 31.	ügyvédjelölt	német, francia	Igazságügyi törvénytervezés. Szervezés

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
37. dr. Kertész Tivadar	31	I., Verpeléti út 2.	orvos-kémikus és bakteriológus	német, francia	Járványlaboratórium szervezése és vezetése. Orvosképzés reformja
	Rokkant, csak Pesten alkalmazható!				
38. dr. Berger Iván	27	Budafoki út 22. III.	orvos-kémikus és bakteriológus (egy. tanár segéd)		Orvoskémiai laboratóriumok szervezése és vezetése
39. dr. Pfeiffer Zsigmond	29	Nyárs u. 3.	ideg-orvos		Ideg- és elmeosztály vezetése
40. dr. Flamm Sándor	27	V., Lipót körút 13. III.	orvos-kémikus és bakteriológus (népjóléti min.)		Gyógyszertermelés szervezése, gyógyszerellátás. Orvosi laboratóriumok szervezése és vezetése. Orvosképzés reformja
41. dr. Mándoki László	26	V., Pannónia u. 2/b. III.	orvos-kémikus és bakteriológus (népjóléti min.)		Orvosi laboratóriumok szervezése és vezetése. Orvosképzés reformja
42. dr. Surányi Ede	31	VIII., Déry u. 16. V.	orvos, belgyógyász (népjóléti min.)		A tuberkulózis elleni védelem szervezése. Tuberkulózis-kórház és ambulatórium szervezése és vezetése

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
43. dr. Gergely Jenő	31	Budakeszi, Erzsébet Szanatórium	orvos, belgyógyász (Erzsébet Szanatórium orvosa)		Tuberkulózis elleni védekezés szervezése. Tuberkulózis-kórházak és ambulatóriumok szervezése és vezetése
44. dr. Holló Gyula	28	Budakeszi, József Szanatórium	orvos, belgyógyász (József Szanatórium orvosa)		Ugyanaz, mint fent
45. dr. Holló Gyuláné	26	Budakeszi, Erzsébet Szanatórium	orvos, belgyógyász (Erzsébet Szanatórium orvosa)		Ugyanaz, mint fent
46. dr. Szemző György	27	IV., Mária Valéria u. 3.	orvos, belgyógyász (Erzsébet Szanatórium orvosa)		Fertőző- (járvány-) kórházak szervezése és vezetése
47. dr. Neumann Antal	27	Dalnok u. 2. c. I/7.	ideg-orvos (elme-kórtani klinika)		Egyetemi reform. Szociális higiéne. Elmegyógyászati kriminálpszichológiai munkák, ill. ügyek szervezése.
48. dr. Messer Béla rokkant!	31	I., Fehérvári út 27.	orvos, belgyógyász (Népjóléti min.)		Egészségügyi szervezés

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
49. dr. Kende Zsigmond	31	V., Szent István tér 15.	orvos-kémikus és bakteriológus (népj. népb. közp. laboratóriumának segédje)		Járványlaboratóriumok szervezése és vezetése
50. dr. Kendéné dr. Hajdu Margit	29	V., Szent István tér 15.	orvos, gyermekorvos		Anya- és csecsemővédelem kórházi és rendelőintézeti munka
51. dr. Scheff Dabis László	28	VIII., Orczy út 45. II/60.	orvos-bakteriológus (egyet. közeg. tanint. gyakornoka)		Járványlaboratórium szervezése és vezetése. Hadsereg higiéne szervezése és vezetése
52. dr. Gimes Miklós	32	VI., Jókai u. 9.	orvos (Erzsébetfalvai járványkórház és fertőtlenítő intézet vezetője)		Fertőzőkórházak megszervezése és vezetése
53. dr. Gimesné dr. Hajdu Lili	27	VI., Jókai u. 9.	ideggyógyász, elmeklinikai tanársegéd		Egyetemi reformok. Elmebetegügy szervezése. Elmekórház vezetése

Név	Kor	Lakhely	Foglalkozás	Nyelvismeret	Mire vállalkozik?
54. dr. Feldmann Sándor	27	VII., Rumbach u. 7.	orvos, pszichiáter		Elmekórházak szervezése. Elmeügy reformmunka
55. dr. Hárnik Jenő	28	VIII., Rákóczi tér 13.	orvos, pszichiáter		Elme- és idegbetegkórházak és ambulatóriumok szervezése és vezetése. Elmeügyi reformok kidolgozása
56. dr. Petényi Géza	27	IX., Tűzoltó u. 7.	orvos, gyermekgyógyász		Csecsemőügyek reformja. Csecsemőkórházak és ambulatóriumok szervezése és vezetése
57. dr. Hermann Imre	27	VIII., Teleki tér 6.	orvos, pszichiáter		Elmeügyi reformok. Ideggyógyászati ambulatóriumok szervezése és vezetése

Párttörténeti Intézet Archívuma, 603. f. 2/23. ő. e. 67 69. 1. (Géppel írott másolat)

163.

1919. április 3.
A kecskeméti direktórium körlevele a középiskolák igazgatóihoz a hatáskörét túllépő diákszervezet megfékezése ügyében

Kecskeméti Direktóriumtól
Helyben

Felkéri a direktórium a középiskolák igazgatóit, hogy az alábbiakat intézetük növendékeinek – különösen a felsőbb osztálybelieknek – tudomásukra adja.

A direktórium sajnálattal tapasztalja, hogy különösen a felsőbb osztályú növendékek között állandó nyugtalanság és forrongás van. Ahelyett, hogy az ifjúság tanulmányait szorgalmasan végezné, állandóan gyűlésezik, a direktóriumot s a budapesti Kormányzótanácsot személyi és tantervi kérdésekben korai meggondolatlan követelésekkel zaklatja. Nyomatékosan figyelmezteti a direktórium az ifjúságot, hogy térjen vissza a nyugodt munkához, éljen tanulmányainak, hogy a jövendőbeli társadalomnak képzett, mívelt, munkás tagja lehessen, és bízza a tanügyek vezetését Kunfi elvtársra, akiben még a diákok is megbízhatnak.

A helyi direktórium jóindulattal van a diákság iránt, azonban nem fogja tűrni, hogy olyan dolgokba beleavatkozzanak, amelyeket még megítélni fiatal koruknál és tapasztalatlanságuknál fogva nem tudhatnak.

Kecskemét, 1919. április 3.

A tanügyi megbízott
(olvashatatlan aláírás)

Bács-Kiskun megyei Levéltár. XVI. 2. Kecskeméti Direktórium iratai. 364/D/1919. (Géppel írt körlevél)

164.

1919. április 9.
A Magyar Alföld híradása a kecskeméti diákok szervezeti ügyeinek rendezéséről

A diákság körében tapasztalt nyugtalanság békésen elsimult, s a direktórium megengedte, hogy a diákszövetség továbbra is működjék, és az Ébredő Ifjúság című lap megjelenhessen. A tegnap tartott vezetőségi ülésen elhatározta a diákság, hogy megalakítja a szocialista diákszakszervezetet, s előkészületeket tesz a szokásos majális – ez évben vörös majális – megtartása iránt.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. április 11. 3. o. *A diákság*... (Napi hírek rovat)

165.

1919. április 4.
Sajtótudósítás a Szocialista Diákok Országos Szövetségének választmányi üléséről

A Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetségének legutóbbi választmányi ülésén megválasztották a központi vezetőséget. A vezetőség tagjai: *Ábel* Ernő, *Ascher* László, *Csizmadia* Sándor, *Ignotus* Pál, Lissauer József, *Nyigri* Imre, *Pártos* Alice, *Perényi* István, *Tordai* Imre, *Vértes* György, *Zeidmann* Rózsi. A központi direktórium vezetője Palágyi Lajos Menyhért. A vezetőségben a középiskolai katonadiákok is képviselve vannak. Ezúton is felszólítjuk a hadviselt középiskolai elvtársakat, hogy a saját érdekükben a szövetség hivatalos helyiségében (Üllői u. 4.) jelentkezzenek megbízottaik útján.

A Vörös Katona, 1919. április 4. 4. o. *A Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetségének*... (Hírek rovat)

166.

1919. április 5.
A KIMSZ győri vezetőinek felhívása a szervezett munkásokhoz az ifjúmunkások szervezésének előmozdítására

Felhívjuk az összes szervezett munkásokat, hogy a velük dolgozó ifjúmunkásokat csak úgy engedjék dolgozni, ha szervezve vannak. Ifjúmunkások vezetősége.

Testvériség (Győr), 1919. április 5. *Csak szervezett ifjúmunkás dolgozhat* (Pártügyek rovat)

167.

1919. április 6.
Az Ifjú Proletár tudósítása
a KIMSZ összvezetőségi üléséről

Vasárnap, 6-án, délelőtt 9 órakor a csoportok vezetőségei összegyűltek, hogy megválasszák a központi vezetőséget. Tüntetés volt ez a gyűlés és ez a választás a marxi kommunista ideálok mellett, és saját elveik győzelmét ünnepelték az egybegyűltek, mikor a proletárdiktatúra és a Tanácsköztársaság diadalra jutását ünnepelték.

Nemcsak a proletárság tömegében jutott diadalra az eszme, hanem az ifjúmunkás-politikában is az az elv lett irányadó, amelynek szolgálatában Az Ifjú Proletár is mindig állott.

Ez bebizonyosodott a választások folyamán. Velünk egybeolvadt ifjú proletár testvéreink, akik azelőtt a szociáldemokrácia zászlaját vallották magukénak, egybeolvadtak a régi függetlenekkel nemcsak alakilag, hanem érzésben és tettben is, s ezt bebizonyították, mikor egyhangúlag levonták a konzekvenciákat; és azokat, akik a múltban egyenetlenséget szítottak a két, tömegében mindig testvéri érzésű frakció között, *nem választották meg.*

Nevezetes és lélekemelő volt, mikor Boross F. László elvtárs, Az Ifjú Proletár szerkesztője, mint a Forradalmi Kormányzótanács és a közoktatásügyi népbiztos képviselője, emelkedett szólásra. Az első eset, hogy *fentről* tudomást vesznek rólunk. Sőt a közoktatásügyi népbiztost *a mi emberünk,* a mi barátunk, az ifjúmunkások barátja képviseli, akit, mert a *mi érdekünkért* küzdött, nemrégen még rendőrcsizmák tapodtak.

Hatalmasan kifejezésre jutott a nemzetközi érzés is. Az Internacionálé hangjai töltötték be a termet.

A gyűlés egyhangúlag elhatározta, hogy az Ifjúmunkások Országos Szövetségét a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége névvel cseréli fel.

A gyűlésről tudósításunk a következő:

Bergmann, a direktórium elnöke ½10-kor megnyitja az ülést. Körülbelül 250-en jelentek meg, köztük Fuchs elvtárs a nagyváradi és Bihar megyei ifjúmunkások nevében. Korelnök Glasner elvtárs. Jelölő bizottságot küldenek ki.

Először Lékai elvtárs levelét olvassák fel, ki a munkában megrokkanva szanatóriumban fekszik. Lékai üdvözli a gyűlést, nem lehet közöttünk, írja, mert az akaratánál gyöngébb a tüdeje. Közösen kivívott eredményeink, megvalósított céljaink elérésénél üdvözli küzdő társait, a harcos ifjúmunkás sereget.

A gyűlés elhatározta, hogy Lékai elvtársnak, a mozgalom régi törhetetlen harcosának táviratban felel.

Kázmér titkári beszámolója a független mozgalomról a következő tárgy. Kázmér a független mozgalmat és annak eredményeit ismerteti. Ma, úgymond, elveink diadalt arattak, és ez a gyűlés még fokozottabban forradalmi, mint az a nevezetes január 11-iki volt. (Úgy van!) Mindenütt üldöztek bennünket. De proletár testvéreink és a burzsoá lapok között, meg kell hagyni, mégis különbség volt. Mert míg a polgári lapok csak egyszer neveztek bennünket betörőknek és rablóknak, a Népszava hasábjain állandóan műsoron tartották „a bolseviki rendbontók pénzén megvásárolt kótyagos diákgyerekek" kifejezést, a rágalmak özönét zúdították ránk, kipofoztak a szakszervezetekből, s a terrornak legkíméletlenebb eszközeitől sem riadtak vissza. De minden üldöztetés dacára dolgoztunk. Egyetlen fegyverünk a tudás volt. Ha odaát pofozással jöttek, mi a Kommunista Kiáltvány szavaival válaszoltunk. Tartottunk 417 előadást, 8 szemináriumot; 165 000 röpívet, 90 000 Ifjú Proletárt osztottunk szét, 54 állandó előadónk volt. 11 budapesti, 8 környéki és 14 vidéki csoportunk volt. Mindez pedig azzal vált lehetővé, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja 45 000 K-át bocsájtott rendelkezésünkre. Különösen köszönhetjük ezt Kun Béla elvtársnak (a gyűlésen résztvevők felugrálnak helyükről, percekig tartó taps), ki mindig barátja és megbecsülője volt az ifjúmunkásoknak.

Amikor a független mozgalom munkáját így leírjuk, nem állhatom meg, hogy meg ne állapítsam: a mi táborunk győzött, a mi táborunk nem tántorodott el egy percre sem céljától. Kéri a jelentés tudomásul vételét.

A gyűlés tudomásul veszi.

Weisz elvtárs a volt szociáldemokrata mozgalomról akar beszámolni. Most is azt mondja, hogy helyesen cselekedett, mikor egynéhány társával együtt elszakadt a függetlenített mozgalomtól.

Arra az ellenvetésre, hogy a szociáldemokraták terrorral dolgoztak, azt feleli, hogy a kommunisták is terrorral dolgoztak. Vidéken nagyon sok csoportot alakítottak. Különben is a szociáldemokrata mozgalom sokkal súlyosabb helyzetben volt, egy-két kivétellel az összes jó előadók a függetleneknél voltak. (Ferenc József: Minden becsületes ember!)

Elnök: Ne tessék a szónokot folytonosan zavarni! A proletáregység megvan. Ha végighallgatták az elvtársak Kázmért, hallgassák végig Weisz elvtársat is! Neki is éppen úgy joga van beszélni, mint akárki másnak.

Weisz Samu: Mivel nem akarnak meghallgatni, csak röviden beszélek: 63 előadást tartottak, 32 vetítettképes volt, csoportok Budapesten és környékén 19, vidéken 67, új csoport 11 Budapesten, 43 vidéken (mi lesz a kollektív szerződéssel? közbeszólások).

Az is jön, kérem. Azt mindenesetre el kell ismerniök a függetleneknek is,

hogy tanító és agitáló munkánk becsületes volt. (Zaj. Közbeszólások. Miránk uszítottak. Mi van a bakancsokkal?)

Elnök: Kénytelen lesz azt, aki az ülés zavartalan lefolyását veszélyezteti, eltávolítani. *Weisz* Samu: Végül kaptunk a Népjóléti Minisztériumtól bakancsokat, ezeket ide fogjuk áthozatni. (Nem kell! Tartsa meg!)

Boross F. László elvtárs a Közoktatásügyi Népbiztosság oktatóprogramját akarja ismertetni. Eddig a népkormányt sem véve ki, egy sem törődött az ifjúmunkások mozgalmával. A szovjetkormány tüntetni akar azzal, hogy az ifjúmunkásokhoz elküldi képviselőjét.

Hogy miben különbözik a Tanácsköztársaság az eddigi összes kormányoktól, azt mutatja az, hogy míg a népkormány 6 hónap alatt a tanoncokkal csak annyit törődött, hogy kiíratta lapjába: hogy forradalom volt, az nem „ok arra, hogy az ifjúmunkások is ráüssenek üres zsebeikre", addig a mi kormányunk 2 hét alatt többet tett, mint pártok és kormányok évtizedek alatt. Amit a tanácskormány tett, az csak a kezdet kezdete. A továbbiakat a tanoncügyek végzésére felállított két új ügyosztály intézi a Közoktatásügyi Népbiztosságnál. A szabadoktatást ő maga vezeti. A tanulás, az előadások hallgatása ezentúl kötelező lesz az ifjúmunkások számára.

Fuchs (nagyváradi küldött): Vidékről, a Bihar megyei titkárság küldöttje, és a vidék munkájáról akar beszámolni. Weisz elvtárs azt mondotta, hogy vidéken sok csoportot alakítottak. Ez nem dicsőség, ezt inkább szégyellnie kellene. (Úgy van. Zajos derültség.) Ez bűn volt. Mert az ifjúmunkásoktól kezdve a szociáldemokrata pártba szervezett bankigazgatókig, csuhásokig és kismesterekig mindenki uszított a mi mozgalmunk ellen, mi pedig a szervezettségünket tanításra használtuk fel. (Éljenzés.)

Bergmann: Fuchs elvtárs sokat elmondott, amit ő akart. Még csak arra akart rámutatni, hogy nem egyezséget kötött a kommunista és a szociáldemokrata párt, hanem a volt szociáldemokraták helyezkedtek a kommunizmus elvi alapjára. Ne mutogassuk sebeinket mindig újból, legyünk egységesek, az éles hangot mindkét részről nem tartja helyén valónak.

Laufer: Békejobbot kell egymásnak nyújtani, az ellenségeskedések ideje elmúlt. Azt mondták, mikor szétváltunk, hogy 4 hónap múlva kopogni fogunk a párttitkárság ajtaján. Fordítva következett be. Ez nekünk elég.

Eisler indítványt nyújt be: Mivel az egész magyarországi proletariátus és vele az ifjúmunkásság is a kommunista eszméket tette magáévá, és mivel osztrák testvéreink is kommunistáknak nevezik magukat, szövetségünk vegye fel a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége nevet.

Szavazást későbbre halasztják.

Bokor: Mikor még Vázsonyi volt a választójogi küzdelmek előharcosa, később, mikor Károlyi Mihály lett a nép vezére, a munkásság mindig támogatta azokat, akik osztályküzdelmét támogatták. (Hangos derültség. Csillapodni nem akaró zaj. Bokor kénytelen elállani a szótól.)

Elnök felolvassa a jelölőbizottság jelölését. Nyílt szavazással választanak. A vezetőség a következő:

Elnökök: Bergmann, Lékai, Balogh.

Titkárok: Haberland, Kázmér, Jakab.

Pénztáros: Laufer Mihály.

Könyvtárosok: Glasner, Brodmann.

Ellenőrök: Eisler, Csermák, Rudas B.

Számvizsgálók: Nagy Lajos, Lőwy Miklós, Weisz Béla, Bogdán Rózsi, Rothbart Mici, Janda Vilmos, Szabó Mihály.

A szavazásnál Weisz Samu, Kovács Imre, Czeizl nem választatnak meg.

Glasner átadja az elnöklést az újonnan megválasztott elnöknek, *Bergmannak*. Elnök bejelenti, hogy a választmányba minden csoport 2-2 embert delegáljon. Megköszöni a bizalmat társai nevében is. Az ifjúmunkások ügye a legjobb kezekben van ma. Nincs ok aggódásra. Ha azonban azok, akikben bízunk és akik ma vezéreink, jobbra térnének, az ifjúmunkás-mozgalom, tradícióihoz híven, megint baloldali mozgalom lesz. *Balogh László:* (Szónokot meg-megújuló taps és éljenzés fogadja.) A proletárdiktatúrát ismerteti. Nemzetközi együttérzésre és közös akcióra hívja fel az egybegyűlteket. Az ifjúmunkás-mozgalom mindig az antimilitarista mozgalmak fő fészke volt.

Mégis most új hadsereget toborzunk. Mert a proletárnak van már hazája: Oroszország és Magyarország.

Indítványozza, hogy *Lenin* elvtársnak, az orosz és *Kun* elvtársnak, a magyar proletárforradalom vezéreinek üdvözlő táviratot küldjünk.

Egyhangú lelkesedéssel elfogadják. Úgyszintén üdvözlő távirat megy a Kommunistischer Jugend szerkesztőségének és Lékai elvtársnak.

Weisz Samu: Búcsúzni akar. Bevallja, fáj neki, hogy távoznia kell. Akarta, hogy ne önként menjen, hanem a gyűlés kényszerítse rá. Örül, hogy egy táborban látja az ifjú proletárságot. Reméli, hogy lesz még idő, amikor őt visszahívják.

(Nagy zaj. Némelyek ütemben mondják: Nem, nem, soha; nem, nem, soha.)

Elnök: kijelenti, hogy amennyiben ezzel a viselkedéssel az ülés nem hagy fel, kénytelen az elnöki széket elhagyni.

Gyűlés egyhangúlag megbélyegzi Király Albertet, ki az ifjúmunkásoknak a színházjegy kiadatását megtagadta.

Laufer: Felhívja a csoportokat, hogy a tanoncösszeírásra nagyon ügyeljenek.

A gyűlés *egyhangúlag* elfogadja Eisler indítványát, hogy a szövetség vegye fel a *Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége* nevet.

Az ülés az Internacionálé hangjai mellett szétoszlik.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 13. 7–9. o. *Összvezetőségi ülésünk*

168.

1919. április 10.
Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ budapesti V–VI. kerületi csoportjának közgyűléséről

F. hó 10-én, csütörtökön este fél 6 órakor az Ifjúmunkások Országos Szövetsége V-VI. ker. csoportjában lelkes hangulatú közgyűlés folyt le. Eisler Lajos elvtárs megnyitója után dr. Horti elvtárs emelkedett szólásra. Beszédében hangsúlyozta az ifjúmunkások kultúrája emelésének fontosságát, fölhívta a proletárifjúságot a legintenzívebb tanulásra, mert gyakorlati igazsággá vált Liebknecht Károly elvtársnak, a szocializmus nagy mesterének és előharcosának az a mondása, hogy a „tudás hatalom, a hatalom tudás". A felszólalások további során felmerült a helyiségszerzés kérdése. Borka János elvtárs fölszólalásában követelte, hogy a Közoktatásügyi Népbiztosság egy nagy helyiséget bocsásson rendelkezésünkre, mert hivatalos kimutatás szerint 2000 tagunk van. Majd új vezetőség választása következett. A vezetőség megválasztása előtt Karmazsin elvtárs indítványt adott be, hogy a volt szociáldemokrata vezetőket zárjuk ki a vezetőségből. Az indítványhoz Nagy elvtárs, a volt szociáldemokraták elnöke szólt hozzá. A vezetőség a következő: Elnökök: Munk D. Sándor, Karmazsin és Borka János.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20. 6. o. *Közgyűlés az V VI. kerületben* (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

169.

1919. április 13.
A Világ tudósítása a színinövendékek szakszervezeti csoportjának megalakulásáról

Kedves, tarka, vidám tömeg gyűlt össze vasárnap délelőtt a Gólyavárban. Jókedvű, fiatal kompánia, de a nevető szemük mélyén sok-sok gond ül, a ruhájuk divatossága valami megható, megfeszített vágya az eleganciának, mely a pályájuk magától értetődő és kötelező velejárója, de krajcárokból oly nehezen állítható elő... Kis színinövendékek, a festett deszkák rajongói, „a nemzet napszámosai", akik komoly és öntudatos lépéssel találták most meg igazi helyüket a dolgozók államában: az ifjúmunkások elismerték és felvették kebelükbe szakszervezetüket, sőt autonómiát is adtak neki, ami azért oly értékes és hangsúlyozandó tény, mert – mint egy ifjúmunkás kiküldött jelentette – a diákok például *nem kaptak autonómiát.* „A diá-

kok kétharmada még át van itatva a burzsoázia átkos ideológiáitól, de önökről tudjuk, hogy igazi proletárok, az élet mostohagyerekei, akik épp annyit szenvedtek a tőke gonosz kapzsiságától, mint mi..." – „Nem akarjuk többé, hogy a színiiskola melegágya legyen a prostitúciónak, hogy a színinövendékség dekórum legyen, miliőt adjon olyanoknak, akiknek erre szükségük van" – mondotta a becsületes kis szőke *Vásárhelyi,* az ifjú színészszakszervezet titkára, aki azután felolvasta a Közoktatásügyi Népbiztossághoz küldendő memorandumukat – csupa okos és céltudatos kívánságot. Anyagi támogatás gyanánt a diákoknak kijáró háromszáz koronát követelik, a statisztapénz és -jelleg megszüntetését, amíg azonban ez az intézmény fennáll: a statisztapénznek 30 koronára való felemelését, továbbá a jelenleg működő színésziskolákban a *legszigorúbb rostavizsgákat,* színészeti főiskola alapítását, tanulmányi célokra minden színház minden előadására színinövendék-páholyt, állandó tanulmányi színpadot, az Uránia Színház átengedését, melyben – s ez egyik legszebb és legintelligensebb óhajuk – hetenként két-három előadást akarnak rendezni ifjúmunkástestvéreiknek. – Azután *Fehér* Artúr, a Vígszínház tagja, a Színészszövetség kiküldötte, *Lukács* elvtárs és a Szocialista Párt több kiküldöttje intézett szép, okos, tanulságos szavakat a fiatalsághoz, a most felépülő új kultúra új, lelkes ifjúmunkásaihoz, akik csillogó szemekkel éljenezték meg a rájuk váró nagyszabású kultúrfeladat ismertetőit.

Világ, 1919. április 15. 6. o. *Ifjú színészek* (Színház-művészet rovat)

170.

1919. április 13.
A Vörös Újság híradása a szocialista középiskolai diákok irodalmi matinéjáról

A Mi Szavunk, a Szocialista Diákszövetség hivatalos lapja e hó 13-án, vasárnap de. fél 11 órakor rendezi első irodalmi matinéját a Madách Színházban. A matiné előtt Balázs Béla író mond beszédet. A matiné műsorán a zeneszámok kivételével csak középiskolai tanulók művei szerepelnek, és az előadók is középiskolai tanulók. Jegyek a Madách Színház pénztáránál kaphatók.

Vörös Újság, 1919. április 13. 6. o. *A Mi Szavunk...* (Hírek rovat)

171.

1919. április 14.
Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ és a Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetségének egyesüléséről

A Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetsége folyó hó 14-én du. 6 órakor tartotta választmányi ülését, Lissauer elnöklete alatt. A Központi Direktórium megbízásából Palágyi elvtárs beszámolt eddigi működéséről, és bejelentette a csatlakozást az Ifjúmunkások Országos Szövetségéhez. Ezután Bergmann Géza elvtárs beszélt a fúzióról. A diákok az IOSZ-on belül külön szakosztályt alkotnak, melynek élén öttagú direktórium áll. Az ifjúmunkások őt bízták meg a direktórium vezetésével, és ő Fleischmann Győző, Gránitz Sándor, Ignotus Pál és Lissauer József elvtársakat vette maga mellé.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27. 7. o. *A Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetsége...* (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

172.

1919. április 15.
Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ szentendrei csoportjának alakuló gyűléséről

A szentendrei ifjúmunkások április 15-én tartották alakuló gyűlésüket, melyen 120 ifjúmunkás vett részt. A következő vezetőséget választották. Elnök: *Virág* Rezső, alelnök: *Gubcsai,* titkár: *Bursics* Károly, pénztáros: *Klocok* Lajos, könyvtáros: *Kukola* Rezső, jegyző: *Singer* Jenő, ellenőrök: *Arzenovics* János, *Vanek* József. A csoport helyisége a Vörösmarty-villában van.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 18. 8. o. *A szentendrei ifjúmunkások...* (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

173.

1919. április 17.
A Testvériség tudósítása a győri ifjúmunkások és diákok közös gyűléséről

Az ifjúmunkások tegnap délután a Lloydban látogatott gyűlést tartottak. Megjelentek a szervezett diákok is, és jólesett látni a testvéries együttműködést a szellemi és fizikai ifjúmunkások között. A gyűlést Perlinger Ferenc elnök nyitotta meg. Majd Dobó Sándor elvtárs, a szocialista párt kiküldött képviselője ismertette atyai hangon és közvetlenséggel a szakszervezeti működés fontosságát. Németh József elvtárs a tanoncnevelés kinövéseiről beszélt. Egy győri cipészmestertől öt tanoncot elvettek, mert nemcsak túl soká dolgoztatta őket, hanem még emberileg elfogadható fekvőhelyet sem biztosított a részükre. A közeljövő feladataként jelölte meg a modern tanoncotthon létesítését és előadások rendszeresítését. A vagongyárral is érintkezésbe léptek, hogy a tanoncok elhelyezéséről a kor követelményeinek megfelelőleg gondoskodjanak. Klein Pál ifjúmunkás elvtárs hangoztatta, hogy az ifjúmunkások nevében az utóbbi időben több visszaélés történt. Így megbízás nélküli egyének követeltek a tanoncok részére 6 órai munkaidőt és önkényesen megállapított órabérfizetést. Ez elemekkel semmiféle közösséget el nem vállalnak. Végül még Sztick Károly elvtárs mutatott rá, hogy az ifjúmunkások szervezete elsősorban a szellemi nevelést, az önképzést szolgálja, s azért ne kívánjanak mindenáron mint gazdasági szervezet működni.

Az ifjúmunkások gazdasági érdekeit a szakmunkások vívták ki a múltban, és fogják megvédeni a jövőben is. Az érdekes lefolyású taggyűlést Perlinger Ferenc elnök zárta be.

Testvériség (Győr), 1919. április 19. 3. o. *Ifjúmunkások gyűlése* (Szakmozgalom rovat)

174.

1919. április 17.
A Vas megyei direktórium lakásrekvirálási engedélye a szombathelyi KIMSZ-csoportnak

Lakásrekvirálási engedély

A megyei direktórium felhatalmazza az Ifjúmunkások Szakszervezetének vezetőségét, hogy céljaiknak megfelelő lakáshelyiséget ke-

ressenek, egyben utasítja a lakásdirektóriumot, hogy a talált helyiséget azonnal lefoglalja.

Szombathely, 1919. április 17.

A direktórium nevében:
politikai megbízott h.

Vas megyei Levéltár. 1339/D/1919. (Gépelt másolat)

175.

1919. április 20.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda ügyosztályának irányelvei az ifjúsági szövetség vidéki szervezői részére

1. Az ügyosztály vidéki kiküldöttjeinek feladata a kijelölt vidék minden alább megjelölendő irányban való megismerése. A tapasztaltakat kötelesek azonnal jegyzőkönyvbe foglalni és a körút befejezése után az ügyosztálynak benyújtani. A jelentés részletesen kidolgozott, rendszerezett és áttekinthető legyen.

2. Minden helységben, ahová a kiküldött megy, meg kell szervezni az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportját. A csoportba beiratkozhat minden 18 éven aluli tanuló. Ahol szükséges, külön középiskolai osztályok alakítandók a csoportokon belül. Nagyobb gyárakban vagy mezőgazdasági szövetkezetekben a csoport megalakítása az így már gazdaságilag együvé tartozó ifjúmunkások közül történjék. A szervezeti szabályokat a kiküldött az IOSZ központjában - VI. Teréz körút 7. – köteles részletesen megismerni.

3. A Közoktatásügyi Népbiztosság által kiadott tanoncügyi rendelet mindenütt ismertetendő, szigorú keresztülvitelét a kiküldött köteles ellenőrizni és erről a jelentésben számot adni. A tanoncrendelet szövegét az IOSZ központjában lehet megszerezni.

4. A csoportok megalakítása után azonnal hozzá kell fogni a szabadoktatás megszervezéséhez. Erre a célra szolgáló információ a következő: *a)* milyen előadások voltak eddig az ifjúmunkások és felnőtt munkások számára, *b)* kik tartották azokat és milyen szellemben (név szerinti felsorolás), *c)* kik azok, kik előadásokra vállalkoznak, mire és milyen időben, *d)* ugyanezekről részletes beszámoló, milyen irányban működtek eddig, milyen képességűek és milyen politikai felfogásúak, *e)* kiválasztandó a helység legmegbízhatóbb,

de egyszersmind lehetőleg legképzettebb embere, aki később a szabadoktatást szervezze és ellenőrizze. A megbízást erre az ügyosztály fogja kiadni a jelentés alapján, *f)* a helyi, különösen falusi tanítókkal kell megismerkedni, tudásukról, felfogásukról, képességükről részletesen be kell számolni, *g)* a szabadoktatás helyi szervezésével megbízandók adjanak részletes előterjesztést a használható emberekről *c)* pont alapján, *h)* ugyanők adjanak információt arról, hogy vajon lehet-e a környékbeli tanítókat a városba összegyűjteni, szocialista szellemben való átképzés végett. Az így átnevelt tanítók azután esetleg a falusi ifjúmunkások oktatásában használhatók fel, de az iskolai rendes oktatás szempontjából is igen fontos. Ezen információk beszerzése és hozzánk juttatása a vidéki kiküldött egyik legfontosabb feladata.

5. Részletesen kidolgozandó, milyen tanszerek, játékok, milyen nagy könyvtár szükséges az ifjúmunkáscsoportba. Érintkezésbe kell lépni ebben az ügyben a helybeli kultúrnépbiztossal a szükséges tárgyak beszerzése miatt. Abban az esetben, ha polgári könyvtár volt a városban, az lefoglalandó, és megfelelő szakemberek által való kiválogatás után azonnal használatba kell adni. A válogatás végzésével a szabadoktatás vezetője bízandó meg, aki munkatársait maga válogatja meg. A csoport olvasótermeiben folyóiratok legyenek, Az Ifjú Proletárt az IOSZ levélbeli megkeresésére annyi példányban küldi meg a tagdíj fejében, amennyire a tagok számához képest a csoportnak szüksége van. Ha a kultúrnépbiztos nem tudná játékokkal és könyvtárral kellően ellátni a csoportot, részletes kimutatást kell csinálni a beszerzett és a még szükséges dolgokról, amelyeket a lehetőséghez képest központilag fogunk megszerezni. A könyvtár megszervezésére vonatkozólag az *a)* pont jegyzék lesz irányadó, melyet mi állítottunk össze és küldünk le a csoportok szervezőihez.

6. A csoportszervező a vezetőséggel együtt hetenként informál bennünket a megtartott előadásról, *a)* hányan hallgatták az egyes előadásokat, *b)* hányan szóltak hozzá, *c)* milyen korúak átlagban véve, akik hallgatják az előadásokat, *d)* milyen eredményt értek el az előadók, *e)* hányan vannak, akik nem járnak rendes előadásokra, *f)* milyen korúak és szakmájúak, *g)* hányan nem hallgatnak egyáltalán előadásokat, *h)* milyen korúak és szakmájúak, *i)* mi vált be legjobban annak a célnak az elérésére, hogy a hallgatók érdeklődése fennmaradjon, sőt fokozódjon, *j)* milyen indítványai vannak a vezetőségnek az oktatásra vonatkozólag.

7. A propaganda és az oktatás fejlesztésére feltétlenül szükséges, hogy azok részére, akik már bírnak az ifjúmunkások közül szociológiai ismeretekkel, magasabb fokú szemináriumok, később előadóképzők tartassanak. Ezért statisztika állítandó össze a jelentkezőkről, képzettségükről, eddigi esetleges működésükről. A jelentkezők számához képest esetleg több csoportot kell alakítani. Az így képzett ifjúmunkások a falusi oktatásban mint fizetett előadók használandók fel. Az előadóképzőkről és a magasabb fokú sze-

mináriumokról a vidéki szervezők hetenként jelentést küldenek hozzánk. Az ifjúmunkásokon kívül középiskolai diákokat szintén fel kell venni, megfelelő és szigorú ellenőrzés mellett a szemináriumokba. Szemináriumok vezetőiről a szervező részletes előterjesztést tesz nekünk.

8. Azonnal összeírandó az ifjúmunkások közé tartozó összes írni-olvasni nem tudók (analfabéták). Ez különösen a falvakban fontos. Előterjesztést kell tenni arról, van-e valaki, aki vállalná az analfabéta-oktatást, működött-e már ilyen téren és milyen eredménnyel. Az oktatás kis csoportokban történjék. Részletes utasítást a tantervvel együtt küldünk.

9. A vidéki kiküldött köteles jelentésében a beutazott vidéket ismertetni. A főbb szempontok: *a)* milyen a közlekedés a város és a falu, valamint az egymáshoz közel fekvő falvak között, *b)* a lakosság falvanként való jellemzése, főként nyelv, foglalkozás, anyagi helyzet szempontjából, *c)* a lakosok politikai érzülete, *d)* mit csinálnak a papok és a tanítók, *e)* a vidék földrajzi viszonyai. Mindezek a kérdések úgy a felnőtt lakosságra, mint az ifjúmunkásokra vonatkozólag kidolgozandók.

10. Különösen súlyt kell fektetni a falusi ifjúmunkások megismerésére. Részletesen kell jelenteni, milyen az ifjúmunkások száma, kora, képzettsége, az eddigi előadások. Mezőgazdasági üzemekben azonnal ifjúmunkáscsoportokat kell alakítani. Úgy a vidéki kiküldöttnek, mint az oktatás szervezésével megbízottnak kötelessége a falusi ifjúmunkások helyzetét, oktatási szükségleteit és lehetőségeit személyesen megismerni és erről jelentést tenni. A szétszórtan dolgozó ifjúmunkások csoportba szervezése haladéktalanul történjék meg.

11. Aki a valóságnak meg nem felelő adatokat közöl velünk, vagy a központ intencióinak meg nem felelő, bármilyen természetű működést fejt ki, attól a megbízást azonnal visszavonjuk, sőt súlyosabb esetben a forradalmi törvényszék elé állítjuk.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20. 4–5. o. *Utasítás a vidéki kiküldöttek részére* (A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának hivatalos közleményei rovat)

176.

1919. május 26.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának irányelvei a budapesti és környékbeli szervezők részére

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének budapesti és környékbeli csoportjaiba az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály részéről kiküldött szervezők feladata: megteremteni a sikeres szabadoktatás előfeltételeit, és ha ezek már megvannak, biztosítani a szabadoktatás folytonosságát. A feladat igen fontos és nem egyszerű. Komoly, lelkiismeretes munkát követel. A csoportszervezőket e munkájukban a forradalom iránti felelősség és kötelességtudat kell hogy uralja.

A legcsekélyebb indolencia is súlyos vétség nem az ügyosztállyal, mint munkaadóval, hanem a proletariátussal szemben. Tudnia kell minden csoportszervezőnek, hogy minden mulasztás, indolencia a proletárfegyelem megsértését, sőt – következményeit mérlegelve – az ellenforradalom támogatását jelenti.

Forradalmi, nem pedig ellenforradalmi munkát várunk a csoportszervezőktől.

Az ügyosztály egyelőre a következő utasításokat adja ki:

1. A szabadoktatás céljaira - de egészségi szempontokból is – megfelelő helyiségről való gondoskodás a csoportszervező feladata. Helyiségrekvirálás céljából az ügyosztály csak akkor keresendő meg, ha a csoportszervező minden ez irányú önálló eljárása sikertelen maradt.

A természettudományi kísérletek vagy vetítés céljaira alkalmas tantermek a csoporthelyiség közelében levő középiskoláktól szerzendők meg.

Diapozitíveket az ügyosztálytól kell kérni!

2. Az egyáltalában nem vagy csak hiányosan berendezett csoporthelyiségeknek teljes felszereléséről az ügyosztály gondoskodik. (Felszerelés alatt nemcsak bútordarabok, hanem könyvek, folyóiratok, játékok, sporteszközök, falitérképek, ismeretterjesztő képek stb. értendők.)

Minden csoporthelyiségnek, kertnek vagy sportpályának felszereléséről – amennyiben ilyen van, ha csak hiányosan is – azonnal, a fel nem szereltekéről pedig nyomban az ügyosztály által történt berendeztetésük után teljes leltár veendő fel, amely a csoporthelyiségben kifüggesztendő. A leltár egy példánya az ügyosztályba, egy pedig az IOSZ központjába küldendő be.

A leltár valódiságáért, úgyszintén az illető csoporthelyiségben levő összes bútordarabért és felszerelési cikkekért a csoportszervező és az IOSZ helyi vezetősége anyagilag is felelősek. Ez a felelősség személyváltozás esetén csak akkor szűnik meg, ha az új csoportszervező, illetve vezetőség a leltárban fog-

laltaknak rendben történt átvételét az ügyosztálynak, illetve az IOSZ központjának írásban igazolja.

3. A könyvtárt minden két hétben egyszer átvizsgálja, az esetleges kívánságokat (új könyvek, folyóiratok beszerzése) az ügyosztálynak jelenti a szükséges javítani valókkal együtt (új bekötések, régi, elhasznált példányok becserélése stb.)

4. A csoportszervező a következő, egyelőre egyheti programot az ügyosztályban kapja meg, legkésőbb a hét péntekjén. A program a csoporthelyiségben kifüggesztendő. A megállapított programot nem módosíthatja: az ügyosztály semmi erre irányuló kívánságának nem fog eleget tenni.

5. A csoportszervező tartozik minden előadást csoportjában meghallgatni, ügyelni arra, vajon betartja-e az előadó az ügyosztály előadástervezetét, figyelmeztetni az előadót – amennyiben ezt nem tenné –, hogy előadása befejezése után kérdezgessen vagy kérdeztessen az ifjúmunkásoktól. Az első ízben kiküldött előadót tájékoztassa, hogy milyen értelmi nívón állnak csoportjának tagjai.

6. A szervező serkentse az ifjúmunkásokat nyelv- és zenetanulásra, rajzra és festészetre. Úgyszintén színház- és múzeumlátogatásokra is. Figyelmeztesse a különböző kurzusok hallgatóit, hogy a kiadott füzeteket, írószereket stb. ne pocsékolják!

7. A csoportszervező egyik legfontosabb feladata annak a keresztülvitele, hogy az illető csoportba tartozó összes ifjúmunkások állandóan, pontosan eljárjanak az előadásainkra. Különösen ellenőrizendők és egyénenként megagitálandók – idézés útján – azok az ifjúmunkások, akik sem az előadásainkra, sem tanonciskolába nem járnak.

Ezen feladatoknak megvalósításában önálló kezdeményezés kell hogy vezesse a szervezőt. Menjen ki a gyárakba, műhelyekbe agitálni, valósítsa meg csoportjában a bizalmirendszert, tiltsa el a tanulni nem akarókat a sporttól stb. A módozatokat taxatíve felsorolni nem lehet, minden szervezőnek kötelessége a cél érdekében minden lehetőt megtenni.

8. A csoportszervező tartozik minden erre vonatkozó külön felhívás nélkül minden hétfőn, szerdán és pénteken de. 9–11 óra között az ügyosztályban jelentkezni.

Azok a szervezők azonban, akiknek csoportjában hetenként két előadásnál többet nem rendezünk, csak hétfőn és pénteken jelentkezzenek! A referátumok minden hétfőn írásban adandók be, és feltétlenül tartalmazniok kell a következőket:

Kik, mikor, miről tartottak előadást az elmúlt héten: hányan hallgatták meg az előadásokat, és milyen fokú volt az ifjúmunkások érdeklődése: megfelel-e az előadó, ha nem, miért?

9. A szervező tartózkodjon minél többet a csoportjában, foglalkozzon sokat és egyénenként a tagokkal. Jelentse be az ügyosztálynak azokat, akik

más foglalkozást óhajtanak tanulni. Bármit óhajtanak az ifjúmunkások (még ha csak egy tag is) tanulni, jelentse az ügyosztálynak!

Azokon a napokon, amelyeken előadást vagy tanfolyamot tartatunk, a szervezőnek feltétlenül a csoportjában kell tartózkodnia.

10. A szervező az IOSZ helyi vezetőségével a legteljesebb egyetértésben együttműködni tartozik. A kerületi tanonciskolákról pontosan tájékozottnak kell lennie. Amelyik kerületben két vagy több csoport van, a csoportok szervezői állandó összeköttetésben álljanak, hogy a hadihelyzet folytáni rendkívüli viszonyok között pontosan tudják, hogy a kerületben milyenek a munkaidő-, tanonciskola-, tanoncotthonok s egyéb tanoncjóléti viszonyok.

11. Panaszokat a vezetőség egy tagja és a szervező együtt vesznek fel, és a szükséghez képest az IOSZ központjához utasítanak. A panaszok elintézéséért a szervező és a csoport választott intéző bizottságának vezetője felelős.

12. Taggyűléseken a szervező köteles részt venni és az ügyosztályt informálni a gyűlés lefolyásáról, amennyiben az ügyosztály más hivatalos képviselője nem volt jelen.

13. Amennyiben a szervezők kívánják, az ügyosztály bármikor kész – akár hetenként egyszer is – valamennyiüket, bizonyos egyöntetű eljárások megállapítása céljából közös megbeszélésre összehívni.

14. Szabadoktatással kapcsolatos kommünikéket kizárólag az ügyosztálynak van jogában közöltetni.

15. Az ügyosztálynak jogában áll bármikor a csoportszervezőt egyik csoportból egy másikba áthelyezni.

16. E szabályzat átvételét a szervező elismeri, és az abban foglalt követelményeknek aláveti magát, a megbízás visszavonásának terhe mellett.

Budapest, 1919. május hó 26.

Gerely Fülöp sk.	*Rothbart Irma sk.*
központi szervező	h. ügyosztályvezető

Párttörténeti Intézet Archívuma, 605. f. II/6. ő.e. 9–10. l. (Nyomtatvány)

177.

1919. április 20.
A KIMSZ budapesti csoportjainak
húsvéti kirándulása a Hűvösvölgybe

Húsvét vasárnapján az Ifjúmunkások Országos Szövetsége nagyszabású kirándulást rendez a Hűvösvölgybe, melyre az összes csoportokat s azok hozzátartozóit ezúton is meghívja.

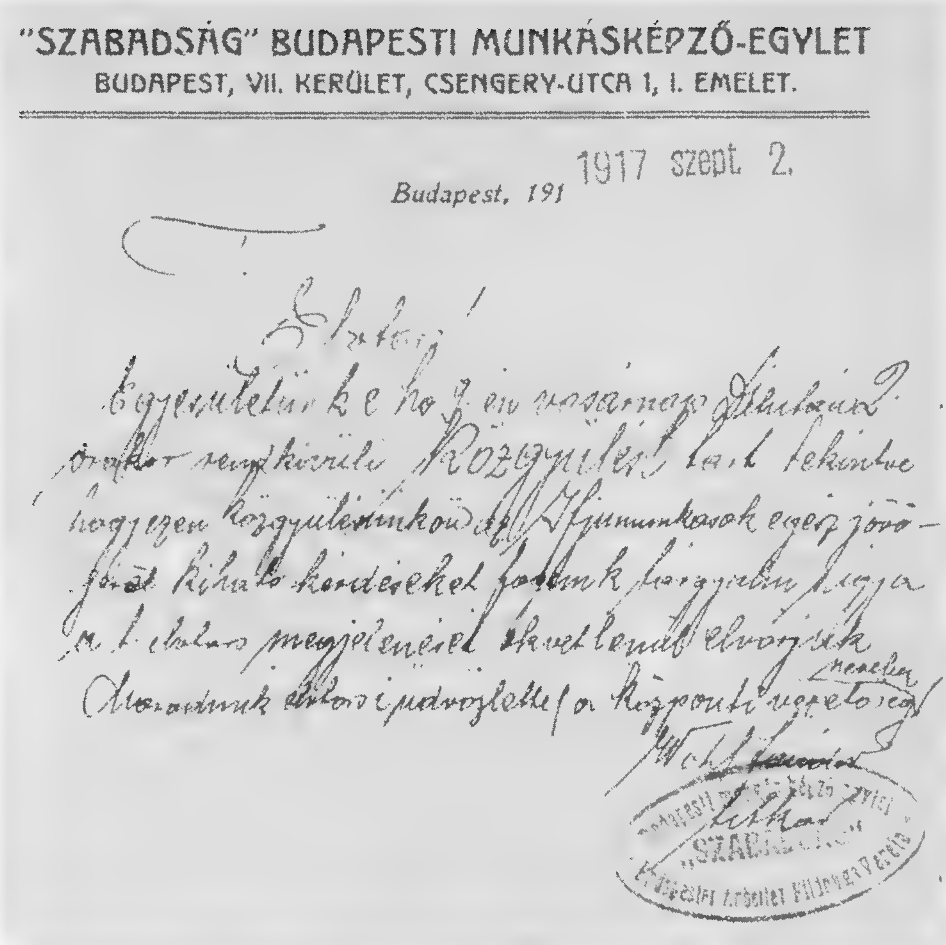
"SZABADSÁG" BUDAPESTI MUNKÁSKÉPZŐ-EGYLET
BUDAPEST, VII. KERÜLET, CSENGERY-UTCA 1, I. EMELET.

Budapest, 191 1917 szept. 2.

T. Elvtárs!

Egyesületünk e hó 9-én vasárnap délután 2 órakor rendkívüli Közgyűlést tart tekintve hogy ezen közgyűlésünkön az ifjúmunkások egész jövőjét kiható kérdéseket fogunk tárgyalni, kérjük a t. elvtárs megjelenését feltétlenül elvárjuk.

Maradunk elvtársi üdvözlettel (a központi vezetőség nevében)

Wolf [illegible]
titkár

„SZABADSÁG" [illegible]

Meghivás az ifjúmunkások közgyűlésére

GALILEI KÖR BUDAPEST, VI., ANKER-KÖZ 2. II. 4.

DIÁKOK! MUNKÁSOK! POLGÁROK!

A háboru izzo, veres kohojaban megszuletett a legsotetebb szolgasagban tartott orosz nepmilliónak a megváltása. A cárok bukása a népnek beklyoibol valo szabadulasat jelenti. Mint sulyos lidercnyomas ult Europa lelkén a cári invazio reme s a meglevo kulturertekek es emberi szabadsagjogok feltese fegyvert nyomott sok szazezer olyan embernek a kezebe is, akiknek elvi meggyozodesuk pedig mindig az volt, hogy **csakis a béke munkája** a kutató emberi elme es a dolgozo test, vihetik elobbre es javithatjak meg az emberiség sorsat.

Az orosz határok felol mar nem indulnak vandal pusztitasra milliónyi hordák, onnet mar nem kisert a szolgaságnak es nyomornak reme, hanem egy szabad nemzet nyujtja a pusztulas es romlas sivarsága felett **becsületes békét kinálá** jobbjat. Aki hisz meg az emberiség magasabb rendeltetésében, aki megelegelte mar a vernek tengerét s a könnynek patakzo arjat, az orommel ragadia meg a felenk nyujtott bekejobbot.

Ha a **monarchia külügyminisztere** erös akarattal állja mindazt, amit budapesti **békebeszédében** mondott, akkor az **annexió- és kárpótlás nélküli** békének számbajöhető akadálya nincs többé.

Oroszország népeinek felszabadulása és az állandó béke közötti szoros kapcsolatra akarunk rávilágitani

A társadalmi fejlődés iránya

c. előadásunkban, melyet ZÁDOR PÁL tart meg a régi képviselőház nagytermében (VIII. kerület, Főherceg Sándor-utca 8. szám) ——— 1917. év november 24-én, szombaton este ½8 órakor. ———

Aki megérezte a döntő pillanatok közelségét, az nem maradhat távol előadásunkról!

Előadás a Galilei-körben a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról

AZ IFJUMUNKÁS ezentul havonkint kétszer jelenik meg!

VIII. évfolyam | Budapest, 1918 január 16 | 2. szám

AZ IFJUMUNKÁS

A magyarországi ifjumunkások központi lapja. Megjelenik minden hetelejen és közepen. Az ára egy évre 3 kor. 60 fill., félévre 1 kor. 80 fill., negyedévre 90 fillér.
Egyes szám ára 16 fillér.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII. Conti utca 4 szám

A lap szellemi részére vonatkozó küldeményeket (kéziratok, közölnivalók, könyvek) Révész Mihály nevére, a lap anyagi részére vonatkozó küldeményeket (pénz, megrendelés, reklamáció stb.) Haász Kálmán nevére (mindketten VIII. kerület, Conti-utca 4) kell küldeni.

A háboru tanit, nevel, uj embert formál, játékonyan hat, megjavitja az erkölcsöket. Aki nem hiszi, nézze meg ezt a képet!

A Magyarországi Ifjúmunkások Szabadszervezetének központi lapja

Ifjumunkások!
Testvérek!

A munkásosztály világünnepén testvéri üdvözlettel fogadunk benneteket a szervezett ifjumunkások táborában. Jertek közénk szenvedő társaink! Benneteket a mai társadalmi berendezkedés szabad prédának dobott oda mindazoknak, akik a ti ifju életeteket megrabolják, munkaerőtöket kiuzsorázzák.

Ifjumunkások! Május 1-én mi is kivonulunk és követeljük az

esti és a vasárnapi tanoncoktatás eltörlését, emberhez méltó tisztességes bánásmódot és törvényeket az ifjumunkások védelmére.

Szenvedő ifjumunkástársaink! Nem érzitek mily mostoha a sorsotok?! Nincs aki megvédjen benneteket az elnyomorodástól, a korai hervadástól. Életetek tavaszát nehéz, sorvasztó munkában élitek, nagy nyomoruság közepette. Jertek közénk! Jertek tanulni. Ismerjétek meg sorsotokat és az emberi élet céljait. Jertek közénk, hogy sokan legyünk és védelmezzen bennünket a szervezkedés fegyvere.

Minden ifjumunkás sorakozzon a mi szószólónk, védelmezőnk, lapunk: „Az Ifjumunkás" köré.

Ifjumunkások! Május 1-én minden ifjumunkás jelenjen meg **délután 3 órakor központi gyülekezőhelyünkön VII, Csengery-utca 1, I. emelet, onnan együtt vonulunk fel a városligeti Hungária-kertbe.**

Minden ifjumunkás ott legyen!

Testvéri üdvözlettel

az Ifjumunkások Országos Bizottsága.

Az Ifjúmunkások Országos Bizottságának felhívása az 1918. május elsejei ünnepség alkalmából

A FORRADALMI SZOCIALISTÁK VEZETŐI

Duczynska Ilona
1897 1978

Korvin Ottó
1894 1919

Lékai János a gróf Tisza István elleni sikertelen merénylet napján

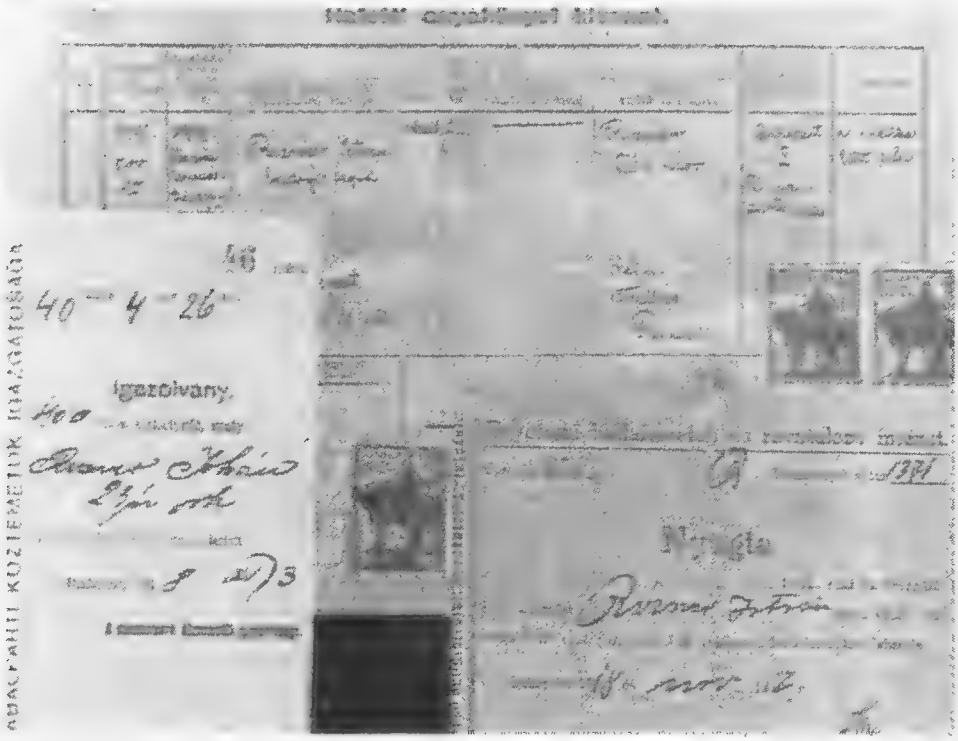

Az 1918 októberében lezajlott lánchídi csata egyik ifjúmunkás mártírjának halotti okmányai

A MAGYAR NEMZETI TANÁCSNAK
AJÁNLJA HAZAFIAS LELKESEDÉSSEL
A SZERZŐ

KATONAFIAMNAK!

(„NE LŐJJ, FIAM! MERT ÉN IS OTT LESZEK")

SZÖVEGÉT ÍRTA:
VÁRNAI ZSENI

ZENÉJÉT SZERZETTE:
FERENCZY GYULA Dr.

Ára 30 f. netto.

ZIPSER ÉS KONIG

A MAGYAR NEMZETI TANÁCS VÉDELME ALATT.

2

Várnai Zseni híres verse a Nemzeti Tanács kiadásában

Valahol Budapesten, az őszirózsás forradalom győzelmének napján

Tanonczok! Ifjumunkások!

Hozzátok küldjük hivó szavunkat, akiknek ifju korotok ellenére is már számtalan keserüségben van részetek.

Hozzátok szólunk, akik éppen ugy kiveszitek részetek mindabból a rosszból, ami felnőtt munkástestvéreink vállaira nehezedik. Mérhetlen sok szenvedéseinktől azonban csak önerőnkből szabadulhatunk s ezért kezünkbe kell vennünk azon fegyvereket, melyek leghamarább hozzák meg nekünk a diadalt.

Miután pedig minden fegyverek leghatalmasabbja a **Tudás,** azért ezt kell legelőször megszereznünk. Ez azonban a mai tanitási rendszer mellett lehetetlen. Az **esti tanonczoktatás** sehogy sem elégithet ki bennünket, akik az iskolában **tanulni akarunk és nem — aludni.** Ez azonban ma nem lehetséges, mert a napi 12—13 órai munka után elcsigázva, kimerülve, akarva nem akarva **elalszunk az iskolában.**

Ezért legelső követeléstink az, hogy **hozzák be a nappali tanonczoktatást.**

Hogy azonban követeléseinket meg is hallják, szükséges, hogy **egy táborba tömörüljünk** az egész országban s ezért meg kell alakitanunk az **ifjumunkások országos szövetségét.**

Ezért **vasárnap, e hó 17-én, délután 3 órakor** a József-főherczeg-szálloda nagytermében (VIII., Baross-tér 2. sz.)

nagy ifjumunkás-gyülést

tartunk a következő napirenddel: 1. **A nappali tanoncziskola behozatala.** 2. **A sajtó.** 3. **Az ifjumunkások országos szövetségének megalakitása.**

Kartársak! Tanonczok! Ott kell lennetek mindnyájatoknak, hadd lássák azok, akiket illet, hogy mi csak éveink számát tekintve vagyunk ifjak, de ha életbevágó kérdésekről van szó, akkor a tárgyhoz illő komolysággal rendelkezünk.

Ott legyetek egytől-egyig!

Kartársi üdvözlettel

az egybehivók.

Budapesti ifjúmunkásgyűlés az Ifjúmunkások Országos Szövetsége megalakítása jegyében

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

IFJUMUNKÁSOK ORSZÁGOS
SZÖVETSÉGE
TITKÁRSÁG
VI. KER., EÖTVÖS-UTCA 3

..... csoport

A kiadott tagsági jegy száma .....

Belépési nyilatkozat

Belépek az Ifjumunkások Országos Szövetségébe és annak szervezeti szabályait magamra nézve kötelezőleg vállalom

Név .....

Szakma .....

Lakás .....

Változás .....

.....

Mikor született .....

Gyár vagy műhely .....

Változás .....

.....

Megjegyzések .....

.....

.....

Kelet 191 .....

....

tag felvevő *tag aláírása*

E belépési nyilatkozat másolata a központhoz küldendő!

Az IOSZ tagjainak belépési nyilatkozata

Külön szám: A BOLSEVIZMUS

SZABADGONDOLAT

VILÁGNÉZETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRAT

·TARTALOM·

Járai Ottokár: Proletárdiktatúra.
Varga Jenő: A bolsevizmus mint jövő kilátásai.
Lukács György: A bolsevizmus mint erkölcsi problémája.
Lenin beszéde a moszkvai munkástanácshoz.
Maxim Gorkij: A forradalom „elmélyül" . . .
Paludi Iván: Gorkij és Lenin.
Polányi Károly: A szocializmus próbája.
Borosa F. László: Bolsevizmus, etika és realpolitika.
Sisa Miklós: Ami a bolsevizmusban maradandó.

POLITIKA. Rudas Zoltán: A magyar forradalom. — SZEMLE. Kik csinálták a forradalmat? (Kolnai László.) — Revanche! (Ra.)

FŐSZERKESZTŐ: POLÁNYI KÁROLY

SZERKESZTŐK: RUDAS ZOLTÁN és SISA MIKLÓS

1918. DECEMBER HÓ Ára 2 K

A forradalmi diákság lapjai a polgári demokratikus köztársaságban

Budapesti tanoncok tüntetése 1919. január 13-án

Tiltakozunk

az ellen, hogy a demokrácia alapján álló népkormány lefoglaltatja az egyetlen magyar bolseviki ujságot, mialatt háborura uszító és ellenforradalmat szitó szennylapok egyeduralmát védi a sajtószabadság és a papirrendelet!

Megbélyegezzük

azt a sajtószabadságot, mely a hazugság és megtévesztés szabadsága, mely megmételyezi a közvéleményt és szolgalelkü bérence a kommunista társadalomtól rettegő burzsoáziának.

A sajtó, a háboru és a bolsevizmus

a tárgya **tiltakozó nagygyülésünknek,** melyet 1919 február 10-én, este fél 7 órakor tartunk az Egyetem kupolatermében. (Egyetem-tér) Mindenkit meghiv a

GALILEI KÖR.

Schmidt és Mannheim, VII. Jósika-utca 12

A Galilei-kör tiltakozása a Vörös Újság ellen 1919. február 3-án lezajlott rendőri atrocitások miatt

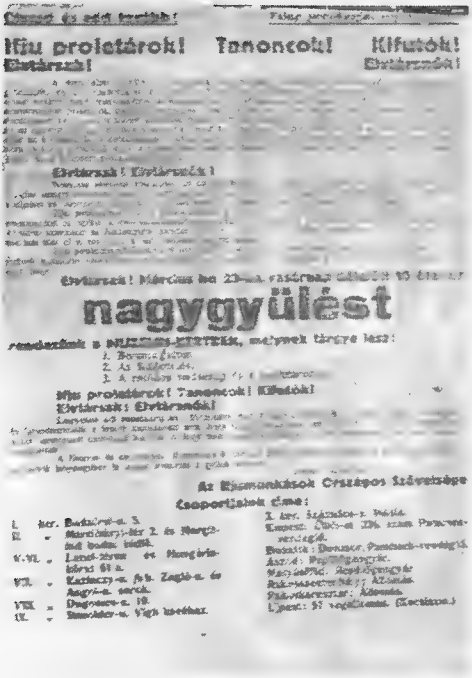
Ifju proletárok! Tanoncok! Kifutók!
Elvtársak! Elvtársnők!

Elvtársak! Elvtársnők!

Elvtársak! Március hó 23-ra vasárnap délelőtt 10 órakor

nagygyűlést

rendezünk a MUZEUM-KERTBEN, melynek tárgye lesz:

1. Bevezetés.
2. Az Születtés.
3. A rendezés tudatosítás és a Kifutók.

Ifju proletárok! Tanoncok! Kifutók!
Elvtársak! Elvtársnők!

Az Ifjumunkások Országos Szövetsége

Csoportjaink címe:

I. ker. Budaörsi-u. 3.
II. „ Marcinkovszky-tér 2. és Margitsi budai szőlő.
V.-VI. „ Lenzi-téren és Hungária-körút 61 a.
VII. „ Kazinczy-u. fsb. Zagló-u. és Angyi-u. sarok.
VIII. „ Dugonics-u. 19.
IX. „ Szenkler-u. Vigh kocsiház.

Az IOSZ röpirata az 1919. március 23-ra meghirdetett budapesti nagygyűlésről

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

MULT ÉS JÖVŐ

IRTA: LÉKAI JÁNOS

ÁRA 20 FILLÉR

KIADJA:
AZ IFJUMUNKÁSOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Az IOSZ 1919 áprilisában megjelent brosúrája a tanoncok múltjáról és jövőjéről

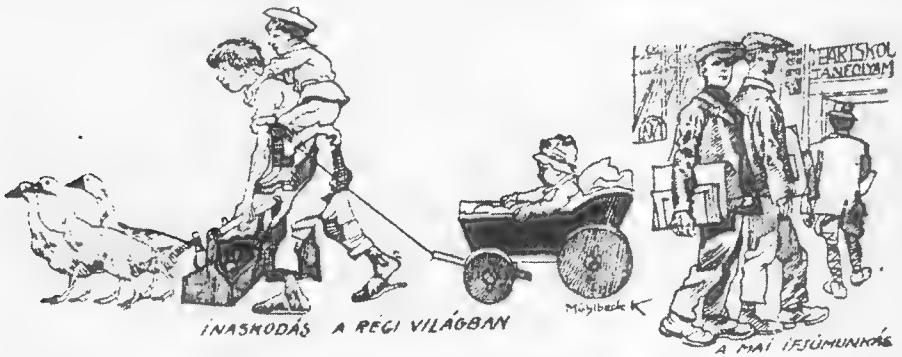

IFJÚMUNKÁSOK.

Nem is olyan régen, talán csak egy-két év előtt is, nagyon sokat és sokfélét kellett hogy dolgozzon minden kis inas. Takarított, piacra járt, kisgyereket dajkált, cipőt tisztított, libát tömött, nemhogy a maga mesterségét alaposan megtanulta volna; arra sem volt érkezése, hogy eszét, lelkét úgy kimüvelje, mint a nála jobb sorsban született diák-kortársai. Pofonban persze, volt része bőven . . . Most aztán más sors vár az ifjúmunkásokra. Életmódjukat ellenőrzi a kormány, munkaidejüket szabályozza, iskoláztatásukat szigorúan megköveteli. Most már módjában van minden fiatalgyereknek, hogy annyit olvasson és tanuljon, a mennyit csak akar. Az összes ifjúmunkások és a diákok összefogva, kötelességtudóan, szorgalmasan dolgozva fogják itt felépíteni a réginél sokkal szebb, becsületesebb új világot.

A Jó Pajtás című gyermekújságban, 1919 júniusában megjelent rajz

Világ proletárjai egyesüljetek!

Ifjumunkások! Ifjumunkásnők!

Elvtársak!

Az uj társadalom minden munkásának tudnia kell, hogy a szocializmus egyik legfontosabb célja:

az igazi nemzetköziség

nem valósitható meg, mig az idegen nyelvek ismerete közkincscsé nem vált. Idegenajku proletártestvéreink nyelvét kell megismernünk, hogy velük valóban egyek lehessünk!

A világforradalom utban van! De lássátok be, hogy egész Európa forradalmasitásának alapföltétele az idegennyelvü agitációs munka. Ez okból a nyelvismeretek szélesköru terjesztésére az Ifjumunkások Országos Szervezete kerületi csoportjaiban nyelvtanitó tanfolyamokat állitunk fel.

Ugyancsak alkalmat nyujtunk egyéb ügyességek, mint gépirás, gyorsirás, rajz és festés elsajátitására is.

Ifjumunkások!

Használjátok fel a fiatalság fogékony éveit! Jelentkezzetek minél számosabban e tanfolyamokra kerületi csoportjaitoknál.

Tanuljatok ifju proletárok!

A Közoktatásügyi Népbiztosság
Ifjumunkás Propaganda Ügyosztálya.

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya hallgatókat toboroz az IOSZ tanfolyamaira

Korabeli szimbolikus rajz a Tanácsköztársaság gyerekek iránt tanúsított féltő gondoskodásáról

1919. május elsején a budapesti Margitszigeten

MAGYAR TANÁC SKÖZTÁRSASÁG
ORSZÁGOS GYERM KÜDÜLÉSI HIVATAL.

Nyilv. szám

IGAZ LVÁNY.

elvtárs, mint az
Országos Gyermeküdülés Hivatal munkása részére.
Nevezett hivatalos mi hődése közben sehol fel
nem tartóztatható és kell védelemben részesítendő.

Budapest, 19

Aláírás

Hivatalvezető.

Az Országos Gyermeküdülési Hivatal megbízólevele

Üdülő budapesti proletárgyermekek a Balatonon

Gyermekszanatórium Balatonalmádiban

Képek az 1919. július 6-i egri gyermekünnepségről

AZ 1919-ES IFJÚKOMMUNISTA
TISZTSÉGVISELŐK ARCKÉPCSARNOKÁBÓL
MAGYARORSZÁGI TANÁCSKÖZTÁRSASÁG

Abelovszki József
28 éves
a szekszárdi forradalmi
törvényszék elnöke

Biermann István 28 éves
az „500-as" Munkás- és
Katonatanács elnöke
(korabeli képe
nem maradt fenn)

Bors László 24 éves
a soproni forradalmi
törvényszék vádbiztosa

Dienes László 30 éves
fővárosi népbiztos

Entzbruder Dezső 25 éves
Sopron város és megye
katonai kormánybiztosa

Farkas János 26 éves
a csurgói járási
törvényszék vádbiztosa

Győrffy Antal 26 éves
a kaposvári
Latinca-század
politikai biztosa

Gyulavári Jenő 20 éves
századparancsnok

Hedrich Károly 20 éves
ezred politikai megbízott

Huszti Ferenc 26 éves
a Zala megyei forradalmi
törvényszék vádbiztosa

Illés Béla 24 éves
az újpesti Forradalmi
Katonatanács elnöke

Jakab Rudolf 28 éves
a Vörös Őrség
zászlóaljparancsnoka

Kahána Mózes 22 éves
századparancsnok

Karikás Frigyes 28 éves
a 39-es dandár politikai
biztosa

Kelen Jolán 27 éves
A Közoktatásügyi
Népbiztosság
Gyermekszociális
Ügyosztályának vezetője

Kelen József 27 éves
a szociális termelés
népbiztosa

Kenyeres Júlia 24 éves
a filmügyek
politikai irányítója

Kis Zsigmond 20 éves
zászlóalj politikai
megbízott

Komját Aladár 27 éves
az Írói Direktórium tagja,
az Internationale című
tudományos és irodalmi
folyóirat felelős
szerkesztője (korabeli képe
nem maradt fenn)

Krammer Sándor 22 éves
a budapesti forradalmi
törvényszék vádbiztosa,
majd a komáromi katonai
védőszakasz politikai
megbízottja

Leél Leó 23 éves
zászlóalj politikai
megbízott

Lőwy Béla 24 éves
a katonai
parancsnokképző
tanfolyam politikai
megbízottja, a Budapesti
Központi Forradalmi
Munkás- és Katonatanács
tagja

Lusztig Arnold 29 éves
Veszprém megye
kormányzótanácsi biztosa

Matula János 26 éves
a diósgyőri direktórium
elnöke, a miskolci járási és
a Borsod megyei tanács
tagja

Mészáros Gábor 23 éves
hadtest politikai megbízott

Mogyorósi Miklós 21 éves
sajószentpéteri járási
biztos, a Borsod megyei
tanács és intéző bizottság
tagja

Mosolygó Antal 28 éves
a gödöllői járási
munkástanács elnöke,
majd zászlóalj politikai
megbízott, a Budapesti
Központi Forradalmi
Munkás- és Katonatanács
tagja

Nógrádi Sándor 25 éves
szakaszparancsnok

Rákos Ferenc 26 éves
a budapesti forradalmi
törvényszék elnöke,
a Szövetséges Központi
Intéző Bizottság tagja

Rákosi Mátyás 27 éves
a szociális termelés
népbiztosa, majd a
Vörös Őrség országos
parancsnoka

Révai József 20 éves
a Vörös Újság
munkatársa, a Budapesti
Központi Forradalmi
Munkás- és Katonatanács
tagja

Sallai Imre 21 éves
a Belügyi Népbiztosság
politikai osztályának
helyettes vezetője

Sinkó Ervin 20 éves
Kecskemét katonai
parancsnoka, a Budapesti
Központi Forradalmi
Munkás- és Katonatanács
tagja

Sollner József 23 éves
ezred politikai megbízott

Szamuely Tibor 28 éves hadügyi népbiztoshelyettes, az ellenforradalmi akciók felszámolására létrehozott Frontmögötti Bizottságok elnöke

Szántó Rezső 26 éves, a Vörös Őrség budapesti parancsnokhelyettese, majd hadtest politikai megbízott

Székely Béla 30 éves pénzügyi népbiztos, a Szövetséges Központi Intéző Bizottság tagja

SZOVJET-OROSZORSZÁG

Garasin Rudolf 24 éves a kijevi nemzetközi brigád lovasezredének parancsnoka

Gavró Lajos 24 éves Vörös Zászló Renddel kitüntetett dandárparancsnok

László Aladár 23 éves századparancsnok

Sziklai Sándor 23 éves
ezredagitátor

Varga Gyula András
29 éves
ezredparancsnok, majd a
Nemzetközi Vörös
Hadsereget Szervező
Parancsnokság titkára

Zalka Máté 23 éves
zászlóaljparancsnok

1919. március 22.
Ifjúmunkások és diákok nagygyűlése a budapesti Múzeum-kertben

Az összes Diáksághoz!

A Szovjet köztársaság rendeletére a diákügyek intézését a „Szociálista Diákok Szervezete"-nek 30 tagu direktoriuma vette át.

A direktorium teljhatalmu;

tudta és beleegyezése nélkül a diákságra vonatkozólag semmiféle rendelet, utasitás, határozat nem érvényes.

A proletár diktatura értelmében a diákság gyülekezése és szervezkedése csak a direktorium tudtával és esetleges beleegyezésével történhetik.

Fölhivjuk a diákságot, hogy saját érdekében direktorium határozatait a legszigorúbban tartsa be.

A Szociálista Diákok
Szervezetének Direktoriuma.

A Szocialista Diákok Szervezetének röpirata a direktóriumok megalakulásáról

Ifjúmunkások és diákok nagygyűlése 1919 márciusában

Kiránduló csepeli ifjúmunkások

A KIMSZ KÖZPONTI VEZETŐINEK ARCKÉPCSARNOKÁBÓL

Lékai János

Balogh László

Jakab József

Csernyák Lajos

Boross F. László

Rothbart Irma

Rudas Béla

Lengyel József

Világ proletárjai egyesüljetek!

Belépési nyilatkozat.

Az Ifjumunkások Országos Szövetségébe belépek.

Neve:

Foglalkozása:

Született (község,) év hó nap

Lakása:

A munka helyének címe:

Volt-e már tag?

Mikor ment tanonczak: 19 hó nap.

Mennyi időre: év. Szereti v. egyedul választotta szakmáját? Igen? Nem?

Mennyi időt dolgozik?

Fizetése heti korona. Ellátása

Ellátása és ruházata: Tűrhető — turhetetlen.

Belépett: 19 hó nap

Havi járulék 1 korona.

[illegible] nyomda [illegible]

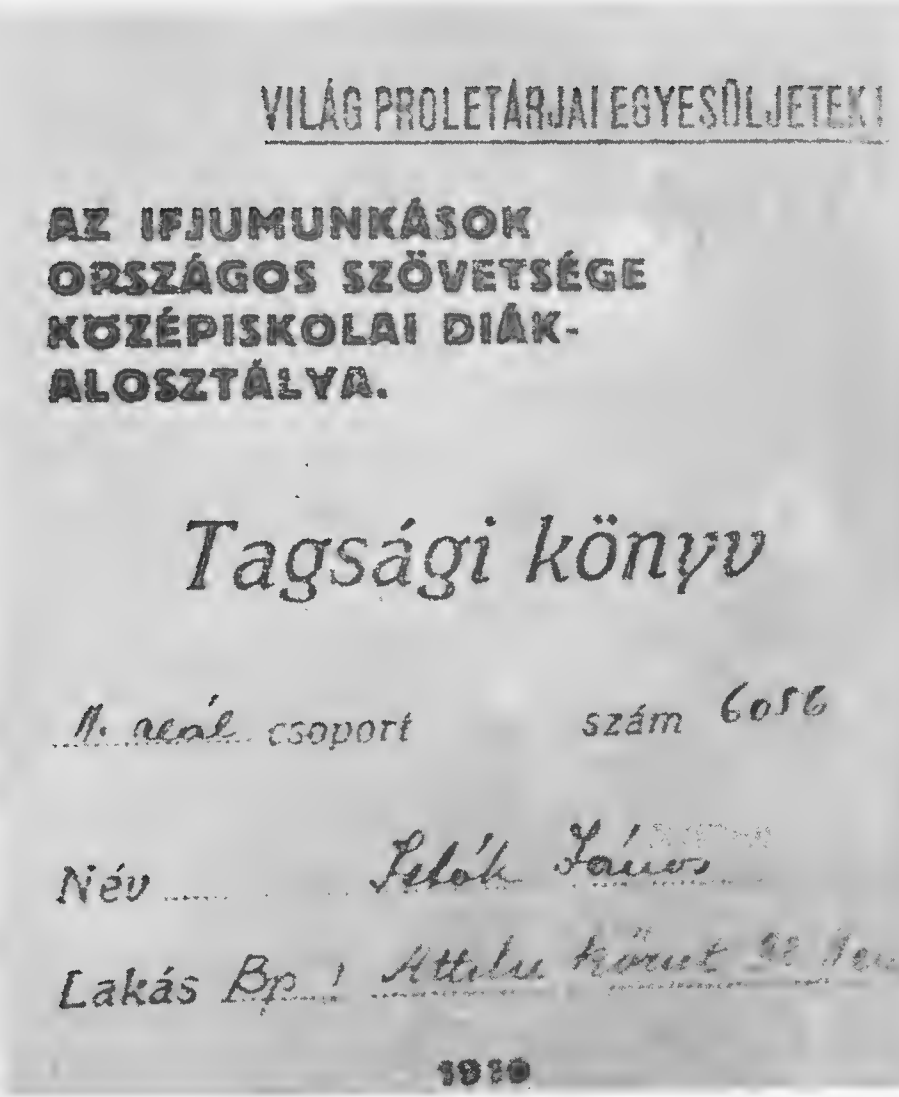

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

AZ IFJUMUNKÁSOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE KÖZÉPISKOLAI DIÁKALOSZTÁLYA.

Tagsági könyv

II. reál csoport szám 6056

Név Sztók János

Lakás Bp. I Attila körút 98 [illegible]

1910

A KIMSZ (IOSZ) középiskolai diákalosztályának tagsági könyve

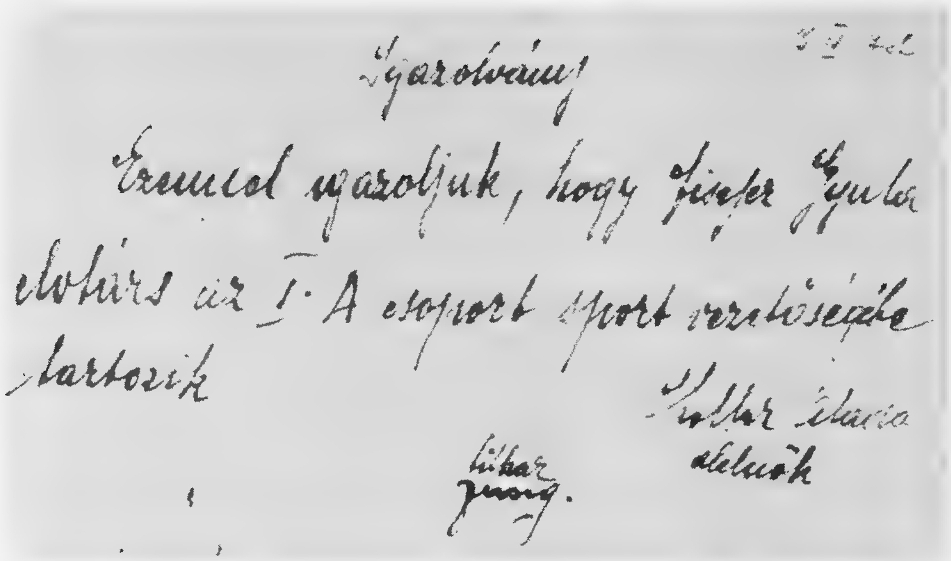

Igazolvány

Ezennel igazoljuk, hogy Fischer Gyula elvtárs az I. A csoport sport vezetőségébe tartozik

Sportvezetői igazolvány a KIMSZ budapesti I A kerületi csoportjában

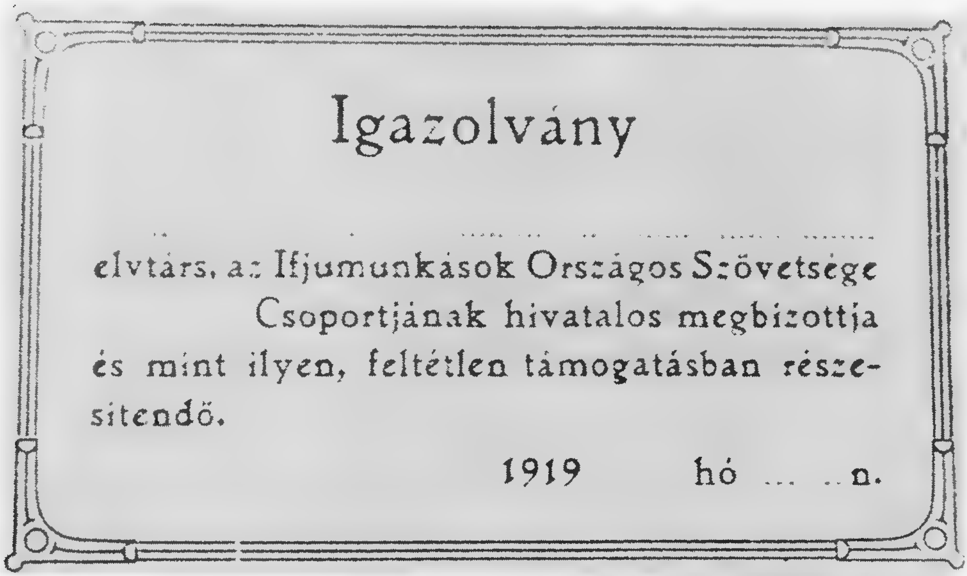

Igazolvány

.... elvtárs, az Ifjumunkások Országos Szövetsége Csoportjának hivatalos megbizottja és mint ilyen, feltétlen támogatásban részesitendő.

1919 hó ... ..n.

Hivatalos megbízólevél a KIMSZ-(IOSZ-)csoportok szervezőinek

Kérdő-iv

[Pontosan töltendő ki]

Kérdés — Felelet	Magyarázat
Mi a neve?	Vezeték és keresztnév
Lakása?	
Szakma?	Például: lakatos, szedő, asztalos, droguista, kereskedő-segéd stb.
Mesternél lakik?	
Mikor született?	Év, hónap, nap. Pl. 1905 nov. 8
Mennyi időre szerződött?	
Mennyi fizetést kap egy hétre?	
Milyen a koszt?	Jó, rossz, tűrhető és megokolás
Hányan laknak egy szobába?	Ide beirandó, milyen a fekvőhely
Mennyi vacsorapénzt kap?	
Hány segéd dolgozik a műhelybe?	
Hány tanonc dolgozik a műhelybe?	
Kitől és milyen ruhát kapnak?	Pl. mestertől rosszat, rongyosat
Hány órát dolgozik naponta?	Ide a heti munkaidő is beirandó

Szociológiai felmérés a tanoncok helyzetéről

E 615

INTÉZETI ARCHÍVUM
26734

KOMMUNISTA IFJÚMUNKÁSOK
MAGYARORSZÁGI SZÖVETSÉGE

VIII/5 csoport 515 tagsági szám

Ellenőrző lap*

Nagy István Gy. elvtársnak

6960

* Minden végighallgatott előadás után lebélyegzendő

A szabadoktatásban való részvétel ellenőrzése

A KIMSZ (IOSZ) két budapesti csoportjának jelvénye

9/IV/710

ORVOSOK SZAKSZERVEZETE
IFJUMUNKÁS CSOPORTJA
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI-UT 26.

5161 szám. Évfolyam

Igazolvány.

Igazoljuk, hogy Dr Palkovits Elemér elvtárs az Orvosok Szakszervezete Ifjumunkás csoportjának tagja.

(Budapest, 191 7 IV. 11

1348. „Pax"-nyomda r.-t., V., Lipót-körut 1.

Orvostanhallgatók szakszervezeti ifjúsági csoportjának igazolványa

23. szám. Budapest, 1919. junius 29.

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

IFJÚ PROLETÁR

KOMMUNISTA IFJUMUNKÁSOK MAGYARORSZÁGI SZÖVETSÉGÉNEK ÉS A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG IFJUMUNKÁS PROPAGANDA ÜGYOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS LAPJA

MEGJELENIK MINDEN HÉTEN ✦ TAGOKNAK DIJTALAN ✦ EGY SZÁM ÁRA 60 F.

Mi az oka a mi bajainknak

[illegible]

Nemzetközi ifjumunkás-kongresszus Budapesten

A III. Internacionale távirata

A III. Internacionale távirati felhivására, mely junius 20-án érkezett meg az ülésező magyarországi kommunista ifjumunkások kongresszusára, Budapesten fogják megtartani a III. internacionaléhoz csatlakozott ifjumunkások nemzetközi kongresszusát. A kongresszus julius 15-én fog megkezdődni, s amennyire az utazási nehézségek ezt lehetővé teszik, el fognak hozzánk jönni a szomszéd és a távolabbi országok ifjumunkásságának képviselői, hogy testvéri együttműködéssel együtt segithessék győzelemre a világforradalom ügyét.

Elmaradt a tüntetés

A fehér ellenforradalom csődje

[illegible]

. évfolyam. 4. szám.
Sopron, 1919 junius 4.

Világ proletárjai egyesüljetek!

NYUGATMAGYARORSZÁGI
IFJU PROLETÁR

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Sopron, Ipariskola.

A Kommunista Ifjumunkasok Magyarországi Szövetsége nyugatmagyarországi hivatalos lapja.

Megjelenik minden kedden
Egyes szám ára 30 fill.

Fegyverbe! Fegyverbe!

Boldogan, büszkén és lelkesedéssel állunk a vörös lobogó alá. Örülünk, hogy végre mi is nem csak az elragadás diktálta szavakkal és jelentőségnélküli frázisokkal segitjük az „öregeket" hanem tettekben és cselekedetekben is módunkban van használni a diktaturánk. Évszázados elnyomatás után annyira értek az idők, hogy ma már az ifjuság küzdhet az öregek világának megváltozásáért, az ifjuság küzdhet önmagáért és végül ami legtöbbet ér: mindenkiert.

Nekünk nem eszményünk a háboru! Eleget kiélveztünk belőle négy és fél éven keresztül! Mi most nem is háboruba megyünk, hanem polgár háboruba, osztályharcba az emberiség proletariátusának felszabaditásáért a világ kapitalistáival szemben. Ez pedig már ideálunk, ezért már odaadunk mindent, mert tudjuk, hogy a magyar forradalom orosz segitség nelkül soha meg nem lett volna. Igaz, hogy mi is segitettük (mint hadifoglyok) az oroszokat de szebb feladata egy tanács-köztársaságnak sincs, mint megagitálni a szomszéd országokat, és ott fellázitani a dolgozó szegénységet az elnyomatás ellen ehhez pedig feltétlenül kell a Vörös Hadsereg, kell fegyveres erő. Ha a ma még tétova proletárok látják, hogy a magyar proletár értékelni tudja gy[illegible]zelmét, oda ad érte mindent bizonyos hogy gondolkodóba esik előbb utóbb megcsinálja azt, amit mi Ha a mi Vörös Hadseregünk fegyveresen és diadalmasan áll ellent az imperialisták hordáival és az ántánt bérenceivel: az ellenforradalmárokkal szemben, ugy majd csak gondolkodóba esnek az emberek „Ugyan milyen eszme lehet az, mely ennyire neviteni tudja az embereket!

Lépjünk fegyverbe!

Félre most a gyávákkal és szájhősökkel, „a békés polgár"-ok és érdektelen emberekkel és lássuk végre hogy ki a forradalmár, ki pedig a „hazafi" Kik azok, akik balga ésszel azt hiszik, hogy sülyed a hajó és felénk futással menekülnek sorainkból. Csak menjenenek, legyenek most nyugodtan, a bolsevizmus és proletariátus kiméletet nem ismerő ökle majd csak lesujt rájuk is. Mert a kommunizmus olyan eszméje az emberiségnek, mely előbb utóbb diadalmaskodva meg fogja változtatni és jobbá fogja tenni azokat, akiket [illegible] lehet [illegible] mi, de ki[illegible] az értéktelen, az emberiség egyetemes érdekeinek felemelkedni nem tudó embereket! Csak kezdjék el a fehérek majd meglátják, hogy milyen az a plakáton látható vörös proletárököl a valóságban! Akkor vér fog folyni!

Pedig mi nem szeretjük a vért. Utáljuk az erőszakot, utáljuk azt, hogy csak nyers és durva kényszerrel tudjuk meggyőzni embertársainkat arról, ami nékik is feltétlenül érdekük és amiért nékik ellene küzdeni, mert hiszen a kommunizmus az emberek testvéri érzésein felépitve akarja a szabadság és egyenlőség eszméit uralkodóvá tenni. Mennyivel szebb volna minden csupán apostolos prédikációkkal elérni Hiszen bün az ölés. „De ha az Isten az én lelki eszményeim és a mai állapot közé a bünt teszi, mi vagyok én, hogy ne ezt az utat válasszam!?" Ne lépjek-e fel erőszakkal akkor, mikor épen az mi ellenünk használták és használják mindig a legutálatosabb erőszakot! Csak emberek vagyunk és olyan módon valósitjuk meg eszméinket, amilyen módon azt lehetséges megvalósitani!

Ifjumunkások! Fegyverbe!

Az emberek négy és fél évig tudtak küzdeni „a királyért és hazáért", mi ne tudnánk ma küzdeni a világért és az emberiségért! Kétezer évig volt elnyomva a proletár, most ne áldozza fel mindenét a végre kivivott hatalmáért? Hiszen akkor tényleg nem lennénk méltók arra, hogy önmagunk uralkodjunk önmagunk felett! Proletárok, most ti döntötök sorsotok felett! Akartok-e elnyomottságban élni, vagy pedig lelkesedjetek [illegible] egyén érdekeiért és felszabaditjátok önmagatokat és testvéreiteket! Tudom, hogy mi proletárifjak elmegyünk! Magatokra hagyjátok gyermekeiteket e harcban? Most mi kiáltjuk felétek a hivó szót

Fegyverbe! Fegyverbe!

Tudjuk, ha most nem lázad fel a proletár, ha most nem szedi össze minden erejét, izmait nem fe[illegible] meg [illegible] veri szét a mi vérünkre éhes ellenséget, akkor gyáva és megérdemli a sorsát Reméljük, ez nem fog megtörténni, a proletáröntudat fel[illegible] [illegible] az idő hivó hangját, de kell is, hogy megértse mindenki, nincs más választás: győzni vagy meghalni. Inkább a gyors és dicsőséges halál, mint a lassu kinszenvedés, haldoklás és csufos elpusztulás!

MARX-SZÁM.

I. évfolyam. 1919. május 1. 6. szám.

IFJUMUNKÁS

SZERKESZTIK A KAPOSVÁRI SZABADGONDOLKODÓ, SZOCIÁLISTA DIÁKOK.

A mi apostolunk.

A proletárság vörös napja égő, forradalmi tüzet áraszt, a világforradalom tüzét. Mint forrongó láva tör elő a kráter mélyéből a felszabadult energiák forró hufláma . . . vörös az ég . . . remeg a föld . . . pusztul a régi világ. Nincs megállás . . az izzó tűztenger rombolva zug le a völgybe — ím a tüzes láva a földet eltakará.

Forradalmi vörös tűz égeti a lelkeket. Izzik a szem, a forradalmár szeme . . a nagy eszme, a mi prófétánk eszméje diadalt aratott.

Ünnepelhetnénk-e még szebben, dicsőbben a mai napot, mint Marx nevével?! . . . zenghetnénk-e másról ujjongóbban, mint a mi prófétánkról?! . . .

A mai vörös nap a forradalmi idők forradalmi emberéé — Marx Károlyé legyen! . . .

Egy kis trieri házban született *1818. május 5-én* Marx Károly. Középiskoláit Trierben, egyetemi tanulmányait pedig a bonni, majd a berlini egyetemen végezte. Már ifjukorában hatalmas észtehetségnek adta tanujelét. Különösen kritikai tehetségével és bölcseleti tudásával emelkedett ki barátai közül. Egyetemi tanárnak készült. Már 1841-ben doktorrá is avatták, de egy közbejött incidens életét egész más irányba terelte.

1842-ben Kölnbe ment, hol a polgári ellenzék lapjának a *„Rheinische Zeitung"*-nak szerkesztését vette át. Csakhamar azonban radikális eszméi miatt — melyet a lapban terjesztett — a kormány a lapot beszüntette. Most Párisba költözött, hol a *„Deutsch-Französische Jahrbücher"* szerkesztésében vett részt. Itt ismerkedett meg Feuerbach bölcseletével, itt kötött barátságot Engelssel és Heineval, akik közül különösen az előbbi volt rá óriási hatással.

A *„Deutsch-Französische Jahrbücher"* megszünése után a *„Vorwärts"* cimü lapba irogatott és egy ebbe a lapba irt cikke miatt Bakuninnal és több más iróval együtt Franciaországból szamüzetett. Most Marx Brüsselbe ment. E városban irta meg Proudhon könyvére válaszul *„Misère de la Philosophie"* cimü munkáját.

Közben — 1837-ben — megalakult Londonban a „kommunisták szövetsége", melynek Marx is tagja lett. E szövetség felhivására készitette el Marx Engels segitségével a „Kommunista kiáltványt". E kiáltványban fekteti le Marx tudományosan a kommunizmus alapelveit.

Kevéssel e kiáltvány megjelenése után kenytelen volt Brüsselből távozni. Párisba menekült, hol most, a forradalom után a legnagyobb szivességgel fogadták. Marx azonban nem sokáig élvezte a szives vendeglátást. Forradalmi lelke nem nyugodhatott. Valami hatalom üzte, hajtotta, nem pihenhetett a győzelmes Párisban sem. Engelssel

VI. évfolyam. 2. szám. 1919. április 10.

IFJÚ NEMZET

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
II., Bimbó-utca 21. szám.
TELEFON: 100 sz.

Megjelenik két hetenként.
Egyes szám ára: 50 fillér.

Előfizetés:
Egész évre . . . 10 korona
Félévre . . . 5 korona

Proletár Testvéreim!

(H. I.) Március, a szabadság hónapja, elhozta a második, az igazi forradalmat, a *proletarokét*. Ezt a kivívott győzelmes szabadságot lelki álmaiban lánglelkű Petőfink, ezt harsogta jós igéiben Adynk. Ezt vártuk Mi: Te és én, Proletár Testvérem, ki kopott, vékony, elnyűtt ruhában, lukas cipőben, szerényen összehúzódva dideregtél az utolsó padsorban és kidülledt szemmel nézted a kifogástalan öltözetbe bujtatott bankár vagy gyáros fiát, mint falatozik finom pástétomos tízóraijából, míg a Te jó édesanyád száraz, fekete kenyeret (vagy azt se) csúsztatott a zsebedbe iskolába menet. Ülni szerettel volna, mikor szólni mertél és azok, akik csak időtöltésből, nem pedig komoly tanulásért jöttek az iskolába, szemükkel ezt mondották: Hallgass, ne beszélj, te koldus! Azután, ha szegény szüleid, kik eddig is szájuktól vonták el a falatot, hogy tanulhass, nem bírták tovább a költségeket, ha nem volt mecenásod, a közepén kellett abbahagynod tanulmányaidat. Mikor elváltál társaidtól és barátságból odanyujtottad becsületes, vörös, széltől kifujt kezedet, azok elfordultak, észre sem vették. Akkor igazán fájt a szived, igazán boldogtalannak érezted magad, hogy így megvetnek.

Vakságban szenvedtünk, örökös kórban, míg nem jött a „Forradalom" csodaorvos és leoperálta a hályogot a szemünkről. Szétfoszlott, megsemmisült a régi sötétség, a gőgös kéztyűlovagok, munkátlanok világa és mi is látjuk, nézzük az Életet, melynek eddig csak a zaját hallottuk. Nyissuk ki tágra a szemünket, feszítsük ki mellünket és nyújtsunk kezet kérges tenyerű, ifjú pajtásainknak, akiknek ott kellett hagyniok az iskolát és gyöngén, fiatalon kenyeret kellett keresniök. Tekintsük őket, a lenézetteket testvéreinknek, szorítsuk meg erősen ezt a dolgos kezet és vígan törtessünk előre az élet országútján, a közös cél felé, a hatalmas, tündöklő *Obeliszk* felé, mely ott csillámlik a távolban.

És nehézséget, fáradságot leküzdve, becsületes munkával, megfogjuk látni — Proletár Testvéreim — *a Boldog Jövő Obeliszkjét.*

Kettős szám ára 1 korona 60 fillér.

Szerkesztik Fekete Pál és Grünwald Ödön.

Ébredő Ifjuság

Egyes szám ára: 1 kor.
[illegible]
Fél évre . . . K. 12.—
[illegible]
Spitzer-[illegible]

Ifjusági folyóirat. Megjelenik kéthetenként

A Kecskeméti Diákszövetség hivatalos kiadása.

I. évfolyam. Kecskemét, 1919, április 25. 6-7. szám.

Pirosan kelt a nap...

Pirosan kelt a nap véres fejed fölött
Ó, árva földgolyó, te kinnal övözött
Glóriás csillag, isten martirja te,
Már meg nem nyugszol többé sohase.
Vi[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].
Cy[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Vil[illegible] [illegible] [illegible] ő az [illegible] [illegible] [illegible]:
Pirosan [illegible] a nap [illegible] [illegible] [illegible]!

Ó nincs [illegible] e [illegible] és [illegible] [illegible],
S oly [illegible] [illegible] az égi [illegible].
A szelid fényű Vénusz fönn a [illegible] [illegible]
Mesésen álmodik a messzi éjszakában,
A titokzatos Mars, kit Isten szive táplál,
Oly gőggel tündököl, mint a [illegible] földi [illegible].
S az izzó Jupiter feléd lánggal röhög:
Pirosan kelt a nap véres fejed fölött!

S mi apró porszemek: [illegible], [illegible], [illegible],
Kik [illegible] tapodnak, s hisszük: mienk az élet,
Hiszszük, értünk a nap, a föld, a viz, a távol,
S hisszük, hogy a világ nekünk áll, [illegible] [illegible]
Mi apró porszemek, ó [illegible], csöpp parányok,
E [illegible] csillagon: az önző, [illegible], az [illegible],
Ó german, frank és szláv, ó brit, magyar, [illegible].
Pirosan kelt a nap vérző fejünk fölött!

PETERDI ANDOR.

Vác, 1919 júl. 19.

Váci Szocialista Tanulók

SZERKESZTI: IFJ. DERCSÉNYI DEZSŐ

MEGJELENIK KETHETENKÉNT ✤ EGY SZÁM ÁRA: 20 FILLÉR

DOLGOZZATOK!

Dolgozzatok, mert fogy a kenyér és ha a kenyér elfogy, akkor éhezni fogunk. Ne gondoljátok, hogy amiert szabadok vagytok, nem kell dolgozni. Söt a proletárdiktatura alatt kettös erövel kell munkálkodni, mert csak igy élhetünk meg. Legyetek hü harcosai és védői a magyar Tanácsköztársaságnak!

□

A tanulók szervezése

nagyon fontos és szükséges dolog, mert mint a fiatal fa, úgy a fiatal lélek is könnyebben hajlitható. Már bele kell a gyermekbe nevelni, hogy a szociális eszmék nagyon életrevalók és a legszebb eszmék. Tudni kell már a kis iskolás fiúnak, hogy a jövőben olyan emberekre van szükség, akik a

I. évf. 1919 júl. 26. 2 szám

Ifjú Társadalom

Megjelenik hetenként kétszer | Szerkeszti: Gyáriki Gyula | Kiadóhivatal Munkás-otthon

IFJUMUNKÁSOK!

Irta: Fogarasi Lajos

Komoly forradalmi időket élünk, azon forradalmi időket, midőn a proletáriatus döntő harcát vívja a burzsoá kapitalista ántánt ellen. És ezen komoly forradalmi időkben, nekünk ifju munkásoknak kétszeres erővel, komoly forradalmi hévvel kellene támogatnunk ezt a harcot a győzelemre. Mert mi ifjumukások mi vóltunk a régi rendszer legmegvetettebb, legmegkorbácsoltabb, legkizsákmányoltabb rétegei

. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ÚJ VILÁG

IFJUSÁGI FOLYÓIRAT

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 47. SZÁM

KETTŐS SZÁM ÁRA 5 KORONA

TK-H 489

Lányok ujsága

19. szám.

A közoktatásügyi Népbiztosság kiadása

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én — Negyedévre 5 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Budapest, 1919. julius 1. — Huszonötödik évfolyam.

A ma és a történelem

Nagy időkben élni, öntudatosan élni, nem könnyű dolog. A nagy történelmi korszakok mindig változást jelentenek, néha csak egy nemzet, néha az egész emberiség életében. A változás pedig a régmek, megszokottnak rombadöltét s valami ujnak felépülését jelenti. Az érzéseiben konzervatív embert megdöbbenti, megzavarja a körülötte támadó uj világ, amelyet nem kap készen, hanem annak surlódásaiban, küzdelmeiben, kialakulásában neki is részt kell venni, mégpedig, — mert járatlan utakról, töretlen ösvényről van szó, — neki szokatlan erőkifejtéssel; ha nem akarja, hogy az egyre forgó időkerék összemorzsolja s mint az emberiség fejlődésében hasznavehetetlen roncsot, kivesse az útfélre.

A ma embere érzi ezt, mert hiszen az emberiség régen élt át olyan, a dolgok gyökeréig ható változást, mint most. Az egész régi, ismert beteg világ pusztult el, s aki élni akar, annak meg kell keresnie helyét az uj világban. Ezt csak úgy lehet, ha megismeri ezt az uj világot, ha tisztán látja, milyen elveken épült, mik a mozgatóerői, milyen célokat tűz a dolgozó ember elé, milyen életet biztosít számára az emberiség nagy közösségében, hogyan akarja szolgálatába állítani a különböző emberi erőket. Mert ha mindezt nem tudja, nem látja, nem is lehet öntudatos munkása az uj világnak.

Az ember létének fontos, nagy kérdéseire mindig a tudományokban keres feleletet, mert azok kincsesházai, megőrzői a legkiválóbb emberi elmék produktumainak. Az ő tudásuktól vár magyarázatot minden előtte érthetetlen jelenségre, történjék az az égen, a földön, vagy a saját lelkében. S a tudománynak, — amennyire az az emberi elme véges határai között lehetséges, — feleletet kell adnia, különben céltalan. Ezért alakítja át minden világátalakulás a tudást is, ezért van ma is forradalom az egész tudományos világban. Néha a tudomány jár elől s ébresztőereje indítja meg az események szekerét, máskor az események rohannak előre s a tudósnak megfeszített elmével kell utána sietni, hogy el ne maradjon.

Az első kérdés, amit a forrongó világ uj embere felvet: *hogyan fejlődtünk ide?* S erre a történelemnek kell feleletet adni. Neki kell megmutatni a fejlődés útját, a történtek szükségszerűséget, neki kell bebizonyítani azt is, hogy a *ma*, a most lefolyó események fölfelé vezető lépcső az emberiség örök vándorútján. Mindenkor a maga igazolását keresi a történelemben s ha megtalálja, — természetesen az események meghamisítása nélkül! — akkor előbbre visz, akkor érdemes benne, érte dolgozni, diadalrajutását minden erőnkből elősegíteni.

Ha a mai világ kialakulásának történetét keressük, más szemmel kell néznünk a történelmet, mint ahogy megszoktuk. Hássuk, hogyan tárták eddig elénk az emberiség történetét!

Emberiség? Hát tanultunk mi valaha emberiségről? Annak munkájáról, küzdelméről, kiolódásáról, testi és lelki életéről?

Tanultunk hősökről, királyokról, harcokról, folytonos, véres harcokról, azok eredményeiről; tanultunk tudósokról, művészekről, prófétákról, de legkevesebbet arról, milyen hatással voltak ezek a királyok, hősök, tudósok, próféták, művészek az emberekre, a tömegre! Hogyan éltek az emberek, mit szenvedtek, míg a királyok diadalra vitték a sereget? Jutott-e szellemi gyönyörűség a tömegeknek, míg egy-egy uralkodó milliókat érő könyvtárakban lelte örömét? S a művészetek félisteneinek csak nevét is ismerte-e a dolgozó tömeg?

Tudunk-e róluk többet, míg az egyptomi gúlákat nézzük, mindeniknek fáraóját ismerve, — minthogy ő vágta és hordta a gúlákhoz a köveket? Pedig a munkában verejtéket hullató mai embernek inkább a gúlaépítő munkás az őse, mint a trónusán terpeszkedő fáraó. S erre ma reá *kell* eszmélni. Mert különben gyökértelennek érezzük magunkat s a gyökeret nem bocsátó lény elvész. Az egész történelemnek át kell ala-

AZ ÉN UJSÁGOM

KÉPES GYERMEKLAP

MEGJELEN MINDEN HÓNAP
1-ÉN, 10-ÉN ÉS 20-ÁN

Budapest, 1919. április 10. Előfizetési ára egész évre 20 korona. Félévre 10 korona. Negyedévre 5 korona. — Egyes szám 40 fillér. XXX. évfolyam 11. s.

Kinek ép a keze-lába
Álljon mind be a munkába

Vésd be a szivedbe mélyen:
Dolgos ember mind jól éljen!

JÓ PAJTÁS

XI. évfolyam 12. szám. Budapest, 1919 julius 1.

A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG KIADÁSA

A nyári szünet alatt havonta kétszer jelen meg. | Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, IV., Egyetem-utca 4. | Előfizetési ár: negyedévre 5 K. Egyes szám ára 60 fill.

K. KÖZGAZDÁSZATI INTÉZET KÖNYVTÁRA

Ne bántsd a fát!

Irta BENEDEK ELEK

Ne bántsd a fát, hisz ő is érez,
Szép gyöngén nyulj a leveléhez:
Ágát ne törd, lombját ne tépjed,
Hagyd annak, a mi: épnek, szépnek
Ne bántsd a fát!

Ő is anya, minden levelke
Egy-egy gyermek, gonddal nevelve;
És gyermek minden ágacskája,
Szeretettel tekints föl rája
Ne bántsd a fát!

Édes gyümölcsét vágyva-várod,
S mégis letépnéd a virágot?
Szegény virág, gyorsan elszárad,
S te bánkodol majd — késő bánat!
Ne bántsd a fát!

Megtépdelt fának nincs virága,
Mint a vak úgy néz a világba.
Oly bús a fa, a tördelt, tépett,
Mint anyád, ha elvesztne téged —
Ne bántsd a fát!

Falombja közt viharba', vészbe'
Lam, meg se ring madárka fészke;
Fáradt ha vagy, ledülsz alája,
S elszenderít madár danája
Ne bántsd a fát!

Mind, akik fákat ültetének,
Sírjukra szálljon hálaének:
Ásóval is költők valának,
Szép lombos fáról álmodának
Ne bántsd a fát!

I. ÉVFOLYAM 1919. MÁJUS 17. 9. SZÁM

BUKFENC

TRÉFÁS GYERMEKLAP

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

Felezzünk!

Ifjumunkások! Tanoncok!

Diákok!

A proletárság diktatúrája felszabaditott bennünket is. Nem vagyunk többé kizsakmányolt páriái a tőkének, a munkaadók henyélő osztályának. Nekünk is bele kell kapcsolódni a nemzetközi proletáriátus nagy felszabaditó harcába.

A mi fiatal lelkesedésünk, tudásvágyunk segitőtársa kell hogy legyen felnőtt munkástársainknak nagy küzdelmükben.

Evégből megalakitjuk a Szocialista Ifjumunkások Szövetségének szekszárdi csoportját.

Gyertek el mindnyájan a f. hó 6-án, azaz kedd délután 3 órakor a Munkásotthonban tartandó

nagy ifjumunkás gyülésre.

Mindnyájan ott legyetek!

Az egyhehivók.

Amely munkaadó megakadályozza a nála alkalmazott ifjumunkást a gyülésen való megjelenésben, az a proletárság szigoru diktatúrájával találja szemben magát.

Meghívó a KIMSZ szekszárdi csoportjának alakuló gyűlésére

Felhivás!

1. **Az összes munkaadó elvtársakat és ifjumunkásokat foglalkoztató üzemeket** felhivjuk, hogy igényeiket az Országos Ifjumunkás Szövetség pápai csoportjával (Petőfi-utca 13. I. e. 5. d. u. 6—8.) közöljék és tudtunk nélkül egy ifjumunkás elvtársat se alkalmazzanak.

2. **Az összes ifjumunkás elvtársakat** felhivjuk, hogy saját érdekükben haladéktalanul iratkozzanak be az Országos Ifjumunkás Szövetség pápai csoportjába.

Az I. O. SZ. pápai csoportja vezetősége.

A KIMSZ (IOSZ) pápai csoportjának felhivása a munkaadókhoz

VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

Ifjumunkások! Diákok!

A forradalom előtti régi világ rendje kinai fallal zárt el benneteket azoktól a testvéreitektől, akik nálatok nyomorultabban éltek és akiknek a kizsákmányolása árán jutottatok ti jóléthez, nyugalomhoz: testi és szellemi javakhoz. Ti az ő szenvedéseikről nem is tudtatok. De nem tudtátok azt sem, hogy akit ti talán megvetően „tanonc"-nak mondtatok, épen olyan gondolkozó, okos emberi lény, mint ti vagytok, épen ugy megérdemli a jólétet, kényelmet, szórakozást, tanulást. A tanoncok, az „ifju proletárok" öntudatos, lelkes harcosai voltak a forradalomnak és épen olyan öntudatos, komoly, tanuló és tanult munkásai lesznek az uj társadalomnak. Tanuljatok tőlük férfias erőt, elszántságot és fegyelmet, mert ők voltak az uj, boldogabb rend áldozatkész harcosai. A forradalom elsöpörte a válaszfalakat testi és szellemi munkás közt, lépjetek testvéri szövetségre, erősitsétek egymást. Az Ifjumunkások Országos Szövetsége legyen a dolgozók testvériségének jelképe, az egész világ proletariátusának a szeme rajtatok függ, ti fogjátok megépiteni az uj rendet. Tanuljatok egymástól és egymással! Nektek is meg kell tudnotok azt, hogy ugy megváltozott a világ képe, mint még sohasem. Egyetlen vágyunk a nemzetközi világforradalom, a dolgozók, a kizsákmányoltak felszabadulása. Tanuljátok meg, hogy ilyen szabadságharc nem volt még sohasem! Amig proletártestvereitek vérén és verejtékén hizott a burzsoázia, a ti fejeteket is teletömték mindeféle ócska lommal. Söpörjetek ki mindent és tanuljátok meg a társadalom és természet törvényeit, az igazi erkölcsnek a parancsait, amit meghamisitottak lelketlen kufárok, hogy ti ne lássátok testvéreitek szenvedéseit. De most már nem kell szenvedést látnotok. Most mindnyájan egyenlők vagytok. Szövetkezzetek egymással ti, a jövő munkásai és segitsetek a világ összes kizsákmányoltjainak a szövetségét megteremteni. Üdvözlünk benneteket az Ifjumunkások Országos Szövetségében!

„Üdvözlünk benneteket az Ifjúmunkások Országos Szövetségében!"
A kommunista ifjúsági szövetség felhívása a diákokhoz

Főiskolai hallgatók! Elvtársak!

A közoktatásügyi népbiztosság 67170/1919. számu rendelete értelmében a

Szocialista Diákok Szervezete

a következőket közli:

A szocialista diákok szervezetének kebelében megalakult szakosztályok, mint szellemi ifjumunkások a megfelelő szakszervezetekhez mint

autonom ifjumunkás csoportok

csatlakoznak és a szakszervezeti vezetőségben a tagok számaránya szerint vesznek részt (pl. a műegyetemi szakosztály az alkalmazott mérnökök országos szövetségéhez).

A szellemi ifjumunkásság mindennemü ügyeit a népbiztosság kebelében alakult **diák-szociális ügyosztályba** kinevezett politikai megbizott intézi. (Hold-utca 16. IV. 51.)

A Szocialista Diákok Szervezete

mint a **szellemi ifjumunkásság** kulturális ügyeinek **központi szerve** a szellemi ifjumunkásság összes ügyeit a diákszociális ügyosztálylyal karöltve fogja a jövőben is vezetni.

Mindennemü felvilágositást ad a

Szocialista Diákok Szervezete
Károly-körut 1. I. emelet.

1147. „Pax"-nyomda r.-t. Telefon 125—96.

A Szocialista Diákok Szervezetének közleménye az egyetemi és főiskolai hallgatók szervezkedésének módozatairól

II/270/1919/1491

Világ proletárjai egyesüljetek!

Az Ifjumunkások Országos Szövetsége május 1-i felvonulásának és ünnepélyének programmja:

DÉLELŐTT:

Az egyes kerületi és környékbeli csoportok saját helyiségük előtt találkoznak, ahonnan a saját kerületük munkás és katonatanácsa által rendezendő felvonuláshoz csatlakoznak. Az egyes iskolák tanulói szintén a kerületi menetekbe tartoznak. Egységes ifjumunkás és diákfelvonulás **nem lesz.** Az ifjumunkások zöme az Üllői-uti FTC sporttelepre vonul, a pályára be nem férők, a Hungaria-uti MTK pályán helyeztetnek el.

DÉLUTÁN:

Az I. O. SZ. által az FTC pályán rendezett délutáni ünnepély programmja kezdete pont 4 órakor.

Az ünnepély programmja:

1. **Internacionale.** Előadja a monstre diák zenekar.
2. **Ünnepi szónoklatokat** tartanak: *Boross F. László, Bergmann Géza, Feldmann Ferenc, Glasner Sándor, Jakab József, Kázmér József, Laufer Mihály, Lengyel József* és *Sándor György* elvtársak.
3. **Az ifju színész szakosztály szinpadi előadása.**
4. **Dienes Valéria** orchestikai iskola táncelőadása:
   a) *Spártai torna*, korhü jelmezben
   b) Kósa György: *Örömtánc* (némajáték jelenet).
6. **A vörös hadsereg zenekarának hangversenye.**
7. **Athletikai versenyek.** Rendezi a központi sportbizottság mely nevezéseket elfogad.

Május 1-én a közvetlen utasitásokat az „I. O. SZ. RENDEZŐ" karszalaggal ellátott elvtársak adják.

Phöbus nyomda Kötvös-utca 31. Tel. 133-90.

A budapesti május elseji ünnepség ifjúsági programja

1919. május 1. Budapest
Futóverseny indítása az Andrássy út és a Vilmos császár út sarkánál (ma: Népköztársaság útja és Bajcsy-Zsilinszky út sarok)

Budapesti középiskolások utcai könyvárusítása

MEGHIVÓ

A IV. ORSZÁGOS IFJUMUNKÁS KONGRESSZUSRA

Az Ifjumunkások Országos Szövetsége junius hó 20., 21. és 22-én kongresszust tart a következő napirenddel:

1. nap:

1. Internationale.
2. *Kun Béla* népbiztos elvtárs megnyitója.
3. Bizottságok választása.
4. Jelentések:
   a) titkári jelentés *(Kázmér József)*;
   b) pénztári jelentés;
   c) könyvtári jelentés;
   d) ellenőrző bizottsági jelentés.
5. Az általános politikai helyzet és az ifjumunkások *(Balog László)*.
6. A Szövetség uj programmja *(Rothbart Irma)*.

2. nap:

1. Vidéki mozgalom *(Rudas Béla)*.
2. Diákügyek *(Feldmann Pál)*.
3. Szervezeti szabályzat módositása *(Kázmér József)*.
4. Uj vezetőség választása.

3. nap:

1. Oktatás:
   a) szakoktatás *(Lékai János)*;
   b) szabadoktatás *(Rothbart Irma)*.
2. Ifjumunkás jóléti és egészségügy *(Rudas Béla)*.
3. Nemzetközi mozgalom *(Moór Zoltán)*.
4. Inditványok.
5. Választás eredményének kihirdetese.
6. Elnöki zárszó.

Inditványok junius 14-ig terjesztendők be.

A közgyülés folyamán inditványok csak 25 aláirással nyujthatók be.

Minden csoport ezer tagig 2 taggal, ezenfelül ötszázanként még egy-egy taggal képviseltetni magát. Diákalosztályok egy tagot, ha vezetőségüknek legalább fele fizikai ifjumunkás, ugy még egy fizikai ifjumunkás tagot küldenek. A kiküldöttek nevei, lakásuk junius 14-ig a központba beküldendők.

A kiküldötteknek 19-én Budapestre kell érkezni. Elszállásolásuk és ellátásuk végett azonnal jelentkezzenek a Városligeti fasor 38. sz. alatti otthonban. Az ellátás megkönnyitése végett mindenki a lehetőséghez képest hozzon magával élelmiszert.

Ifjumunkások Országos Szövetsége
Budapest, VIII., Eszterházy-utca 30.

Meghivó a KIMSZ első kongresszusára

MEGHÍVOTT VENDÉGEK A KIMSZ ELSŐ KONGRESSZUSÁN

Kun Béla külügyi
és hadügyi népbiztos

Lukács György
közoktatásügyi
népbiztos

Hevesi Gyula, a
szociális termelés
népbiztosa

Bokányi Dezső
munkaügyi és népjóléti
népbiztos

Wojticzky Gyula,
a forradalmi
ifjúmunkásmozgalom
veteránja

Lazar Vukičević,
a délszláv
internacionalisták
szekciójának vezetője

Ülésezik a KIMSZ első kongresszusa a budapesti Új Városházán

Ifjumunkások! Elvtársak!

Az egész világ elnyomói és megalkuvói, akik évszázadokig kizsákmányolták testvéreiteket, összeálltak, hogy egyöntetű cselekvésükkel elpusztítsák a munka hazáját: Szoviet-Oroszországot és Tanács-Magyarországot. A cseh és tót öntudatlan proletáritust, a román kizsákmányoltakat a szibériai parasztokat haitja előre a profit-hajhászó kapitalizmus ellenetek. De összeáll a forradalmi proletariátus, ujraéled a nemzetközi együvétartozás érzése, az egész világ munkássága készül arra, hogy forradalmi cselekvésével kivivja a munkások, katonák és földmuvesszegények diktaturáját.

Az Ifjumunkás Internacionále junius 25-ére seregszemlére hiv benneteket, mutassátok meg tömegeitekkel minden kizsákmányolónak és megalkuvónak, hogy az ifju proletariátus átérzi történelmi hivatását és belátia, hogy megváltásának, az emberré levésének, a szocializmus megvalósitásának egyetlen utja a forradalmi proletártömegek diktaturája.

Junius 25-én délután 5 órakor a Muzeum-kertben

az ifjumunkásság a nemzetközi ellenforradalom és Internacionále napirenddel

ifjumunkás-gyülést tartunk.

Ifjumunkások! Elvtársak!

Barátoknak, tömegakaratoknak minden megnyilvánulása forradalmi cselekedet. Megmutatia azoknak, akik a régi rend visszaállitására gondolnak, akik a nemzetközi ellenforradalom győzelmében reménykednek, hogy hiába szorongatnak, hiába akarnak bennünket megfojtani: a proletárdiktaturán át a kommunizmusért való küzdelem akarata szilárd bennünk, s nem fogiák kiölni belőlünk soha!

Ifjumunkások! Elvtársak! Jertek el mindannyian, hogy megmutassátok a harmadik, igazi Internacionálehoz való tartozástokat!

Eljen a nemzetközi proletár-forradalom!
Eljen a III. Internacionále!
Eljen a kommunista ifjumunkás Internacionále!

Elvtársi üdvözlettel

a Kommunista Ifjumunkások Magyarországi Szövetsége.

Meghívó a KIMSZ budapesti antiimperialista nagygyűlésére

Ifjumunkások! Elvtársak!

A moszkvai III. internacionale felhivására az egész világ ifjumunkássága tüntetést rendez junius 25-én az entente gyalázatos támadásai, a magyarországi és oroszországi Tanácsköztársaságok vérbefojtása ellen. A Kommunista Ifjumunkások Magyarországi Szövetsége kecskeméti helyi csoportja

junius hó 25-án, délután 5 órakor az „Iparos Otthon" nagytermében

nagygyűlést tart.

A nagygyülés napirendje:

1. **A nemzetközi mozgalom.**
2. **Az entente támadása a Tanácsköztársaságok ellen.**

A „Szakszervezeti Tanács" határozata alapján az összes ifjumunkások részére szerdán déli 12 órától munkaszünet van. Ezen határozat megszegői forradalmi törvényszék elé kerülnek.

Felszólitjuk valamennyi elvtársnőt és elvtársat, — ugy a szervezett, mint a szervezetlen fizikai és szellemi (középiskolai tanuló) ifjumunkásokat — hogy szerdán délután 4 órakor jelenjenek meg az „Iparos Otthon" nagytermében annál is inkább, mivel ellenkező esetben a szervezetből kizáratnak.

A nagygyülés után a fizikai és szellemi ifjumunkások együttes taggyülése lesz, melyen a IV. Országos Ifjumunkás Kongresszusról visszatért kiküldöttek beszámolót tartanak. Ugyanekkor kapja meg mindenki a tagsági igazolványát és az összes eddigi esedékes „Az Ifju Proletár" cimü lapot.

Kommunista Ifjumunkások Magyarországi Szövetsége
kecskeméti helyi csoportja fizikai és szellemi intéző bizottsága.

A KIMSZ kecskeméti csoportjának meghívója az antiimperialista tiltakozó nagygyűlésére

Ifjumunkások! Elvtársak!

A vörös katonák á harctéren végzik legszentebb kötelessségüket. De hiába áldozzák vérüket értetek, ha nem segititek őket harcaikban. Minden erőnk megfeszitésével kell most dolgoznunk.

Ellenforradalmár az, aki a mühelyben nem végzi kötelességét!

Vissza kell állitani a munkafegyelmet!

Őrködjetek ti, hogy rendbontó, rakoncátlankodó, a forradalom ügyét elárulo ifju proletár soraitok között ne legyen!

Nem kommunista az, aki a mühelyben rendetlenkedik, haszontalankodik.

Dolgozzatok, mert a munka menti meg a proletárhazát!

Dolgozzatok, mert ami a vörös katona markában a fegyver, az a mi kezünkben a szerszám!

Dolgozzatok! Dolgozzatok! Dolgozzatok!

A KIMSZ röpirata a munkafegyelem megszilárditásának jelentőségéről

Világ proletárjai egyesüljetek!

Ifjumunkások! Diáktestvéreink!

A proletárállam nem tesz különbséget testi és szellemi munkás közt, a proletárállamnak mindenki egyszerű munkása. De igenis megkülömbözteti a jó munkást a rossz munkástól. Jó munkás azonban csak az lehet, akinek munkájához tehetsége, kedve van. Eddig a testi munkást lenézték, megvetették, ostobának tartották, pedig testi munkát az vállalt, akinek nem volt pénze tanulni és nem az, akinek nem volt esze hozzá. A testi munkához épen ugy kell a jó fej, mint a szellemi munkához, a testi munka épen ugy hasznára van proletártestvéreinknek, mint a fejmunka. A tőkés társadalom hazugsága miatt sok diákot odakötöttek az iskola padjához, akinek a műhely tetszett, vagy a szabadban való mozgás és ahelyett, hogy derék testi munkást neveltek volna belőle, rossz szellemi munkást faragtak nagynehezen.

Ifjumunkások! Diáktestvéreink!

Akinek kedve van a szellemi munkáspályát felcserélni a testi munkáséval, jelentkezzék 2 héten belül az I. O. Sz. központjánál: Teréz-körut 7. szám alatt. Minden d. u. lehet jelentkezni.

A dolgozók társadalmában nincs szükség a kedvetlen, rosszul képzett munkásra.

Válasszatok, mit akartok tanulni!

Szeptemberben már oda kerültök, ahová akartok.

Jöjjön el a lelkiismeretes, komoly munka ideje.

Akarjatok jó munkásai lenni a proletárállamnak.

A KIMSZ röpirata fizikai munkára ösztönzi a diákokat

MEGHIVÓ.

A Kommunista Ifjumunkások Magyarországi Szövetsége 1919. évi julius hó 20-án, vasárnap a Zugligetben, a Disznófő fölött egész napon nagyszabásu

Monstre-ünnepélyt

rendez az összes budapesti és környékbeli csoportok bevonásával, melyre minden ifjumunkást ezennel meghiv a

KÖZPONTI SPORTVEZETŐSÉG.

MŰSOR:

REGGEL

9 óra: M. I. M. O. Sz. és Ifjumunkások zenekara.

½10 óra: Dalárda.

10 óra: 100 méteres sikfutás.

10 óra 10 p.: 400 m.-es sikfutás.

½11 óra: 800 méteres sikfutás.

½12 óra: 2000 méteres sikfutás.

Déli 12 órától 1-ig: Ebéd.

DÉLUTÁN

½2 óra: Dalárda.

2 ó. 10 p.: Kötélhuzás.

½3-tól 3-ig: 5x400 m-es staféta.

3 ó. 10 p: 5x50 m.-es staféta, női.

½4 ó: Szabad szinpad (Munkások Irodalmi és Müvészeti Országos Szövetsége).

½5 óra: Zsákfutás.

5 óra 45 perc: Bögretörés.

6 óra: Sulydobás.

½7 óra: Dalárda.

7 óra: Indulás visszafelé.

Műsor dijmentes. Belépődij nincs. Villamosról a vezetőség gondoskodni fog. Élelmet mindenki hozzon magával, mivel nem áll módunkban élelmet adni, viszont a vendéglős sem tud beszerezni.

A KIMSZ budapesti monstre kirándulásának műsoros meghivója

6

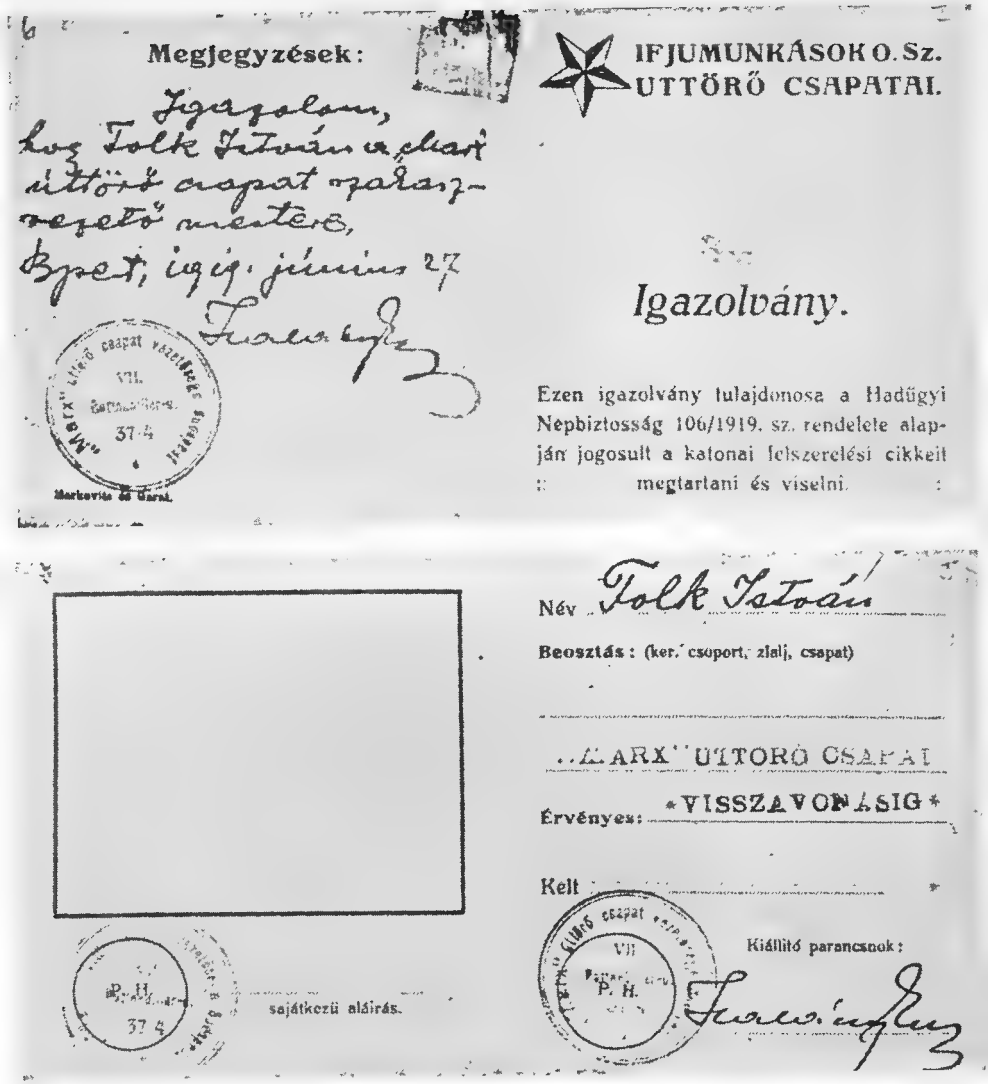

Megjegyzések:

Igazolom,
hogy Tolk István a „Marx"
úttörő csapat szakasz-
vezető mestere,
Bpest, igig. június 27

[illegible]

„Marx" úttörő csapat vezetőségé ... VII. ... 37-4

Markovits és Marsi.

IFJUMUNKÁSOK O. Sz. UTTÖRŐ CSAPATAI.

Igazolvány.

Ezen igazolvány tulajdonosa a Hadügyi Népbiztosság 106/1919. sz. rendelete alapján jogosult a katonai felszerelési cikkeit megtartani és viselni.

Név Tolk István

Beosztás: (ker. csoport, zlalj, csapat)

„MARX" ÚTTÖRŐ CSAPAT

Érvényes: *VISSZAVONÁSIG*

Kelt

P. H. 37-4

sajátkezű aláírás.

„Marx" úttörő csapat vezetőségé ... VII ... P. H.

Kiállító parancsnok:

[illegible]

Az ifjúsági szövetség úttörőcsapatainak igazolványa

Fiatal vöröskatonák

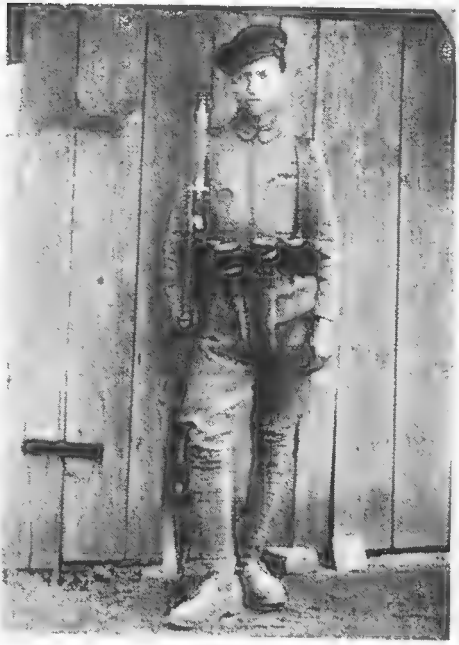

Horváth Imre 17 éves
1956-ban a Magyar
Népköztársaság külügyminisztere

Weisinger Mihály 19 éves
1947 49-ben a Globus
konzervgyár igazgatója

Szeretteiktől búcsúzó vöröskatonák

A frontra induló vöröskatonák

Legalul a 20 éves Kiss Hugó, a harmincas évek elején a KMP KB tagja

Szamuely Tibor hadügyi népbiztoshelyettes és Vágó Béla belügyi népbiztos, az I. hadtest parancsnoka csapatszemlét tart

Menetelő vörös újoncszázad

Fiatal vörös lövészek

Fiatal vörös géppuskások tüzelőállásban

A magyar Vörös Hadsereg egyik páncélvonata

Fogatolt tüzérség

A magyar Vörös Hadsereg egyik hidroplánja Budapest légterében

A magyar Vörös Hadsereg őrnaszádjai a Dunán

A magyar Vörös Hadsereg matrózai a budapesti május elsejei felvonuláson

A Debrecen védelmében hősi halált halt 26 éves Leo Rothziegel, a magyar Vörös Hadseregben harcoló osztrák önkéntesek parancsnoka

A Magyarországi Tanácsköztársaság védelmére kelt osztrák internacionalisták egyik csoportja

1919. április
A vöröskatonai parancsnokképző tanfolyam épületének (korábban Ludovika Akadémia) homlokzatáról eltávolítják a feliratot

1919. június 24.
Az ellenforradalmi zendülésben részt vevő kadettok a volt Ludovika Akadémia ablakaiból lövik a vörös újoncszázad katonáit. (Egykori rajz)

A budapesti ellenforradalmi zendülés leverése során hősi halált halt fiatal vöröskatonák és vörösőrök utolsó útja

Lenin által a „Lenin-fiúk"-nak ajándékozott érme. „Adja át a fiaimnak" – mondta Lenin a Moszkvában tartózkodó Szamuely Tibornak

1919. június 24. Budapest
A Szovjetházat védő „Lenin-fiúk" egyike

A „Lenin-fiúk" egyik osztaga

Kun Béla a hűvösvölgyi katonai főreáliskola július 12-i ünnepségén

Program: Indulás reggel *7 órakor* az összes csoportok helyiségéből. A VII. kerületi I. csoport *hat órakor* indul.

A hűvösvölgyi Nagyréten futballmérkőzések az összes csoportok részére. *Atlétikai versenyek:* 100 és 800 méteres síkfutás, távolugrás, súlydobás kezdőknek, 5000 méteres nyílt verseny. *Birkózás.* Nevezési díj 20 fillér személyenként, nevezés a helyszínen. 100 m-es női síkfutás. Tiszteletdíjak, tréfás sportversenyek, társasjátékok, szabad színpad stb. stb.

A Széna térről külön villamosok állnak az elvtársak rendelkezésére. A végállomáson rendezők várják a vendégeket. *Élelmet mindenki hozzon magával.* Részvételi jegy ára ifjúmunkásoknak 60 fillér, felnőtt munkásoknak 1 korona 20 fillér.

Rossz idő esetén másnap, hétfőn tartatik meg a kirándulás.

Jegyek a helyszínen is kaphatók.

A központi vezetőség felkéri a csoportvezetőket, akik a kirándulásra jegyeket kaptak ki, legkésőbb vasárnapig *számoljanak el.*

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20. 7. o. *Kirándulás a Hűvösvölgybe* (Sport rovat)

178.

1919. április 21.
A Vörös Újság híradása a Szocialista Diákok Szervezetének irodalmi estjéről

A Szocialista Diákok Szervezetének rendezésében hétfőn este fél hét órakor, a Központi Egyetem kupolatermében *Székely* János elvtárs előadást tart *Az irodalom szerepe a kommunista társadalomban* címen. Az előadás illusztrálására K. (Kassák Lajosné) Simon Jolán színművésznő ad elő a Ma költőitől. Belépődíj nincs. Mindenkit szívesen látnak.

Vörös Újság, 1919. április 15. 7. o. *Az irodalom szerepéről a kommunista társadalomban* (Kommunista kultúra rovat)

179.

1919. április 22.
Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ-csoportok előadássorozatának megindulásáról

Április 22-én minden csoportban megkezdtük az előadásokat. Nyomdai nehézségek miatt az előadások programját egyelőre csak az előadóknak és a csoportok vezetőinek tudjuk megküldeni. Felhívjuk az elvtársakat, hogy szorgalmasan látogassák előadásainkat, mert most itt van az alkalom, hogy az elvtársak eddig soha nem látott nagyarányú tanító mozgalomban véve részt, ugyanolyan okosak, ugyanolyan műveltek legyenek, mint a régi rendszer felső burzsoáziájának gyermekei.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27. 6. o. *Április 22-én...* (A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának hivatalos közleményei rovat)

180.

1919. április 22.
A kiskunhalasi ifjúmunkások helyiségkérelme a Munkástanács Intéző Bizottságának ülésén

Az Intéző Bizottságnak 1919. évi április hó 22-én tartott üléséről

...24. Tárgyaltatott az ifjúmunkások kérelme, hogy szakszervezetük részére helyet kapjanak.

A kérelem elintézés végett a párttitkársághoz áttétetik...

Bács-Kiskun megyei Levéltár. XVI. 7. Kiskunhalas v. MKF Tanácsa Intéző Biz. jkv. 17. l. 1919. ápr. 22-i ülés

181.

1919. április 22.
Az Ifjú Proletár tudósítása
a KIMSZ kaposvári csoportjának
alakuló nagygyűléséről

Somogy megye ifjúmunkássága szintén szervezkedik a munkaadók kizsákmányolása ellen. A munkaadók Somogyban sem várták diadalkapuval a 6 órai munkaidőt, és egyhangúlag kimondták, hogy inasaikat elbocsátják. Erre a kizsákmányolókhoz méltó eljárásra a somogyi ifjúmunkások azzal feleltek, hogy sorra megalakították helyi csoportjaikat, és csatlakoztak az IOSZ-hoz. *A kaposvári alakuló gyűlésen 600 ifjúmunkás és ifjúmunkásnő* vett részt. Az IOSZ részéről Rákos, Friedmann Ilona és Friedbauer beszéltek. Ezután a vármegyeháza elé vonultak, ahol *Latinca* Sándor direktóriumi tag és *Vajtó* kultúrnépbiztos elvtársak mondtak lelkesítő beszédeket. A csoport vezetősége: Elnök: Boskovic Viktor, Tevely Lajos, jegyző: Horváth Lajos, Pénztáros: Györek Lajos, ellenőrök: Gréber Gyula, Reichard J., bizalmi választmány: Somogyvári József, Vas György, Zsobrák Károly, Neubauer G., Abert Anna, Szakál F.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 18. 8. o. *Somogy megye ifjúmunkássága*... (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

182.

1919. április 25.
Az Ifjú Proletár a TTE Budai Csoportja
ifjúmunkásosztálya tevékenységéről

A Természetbarátok Munkás Turistaegyesülete Budai Csoportjának ifjúmunkásosztálya 1919. április 25-én megalakult. Az ifjúmunkások nagy számmal jelentkeznek felvételre, a legutóbbi kiránduláson ötvenen vettek részt. Az osztály vezetősége szívesen látja azon ifjúmunkás elvtársakat, akik érdeklődnek a természet, a turisztika iránt. Tagértekezlet minden csütörtökön este 6–8-ig, III. Kiskorona u. (polgári iskola) helyiségében van.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 8. 8. o. *A Természetbarátok Munkás Turistaegyesülete Budai Csoportjának ifjúmunkásosztálya*... (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

183.

1919. április 26.
A győri Testvériség tudósítása az ifjúmunkásoknak a közművelődési osztály hatáskörébe való áthelyezéséről

Az ifjúmunkások eddig a szakszervezeti tanács keretében helyezkedtek el. A kormányzótanács rendelete értelmében az ifjúmunkások nem tartoznak többé a szakszervezetek közé, hanem a közművelődési osztály intézési körébe lettek utalva.

Testvériség (Győr), 1919. április 26. 4. o. *Az ifjúmunkások kiváltak a szakszervezetekből* (Hírek rovat)

184.

1919. április 26.
Lukács György közoktatásügyi népbiztos nyilatkozata az egyetemi és főiskolai diák-direktóriumok feloszlatásáról

A Közoktatásügyi Népbiztossághoz ismételt indokolt panaszok érkeznek az egyes egyetemeken és főiskolákon a proletárdiktatúra kikiáltása óta működő úgynevezett direktóriumok (szocialista diákok bizalmi testülete) ellen.

A félreértések és visszaélések megszüntetése végett a népbiztosság ezeknek a direktóriumoknak (például műegyetemi direktórium), úgyszintén a szocialista diákok szervezetének intézkedési jogkörét minden irányban felfüggeszti. A főiskolai és egyetemi hallgatók a jövőben kulturális és tanulmányi érdekeik istápolására az anyaszakszervezetekben fognak tömörülni, mint az egyes szakszervezetek ifjúmunkás csoportjai. (Például a medikusok az orvosok szakszervezetében.) Addig, amíg ezek a főiskolai ifjúmunkáscsoportok szervezeti vezetőségüket a rövid időn belül megjelenő rendeletben lefektetendő elvek szerint szabályszerűen meg nem választják, minden diákokat érdeklő ügyben a népbiztosságban működő diákszociális ügyosztály intézkedik. Felvilágosításokat az ügyosztály politikai megbízottja ad. (Egyelőre V. Hold utca 16., IV. emelet 50. szám. Közoktatásügyi Népbiztosság, 95. telefon mellékállomás, délelőtt 11–1 óra között.)

Budapest, 1919. április 26-án.

Lukács György
közoktatásügyi népbiztos

Fáklya, 1919. április 27. 5. o. *A közoktatásügyi népbiztos a szocialista diákok szervezetének feloszlatásáról* (Közoktatás rovat)

185.

1919. április 29.
A Testvériség tudósítása
a győri KIMSZ-csoport taggyűléséről

A fizikai és szellemi ifjúmunkások kedden tartották meg az első összgyűlést a felsőbb leányiskola tornatermében. A gyűlést Klein Pál alelnök elvtárs nyitotta meg, üdvözölvén a megjelenteket. Utána Rózsai elvtárs budapesti kiküldött emelkedett szólásra, aki ismertette mindazt, amit a proletárdiktatúra kikiáltása óta az ifjúmunkások élvezhetnek. Beszéde végén tanulásra és kitartásra buzdította az ifjúmunkásokat. Raab budapesti kiküldött elvtárs örömmel emlékezett meg a forradalomról, majd a társadalmi alakulatról beszélt, és a régi rendszer hibáit ostorozta. Ezután következett a pénztárjelentés és a jegyzőkönyv felolvasása, melyek után a következő vezetőséget erősítették meg tisztségében: alelnök: Heszky E. (női fels.keresk.) I. titkár: Kreusz J. (főreál) II. titkár: Apáthy I. (női fels.keresk.) I. pénztáros: Rosta L. (felső keresk.) II. pénztáros: Mautschka (fa- és fémipar) ellenőrök: Lunzer S. (keresk. szaktanf.) és Glücksmann A. (főreál) számfejtők: Kertész Gy. (felső keresk.) Kardos E. (női fels. keresk.) és Goldsand F. (főreál) könyvtáros: Bánki Ö. (főreál) háznagy: Klein I. (főreál) A gyűlés végén még Berán és Kardos elvtársak beszéltek a nemzetközi eszperantó nyelv jelentőségéről.

Testvériség (Győr), 1919. május 3. o. *Az ifjúmunkások összgyűlése*

186.

1919. április
Az Ifjú Proletár tudósítása
a KIMSZ szervezeti fejlődéséről

...*Nagykőrösön* nagy érdeklődés mellett alakították meg az IOSZ csoportját. A következő elvtársakat választották meg: elnök: Lackenbacher József, jegyző Bötkös Ferenc, pénztáros Győri Péter, ellenőrök Barjasz Ferenc és Bötkös Károly.

Békéscsabán Telegdi Pál elvtárs ismertette a szervezkedés fontosságát.

Utána Schwimmer elvtárs szólalt fel s kimondták, hogy csatlakoznak az IOSZ-hoz.

Sátoraljaújhelyen Weinberger elvtárs tartott előadást a tanácskormány céljairól. Utána a vezetőséget újraválasztották: elnök Lévay Andor, alelnök Hartenstein László, pénztáros Spenik Ferenc, jegyző Graga Viktor, ellenőr Deucsmann József és Pozsiki József lett.

Szerencsen is megalakult az Ifjúmunkások Szövetségének csoportja, Vig Farkas tanító elvtársunk vezetése mellett.

Cegléd ifjúmunkássága április 3-án tartott gyűlésén megalakította a helyi csoportot. A központ részéről Haberland Lajos elvtárs ismertette a Tanácsköztársaság céljait és az ifjúmunkás szervezkedés szükségességét. Az ottani tanonciskola igazgatója lelkes szavakkal ecsetelte a tanítóság együttérzését és rokonszenvét, majd a következő vezetőséget választották meg egyhangúlag: elnök: Szereczky, II. elnök: Kiss József, titkárok: Szabó József és Nagy Kálmán, pénztáros: Farkas Elek. Könyvtárosok: Farkas Ferenc és Jakab István, háznagyok: Farkas Sándor és Virág Pál. Ellenőrök: Sztrapkó, Juhász Ferenc és Király Vilmos.

Gödöllőn is újraválasztották a vezetőséget, mert úgy látták, hogy a mai időkben forradalmibb vezetőség kell, mint a múltban volt. Elnök: Bárdi Ferenc, alelnök: Halász László, titkár: Gyulai Benő. Pénztáros: Paulovits Antal, Sebő Lajos, könyvtáros: Spitcz Gyula és Szekeres László lett.

Rákosszentmihályon is újraalakították a vezetőséget. Gabbjon Márton elnök, Gattyán József titkár, Kollek Gyula pénztáros, Kurecz Ferenc, Heinrik Mihály könyvtáros, Braun Sándor, Ferenczi Kálmán ellenőr, Panzák elvtárs gazdász lett. A taggyűlésen kb. 80-an iratkoztak be.

Győrött az ifjúmunkások nagysikerű kabarét rendeztek saját könyvtáruk alapja javára...

...*Pestújhelyen* is megalakították az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportját. Az alakuló értekezleten vezetőséget is választottak, amelynek tagjai a következő elvtársak lettek: Bánki Ferenc elnök, Molnár János alelnök, Schäffer Jenő titkár, Demeter Zsigmond pénztáros, Csillag J. jegyző, Arzéni J. könyvtáros, Bánki Károly és Veber Károly ellenőrök. Kovács L., Feldmann és Weisz elvtársak a sportügyeket intézik. A csoport helyisége Pestújhelyen, Gergely utcában levő Molnár-féle vendéglő különhelyiségében van.

Vácon jól sikerült értekezletet tartottak a szervezett ifjúmunkások. Az értekezletet Simrák Sándor elvtárs nyitotta meg, ezután Glasner Sándor központi kiküldött tartott előadást a proletárdiktatúráról, és egyben vázolta azokat az eredményeket, amelyeket ez alatt az idő alatt elértek az ifjúmunkások. Tóth Ferenc elvtárs szólott még a megjelentekhez az oktató bizottság részéről, és kérte az ifjúmunkásokat, hogy most már komolyan fogjanak hozzá a tanuláshoz, mert csakis a tanulás segítségével tudjuk megvédeni a kivívott

eredményeket. Az elnöklő elvtárs zárszava után az értekezlet lelkes hangulatban ért véget.

Nagytétényben április hó 16-án alakították meg az Ifjúmunkások Szövetségének helyi csoportját. A központ részéről *Kovács* Imre elvtárs jelent meg az alakuló értekezleten, aki ismertette a szervezkedés fontosságát és a szövetség céljait, ezután az értekezleten megjelentek vezetőséget választottak, amelynek tagjai a következő elvtársak lettek: Mátyási János elnök, Haszán Márton alelnök, Merkl István titkár, Grosz Lipót pénztáros, Eszner Antal és Spaller Ferenc ellenőrök. A csoport helyisége a Löwy-féle kastélyban van.

Nyírbátorban is megalakították az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportját, amelynek eddig már 100 tagja van.

Nagymaroson április hó 20-án alakították meg az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportját. A vezetőségbe a következő elvtársakat választották: Jeszenszky János elnök, Ritzl János alelnök, Bösz József titkár, Raszler József jegyző, Hoffmann Mihály pénztáros, Bajusz József könyvtáros, Zeller József háznagy, Neuburger István, Borovszky János ellenőrök. A csoport helyisége a Fő téren, a volt vásárcsarnokban van.

Nagykőrösön megalakult az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportja. Vezetőséget választottak, amelynek tagjai a következő elvtársak lettek: Lackenbacher József elnök, Győri Péter pénztáros, Bötkös Ferenc jegyző, Bötkös Károly és Sarkadi Lajos ellenőrök, Biczó László, Váradi Gyula, Molnár Ambrus, Berkovics Gyula és Faragó Ferenc választmányi tagok.*

Kiskunhalason április hó 14-én volt az alakuló értekezlet. Vezetőséget is választottak, amelynek a tagjai a következő elvtársak lettek: Fischer Árpád elnök, Baranyai Gyula alelnök, Berger Andor titkár, Kardos Pál pénztáros, Eiler István jegyző, Kerekes Lajos, Kuszka Antal ellenőrök, Szalay Balázs, Pallér Mihály, Modok István, Amlocz Antal, Jurics Károly, Rotter Ferenc választmányi tagok.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 13. 5–6. o. (Mozgalom rovat), április 27. 7–8. o. (A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának hivatalos közleményei rovat)

* A nagykőrösi vezetőség, az eredeti dokumentumban is az itt közölt kétféle változatban szerepel.

187.

1919. április 27.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának közleménye az ifjúmunkás vezetők politikai képzéséről

Ifjúmunkások részére, akik az ifjúmunkás-mozgalomban vezető részt vettek – s akik ismerik a marxi tanokat –, hetenkint két elméleti és három gyakorlati előadásból álló agitátorképzőt, szemináriumot tartunk 6 csoportban, egyenként 20–20 résztvevővel. Szükség esetén újabb jelenkezők részére a tanfolyamokat megismételjük. A résztvevőket a jelentkezők közül a csoport elnöke és szabadoktatási szervezője jelöli ki. Külön csoport van a középiskolai hallgatók részére. Részletes programot a résztvevők kapnak.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27. 6. o. *Agitátorképző szeminárium* (A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának hivatalos közleményei rovat)

188.

1919. május 1.
A kaposvári Ifjúmunkás szerkesztőségének felhívása a szegényparaszt ifjúsághoz

Földmíves ifjúmunkás testvérek!

Nem frázis többé, nem üres fecsegés, hogy mi testvérek vagyunk. A világ megváltozott, a munka most üli diadalát. A dolgozók testvérek, a herék pusztuljanak!

Ti, a földnek rabjai, éppoly munkások vagytok, mint mi, a tollnak szolgái, mi olyanok, mint a gépek páriái. Nincs köztünk különbség, mert egyformán dolgozunk, a Ti tenyeretek kérges, a mi kezünk tintás, az ipari munkásé kormos. Ledőlnek a válaszfalak, eltűnnek a különbségek, mert a munka mindenkit egyenlővé tesz, mindenkit a másik megbecsülésére tanít.

Értsetek meg minket, hisz mi éppolyan emberek vagyunk, mint Ti, legyen a mi szavunk egy kalapácsütés, egy zúgó, viharzó harangszó, mely dübörög, felráz benneteket a kábultságból, s beleránt a nagy idők forró árjába! Dózsa György utódai vagytok Ti, hát nem hat át benneteket a lángnak melegsége? Vagy tán a templom harangjától nem halljátok az igazi szót? Értsetek meg

bennünket, legyetek jó barátaink, mint ahogy mi megértünk benneteket nyomorult helyzetetekben, jöjjetek táborunkba, mert itt a helyetek, s itt tanulhattok, művelődhettek – emberek lehettek!

Földmíves proletárok! A diákok és kézimunkások már együtt dolgoznak, nincs számotokra másutt hely, emelkedjetek fel hát Ti is a mi eszméink magaslatára, honnan egy boldogabb, szebb élet tárul szemeitek elé!

A legalkalmasabb mód a közeledésünkre, ha Ti is olvassátok az Ifjúmunkást, mely megértő gonddal és szeretettel karolja fel az ifjú proletárok bajait, legyen az földmíves, iparos avagy diák.

Földmíves testvéreink! Fizessetek hát Ti is elő az ifjúmunkások lapjára, és terjesszétek azt teljes erőtökből!

Elvtársi üdvözlettel
az Ifjúmunkás szerkesztősége

Ifjúmunkás (Kaposvár), 1919. május 1. 12. o. *Földmíves ifjúmunkás testvérek!*

189.

1919. május 1.
A Magyar Alföld híradása a kecskeméti diákok május elsejei ünnepségének előkészületeiről

A tanítók és tanárok tegnapi értekezletén megbeszélték a tanulóifjúság részvételét a májusi felvonuláson. A tanulók hét órakor gyülekeznek az iskoláikban, onnan a Széchenyi térre vonulnak, s a rendezőség vezetése és felügyelete mellett részt vesznek a felvonuláson. Az iskolákban május elsejének jelentőségéről szerdán, az utolsó órán kell beszélni. A tegnapi értekezleten Halasi Andor, a kiváló író, a Közoktatásügyi Népbiztosság megbízottja is felszólalt, s tartalmas és közvetlen összefoglalást nyújtott az új világrendről, annak erkölcséről és irodalmáról. A kommunizmust az ésszerűség látószögéből nézte, s e szempontból mutatott rá az új rend alapjainak felépítésére. Színes s formában is ékes beszédét a nevelőmunkások szeretettel hallgatták.

Magyar Alföld, 1919. április 30. 3. o. *A tanulóifjúság a májusi ünnepen* (Napi hírek rovat)

190.

1919. május 1.
Az Ifjú Proletár tudósítása a Budapesten május elsején lezajlott ünnepségről

A szolgaságban átsenyvesedett szelíd lobogású májusok után, múlt héten a magyar proletariátus a hatalmas tettekre lendült munkásakaratnak s a kivirágzott proletáröntudatnak, a mi nagy emberi felszabadulásunknak ünnepét ülte meg. 1919. május 1-ének történelmi dátumán először éreztük az *igazi május* diadalmas boldogságát, amelyről annyi májuson fojtott lázongással álmodott a proletárjogtalanság s a proletárnyomor. Tegnap Budapest hatszázezer elnyomottja és kizsákmányoltja megváltását ünnepelte a tavaszi ég kupolája alatt, s gigászi tömegerejével hirdette mindeneknek, hogy a munka és igazság új világa rendíthetetlenül áll, és nincs emberi hatalom, amely ezeket a láncaitól szabadult tömegeket újra a kapitalizmus rabigájába hajthatná.

Üzenet volt ez a május elseje. A vörös szín tengerében úszó Budapest munkásszázezrei, a magyar proletariátus legjobbjai üzenték a kapitalista és imperialista hóhéroknak, hogy hitvány dőreség minden erőfeszítésük; a kommunizmus világa feltartóztathatatlan természeti törvényszerűség, amely elsöpör útjából minden kicsinyes és gonosz emberi mesterkedést. Jöhetnek új küzdelmek és szenvedések, de a mi szemünkben egy új örökkévalóság tüze ég, s a lelkünk elhivatottságának hite szilárdan tündököl, mint a tiszta acél. A győzelem, a jövő, az igazság a miénk, s mi valóra váltjuk a becsületesebb és nemesebb világot, amelynek alapjait itt lefektettük, valóra váltjuk mindenkivel és mindennel szemben, mert a mi lelkünk csak ebben lehet boldog és emelkedett, a mi számunkra nincs más világ, egyedül ez!

A tegnapi május égboltja még felhős volt, komor fellegek fedték el a nap tavaszi sugarát, de éreztük, hogy a felhők elvonulnak, s az éltető napfény még dúsan fogja ránk ontani melegségét. Tegnap még nem ünnepelhettünk a célhoz jutottak gondtalan biztonságával és derűs örömével. Még harcolni kell a magyar proletariátusnak, nagy és elszánt küzdelemben megvédenie a maga felszabadulását, hogy reánk köszönthessen a világ örök májusa. Akik tegnap a felvonulók végtelen sorait láttuk, hiszünk ennek az örök májusnak eljövetelében, mert hatszázezer proletártestvérünk grandiózus ünnepe a magyar proletárforradalom erős, dacos harci géniuszának halhatatlanságát hirdeti a világnak.

Emberemlékezet óta Budapest ilyen szépen még nem volt feldíszítve. Az utolsó évtizedek ünnepségei közül egyetlenegy sincs, amely egyáltalán csak összehasonlítható is volna a proletárállam májusi ünnepének fényével, pompájával és melegségével. A legkisebb mellékutca mindegyik házacskája csak-

úgy, mint a nagy körutak képe magán viselte az ünnepség hangulatát és külső díszét. Az egész Budapest részt vett május elsejének külső megünneplésében, és megható volt ma visszagondolni a magyar szocialisták első májusi ünnepeire, amelyeket a kapitalisták s az általuk dirigált hatóságok semmiképp sem akartak megtűrni. Milyen nagy út vezet a május elsejei munkaszünet tilalmától a mostani májusig, amikor kormányrendelet mondta ki az általános munkaszünetet, s hivatalosan ünneplik meg a proletariátus ünnepét.

A város díszítése azt mutatta, hogy ez a „hivatalos" ünnepélyrendezés méltó tud lenni a nap jelentőségének monumentalitásához. Vörös mezt öltött az egész város, és mindenfelé művészi vörös zászlódíszek, diadalkapuk, artisztikus emelvények, festői alkotások, allegorikus képek és a szocializmus nagyjainak szobrai jelezték a tiszteletet és áhítatot, amellyel e proletárváros vezetősége és népe a szabadságünnepre felkészült. Napok óta ezek a készülődések kötötték le az érdeklődés nagy részét. Fokozatosan egész vörösre változott az utcák képe, már-már több vörösre átfestett villamos is közlekedett, oldalán *Világ proletárjai, egyesüljetek!* nagybetűs felírással. Szerdán még egész éjjel folyt az utcákon a munka, vörös oszlopok, girlandok, díszítések, szobrok, diadalkapuk felállítása, és csütörtök reggelre a leggyönyörűbb vörös forradalmi kép köszöntötte a felvonuló proletárt.

Most *Garbai* Sándor elvtárs, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke érkezett meg, akit lelkes éljenzéssel fogadott az ifjúmunkásság. Az *Internacionálé* hangjai után *Garbai* elvtárs a következőket mondotta:

„A magyar proletariátus május elsejét a mai napon sokkal melegebben és öntudatosabban ünnepli meg, mint bármikor. Ez a május elseje bevezetője a proletariátus államának, a nagy világátalakulásnak, amelyben összeomlik a kapitalista osztályuralom szerkezete, és helyét felváltja a dolgozó milliók szabad akarata. Ezen a májuson a proletáröntudat mindenhol megdobban a szívekben. Nemcsak nálunk, de az egész világon érzik, hogy az elnyomást és kizsákmányolást meg kell szüntetni. Minden átalakulás nehézségekkel és vajúdásokkal jár, ez a társadalmi rend is nagy vajúdások, világáramlatok és felfordulások közben született, de az elvesztett háború után, amely a nagybirtok és a nagytőke háborúja volt, csak a szocializmus teremtheti újjá a világot. *Ha a kapitalizmus megmarad, akkor tíz esztendő múlva újból világháború lesz, mert a tőke természete, hogy háborúskodjék, hogy tömegeket pusztítson, leigázzon, raboljon, mert ebből kovácsolja millióit.*

A nemzetközi proletariátus az egész világon le fogja rázni az igát, hogy megteremtse a társadalmi köztulajdont és a proletariátus államhatalmát a proletárdiktatúrán keresztül az egész világon. A történelmi fejlődés eljuttatja az emberiséget, a dolgozó milliókat a felszabaduláshoz és boldogsághoz. Mi, magyar proletárok nem elnyomott osztály vagyunk többé. *Az eszme, nemcsak formában, de lényegében is ki fog alakulni*, s ma, amikor először ünnepeljük ebben az új köntösben május elsejét, azzal a gondolattal zárjuk le ezt a

napot, hogy közös akarattal, minden akadályon győzedelmeskedve, felépítjük a magunk új világát. Munkálkodjunk mindannyian azon, hogy a nemzetközi forradalom sikerrel alakítsa át a világot!"

Majd színielőadás és sportünnepély következett. Először májusi futóverseny volt. Azután az FTC birkózói szórakoztatták az ifjúmunkásokat. Végül a türelmetlenül várt futballverseny az FTC I. és FTC ifjúsági csoport I. között.

Az ünnepély végén az ifjúmunkások csoportokban vonultak a központ elé, ahonnan szétoszlottak egy felejthetetlen május elseje emlékével.

AZ ESTI KIVILÁGÍTÁS ÉS TŰZIJÁTÉK

Vörös május elsejére tündéri fényben gyulladtak ki a lámpaszemek. Este 9 óra tájban az esthomályba merült Gellérthegy citadellájáról felröppent az első petárda, valaki az ámuló tömegből azt mondta:

- Mondtam, hogy az éjszaka lesz az igazi!

Az egész budai oldal kísértetiesen piros volt: mintha vérbe mártották volna. A Habsburgok örök sötét palotáján kivilágított vörös ablakok beszéltek a nép fenségéről. Ahol eddig a reakció fészkelt biztos menedékben: a minisztériumokat, a hivatalokat a nemzetközi proletariátus vérvörös köntösébe öltöztették, ezzel is jelképezve, hogy ezen a diadalmas május elsején minden a miénk, véres májusok felszabadult rabszolgáié.

A Gellért-szobor, amely a mi nagy napunkon csak a vörös obeliszk támasztéka volt, vörös fáklyák fényében úszott. A fáklyák füstje misztikus komorsággal szállt a magasba, s olykor-olykor félhomályba burkolta a vörös obeliszket. Tömjénfüst szállt az ég felé (!), de nem az Úr fizetett szolgái áldoztak ott a bálványnak, a nép szolgái üzentek föl a nép kiharcolt dicsőségéről... Az Erzsébet-híd hatalmas boltívei mögül ezer meg ezer kíváncsi és rajongó proletártestvérünk gyönyörködött a fenséges látványban.

Olykor-olykor az ámulás és gyönyörködés moraja hallatszott, midőn a komor Citadella mélyéből lángoszlopok röpültek a magasba, tűzkígyók cikáztak a levegőben, csillagok gyúltak föl s hűltek ki szemünk láttára. Tűzgömbök robbantak, szikráztak piros, zöld, lila aranypernyéjé, hullócsillag hullott, tüzes üstökös porzott, s a tűzijáték cikázó villámai néha egy pillanatra nappali világosságot derítettek a budai és a pesti partra s a Duna lassan és csendesen hömpölygő hullámaira.

A pesti oldalon a Kereskedelmi Bank palotájáról a hatalmas, kivilágított Vörös ember emeli sújtó csapásra a kezét. Végig az egész pesti Duna-parton kivilágított házak vörös lángnyelvei hirdetik a proletárság ujjongó örömét az első diadalmas május eljövetelén. Valahonnan messziről két fényszóró vetíti

fényét az egyre sötétebb városra, s világos nappalt varázsol a homályos utcákon nyüzsgő emberáradat elé.

Késő éjjelig, amíg az éjfélig meghosszabbított záróra le nem telik, az utcán marad Budapest dolgozó népe. Mindenki érzi, hogy ezen az első diadalmas május elsején az utcán, annyi dicső küzdelem és gyászos áldozat színhelyén van a helye. Ma az utca szabad, az utca a népé, minden a dolgozó népé!

Tarka színek, piros-kék ruhás heroldok tűnnek fel az Andrássy úton, a moziválallatok munkásai jönnek. Élükön pompásan díszített hatos fogat, a kocsin hatalmas, több méter átmérőjű filmtekercs. Sárga, kék, piros, zöld szín keveredik egymásba, az ámulat moraja szalad végig a tömegen, de alig vonult el a mozisok díszmenete, új meglepetés jön: egy sereg biciklis rendező mögött a *húsipari munkások* vörös díszes, vörös szerszámos nagyszerű hatökrös fogata.

Jön a *MÁV gépgyár* menete, a munkások hömpölygő sorában óriási stráfszekerek döcögnek. Elöl egy gépmasina, aztán az áradatban egy alagútból kikanyarodó vasút tűnik fel, majd egy kis vasúti híd, teljesen kidolgozott részletekkel, utána gyönyörű színes kép: aratólányok festői népviseletben, sarlókkal kezükben hatalmas cséplőgépet kísérnek, a tetején a lengő kalászok közt csépelik az aranyló búzát.

Egy óra tájban a részletenként érkező *csepeli munkások* utolsó osztagai zárják be a menetet, vörös girlandok alatt haladnak, élükön egy bizalmi férfiú vörös köpönyegben, lovon.

A felvonulási menetnek ezzel vége szakadt, de még órák múltán is hatalmas tömeg lepte el az Andrássy utat. Késő délutánig ezernyi ezer ember hullámzott az Andrássy úton. A ligetből jövünk a város felé, de a tágas úttest és a gyalogjárók egész szélességében még sokkalta többen azok, akik a ligetbe igyekeztek a mutatványos bódékhoz és mulatságokhoz.

A VÁROSLIGETBEN

Délelőtt 9 órától kezdve mint végtelen folyam ontotta a város a proletártömegeket a Városliget zöld térségeire. Orgonavirágok, viruló bokrok, a tavasz minden szépsége fogadta az ünneplő proletárokat. A városligeti szórakozóhelyek és vendéglők is vörös díszt öltöttek, az öröm pirossága ömlött el a ligeten.

A szórakozóhelyeknek már délelőtt nagy közönségük volt. A kommunizált Nemzeti Parkban díjtalan volt a belépés, s a tömegek vidáman özönlöttek be a kapun.

– Tavaly még tolonghattunk a pénztárnál, most már erre sincs szükség – mondották elégedetten.

A Nemzeti Parkban két katonazenekar játszott, s a nagy tömegek ülve

hallgatták a szabad ég alatti koncertet. A vendéglőkben nem mértek italt, de senki sem érezte ennek hiányát, jókedvűen beszélgettek, tereferéltek, a mesterséges jégpályánál gyerek futóverseny volt, odébb humoros versengés folyt, ki tudja fogával elkapni a magasan lógó óriáskiflit. Legnagyobb sikere azonban a lekvároscsusza-versenynek volt, amelynél bekötött szemű gyerekek egymást etették, közben lekvárral maszatolva be egymás arcát. Viharos kacagás kísérte ezt a mulatságos versenyt. A szomszédban a tánc számára volt hely kijelölve, középen zenekar játszott indulókat; sokan keresték föl a táncheljet, és késő éjszakáig vidáman folyt a zene és tánc.

Egész délután beláthatatlan embertömeg nyüzsgött mindenfelé.

Délben kezdődtek a szónoklatok. Landler Jenő elvtárs mondott nagyhatású beszédet. A Városliget különböző helyein több elvtárs tartott beszédet.

AZ IFJÚMUNKÁSOK ÜNNEPE

Délután négy órakor kezdődött az ifjúmunkások ünnepélye. Csoportonként hosszú kígyóvonalban vonultak fel, hogy megünnepeljék május 1-ét. Lelkes hangulatban, jókedvűen, ragyogó arccal jöttek. A délelőtti nagy felvonulás örömmámora még csillogott szemükben. Sose látott az FTC-pálya ilyen lelkes közönséget. A *Ferencvárosi Dalkör* vezette be az ünnepélyt az Internacionáléval.

Azután *Kázmér* József, az Ifjúmunkások Szövetségének titkára beszélt. A mi májusunknak – mondotta – ma 1919 májusában döntő és nagy jelentősége az, hogy a felnőtt és ifjúmunkásoknak több évtizedes munkája, sok-sok megcsúfolt, fájó és mégis felemelő májusa után, most itt állunk győzedelmesen, és mint Swiftnek álmából fölébredő Gulliverje, lerázzuk magunkról a liliputiakat egyetlen hatalmas, nagy mozdulattal.

Mi forradalmunkat nem Magyarországra építettük, hanem a világnak egész, forradalomban és cselekvésben egyesült proletariátusára. Mi, elvtársak, ideig-óráig elbukhatunk. A nemzetközi burzsoázia cseh, román, francia és angol imperialistái leteperhetnek bennünket, és megfoszthatnak legjobbjainktól. De a munkásmozgalomban nincs pótolhatatlan egyén, és nincs, aki ne volna helyettesíthető. Ha kiről az egyik, helyébe lép a másik. És ha benneteket nézlek, azt kell mondanom, hogy a világforradalomnak ti vagytok a garanciája, az, hogy itt vagytok, és mind, mind kommunisták vagytok. A világforradalom vörös tűzcsóvája keletről nyugatra vörösre fogja festeni az egész világot. A nemzetközi proletariátus mai májusa tehát már nem olyan május, mint a múltban volt, nem a tüntetések jegyében kell hogy lefolyjon, hanem a tettek, a proletariátus forradalmi akarata kell hogy megnyilvánuljon most. S mi odakiáltjuk, hogy ne legyetek kishitűek, hiszen győznötök kell, mert ti vagytok a sokak, a tömeg, a rettenet, a bánya mélyében, a gyárak zakatoló

világában, ott a síkságon, kik a földet teszik termékennyé, jertek mind elő, mert május hív, vár benneteket tettre készen!

Ezután *Marcu* Valerian, a zürichi ifjúmunkás Internacionálé titkára mondott beszédet:

„A zürichi ifjúmunkás internacionális kongresszus üdvözletét hozom nektek magyar ifjúmunkás testvérek. Elviszem az üzenetet, ha visszamegyek, hogy a magyarországi proletárifjúság május 1-jéjét láttam, és gyönyörködtem abban a biztató ígéretben, melyet a ti mozgalmatok nyújt a jövő magyar Tanácsköztársaságra nézve. A háború alatt mindenütt, az egész világon a nemzetköziségről és szocializmusról megfeledkezett munkásvezérek emberhekatombákat áldoztak a kapitalizmusnak. Most elérkezett a bosszú ideje. A világ proletariátusa megsemmisíti azt a rendszert, mely az embereket idáig vitte. Mi benyújtjuk a számlát a kapitalizmusnak, és nálunk is úgy fognak fizetni, mint itt nálatok. Én erőt merítek a ti harcaitokból és győzelmetekből, és amikor innen elmegyek, felesküszöm a ti zászlótokra: Nem mozdul meg egy kalapács, nem indul meg egy gép, míg orosz testvéreink és a ti példátokat az egész világ proletariátusa nem követi."

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után elhatározták, hogy a Zürichben ülésező ifjúmunkás Internacionálénak üdvözletét küldi a magyarországi ifjúmunkásság.

A GYÜLEKEZÉS

Enyhe fényű, friss kora tavaszi napra ébredt Budapest proletariátusa az idei május 1-én. Reggel negyed hat órakor nyolc katonazenekar és kétszáz színházi zenész az Internacionálé és a Marseillaise hangjaival járta be az egész várost. A nagy napra korán kelt proletárok ablakai kinyíltak, s megjelentek az első derűs, örömös arcok az üde májusi hajnalban.

A zenés ébresztő egyszeriben felvillanyozott mindenkit. Röviddel hét óra után a főváros huszonnyolc gyülekezési helyén már megkezdődött a csoportosulás. Egyes gyárak proletárjai csapatosan vonultak a gyülekezőhelyre. Nyolc órakor a Bazilika és a Mátyás-templom erkélyén megszólalt a zene. A Foncière-palota Andrássy úti nagy nyitott teraszán katonazenekar játszott forradalmi dalokat.

Fél kilenckor fúvószenekarok járták az utcákat. A gyülekezési helyeken cigányok és munkászenekarok szórakoztatták az elindulásra várakozókat. Az Opera és Nemzeti Színház erkélyén is zenekarok játszottak. A Rókus-kórház előtt cigánybanda húzza az Internacionálét, az ablakok nyílnak, s a kórház betegei felcsillogó szemmel, kendőt lobogtatva hallgatják az új világ himnuszát.

Korán reggel már nyolc repülőgép szállt fel Juhász pilóta elvtárs vezetésé-

vel, hogy felülről megfigyeljék a gyülekezés rendjét. Valóságos repülőraj cirkált a város felett a napfényben a gyülekezők gyönyörűségére.

A gyülekezés mindenhol kiváló rendben történt meg. A menetek kialakulása körül nem fordult elő semmi zavar, s a május elsejei felvonulás a rend és szervezettség szívderítő tudatával indult meg.

AZ ANDRÁSSY ÚTI FUTÓVERSENY

A változatos és színes napnak első eseménye már kora reggel kezdődött. Néhány perccel nyolc óra után álltak fel indulásra az Andrássy úti futóverseny résztvevői. Végig a hosszú úton tömött sorokban állottak a nézők, az úttesten katonák ügyeltek arra, hogy a „pálya" szabad legyen. Tízes csapatokban lehetett a versenyre benevezni, s csak az a csapat győzhetett, amelynek mindegyik tagja egyszerre érkezett a célhoz. Ha egyik lemaradt, akkor a többinek is lassítani kellett a tempót, hogy a csapat együtt legyen.

Harmincnál több csapat állott fel a versenyre, az együvé tartozókat részint dresszük színéről, részint a mellükre akasztott számokról lehetett felismerni. Szorosan egymás mellett állottak a versenyzők, az úttest szélességében a csapatok tagjai egymás háta mögé sorakoztak. Kürtjelzés adta meg a jelt az indulásra, a versenyzők kiugrottak, eleinte még egymás mögött futottak, később kiváltak egyesek: a győzők.

A beérkezett csapatok közül az öt első részesült díjazásban, mégpedig a következő sorrendben: első lett a Munkás Testedző Egyesület egyik csapata, második a Ferencvárosi Torna Club csapata, harmadik a Munkás Testedzők második csapata, negyedik a Magyar Testgyakorlók Köre és ötödik az Óbudai Torna Egyesület csapata.

A VÉRMEZŐ

Felejthetetlen képet nyújtott a Vérmező. A proletárság láncainak lehullása, a dolgozó nép uralmának eljötte talán legjobban itt nyert külső kifejezést, demonstratív megnyilatkozást! Mert az, hogy a fölszabadult elnyomottak itt ünnepelhették a világ proletárjainak pirosló ünnepét, itt, a történelmi szomorúságok, vértanúságok és megaláztatások boldogtalan emlékű, véres mezején – ez maga hangosan kiáltó demonstráció. Hová vértanúk vére szivárgott le, hová csak sóhaja szállt századokon át a népnek, mely zordon emléket lehelt, melyre csak a bakó társaságában léphetett a nép fia, melyen később a szoldateszka pöffeszkedett, melyen a militarizmus törte kerékbe fiainkat, melyen a szuronyerdőket nevelték, melyen a szuronyok hatal-

mán ülők gőgösködtek ünnepi megjelenéseken, s melynek bánatos, szomorú zöld szőnyegén egy fűszálat sem érinthetett büntetlenül a proletár gyermeke, ott ma proletárok ezrei jelentek meg, áhítatosan, emelt arccal, fedetlen fővel, és szavuk harsonázva zengte a proletárszabadság indulóját. Ez mély és felejthetetlen szimbólum; ez az ünnepség itt mély és pirosló bélyeg a történelem szégyenteljes arcán, az örök jel és emlék, hogy a milliók fölébredtek. A vértanúk vérét beihatta a föld, de a mező fölött róluk sóhajtott a szél – a mi májusi fölvonulásunk is örök jegy marad itt, tükrözni fogja ennek pirosló képét az ég, ettől lesznek mosolygók a vén budai hegyek, és regélni fog róla a vén Duna is. Hogy itt lábunkat megvetettük, ezt már elfeledni sosem lehet. Komor síkja a vér mezejének, ünnepi mezbe volt öltözve. A középen óriási vörös katafalk emelkedett a vértanú jakobinusok, Martinovics emlékére. Hatalmas méreteivel, komor és nemes stílusával a múlt véráldozatáról beszélt ez a vörös katafalk. Távolabb körül gyönyörű építmények várták a munkások seregeit, s minden vöröslő díszben ékeskedett. A tér minden táján színpadok emelkedtek, tánchelyek, játszóhelyek, versenypályák, és minden zászlódíszben.

Tíz óra után már felvonultak az összes csoportok, zászlók, virágok, piros jelvények, szalagok és kokárdák, és pirosló arcok tengere hullámzott a nagy térségen, melyet a magasabb úttestről a nézők ezrei gyűrűztek körül, a Vérmező pereméről. Nők és leányok, pirosló ünnepibe öltözötten adtak kedves színt és derűt a felejthetetlen felvonulásnak, piros kalapok és piros napernyők, mint a mezők virágai lebegtek az emberfejek sűrű ezreinek táblái fölött.

Mikor már az egész tér megtelt, Migray elvtárs intézett beszédet a Vérmező egyik pontjáról.

Több szónok beszélt még különböző pontokról. A beszédeket nagy figyelemmel és tetszéssel hallgatták. A szónoklatok után megkezdődtek az összes színpadokon a különféle előadások és más szórakoztató mutatványok. A Vérmezőn késő estig hullámzott a sok ezernyi tömeg.

AZ ANDRÁSSY ÚTON

Kilenc óra után alig néhány perccel kezdődött a munkásság felvonulása, és *szakadatlanul tartott déli egy óráig*. A Károly körútról, a Váci körútról, az Andrássy útba torlódó nagyobb utcákból zárt, rendezett sorokban egyre tódult a hatalmas néptömeg, kettes, sőt sok helyütt hármas sorok hömpölyögtek egymás mellett, az embersövénnyel szegélyezett széles úttesten.

Néhány perccel azután, hogy az Andrássy út torkolatánál feltűnt az úttesten az első felvonuló oszlop, a mellékutcákból beáradó tömeg zászlóiból valóságos vörös rengeteg alakult, amely egyre szaporodva, sűrűbbé és sűrűbbé

válva közeledett a Millenniumi emlék felé. A vörös obeliszkké alakított emlékoszlop tövében vörös katonazenekar fogadta a felvonuló munkásokat, akiknek hármas oszlopai itt széjjelváltak és más-más útirányban vonultak a Városliget különböző részeibe.

A gyors egymásutánban, szorosan egymás mögött, de a legpéldásabb rendben fölsorakozott munkásság szakszervezetenként vagy kerületenként vonult föl szervezetének táblái és zászlajai alatt.

A bankmunkások ezrei haladtak el először, majd a Mezőgazdák Szövetkezetének alkalmazottai, utánuk a Bőrközpont tisztviselői. Velük egyidejűleg érkeztek a *külföldi szocialisták* hatalmas tömegei is. Élükön a *német* szocialisták haladtak, akik előtt egy hatalmas, vörös díszítésű stráfkocsin egy csomó gyerek üldögélt. Mögöttük a *lengyel, tót és cseh* szocialisták valóságos feliratrengeteggel, hatalmas vörös zászlóval a *franciák,* piros fezzel, díszes arab írású táblák alatt a *török* szocialisták, legnagyobbrészt a nálunk tanuló török ifjúmunkások. Héber betűs zászlókkal a *zsidó proletárok,* egy szakasz, közülük verbuválódott vöröskatonával. A sok száz *román Fractiunra comonista roman* felírású táblákkal vonult fel, az *olasz kommunista elvtársak* zászlaján ez állott: *Fracione communista italiana.* Kitörő örömrivalgással fogadta a közönség az *orosz elvtársakat,* akikéhez hasonló cirill betűs zászlókkal vonultak fel a *szerb és délszláv* szocialista elvtársak is.

Míg az idegen nemzetiségű proletártestvérek felvonulása tartott, három oldalról hömpölygött a tömeg, a *faipari munkások* érkeztek meg, mögöttük végeláthatatlan sorban a *távírda, távbeszélő és a posta* munkásai. A Millenniumi emlék előtt egy kis szabad térségen egy asztal tetején dolgozott egy mozigép, egymásután kerültek gyorsan pergő filmjére a *tanítók, a magántisztviselők, a színházak munkásai, közalkalmazottak, angyalföldi munkások, akik saját zenekarukkal érkeztek meg.*

Az Ifjú Proletár, 1919. május 5. 4–8. o. *A vörös május*

191.

1919. május 1.
Az Ifjú Proletár méltatása
a budapesti ifjúmunkások
május elsején elért sportsikereiről

A proletárdiktatúra első vörös májusa az ifjúmunkások lelkes gárdájának is meghozta a várva várt első nagy sikert. Sportoló atlétái a május elsejei monstre sportünnepélyen olyan szép eredményt értek el, melyet megirigyelhetne akármelyik szenior atléta is. Az Andrássy úton le-

folyt nagy futóversenyben ötven startoló csapat közül az ifjúmunkások vörös dresszes derék csapata hetediknek ért a célhoz, messze maga mögött hagyva jobb klasszisú csapatokat. A közönség lelkesen éljenezte a fiatal atlétákat, és a mozifényképészek felvételeket készítettek a csapatról.

Szép sikerrel szerepeltek az ifjúmunkások ugyanaznap az Üllői úti sporttelepen rendezett atlétikai versenyen is. A 100, 200 és 800 méteres síkfutásban egész sereg névtelen elvtárs állott starthoz, és közülük többen ragadták magukhoz a győzelmet. A győztes elvtársakat ezüst- és bronzéremmel tüntették ki. Ugyancsak az Üllői úti sporttelepen lefolyt szórakoztató sportversenyben egyik birkózó ifjúmunkás a közönség élénk tetszésnyilvánítása közepette egy értékes sonkát nyert.

Ifjú Proletár, 1919. június 29. 3. o. *Most osztják ki a májusi sportünnepélyek díjait* (Sport rovat)

192.

1919. május 1.
Az ifjúság részvétele
a május elseji ünnepségen Nagymaroson

Nagymaroson a májusi 1-i ünnepség a nap jelentőségéhez méltóan, gyönyörűen zajlott le. A Fő téren, ahol az egyes munkáscsoportok és a tanulóifjúság gyülekezett, a direktórium elnöke, Heinz János elvtárs tartott nagy tetszéssel fogadott beszédet, majd Ritz József elvtárs lángoló beszédet intézett az ifjúmunkásokhoz, amit azok lelkes éljen kiáltásokkal fogadtak. Ezután a tanulóifjúság énekszámai és az ifjúmunkások énekkórusa következett, majd a tömeg átvonult a városon. A menet élén a Fernolit-gyár munkásai haladtak, hozzájuk csatlakoztak a tanulóifjúság, az ifjúmunkások, a szellemi és gyári munkások, a kőművesek, a mezőgazdasági és vasmunkások, valamint a kézműipari munkások csoportjai. A menet végén a kereskedők és a kereskedelmi alkalmazottak csoportja haladt. A hivatalos ünnepséget a déli órákban majális és rögtönzött ebéd követte a szabadban, és a nép estig zene és tánc mellett emelkedett hangulatban szórakozott.

Volksstimme, 1919. május 3. 7. o. *Der 1. Mai in der Provinz* (Németül)

193.

1919. május 3.
Sajtótudósítás a szocialista diákszervezet szombathelyi táncestjéről

A szombathelyi szocialista diákszervezet május 3-án, szombaton a szervezet könyvtár- és segélyalapja javára a kultúrház nagytermében műsorral egybekötött táncestélyt tart. A műsort dr. Obál Béla népbiztos elvtárs nyitja meg, a többi számok betöltéséről a zeneiskola tanárai gondoskodnak. Helyárak: 10 korona, diákjegy 5 korona. Kezdete este 6 órakor.

Vas megyei Vörös Újság, 1919. április 27. 3. o. *A szocialista diákszervezet táncestélye* (Hírek rovat)

194.

1919. május 11.
A Népszava híradása az IOSZ ifjúszínész-szakosztályának kabaréelőadásáról

Az IOSZ ifjúszínész-szakosztálya e hó 11-én, vasárnap délután az ifjúmunkások tanoncotthona javára az otthon színháztermében (II. Toldy F. u. 30.) nagyszabású májusi kabarét rendez. Kezdete 4 órakor. Felülfizetések az otthon javára az Ifjú Proletárban lesznek nyugtázva.

Népszava, 1919. május 11. *Az IOSZ ifjúszínész-szakosztálya* (Egyleti hírek rovat)

195.

1919. május
Az Ifjú Proletár tudósítása a szekszárdi KIMSZ-csoport létrehozásáról

Szekszárdon Krammer Sándor elvtárs, szövetségünk régi vezére szervezte meg az ifjúmunkásokat. A csoport elnöke *Dóczy* Gyula, titkára *Szentkirályi* elvtárs lett. Az alakulógyűlés *Krammer* elvtárs indítványára üdvözli *Lenin, Trockij* és *Kun* Béla elvtársakat és a frontokon harcoló elvtársakat.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 18. 8. o. *Szekszárdon...* (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

196.

1919. május 15.
Sajtótudósítás
a szekszárdi ifjúmunkások mozgalmi otthonának avatóünnepségéről

A *szekszárdi ifjúmunkások* ideiglenesen a szocializált Szekszárdi Kaszinó helyiségeiben kaptak otthont, s e hó 15-én du. ünnepség keretében „vették birtokba" a sok zajos napot látott termeket. Az ünnepségen az ifjak meghívására a vármegyei intéző bizottság is megjelent, és *Dick* György, *Soós* Sándor elvtársak lelkes beszédekben buzdították az ifjakat kötelességük pontos, hív és lelkiismeretes teljesítésére, mert a jövő társadalmában mindenki csak a tudása, munkabírása és szorgalmának foka szerint érvényesülhet. A beszédek után *Abelovszky* és *Klein* elvtársak tartottak érdekes és tanulságos előadásokat. El nem mulaszthatjuk e tudósításunk keretében a tanítók szakszervezete helyi csoportját felkérni, hogy ne hagyják az ifjúmunkásokat felügyelet nélkül kaszinózni, mert míg egyfelől a pedagógiai fegyelem szempontjából ennek helyrehozhatatlan következményei lehetnek, másfelől gyerekes meggondolatlansággal nagy károkat tehetnek az értékes berendezésben. Reméljük ugyanis, hogy a volt kaszinó kultúrhivatását az illetékes tényezők még nem látják kiaknázottnak az ifjúmunkások betelepítésével, mert szerintünk az a szép hely a város összlakosságának és különösen a kultúra iránt fogékony munkáselemek érdekében ennél sokkal busásabban és értékesebben is kihasználható.

Igazság (Szekszárd), 1919. május 18. 2. o. *Szekszárdi ifjúmunkások*... (Újdonságok rovat)

197.

1919. május 16.
Telegdi Pál: Az ifjúmunkásság szervezete

Az ifjúmunkás-mozgalom tömegmozgalom. Igen nagy számú tanoncot, diákot akar megnevelni a kommunizmusnak. Éppen ezért nagy gondot kell fordítani arra, hogy minden tagját bevonja a pártéletbe, minden tagját munkával ellássa, mindenki személyes képességének szabad teret engedjen. A pártéletre nevelni kell. Ezt a nevelőmunkát akarjuk mi itt ebben az állandó rovatban elvégezni. Olvassátok el, tegyétek el minden egyes számát lapunknak, fogadjátok szívesen, mert ez végre csak a tiétek, ez csak

nektek szól, ez csupán a ti lelkivilágtokat akarja visszatükrözni. Becsüljétek meg és szeressétek, hogy testvéri munkában fel tudjuk építeni azt a társadalmat, melyben már nem lesztek kizsákmányolt proletárok.

A TAGOKRÓL

A tagoknak joguk van minden egyes ügyes-bajos dolgukban hozzánk fordulni. Nemcsak joguk, de kötelességük a tanoncügyi rendelet minden egyes rendelkezésének be nem tartásáról jelentést tenni. Minden tag előadásainkon, nyilvános bizalmiértekezleteinken részt vehet mint hallgató, vitáinkon, szemináriumokon felszólalhat, a vezetőséget ellenőrizheti. A nemsokára megnyíló tanonc- és diákotthonba minden egyes tag eljárhat. Könyvtárunkat, más egyéb kedvezményeinket is csak tagjaink élvezhetik.

Minden tagnak kötelessége a pártéletben részt venni, a tagdíjakat rendben havonta fizetni. Tagdíj egy hóra 1 korona. Ennek befizetése a hó 15-ig történik.

A BIZALMIRENDSZER

Általánosságban minden 20 tag választ egy bizalmit. A tanonciskola minden osztálya két bizalmit, a többi iskolák pedig aszerint, hogy hányan tagok, egy, két esetleg három bizalmi férfit is választanak. Amelyik osztályból 10-nél kevesebben léptek be, onnét bizalmi férfiaknak joga tanácskozásaikon részt venni nincsen. A bizalmiak a szervezet és az ifjúság közti összekötő kapcsot képezik. Ha ezt a fontos kötelességüket nem teljesítik lelkiismeretesen, úgy megbénul az egyesülési élet.

A BIZALMIAK KÖTELESSÉGEI

A bizalmi férfi (nő) kötelessége arra ügyelni, hogy minden egyes tag teljesítse a szervezet iránti anyagi és erkölcsi kötelezettségeit. A bizalmi férfi a mi állandó agitátorunk, neki folyton nevelni és tanítani kell osztályát. Be kell számolnia a bizalmiértekezleteinken határozottakról osztályának, hogy minden ifjúmunkás tájékozódott legyen a szervezeti életről. Ellenőriznie kell, rendben folynak-e a tagdíjbefizetések avagy sem. Erre feltétlen szükség van azért, mert a mozgalomhoz, a lap kiadásához sok pénz kell. Kötelessége a bizalminak továbbá ügyelni arra, hogy minden társa a pártsajtót olvasgassa, az ifjúmunkáslapot terjesztgesse.

A bizalmi joga minden szervezetet érintő kérdésben felvilágosítást kérni a vezetőségtől. Joga van társai panaszát közvetíteni, annak elintézésénél jelen lenni. Panaszügyek elintézésénél a bizalmi is jelen lehet. A bizalmi természetesen mindazokat az előnyöket élvezi, mint a többi tagok.

A PÁRTFEGYELEM

A pártfegyelem egyik legfontosabb szabálya az, hogy minden tag, eltekintve egyéni érdekeitől, csak az egész szervezet érdekeit tartja szeme előtt. Nem szabad egy személynek, sem egy csoportnak megakadályozni azt, amit a többség el akar érni, és nem szabad csak egyéni érdektől elvakultan szembehelyezkedni az egész csoport akaratával.

A pártfegyelmet csakis állandó neveléssel és felvilágosítással lehet elérni. A bizalmiaknak feladata tehát a pártfegyelem minél erősebb kiépítése is. Előfeltétele azonban minden harcnak az, hogy abban vezér is legyen, és hogy az, akit elvtársaink a vezetéssel megbíznak, tényleg tehetségesnek, becsületesnek is mutatkozzék. Minden szervezetnek olyan vezére van, mint amilyent megérdemel. A vezetőség azonban csakis úgy tud dolgozni, ha támogatjátok minden vonalon.

AZ OSZTÁLYHARC ELŐKÉSZÍTÉSE

A mi szervezetünknek két célja van, egy közeli és egy távolabbi. A közelebbi: minden ifjúmunkásnak teljes anyagi védelmet nyújtani, viszont a távolabbi cél a kommunista társadalomra az embereket megnevelni. A közeli, pillanatnyi segítség szempontjából éppúgy, mint a távolabbi, politikai szempontból egyaránt fontos, hogy minden ifjúmunkás öntudatos legyen. Amikor kikerülnek a tanoncok a köziskoláikból, annyira lefoglalja őket a ma, az életért folytatott küzdelem, hogy helyzetük politikai eszközökkel való javítására nem gondolhatnak. Viszont a jó diákot az iskolai fegyelem akadályozza meg abban, hogy a maga szociális ügyeivel vagy az emberiség, a társadalom jövőjével foglalkozzon. A szakszervezetek feladata már most megutáltatni a tőkés gazdasági rendet, minden egyes tagját áthatni azzal a tudattal, hogy a régi rend visszaállítása mindnyájunkra nézve bajt, nyomorúságot és kizsákmányolást jelentene.

A társadalom különböző vagyonú, tudású, szokású és érzésű emberekből áll. Van egy felsőbb osztály, hová a tőkések, kiváltságosok, nemesek tartoznak csupán. A középosztály ezeknek hivatalnokaiból és a jobban fizetett szellemi munkásokból tevődik össze. Az alsó osztály a proletárság, a vagyontalan, máról holnapra élő bérmunkások nagy tömege. Tudjuk, hogy egy diáknak, egy tanoncnak nincs más vagyona, mint a két keze és a segítő szülők érző szíve. A diák óraadással, a tanonc robotolással, de mindkettő teljes erejéből dolgozik, hogy hasznos tagja legyen a társadalomnak. Ez a nagy robot azonban nem érdeke a diáknak, a tanoncnak, sem pedig a társadalomnak. A kapitalizmus szellemével talán még összeférl egy ilyen túlerőltetése, megkínzása a fiatal testnek, de a kommunizmusban már szó sem lehet erről. Az ifjúmunkásság osztályharca azért folyik, hogy az ifjúság zavartalanul tanulhasson, ne gyötörjék anyagi gondok ilyen irányú munkája közben.

Azonban mi előre is nézünk. Küzdünk, mert a kommunizmusban akarunk élni. Siettetjük a nagy változást, mert még nem szoktuk meg annyira a rosszat, hogy ne tudna hevíteni, lelkesíteni a jó. Erre szolgál lapunk, minden röpiratunk, gyűlésünk és előadásunk, mely eszközökkel meg akarjuk agitálni az érdektelen tömeget is.

A VEZETÉS

Az ifjúmunkás-szakszervezet vezetése egyelőre egy háromtagú direktórium kezében van. Nem lehet egy nagy egyesület alakulásakor választani, mert az emberek nem ismerik egymást, csak mihelyt az egyesületi élet oly nagy lesz, hogy megismerkedünk és tudjuk, ki megbízható és ki alkalmas a megfelelő helyre. A tisztikar, amit akkor meg fognak választani, egy elnökből, titkárból, jegyzőből, pénztárosból és két ellenőrből fog állni.

A tisztikar (ill. direktórium) kiegészítésére szolgál az intéző bizottság, mely fontosabb ügyekben határoz. Az intéző bizottság határozmányait a direktórium hajtja végre. A szervezet legfőbb szerve az összbizalmi értekezlet. Ez gyakorol bírálatot a tisztikar működése felett, ez választja a tisztikart és intéző bizottságot. Minden bizalmit osztálytársai felelőssé tehetnek szavaiért, ha helytelenül cselekedett, vissza is hívhatják, és másik bizalmit jelölhetnek ki helyébe.

Minden három hónapban az összes Sopron megyei ifjúmunkáscsoport három-három kiküldöttje a városi csoport hét kiküldöttjével kongresszust tart, melyen a vármegyei agitáció módjáról és az észlelhető haladásról, a lapról stb. tesznek az egyes csoportok jelentést. Ez a kongreszszus jelöli ki azután azokat az elvtársakat, kik az országos ifjúmunkás-kongresszusra Budapestre mennek.

SZAKSZERVEZETÜNK NEMZETKÖZISÉGE

A kommunizmus nem ismer nemzetiségi kérdést. Nekünk mint kommunistáknak nem szabad nyelvi ellentéteket kiélezni, hanem azokat a lehetőség szerint csökkenteni kell. Nálunk nyelvét, vallását mindenki szabadon használhatja, mi nem a származást, hanem csak az embert nézzük az embernél. Mi nem ismerünk országhatárt, mely elválasztja egymástól az embereket, hanem testvéri szövetségben akarunk élni a világ minden kommunista népével. Összes gyűléseinken lehetőleg németül is beszél egy elvtársunk. Lapunk kétnyelvű, de különböző tartalmú cikkekből áll. Hozzá fog járulni tán ez a lap is ahhoz, hogy minden ország, minden nemzet dolgozó tömegei megértsék egymást, és nemzetközi küzdelemmel megszüntessék a nemzetközi kizsákmányolást!

Testvéri üdvözletünket a világ összes kommunista ifjúmunkásainak!

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár (Sopron), 1919. május 9. 2–3. o., május 16. 2–3. o.

198.

1919. május 18.
A Soproni Vörös Újság tudósítása
a helyi KIMSZ-csoport taggyűléséről

Vasárnap délelőtt 11 órakor a kaszinó nagytermében az ifjúmunkások ismét gyűlést tartottak. Az ifjúmunkások szervezete, Telegdi elvtárs lelkes gárdája, gyakori gyűléseivel intenzív és eredményes munkát végez a kommunista eszmék terjesztésében. A gyűlések mindig népesek, sokan érdeklődnek a mozgalom iránt, és törekvő, öntudatos munkával iparkodnak a kommunizmus egyedül megváltó igéit megismerni.

A vasárnapi gyűlést Bors András elvtárs nyitotta meg. Az első szónok Te-

legdi Pál elvtárs volt. A mozgalom jelenét és jövőjét ismertette. Feltette a kérdést az egybegyűlt ifjúsághoz, hogy hű kommunisták akarnak-e maradni, amire zúgó igennel válaszoltak.

Beszédjének meghallgatása után az ifjúmunkások szakszervezete határozati javaslatot fogadott el, mely szerint maga fölött fórumként közvetlenül csak a munkás-, paraszt- és katonatanácsot és az ifjúmunkások pesti központját ismeri el. A határozatot a gyűlés élénk helyeslés közepette fogadta el.

Lábas György elvtárs, a szombathelyi ifjúmunkás-mozgalom egyik agilis vezetője, a szombathelyi mozgalmat ismertette.

Még Visnya elvtárs beszélt az absztinenciáról azzal a reménységgel, hogy az ifjaknál előadása kellő megszívlelésre talál. Felemlítette, hogy azok, akiktől főleg óvakodnunk kell, a mértékletességet prédikálók, a víg fiúk, ezek adják oda az első poharat.

Az ifjúmunkások figyelemmel kísérték értékes előadását, s a gyűlés után nagyon sokan beléptek az Ifjúmunkások Absztinens Egyesületébe.

Soproni Vörös Újság, 1919. május 20. 4. o. *Ifjúmunkások gyűlése a kaszinóban* (Ifjúmunkásmozgalom rovat)

199.

1919. május 18.
A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár közlése a csornai és a szombathelyi mozgalomról

A csornai ifjúmunkások f. év május hó 18-án, délután 3 órakor tartották szervezkedő gyűlésüket a Korona szállóban. A gyűlésen a győri ifjúmunkások kiküldötte is beszélt.

Vasárnap szombathelyi elvtársak voltak vendégeink. A délelőtti gyűlésen Lábas György elvtárs ismertette a szombathelyi ifjúmunkás-mozgalmat. A direktórium elhatározta, hogy állandó érintkezésben lesz a szombathelyiekkel, és támogatják egymást a nyugat-magyarországi ifjúmunkások megszervezésében.

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár (Sopron), 1919. május 23. 4. o. *A csornai ifjúmunkások...* (Vidéki mozgalom rovat)

200.

1919. május
A soproni KIMSZ-csoport terve tanoncotthon létesítésére

Múltkori összbizalmi értekezletünkön elhatároztuk, hogy a lehető legrövidebb időn belül tanoncotthont állítunk fel. Kellner Sándor teljhatalmú politikai megbízott elvtárshoz küldöttséget menesztettünk, hogy tőle megfelelő helyiséget kérjünk. Kellner elvtárs jóakaratúlag hallgatta meg kérésünket, és legmesszebbmenő támogatásáról biztosított bennünket. A tanoncotthon felállítása elsőrendű fontos kérdés, és amint Budapestről értesültünk, ott már létezik otthon, az egyik legszebb épületet utalták ki erre a célra. A soproni lakásbiztosságnál van jelenleg kérésünk, és reméljük, hogy a jövő héten Soporonban is egy szép helyiség áll rendelkezésünkre – ahol a könyvtárat, olvasótermet, a művészotthont berendezhetjük – nagy kerttel, ahol szabadelőadásainkat megtarthatjuk.

A tanoncotthon létesítése mindannyiunk forró kívánsága, hogy legyen csakugyan egy otthon, ahol összejöhetünk, hogy a kommunizmus gyönyörű tanait a legutolsó pontig elsajátíthassuk, gondolatainkat kicseréljük, alaposan megbeszéljük, és ahol – mert ez is cél – a napi fárasztó fizikai munka után egy kis szórakozásban is részesülhessünk. A legmegfelelőbb erre a célra a Lövérek lenne, mert elképzelhető, hogy mekkora gyönyörűség a fák zöld lombjai alatt hallgatni apostolaink szent igéit.

Reméljük, hogy szervezetünk szép és fontos kívánsága, mely ma már 1600 ifjúmunkás lelkében ég, rövid idő alatt valóra válik.

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár (Sopron), 1919. május 23. 3–4. o. *A tanoncotthonról* (Mozgalom rovat)

201.

1919. május 23.
Az ifjúmunkások ügye a győri szakszervezeti tanács ülésén

AZ IFJÚMUNKÁSOK

. . . Németh József az ifjúmunkások működésére hívta fel a figyelmet, akik legutóbb már sztrájkot is rendeztek. A visszásságok megszüntetése végett javasolja, keressék meg a Közoktatási Népbiztosságot,

hogy a tanoncok csupán az oktatás tekintetében tartozzanak a közművelődési tanácshoz, egyéb gazdasági kérdéseket illetőleg pedig a szakszervezettől függjenek.

Mészáros Ferenc a munkásságnak befolyást kíván biztosítani a tanoncok oktatására is. Szomorúan utal arra, hogy most még a tanoncok oktatása is szünetel, mert alkalmas helyiséget nem találtak.

Nagy igazgató kevesli, hogy a tanoncok a műhelyben csak napi 4 órát töltenek. A szakismeretek elsajátítása végett legalább napi 6 órát kellene dolgozniok.

Reiner Mihály radikális intézkedést kíván. A Közoktatási Népbiztosság függessze fel az ifjúmunkások szakszervezetét, s rendeljen ki teljhatalmú megbízottat, amíg az ifjúmunkások körében a rend helyreáll.

Dobó Sándor kéri, hogy e panaszokkal és javaslatokkal ne csak a Közoktatási Népbiztossághoz, hanem a közművelődési tanácshoz is forduljanak azzal, hogy vagy rendezzék a viszonyokat, vagy helyezzék az ifjúmunkások gyakorlati kiképzését a szakszervezetek vezetése alá.

A szakszervezeti tanács mind ez indítványokat felterjeszti a Közoktatási Népbizottsághoz, és közli a közművelődési tanáccsal...

Testvériség (Győr), 1919. május 24. 2. o. *Szakszervezeti Tanács ülése*

202.

1919. május 25.
Sajtótudósítás
a KIMSZ esztergomi csoportjának gyűléséről

Vasárnap f. hó 25-én délután 3 órakor az ifjúmunkások helyi szervezete tartott látogatott gyűlést. A győri titkárság kiküldöttje azonban nem érkezett meg, s így Schupp Gábor helybeli párttitkár tartott az ifjúmunkásoknak előadást. Beszélt a proletárdiktatúráról, kitartásra, mozgalomra és tanulásra buzdította a hallgatóságot, mert – úgymond – csak úgy válhatnak hasznos tagjaivá az új társadalomnak, ha szorgalmasan tanulnak, s megismerkednek a szocializmus alapvető elveivel. A hallgatóság feszült figyelemmel s a legnagyobb csendben hallgatta az előadót, s a végén zajos tetszésének adott kifejezést...

Esztergomi Népszava, 1919. május 27. 3. o. *Gyűlések* (Hírek rovat)

203.

1919. május 26.
A Sajtóbizottság döntése az Ifjú Proletárral kapcsolatos anyagi kérdések ügyében

Az Ifjú Proletár című lapra nézve a Sajtóbizottság mindennemű határozathozatalt felfüggeszt, s felkéri Szabados Sándor népbiztos elvtársat, hogy a szóban forgó lappal kapcsolatban tisztázást igénylő összes kérdés megbeszélése céljából hívjon össze külön tanácskozást a lap vezetőjének bevonásával...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 601. f. 3. cs. 2. ő. e. 4. l. (Géppel írott jegyzőkönyv)

204.

1919. május 30.
A Vörös Zászló híradása a veszprémi ifjúmunkások taggyűléséről

Az Ifjúmunkások Szakcsoportjának vezetősége folyó hó 30-án, pénteken délután fél 7 órakor értekezletet tart az iparostanonc-iskolai párthelyiségben. Pontos megjelenés kéretik. Az ifjúmunkások szakcsoportjába beiratkozni lehet minden hét péntekjén fél 7 órától fél 8-ig és vasárnapi napon délelőtt 9 órától 11 óráig.

Vörös Zászló (Veszprém), 1919. május 28. 4. o. *Az ifjúmunkások szakcsoportjának...* (Szakszervezeti mozgalmak rovat)

205.

1919. május 28–30.
A kommunista ifjúsági szövetség segélyben részesíti a munkanélküli ifjúmunkásokat

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége a munkanélküli ifjúmunkásokat segélyben fogja részesíteni. Az összeírás e hónap 28-tól 31-ig bezárólag naponta 3–6 óráig lesz a budapesti és környékbeli ifjúmunkáscsoportok helyiségeiben. Aki nem jelentkezik, nem kaphat segélyt.

Vörös Újság, 1919. május 28. 6. o. *Munkanélküli segély az ifjúmunkásoknak* (Hírek rovat)

206.

1919. június 4.
A KIMSZ közleménye
a budapesti Ifjúmunkásnő Otthon megnyitásáról
és a szövetség munkaközvetítő tevékenységéről

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége tudatja, hogy a Városligeti fasor 38. szám alatt megnyílt az Ifjúmunkásnő Otthon. Fölszólítanak minden rászoruló ifjúmunkásnőt, hogy az otthonba való fölvétel miatt naponta délután 3–5-ig Esterházy utca 30. szám alatt jelentkezzék. A szövetség egyben fölkér minden gyárüzemi munkástanácsot, kisiparost és kereskedőt, akik munkaalkalmat nyújthatnak ifjúmunkásoknak, hogy ifjúmunkásokért forduljanak a központunkhoz (Esterházy utca 30.).

Népszava, 1919. június 4. 7. o. *Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége*... (Hírek rovat)

207.

1919. június 4.
A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár programja

Mikor még krisztusi idők jártak, az apostolok hegyeket, erdőket, sivatagokat barangoltak be, hogy terjesszék az igazság eszméit. Száz apostol százfelé hirdette a tudományt. Beszéltek lágyan, beszéltek szelíden, de támadtak hévvel és haraggal az igazságtalanság ellen. Így terjedtek akkor az eszmék!

Ma más időket élünk. Nem az apostolok gyönyörű agitációját kell utánoznunk, hanem a korral haladva egyedül a sajtó az, amely alkalmas az új igék és új nézetek elterjesztésére.

Az ifjúságnak a jövő eszméit akarjuk megtanítani. Nem azt, hogy mi volt a múltban, mert ez az iskola feladata, hanem azt, hogy mit hoz a jövő, miért kell majd küzdenie minden tanoncnak, diáknak, ha már az életben vesz részt közügyek intézésében.

Lapunk célja: hogy önállóan gondolkodó, öntudatosan érző és függetlenül cselekvő emberekké segítse nevelni az ifjúmunkásokat; hogy ébren tartsa és erősítse bennük az összetartás és testvéri együttérzés eszméit; hogy a tudás és szabadgondolkodás által megszabadítsa őket minden előítélet, tőke és tekintély iránti tisztelettől és engedelmességtől, vagyis mindattól, ami eltérítheti őket a forradalmi osztályharctól kizsákmányolóik és elnyomóik ellen, hogy rámutasson, miként jutunk el legközelebb harcunk végcéljához: a kom-

munizmushoz; hogy megvédje az ifjúmunkások érdekeit azok osztályharcában, hogy szórakoztatva nevelje meg az összifjúmunkásságot a kommunizmus embereinek!

A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár budapesti testvérlapjával együtt mindent el fog követni, hogy érdekeiteket a legmesszebbmenőleg megvédje, viszont mi is elvárjuk tőletek, hogy lapunkat támogassátok, előfizetőket gyűjtsetek, minden társatokat figyelmeztessétek, hogy azt megvegye és elolvassa. Felszólítunk benneteket, hogy küldjetek kéziratokat részére, közöljétek eszméiteket, még azt is, ha valami nem tetszik, hogy javítani tudjunk a hibákon.

Testvérek! Nagy munkát és nagy felelősséget vállaltunk magunkra, midőn 16 oldal terjedelemben jelentetjük meg lapunkat, és 30 fillér árban árusíttatjuk azt. Nagy felelősség számunkra, de ez egyúttal buzdítás is, hogy a jövőben minél többet és minél értékesebbet adjunk! Csak tirajtatok múlna, ha munkánk nem lenne eredményes. Testvérek! Összefogva együttesen fel a munkára, a szent cél érdekében!

Kommunista üdvözlettel
A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár szerkesztősége és kiadóhivatala

Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár (Sopron), 1919. június 4. 7. o. *Lapunkról*

208.

1919. június 7.
A miskolci KIMSZ-csoport vezetőségének közleménye a szabadoktatás beindításáról

Ifjúmunkások!

A vezetőség elhatározta, hogy az ifjúmunkások szabadelőadásait legrövidebb idő alatt megkezdi. Ezért felkérjük azokat, akik az előadásokat látogatni akarják, hogy a hivatalos órák alatt az egyesületben okvetlen jelentkezzenek. A következő előadásokat fogjuk tartani: Szociológia, természettudományok, földrajz, történelem, egészségtan, számtan és helyesírás. Az előadások helyét és idejét később közöljük. Minden ifjúmunkásnak kötelessége jelentkezni.

A vezetőség

Reggeli Hírlap (Miskolc), 1919. június 7. 4. o. *Ifjúmunkások!* (Hírek rovat)

209.

1919. június 12.
A kecskeméti KIMSZ-csoport felhívása az ifjúmunkás-internátusba való beiratkozásra

Ifjúmunkások, akik az internátusba és azok is, akik ezután akarják felvétetni magukat az ifjúmunkások napközi otthonába teljes ellátásra, ma és holnap délután 4 órától 6-ig jelentkezzenek az ifjúmunkások szakszervezete helyiségében. Népbank palota. Az intéző.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. június 12. 3. o. *Ifjúmunkások* (Napi hírek rovat)

210.

1919. június 13.
Az ifjúmunkások ügye a győri munkástanács közművelődési bizottságának ülésén

...Az ifjúmunkások ügyével, oktatásával a múlt ülésen megalakult ipariszakmunkás-képző alosztály foglalkozik a jövőben. Az alosztályt sürgősen össze kell hívni. Az ifjúmunkások tanítása a helyiségkérdés megoldása után azonnal megindul. A fegyelmi ügyek elintézésére egy tanoncbíróság állítandó fel, amelynek tagjai a szakszervezeti tanács kebeléből kiküldött két ipari munkás, a művelődési osztály képviseletében egy tanító és az ifjúmunkás szövetség öt tanoncküldötte...

Testvériség (Győr), 1919. június 13. 2. o. *A közművelődési bizottság ülése*

211.

1919. június 19.
Az Ifjú Proletár cikke a munkafegyelem megjavításának szükségességéről

Megint a munkafegyelemről van szó! Az ifjúmunkások joggal kérdik: vajon felszabadította-e őket a proletárdiktatúra? Nyár van, és ők szeretnének kint a szabadban kószálni, örülni a levegőnek, a nap-

nak, a földnek, és helyette felhangzik a jelszó: dolgozni, minél fegyelmezettebben dolgozni. Hol van a gyerek szabadsága, kedvtöltése, amit csak ígéretnek kapott az ifjúmunkás?! Vajon van-e szabadság, egyéni öröm egyáltalában a világon? Van, *de meg kell szerezni.*

A proletárdiktatúra azt jelenti: minden dolgozónak egyenlően jut a termelt javakból.

A kommunizmus azt jelenti: minden embernek minden jut a termelt javakból, amire szüksége van.

Hát ez a két mondat nem ugyanazt fejezi ki? Nem. A tőkés termelési rendszerben nem úgy termeltek, hogy minden dolgozó megkaphassa mindazt, amire szüksége van. Most, a proletárdiktatúra alatt, egyenlően osztják szét a dolgozók közt a javakat. És most kitűnik: nem jut mindenkinek, kevés, amit termelnek, nagy-nagy nyomorúság van, nincs elég cipő, elég ruha, bútor, könyv stb. Hiszen az ifjúmunkások is tudják ezt! Gyorsan, sok ezerszer annyit gyártani mindenből, mint eddig, hogy mindenkinek jusson. A proletárdiktatúra nemcsak azt jelenti, hogy a dolgozók diktálnak a nem dolgozóknak, hanem azt jelenti, hogy a dolgozók kiszámítják, mennyit kell mindenből termelni, hogy mindenkinek jusson, és azután erős akarattal, elszántsággal, vasfegyelemmel hozzálátnak a munkához, hogy minél gyorsabban, minél több szükségleti cikk álljon az éhes, a rongyos, a piszkos proletárnak rendelkezésére, hogy jóllakjon, tisztára mosdva, fürödve, szép, jó ruhát vegyen magára, egészséges, kényelmes, ízléses lakásban lakjon, könyvet vegyen, szórakozzék, tanuljon és pihenjen.

Ez a kommunizmus. De ezt a proletárdiktatúrán keresztül kell megteremteniök a dolgozóknak, erre van szükségünk, ezt akarjuk. A kommunizmus megvalósításához éppen úgy forradalmi elszántság kell, mint a proletárdiktatúra megszerzéséhez. Akik forradalmárok voltak eddig, azok forradalmárok most is, és azok lesznek mindaddig, amíg nincsen meg az, amiért harcoltak: a kommunizmus.

Munkára szólítjuk fel az ifjúmunkásokat. A munka saját érdekük, és minden proletártestvérünknek érdeke. Ma még a szolidaritás, az emberek összetartozóságának az érzése kell hogy buzdítsa az ifjúmunkásokat munkára, ma még nem élünk abban a boldog korban, amikor mindenki azt a munkát végzi, ami a legjobban esik neki, amikor dolgozni is jó, mert az eszét, a tudását, az egyéni hajlamait érvényesíti a dolgozó. Önként fognak dolgozni az emberek, sarkallni fogja őket az egyéni ambíció, a kitalálás, az eredményes munka, a tanulás élvezése. Akkor szabad lesz az ember. De ma még érezni kell az erkölcsi kényszert: mert még nem mindenkinek van jó világa, aki testvérünk, felebarátunk, és *addig nem nyugodhatunk, addig nem érezhetjük jól magunkat, amíg nem boldog és szabad minden ember.* „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat." De nem ölbe tett kézzel, sopánkodva, várva a jó szerencsét, ha-

nem a szerszámmal és a könyvvel a kezünkben kell magunkat és minden felebarátunkat szeretnünk.

Krisztus azt tanította, hogy minden bajt, megaláztatást el kell tűrni, *mi azt tanítjuk, ésszel, erővel, elszántsággal minden bajt meg kell szüntetni.* Mi nem *várunk* egy jobb, szebb, szabadabb életet, amikor a gépies munkát végző emberből okos, gondolkozó, önmagán és máson segíteni tudó, újat felfedező és kitaláló, a természetet és a kultúrát igazán élvezni tudó felszabadult ember lesz – mert ezt kívánjuk minden gondolatunkkal és érzésünkkel –, hanem *megteremtjük* ezt a boldogabb kort. Még nincs itt az igazi szabadság, most még csak a cselekvés szabadsága van meg azok számára, akik érzik az erkölcsi kényszert a cselekvésre, és nem kommunista, nem forradalmár, nem jó ember az, aki nem érzi azt az erkölcsi kényszert.

A proletárdiktatúra alatt újjá kell teremtenünk a világot. Ehhez pedig rengeteg munka és lelkesedés kell. Ki lelkesedjen és ki dolgozzon, ha nem az ifjúmunkás? Ő fogja megteremteni az új világot, őneki kell kommunistának, forradalmárnak, jó embernek lenni!

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19. 7. o. *Szabadság, munkafegyelem és kommunizmus*

212.

1919. január–június
Beszámoló a TTE újpesti csoportja ifjúmunkásosztálya tevékenységéről

A Természetbarátok újpesti csoportja a következőkben számol be az ifjúmunkásosztály féléves munkásságáról. Az ifjúmunkásosztály 350 tagot számlál. Eddig vezetett 20 egésznapos, 2 félnapos, 2 többnapos, 1 monstre kirándulást. Összesen részt vettek kb. 3000-en. Minden túrán több mint százan vesznek részt. Az ifjúsági osztály 100 kötet utazási és turista tárgyú munkával rendelkezik. A legszebb eredményt a vezetőség abban látja, hogy a fizikai és szellemi ifjúmunkások a legbensőbb turistabarátságban járják együtt a hegyeket. A nyári idény alatt napfürdőzni járnak. A jövő hónapban egy nagyobb Balaton-túrára mennek. A leány ifjúsági osztály (első a maga nemében) szintén eredményesen dolgozik. Még csak egy negyed év óta működik, és máris több mint 150 tagja van, 12 túrán voltak már. Leány ifjúsági összejövetel: minden szerda du. 4 ó. Ifjúmunkás-összejövetel: csütörtök du. 4 ó. (Mező u. 26., volt Soc. Telep)

Ifjú Proletár, 1919. június 29. 3. o. *A Természetbarátok újpesti csoportja...* (Hírek rovat)

213.

1919. június
Az Ifjú Proletár tudósítása
a KIMSZ Dunántúli Titkárságának felállításáról

Az IOSZ legfontosabb feladata vidéki ifjúmunkások megszervezése. Csak tervszerű, rendszeres munkával lehetséges ez. Föltétlenül szükséges tehát, hogy a legfontosabb vidéki városokban titkárságokat állítsunk fel. Az első vidéki titkárságot Győrött állítottuk fel, amelynek a hatáskörébe tartozik Győr, Komárom, Moson, Sopron, Vas, Zala és Veszprém megyék ifjúmunkásainak a megszervezése, és mindennemű, az IOSZ munkáját képező ügyeinek elintézése. A győri titkárság utasításokat minden héten kap az IOSZ budapesti központjától, amelynek ugyancsak hetenként beszámol. Felhívjuk a fent felsorolt megyék ifjúmunkásait, hogy minden ügyükkel ezentúl a győri titkárságot keressék fel, és a budapesti központot csak rendkívül fontos megbeszélésekbe vonják be. A dunántúli titkárság célja: a rendszeres munka könnyebb és gyorsabb lebonyolítása. Az ifjúmunkás-mozgalom elsőrendű érdeke ez. A dunántúli titkárság helyének megválasztásában egyetlen szempont szerepelt: Győr nagy és fontos ipari város, amely nagyon könnyen tud közlekedni a hatáskörébe tartozó megyék ifjúmunkásaival. A győri titkárság a szervezés munkájába mindazokat a községeket be fogja vonni, amelyek tényleg el tudják végezni a munkát, tekintettel a mostani rendkívüli közlekedési viszonyokra. Ezeket a községeket a budapesti központtal közösen állapítja meg. Elvárjuk minden öntudatos ifjúmunkástól, hogy az új titkársággal szemben is szervezett ifjúmunkástól föltétlenül megkívánt fegyelmet fog tanúsítani.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 15. 8. o. *Dunántúli Titkárság* (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

214.

1919. március 22.
Kecskeméti diákok jelentkeznek
a munkáshatalom fegyveres védelmére

A lelkes diákifjúság most sem tagadta meg önmagát. Mint elődeik a nagy francia forradalomban vagy a negyvennyolcas szabadságharcban, megérzik ők is az idők hívó szavának első fuvallatát, s ifjúi lelkesedéssel sietnek a szabadság zászlói alá. Alig érkeztek meg a fővárosból a nagy események legelső hírei, máris jelentkeztek a Diákszövetség szóvivői, s felajánlották szolgálatukat a direktóriumnak. – Szombat délután mintegy százötven 16–18 éves diák, élükön Gonda Jenő tanár elvtárssal, akit a tanulók felkértek a vezetésre, megjelent a Munkásotthon udvarán, ahol Takács elvtárs párttitkár lelkesítő beszédet intézett hozzájuk. Végtelen örömére szolgál a pártnak – mondotta –, hogy az ifjúság önként siet abba a táborba, mely mindenkor a legszentebb eszméket, az emberiség igaz szabadságát hirdette. Szívesen elfogadjuk a diákság felajánlott szolgálatát, s ha a szükség úgy parancsolja, igénybe is fogjuk azt venni. Egyelőre azonban a párt elegendő felfegyverzett munkással rendelkezik, s így mindaddig, amíg lehet, nem akarja megzavarni a tanulókat mindennapi kötelességeik teljesítésében, a tanulásban. Takács elvtárs buzdító beszédét Kujáni János, a Diákszövetség elnöke köszönte meg szép szavakban, s a proletárdiktatúra éljenzésével szétoszlott a tettre kész, lelkes diákcsapat.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. március 27. 2. o. *A lelkes diákifjúság...* (Hírek rovat)

215.

1919. március 29.
A Vörös Újság tudósítása
a leányok és az asszonyok katonai szolgálatra való jelentkezéséről

A proletariátusosztály hadseregébe, a Vörös Hadseregbe, tömegesen jelentkeznek országszerte proletár elvtársaink. Lelkesen tódulnak mindenütt a proletárhadseregbe, tudják, hogy ez az új hadsereg az ő érdekeik megvédésére, nem pedig idegen kapitalista, imperialista érdekekért ragad fegyvert. Oroszországban is így volt, ahol az öntudatos munkásság valósággal versengett a dicsőségért, hogy a proletárállamot a világ minden kizsákmányolója ellen fegyverrel megvédeni segítsen. Az erős munkásférfiak mellett a proletárnők százai, ezrei küzdöttek Oroszországban. A magyarországi proletariátus nem kevesebb önfeláldozással siet a Vörös Hadseregbe. És már ismétlődik az orosz példa: Székesfehérváron körülbelül 80 leány és asszony azt a kérelmet intézte a Hadügyi Népbiztossághoz, hogy sorozzák be őket a Vörös Hadseregbe.

Vörös Újság, 1919. március 29. 6. o. *Nők is jelentkeznek a Vörös Hadseregbe* (Hírek rovat)

216.

1919. március 30.
A hadügyi népbiztos távirata
a kiskőrösi toborzó bizottságnak
az önkéntes vöröskatonák életkoráról

Minden jelentkező egyén az életkorra való tekintet nélkül a Vörös Hadseregbe felveendő.

Hadügyi Népbiztos

Párttörténeti Intézet Archívuma, 606. f. 2/2. ő. e. 3. l.

217.

1919. március 30.
Balassagyarmati diákok felkészülése a forradalmi vívmányok védelmére

Gimnáziumunk ifjúsága belátta a helyzet komolyságát, és szervezkedett. Parancsnokuk Wagner Márton gimn. tornatanár. Két csoportra osztotta őket, úm. katonacsapatra és egészségügyi csapatra. A katonacsapat teendője egyelőre a belső rend fenntartása lesz, az egészségügyi csapat pedig az elsősegélyt fogja nyújtani, azonkívül kötözni és ápolni fog. Vezetőjük Schramm Miklós egészségügyi hdgy. A katonacsapat parancsnokának Bajatz századossal történt megbeszélése folytán abban állapodtak meg, hogy mihelyst a katonacsapat fegyvert kap, azonnal akcióba léphet. Örömmel nézünk ezen lelkes és hazafias csapat működése elé.

Nógrádi Hírlap (Balassagyarmat), 1919. március 30. 2. o. *Szervezett diákcsapat* (Hírek és különfélék rovat)

218.

1919. április 2.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 4. K. N. számú rendelete a Vörös Hadseregbe belépett diákok osztály-, illetőleg érettségi bizonyítványának kiadásáról

Mindazoknak a tanulóknak, akik igazolják, hogy a Vörös Hadseregbe beléptek, annak az iskolai osztálynak elvégzéséről, amelybe jártak, az osztálybizonyítványt azonnal ki kell adni. Ha az osztálybizonyítvány alapján a tanuló már az érettségi vizsgálat letételére is jogosult volna, az osztálybizonyítvánnyal együtt az érettségi bizonyítványt is nyomban ki kell adni.

Budapest, 1919. április 2.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. április 5. 2. o.

219.

1919. április 3.
A szegedi és környékbeli újoncok
vörös zászlót kérnek a kecskeméti lányoktól

A szegedi és környékbeli fiúk, akiket Kecskeméten szerelnek fel a Vörös Hadseregbe, tisztelettel felkérik a kecskeméti leányokat, hogy részükre egy vörös zászlót ajándékozzanak. Ígérjük, hogy erre a zászlóra büszkék lesznek a kecskeméti leányok. A Kecskeméten tartózkodó szegedi vörös gárda nevében a század bizalmi emberei. Kecskemét, 1919. április hó 3-án.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. április 6. 3. o. *A szegedi és környékbeli fiúk...* (Napi hírek rovat)

220.

1919. április 10.
A Szolnoki Munkás közleménye
a helyi felsőkereskedelmi iskola 13 tanulójának
a Vörös Hadseregbe való jelentkezéséről

A szolnoki felsőkereskedelmi iskola tanulói közül többen igen rokonszenves és példaadó lépésre határozták el magukat. A hadügyi népbiztosnak arra a rendeletére hivatkozva, hogy középiskolai tanulóknak, kik a Vörös Hadseregbe belépnek, az osztálybizonyítvány kiadandó, jelentkeztek az intézet igazgatójánál, s bizonyítványuk kiszolgáltatását kérték. Eddig tizenhárom tanuló jelentkezett a toborzó bizottságnál való felvételre, s a példa annyira követésre méltó, hogy a felsőkereskedelmi iskola komoly gondolkozású és érett elhatározású növendékeinek példáját tanuló ifjúságunknak bizonyára több tagja is követni fogja.

Szolnoki Munkás, 1919. április 10. 2–3. o. *Kereskedelmi iskolai tanulók a Vörös Hadseregben* (Hírek rovat)

221.

1919. április 11.
A Pápai Tanítóképző igazgatóságának távirata a Közoktatásügyi Népbiztossághoz a Vörös Hadseregbe jelentkező növendékek ügyében

Közoktatási Népbiztosság
Budapest
Hold utca

Huszonegy növendékünk vöröskatona akar lenni. Kiadható-e részükre az osztálybizonyítvány és oklevél, miután az idevonatkozó rendelet kifejezetten csak középiskolai tanulókat említ?

Sürgönyi utasítást kérünk.

Pápai Állami Tanítóképző
Igazgatósága

Párttörténeti Intézet Archívuma, 606. f. 3/65. ő. e. VII. 476. l.

222.

1919. április 13.
A fronton harcoló debreceni fiúk vörös lobogót kérnek a debreceni lányoktól

Levelet hozott a posta a csucsai frontról a Népakarat szerkesztőségének. A Vörös Hadsereg egyik harctéri alakulatának derék tagjai kérnek fel bennünket arra, hogy tolmácsoljuk ama kérésüket a debreceni leányokhoz, hogy készítsenek nekik egy vörös lobogót.

Szíves örömest teszünk eleget ennek a felhívásnak. És hisszük, hogy Debrecen proletárleányai nem zárkóznak el a kérelem teljesítése elől. Az imperialista és kapitalista célokért folytatott, proletárvért áradatként ömlesztő világháborúban ellátták az „úrleányok" s „úrasszonyok" a vágóhídra menő, szegény katonákat cikornyás hímzésű selyemzászlókkal, szalaggal, virággal. Mennyivel eszményibb, igazságos eszmékért, világfelszabadító célokért folyik most a küzdelem, a proletariátus küzdelme a kizsákmányolók nemzetközi szervezete ellen! Most a proletárleányok kötelessége a katonák lelkesítése és buzdítása.

A hozzánk intézett levél különben így hangzik:

Debreceni leányok!

Egy kéréssel jövünk hozzátok, mi, debreceni fiúk. Készítsetek nekünk egy vörös lobogót, a 39-es vöröseknek.

Készítsétek el mielőbb, hogy hadd hordjuk diadalról diadalra. Ha elkészül a zászló, írjátok meg, érte megyünk.

A 39. vörös T. Gp. század

Aláírások

Népakarat (Debrecen), 1919. április 13. 2. o. *Vörös lobogót a vörös 39-eseknek!*

223.

1919. április
Győri diákok tömeges jelentkezése a Vörös Hadseregbe

Győrből jelentik, hogy az ottani három középiskolának – kereskedelminek, gimnáziumnak és reáliskolának – idősebb növendékei elhatározták, hogy testületileg belépnek a Vörös Hadseregbe. E héten megjelentek a toborzó bizottság előtt, és közülük mintegy *kétszázat találtak alkalmasnak* arra, hogy a proletariátus hadseregében teljesítsék kötelességüket. A testi gyengeségüknél fogva visszautasított diákok arra kérték a toborzó bizottság tagjait, hogy *őket is sorozzák be a vöröskatonák közé,* a bizottság azonban kénytelen volt kérésüket elutasítani.

A Vörös Katona, 1919. április 19. 3. o. *A győri diákok a Vörös Hadseregben* (Hírek rovat)

224.

1919. április 16.
A felnőtt munkások felhívása az ifjúmunkásokhoz az imperialista intervenció megindulásakor

Ifjúmunkás testvérek! Elvtársak

Rettenetes harcok várnak a proletariátusra. A kapitalisták meg akarják fojtani a mi új társadalmunkat. A vérünk fog folyni, sokan közülünk el fognak pusztulni. De nincs hatalom, mely végleg elpusztíthatna bennünket, nincs hatalom, mely megfojthatná a kommunizmus eszmé-

it. Vérünk omlása csak megerősíti a proletariátus harci készségét, mellyel elindul a tudatára jutott történelmi hivatását teljesíteni.

Hozzátok szólunk most, ifjúmunkás testvérek! Hozzátok szólunk, szocialista jövő!

Ebben a komor, de nagyszerű órában ti vagytok a mi reménységünk!

Tanuljatok, dolgozzatok. Megfeszített erővel és figyelemmel neveljétek önmagatokat. Legyetek a dolgozók társadalmának, az osztálykülönbség nélküli társadalomnak, a kommunizmus testvéri világának nyílt, józan, becsületes, komoly, tanult emberei. Legyetek igazi emberek, ne olyanok, mint aminővé lenni bennünket a kapitalisták kényszerítenek. Legyetek öntudatos szocialisták, a proletár nemzetköziség öntudatos tagjai! Ezt kívánjuk tőletek, ifjúmunkások! Most folyik az osztályharc az egész világon. Vértengerből vértengerbe jutunk, gyilkolunk, és a vértől bemocskolódunk. De a mi osztályharcunk a burzsoázia ellen csak azért folyik, hogy az osztálykülönbségek végképp megszűnjenek. Ifjúmunkások! Szocialisták reménysége! Ti már nem lesztek kizsákmányolt proletárok. Csak fel! Tanulásra, forradalmi öntudatra, dacos elszántságra. Ragadjátok meg a tudás fegyverét, mert minden veszteségünknek, minden ingadozásnak ma is az az oka, hogy nem elég osztályöntudatos a proletár.

Ifjúmunkás testvérek!

Ez a harc lesz a végső.

De minden harcnak ti vagytok a reménye, ti vagytok az értelme.

Tehát ti is végezzétek kötelességteket, tanuljatok és tanítsatok, agitáljatok fokozott erővel.

Éljen a proletárdiktatúra!

Éljen a dolgozók társadalma!

Éljen a kommunizmus!

Éljen a nemzetközi forradalom!

Éljen a Vörös Május!

Testvéri üdvözlettel
A felnőtt munkások

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27. 1. o. *Ifjúmunkás testvérek! Elvtársak!*

225.

1919. április 20.
Az Ifjú Proletár írása az osztályharc és a forradalmi háború nemzetközi jellegéről

Reszketnek az uralkodó osztályok a kommunista forradalomtól. A távírók vörös üdvözléseket hoznak és visznek a világba. Orosz földön, Magyarországon már a dolgozóké a föld, a gyár, a bánya és minden hatalom. Ők árasztják, hintik a tudást, mely a dolgozók testvériségéről, minden elnyomottak végső küzdelméről szól minden elnyomó ellen. Oroszországban magyar nyelvű nemzetközi katonák viszik a vörös zászlót, itt nálunk szerbek, románok, oroszok és olaszok. A proletárok vérrel pecsételik meg az igazi nemzetköziséget, mely nem ismer nemzetet és fajt, csak kizsákmányolót és kizsákmányoltat, dolgozót és herét. És ők most vérük ontása árán is meg akarják szilárdítani a dolgozók uralmát.

Nálunk már proletárdiktatúra van! Ez nagyszerű és gyönyörű dolog. De gondoljunk ifjúmunkás testvéreinkre, a mi édestestvéreinkre ott túl a magyar szovjetköztársaság határain. Ők még a piszkos odúkban, burzsoák szolgáiként dolgoznak. És nekünk, nemzetközi, forradalmi proletár ifjúmunkásoknak, velük is kell törődni, értük is kell dolgozni. Addig nincs pihenés, addig nem lehet felfüggeszteni az osztályharcot, amíg csak egy tenyérnyi helye is van a világnak, ahol kizsákmányolhatják a munkást.

Az osztályharcnak folyni kell tovább, az osztályharcot most a magyarországi proletárok tanácsköztársaságának kell vívni a világ kapitalizmusa ellen. Még nem állunk pihenés előtt. A győzelmet még harcok fogják megelőzni. Mert a valódi nemzetköziség, melynek ragyogó példáit mutatták a magyar vörösgárdisták Moszkvában, ahol forró, piros vérükkel festették forradalmira a havat, *a valódi nemzetköziség, melynek katonáit itt is láthatjuk most a mi sorainkban, nem lehet nyugodt és megelégedett, míg mindenütt a világon nincs proletárdiktatúra, mely megfojtja a kizsákmányolást és elnyomást, mely megszünteti az osztályokat, hogy végre a dolgozók osztálykülönbség nélküli társadalma megszülessen.*

Az osztályharc folyik, nemzetközi méretekben, nemzetközi szolidaritással, összetartással, proletárforradalom híre jő mindenfelől, a kapitalizmus roskadozik, nincs erő, mely a kizsákmányolás hatalmát tovább tartsa, ha a világ proletárjai egyesülnek.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20. 1. o. *Valósággá váló nemzetköziség*

226.

1919. április 20.
A Magyarországi Tanítók Szakszervezete
Ifjúmunkás Szakosztályának határozata
a Tanácsköztársaság fegyveres védelméről

A Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás Szakosztálya e hó 20-i ülésén a következő határozati javaslatot fogadta el:

A Szakosztály, annak a tudatában, hogy a proletariátus forradalma veszélyben van, minden más célt félretéve egyetlenegy akaratot lát, *fegyverrel védeni a proletárok szabadságát,* ezért kimondja, hogy *tagjai belépnek a Vörös Hadseregbe,* egyúttal *kizárja kebeléből azokat, akik e kötelesség alól kivonják magukat,* mert nem tűri, hogy megbélyegezzék a nevét olyan emberek, akik eddig a forradalom simán haladó lokomotívjára fölkapaszkodtak, és most a döntés óráját meglapulva lesik.

Világ proletárjai, egyesüljetek!

Vörös Újság, 1919. április 22. 7. o. *A Magyarországi Tanítók Szakszervezete...* (Be a Vörös Hadseregbe! rovat)

227.

1919. április 21.
A Szocialista Diákok Szervezete
bizalmi testületének határozata
a Tanácsköztársaság megvédéséről

A Szocialista Diákok Szervezetének bizalmi testülete e hó 21-én tartott ülésén egyhangúlag és hatalmas lelkesedéssel tette magáévá a vezetőség ama indítványát, hogy a legteljesebb odaadással kiveszi a részét ama harcból, amit a proletariátus saját felszabadításán át az egész emberiség emancipációjáért folytat. *Követeli az összes főiskoláknak azonnali bezárását, és felszólítja tagjait, hogy a szervezet rostáló ellenőrzése mellett minél nagyobb számban lépjenek be a világforradalom Vörös Hadseregébe.*

Vörös Újság, 1919. április 23. 7–8. o. *A Szocialista Diákok...* (Be a Vörös Hadseregbe! rovat)

228.

1919. április 21.
Az újpesti forradalmi ifjúság elhatározása a Vörös Hadseregbe való belépésről

Újpest proletariátusa tegnap este a Spartacus-körben megtartott toborzó értekezleten őszinte lelkesedéssel nyilatkozott meg, és a jelenlevők egyhangúlag elhatározták, hogy a proletariátus szent ügyének érdekében *mindnyájan belépnek a Vörös Hadseregbe.* Az értekezletet *Lőwy* Sándor elvtárs nyitja meg, utána *Rothbart* elvtárs bejelenti, hogy az újpesti szocialista diákság testületileg belépett a Vörös Hadseregbe. *Illés* Béla elvtárs kifejti, hogy a Vörös Hadseregbe bejutni nem kötelesség, hanem azok, akiket a Vörös Hadsereg magába fogad, azok tekintsék ezt dicsőségnek. *Pénzes* elvtárs a Vörös Hadsereg nevében, *Schweiger* elvtárs a frontra indulók nevében szólalt föl. *Vass* elvtárs bejelentette az ifjúmunkások, *Danczinger* Ferenc elvtárs az orvos-ifjúmunkások csatlakozását. *Helfgott* elvtárs zárószavai után *Szalkai* Géza elvtárs bejelenti, hogy a frontra indulóknak kurzust tart az elsősegély nyújtásáról. Ezután az értekezleten részt vevők lelkes hangulatban a *Marseillaise* és az *Internacionálé* hangjai mellett oszlottak szét.

Vörös Újság, 1919. április 23. 8. o. *Újpest proletariátusa...* (Be a Vörös Hadseregbe! rovat)

229.

1919. április 21.
A galileisták harci szózata

Galileisták! Elvtársak! A magyar proletariátus diadalmas forradalma veszélyben van! Az antant burzsoáziája elvakított proletártestvéreink millióival, a bojárok fehérgárdáikkal meg akarják fojtani az ifjú magyarországi Tanácsköztársaságot!

Szent hitünk, hogy ez nem fog sikerülni nekik.

Szent és sziklaszilárd a hitünk, hogy elvakított proletártestvéreink szemeiről nagyon hamar lehull a hályog, és diadalmas forradalmunk tüze nemcsak hogy nem alszik el, de lángra lobbantja a nemzetközi világforradalmat. Szent és sziklaszilárd a hitünk a világmegváltó vörös forradalom diadalában. Ez órák kérdése. De addig is fegyvert ragadunk! *Utolsó csepp vérünkkel is megvédjük a proletárforradalmat.* Eddig eszmékkel harcoltunk, *most szuronyokkal fogunk küzdeni!*

Galileisták! Elhatároztuk, hogy mindnyájan belépünk a Vörös Hadseregbe, küzdeni, agitálni, tanítani és gyógyítani fogunk a harcmezőn, s kitartásra fogjuk buzdítani katonatestvéreinket.

Minden galileistának jönnie kell. Rögtön, még ma délelőtt jelentkezzetek a Galilei-körben!

Be a Vörös Hadseregbe!
Éljen a proletárdiktatúra!
Éljen a nemzetközi Tanácsköztársaság!
Éljen a szociális világforradalom!

A szervezők

Vörös Újság, 1919. április 23. 5. o.

230.

1919. április 23.
A szervezett ifjúmunkások jelentkeznek a Vörös Hadseregbe a frontvárossá vált Debrecenben

Ifjúmunkások, ma reggel 8 órakor a párttitkárság udvarán, a Lenin utca 41. szám alatt, mindnyájan jelenjenek meg. Tárgy: Jelentkezés a Vörös Hadseregbe testületileg.

Népakarat (Debrecen), 1919. április 23. 4. o. *Ifjúmunkások...* (Pártügyek rovat)

231.

1919. április 23.
A hősi halált halt Leo Rothziegel utolsó levele Fiedler Rezső hadügyi népbiztoshoz

Rothziegel elvtárs, aki egy élet küzdelmével és élete feláldozásával írta fel nevét a nemzetközi proletariátus emlékezetébe, közvetlenül halála előtt, utolsó levelében ragyogó tanúságot tett eszméi mellett. A bécsi elvtársakból alakult zászlóalj, a nemzetközi vörös zászlóalj élén ment a tűzbe *Rothziegel,* akinek Debrecen védelmében golyó oltotta ki életét. Halála előtt a következő levelet küldte *Fiedler* elvtárs hadügyi népbiztosnak, aki a

Magyar Tanácsköztársaság nevében búcsúztatta zászlóalját, mikor a frontra indult.

„Tisztelt Fiedler elvtárs!

A bojár imperialisták csapatai közelednek. Holnap tűzbe kerülünk. Boldogan megyek akár a halálba is a proletárok felszabadulásáért, boldogan és büszkén. Örömmel hullatom véremet Szovjet-Magyarországért, amelyet a nemzetközi proletariátus hazájának tekintek. Úgy érzem, hogy a vérem hullásával levezekelhetném a bécsi proletariátus ama részének bűneit, amely a burzsoáügynök Bauernak és Rennernek, a politikai sztrájktörő Seitznek és Domeschnek, a hadügyek hátramozdítójának (Staatssekretaer für Hin und Heerwesen), Deutsch Gyulának és a betegesen álmodozó, általam egykor tisztelt Adler Frigyesnek vezetése alatt árulja el a proletariátus nemzetközi forradalmát. Ha arra gondolok, miképp bolondítottak bennünket a szocializmusnak ezek az árulói, hogyan csapták be a német–osztrák proletárokat, szeretnék a banda közé vágni. Irigylem a magyarországi proletariátust, amely megtalálta igazi kommunista vezéreit. A hazai szociálárulókkal és szociáldiplomatákkal szemben felgyülemlett egész gyűlöletemet az imperialisták e bérencein akarom kitölteni.

Remélhetőleg nem sokáig maradnak már felszínen, és odakerülnek méltó helyükre: a politikai hullakamarába. Küldjön, kérem, néhány gépfegyvert és cigarettát. Proletárüdvözlettel

Rothziegel"

A Magyar tanácskormány a nemzetközi forradalom ügyéért elesett Rothziegel elvtársnak emléket fog állítani, és családjáról gondoskodni fog.

Vörös Újság, 1919. április 29. 5. o. *Rothziegel elvtárs utolsó levele*

232.

1919. április 24.
A Volksstimme méltatása Leo Rothziegel politikai munkásságáról

Leo Rothziegel politikai pályafutását az osztrák ifjúsági szervezetben kezdte. Míg e szövetség vezetősége már a háború előtt minden erejével támogatta az opportunista szociáldemokrácia politikáját, és a munkásifjúság politikai felrázását meg akarta akadályozni, Rothziegel elfordult tőle, hogy az ifjú proletárok forradalmasítását szolgálja. Magára hagyatva nem volt alkalma, hogy magába szívja a marxizmus szellemi kincseit,

s így az anarchista Ramus szellemi befolyása alá került. Természetesen a volt nyomdászinast egészséges proletárösztöne megőrizte attól, hogy minden kritika nélkül elfogadja ennek a jelenlegi ellenforradalmárnak és szalonszocialistának elméletét.

Tanoncéveinek letelte után Rothziegel saját szakszervezetének keretei között mint forradalmi propagandista próbált dolgozni. Törekvéseit kinevették, buzgalmát hisztérikusnak csúfolták, mégis minden erejével felvette a harcot a legkonzervatívabb osztrák szakszervezet vezetői ellen. Egy szindikalista csoportot alapított, amely ugyan felhasználta Ramus félhavonként megjelenő folyóiratát, de a gyakorlatban saját útjait járta.

Midőn a háború kitört, és a legális csoportot megszüntették és szétrobbantották, Rothziegel saját szakállára dolgozott, az imperializmus elleni tömegmozgósítás szellemében. Miután az osztrák bolsevikok megalakították az ausztriai zimmerwaldi baloldalt – Rothziegel elvi ellentétek ellenére is készségesen vállalta, hogy részt vesz ennek akcióiban. Amikor a zimmerwaldi baloldal a breszt-litovszki tárgyalások alkalmával megkezdte a politikai tömegsztrájk előkészítését, félelmet nem ismerve melléjük áll. A sztrájkra szólító kiáltványt ő nyomtatta – titokban, egy ismeretlen nyomdában.

Rothziegel mint agitátor erőteljesen kivette részét a januári mozgalomból, s mint a baloldali radikálisokat, őt is letartóztatták, s ezenkívül katonai bűncselekmények miatt – hiszen nem akart a kapitalista „hazának" szolgálni – bíróság elé állították. A régi rendszer összeomlása a frontokon őt is kiszabadította. Részt vett a Vörös Gárda megalakításában.

Míg a baloldali radikálisok beléptek Német-Ausztria újonnan alakított kommunista pártjába, Rothziegel hozzá hasonló gondolkodásúakkal együtt megalakította a Forradalmi Szocialista Internacionálé Szövetséget, amely, anélkül hogy elméletileg tisztán kommunista alapokon állt volna, a gyakorlatban mind jobban közeledett a kommunistákhoz. De amikor – személyi nézeteltérések miatt – elmélyült a szakadék a kommunisták és a Szövetség tagjai között, akkor Rothziegel katonai területen próbált közös forradalmi platformot teremteni. Ez, kommunista vezetés alatt, sikerült is. A minden forradalmi katonát egyesítő Vörös Katonabizottság kommunista jelszavakkal lépett a küzdőtérre. Amikor más területen sem sikerült megteremtenie a veszekedő elvtársak egyesítését, elhagyta a Forradalmi Szocialista Internacionálé Szövetségét, és szindikalista barátjaival együtt átlépett a kommunista pártba. Hiszen a kommunizmus és a szovjetdiktatúra mindazoknak az eszméknek beteljesülését és továbbfejlesztését jelentette számára, amelyekért eddig dolgozott.

A tanácsdiktatúra alapjain álló proletárok egyetlen zárt harci szövetségben való egyesítésének szükségszerűsége vezette a kommunista párt soraiba, amelynek eszméiért élt, harcolt és meghalt. A nemzetközi osztályharc bátor katonáját temették el Rothziegel Leóval.

Míg a német–magyar fehérgárdisták Bécsben rendszeresen uszítanak a szocialista szovjethaza ellen és a nyugati részeknek a német–osztrák burzsoá köztársasághoz való csatolását propagálják, a becsületes német-osztrák kommunista fegyvert fogott, hogy Magyarországon harcolva a tanácsköztársaságért, egyengesse a német-ausztriai szociális forradalom útját.

„A forradalmak ideje elmúlt, most harcolni kell!" Ezeket a szavakat kiáltotta felénk a haldokló vörösgárdista. Az antantimperialisták a szocialista országot fenyegetik, és a nyomorúság és éhínség ellenére Német-Ausztria proletárjai teljesítik kötelességüket, segítségére sietnek a magyar forradalomnak, s ezzel kiharcolják saját felszabadulásukat is.

A németül beszélő magyarországi elvtársak pedig fegyverrel a kézben fogják védeni a szovjetköztársaságot. Előre, elvtársak, be a Vörös Hadseregbe! Hamarosan utolérünk benneteket, a mi területünkön is vörös zászló fog lobogni, a megváltó proletárdiktatúra zászlaja. Nektek is éppen úgy szól, mint nekünk, a halott, nemzetközi érzelmű német proletár jelszava: „Most harcolni kell!"

Volksstime, 1919. május 4. 2. o. *Leo Rothziegel* (Eredetileg németül)

233.

1919. április 24.
A MÉMOSZ építési szakosztálya
ifjúmunkáscsoportjának határozata
a Vörös Hadseregbe való belépésről

A MÉMOSZ építési szakosztályának ifjúmunkáscsoportja határozatilag kimondotta, hogy testületileg belép a Vörös Hadseregbe, és az ott megalakult építőmunkás-ezredhez csatlakozik.

Vörös Újság, 1919. április 24. 3. o. *A MÉMOSZ építési szakosztályának...* (Be a Vörös Hadseregbe! rovat)

234.

1919. április 30.
A Szociális Termelés Népbiztosságának rendelete a hadiüzemekben dolgozó 18 éven aluli fiatalok 8 órás munkanapjáról

A Szociális Termelés Népbiztossága a Hadügyi Népbiztossággal egyetértőleg elrendeli, hogy a hadiszert gyártó üzemekben a hadiérdekre való tekintettel a 18 éven aluli ifjúmunkások is 8 órát dolgozzanak.

A Vörös Katona, 1919. április 30. 4. o. *Ifjúmunkások meghosszabbított munkaideje a muníciógyárakban* (Hírek rovat)

235.

1919. május 2.
Szijjártó Lajos és Lékai János felszólalása a Tanácsköztársaság védelméről a Budapesti Munkás- és Katonatanács ülésén*

...Szijjártó Lajos: T. elvtársak! Amikor március 21-én kikiáltottuk a proletárdiktatúrát, tudtuk, hogy harc fog jönni, és tudtuk a mai nap bekövetkezését. Ma felesleges arról vitatkozni, hogy vajon kik állanak velünk szemben, hogy vajon milyenek a kilátásaink. Akik ezt a kérdést felvetették, azok az elvtársaim ne mondják magukról, hogy forradalmárok. A forradalom nem szokta mérlegelni, hogy vajon biztos-e valami, vagy sem. A forradalom nem életbiztosító intézet. Akik azt látták, hogy csak a proletariátus diktatúrája mentheti meg az országot, és odaállottak a proletariátus diktatúrájának kikiáltása mellé, azoknak ma kutya kötelessége – akár szociáldemokraták voltak, akár kommunisták –, hogy minden vitatkozás nélkül, egyhangúlag azt mondják, hogy igenis, a proletariátus diktatúráját meg kell menteni. Mert, elvtársaim, kétségeink voltak akkor is, amikor kiindultunk a Visegrádi utcából, aminthogy ha majd a proletariátus diktatúrája veszélybe jutna – nagyon sokszor elmondtuk –, talán éppen olyan kevesen maradnának, mint amilyen kevesen kiindultunk akkor abból a kis utcából.

* Az akkoriban huszonöt éves Szijjártó Lajos a Ganz Vagongyárban dolgozott. Őt éppen úgy, mint Lékai Jánost a budapesti VI. Kerületi Munkás- és Katonatanács választotta az Ötszázas Tanácsba. 1919 májusában fegyvert fogott, és a Vörös Hadsereg ezredparancsnokaként harcolt a Tanácsköztársaság védelmében. A felszabadulás után öt éven át építésügyi miniszter, majd diplomata volt. Munkásságának elismeréséül megkapta többek között a Kossuth-díjat és a Munka Vörös Zászló Rendjét. 1966-ban halt meg.

Menjen mindenki, amerre akar, de mi, akik onnan kiindultunk, és azt hirdettük, hogy a munkásság többségével szemben is a proletariátus diktatúrája mellett kitartunk, és azt meg is fogjuk valósítani, és nem hiszem, hogy akadna olyan elvtárs a volt kommunista párt tagjai közül, aki meg merné tenni azt, hogy akkor, amikor a kötelesség szólít, nem állna oda a barikádhoz.

Mi a a párizsi kommüntől tanultunk, annak a példáját láttuk, és azt kell követnünk. Azt hiszem, hogy azok a volt szociáldemokraták, akik velünk szemben évtizedes tagsági könyvecskéjükre hivatkoztak, és azok a fiatal kommunisták, akik a forradalmiságukra hivatkoztak, nem azért beszéltek akkor, mert egymás közt akartak viszályt szítani *(Mozgás)*, hanem azért, mert mindnyájan az eszmét akarták megvédeni.

Ami eddig történt, az mind mese, az mind kétkoronás tagsági díj volt. Ami most történik, az az eszméért való tanúságtétel, és aki most tanúságot tesz, az lesz az igazi szocialista, senki más, senki mást annak nem tarthatok, akár szociáldemokratának, akár kommunistának mondja magát...

Elnök: Lékai János elvtárs!

Lékai János: Elvtársak! Az én gyenge erőmet nem tudom feláldozni, pedig szeretném odaadni, és nem tudom. Csak a szavamat szeretném idehozni, elvtársak, hogy megmondjam, miről van szó: a mi életünkről, a mi vérünkről, mindenünkről. Az antant idejöhet vér nélkül, idejöhetnek a románok, de, elvtársak, a proletár akkor lesz csak igazán proletár, a proletár csak akkor tudja meg igazán, hogy mi az, egy nyomorúságos embernek lenni.

Én azt mondom, amit Kun elvtárs mondott, hogy vagy legyen itt egy breszti béke, de ha nem akarnának nekünk még egy breszti békét sem adni, akkor igenis mi minden erőnket, minden izmunkat feszítsük meg, fogjuk egy szoros egységbe. Akkor, amikor mi azt mondottuk, hogy egységes párt legyünk, akkor mutassuk is meg, hogy ezen egységes párttal, az egységes ideákért barikádokon keresztül is, áldozatokkal is tudunk harcolni, meg tudjuk védeni azt, amit akarunk...

Páttörténeti Intézet Archívuma, 600. f. 3/2. ő. e. 24-25., 151. l. (Géppel írott jegyzőkönyv)

236.

1919. május 5.
Az Ifjú Proletár közleménye az ifjúsági szövetség központi vezetőinek bevonulásáról

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége Központjának 18 éven felüli kiképzett tagjai beálltak a Vörös Hadseregbe, és május hó 5-én a frontra kimentek.

Lapunk megjelenése azért szenvedett késedelmet, mert nyomdánk legnagyobb része belépett a Vörös Hadseregbe.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 5. 10. o. (Hírek rovat)

237.

1919. május 9.
A csepeli vöröskatonák ígérik,
hogy győzelemre viszik a lányoktól kapott zászlót

A csepeli II. és III. zászlóalj vöröskatonái írják: Elvtársi üdvözletünket küldjük haza, és azt üzenjük, hogy a csepeli leányoktól kapott zászlót meg fogjuk védeni és vissza fogjuk hozni a dicsőséges győzelem napján, mert rendületlen hívei vagyunk és maradunk a Magyar Tanácsköztársaságnak.

Népszava, 1919. május 9. 10. o. *Üdvözletek a frontról* (Hírek rovat)

238.

1919. május 18.
Az Ifjú Proletár szerkesztősége fellép
a román intervenció kapcsán nacionalista
gyűlölködést szító polgári lapok ellen

A polgári lapok a román burzsoázia természetes támadása és előrelátható vakmerősége kapcsán újra elővették régi frazeológiájukat a régi fegyvertárakból. Újra elővették a korlátolt nemzeti uszítás jelszavait. Oláh hordákról, román csőcselékről, alsóbbrendű fajtáról cikkezik a román támadás kapcsán.

Hangsúlyoznunk kell, hogy ez a hang, ezek a szempontok, a helyzetnek ez a beállítása a legtipikusabb burzsoá felfogás, azé a burzsoáziáé, amelynek ezek a hazafias érzései az idegen burzsoáziákkal való ellenforradalmi szövetkezésben dokumentálódtak.

Mi nem nemzeti gyűlölködés szításával operálunk, hanem az osztályöntudat és a proletárszolidaritás növelésével. A proletárszolidaritás növelése azt jelenti, hogy a világ minden elnyomottjával fokozott testvériséget érzünk. A román proletárra is vonatkozik ez. A román proletárt gazdasági helyzete szerint érezzük testvérünknek, és nem érezzük, hogy különbözik tőlünk,

mert más nyelven beszél. Nem hordának és csőcseléknek nevezzük őket, hanem testvéreknek, akik nem tudják, mit cselekszenek.

Mi tudjuk azt, hogy akkor, amikor háborút folytatunk a román imperializmussal, román proletárokkal háborúzunk. Mi tudjuk azt, hogy testvérharcot folytatunk, és a proletárszolidaritás erkölcsi szempontjából bűnt követünk el akkor, amikor szembefordulunk félrevezetett és cselekedeteikről számot adni nem tudó testvéreinkkel. A román proletárt nem nevezzük hordának, hanem testvérünknek tudjuk őt is.

Hogy mégis harcot viselünk saját testvéreink ellen, hogy fegyvert fogunk ellenük, ez abból folyik, hogy a társadalmi folyamatokat nem az erkölcsi meggondolások irányítják. Az osztályharc maga a békében is, bűnökön és testvérharcon keresztül folyt. Békében is harc folyt a munkásságon belül. A szakszervezeti munkásság harcot folytatott a szakszervezetekbe nem tömörültekkel. Az osztályharc mindig bizonyos mértékben testvérharcot jelentett. Azonban ez a természetes testvérharc más és más jellegű, és más és más eredményű, aszerint hogy a testvérharcot vívó munkásság milyen öntudattal vesz benne részt. A testvérharcot nem szabad így feltüntetni, mintha szép és erkölcsös harc lenne. A harcot nem azzal kell szítani, hogy a testvérharcot vívókat egymás ellen uszítják.

Nem úgy kell növelni a magyarországi munkásság forradalmiságát és harcra készségét, hogy a román proletárok elleni harcát „hősi" és „dicső" cselekedetnek nevezzük, nem úgy, hogy uszítanak a „román" ellen. De még úgy sem, hogy a „román burzsoázia hordái" ellen uszítunk, mert ennek az uszításnak az eredménye nem a proletártestvériség érzésének a növekedése lesz, hanem ellenkezőleg, gyűlöletérzést kelt fel a harcoló proletárban, és ez a gyűlöletérzés természetszerűleg az ellen fog irányulni, akivel közvetlenül szemben áll: a román proletárral.

Hogy ez a veszély valóban fennforog, hogy a harcoló magyarországi proletárság ellenségének a román proletárság félrevezetett és öntudatlan tömegeit kezdi tekinteni, azt egyes elkeseredett hangok bizonyítják a munkásság köréből, amelyek azt kérdezgetik elkeseredve, hogy hol marad hát a külföldi proletariátus, hol marad hát a külföldi proletariátus szolidáris cselekvése? A magyar munkásosztály élethalálharcában érthetőek ezek a hangok. Megértjük, hogy csalódottaknak érzik magukat a magyar proletárok abban a reményükben, hogy a külföldi proletártömegek és katonatestvérek meg fogják tagadni saját burzsoáziájuk támogatását, és nem fognak háborút viselni a Magyar Tanácsköztársaság ellen. Csalódottaknak érzik magukat, mert a külföld proletariátusában egyelőre még nincsen meg a proletárszolidaritás.

De nézzen csak önmagába a magyar proletárság, vajon öröktől fogva megvan-e benne ez a szolidaritás, vajon nem vett-e ő is részt a világháború rettenetes testvérharcában, vajon odanyújtotta-e testvéri kezét az orosz proletárságnak akkor, amikor élethalálharcot vívott a világimperializmussal?

Nem szabad csalódottnak lenni, és nem szabad elítélni a külföldi proletariátust, mert „nem tudja, mit cselekszik".

A csalódás érzése veszedelmes érzés, mert ebből a gyűlölködés érzése válhat. A magyar proletárság küzdelmét ne az irányítsa, és harckészségét ne az növelje, hogy a román proletariátusban csalódott. A magyar proletariátus harcát ne a magára utaltság halálraszántsága vezérelje.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 18. 1-2. o. *Testvérharc és osztályharc*

239.

1919. május 25.
A Sopronba telepített selmecbányai főiskola hallgatóinak tömeges jelentkezése a Vörös Hadseregbe

Pogány József elvtárs, a II. hadtest parancsnoka, tegnap délelőtt 11 órakor érkezett Sopronba. Fogadására a pályaudvaron Entzbruder és Kellner elvtársak jelentek meg, akikkel együtt a hadtestparancsnok autón a pályaudvarról egyenesen a kaszárnyákba ment, ahol gyújtó beszédet tartott a vöröskatonákhoz.

Először az újonc zászlóaljak felett tartott szemlét, és előttük a forradalmi fegyelemről és a Tanácsköztársaságnak az imperializmus elleni titáni küzdelméről beszélt, azután megjelent a tüzérlaktanyában, ahol az új ütegek felállításáról intézkedett. Délután meglátogatta a védőszakasz-parancsnokságot a törvényszéki épületben, majd kihajtatott a huszárlaktanyába, ahol a föld huszárgúnyába öltözött dolgozóihoz mondott beszédet arról, miért kell nekik megvédeni a földet.

Később részt vett a selmeciek gyűlésén is, ahol *Pogány* elvtárs arra hívta fel a selmecbányai bányászati, kohászati és erdészeti főiskola hallgatóit, akiknek a hadviselt része most Sopronban végzi rendkívüli tanulmányait, hogy szüntessék be tanulmányaikat, és jelentkezzenek a Vörös Hadseregbe. Kifejtette, hogy a szocializmus rendje legelsősorban az ipari munkások mellett a technikusok érvényesülését jelenti, hogy, ellentétben az eddigi jogászvilággal, most a technikusoké a termelés megszervezése. A kapitalista világban rossz dolga volt a technikusnak. Sablonos munkássá, géppé, sőt gépréssé süllyesztették a tőke szolgálatában. Ha pedig minden gáton keresztül feltalálóvá lett, a nagy eszmének sohasem ő maga volt az élvezője, hanem mindenkor a vállalat, a gyáros. A szocializmus világa nagyszerű szerephez fogja juttatni a mérnöki kart, és megérdemelt gyümölcshöz fogja juttatni a feltalálókat. Még egy másik jelentős szempontot is figyelembe kell venniök, ha dönte-

ni akarnak; vajon folytassák-e most, amikor nem rendes, hanem gyorsforraló módon berendezett tanfolyamon vannak, a tanulmányaikat, vagy pedig bevonuljanak-e katonának? Csak a proletárdiktatúra és a Tanácsköztársaság tud Magyarországnak annyi erőt adni, hogy visszahódítsa a proletáruralom számára az antant által elrabolt bányákat, kohókat, nyersanyagokat és erdőket. A bánya-, kohó- és erdőmérnökök csak akkor juthatnak el ebben az országban hivatásuk teljesítéséhez, ha győzelemre jut a Tanácsköztársaság lobogója. Ha az antant-imperialisták akarata győz, akkor uralomra juthat a fehér ellenforradalom, de Magyarország pici agrárország lesz, amelynek nem lesz ipara, nem lesznek bányái, nem lesznek erdei, akkor a magyar ipari munkás számára, a mérnök, a technikus számára, aki dolgozni és érvényesülni akar, csak a kivándorlás keserű kenyere kínálkozik. Ha pusztán a technikusok, bányászok és erdőmérnökök szempontját nézzük, akkor is egyetlen megoldás kínálkozik a selmeciek számára: fegyverrel a kezükben kiverekedni a szaktudás számára az érvényesülés lehetőségét.

Kellner elvtárs buzdító szavaira a selmecbányai főiskola hallgatói – körülbelül 200-an –, akik kivétel nélkül hadviselt volt tartalékos tisztek, egyhangú lelkesedéssel elhatározták, hogy zárt sorokban bevonulnak a Vörös Hadseregbe.

Soproni Vörös Újság, 1919. május 27. 2. o. *Pogány elvtárs Sopronban*

240.

1919. május 30.
A 2. hadosztály politikai biztosának jelentése a Hadsereg-főparancsnokság Politikai Osztályához a katonák hangulatáról

Részlet
2. hadosztály Politikai Biztossága
275. polb. szám
1919.
Hadsereg-főparancsnokság Politikai Osztálya
Állomáshely, 1919. május 30-án
Főhadiszállás
különvonat

...Katonáink hangulata, különösen a halasi és kalocsai védőszakaszon, az északi offenzíva óta annyira izgatott, hogy a politikai biztosok és a parancsnokok csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudják őket visszatartani attól, hogy ne támadjanak...

A vöröskatonák fegyelme általában mindenütt jó, de különösen meg kell

említenem az *örkényi táborban levő 2500 újoncot,* akiknek a fegyelme veteked ik akármelyik békebeli csapattal...

Pecsét: A 2. Hadosztály politikai biztosa

Feldmann (s. k.)
a 2. h. o. pol. biztosa

Párttörténeti Intézet Archívuma, 501. f. 1/6. ő. e. X. 797 798. l. (Géppel írott tisztázat)

241.

1919. május 31.
A Forradalmi Kormányzótanács CIX. számú rendelete a 18–45 éves magyar állampolgárságú férfiak védkötelezettségéről

1. §

A Magyarországi Tanácsköztársaságnak minden magyar honosságú proletárférfi tagja annak az évnek január 1-től, amelyben életkora 18-ik évét eléri, annak az évnek december 31-ig, amelyben életkora 45-ik évét betölti, védkötelezettség alá esik.

2. §

A védkötelezettség állítási (lajstromozási) és – a katonai szolgálatra való alkalmasság esetében – tényleges szolgálati kötelezettségben áll.

Az állítási és a tényleges szolgálati kötelezettség teljesítésének módját a Hadügyi Népbiztosság rendeletileg állapítja meg.

3. §

Aki magát a védkötelezettség alól kivonja, akár azáltal, hogy állítási kötelezettségének eleget nem tesz, akár azáltal, hogy alkalmassága esetén a köteles bevonulást elmulasztja, vagy a tényleges szolgálat alól jogtalan felmentést hamis úton kieszközöl, úgyszintén, aki mást a védkötelezettség alól kivon, a védkötelezettség megszegésére rábeszél, kényszerít, vagy e kötelezettség teljesítésében megakadályoz, a Magyarországi Tanácsköztársaság ellen bűntettet követ el, és a Forradalmi Törvényszék elé állítandó.

4. §

Külföldi honosok az általános proletár-védkötelezettség alapján álló tanácsköztársasági hadseregbe. a Hadügyi Népbiztosság által meghatározandó feltételek mellett, önként beléphetnek.

5. §

Ezt a rendeletet a Hadügyi Népbiztosság hajtja végre.

Budapest, 1919. május 31.

A Forradalmi Kormányzótanács

Helyesbítés. A Forradalmi Kormányzótanács CIX. számú rendeletének (l. a Tanácsköztársaság 1919. június 1-én megjelent 57. számában) 1. §-ában a második sorban a „proletár" szó helyett „dolgozó" szó, a 4. §-ban pedig e szavak: „az általános proletár-védkötelezettség helyett „a dolgozók általános védkötelezettsége" olvasandó.

Tanácsköztársaság, 1919. június 1. 1–2. o., június 3. 1–2. o.

242.

1919. május 31.
A szombathelyi KIMSZ-csoport vezetősége a sorozáson való megjelenésre szólítja fel az ifjúmunkásokat

A munkástanács tegnapi határozata folytán az ifjúmunkások is kötelesek katonai sorozás alá állani, melynek megejtése végett holnap reggel fél 8 órakor minden szellemi és fizikai ifjúmunkás, aki az 1901. évben született, köteles a Széchenyi téren az 5. számú helyiségben megjelenni.

Az ifjúmunkások vezetősége

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. május 31. 2. o. *Ifjúmunkások sorozása* (Hírek rovat)

243.

1919. március–május
Hajdu Gyula egykori Baranya megyei kormányzótanácsi biztos emlékei a pécsi és Pécs vidéki fiatalok önkéntes katonai szolgálatáról

...Nem rendszeresen, de tekintélyes számban jöttek fiatal korosztályú városi munkások is, hogy vöröskatonának elkötelezzék magukat. Az volt az eljárás, hogy *Weiser* elvtárs megküldötte a majdnem menetrendszerűleg közlekedő futárokkal azok jegyzékét, akik jönni akarnak, és akiket nem kifogásoltunk, már jöttek is. Ekként két hónap alatt *hét zászlóalj* került ki a pécsi és Pécs vidéki katonákból, akiket senki sem kényszerített, hogy a vörös zászló alá szegődjenek, sőt szökve, súlyos büntetés kockáztatásával állhattak csak a sorokba, de jöttek, mert osztálytudatuk arra kötelezte őket, hogy kivegyék részüket a proletárhaza védelméből. Jöttek diákok is, akiknek sorában *Parragi* György és néhány osztálytársa olyan kétségbeesett arcot vágtak, mikor elutasították őket, mivel még túlságosan fiatalok voltak a katonáskodáshoz, hogy végül is el kellett őket fogadni. Odaadó lelkesedéssel végezték szolgálatukat ők is, úgy a kiképzés alatt, mint a frontokon. Alig hiszem, hogy akár a meg nem szállt szabad Magyarországon lett volna egyetlen város, mely ilyen arányban járult a magyar Vörös Hadsereg kiépítéséhez...

Hajdu Gyula: *Harcban elnyomók és megszállók ellen.* Emlékezések a pécsi munkásmozgalomról. Pécs, 1957. 280. o.

244.

1919. június 5.
Lukács György közoktatásügyi népbiztos átirata Böhm Vilmos hadügyi népbiztosnak egyetemi hallgatók katonai szolgálat alóli mentesítése ügyében

Közoktatásügyi Népbiztos

Tisztelt Böhm Elvtárs!

A Közoktatásügyi Népbiztosság olyan orvostanhallgatók, bölcsészethallgatók és műegyetemi hallgatók számára, akik hosszasabb frontszolgálat folytán nagyobb mérvű tanulmányi veszteséget szenved-

tek, nyári egyetemi pótfélévet rendszeresített. Ilyen nyári pótfélévek már a világháború alatt is tartattak, és feltétlenül szükségesek olyan célból, hogy a közoktatás folytonossága meg ne akadjon, és az országot éveken keresztül meg ne fosszuk új pályavégzett szakerőktől.

Alig fejeződtek be e pótfélévekre a beíratások, amidőn a Hadügyi Népbiztosság elrendelte, hogy a főiskolai hallgatók katonai szolgálatra vonuljanak be. Tekintettel arra, hogy ez az intézkedés a Közoktatásügyi Népbiztosság fent előadott intézkedését teljesen illuzórikussá teszi, tegnap Szántó elvtársnak a csatolt aktában foglalt rendelettervezetet adtam át, és kértem, hogy azt velem egyetértésben adja ki, Szántó elvtárs a hadsereg-főparancsnokára való hivatkozással a rendelet kiadásához nem járult hozzá.

Tekintettel azokra az igen fontos kulturális érdekekre, amelyek a nyári pótfélévek megtartásához fűződnek, tekintettel továbbá arra, hogy e pótfélévekre amúgy is csak olyan hallgatók vétettek fel, akiknek hosszas harctéri szolgálatuk van, igen kérem Elvtársat, hogy e rendelet kiadásához hozzájárulását megadni szíveskedjék.

Abban a nem remélt esetben, ha a rendeletet ilyen formában kiadhatónak mégsem találná, feltétlenül szükségesnek tartom, hogy legalábbis az orvostanhallgatókra nézve ilyen rendelkezés, mely őket tanulmányi célból a katonai szolgálat alól mentesíti, kiadassék. Az orvostanhallgatók ugyanis mint egészségügyi segédszemélyek a nemzetközi konvenciók szerint arcvonalbeli szolgálatra úgysem alkalmazhatók, és a világháborúban valóban soha sehol nem is alkalmaztattak.

Az a kevés számú medikus pedig, akire a hadseregnek az egészségügyi segédszolgálat ellátása érdekében szüksége van, bőven rendelkezésre áll azok közül, akik a nyári pótszemeszterre katonai igényjogosultság hiányában (mivel a háborúban kevesebb időt töltöttek) nem vétettek fel.

Nagyon kérem Elvtársat, hogy válaszát ugyanezzel a futárral, aki a levelet hozza, haladéktalanul megküldeni szíveskedjék.

Budapest, 1919. június hó 5-én

Lukács György (s. k.)
közoktatásügyi népbiztos

Ui. Időközben dr. Schürger orvosfőnök, akivel Fogarasi telefonon beszélt, a medikusokra vonatkozó kéréshez már készséggel hozzájárult.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 501. f. 1/6. ő. e. VI. 511–512. l. (Gépelt tisztázat fotokópiája)

245.

1919. június 8.
Az Ifjú Proletár tudósítása
kommunista ifjúsági vezetők hősi haláláról

Négy és fél éves vérfürdő után, amelyben cél nélkül ömlött tengernyi vér, egy újabb harcra ébredtünk. És ez a harc, mely most folyik, becsületesebb, mint az előbbi volt, mert itt elnyomott vívja diadalmas osztályharcát, míg az előbbi elnyomottak harca volt egymás ellen.

De ez a harc is áldozatokat követel. És az áldozatból nekünk, akiknek szebb jövőjéért folyik a harc, szintén ki kell venni részünket, nemcsak a munkával, harccal, hanem véráldozattal is.

Ezen a héten két halottunk volt: Az egyik a Vörös Hadsereggel ment el – győzni, és a Miskolc melletti győzelmes harcban esett el. Szép halála volt. *Kaszás Hugó,* ez a hősünk az ifjúmunkás-mozgalom első napjaiban is már az elsők közt harcolt, és kötelességéhez haláláig hű maradt. Halálában is kommunista volt – a kommunizmus diadalát fizette meg életével.

A másik *Schell Aladár* az I./a kerületnek volt lelkes, munkás elnöke. Még gyerekember, tizenhét éves, de már hiányt, ürességet hagy maga után eltávoztával. Tettrekészsége, harcos ifjúsága sokat jelentett sorainkban. Ifjan meghalni vagy gyalázatos öregkort érni: ez volt a sorsa eddig a proletárnak. Hogy holnap ne legyen így, ahhoz igenis kellenek az áldozatok. És érdemes is azért meghalni.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 8. 6. o. *A mi hőseink* (Hírek rovat)

246.

1919. június 15.
Az Esztergomi Népszava tudósítása
egy tizenkét éves vöröskatona megsebesüléséről

Tóth József érsekújvári születésű tizenkét éves fiú a vöröskatonák rajvonalában hősiesen harcolva, fegyverrel a kezében június 15-én előőrsi harcban megsebesült. A hős gyermeket a Vöröskereszt-kórházban ápolják.

Esztergomi Népszava, 1919. június 17. 2. o. *Hős gyermek* (Hírek rovat)

247.

1919. június 24.
Sajtóközlemény a budapesti ellenforradalmi puccskísérletről

Tegnapelőtt délután öt órakor ellenforradalmi puccskísérlet történt Budapesten. Haubrich elvtárs nevével visszaélve, volt aktív tisztek az Engels-laktanya legénységének egy részét, valamint a monitorok matrózait felhasználták ellenforradalom céljaira. De a volt tisztek terve nem sikerült. Az Engels-laktanya legénysége hamarosan meggyőződött a tisztek árulásáról, és a kormány mellé állott. Nem így a matrózok. Három monitoron mentek egészen az összekötő vasúti hídig, ahonnét három lövést adtak le a szovjetpalotára, majd eltávoztak.

Ez idő alatt a Mária Terézia téren levő József-telefonközpontot a Ludovika Akadémia növendékei szállották meg. Fél század vöröskatona körülfogta az épületet, és néhány órai tüzelés után a ludovikások parancsnoka Haubrich elvtársnak telefonált, és parlamenter kiküldetését kérte. Haubrich elvtárs rögtön a helyszínen termett, és közölte a lázadókkal, hogy fél hét óráig a kadétok fegyvertelenül, egyenkint hagyják el az épületet, különben bombáztatni fogja. Erre a kadétok természetesen megadták magukat.

A Vörös Őrség az egész városban hozzálátott a rend helyreállításához. A tetten ért ellenforradalmárokat azonnal a statáriális bíróság elé állították, mely állandóan permanenciában van. Több halálos ítéletet is hoztak, így halálra ítélték Kiss István, Grassi József és Szabó László volt aktív tiszteket.

A fővárosban tegnap reggelre a teljes rend és nyugalom helyreállott.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. június 27. 2. o. *Ellenforradalmi puccs Budapesten*

248.

1919. június 24.
Bayer Ferenc százados, ludovikás kiképzőtiszt beszéde az ellenforradalmi zendülésre feltüzelt kadétokhoz

Fiatal bajtársaim! Végre elérkezett az óra, amikor a hazátlan bitangok kezéből kicsavarhatjuk a tőlünk orozva elvett fegyvert, letéphetjük a gyűlölt vörös rongyot, hogy helyébe kitűzhessük szent háromszínű lobogónkat. Ma délután 3 órakor kitör az ellenforradalom, amelyet állí-

tólag az angolok is támogatnak. Ennek a támpontját a Ludovika Akadémia képezi. A mi kezünkben van tehát minden becsületes magyar ember és így hőn szeretett hazánk sorsa is.

A világháborúban küzdött magyar katona hősiességét és rendíthetetlen bátorságát az egész világ ismeri, s ellenségeink is elismerték. Mi sem lehetünk rosszabbak azoknál, akik ma névtelen és jeltelen sírjaikban pihennek. Kibontjuk tehát a nemzetiszínű zászlót, abban a biztos tudatban, hogy a világháborút túlélt magyarok alája állva, bennünket támogatni fognak.

Ezeket előrebocsátva, különösen hangsúlyozom, hogy senkit sem kényszerítek arra, hogy ebben az ellenforradalomban részt vegyen. Aki nem érez magában elég erőt és akaratot, hogy velem tartson, az most nyugodtan, minden bántódás nélkül kiléphet. Akik velem jönnek, én azoknak szentül ígérem, hogy velük utolsó leheletemig úgy a jóban, mint a rosszban ki fogok tartani. Azonban hangsúlyozom, hogy a kilépésnek csak most van helye, ezt később már nem fogadhatom el. Aki most a helyén marad, az feltétlenül alárendeli magát minden parancsomnak. És ezek közül az, aki gyáván viselkedik, az úgy lakol, mint azt a gyávák megérdemlik.

A Magyar Kir. Honvéd Ludovika Akadémia története. Budapest, 1930. 719. o.

249.

1919. június 24.
Részlet Kádár Gyula volt vezérkari ezredes emlékiratából, a ludovikások 1919-es ellenforradalmi zendüléséről

A proletárdiktatúra elleni ellenforradalmi akciókat három csoportra oszthatjuk: a belső, országon belüli szervezkedések és megmozdulások, a bécsi emigránstevékenységek, a szegedi ellenforradalom.

A belső ellenforradalom nem egységes, nem egy irányító csoport kezében összefogott szervezkedés, hanem partikuláris. Az új eszméket felfogni nem tudó, azokat nem is értő, politikailag iskolázatlanok összekapcsolódnak azokkal, akiket egyéni érdekük sérelme és veszélyeztetettsége tesz tudatos ellenséggé. Ezekhez sodródik a proletariátus egységét megbontó, meghúzódásra kényszerült, pozícióhajhászó szociáldemokrata vezető réteg. A heterogén összetétel már önmagában is akadálya az egységes ellenforradalmi szervezkedésnek és ellenállásnak, csak partikuláris megmozdulásokra képesít.

Ezeket a proletárhatalom könnyen felszámolta, imitt-amott túlhajtott

megtorlásokat is alkalmazva, viszont ezzel elérve a további ellenséges tevékenységek elriasztó hatását.

Június 24-én volt az egyetlen nagyobb ellenállási akció. Ennek góca a budapesti városparancsnokságnál megbúvó néhány ellenforradalmár tiszt tevékenysége, fegyveres végrehajtója a Ludovika Akadémia.

Anélkül hogy a ludovikás ellenforradalom részleteinek tárgyalásába bocsátkoznék, néhány – talán kevéssé ismert – tényre kívánok rámutatni.

A Ludovika hallgatóit Stromfeld Aurél közbenjárására június hó 12-re gyűjtötték össze tanulmányaik folytatása végett, mert a megelőzőleg létesített „parancsnokképző tanfolyamra" kevés volt a jelentkező, a Vörös Hadseregnek pedig nagy hiánya volt fiatal parancsnokokban. Tehát csak tizenkét nappal az ellenforradalmi akció előtt! Létszámuk 281 fő volt. Az Akadémia – illetve új elnevezése szerint „katonai főiskola" – parancsnoka: Bartha László őrnagy. Anélkül hogy a hallgatóknak bármiféle ellenforradalmi készülődésről tudomásuk lett volna, Bartha tárgyalásokat folytatott a Hadügyi Népbiztosságnál szolgáló Lemberkovits Jenő századossal és a vörös városparancsnokságnál Haubrich városparancsnok segédtisztjével, Lajtos Géza századossal. Ezek tájékoztatása szerint: június 24. az egész Budapestre kiterjedő általános ellenforradalom napja, amelyben a jól képzett, fegyverhasználatban jártas és fegyelmezett ludovikásoknak is részt kell venni; az ellenforradalmi megmozdulás vezetője Haubrich városparancsnok, velük vannak különböző katonai alakulatok, a vasasszakszervezet munkásai, más beszervezett munkáscsoportok, kisiparosok, polgárok és a dunai flotta katonái. Bartha – mint parancsnok – beleegyezését adta alakulatának felhasználásához, az Akadémia néhány tisztjét a szervezkedésbe beavatta, ezek feladatait megszabta. A hallgatókat előzetesen nem világosították fel.

Június 24-én Bayer Ferenc százados (a későbbi Bajor tábornok, aki Újvidéken kegyetlenkedett) összegyűjtötte a hallgatókat, revolverét előhúzva, egyszerűen kijelentette, hogy ellenforradalom van, ha harcra kerül a sor, mindenki köteles helytállni – és természetesen fűszerezte beszédét a szokványos kommunistaellenes és hazafias szólamokkal.

Nem vitás, hogy ezek a fiatalok nacionalisták voltak, és nem volt különösebben nehéz őket a színes frázisokkal elbódítani. A fiatalság egyébként is hajlamos a kalandokra. Véleményem szerint azonban az elkövetkezettekért nem annyira őket mint végrehajtókat terheli a felelősség, hanem lelkiismeretlen beugratóikat. Lőwi Béla politikai megbízottat agyonlőtték, és megkezdődött a fegyveres harc. A végkifejlet ismeretes: a ludovikások magukra maradtak. Nem volt igaz Haubrich vezető szerepe, nem volt igaz az általános felkelés, a fiatalokat egyszerűen becsapták. Ezt mérlegelte a tanácskormány is, amikor ellenük nem indított eljárást. A felbujtókat viszont megmentette Romanelli olasz ezredes.

Nem érdektelen néhány név a ludovikás ellenforradalomban nagyobb sze-

repet játszottak közül. Grassy József: a későbbi újvidéki vérengző; Bayer (Bajor) Ferenc: még lesz róla szó;* Juszty Emil: a későbbi nyilas tábornok; Kovács Gyula: a doni 2. hadsereg későbbi vezérkari főnöke.

A többi, június 24-inél jóval kisebb méretű helyi ellenforradalmi megmozdulás (Dunaföldvár, Dunapataj, Csorna, egyes dunántúli kulákfelkelések, vasutassztrájk stb.) nem volt jelentős.

Leszögezhetjük: a tevőleges belső ellenforradalmi erők megfékezésére a lehetőségek megvoltak, ezek sohasem dönthették volna meg a proletárdiktatúrát.

Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig. Magvető Könyvkiadó, 1978. 104-106. o.

250.

1919. június 24.
A Vörös Újság méltatása
A 32-es újoncok helytállásáról
a Ludovika Akadémia ostromában

HOGYAN DOLGOZTAK A VORÓSÖK, ÉS MIT MŰVELT A FEHÉRTERROR?

A budapesti proletariátus élethalál-elszántsággal tiporta le a gaz, hatalmukat vesztett ellenforradalmárok alávaló merényletét. Vöröseink mint egy ember állottak ki a veszély perceiben a proletárdiktatúra

* Kádar Gyula a továbbiakban így emlékezik Bayer Ferencre „ Bácska megszallása után itt is életbe lépett a katonai kozigazgatás, ez a suta intézmeny Értesuléseim szerint vezetője egy Novákovics nevű altabornagy volt, maga is délvidéki szerb származásu, az ugyeket megértéssel és nagy jóindulattal kezelte Csak dicserni hallottam Ezzel szemben az ujvidéki katonai parancsnok, Bajor (Bayer) nyugdijas tábornok - aki Erdélyben is a katonai kozigaztatásnál volt vezető beosztasban - a visszaélések es torvénytelenségek sorozatát kovette el Az újvidéki szerb és zsidó lakosságra onhatalmúlag „hadisarcot" vetett ki, osszegszerúleg kb otmillió pengőt Amikor erról a honved vezérkar fónoke ertesult - jellemző, hogy csak 1942-ben -, Bajor ellen hadtorvenyszeki eljaras indult, annal is inkabb, mert a penzekkel elszámolni sem tudott Letartóztatták A targyalás előtt a vezérkar főnokenek előszobájaban találkoztam a honvédugyésszel, aki elmondta, hogy Bajornál a házkutatás alkalmaval egy albumot találtak Meg is mutatta. Az ebben levó fénykepeken – kb 800–1000 kép – az elképzelhető legocsmányabb pornografikus ábrázolásban maga Bajor szerepelt, a legbetegebb fantáziát is meghazudtoló perverz helyzetekben Erre a hazafias célra nyilván jokora osszeg volt szukséges A hadtorvényszéki főtargyalason tanúként tobb tisztet hallgattak ki Ezek kozott volt egy vezérkari órnagy is Ez a tárgyalás alatt az elnokkel polemizálni kezdett Bajor védelmében, es olyan „hungarista" beszédet mondott, hogy mindenki megdobbent Enyhén felelősségre vonták Bajort lefokozták, kétevi bortonre ítelték, Szalasiek rehabilitáltak, a haboru után mint háborus bűnost a jugoszlávok kivégezték Ilyen ember a honvedsegben elerhette a tabornoki rangot' (Lasd uo 378–379 o)

megoltalmazására. Vöröskatonáink nagyszerűen fegyelmezett teljesítményeiről, melyekkel megtörték a nagytőke, a nagybirtok és a klérus zsarnokságát, a militarista katonatisztek kardbojt-uralmát, a visszaállítani akaró orvtámadásról most újabb részletes információkat kaptunk. Részletek, vérlázító részletek *érkeznek az emberi mivoltukból kivetkőzött hadapródok, ifjú fehérterrorista bestiák vérlázító kegyetlenségeiről is, ahogy védtelen gyermekeket, tehetetlen öregeket és halálra sebesült elvtársainkat vészomjas dühükben kínozták.*

Kiváló elismerés illeti a *Marx-laktanya egyes vöröseit*, akik a mesterségesen szított ellenforradalmi pánikban, telefon-összeköttetés híján, felettes hatóságaiktól elzárva, rohamlépésben vonultak ki, a kaszárnyától távol levő tisztek helyettesítésére maguk közül választott parancsnokuk vezénylete alatt a Ludovika megtámadására. *Gidáli* Géza és *Hellei* György hadügyi megbízott elvtársakat, akik telefon-összeköttetés céljából a József Központba mentek, a fehérek foglyul ejtették. *Blau* elvtárs vezette a Ludovika ellen vonuló csapatot, amely hosszas, győzelmes harc után a Ferenc József-hídhoz vonult, és még a mai napig is önként, felváltás nélkül tartja megszállva. A riadóra a város minden részéből rohamlépésben jött a katonaság a laktanyába, ahol *Szücs* és *Deutsch* elvtársak intézkedésére minden külső támadással szemben teljes biztonságba helyezték a laktanyát.

A proletárlelkesedésnek példátlan tanújelét adták a laktanya közelében levő Balassa Kórházban ápolt *sebesült vörös elvtársaink* is, akik négytagú küldöttségben kérték fel a laktanya parancsnokát, hogy az ellenforradalom elleni harcban ők is *részt vehessenek*. A Ludovikát támadó csapatok vesztesége eddigi megállapítások szerint öt halott és több sebesült.

A proletárkatona öntudatos harci bátorságának példáját adták a *vörös harmincketteseк* is. Négy-öt napos újoncok, kik soha fegyvertűzben nem voltak, s a fegyverrel való bánást csak a minap tanulták, éles mannlicher-golyóval a fehér ellenségre lőttek először, úgy harcoltak a veszélyeztetett József Központnál és a Ludovika Akadémia áruló tisztkölykeinek gépfegyvertüzében, hogy *Szántó* népbiztos elvtárs legnagyobb megelégedését fejezte ki, és alig tudta őket visszatartani a József Központ megrohamozásától.

A házak mentén lapulva, a Mária Terézia téri iskola és templom tetején fölállított gépfegyverek tüzében vakmerően állották és viszonozták a gépfegyverek és a házak áruló lakóinak tüzelését. Huszonöt emberből álló hátvéd pedig rajvonalba felfejlődve támadta meg a Ferenc téri volt rendőrkapitányság zendülő ellenforradalmárait, akik éppúgy, mint a József Központot megszálló fehérek, *dumdumgolyókkal akarták elpusztítani* a küzdő proletárokat.

A harminckettesek *Lőwi* hadügyi megbízott vezetésével harminc embert küldtek ki a Ludovikába, hogy az ott levő gépfegyvereket birtokukba vehessék. Az a kegyetlenség, amit ezek a hitvány, alávaló, számban messze fölényben álló kadétok harminc elvtársunkkal szemben aljas csel révén elkövettek, minden megtorlásra jogosít, és a diktatúra legkérlelhetetlenebb alkalmazását követeli. Lőwi politikai megbízott tíz emberével bevonult a Ludovikába, nem tudván a ludovikások árulásáról – és *Bartha* volt őrnagy parancsnokot kérdőre vonta, miért áll készenlétben a Ludovika legénysége.

Bartha hazug, félrevezető módon azt válaszolta, hogy ez Haubrich elvtárs telefoni utasítására történt. Arra a felszólításra pedig, hogy a gépfegyvereket azonnal adja át, egy gépfegyver átadására csak hosszas tárgyalások után volt hajlandó. Amidőn Lőwi elvtárs a tíz vöröskatonával, akikkel bejött az épületbe, az épület hátsó részében felállított gépfegyverért akart menni, *észrevette, hogy a ludovikások valamennyien fegyvereikkel és gépfegyverekkel tüzelésre készen állanak.* Az óriási túlerőben levő árulók elől valamennyien a kapuk felé futottak, *ebben a pillanatban azonban a Ludovika hadapród-banditái kétszer egymás után sortüzet adtak a menekülő elvtársainkra, majd Bartha a kapuk bezárását rendelte el. A kapun kimenekülő Lőwi elvtársat fejlövés érte, súlyosan megsebesülve terült el a földön. Erre a ludovikások odarohantak a sebében vergődő emberhez, többször rálőttek, majd kézigránátokkal teljesen összeroncsolták a halott elvtárs fejét.*

Egy elvtársunknak sikerült elmenekülnie az orvtámadás elől, *a kapun kimenekült négy elvtársunk elesett, hat elvtársunkat pedig, akik az épületen belül súlyosan megsebesültek, ezután még kézigránátokkal és puskatussal bántalmazták. Minden könyörület nélkül szakadatlan gépfegyver- és mannlicher-tűz alatt állott a Ludovika kertje, ahol ott sétáló öregembereket és ott játszadozó gyermekeket sebesítettek halálra a Ludovika elvetemült vadállatai.* A harminckettesek később negyven főből álló, ugyancsak párnapos, tizennyolc éves újoncokat küldtek ki a Ludovikát támadó többi vörös elvtársak segítségére.

Vörös Újság, 1919. június 27. 4. o. *Budapest rendje teljesen helyreállt*

1919. június 24.
Az Ifjú Proletár cikke a Ludovika Akadémia növendékeinek ellenforradalmi lázadásáról és szocialista átnevelésük szükségességéről

Az eset így történhetett: Háromszáz ludovikás fiatalon és gondtalanul az udvaron hancúrozott, mikor a parancsnokuk, akit a legkülönbnek tartottak, fegyvert adott a kezükbe, és nekivezette őket a proletártömegeknek. Ezek a fiatal katonák, akik gyermekkoruktól kezdve a kizsákmányolást védő haza vak és korlátlan szeretetének érzésével nevelkedtek, és az élet célját csak az engedelmes cselekvésben és a fényes tiszti atillák és báltermeken át való érvényesülésben látták, nem tudták, mit cselekszenek.

Hiába hallották mostanában, hogy a haza megvédése fogalmánál nagyobb és szentebb a szolidaritás, a szeretet érzésén felépülő új társadalom forradalmi megalkotásának munkájában való részvétel. A ludovikások úgy gondolkodtak, ahogy a kapitalizmus iskolája őket gondolkozni tanította, és úgy cselekedtek, ahogy apjuk és nagyapjuk évszázadok óta cselekedett a munkássággal szemben.

A régi „haza" visszaállításának jelszavával a felekezeti izgatások és felsőbb parancsok által elvakított fiatalok gépfegyverekkel támadták meg a munkásságot. A kizsákmányolás visszaállításáért harcoltak, a proletariátus diktatúráját akarták megdönteni, fegyverrel kezükben támadták meg a tanácsok köztársaságát, mindazt, ami nekünk szép, mindazt, amiért eddig küzdöttünk.

És mindezek ellenére azt mondjuk, *ne bántsátok őket, mert nem tudják, mit cselekedtek.* Ezeket a fiatalokat ki kell szakítani a régi életükből, el kell zárni őket mindazoktól a hozzátartozóiktól, akik nem éreztetnek velük mást, mint feneketlen gyűlöletet a győzelemért harcoló proletariátus iránt. Új környezetbe, új emberek közé vinni őket, és elküldeni hozzájuk mindazokat, akik hisznek abban, hogy lehet belőlük új embert teremteni, meg kell próbálni ebbe a háromszázba belenevelni a szocializmust és a szocializmusnak a forradalmi diktatúrán át való megvalósításának hitét.

Ez nem lesz könnyű munka, és meglehet, hogy a ludovikások egy része a legerősebb ellenállással fog védekezni az ellen, hogy őket új emberré teremtsük. De mi a mi módszereinkkel büntessük őket, mutassuk meg, hogy minden, amit szentnek láttak, ámítás, és győzzük meg az egyedüli igaznak, a szocializmus eljövetelének szükségességéről és kívánatos voltáról.

A felbujtókra, akik kegyetlenül és nem habozva, csak a régi rend helyreállításáért a fiatalokat felfegyverezték, kíméletlen büntetést követelünk, de a háromszáz fiatalt ne bántsuk, ne a börtön konokká tevő falai közé küldjék

őket. A ludovikásokhoz küldjék el azokat, akik az új utat, a testvéri szeretéten és egyenlőségen felépülő társadalom útját mutassák meg nekik, hogy tanítsák őket.

Ifjú Proletár, 1919. július 6. 3. o. *A Ludovikások* (Hírek rovat)

252.

1919. június 29.
A Vörös Újság tudósítása
A Ludovika Akadémia ostrománál elesett fiatal vöröskatonák, vörösőrök tiszteletére rendezett gyászünnepségről

A kapitalista burzsoázia ellenforradalmának tizennyolc ifjú proletár áldozatát tegnap délután kísérte utolsó útjára Budapest proletársága. Az Országház téren folyt le a hatalmas, szívbe markoló gyászünnepség, és utána az óriási gyászmenet a tizennyolc koporsóval végigvonult Budapest főutcáin. Vérző szívű proletárok mutatták meg rettentő fájdalmukat, ezt a termékeny, ökölrázó, férfias fájdalmat, amely csak megacélozza erőnket és hitünket a magyar proletariátus megváltó felszabadulásában és történelmi küldetésében. Lesújtottan, megtörten ment sok ezer proletár a tizennyolc halottaskocsi után, s ez a néma felvonulás mégis beszédes, harsány szavú, forradalmi manifesztáció volt az ellenforradalmi burzsoázia kíméletlen, gyilkos gazságával szemben és a céltudatos, erélyes, tiszta proletárdiktatúra egyedül üdvözítő szüksége mellett.

A nagy gyászünnepség lefolyásáról a következőkben számolunk be:

AZ ÁLDOZATOK A RAVATALON

Az ellenforradalom tizennyolc hősi proletár áldozatának ravatalát a Tanácsköztársaság Házának az Alkotmány utcával szembenéző lépcsőzetén állították fel. Az óriási, fekete ravatal a piros virágok és piros szalagok forradalmi színeiben pompázva, páratlanul megkapó látványt nyújtott a hatalmas Országház téren. A nagykaput és az oszlopokat fekete gyászlepellel vonták be, s a lépcsők fölé dobogót emeltek, amelyet teljesen befedtek fekete gyászdrapériával, és a koporsók közé délszaki növényeket helyeztek. Két sorban álltak a mártírok koporsói, jobbról elsőnek *Csőr* István húszéves vöröskatona, *Blasek* Lajos húszéves vöröskatona, *Deutsch János* tizenkilenc éves vöröskatona, *Hennig* Mihály húszéves vöröskatona, *Me-*

legh B. János tizennyolc éves vöröskatona, *Gulási* Gusztáv tizennyolc éves vöröskatona, *Szabó* I. István tizenkilenc éves vöröskatona, *Korbély* Ferenc huszonhárom éves vöröskatona, *Kósa* Miklós huszonhárom éves vöröskatona, *Szengáli* Ferenc huszonnégy éves vörösőr, *Pető* Gyula huszonhárom éves vörösőr, *Gyenis* Géza tizennyolc éves vörösőr, *Gosztonyi* Gyula huszonhárom éves vörösőr, *Szokoli* József tizennyolc éves vöröskatona, *Lojkó* Ferenc tizenhat éves vörösőr, *Pigéc* István huszonegy éves vöröskatona, *Gross* Mór 32-es vöröskatona és *Lőwy* Béla 32-es politikai megbízott.

Mindegyik koporsón vörös szalagos koszorúk, a *Kormányzótanács, a Szocialista-Kommunista Párt,* a katonák, hozzátartozók s a Vörös Újság koszorúi, rengeteg vörös szalag, piros virág, izzón a gyász komor feketeségében, az ég napfényes, kék végtelenje alatt.

A GYÁSZÜNNEP KEZDETE

Már délután egy órakor felvonultak a zenekarok, katonai küldöttségek, a párt- és szakszervezetek csoportjai a Tanácsköztársaság Háza elé.

Zajtalanul, a történelmi komolyság ünnepi áhítatával jöttek sorban az elvtársak, elbúcsúzni a Tanácsköztársaság elesett hőseitől. A katonák sapkájukra cserfalevelet vagy piros rózsát tűztek, karjukon fekete gyászszalagot viseltek. Fegyveresen jöttek, egyik-másik osztag teljes harctéri fölszereléssel vonult föl a temetésre, nyomukban pedig mindig új és új emberáradat hömpölygött a térre.

A 32. és 1. vörös gyalogezred, valamint az 1. vörös tüzérezred díszszázada felvonult, és kordont vont a ravatal körül. A budapesti helyőrség egyéb csapattesteit és katonai alakulatait öt-öt tagú küldöttség képviselte. A frontról a Vörös Hadsereg hatalmas koszorúját külön küldöttség élén hozta el *Vágó* Béla elvtárs.

Két óra körül megérkeztek a *Forradalmi Kormányzótanács* tagjai, akik *Garbai* Sándor és *Kun* Béla elvtársak vezetése alatt teljes számban részt vettek a gyászünnepségen s a proletár áldozatok hozzátartozóit részvevő hangon vigasztalták. Megjelent *Szamuely* Tibor elvtárs, *Haubrich* elvtárs, katonai főparancsnok, és *Jancsik* elvtárs, a Vörös Őrség főparancsnoka, továbbá *Hackspacher, Schultz és Vajda* elvtársak a Vörös Őrség országos parancsnoksága nevében, valamint *Biermann* és *Bogár* elvtárs a Fővárosi Munkástanács elnökségének képviseletében. Rajtuk kívül csaknem mindenki ott volt, aki a budapesti proletariátus nagy harcában szerepet visz.

Az ünnepséget az *Internacionálé* hangjai vezették be, amelyet a vörös katonazenekar játszott. Majd a fővárosi népzenészek nagy zenekara a „Kitették a holttestet az udvarra" kezdetű népdalt. Ezután az *Acélhang* dalárda elénekel-

te a „Miért oly borús...” kezdetű gyászdalt és egyéb gyászdalokat. Körös-körül a sok ezer főnyi közönség levett kalappal, meghatottan hallgatta a gyászos énekhangokat, amelyek után *Garbai* Sándor elvtárs, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke lépett a koporsók közé helyezett koszorús, fekete szónoki emelvényre.

GARBAI ELVTÁRS BESZÉDE

– A Tanácsköztársaság Kormányzótanácsa nevében búcsúzni jöttem hozzátok, mártírjai a nagy küzdelemnek, mártírjai egy világforradalomnak. Búcsúzni jöttem hozzátok, s ez alkalommal egyet-mást el kell mondanunk arról a küzdelemről, arról a harcról, amelynek minden elnyomott proletár ebben az országban s az országon kívül az egész világ harcosa. Új világ bontakozik ki, és ennek az új világnak a megszületése csak nehéz küzdelmek árán érhető el. Ebben a nehéz küzdelemben az elnyomott dolgozó milliók osztállyá kell hogy szerveződjenek, kemény, hatalmas harcot kell vívniok, hogy elhárítsák az útból a régi világ romjait, lebontsák a régi világ minden intézményét, fel kell építeniök helyére az újat, az igazságosat és azok világát, akik dolgoznak, dolgozni akarnak, munkájukkal azonban nem akarnak mást szolgálni, mint önmagukat, saját világukat, boldogságukat és kultúrájukat.

A harcnak kezdetén vagyunk. A világháború borzalmai indították a harcot erre az útra. A kapitalizmus kérlelhetetlen, könyörtelen eszközökkel vitte a milliókat erre az útra, ám a kapitalizmus küzdelme a kisebbik csoport, a kiváltságosok javára folyt. E háború végén tudatára ébredtek a milliók annak, hogy rengeteg életet, javakat és kultúrát pusztítottak el, és ha most nem térnek erre az útra, hogy megváltoztassák a termelő rendet, akkor később újra visszatérne a kapitalizmus világrendje, a kizsákmányolás lehetősége, s a kizsákmányolással együtt visszatérne még az eddiginél is borzalmasabb világháborúnak a lehetősége. Ezt a lehetőséget zúzza szét az öntudatos proletárság. Ennek a világháborúnak megismétlődését teszi lehetetlenné a proletáröntudat, és hogy ezt elérhesse, a hatalmat kezébe kell vennie, ezt a hatalmat a proletárság javára, termelő rendjének megalapozására kell fordítania. *Nem mondanak le a hatalom urai, a termelőeszközök birtokosai egyszerűen a kiváltságaikról.* Pillanatról pillanatra kísérletet tesznek arra, hogy hatalmukat visszahódítsák, termelőeszközüket megszerezzék, és milliók kizsákmányolását a maguk javára tovább folytathassák.

Ilyen kísérlet történt most is, amikor *aljas eszközökkel, rafinált intrikákkal,* tömegeknek, munkásoknak, csoportoknak megtévesztésével, hazugságoknak elterjesztésével, elhiresztelésével megtévesztett egy csomó embert, és arra bírta őket, hogy a proletárok állama, annak állami rendje és hatalma el-

len fegyveres felkelést szítsanak. Abban a pillanatban, midőn a proletárság érezte, hogy itt vészes munka folyik, és gyilkos fejszével akarták megtámadni a proletárállam fájának gyökerét, talpra állt, fegyvert fogott, és lerázta magáról a régi világnak visszatérő kullancsait, elbuktatta az ellenforradalom szennyes eszközeit, megdöntötte a lehetőségét annak, hogy ebbe az országba visszatérhessen a munkásság kizsákmányolásának lehetősége. Ebben a küzdelemben buktatok ti el, ifjú elvtársaink, proletárok, kik néma ajakkal e koporsókban feküsztök. Eljöttünk ide mi, proletárok, hogy szeretetünket, megemlékezésünket és annak minden virágját lerakjuk a ti koporsóitokra. *Eljöttünk ide abban a tudatban és abban a meggyőződésben, hogy erős a hitünk, hogy a dolgozók állását ebben az országban megdönteni nem lehet, meggyőződésünk az, hogy a világháború romjaiból csak a dolgozó proletárok akarata, csak a dolgozók világa emelkedhetik ki. Minden forradalom, minden átalakulás megköveteli a maga áldozatait,* göröngyei sokszor megsebeznek olyanokat, akiknek életéért kár.

A világátalakulás nagy munkájával vele jár az áldozat, de vele jár az a kötelesség is, hogy a proletároknak szeretetükbe és szívükbe kell zárniuk azoknak az emlékét, akik ezekben a koporsókban feküsznek, *és e koporsóknál azt a fogadalmat kell tennünk, hogy kitartunk annak a dolgozóállamnak megalapozásánál, kitartunk abban a meggyőződésben, hogy ez az átalakulás csak a dolgozó proletárság végső akaratával és végső győzelmével végződhetik.* Ez a gondolatunk kísérjen titeket, ifjú bajtársaink, utolsó utatokra. Nem vagyunk ebben a harcban az utolsó stációnál. Ebben a harcban még lesznek határkövek, ahol újból szembekerül a régi világ zsarnoksága az ifjú óriással, a dolgozó proletárok erejével. Minden henyeség, minden munka nélküli jövedelem arra szolgált, hogy kizsákmányolhassanak kevesek, de ennek a rendszernek sírba kell szállnia, mint ahogy sírba szálltok ti is, akik ebben a harcban elbuktatok. Ez az öntudat kovácsolódjék bennetek erősre, és ércfalként álljanak a dolgozó milliók a saját hatalmuk és saját rendszerük mellett. Ennek a harcnak azonban egyszer vége szakad. Ha szenvedésekkel, ha nyomorral is van teli, de az ő kizsákmányolásuk, az ő terrorjuk, ha visszatérne az ő kizsákmányolásuk, hosszabb ideig nyomorba, szenvedésbe taszítja a dolgozó proletárokat, mint az a szenvedés, amelyet az átépítésnél, az átalakulásnál szenvedünk el. *Azzal a gondolattal búcsúzunk el tőletek, hogy a ti halálotok biztosítéka a Tanácsköztársaság fennmaradásának.* Nyugodjatok békében, emlékezetünkbe zárunk mindenkor mint mártírokat, hősei ennek a nagy, világátalakító küzdelemnek.

Garbai elvtárs beszéde után *Vágó* Béla hadtestparancsnok elvtárs lépett a szónoki emelvényre, hogy a Vörös Hadsereg nevében elbúcsúztassa a proletáruralom védelmében elesett fiatal elvtársainkat. Vágó elvtárs a következő beszédet mondta:

- *A Vörös Hadsereg főparancsnoksága és az összes vöröskatonák nevében lépek ide koporsóitokhoz, ifjún elesett bajtársaim és elvtársaim.* És az ő nevükben teszem le a Vörös Hadsereg koszorúját. Amikor ezek mellett a koporsók mellett állunk, és gondolkozunk eme tény jelentősége felett, akkor ebből ezek mellett a koporsók mellett súlyos tanulságot, súlyos következtetéseket von le minden proletár, azon proletárok lelkében, akik sziklaszilárdan állanak a proletariátus küzdelme mellett, akik szívükben átérzik történeti hivatásukat.

Nem bosszút esküszünk fel ezek mellett a koporsók mellett, nem bosszút kiáltozunk, hanem belenézvén a dolgokba, azt a következtetést kell hogy levonjuk, *hogy a proletárdiktatúra, hogy a proletariátus folyton fokozódó hatalma s a Vörös Hadsereg folyton fokozódó harckészsége lehet csak az egyetlen lehetőség, amely bennünket győzelemre visz,* és amely minél kevesebbé teszi azt a vért, amely vért ki kell ontanunk a proletariátus érdekében.

A burzsoázia sír a munkásság erőszaka miatt, a burzsoázia Magyarországon elkeseredetten jajveszékel amiatt, hogy a munkásság erőszakos, és erőszakos eszközökkel akarja uralmát megteremteni. A burzsoáziáról, a finom, a jószívű, a civilizált burzsoáziáról, amelynek civilizációját most érezzük a saját bőrünkön, már Marx megmondotta: „A burzsoá rend civilizációja és igazsága valódi cikázó fényében mutatkozik, mihelyt azok, akik a rendben rabszolgák, uraik ellen fellázadnak. *Akkor kisül, hogy a civilizáció és igazságosság leplezetlen vadság és törvény nélküli bosszú. A gazdagság eltulajdonítói és előállítói között folyó osztályharc minden újabb válsága rikító módon veti felszínre e tényt. A burzsoázia 1848. júniusi gaztettei eltörpülnek az 1871-i kimondhatatlan aljasságok mellett.*" Ezt mondja Marx, és mi azt mondjuk, hogy 1871 elhomályosodik azok mellett a gazságok mellett, azok mellett az irtózatosságok mellett, amelyeket a nemzetközi és magyar burzsoázia produkált Mannerheim finn generálistól kezdve az akasztófabélyeggel megbélyegzett német Noskén át, folytatva a magyarországi fehéreknél abban az irgalmatlan harcban, amelyet a proletariátus felszabadulása és a magyar proletárság ellen indított.

A burzsoázia civilizációját, a burzsoázia igazságosságát érezzük a Tiszán túl, ahol a munkásokat sorba korbácsolják, százezreiket éhenhalásra ítélik és a Tiszántúl minden gépét és minden élelmiszerét elhurcolják. *A burzsoázia igazságosságát éreztük a napokban, akkor, amikor a finom pesti burzsoázia mannlicherrel, gépfegyverrel, ágyúkkal tört orvul a védtelen proletariátus ellen,*

amikor a burzsoázia felbérelt csőcseléke nem a gazdagok városnegyede ellen, hanem a proletárok negyede ellen irányította a gyilkos ágyúk csövét. *Éreztük a Ludovika Akadémia mellett, ahol védtelen gyermekeket és védtelen asszonyokat gépfegyvereztek le a fehérek, láttuk a vidéken, ahol a fehérek a munkástanács elnökét lófarkra kötve hurcolták kilométereken keresztül,* láttuk azoknál az akasztófáknál, amelyekre az elvtársainkat húzták fel a burzsoák. Ha ezt el akarjuk kerülni, ha minél kevesebbé akarjuk tenni a vért, melynek a diktatúra érdekében ki kell omlania, akkor minél jobban, minél erősebben, minél hatásosabban kell elnyomni a magyar burzsoáziát, minél erősebben ki kell kezéből venni a hatalmat, mert *mentől erősebbek vagyunk, és mentől gyengébbek ők, annál kevésbé kell tartani attól, hogy a fehérek ellenforradalmat mernek csinálni.*

És itt, elvtársaim, még tetemre hívok valamit, és tetemre hívok valakit. Akkor, amikor a munkásság soraiban ingadozás tapasztalható, mikor a munkásság soraiban nem nyilvánvaló az a sziklaszilárd elhatározás, hogy végezzünk egyszer s mindenkorra a burzsoáziával: ez az ellenforradalom igazi melegágya. Mert az ellenforradalomnak nincsen katonája, nincsen ereje, csak arra támaszkodhatik, hogy a munkásság hűtlenül elhagyja a diktatúrát, hogy a munkásság ingadozó, és soraiban könnyű rémületet és pánikot teremteni. Ezek mellett a koporsók mellett, mi, vöröskatonák, nem sírunk, mert mindannyian el vagyunk készülve a dicsőséges, szép halálra, a proletárdiktatúra, a munkásság jövője érdekében. Ezekben a koporsókban csupa fiatalok, *tizenhattól huszonnégy éves,* drága, fiatal elvtársaink feküsznek, némán mutatva meg a morgolódó öregeknek, hogy a fiatalság forradalmi tüze, elhatározása és áldozatkészsége egész a halálig szilárdan áll a munkásság ügye mellett.

Ezek mellett a koporsók mellett, amelyektől mi vidáman megyünk bármely percben a halálba a munkásság nagy és szent ügyéért, minden munkásnak és minden vöröskatonának újból és *újból fogadalmat kell tennie a sziklaszilárd kitartásra és olyan rendszer, olyan politika támogatására és megteremtésére, amely a burzsoáziát mozdulni nem engedi, amely a burzsoáziát végleg elnyomja, és ezáltal az ellenforradalom lehetőségét kizárja.*

A magyarországi munkásság, a magyarországi Vörös Hadsereg, amely állandóan harcokban él, nehéz órák előtt áll. Állandó támadások és válságok hasogatják a magyarországi munkásság hősi és az egész világot megrendítő küzdelmét. Ezek mellett a koporsók mellett, amelyekből ezt kiáltják ki hozzánk megdicsőült elvtársaink: „Hogyha kell, odaadjuk fiatal életünket!", ők megmutatták, hogyan kell sziklaszilárdan állni és halálmegvetéssel harcolni, és *megmutatták, hogy a proletariátus jövője érdekében csak egy lehetőség van, a proletariátus legkíméletlenebb diktatúrája, hogy a szocializmust ki tudjuk építeni.* Már Marx megmondotta a következő sorokban: „A mi szövetségünk azonban a maga valóságában csupán az a nemzetközi kötelék, amely a civilizált világ különböző országainak legelőrehaladottabb munkásságát

egybekapcsolja. Bárhol, bármilyen alakban és bármiféle körülmények közt támad osztályharc, szinte természetes, hogy szövetségünk tagjai kerülnek arcélre, s a talajból kihajt maga a modern társadalom, amely bármennyi vérontással sem taposható le. Hogy letaposhassák, mindenekelőtt a tőkének a munkán való önkényuralmát kellene a kormányoknak letaposnia, tehát önnön élősdi létük feltételeit."

Itt a nemzetközi forradalom, elvtársaim. A kapitalizmus összeomlása nyomán itt a nemzetközi forradalom, amely Európa nyugatán, keletén egyaránt hatalmas lángokkal csapkod jobbra és balra. Ezekben a percekben, a válság állandó óráiban, ezek mellett a koporsók mellett *fogadalmat kell tennünk, hogy soha, amíg élünk, s egy csepp vér van ereinkben, élve a diktatúra fegyverét, a munkásság hatalmát kezünkből kicsavarni nem engedjük.* A Kommünről mondja Marx: „A Párizsi Kommün emlékét a munkások ünnepelni fogják örökkön-örökké, mint egy új társadalom dicsőséges hírnökét, s vértanúit a munkásosztály nagy szívébe foglalta."

Elesett elvtársaink emlékét a munkásság, a magyar munkásság szívébe fogadta, és ezzel a szentséggel lelkében megy küzdeni újra, meg újra a munkásság hatalmáért, a munkásság jövőjéért, a szocializmusért!...*

A GYÁSZMENET

Ezután a népzenészek eljátszották a „Lehullott a rezgő nyárfa levele" kezdetű népdalt, amelynek hangjai közben leemelték a koporsókat a szarkofágokról, s levitték a gyászkocsikra. Elsőnek egy nagy koszorús kocsira rengeteg bíborszalagos, piros virágos koszorút halmoztak fel, azután előállt a halottaskocsik hosszú sora, hogy befogadja és utolsó útjára vigye az ellenforradalom mártír áldozatait.

Délután négy órakor indult el a hatalmas méretű gyászmenet az Országház térről. A menetet *kerékpáros vöröskatonák* nyitották meg, majd a *Vörös Őrség* egy lovas különítménye következett. Utána egy *vöröskatona-zenekar* jött gyászindulókat játszva s azután *a 32. és az 1. vörös gyalogezredek és az 1. vörös tüzérezred* díszszázada.

Külön sorban haladt *Vágó* Béla elvtárs, a hadsereg képviselője, *Haubrich* József elvtárs katonai főparancsnok és *Jancsik* Ferenc elvtárs, a Vörös Őrség főparancsnoka, akik mögött a *Vörös Hadsereg* és a *IV. hadtest* egy-egy vörös szalagos nagy gyászkoszorúját hozták. A *32-esek küldöttsége* jött erre piros virágcsokrokkal és az ezred mindegyik halottja számára egy-egy vérvörös vi-

* Ezután Hamburger Jenő, a Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja, Biermann István, a Budapesti Központi Munkástanács és Jászai Samu a Szakszervezeti Tanács nevében mondott beszédet

rágokkal díszített koszorút vitt. A festőien szép csoportozatot a 32-esek egy osztaga követte, *Mérő* István századparancsnok elvtárs vezetése alatt.

Ezután jöttek a koporsók. Tizennyolc halottaskocsiban tizennyolc koporsó, tizennyolc ifjú proletártestvérünk holtteste, akik a kizsákmányoló kapitalista ellenforradalommal vívott harcban estek el a proletárfölszabadulás ügyéért. Mindegyik kocsin sok-sok vörös koszorú. Kétoldalt vöröskatonák lépdeltek, s a kocsik mögött az elesett proletárhősök megtört hozzátartozói jöttek. Megrendítő látvány volt ez a nagy halotti kocsisor vörös szalagokkal és piros virágokkal, égő piros gyász a tizennyolc ártatlan áldozat holtteste fölött, akiket a régi, bűnös világ konok gonoszsága terített le...

A tizennyolcadik halottaskocsi után a *Forradalmi Kormányzótanács* tagjai jöttek, és kísérték ki a temetőbe a Tanácsköztársaság hős halottait. Két katonazenekar, újabb katonai küldöttségek és a párt- és szakszervezetek küldötteinek sűrű sorai következtek, míg végül a népzenészek és egy lovas őrszakasz zárták be a menetet.

Budapest legfőbb útvonalain, az Alkotmány utcán, a Váci körúton, a Nagykörúton és a Köztemető úton kígyózott végig a gyászmenet a Kerepesi temetőbe. Az út két oldalán a munkászászlóaljak álltak sorfalat, s mögöttük a járdák mentén nagy tömegek nézték néma megilletődéssel a menetet. Az egész útvonalon a házakon vörös zászló lengett. Egy-egy helyen fél óránál tovább tartott, amíg a hatalmas menet ott elvonult. Ennél nagyobb arányú s ennél megrázóbb temetési menetet még nem látott a budapesti utca, amely tegnap délután megtelt a proletariátus mélységes nagy gyászával, s amelyen ez a nagy halottas menet úgy vonult végig, mint egy félelmetes, néma vádkiáltás...

A TEMETŐBEN

Este 6 óra volt, amikor a menet kiért a Kerepesi temetőbe. A környékbeli proletárok ezrei már jóval a menet érkezése előtt ellepték a tizennyolc frissen ásott sír környékét, ahol a menet beérkeztekor a 32-esek díszszázada állott fel, és a városból kiözönlött elvtársaink foglaltak helyet. A nyitott sírok előtt *Szikra* Gyula elvtárs a Vörös Őrség nevében, *Gacsó* Gyula elvtárs az 1-es vörösök megbízásából, *Pollák* Ferenc elvtárs pedig a 32-esek nevében búcsúztatta el a hősi halottakat.

Mauner politikai megbízott elvtárs a front búcsúját tolmácsolta német nyelven. Utána *Gárdos* Mariska elvtársnő beszélt.

– *A szocialista munkásnők országos szervező bizottsága nevében* – mondotta *Gárdos* elvtársnő – a forró hála, kegyelet és elismerés zászlaját földig hajtom a proletárszolidaritás vértanúi előtt. Piros vérrózsák nyílottak a forradalom testén. Felfegyverzett orgyilkos huligánjai a letűnt kapitalista rendnek foltot ejtettek rajta, amit drága proletárvérrel kellett tisztára mosni. Virágjá-

ban derékon tört tizennyolc értékes, ifjú élet az áldozat. Proletárszívünket durva ütés érte, és mélységes fájdalmunkat, györtelmes megilletődésünket csak az a büszke tudat enyhíti, hogy megadatott Nektek, elhullott proletártestvéreink, az a nagyszerű világtörténelmi feladat, hogy a nemzetközi proletariátus fölszabadulásának forradalmi tüzében hamvadjatok porrá.

Fogadjuk a gyászos óra ünnepiességében, hogy mi, proletárasszonyok, minden éhséget, nélkülözést és szenvedést eltűrünk, de a végsőkig kitartunk a proletárdiktatúra mellett, azzal élünk, vagy azzal pusztulunk mindannyian.

Bosszút nem esküszünk, mert a bosszú nem méltó azokhoz, akik az emberiséget egy jobb, szebb, boldogabb jövőbe akarják bevezetni. Él azonban még az igazságszolgáltatás, amelynek súlyos ökle le fog sújtani mindazokra, akik ezt a tizennyolc sírt megnyitották. A francia kommün jelszava az ellenforradalommal szemben az volt: hiéna ellen hiéna. Mi is úgy fogunk küzdeni a huligánokkal szemben, mint a hiéna: kérlelhetetlenül és irgalmatlan erővel. A harc Golgotáját jártátok! Pihenjetek békében!

Utolsónak *Haubrich* József, a IV. hadtest parancsnoka mondott néhány közvetlen, megható búcsúszót:

– Katonapajtások! A IV. hadtest nevében jöttem ide, és annak nevében teszem le a koszorút, kegyeletünk és nagyrabecsülésünk jelét. Búcsúzni jöttem annak a hadtestnek nevében, amelynek hívó szavára elsőként jöttetek segítségünkre a kaszárnyába, és híven, becsülettel, forradalmi lendülettel mentetek neki a tűznek. Egyet ígérek itt nektek, kedves testvéreim, *nemhiába estetek el, mert a ti hősi halálotok után még jobban, még egységesebben fog a kaszárnyákban lévő hadsereg tömörülni a proletáruralom megvédelmezésére.* Búcsúzásul nektek csak annyit kívánok: amilyen öntudattal rohantatok az ellenségre, ugyanolyan békességben pihenjetek.

Másik üzenetem szól ennek a bűnös városnak. Mától kezdve reszkessen mindenki, aki ennek a hadseregnek, amely a proletárdiktatúra álláspontján áll, megbántásán dolgozik.

Haubrich elvtárs beszéde után a 32-es díszszázad parancsnoka dísztüzet vezényelt az elesett proletár hősök tiszteletére. Dísztűz után az *Internacionálé* hangjai mellett ért véget a felejthetetlen proletár-gyászünnepség.

Vörös Újság, 1919, július 1. 3–5. o. *Az ellenforradalom proletár vértanúinak temetése*

253.

1919. július 12.
A hűvösvölgyi főreáliskola ünnepsége a budapesti ellenforradalmi zendülés leverése alkalmából

A június 24-i ellenforradalom sikeres letörésének emlékére szombaton, 12-én, délután 2 órai kezdettel a hűvösvölgyi (volt katonai) főreáliskola saját kertjében ünnepélyt rendez. Az ünnepi beszédet Kun Béla elvtárs tartja. Az ünnepélyre a népbiztosságokat, a IV. hadtestparancsnokságot és a munkás- és katonatanácsokat ezúton is meghívja az iskolavezetőség.

Népszava, 1919. július 12. 6. o. *A hűvösvölgyi főreáliskola ünnepe* (Hírek rovat)

254.

1919. június 30.
A Magyar Alföld tudósítása a fiatal vöröskatonák kecskeméti sorozásáról

Tegnap soroztak a Vigadóban. A legfiatalabbakra került a sor. Már korán reggel hatalmas tömeg gyűlt össze a sétatéren, hogy megjelenjen a sorozó bizottság előtt, bemutatván proletárkészségét a proletárhaza iránt. Ezeken nyugszik a jövő boldogsága, mert ők fogják tettleg védeni a magyarországi közönséget, ha az imperialista rablók még e talpalatnyi földre is ki akarják nyújtani a kezüket. „Ez a harc lesz a végső." És látom is, hogy szörnyű nagy harc lesz. Két világ harcol majd egymás ellen. Az igazak, az élni és jól élni akarók meg a más húsán élősködők, a fegyverük erejére támaszkodók, az idegen rablók. Fiatal vöröskatonák, én bízok bennetek. A ti szívetek fiatal, és hisz a legszentebb igében, a közösségben és a dolgozók jutalmában, szabadságában. Fiatalok, hogy ti sorba álltatok a proletárhazáért, megmutattátok hűségeteket. Mi bízunk bennetek...

Magyar Alföld, 1919. július 2. 3. o. *Tegnap soroztak*... (Napi hírek rovat)

255.

1919. július 2.
Köblös Elek zászlóaljparancsnok üzenete
a vöröskatonákat üdvözlő szolnoki lányokhoz

Tömegesen jönnek naponként helybeli lányoktól, a III. zászlóalj legénységének címezve, üdvözletet hozó lapok, azzal a kéréssel, hogy a Szolnoki Munkásban várják a választ. Tekintettel arra, hogy a mostani időben a proletariátus ügyét szolgáló újságokat nem szabad kicsinyes egyéni dolgokkal zavarni, a legnagyobb sajnálattal kell ezen kérést megtagadni. – Kérem a különben nagyrabecsült elvtársnőket ezt tudomásul venni.

Köblös

Szolnoki Munkás, 1919. július 2. 2. o. *A szolnoki lányokhoz!* (Egyesületi hírek rovat)

256.

1919. július 9.
Kenderes Pál Borsod megyei kormányzótanácsi
biztos jelentése a Belügyi Népbiztosságnak
a besorozott fiatal katonák hangulatáról

...A besorozott katonaság, mely főleg fiatalabb emberekből áll, nagyrészt ipari munkások, kiképzés alatt vannak. Az utcákon fegyelmezetten vonulnak fel, munkásdalokat énekelve. Ezen anyagot igen jónak látom. Többször tartunk nekik nevelő előadásokat. Ellenben az ott beosztott parancsnokaik (volt tisztek) megbízhatatlanok, kiknek sürgős kicserélése szükséges volna...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 603. f. 1/1024 ő. e. (Gépelt tisztázat)

257.

1919. július 1.
Aranyos György Tolna megyei kormányzótanácsi biztos távirata a Belügyi Népbiztosságnak Krammer Sándor és csapata visszarendelése ügyében

Értesülésem szerint Krammer Sándor elvtársat és 40 tagú terrorcsapatát vissza akarják hívni. Bár az ellenforradalom le van az egész megyében törve, fent nevezett elvonulása még nem időszerű, következményeiért felelősséget vállalni nem tudok, a nyugalom még nem teljes.

Aranyos korm. tan. biztos

Párttörténeti Intézet Archívuma, 603. f. 1/1103 ő. e.

258.

1919. július 5.
Böhm Vilmos hadsereg-főparancsnok távirata a Belügyi Népbiztossághoz Krammer Sándor Tolna megyei küldetésének meghosszabbításáról

Belügyi Népbiztosság. Bp. – 263. számú táviratra. Krammer Sándor csapatával július hó 15-ig maradhat Szekszárdon, erről a kormányzótanácsi megbízottat is értesíteni – Böhm hadsereg-főparancsnok. 1470/hfp.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 603. f. 2. cs. 7. ő. e. 22. l.

259.

1919. július 12.
A Tolna megyei Intézető Bizottság elnökének távirata a Belügyi Népbiztossághoz a Krammer Sándor által vezetett karhatalmi alakulat szolgálatának meghosszabbítása ügyében

A Tolna megyei ellenforradalom letörésére Krammer Sándor teljhatalmú megbízott parancsnoksága alatt idevezényelt budapesti kombinált karhatalmi alakulat itthagyását kérem a megyei intéző bizottság nevében, mert a megyei ellenforradalom még nem múlt el. A nyugalmat csupán az itt levő kiváló teljesítményeket eszközlő csapatok jelenléte tartja. A megyei Vörös Őrség átszervezése az ellenforradalmi tapasztalatok felhasználásával folyamatban van még, nem nyújt elég garanciát a forradalom biztonságára nézve. Csapatok távozása a fehérek feléledését jelenti, miért is kellő karhatalom nélkül a felelősséget nem vállalhatjuk. Kérek a mai nap folyamán távirati parancsot a csapatok itt-maradására nézve. Jelen táviratunkkal Aranyos kormányzótanácsi biztos is teljes mértékben azonosítja magát.

Soós, Tolnam. intéző biz. elnöke.

(A Vörös Őrség Országos Parancsnokságának továbbítva)

Párttörténeti Intézet Archívuma, 603. f. 1/1025 ő. e.

260.

1919. július 13.
Sajtótudósítás Krammer Sándor karhatalmi alakulatának szekszárdi búcsúztatásáról

Szekszárdon vasárnap délután 3 órakor a Városházán népgyűlés volt, amelyen Zelenka elvtárs, a párttitkárság kiküldöttje beszélt a bel- és külpolitikai helyzetről, továbbá a város és a falu egymásra való utaltságáról. Azután Sós Sándor, a megyei direktórium elnöke beszélt az ellenforradalmi mozgalmakról, amelyeket a proletariátus levert. Fölszólaltak még Krammer Sándor és Bencze Ferenc elvtársak, mire a gyűlés nagy lelkesedés mellett véget ért. Rengeteg sokan a pályaudvarra is kimentek, ahol elbúcsúztak az ellenforradalmat leverő vöröskatonáktól.

Népszava, 1919. július 15. 3. o. *Népgyűlések a proletárdiktatúra mellett*

261.

1919. július 14.
Krammer Sándor távirata
a Budapesti Forradalmi Törvényszék elnökéhez
karhatalmi alakulatának a fővárosba érkezéséről

Szekszárd, 1919. július 14.

Rákos Ferenc
I. Szovjetház
Hajnalban összes csapataimmal Budapestre érkezem.
Krammer Sándor

Párttörténeti Intézet Archívuma, 606. f. 3/55. ő. e. X. 739. l.

262.

1919. július 21.
A Krammer Sándor parancsnoksága alatt álló vöröskatonák üdvözlő távirata Kun Bélához

Kun Béla
elvtársnak
külügyi népbiztos
Budapest

A komáromi védőszakasz összes katona proletárja szeretettel üdvözli népbiztos elvtársat a nemzetközi proletariátus első nagy cselekvésének örömére. Szentül bízunk a nemzetközi forradalomban. Kitartunk az utolsó leheletünkig, proletárbecsülettel fogadjuk a gyűlés nevében
Krammer Sándor védőszakasz-parancsnok

Párttörténeti Intézet Archívuma, 501. f. 1/6. ő. e. XVIII. 1285. l.

263.

1919. július 21.
Szántó Béla hadügyi népbiztos
és Landler Jenő hadsereg-főparancsnok
beszéde a Vörös Hadsereg parancsnokképző
tanfolyamán

A Ludovika kertjében ma délelőtt proletár katonák, a parancsnokképző tanfolyam hallgatói előtt beszéltek Szántó és Landler elvtársak. Az osztrák militarista szellem nevelő iskolájába, a merev léleknélküliségre tanító katonaintézetbe lelkes, öntudatos proletár katona kerül. Fiatal, 24–25 éves, harcteret járt 300 katona elvtársat vezényeltek erre a hathetes tanfolyamra, hogy a proletárszellemet a Vörös Haseregben, a diktatúra és a nemzetközi világforradalom leghatalmasabb előharcososztagában megerősítsék. Lelkes, elszánt, áldozatkész vöröskatonák állottak ott ma a kapitalizmus temetése napján – ahogy Landler elvtárs mondotta –, és temették a munkás katonák, a gondolkozó és küzdelmük tudatában levő céltudatos emberek, temették a Ludovikában az osztrák militarizmust és évszázados, kegyetlen emlékű szellemét.

A Ludovika Akadémia kertjében már jóval tizenegy óra előtt felsorakoztak parancsnokaik vezetése alatt a parancsnokképző iskolába vezényelt elvtársak. A parancsnokképző tanfolyam ünnepélyes megnyitására tizenegy órakor érkezett meg *Szántó* Béla hadügyi népbiztos, *Landler* Jenő hadseregfőparancsnok, *Haubrich* József, a negyedik hadtest parancsnoka, és *Kiss* Miklós városparancsnok, akiket *Binder* Ferenc iskolaparancsnok és *Gaál* Gábor hadügyi megbízott üdvözöltek. A kertben az *Internacionálé* hangjai mellett feszes vigyázzállásban várták a proletár katonák osztagai az érkezőket. Szántó és Landler elvtársak elléptek a katonák arcéle előtt, majd a katonák alkotta körben Binder elvtárs mondott hozzájuk beszédet. Az iskolaparancsnok szavai után *Szántó* hadügyi népbiztos elvtárs a következőként szólott hozzájuk:

– Vöröskatonák! Elvtársak! Ma négy hónapja, hogy Magyarország munkássága magához ragadta a politikai hatalmat, lerázta magáról az elnyomó kapitalizmus igáját, és ma lépett a nemzetközi proletariátus is tüntető sztrájkba, hogy szolidaritást vállaljon a magyar- és oroszországi forradalommal. Ezen a napon nyílik meg a proletárparancsnok-képző tanfolyam, amelynek önök az első hallgatói. Feladatuk Vörös Hadseregünket a proletárság felszabadításának fegyveres osztályharcában vezetni. Az elmúlott négy hónap alatt a kapitalizmustól elvettük mindazokat az eszközöket, amelyek alkalmasak voltak a dolgozók kizsákmányolására. Az elmúlt négy hónap harcai azt jelentik, hogy *nekünk az osztályharcnak már nem a régi eszkö-*

zeivel kell harcolnunk, hanem fegyveres kézzel kell folytatnunk az osztályharcot.

Ezt a harcot, amelyet négy hónap előtt megkezdtünk, folytatnunk kell, mert az úton, amelyen elindultunk, nincs megállás, arról visszafordulni nem lehet. Minden megállás ezen az úton azt jelenti, hogy a proletariátus diktatúrája helyébe visszajönne a burzsoázia diktatúrája. És aki nem helyesli a proletárság diktatúráját, az ehelyett csak burzsoá diktatúrát kíván. Mindenki, aki a proletariátus diktatúrája ellen küzd, az ellensége a proletárságnak. *Nem mondhatunk le a diktatúráról, és nincs is proletár, aki lemondhatna arról.* Tovább kell haladnunk megkezdett harcos utunkon, amíg az orosz és magyar forradalomhoz hozzákapcsolódik a nemzetközi proletariátus forradalma más országokban is. Minden dolgozó egyesül egy hatalmas proletár-internacionáléban, egyesül egy nagy proletárdiktatúrában, amelyet mindaddig gyakorol a proletariátus, amíg ki nem irtotta a kapitalizmus minden gyökerét. Ennek a hatalmas harcnak érdekében és szolgálatában áll ma sztrájkban az egész világ proletariátusa, és ezért harcoljunk tovább! Éljen a proletárság világforradalma! Éljen a Vörös Hadsereg!

Szántó népbiztos éljenzéssel fogadott beszéde után Landler hadsereg-főparancsnok elvtárs a következő lelkesítő szavakat intézte a katonákhoz:

– A mai nappal, elvtársaim, új korszak érkezett el az osztályharc történetébe. *A kapitalizmussal szemben nem tudott megküzdeni a proletárságnak csupán érzelmi világára alapuló Internacionáléja, a cselekvésben megnyilvánuló III., nagy Internacionálénak kell forradalmi cselekvéssel eltiporni a kapitalizmust. Ez az Internacionálé a mai napon kezd uralkodni,* amidőn a ti iskolátok, elvtársaim, megnyílik. Jaurès, a mártírhalált halt kiváló francia szocialista mondotta, hogy *a parancsnok legyen ideálja a katonának.* A Kommunista Kiáltvány szerint a modern proletár sírásója lesz a kapitalizmusnak: nézzétek, a győztes antant-országok munkássága már temeti elnyomóit, *a Kelet proletársága, a magyar és orosz munkásosztály már eltemette azt. Nem kell nagyobb áldozatkészség, mint amennyi proletártürelmetek volt évtizedeken keresztül tűrni a kapitalizmus rabságát.* Akarjátok-e tovább a kapitalizmust, a földesúr, a bankár, a gyáros uralmát?

(Nem akarjuk!)

Ha nem akarjátok, hogy ez a világ nekünk siralomvölgy és a henyélőknek örömtanya legyen, bátorsággal, önfegyelmezettséggel, példaadással, szeretettel és a kapitalizmus iránti hatalmas gyűlölettel kell előrehaladni. Váljatok kiváló parancsnokká, és juttassátok diadalra a világ proletariátusának szent ügyét. Éljen a Vörös Hadsereg!

Óriási, lelkes éljenzés fogadta Landler elvtárs beszédét. A beszédek elhangzása után a csapatok zárt sorokban elvonultak a hadsereg-főparancsnok és népbiztos elvtárs előtt. Végül a tanfolyam tanító elvtársait mutatták be a népbiztosoknak, akikhez néhány közvetlen útmutató és buzdító szót in-

tézett Szántó népbiztos. 12 óra volt, amikor véget ért az impozáns katonaünnepség.

Vörös Újság, 1919. július 22. 4. o. *Proletár parancsnokképző tanfolyam megnyitása*

264.

1919. március–július
Szamuely Tiborné: A Lenin-fiúk

Lenin úgy nevezte őket: „A fiaim!"

Az érmeken, amelyeket számukra küldött, zöld zománc babérkoszorú övezi a sarló-kalapácsos vörös csillagot.

Mikor Szamuely Tibor Lenintől hazajött, és a babérkoszorút ledobta a Nemzeti Színháznál, gyönyörű látvány volt. Aztán hozzánk jött, és azt mondta: „Fiúk, aranybetűkkel lesz a nevetek beírva a történelem könyvébe." (Kuszkó József Lenin-fiú emlékeiből.)

Tibor átadta nekik az érmeket.

A Lenin-fiúk örökös készenlétben utaztak a Duna–Tisza között és a Dunántúlon, a rögtönítélő törvényszék különvonatán. Ahol felütötte fejét az ellenforradalom, ők léptek a porondra, felkutatták az értelmi szerzőket. A háború utáni rossz közlekedési viszonyok ellenére villámgyorsan ott termettek, ahol szükség volt rájuk. Nem kímélték az életüket. A legválságosabb időkben, a tiszai fronton, ők vették kezükbe a kezdeményezést, és többször megfordították a hadihelyzetet. Őrködtek a Szovjetház tetején és az utcán, szembeszálltak puskával, géppuskával, a Dunáról támadó monitorokkal, a ludovikások felkelésével.

„Adja át a fiaimnak" – mondta Lenin Tibornak.

Később, a proletárdiktatúra bukása után találkoztam velük, a Margit körúti katonai börtönben. Összeverve, megláncolva, megcsúfolva. De tartották magukat, nem váltak üldözött vadállatokká, emberek maradtak minden körülmények között. És még ők sajnáltak engem!

Utolsó útjuk látványosnak ígérkezett. A Népszava (1920. január 29.) szerint: „A kivégzésekhez a belépőjegyek elfogytak!"

Úgy haltak meg, mint forradalmárok. Kovács Lajos nem engedte meg, hogy hozzányúljanak. Maga tette nyakára a kötelet. A hatalmas Kerekes Árpád büszkén ment utolsó útjára a szitkozódó „előkelő" közönség előtt. S amikor a kötél a nyakán volt, a csürhe kiáltozni kezdett: „Bali, lassan!"*

* Balinak hívták a hóhért

Ez volt a fehérterror bosszúja. Évtizedekig mocskolták Szamuely Tibor és a Lenin-fiúk emlékét.

De Lenin azt mondta róluk Tibornak: „A fiaim!" A proletárdiktatúra bukása után a román imperialisták vérdíjat tűztek ki a fejükre. 300 000 koronát kapott az, aki élve vagy halva kiszolgáltatta őket.

A diktatúra utolsó napjaiban egy elvtárs kapta a feladatot, hogy idejében előkészítsék a legveszélyeztetettebb pártmunkások esetleges menekülését. Ez a megbízott felmondta a szolgálatot, a Tanácsköztársaság bukása meglepetésszerűen érte (!), semmit sem készített elő.

Szamuely Tiborról sem gondoskodott senki. A Lenin-fiúk tapasztalatlanok voltak, és a nehéz helyzetben sokat lefogtak közülük. Az ellenforradalmi lapok dühödten üvöltöztek akasztófáért – a Lenin-fiúk; rablók, gyilkosok! A rablás vádját később maga Váry főügyész is kénytelen volt megcáfolni. A gyilkosságot Horthyék fogalmai szerint értelmezték: a Lenin-fiúk áldozatának számítottak mindenkit, aki a Tanácsköztársaság elleni fegyveres harcban elesett. Közönséges gyilkosként kezelték és ítélték halálra őket.

De még ebben a fullasztó ellenforradalmi világban is volt férfi, aki elégtételt adott nekik. A Margit körúti katonai börtönben volt egy fogoly, akivel Horthyék nem dicsekedtek. Titokban tartották a nevét, hallgattak róla: Stromfeld Aurél, a magyar Vörös Hadsereg zseniális vezérkari főnöke. A soviniszta-nacionalista ellenforradalmi hullám számára végtelenül kínos volt, úgy bel-, mint külpolitikailag, hogy az a katonai stratéga, aki terveivel, szervezőmunkájával megállította az országra támadó cseh és román burzsoá divíziókat, és számbeli fölényük ellenére olyan sikerrel verte vissza őket, most azoknak a foglya, akik „nemzetmentő" frázisaik kíséretében az ellenséges seregeket behívták az országba. Elkülönítették a többiektől, és igyekeztek megnyerni maguknak, árulásra bírni, korrumpálni. De mégis, egy alkalommal az udvaron találkozott a Lenin-fiúkkal és Korvin Ottóval. A hadvezér, akinek a képességeit még az Osztrák Magyar Monarchia is elismerte, akinek tehetségét az egész világ tisztelte, a „régi iskolájú" katona, vigyázzba merevedve tisztelgett megláncolt elvtársai előtt.

Lenin „fiainak" nevezte őket, Stromfeld tisztelgett előttük. Az ellenforradalom „lumpenproletár", „hintáslegény"-típusoknak állította be őket. A tény, hogy egyik sem tartozott a munkásság periferikus elemei közé, nem zavarta Horthyékat.

Jólesett látnom, mennyire szerették Tibort. Annyira szerették, hogy ez rám is átsugárzott. Engem is szerettek. Kértem őket, vigyázzanak Tiborra. Nemcsak megígérték, de meg is tartották ígéretüket. Szerettem a fiúkat, úgy éreztem, ők a legkövetkezetesebbek: hitükben, cselekedeteikben, életükben.

A különvonaton szigorú fegyelem volt. Gerley és Mann parancsnokok engedélye nélkül senkinek sem volt szabad elhagynia a vonatot. A szerelvény körül éjjel-nappal őrség állt.

Pár éve kezdtem kutatni a „fiúkat", és megtaláltam azokat – néhányat csupán –, akik életben maradtak. Három évvel ezelőtt a Bratislavai Párttörténeti Intézetben találkoztam Krajcsoviccsal. Megismert, sírva ölelt át, úgy üdvözölt. Velki Dur faluban pedig Pálinkás elvtárssal sikerült találkoznom.

Mindkettőjükkel sokat beszélgettem. De van, amit szavakkal nem lehet leírni: az érzéseket, ahogy a proletárdiktatúrára, Szamuely Tiborra emlékeztek.

Krajcsovics elvtárs elmondta, hogy Tibor éjjeleken át írt és dolgozott a különvonaton is. Krajcsovics őrségben állt, és nézte a vonatablakot, hogy mikor oltja el Tibor a lámpát, mikor fekszik le végre. Bort, pálinkát inni – tilos volt. Tibor együtt evett velük, mindig más-más asztalnál. A koszt „háborúsan" egyszerű – sovány – volt.

Kovács Gyula politikai megbízott is úgy emlékezik Tiborra, mint aki nem ismert pihenést: „Az evés nála haszontalan időveszteség lehetett, mert gyakran elfelejtett enni. Egy napon váratlanul elutaztunk Ceglédről*. Nekivágtunk a Dunántúlnak, melyről tudtuk, hogy az ellenforradalom kezén van. Az útba eső vasúti őrházak üresek voltak. Minden pillanatban vártuk, hogy meglepetésszerűen megtámadják a vonatot. Mozdonyunk régimódi szerszám volt, lapos tetővel. Éjjelre két géppuskát tettünk ki rá, és Tiborral készenlétben ültünk mögöttük, a kazán melegétől átforrósodott vaslemezeken. A mozdony ugyancsak szórta ránk a szikrát egész éjjel. Így értünk Sopronba, ahol az emberek nem akarták elhinni, kik vagyunk."

A rögtönítélő rendkívüli törvényszék közlekedésének megoldása nagy gondot okozott Tibornak. A gyorsaság – életkérdés volt. Tibor lefoglaltatott egy hatalmas, vörös színű „sínautót". Többször használta is. De vonat helyett leginkább autóval - amelyre két géppuskát szereltek „rohant be" az ellenforradalom által megszállt területekre (Solt, Kalocsa), és lélekjelenlétével, bátorságával többször megfordította a helyzetet. Leiritz mindig vele volt, és egy másik munkatársa, Köves János elvtárs, akit később Ostenburgék feleségével együtt kivégeztek Siófokon. Sokszor utazott Tiborral Kovács Lajos, Gábor Antal, Kovács Gyula (ő volt a különvonat politikai biztosa). Kovács Gyulát és Gábor Antalt Tibor még az illegalitásból, a rokkantkórházból ismerte.

A rögtönítélő rendkívüli törvényszék vonata gyakran szállított élelmiszert is Budapestnek. Akkor nagy szükség volt rá. Krajcsovics József mesélte, hogy júniusban, Szolnokon, volt vöröskatonák raboltak, fosztogattak, és összeállítottak egy szerelvényt, megrakták a lopott holmikkal, Pest felé irányították a szállítmányt. Szamuely és csoportja Cegléden feltartóztatta a vonatot, és a zsákmányt lefoglalva, a fővárosba szállította, a lefülelt főcinkosokkal együtt.

* Cegléd a különvonat egyik állomáshelye volt

A rendkívüli törvényszék többnyire öt-, de előfordult, hogy tíztagú bizottságból állt. Elnöke Szamuely volt. Néha Budapestről is eljöttek illetékesek, hogy részt vegyenek a kihallgatásokon és ítélkezésekben. A helyi tanács egy-egy küldötte minden esetben tagja lett a bizottságnak. Minden ítéletről jegyzőkönyvet készítettek, amit különfutárral azonnal továbbítottak Budapestre.

A proletárdiktatúra bukása után a Margit körúti katonai börtönben Horthyék bele akartak keverni a Lenin-fiúk perébe. Maguk a fiúk tiltakoztak ez ellen. De én úgy érzem – és éreztem akkor is –, én is felelősséggel tartozom és vállalom a felelősséget Tibor és a Lenin-fiúk cselekedeteiért.

Tibor a Nagy Októberi Szocialista Forradalom válságos napjaiban tanulta meg az ellenforradalmárok és az ellenforradalom elleni harcot.

Moszkvában Dzerzsinszkij Szamuelyvel és Jancsik Ferenccel a Dresden-szállóban és a harcok színhelyén beszélte meg a támadás terveit. Dzerzsinszkij láthatólag szerette, becsülte Tibort.

„Adja át fiaimnak" – mondta Lenin Tibornak, és ő elhozta, átadta az érmeket. A tanácshatalom bukása után Krajcsovics ásta el mind a harminchatot Kispesten. Nyomuk veszett azóta.

De viselőinek emléke nem veszhet el. Él a magyar munkásság szívében.

Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán: Emlékeim. Zrínyi Katonai Kiadó, 1966. 95 99. o.

265.

1919. január
Az osztrák ifjúkommunisták üdvözlete
az IOSZ Központi Vezetőségének

Az osztrák kommunista ifjúmunkások meleg hangú levélben üdvözölték vezetőségünket, megköszönve Az Ifjú Proletár elküldött példányait. Örömüknek adnak kifejezést, hogy ily erős és harcos, független mozgalmat teremtettünk Magyarországon. Testvéri támogatásukról biztosítanak, és kérik hozzájárulásunkat a nemzetközi kapcsolatok erősebbé tételére. Lapjuk első száma e hó közepén fog megjelenni, *Die Kommunistische Jugend* címen. Osztrák elvtársaink levelére a legközelebbi központi vezetőségi ülésen fogunk válaszolni.

Az Ifjú Proletár, 1919. január 20. 6. o. *Az osztrák kommunista ifjúmunkások*... (Hírek rovat)

266.

1919. január 28.
Sajtótudósítás
Boross F. László bécsi előadásáról

Bécsben a II. kerületi kommunista ifjúmunkáscsoport január 28-án taggyűlést tartott, melynek tárgya *Boross* elvtárs előadása volt, beszámoló a magyarországi független ifjúmunkás-mozgalomról. Bécsi elvtársaink örömteljes meglepetéssel fogadták a magyarországi ifjúmunkásmozgalom nagyarányú fejlődését. *Lazarovits* elvtárs a bécsi kommunista ifjúmunkás szövetség nevében köszönetet mondott a tanulságos előadásért, és a magyarországi független mozgalom példájának követésére szólította fel az elvtársakat.

Az Ifjú Proletár, 1919. február 3. 4. o. *Bécsben*... (Hírek rovat)

267.

1919. március 21.
Az osztrák ifjúkommunisták üdvözlete a Tanácsköztársaság kikiáltása alkalmából

A német-ausztriai kommunista ifjúmunkások a magyar proletárság győzelmének hírére táviratban üdvözölték a magyarországi ifjúmunkásságot.

Népszava, 1919. március 26. 7. o. *A német-ausztriai ifjúmunkások üdvözlete* (Hírek rovat)

268.

1919. április 5.
Az Olasz Szocialista Párt vezetőjének és az olasz ifjúsági szövetség nemzetközi képviselőjének üdvözlő távirata a Forradalmi Kormányzótanácshoz

...A Magyar Tanácsköztársaság kormányához ma a következő távirat érkezett: Az olasz proletariátus, amely a Zimmerwald és Kienthal szellemében zárt sorokban áll a Szocialista Párt zászlója mögött, ugyanolyan lelkesedéssel köszönti Magyarország kommunista tanácsköztársaságának proklamációját, mint ahogy annak idején az orosz szovjetköztársaság kiáltványát fogadta. Tiltakozunk ellene, hogy a szövetségesek Magyarország és Oroszország ügyeibe beavatkozzanak, és biztosítunk benneteket, hogy ez ellen készek vagyunk minden parlamentáris és parlamenten kívüli eszközzel küzdeni.

Morgari, az olasz parlament tagja és az olasz szocialista pártok külföldi képviselője. Schweide, az olasz ifjúmunkásság képviselője a szocialista ifjúmunkások nemzetközi irodájában

Világ, 1919. április 6. 2. o. *Üdvözlik a magyarországi szocialista pártot*

269.

1919. április 15.
A Népszava tudósítása
a Szocialista Ifjúsági Internacionálé küldöttjének
a Budapesti „500-as" Tanács ülésén elhangzott
üdvözlő beszédéről

... *Weltner*... tudatom, hogy a svájci ifjúmunkás-szövetség (Jugendverband) nevében Marcu Valerian elvtárs akarja átadni üdvözletét. Neki adom át a szót.

Marcu Valerian elvtárs német nyelven tolmácsolta a zürichi nemzetközi ifjúmunkás-iroda üdvözletét s egyúttal azon svájci elvtársak üdvözletét is, akik a III. Kommunista Internacionálé alapján állanak. Ismertette a nemzetközi ifjúmunkás-mozgalmat, s beszédét a magyar Vörös Hadsereg és a nemzetközi világforradalom éltetésével fejezte be...

Népszava, 1919. április 16. 5. o. *A Budapesti Tanács első ülése*

270.

1919. május 9.
A KIMSZ központi lapja
a Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár
jelentőségéről a magyar–osztrák ifjúsági
kapcsolatok fejlesztésében

A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár, a kommunista ifjúmunkások *soproni* csoportja hivatalos lapjának első száma jelent meg május 9-én. Szívből üdvözöljük laptársunkat, mely a tanítás és felvilágosítás szolgálatában máris jelentős programmal lépett fel. Ezt a lapot nemcsak a *magyar* anyanyelvű ifjúmunkások olvassák, hanem a nyugat-magyarországi *németek* is, mert két nyelven, magyarul és németül jelenik meg. Nyugat-magyarországi német ajkú elvtársainkra vár az a feladat, hogy az összeköttetést az ausztriai ifjúmunkásokkal fenntartsa. Azt hisszük, a soproniak ennek a feladatnak igen jól meg fognak felelni. A legutóbbi nagygyűlés alkalmával mutatkozott be a német–osztrák kommunista ifjúmunkások küldötte, *Kulcsár Lipót,* ki gyönyörű előadásban ismertette a proletárdiktatúra és a burzsoáuralom közti különbséget.

Az Ifjú Proletár, 1919. május 18. 4–5. o. *A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár*... (Hírek rovat)

271.

1919. május 24.
A Szocialista Ifjúsági Internacionálé küldöttjének üdvözlő beszéde a Budapesti Forradalmi Központi Munkás- és Katonatanács ülésén

...Schweide I. M.: Elvtársnők! Elvtársak! *(Halljuk! Halljuk!)* Mint az olasz ifjúmunkás-szövetség és az Ifjúmunkás Internacionálé volt titkára és mint az Avanti! tudósítója a legtestvéribb üdvözletet hozom önöknek.

Az Ifjúmunkás Internacionálé éppúgy, mint a Szocialista Párt radikális tagjai, nagy érdemeket szereztek ügyünk mellett. Emlékszem rá, hogy Olaszországban a háború előestéjén az Ausztriának küldött olasz hadüzenet előtti héten Olaszország ifjúmunkás-szervezetei összegyülekeztek Reggio Emiliában, és kongresszust tartottak, abban a reményben, hogy módot és lehetőséget fognak találni arra, hogy Olaszország szociáldemokrata pártjával és szakszervezeteivel együtt harcba lépjenek a háború elkerülésére. Emlékszem rá, egy héttel a hadüzenet előtt történt. A kongresszuson határozati javaslatot fogadtunk el, amelyben kijelentettük, hogy az opportunista politikával, amely pártunk és szakszervezeteink vezéreit vezette nemcsak Olaszországban, hanem egész Európában és az egész világon, nincs többé semmi közösségünk. *(Élénk taps.)* Akkor mi deklaráltuk, hogy a II. Internacionálénak is vannak olyan határozatai, amelyek kijelentik, hogy abban a pillanatban, amikor a háború ki fog törni, nekünk is harcba kell lépnünk, hadat kell üzennünk, hogy a szocialista forradalmat megvalósítsuk. Mi – amint mondottam – határozati javaslatot fogadtunk el, de az olasz párt képviselői és a szakszervezetek azt mondották nekünk: bolondok vagytok, hiszen csak tízezren vagytok, szervezett fiatalok, nincs erőtök, nincs hatalmatok a háború megakadályozására. Csak nem akartok a pártfegyelem ellen cselekedni?! Ne sztrájkoljatok, igazodjatok az után, amit mi csinálunk. Erre sikra szálltak turini, genuai, római, milánói elvtársaink és még sok más helyen lakó híveink, és kijelentették: jól van, kedves pártvezér elvtársak, szakszervezeti elvtársak, mi csak tízezren vagyunk szervezettek, de talán következetesebb lesz, hogyha mind a tízezren hősi harcban tönkremegyünk ügyünk diadaláért, mintha mind a tízezren egy szégyenteljes háborúban a kapitalizmus érdekeit szolgáljuk.

Sajnos nem arattunk sikert. Hazamentünk. Turinban, ahol mint ismeretes - a háború előestéjén egy ún. puccsot szerveztünk. Tárgyalásokra került a sor, és azután nem következett semmi. Tevékenységünket azonban nem szakítottuk félbe. A párt és Konstantin Lazzarri, a párt titkára, aki ma egészen

szolidáris önökkel, kijelentette akkor, hogy ne szabotáljunk, és ne csatlakozzunk a háborúhoz. Itt valami homály lappangott. Nem lehet nem szabotálni és nem csatlakozni. Ilyen szofizmákkal nem lehet proletárpolitikát űzni, abban a pillanatban, amikor az egész világ kapitalistái egyesültek, és amikor a munkásság összes érdekei veszélyben forogtak. Ez ellen a gyámkodás ellen harcoltunk. Olaszország ifjúmunkás-szervezetei a párt egy részével való egyetértésben Florenzben forradalmi komitét alapítottak, illegálisan röpcédulákat adtak ki, és illegális propagandát folytattak a militarizmus uralma alatt. Bizalmi férfiakat küldtek az összes városokba és falvakba, és el is érték azt, hogy referendumot küldtek egész Olaszországban minden pártszervezethez, és megkérdezték: mondjátok meg, elvtársak, egyetértetek-e azzal a politikával, amelyet az olasz párt űz, vagy pedig azzal a politikával értetek egyet, amelyet mi követelünk, és amelyet ma a forradalmi komité csinál. Reggio Emiliának és a Romagnának néhány szekciója kivételével a pártok legnagyobb része kijelentette: igen, ifjúmunkás elvtársak, mi egyetértünk a ti politikátokkal, nem pedig azzal, amit az olasz párt csinált. Kongresszus ült össze, és a párt bal felé orientálódott, és azóta egyre jobban és jobban haladt bal felé, egész a mai napig, amikor a pártvezetőség előtt egyáltalában nem áll más út, mint hogy a proletariátus érdekeiért, a szocializmus győzelméért a legradikálisabb, a tisztán marxista, tehát kommunista alapra helyezkedjen, hogy az olasz proletariátus érdekeit diadalra segítse.

Talán azt mondják egyesek, hogy sokkal könnyebb forradalmat teremteni azokban az országokban, ahol a kapitalizmus a háborúban vereséget szenvedett, és sokkal nehezebb a győztes országokban. Nem. Én egyáltalában nem vagyok ezen a véleményen. Én azt mondom, ha egyáltalában lehetséges az összeomlott országokban szocialista társadalmi rendet felépíteni, akkor sokkal könnyebb az ún. győztes országokban megvalósítani elveinket. De azt hiszitek-e, elvtársak, hogy vannak ma győztes országok? Hát azt hiszitek, hogy a tömegek között győzelmi hangulat uralkodik? Hát azt hiszitek, hogy úgy élünk most, mint ezer évvel ezelőtt, amikor voltak etikai korszakok, amelyekben a népek nemzetei felszabadulásukért és különböző kulturális és egyéb érdekeikért lelkesedéssel harcoltak, és örömmel áldozták fel életüket? Ma nem itt tartunk.

Ma az egész proletariátus meg van győződve arról, hogy egy tisztán kapitalista háborúról van szó, hogy nem kevesebbről és nem többről van szó, mint az imperialisták üzletéről, egy olyan üzletről, amely csak árthat a proletariátus érdekeinek. Hogyan győzött Olaszország, Franciaország és Anglia? Úgy, hogy milliószámra gyilkoltatták le a munkásokat a háborúban. És a mai pillanatban nem látnak kivezető utat. Félnek a mozgósítandó csapatoktól, nem tudják, hogy hogy fog végbemenni az egész ipari átalakulás, nem képesek módot találni arra, hogy védekezzenek attól, amitől rettegnek: a forradalom kísértetétől. Ez nem is lehetséges. Maga Clemenceau kijelentette:

sokkal könnyebb volt a győzelmet elérni, mint most békét kötni. Lloyd George szintén kijelentette, hogy egy veszély fenyeget bennünket, de ez nem a német imperializmus, hanem a bolsevizmus, azaz a kommunizmus: a proletariátus győzelme.

És úgy, ahogy mi Olaszországban harcoltunk a zimmerwaldi mozgalomért, amelynek szolgálatában Morgari elvtárs oly sok érdemet szerzett, amikor az olasz párt megbízásából Franciaországban, Angliában és egész Európában mindenütt járt, hogy a különböző pártok között fenntartsa az összeköttetést a zimmerwaldi konferencia megtartása érdekében, hogy egy új internacionálé jöjjön létre, és lassanként szakadjunk el a brüsszeli internacionálétól – úgy a spanyolországi ifjúmunkás-szervezetek is nagyon elismerésreméltó módon dolgoztak ezen a téren. Ott a párt a háború első napjától kezdve frankofil*, érzelgős alapra helyezkedett, és egyáltalában semmit nem akart hallani az internacionáléról. Láttuk azt, hogy az az ifjúmunkás-propaganda, amely 1916-tól 1917-ig folyt, 1917 végére odáig jutott, hogy általános sztrájkot tudott proklamálni egész Spanyolországra vonatkozólag, általános sztrájkot, amely nagy sikerrel jár, és nagy válságot teremtett a kormánykörökben és a kapitalista szervezetekben, olyan sztrájkot, amely felkeltette a polgári intellektust is, amely szintén csatlakozott. De most már tudjuk, hogy a polgári intelligencia milyen szándékokkal csatlakozik a forradalmi pillanatokban bizonyos mozgalmakhoz.

A spanyol ifjúmunkás-szervezetek elnökét az általános sztrájk miatt életfogytiglanig tartó börtönbüntetésre ítélték. Három hónappal később azonban végbementek Spanyolországban a választások. Nagyon jól tudják önök, hogy 1917 előtt a pártnak egész Spanyolországban csak egy képviselője volt. Ennek az általános sztrájknak a következménye volt, hogy a munkásság, amely úgyszólván antiparlamentáris gondolkozású volt, amely szindikalista érzelmű volt, spontán módon részt vett a választásokon, hogy ezt az elvtársat kiszabadítsa. És ez az elvtárs három hónap múlva a nép akaratából szabadlábon volt, jóllehet, a kormány kijelentette, hogy a választások törvénytelenek, és az ifjúmunkások fiatalok még nagyon ahhoz, hogy a parlament tárgyalásaiban részt vegyenek. A proletariátus akkor kijelentette: jól van, ha nem bocsátjátok szabadon, akkor még egyszer általános sztrájkot kezdünk, úgyhogy a kormány végül is kénytelen volt engedni. És ma mit látunk? Egy levél van a kezemben, amelyet Spanyolország szakszervezeteinek kongresszusa az orosz kormányhoz küldött, és amelyben kijelenti, hogy teljesen szolidárisnak érzi magát az orosz tanácskormánnyal, tiltakozik a szövetségesek intervenciója ellen, és minden lehetőt el fog követni, hogy szintén harcba léphessen a nemzetközi forradalom biztosítása érdekében.

(Élénk tetszés és taps.)

* Franciabarát

Ugyanez a helyzet Franciaországban is, ahol kezdettől fogva rendkívül nehéz volt a munkáspropaganda. Május 1-én a Kommün emlékét minden évben nagy tüntetésekkel szokták Franciaországban megünnepelni, amelyen részt vesz a párt, és részt vesznek a tömegszervezetek. A párt az első háborús évben kijelentette, hogy ebben az évben nem akarják megtartani a tüntetést, más új áldozataik vannak. És akkor a Fédération de la Seine ifjúmunkás-szervezetei kijelentették: jó, ha a párt nem akarja megünnepelni, akkor mi magunk fogunk ünnepet tartani. És tényleg nagy tömeg ifjúmunkás vonult végig vörös zászlók alatt Páris utcáin, csatlakoztak hozzá számosan a munkások más táboraiból is, és megtartották az ünnepet.

Elvtársak és elvtársnők: így folytatott propagandát az Ifjúsági Internacionálé minden országban. Ma, amikor a proletariátus nemzetközi helyzete kedvezőre fordult, amikor már van III. Internacionálé, amely, menten minden opportunizmustól, biztosít bennünket arról, hogy képes lesz a népek érdekeit megvédeni, le kell szögeznünk azt a tényt, hogy mielőtt még ez az Internacionálé megalakult, az ifjúmunkás-szervezetek, amelyek Leninnel és a többi radikális elvtárssal együtt Svájcban dolgoztak, a moszkvai győzelem előtt szolidárisnak jelentették ki magukat a diadalra jutott princípiumokkal. Azt akarom mondani, hogy amíg az elmúlt években az ifjúmunkás-szervezeteket annyira elhanyagolták, a mai pillanatban, amikor a III. Internacionálét építjük fel, az idősebb elvtársaknak kissé több figyelmet kell ideszentelniök, mert ma már az idősebb elvtársak is meg kell hogy győződve legyenek arról, hogy máról holnapra nem építhetjük fel a szocialista vagy kommunista társadalmi rendet, hogy előbb transzformálnunk kell, és hogy előbb mély reformot kell egész közművelődésünkben, egész nevelésügyünkben végrehajtani, hogy valóban biztosíthassuk a szocialista társadalmi rendet.

Én azt hiszem, hogy ha ma valaki Oroszországban Leninhez és Trockijhoz azt a kérdést intézné: azt hiszitek-e, hogy már valójában szocialista társadalmi rendben éltek, azt a feleletet kapnák, hogy talán 20 év múlva egész bizonyosan szocialista társadalmi rendünk lesz, és hogy remélik, hogy 20 év múlva a mai gyermekek új gondolatokkal, ideálokkal, megtisztultan minden vallásos szentenciától, minden konvencionalizmustól, új életet fognak teremteni. Ezért, elvtársak, figyelmet kell szentelni azokra a fiatal elvtársakra, akik ma oly vitézül harcolnak a magyar Vörös Hadseregben, és akik az egész világon az orosz és magyar elvtársakra gondolnak, és akik úgy, mint az itteniek, vérüket áldozták egy olyan ügyért, amely mindig szent volt előttük, és amelyért mindig küzdöttek és harcoltak.

Hogy befejezzem beszédemet, el kell még mondanom, hogy Budapesten nagyon nagy öröm ért, mert azt a meggyőződést szereztem a proletariátusnál, hogy a munkásforradalomnak ki kell törnie. Nem szenvedhet egyáltalában kétséget, hogy a világforradalom ki fog törni. Ki fog törni Olaszországban is. Tudjuk ugyan, hogy abban a pillanatban, amikor az olasz proletariá-

tus a proletárdiktatúráról beszélni kezd, jönnek a jobboldali elemek, például Turati elvtárs és mások, akik 8 órás munkaidőt indítványoznak, de mindennek dacára nagy agitáció folyik a hadsereg leszerelésére, és minden erővel általános sztrájkot készítenek elő az antant országaiban, mely ki fog törni abban a pillanatban, amikor a békét megkötik, azt a békét, amelyet ők képzelnek. Éppen elegendő szimptóma észlelhető már ma is. Látjuk például, hogy az egész olasz polgári sajtó összeült, és kijelentette, hogy ha a cenzúrát nem törlik el, akkor sztrájkolni fognak. Az olasz sajtó apellált egész Olaszország sajtójához, és felhívta, hogy legyen rá készen, hogy abban a pillanatban, amikor az általános tiltakozó sztrájkot elhatározzák, csatlakozzon ahhoz. Vannak egyéb jelek is. Szét akarták rombolni az Avanti!-t, és azt láttuk, hogy május 1-én az Avanti! az addigi 70–90 000 példány helyett 320 000 példányban jelent meg.

Fontos, elvtársak, azután az a távirat is, amelyet az olasz párt az angol párttól kapott, és amely kijelenti, hogy az angol munkások az olasz munkásokkal szolidárisan lépnek a harcba, hogy Wilson elveit megvalósítsák. Turati, aki annyira jobboldalon állt, kényszerülve volt az angol elvtársaknak azt válaszolni, hogy Wilson elvei az olasz proletariátus számára nem elég kielégítők, és hogy csak a zimmerwaldi szellemben dolgozhatunk.

Elvtársak, elvtársnők, most, amikor idegen országról beszélünk, ezekben az országokban talán fontos határozatokat hoznak. Ebben a pillanatban fontos, hogy Magyarország proletariátusa testvéri üdvözletét küldje az Internacionáléhoz, és kijelentse, hogy szilárd meggyőződésében, és attól nem tágít. A győzelem nem lehet kétséges. Morgari elvtárssal alkalmam volt a frontra menni, és láttam, hogy a katonák ezrei mily lelkesedéssel masíroznak a fronton a vörös zászlók alatt, a *Marseillaise*-t énekelve, abban a meggyőződésben, hogy most nem olyan ügyért harcolnak, mint régen, amelyet nem értenek, hanem abban a meggyőződésben, hogy tudják, hova mennek, és hogy győzni fognak. Ebben a meggyőződésben megígérjük önöknek, elvtársak, hogy el fogunk követni minden lehetőt, hogy a magyar és az orosz szovjetkormány, amely nemcsak e két országé, hanem az egész Internacionáléé, szilárdan helyükön maradjanak, és hogy mi ugyanebben a szellemben akarjuk megvalósítani azokat az ideálokat, amelyeket ezek már részben megvalósítottak, mert meg vagyunk győződve arról, hogy csak így jöhet létre a világbéke, és hogy csak így épülhet fel a kapitalizmus romjain a szocializmus. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Párttörténeti Intézet Archívuma, 600. f. 3/2 ő. e. 140–150. l. (Géppel írott jegyzőkönyv)

272.

1919. május
A nemzetközi ifjúmunkás-iroda titkárának budapesti sajtónyilatkozata a nemzetközi forradalmi ifjúmunkás-mozgalom helyzetéről

Abból az alkalomból, hogy Schweide elvtárs, a zürichi nemzetközi ifjúmunkás-iroda titkára Budapestre érkezett, Az Ifjú Proletár munkatársa felkérte őt, hogy az ifjúmunkások nemzetközi helyzetéről egyetmást elmondjon.

Schweide elvtárs a következőket mondta:

A magyarországi mozgalomról mi Zürichben igen keveset tudunk, tehát annál kellemesebb meglepetés lesz, ha referálhatok az önök mozgalmáról. Mindössze 1917 végén kaptunk Bécsből Koritschonertől egy hírt, melyben az antimilitarista propagandában való részvételükről tudósít, de igen röviden. Tudtuk a mozgalom kettészakadását és újbóli egyesülését, de többet nem. Remélem, hogy az internacionális konferencián részletesebb beszámolót fogunk hallani.

Mikor és hol fog az ifjúmunkás-internacionálé összeülni?

- Mihelyt az előmunkálatok befejeződnek. Hogy hol, az még kérdéses, valószínűleg Bécsben. Antant-államban nem lehet, mert oda nem jöhet el Magyarország és Oroszország. A semleges államok közül Belgium jönne számba. Sokan akarják is, de én inkább hiszem, hogy Bécsben fogunk megállapodni. Azt hiszem, hogy Argentínát kivéve, ahol technikai akadályok vannak, minden állam elküldi delegáltjait, és a kormányok sem tilthatják be útleveleiket. Az idő körülbelül július hó közepe.

– *Mely államokban tartoznak a nemzetközi irodához az ifjúmunkások?*

Angliát és egynéhány Balkán-államot kivéve, egész Európa, az Egyesült Államok sok állama. Portugália azt a feltételt szabta, hogy mondjuk ki elvben, hogy antiparlamentárisak vagyunk. Mi természetesen ezt nem tehettük meg a nemzetközi kongresszus határozata nélkül. Az irodának 6 tagja van, kik a különböző országokat ott képviselik, és titkára, aki az összes ügyeket irányítja.

- *Az iroda háborús működéséről szeretnénk még valamit tudni.*

– Az iroda, mint bizonyára tudja, azért költözött Bécsből Zürichbe, mert Dannebergék nem dolgoztak semmit. Mikor megkezdte Zürichben a működését, azonnal a nemzetközi szolidaritás megszilárdítását és az antimilitarista agitációt tartotta legfontosabb feladatának. Így összeütközött a német mozgalommal, mely az Internacionálében eddig a legnagyobb szerepet játszotta. Ti. a német ifjúmunkások, egynéhány elvtársat kivéve, együtt lelkesedtek a burzsoáziával a háborúért, és vezetőségi tagjaik közül több mint 700 önként

jelentkezett katonának. Nehéz munkánk volt. Egymás után bocsátottuk ki a rezolúciókat a világ összes ifjúmunkásaihoz. Ifjúmunkásnapnak a megtartását határoztuk el minden évben. Az 1916 és 1917-es ifjúmunkásnapokat minden hozzánk tartozó országban megtartották. Chicagóban éppúgy, mint Brémában, Madridban éppúgy, mint Rómában. Különösen kiválik háborús teljesítmény dolgában Spanyolország és Olaszország. Az előbbiben az ifjak sikeres forradalmi fellépése viszi be a pártot a cselekvésekbe, és pl. a zimmerwaldista mozgalmat egyenesen az ifjúmunkások akciói tették ismertté. Olaszországban pedig a súlyos üldöztetés kovácsolta erősen egybe a mozgalmat. Az általános sztrájkra, szabotázsra és a front otthagyására hívtuk fel az olaszországi elvtársakat. Éppen mikor ezt a röpiratot nyomták a nyomdában, a rendőrség körülzárta az épületet, és elfogták az egész központi vezetőséget. Haditörvényszék elé állították őket, és a polgári újságok hetekig hasábos cikkeket közöltek „A német kémek munkája" és egyéb címeken. Az egyik elvtársat életfogytiglani börtönre ítélték, a többiek súlyos fegyházbüntetéseket kaptak. De az izgatott hangulat miatt és azért is, mert három elvtársat, köztük egy ifjúmunkást, egyhangúlag képviselőnek választottak, kénytelenek voltak kiengedni őket. Minden országban egynéhány elvtársat katonai szolgálat megtagadása miatt részint agyonlőttek, részint évekre ítéltek el. De a mozgalom nem lankad, és én azt hiszem, hogy rövid időn belül nagy eredményre számíthatunk.

– *Az elvtársak tartottak fenn kapcsolatot az orosz elvtársakkal?*

Igen, és ez annál könnyebben lehetett, mert maga Lenin is svájci tartózkodása alatt eljárt hozzánk, feladatokat bízott ránk. Később, a második orosz forradalom után, az Oroszországból jövő iratok és üzenetek továbbítását is sokszor bízta ránk.

– *Általában, tekintve hogy különböző árnyalatok vannak az ifjúmunkás-internacionálében képviselve, a langyos bécsiektől a radikális olaszokig, milyen álláspont győzelme várható a konferencián?*

Egy szóval felelek: a bolsevizmus álláspontja. Nem is lehet más.

Elbúcsúztam Schweide elvtárstól, azzal a benyomással, hogy a nemzetközi konferencián tényleg a forradalomnak, a proletárdiktatúráért való harcnak kell győzedelmeskednie.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 8. 7. o. *Schweide elvtárs, a nemzetközi ifjúmunkás iroda titkárának nyilatkozata a nemzetközi helyzetről*

273.

1919. június 8.
A francia kommunisták budapesti szervezetének felhívása az ifjúmunkásokhoz és a diákokhoz

A Nemzetközi Munkásszövetség Francia Csoportja (Fédération Socialiste Internacionale, Fraction Française des Communistes de Hongrie) május hó 26-án megkezdett előadásait folytatni fogja. A francia frakció ezúton hívja fel mindazon ifjúmunkásokat és diák-ifjúmunkásokat, akik franciául értenek, nyelvtudásukat tökéletesíteni akarják, s a kommunizmus alapvető eszméivel, Marx és Lenin tanaival francia nyelven is meg akarnak ismerkedni, lépjenek be a Nemzetközi Munkásszövetség Francia Csoportjába. Jelentkezni lehet a Marx Lenin közben a francia titkárságnál, naponta délelőtt 10 12-ig, délután 3–5-ig.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 8. 8. o. *A Nemzetközi Munkásszövetség...* (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

274.

1919. június
A kommunista ifjúsági szövetség kezdeményezése a budapesti cseh ifjúmunkások szervezetének megalakítására

Az IOSZ Központi Vezetősége összeköttetésbe lépett a budapesti cseh titkársággal, amely a mi kezdeményezésünkre haladéktalanul hozzálát a budapesti cseh ifjúmunkások szervezéséhez. A nemzetközi forradalom iránti lelkesedés vezetett bennünket, és ezúton is üdvözöljük a cseh titkárságot ezen követésreméltó elhatározásáért.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 15. 8. o. (Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének hivatalos közleményei rovat)

275.

1919. július 19.
A budapesti német párttitkárság előkészületei német ifjúsági szervezet megalakítására

A német párttitkárság megvalósítja a német kongresszusnak a magyarországi német ifjúsági szervezet megalapítására vonatkozó határozatát. Azok az elvtársak, akik ebben a munkában részt akarnak venni, jelentkezzenek a német párttitkárságon (Rózsa utca 61. I. em. 11.)

Volksstimme, 1919. július 19. 8. o. *Für die deutsche Proletarierjugend* (Eredetileg németül)

276.

1919. július 20.
A svájci szocialista ifjúsági szervezet rendkívüli küldöttközgyűlésén elfogadott határozat az oroszországi és a magyarországi proletárforradalomról

...Az oroszországi és magyarországi forradalom megszilárdította a proletariátus sikereit, tehát ezek nem nemzeti forradalmak, hanem a nemzetközi proletárforradalom két támaszpontja a nemzetközi fronton. Ezek az egész proletariátus forradalmai, és a mi forradalmaink is. Az ő győzelmük a mi győzelmünk, az ő vereségük a mi vereségünk is...

Jugend-Internationale (Berlin), 1919. november. 19. o. *Die Aufgaben der Jugend* (Eredetileg németül)

277.

1919. május 29.
A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának felhívása a világ proletárifjúságához

A világ minden proletár ifjúsági szervezetéhez!
Tisztelt elvtársak!

Az imperialista mészárlás a munkás- és parasztifjúságtól követelte a legtöbb áldozatot. Munkások és parasztok milliói és milliói pusztultak el életük virágában, maroknyi tőkés érdekeiért. A polgári kormányok egyidejűleg kettős céllal, tudatosan küldték mészárszékre a munkásifjúságot, azért, hogy:

1. legyőzhessék burzsoá versenytársaikat, szaporíthassák nyereségüket, és
2. saját munkásaik „legnyugtalanabb", legigényesebb és legforradalmibb részét megsemmisíthessék.

Az 1914–1919-es háborúban a munkásifjúság szenvedett legtöbbet. És legelőször a munkásifjúság emelte fel tiltakozó szavát a borzalmas mészárlás ellen.

Midőn a hivatalos szocialista és szociáldemokrata pártok a burzsoázia oldalára álltak, és a rablóháborút mint „igazságos" és felszabadító háborút kezdték dicsőíteni, az ifjúsági szervezetek elsőkként szálltak szembe ezzel az árulással. A scheidemannok és ebertek Németországban, a renaudelek és thomasok Franciaországban, a hyndmannok és hendersonok Angliában, a rennerek és austerlitzek Ausztriában, Branting Svédországban, Greulich Svájcban, Gompers Amerikában és más csalók és árulók a többi országban a proletárifjúság ellenállásával találták szemben magukat. Ekkor elérkezett az ifjúság internacionáléja megszervezésének órája.

A világ munkásifjúságának most határoznia kell, melyik utat választja.

A Moszkvában 1919 márciusában megalapított Kommunista Internacionálé felhív minden ifjúsági szervezetet: egyesüljenek, és csatlakozzanak a Kommunista Internacionáléhoz.

A kommunisták az ifjúság körében végzendő munkát a halasztást nem tűrő, legfontosabb feladatok egyikének tekintik.

Liebknecht Károly, a Kommunista Internacionálé nagy harcosa, akit a szociálárulók, a scheidemannisták keresztre feszítettek, az ifjúsági mozgalom egyik legszenvedélyesebb védelmezője és megszervezője volt. Az Oroszországi Szovjetköztársaság minden szervével, minden erejével támogatta a munkás- és parasztifjúságot.

Bernben megalakult a „sárga Internacionálé"*: Liebknecht Károly gyilkosai egyesültek a francia munkások elárulóival. Ez a „sárga" Internacionálé eszköz az antantimperialisták kezében, Kautsky, aki védelmezi az „egységet" Scheidemannal, valóságban a burzsoázia lakája.

Meg vagyunk győződve arról, hogy a munkásifjúság semmiféle közösséget nem akar ezzel az Internacionáléval, a csalás, a hazugság és az árulás Internacionáléjával, s hogy az egész munkásifjúság egy emberként fog csatlakozni a harc Internacionáléjához, a vörös Kommunista Internacionáléhoz.

Elérkezett a munkások hatalmáért, a proletariátus diktatúrájáért, a kommunizmusért vívandó harc várva várt pillanata. A munkásosztály elégtételt követel azért a gyalázatért, amely a proletariátus zászlaját az öt háborús esztendőben érte. A munkások az egész világon szovjeteket alakítanak, s ezek megvalósítják a szocializmust. A burzsoázia fekete hadseregével szembeállítjuk vörös munkáshadseregünket. És a tanácshatalom meghódítása jegyében a munkásifjúság az első barikádokon fog harcolni.

Éljen a proletárifjúság!

Éljen a Kommunista Ifjúsági Internacionálé!

A Kommunista Internacionálé
Végrehajtó Bizottsága

Pétervár, 1919. május 29.

Alfred Kurella: Gründung und Aufbau der KJI. Berlin, 1929. 216–217. old. (Eredetileg németül)

278.

1919
Kun Béla:
Hogyan vettünk részt a Kommunista Ifjúsági Internacionálé előkészítésében
Visszaemlékezés Részlet

Az 1918-as németországi és ausztria-magyarországi forradalom kitörése előtt az OSZFSZK-ból Bécsen keresztül Magyarországra akartam menni, hogy megalakítsam a kommunista pártot. Ez az utazás

* *„Sárga Internacionálé":* eredetileg a munkáltatók befolyása alatt álló, az osztály-együttműködést hirdető szakszervezetek kapták a „sárga" jelzőt. Az elnevezés a századfordulón lezajlott egyik párizsi sztrájk során keletkezett, amikor is a munkások beverték a munkásáruló szakszervezetek székházainak ablakait, amelyeket azután sárga papírral ragasztottak be. Később – szintén a tőkésekkel való együttműködés miatt – sárga jelzővel illették az osztályharcos munkások a reformisták által újjászervezett II. Internacionálét és a centristák nemzetközi egyesülését, az 1921-ben életre hívott úgynevezett „Kétésfeles Internacionálét" is

nem sikerült. A pályaudvarról vissza kellett fordulnom, és két nap múlva indultam el Ausztria–Magyarországra a megszállt Ukrajnán keresztül.

Mielőtt elindultam a pályaudvarra, ismét beszéltem Jakov Mihajlovics Szverdlovval, aki akkor az OKP Központi Bizottságának titkára volt. Búcsúzáskor ezek voltak az utolsó szavai: „Úgy gondolom, a Komintern első kongresszusát önöknél, Budapesten hívjuk össze." Még volt annyi időm, hogy este elmentem a Metropolba (akkor ez volt a Szovjetek Második Háza), a Komszomol első kongresszusának frakcióülésére, ahol elkeseredett csata dúlt a kommunista ifjúsági szervezet elnevezése és feladatai körül.

Két-három felnőtt elvtárs, aki tudta, hogy indulok haza, búcsút vett tőlem, és kijelentette, hogy a Kommunista Ifjúsági Internacionálé első kongresszusának feltétlenül Tanács-Magyarországon kell összeülnie.

A Kommunista Internacionálé első kongresszusát már azelőtt összehívták, hogy Magyarországon a proletariátus kivívta a hatalmat, hogy országunkban megteremtődött a tanácshatalom. A Kommunista Ifjúsági Internacionálé előkészítése viszont valóban úgy indult, hogy Budapesten rendezzük meg.

Május végén a mi magyar kommunista ifjúsági szövetségünk (amely a párt nevének megváltoztatása után is megtartotta nevében a „kommunista" szót) rajtam keresztül táviratot kapott Moszkvából arról, hogy az osztrák és a német kommunista ifjúsági szervezet alakítsa meg a Kommunista Ifjúsági Internacionálé első kongresszusának előkészítő irodáját.

Kommunista ifjúsági szervezetünk vezetője az elhunyt Lékai János elvtárs volt, aki állhatatosan küzdött a kommunista ifjúsági mozgalom megalakításáért. A tőlem kapott megbízólevéllel elindult Ausztriába és Németországba, hogy sebtében megszervezze az említett irodát.

Danneberg, a Szocialista Ifjúsági Internacionálé akkori titkára, már akkor sem akart szóba állni fiatal elvtársainkkal, mert méltóságán alulinak tartotta, és minden erejével szabotálta a Kommunista Ifjúsági Internacionálé megalakítását és a szocialista ifjúsági szervezetek csatlakozását az újonnan alakult Kommunista Internacionáléhoz. Lékai elvtárs telefonált nekem Bécsből, közölte, nem sikerült rávennie Danneberget, hogy adja át neki a szocialista ifjúsági szervezetek összekötőinek címét, s kérte, telefonáljak Bécsbe Dannebergnek ebben a kérdésben. Az Osztrák Szociáldemokrata Párt házából nyomban felhívtam telefonon Danneberget, s kértem, hogy ha segíteni nem tud, legalább ne akadályozza az Internacionálé megalakítását. Ekkor már több szocialista ifjúsági szervezet vezetőitől kaptam levelet arról, hogy csatlakozni akarnak a Kommunista Internacionáléhoz. Ilyen leveleket kaptam Franciaországból, Svájcból és különösen Olaszországból.

Danneberg zavartan azt felelte, hogy neki nincsenek semmilyen címei, s hogy erről a kérdésről személyesen szeretne beszélni velem Budapesten. Néhány nap múlva Karl Kautsky fiának, Benedict Kautskynak a kíséretében

Budapestre érkezett. Danneberg utazásának persze más céljai is voltak, nemcsak az, hogy tárgyaljon a szocialista ifjúsági mozgalom különböző tisztségviselőinek a címéről. A beszélgetés közben igyekezett kerülni a Kommunista Ifjúsági Internacionálé megalakításának kérdését, bár szükségesnek tartotta az Ifjúsági Internacionálé helyreállítását a később létrejött Kétésfeles Internacionálé szellemében. Teljesen tisztában volt vele, hogy amennyiben a nemrég helyreállított II. Internacionáléhoz való csatlakozást javasolja, végképp elveszti befolyását és kapcsolatait az ifjúsági szervezettel.

Amikor hosszas beszélgetés után sarokba szorítottam, kivett a zsebéből egy jegyzetfüzetet az összes címmel, és átadta nekem. A még mindig Bécsben tartózkodó Lékai elvtárs így megkapta a Kommunista Ifjúsági Internacionálé I. kongresszusának összehívásához szükséges kapcsolatokat.

Nem sokkal később rádión megkaptuk a Kommunista Ifjúsági Internacionálé programjának vagy a teljes szövegét, vagy egy kivonatát (már nem emlékszem pontosan) és Lenin elvtárs üzenetét, hogy ezt a programot vele megbeszélték. Kérte, küldjük szét a birtokunkban levő valamennyi címre. Különfutárokkal elküldtük Ausztriába, Németországba, Csehszlovákiába, Olaszországba és Franciaországba, a német elvtársakat pedig megkértük, juttassák el a programot a skandináv országokba, Angliába, Belgiumba és Hollandiába. Nem tudom, sikerült-e megtenniük.

Néhány nap múlva ismét rádióüzenetet kaptam arról, hogy júliusban az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség küldöttsége érkezik hozzánk, s hogy fiatal elvtársainkkal készítsek elő egy konferenciát, amelyen több ország ifjúságának képviselői lesznek jelen. Ez a konferencia a Kommunista Ifjúsági Internacionálé I. kongresszusát lett volna hivatva előkészíteni, amelynek színhelye Budapest lett volna.

Lékai elvtárs közölte, hogy Paul Levi, a német kommunista párt központi bizottságának titkára, aki később áruló lett, ellenezte a kongresszus összehívását Dannebergnek és a Szocialista Ifjúsági Internacionálé más vezetőinek részvétele nélkül. Lékai elvtárs ragaszkodott hozzá, hogy a spartakista fiatalok képviselőit Paul Levi tiltakozása ellenére hívjam meg.

A konferenciát politikailag és technikailag már előkészítettük (különböző nyelveken sokszorosítottuk az anyagokat és a programot, amely később „Berlini program" néven került be a történelembe), amikor értesítést kaptunk, hogy az orosz fiatalok küldöttsége nem tud időben megérkezni.

Augusztus 1-én elbukott a tanácshatalom Magyarországon, a kongresszus előkészületei Bécsben folytatódtak. Lékai elvtárs, aki ekkor éppen Bécsben tartózkodott, tevékenyen részt vett a kongresszus további előkészületeiben.

Az előkészítő munka során nagy harcot kellett vívni azokkal, akik szerették volna helyreállítani a régi Szocialista Ifjúsági Internacionálét, amely a Kommunista Internacionálétól függetlenül létezett volna. A „függetlenség" hívei, mint például Münzenberg és Schüller, az I. kongresszuson amellett

kardoskodtak, hogy a Kommunista Ifjúsági Internacionálé csak „testvérszervezete" legyen a Kommunista Internacionálénak.

Tekintet nélkül azokra a hibákra, amelyeket Magyarországon a kommunista és a szociáldemokrata párt egyesítésével kapcsolatban elkövettünk, határozott utasítást adtam Lékai elvtársnak, semmi esetre se menjen bele olyan ifjúsági internacionálé létrehozásába, amely a II. és a III. Internacionálé között lebegne.

Érdekesnek tartom megjegyezni, hogy az előkészítő munkákat csaknem teljesen eltitkoltuk akkori pártunk azon vezetői elől, akik a pártkongresszuson, az egyesüléskor és utána kerültek be a vezetőségbe.

Lékai elvtárs, az orosz és a német elvtársak nagy harcot folytattak azért, hogy az ifjúsági szervezetek csatlakozzanak a Kominternhez, s hogy végrehajtsák az új nemzetközi kommunista ifjúsági szervezet – a Kommunista Ifjúsági Internacionálé – megalakítására vonatkozó lenini útmutatást.

A magyar kommunista ifjúsági szervezet most is büszke arra, hogy a párttal együtt, amely irányítja, valóban részt vett a Kommunista Ifjúsági Internacionálé megalakításában, és első vezetőjére, Lékai elvtársra úgy emlékezik, mint a forradalmi ifjúsági mozgalom egyik legjobb harcosára.

Internacional Malagyozsi (Moszkva), 1934. 11–12. sz. 38–42. o. (Eredetileg oroszul)

279.

1919. május
Alfred Kurella visszaemlékezése
Szamuely Tibor szerepléséről
a KII előkészítésével kapcsolatos
moszkvai megbeszélésen

...Mikor Lenin pár nappal a beszélgetésünk után az előszobába elkísért, hallottam, amint Lenin a titkárnőjének, Fotyeva elvtársnőnek utasítást adott. Lenin megmagyarázta nekem, hogy az ifjúmunkás-szövetség központi bizottságánál jelentkezzek. Minél előbb lépjek érintkezésbe velük, fontos dolgokban kell dönteni.

Egypár nappal később tudtam meg, miről lesz szó. Lenin március közepén az ifjúmunkás-internacionálé alapítása jegyében beszélt a KPD (Németország)-megbízottal, Eberlein Hugóval, és megtudta, hogy Németországban az Ifjúsági Internacionálé összehívását előkészítik. Én kiegészítettem az értesülést.

Ugyanabban az időben májusban megérkezett Szamuely Tibor, a Magyar

Népköztársaság hadügyi népbiztosa és a magyar párt központi bizottságának tagja...

Most tudtam meg Schatzkintól, hogy Lenin indítványozta az ifjúmunkás küldöttek összejövetelét. Már május második felében találkoztunk (Schatzkin, Szamuely, Greifenberger és én), részt vettünk egy, az ifjúság nemzetközi helyzetéről folytatott tárgyaláson.

Szamuely közölte, hogy a Magyar Tanácsköztársaság pártja és kormánya hajlandó egy nemzetközi ifjúmunkás-kongresszust fogadni Budapesten... Megállapodtunk Szamuely Tiborral még hazautazása előtt, hogy a magyar ifjúmunkás-szövetség szétküldi a meghívásokat a nemzetközi összejövetelre, amely augusztus végén Budapesten valósult volna meg...

Alfred Kurella: Unterwegs zu Lenin. Berlin, 1967. 98., 107. o. (Eredetileg németül)

280.

1919. május
Fejér Imre:
Dobos István útja Szamuely Tibor népbiztossal
Kijevbe és vissza

Mint az emberi tevékenység és kultúra minden egyes megnyilvánulásának, úgy a repülésnek is megvan a maga külön és sajátos történelme, melyben a különböző korszakokat a nagy eredmények, vívmányok határolják el egymástól. Ezek a kimagasló események voltaképpen csak látszólagos határpontok, mert a fejlődésben törvényszerűleg és természetesen következnek egymás után, és mi nemcsak a krónika áttekinthetősége kedvéért szögezzük le őket, hanem elsősorban jelentőségük és értékük föltétlen megbecsüléséért.

Ilyen határjelölő repülés a magyar aviatikában Dobos István tábori pilóta útja Budapestről Kijevbe és vissza. Ahelyett hogy a mi ősi rákosi családunk egyik legrégibb, legtehetségesebb és legszerencsésebb tagjának ezt a minden túlzás nélkül klasszikusnak mondható repülését agyba-főbe dicsérnők, egyszerűen idejegyezzük a fontosabb adatokat.

Megbízása szerint a pilóta május harmadik hetében az albertfalvi gyárban készülő nagy brandenburgi kétfedelűek legutolsó és egy mannheimi Benz-motorral felszerelt példányát különös figyelemmel és körültekintéssel repülte be. A gépeket, hosszú járatra lévén szánva, hatszáz literes tartállyal szerelték föl. Midőn a pilóta a próbán úgy a motornak, mint a gépnek megbízhatóságáról teljes mértékben meggyőződött, egy hűvös hajnali pirkadatban, reggeli

négy órakor megtörtént az indulás Albertfalváról. A startnál az utasokon kívül csak néhány szerelő volt jelen, akik a gépet a legnagyobb gonddal, lelkiismeretességgel és szeretettel készítették elő a nagy útra.

Egy széles, kiadós kör után a biplán* körvonalai mérsékelt magasságban, enyhe emelkedéssel az északkeleti horizonton mosódtak el a szürkületben.

Itthon a repülő bajtársai – bár bízva bíztak Dobos közmondásos szerencséjében – izgatottan várták Kijevből a megérkezésről szóló hírt, ami nem is késett sokáig. Harmadnapra megjött a szikratávirat, hogy a gép szerencsésen megérkezett, és a kijevi aerodromban simán leszállott.

Tizenegy nap ott-tartózkodás után tértek vissza Budapestre. Az odarepülés alkalmával az ukrán Vinnyicánál végeztek közbenső leszállást, a visszarepülésnél Proszkurovnál szálltak le, mindkét esetben a benzinkészlet pótlására.

Budapesttől Kijevig pontosan ezeregyszáz kilométer a távolság, a legkülönbözőbb terep – síkság, dombvidék, magas, sziklás és erdős helységek – fölött. Ennek az útnak megtevésére odamenet 7 és fél, visszajövet, miután jelentékeny ellenszél volt, 8 óra kellett. Az átlagos sebességet véve alapul, amely 130 kilométerre tehető óránként, kitűnik, hogy a pilóta, akire a gép vezetésének fáradságos munkáján felül a tájékozódás terhes és megerőltető feladata is hárult, nyílegyenesen tartotta be az irányt. Kivált a visszarepülésnél volt nehéz és kimerítő a munkája. A Kárpátok fölött ugyanis sűrű, nehéz ködbe került, amely közel három órán át minden kilátást elzárt, és egyedül az iránytűre utalta.

Valahol a Tisza forrásának vidékén derült fel a légkör annyira, hogy újból elő tudta venni a térképet.

A kijevi orosz repülők és elsősorban Hodorovics pilóta, aki nemrégiben repült Budapestre és vissza, a legnagyobb előzékenységgel és szeretettel fogadták a magyar repülőt.

DOBOS ISTVÁN ELMONDJA A REPÜLÉS RÉSZLETEIT

„Amikor értesültem róla, hogy engem szemeltek ki az oroszországi út pilótájául, még nem is láttam a gépet, mely teljesen újonnan készült. Egy 169-es sorozatú rendes széria brandenburgi biplánról van szó, 230 HP magas kompressziójú Benz-motorral felszerelve, melynek rendes, nyugodt kipróbálására azonban a start sürgősségére való tekintettel nem is gondolhattam. Hogy a gép ennek dacára minden tekintetben kifogástalanul és lelkiismeretesen készült el, és tökéletesen felszerelve kaptam kézhez, ezt derék szaktársaimnak, a műhely, szerelde és hangár kitűnő munkásainak kö-

* Kétfedelű repülőgép

szönhetem, akik éjjelt nappallá téve, lelkesedéssel és buzgalommal tették lehetővé, hogy kedden, május 16-án, berepülhettem a gépet. A próbaúton, mely mindössze egy óra hosszat tartott, Gyöngyösig és vissza repültem. A gép és a motor minden tekintetben kifogástalanul működött, mindössze egy kézi »pumpát« szereltünk még rá, hogy a motorpumpa romlása esetén a benzinadagolás biztosítva legyen.

Tizenhetedikén reggel 4 óra 25 perckor indultunk útnak Kijev felé. Derűs, tiszta idő volt, széllökések nem voltak. Ungváron túlig egyenletes, de nem kellemetlen ellenszél hátráltatott úgy, hogy az átlagos sebesség 130 km-re tehető. Ungváron túl, a Kárpátok nyúlványai fölött 3500 m magasan felhőrétegbe jutottunk, és fél óra múltán hózivatarba, majd esőbe kerültünk, nagy hideggel. Ezután langyosabb rétegben repültünk, de a tájékozódás – mivel a térképem gyenge volt, és a kompasz felmondta a szolgálatot – csak találomra ment. Mire a felhőkből kikerültünk, abban a meggyőződésben, hogy az ellenséges területen túl vagyunk, egyrészt hogy benzinkészletünket pótoljuk, másrészt hogy a tájékozódást újból megtaláljuk, Vinnyica ukrán városban, kitűzött vonalamtól 80 km-re délre leszállottunk. A motort futni hagytuk. Szamuely elvtárs az odasietők parasztoktól megtudta, hogy ukrán szovjetterületen vagyunk, mire kiszálltunk a gépből. Kijevtől ekkor 170 km-re voltunk. Benzin egész Vinnyicán nem volt kapható, és ezért másnap délutánig vártam, hogy Kijevből kapjak, de hiába, mert nem érkezett. Nagy nehezen találtunk egy hordó benzolt, amit betöltöttünk, és este 8 óra körül nagy nehézségek között elindultam Kijev felé. Miután Vinnyicán sikerült jó térképet szerezni, a tájékozódás könnyen ment, és késő éjjel szerencsésen leszálltam a kijevi aerodromba, ahol jelzőtűzzel már vártak rám.

Tizenegy napi kellemes ott-tartózkodás után Szamuely elvtárs visszajött Moszkvából, és hozzáláttunk a visszarepülés startjának előkészítéséhez. Új légcsavart kaptam, mert a régi az esőben megrongálódott, feltöltöttük a tartályokat, és elindultunk Proszkurovba, melyet közbenső állomásul szemeltünk ki. Itt akartuk felvenni benzinkészletünk java részét, miután Kijevben nem volt sem elég, sem megfelelő.

A kijev-proszkurovi 275 km-es útrészlet erős, de egyenletes ellenszéllel, simán folyt le.

Másnap délig időztünk, és pont 12-kor hagytuk el a proszkurovi repülőszázadok telepét. Proszkurovból Tarnapolon át nyílegyenesen Budapest felé igyekeztem kormányozni a gépet, ami azonban már Tarnopol után nagy nehézségbe ütközött, miután állandóan felhőben haladtunk, jobban mondva két felhőréteg között. A felhők okozta nehézséget később eső is súlyosbította, és kénytelen voltam 800 méterre leereszkedni, hogy valamiképp földet lássak, és a tájékozódáshoz bárminő támpontot nyerjek.

Ez volt utazásunk legnehezebb és legkritikusabb része. A kompasz nem működött, és a térkép is elégtelen volt. Munkács tájékán végre kijutottunk

úgy a felhőkből, mint a hegyekből. Innen kezdve hajszálpontossággal betartottuk az utat Albertfalváig, kiindulásunk pontjáig, ahová este 7 óra 15 perckor érkeztünk.

Fáradságos és kimerítő volt úgy az odarepülés, mint a visszatérés. Mindazonáltal mint sportbeli teljesítmény a változatos vidék és a folyton megújuló környezet révén végtelenül élvezetes és kellemes volt. A nagy távolságokra való közlekedési eszközök sorában – ez már régi meggyőződésem – a modern és becsületesen előkészített repülőgép a legtökéletesebb."

Aviatika, 1919. június 10. 115–116. o. (Pilóták rovat)

281.

1919. június 3.
A Szocialista Ifjúsági Internacionálé
és a KIMSZ közös távirata
a Kommunista Internacionálé titkárához
a KII alapító kongresszusának
Budapestre való áthelyezése ügyében

Csicserin, Moszkva
Balabanova elvtársnő részére

Levelét megkaptuk. A június 25-i akció előkészületei megtörténtek. Kérjük, hogy az ifjúsági konferenciát technikai okokból Budapestre helyezzék át. Akkor azokat a szervezeteket, amelyekkel nem lehet illegális kapcsolatokat létesíteni, meg lehetne hívni Bécsbe egy nemzetközi ifjúsági konferenciára, minthogy Bécsbe minden elvtárs elutazhat, és minthogy meg tudjuk szervezni a Bécsből Budapestre való szállításukat. Morgari még egy hónapig itt marad. Kérünk a legsürgősebben választ javaslatunkra.

Schweide
Az ifjúmunkás-szervezetek nemzetközi
irodájának titkára
Az ifjúmunkások magyarországi szervezete

Országos Levéltár... A fenti távirat hű szövegét Hajdu Tibor, a történelemtudományok doktora jegyezte le az ötvenes években az Országos Levéltárban fellelt rendezetlen anyagról.

A KÜM levélpapírjára gépelt, eredetileg német nyelvű változat így hangzik:

„Tschitserin, Moskau
Für Genossin Balabanova
Ihren Brief erhalten. Vorbereitungen zur Aktion an 25-ten Juni getrooffen. Wir ersuchen aus technischen Gründen die Jugendkonferenz nach Budapest zu versetzen. Die Organisationen, mit denen keine illegale Verbindungen möglich sind. Könnten dann zu einer Internazionalen Jugendkonferenz nach Wien allen Genossen möglich sein wird und da wihr ihre Beförderung aus Wien nach Budapest organizieren können. Morgari bleibt noch einen Monat hier. Bitten um schleunigste Antwort auf unseren Vorschlag.

Schweide
Secretär der internationalen
Bureaus der Jungarbeiter-Organisationen
Ungarische Organisation der jugendischen Arbeiter"

A kérdéses dokumentum levéltári besorolása azóta nyilván megtörtént, de felkutatása ez ideig nem járt sikerrel. Viszont a távirat expediálását a csepeli távírda 1919-es nyilvántartó füzetébe, az „elküldött táviratok" rovatába bejegyzett alábbi szöveg bizonyítja: „Schweide an Csicserin. VI. 3. (betr. Jugendkonferenz.)" (Lásd Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9. ő. e. 60. 1.)

282.

1919. június 19.
Az Ifjú Proletár cikke
a Kommunista Ifjúsági Internacionálé
megalapításának jelentőségéről

Állandó átka volt az ifjúmunkás-mozgalomnak a múltban a szakmák külön szervezkedése. Eltekintve most attól, hogy az ifjúmunkás-mozgalomnak mindenütt a világon különleges szerepe van, és az ifjúmunkásoknak nincsenek külön szakmai érdekeik, az ifjúmunkások azért nem szakmai szervezetekben, hanem inkább pártszervezetekhez hasonló csoportokban tömörülnek, mert az ifjak forradalmiságát, az örök ifjúságot képviselik az öregekkel szemben.

Ha így megmagyaráztuk, miért szervezkedünk szakmai érdekeken túlmenő célokat maga elébe tűző *nagyobb egységekbe* egy ország területén belül, meg kell magyaráznunk, miért akarjuk az országos mozgalmat még nagyobb egységbe, a nemzetközi szervezetbe, az *Ifjúmunkás Internacionáléba* tömöríteni.

Először azért, mert a fiataloknak a régiekkel szemben fölvett küzdelme nemcsak egy országban, nálunk van meg, hanem az egész világon ugyanaz, mert hisz más országokban is ugyanezek az emberek ugyanilyen gazdasági viszonyok és politikai ideológiák (eszmekör) befolyása alatt, ugyanilyen konzervatívok (maradiak) kell hogy legyenek. Tehát nekünk, ifjúmunkásoknak, a kapitalizmus megdőlése után *az egész világon* egy feladatot kell magunk elébe tűzni: *harcolni, hogy a konzervativizmust forradalmisággal cseréljük fel.* Ezért akarjuk az egész világ ifjúmunkásságát egy táborba egyesíteni. *Ez a mi új nemzetköziségünk.*

Azokban az országokban, melyek a proletárdiktatúrát még el nem érték, a földalatti mozgalomra annyira alkalmas antimilitarista mozgalmat oly régen és nívósan folytató ifjúmunkássággal a *kapitalizmus* megdöntését kell elősegíteni, abban elöl járni.

Ebben anyagilag is akarjuk mi, magyarországi ifjúmunkások, más országbeli ifjúmunkás testvéreinket segíteni. A fő segítség azonban más természetű. A nemzetközi kongresszuson azt fogjuk indítványozni, hogy *a nemzetközi ifjúmunkás-iroda az irányítás munkáját Budapestről végezze,* hol nem szaglásznak utána rendőrkopók, hol nincsenek kitéve nemzetközi vezéreink a hatóságok üldözésének, és ahol rendelkezésükre bocsátjuk az ehhez szükséges eszközöket.

Az általános nemzetközi programon kívül nekünk, magyarországiaknak, van még egy igen fontos feladatunk. Ez: a Magyarországi föderatív (szövetséges) Tanácsköztársaság területén élő, más nyelvű és külön szövetséges államot képező elvtársainkkal különösen bensőséges testvéri viszony teremtése.

A magyarországi munkásmozgalom a proletárdiktatúráig nemcsak az ifjúmunkás-, nő-, földmíves- és szellemi proletármozgalmat hanyagolta el, hanem főképpen – és ezt most különösen fáj megállapítani – a nemzetiségi mozgalmat is. Mi majd kijavítjuk ezt a hibát.

Amit a nemzetköziség és a forradalmiság kötelességével szemben a kapitalizmus és a burzsoá nacionalizmus eszmekörében felnőtt mai munkásgeneráció elmulasztott, azt nekünk kötelességünk pótolni, sőt *nem is pótolni, hanem újjáalkotni.*

Nehéz munka, nagy munka, de éppen ezért kell vállalnunk.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19. 3 4. o. *Nemzetközi egység*

283.

1919. június 19.
Az Ifjú Proletár a nemzetközi ifjúsági mozgalom időszerű kérdéseiről

A III. Internacionálétól két táviratot kaptak a Magyarországban élő ifjúmunkások. Az egyikben június 25-i tüntetésre hívják fel az egész világ ifjúmunkásait. Erről részletesebben lapunk más helyén írunk. A másik táviratban július 15-re nemzetközi ifjúmunkás-kongresszust hívnak össze Moszkvában. A kongresszuson az IOSZ feltétlenül képviseltetni fogja magát, mert ez lesz az első alkalom arra, hogy mai programunk egyik lényeges pontját, a nemzetközi ifjúmunkás-mozgalmat a megvalósulás útjára terelhessük. A kérdés jelentőségével első cikkünk foglalkozik.

Az Ifjú Proletár 1919. június 19. 6. o. *A III. Internacionale táviratai* (Hírek rovat)

284.

1919. június 20.
Az Ifjú Proletár a KII budapesti alapító kongresszusával kapcsolatos Komintern-határozatról

A III. Internacionálé távirati felhívására, mely június 20-án érkezett meg az ülésező magyarországi kommunista ifjúmunkások kongresszusára, Budapesten fogják megtartani a III. Internacionáléhoz csatlakozott ifjúmunkások nemzetközi kongresszusát. A kongresszus július 15-én fog megkezdődni, s amennyire az utazási nehézségek ezt lehetővé teszik, el fognak hozzánk jönni a szomszéd és a távolabbi országok ifjúmunkásságának képviselői, hogy testvéri együttműködéssel együtt segíthessük győzelemre a világforradalom ügyét.

Ifjú Proletár, 1919. június 29. 1. o. *Nemzetközi ifjúmunkáskongresszus Budapesten*

285.

1919. június 21.
A Komintern Végrehajtó Bizottságának távirata Kun Bélához a KII alapító kongresszusának Budapestre való áthelyezéséről

(Berzin, Winter, G. Klinger)
(Alpári vette)

Az Int. Jugend Kongress Bpestre jön. Értesíteni erről valamennyi Jugendorganisatiot. Orosz képviselőkön kívül finn, litván, fehérorosz, valószínűleg lengyel képviselő is jön. Felelet, hogy hány repülőgépet küldhetünk.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9. ő. e. 35. l.

286.

1919. június 23.
Czóbel Ernőnek, a Magyarországi Tanácsköztársaság bécsi követének távirata Kun Bélához a Szocialista Ifjúsági Internacionálé titkára budapesti útjáról

. . . Olasz csoporttal közlendő: Schweide egy hét múlva lemegy. . .

Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9 ő. e. 36. l.

287.

1919. június 24.
Csicserin szovjet külügyi népbiztos távirata Kun Bélához a KII alapító kongresszusa ügyében

Jugendorganisation azonnal feleletet kér a konferenciára vonatkozólag.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9 ő. e. 37. l.

288.

1919. június 30.
Csicserin szovjet külügyi népbiztos
távirata Kun Bélához
a KII alapító kongresszusa ügyében

Miért nem jött még válasz a Jugendkonferenz dolgában?

Páttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9. ő. e. 38. l.

289.

1919. július 4.
Rudnyánszky Endrének, a Magyarországi
Tanácsköztársaság hivatalos moszkvai
képviselőjének távirata Kun Bélához
a KII alapító kongresszusa ügyében

...Beleegyezik-e Jugendkonferenz Bpestre helyezésébe?

Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9. ő. e. 39. l.

290.

1919. július 5.
Kun Béla távirata Csicserin szovjet külügyi
népbiztoshoz a KII budapesti alapító
kongresszusának elhalasztásáról

...Jugendkonferenz elhalasztva.
Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 12/9. ő. e. 20. l.

291.

1919. július 6.
Az Ifjú Proletár cikke
a KII budapesti alapító kongresszusa
megtartásának technikai akadályairól

A svájci nemzetközi ifjúmunkás iroda közli velünk, hogy a július 15-re hirdetett nemzetközi kongresszust különböző akadályok miatt csak augusztus 15-én lehet megtartani. Valószínű, hogy az antánt-államokban sem tagadják meg az útlevelet elvtársainknak. Nehézségek vannak abban a tekintetben, hogy az orosz elvtársaknak nagyon sok technikai akadályt kell legyőzniök, míg idáig eljutnak. De az oroszok nem szoktak akadályoktól visszariadni.

Ifjú Proletár, 1919. július 6. 3. o. *Az ifjúmunkás nemzetközi kongresszus ügye* (Hírek rovat)

292.

1919. július 13.
Az Ifjú Proletár közleménye
a KII alapító kongresszusa megtartásával
kapcsolatos nehézségekről

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének országos közgyűlése a III. Internacionálé felhatalmazása alapján elhatározta, hogy a nemzetközi ifjúmunkás-kongresszust július 15-én Budapesten tartja meg. A szövetség vezetősége, melynek feladata lett volna a nemzetközi kongresszus rendezése, súlyos technikai nehézségek miatt kénytelen a *kongresszus megnyitásának időpontját* bizonytalan időre, valószínűleg *szeptember közepére elhalasztani.* Közben a kongresszus ügye folyton bonyolódik, megrendezésére jogot formál *Bázel* is. A nemzetközi ifjúmunkás-iroda támogatja ezen kérését. Ebben az ügyben a következő táviratot kaptuk:

Zürich, 1919. május 19. A nemzetközi ifjúmunkás iroda tagjaihoz, valamint a nemzetközi szocialista irodához tartozó országokhoz: Elvtársak! Az irodának többször volt szándékában az, hogy a konferenciát összehívja. De mindeddig az útlevélnehézségeken ezen szándékunk meghiúsult. Berlinben 1918 decemberében, valamint Zürichben 1919 májusában csak részleges konferenciák voltak. A tanácskozás összehívása mindennap égetőbbé válik. A nemzetközi forradalomnak vagy a reformnak a kérdése csatlakozásunk a III. Kommunista Internacionáléhoz, a mi őszi kiáltványunknak és a nemzetközi iroda működésé-

nek helybenhagyása sürgős megvitatást igényel. Az iroda a svájci ifjúmunkás-szövetség központi vezetőségével egyetértőleg, valamint a németországi beleegyezésével elhatározta, hogy 1919. augusztus 3-ra Bázelban nemzetközi konferenciát hívunk össze. Mi felhívjuk az összes hozzánk csatlakozó szervezeteket, hogy erre a kongresszusra küldjék el megbízottaikat. Kérünk benneteket, értesítsetek bennünket azonnal, hogy módotokban van-e kiküldötteket hozzánk küldeni, hozzátok rendbe azonnal útleveleiteket. Mindenesetre képviseltessétek magatokat. Örömmel várjuk értesítéseiteket, üdvözlünk benneteket kommunista üdvözlettel.

ARNOLD, a nemzetközi ifjúmunkás-iroda titkára.

Moszkvából kapjuk a következő távirati értesítést, július 5-én. Kérem Frederik Stroemet Stockholmban, valamint az összes kommunista ifjúmunkás-szervezeteket értesíteni, hogy a nemzetközi konferenciát elhalasztottuk. További értesítéseket várjatok. A III. Internacionálé Központi Irodája.

Berlin a következőkről értesít: május 29. a *Freie Sozialistische Jugend Deutschlands* elhatározta, hogy a konferencia megrendezési helyének Moszkvát ajánlja.

Ez után a zavaros táviratváltás után kell hogy a szövetség álláspontját az internacionális konferencia ügyében újra leszögezzük.

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége a Moszkvába egybehívott kongresszus megrendezését csupán a közlekedési nehézségek miatt ellenezte. Természetesen az az álláspontunk, hogy mivel a nemzetközi kongresszuson az ifjúmunkás nemzetközi iroda és az összes baloldali szövetségek egységes állásfoglalásáról lesz szó, a kongresszust csak ott rendezhetjük meg, ahol a világforradalom élén haladó *Szovjet-Oroszország és Szovjet–Magyarország képviselői megjelenhetnek.* A másik szempont az, hogy lehetőség szerint ezen a kongresszuson az összes ifjúmunkás-szövetségek képviseltessék magukat. Mikor ezt a két nézőpontot összeegyeztetni akartuk, rájöttünk arra, hogy Moszkvában egyetlenegy ifjúmunkás-szervezet sem tud megjelenni, részben az utazási nehézségek miatt, részben azért, mert Oroszország hadműveleti terület. Ekkor vetődött fel az a gondolat, hogy a kongresszust *Budapesten rendezzük.* A július 15-re kitűzött megnyitást nem tudtuk nyélbe ütni, mert úgy az oroszoknak, mint a többi államok képviselőinek megjelenése erre az időpontra lehetetlen volt. A nemzetközi iroda képviselőivel nem tudtunk érintkezni, így a megnyitási időpontot későbbre akartuk halasztani. Végül csak a következőket akarjuk leszögezni:

A magyar küldöttek éppúgy, mint az oroszok, nem jelenhetnek meg a bázeli konferencián. Ennélfogva azok a szövetségesek, melyek a forradalmi osztályharc álláspontján vannak, esetleg kisebbségben maradnának. *Mi különben is a III. Internacionálé nevében hívjuk össze ezt a kongresszust, tehát azokat hívtuk össze, akik mint momentán célt a proletár-világforradalmon át a proletárdiktatúrát fogadják el a hatalom gyakorlásának eszközéül.*

Tehát nem mehetünk bele abba, hogy bármely oly területen (Bázel, vagy Bécs), ahol a forradalmi hitünk leszögezésével a kiutasítást vagy a börtönt érhetjük el, vagy ami még valószínűbb, olyan helyen, ahová egyáltalán nem tudunk eljutni, rendeződjék a kongresszus. Hisszük és reméljük, hogy szeptember közepére a világforradalom még tovább halad. Számítunk arra, hogy Németország és Olaszország tömegei a diktatúra útjára lépnek, de még akkor is, hogyha ez addig nem történik meg, a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége szilárdan fog azon elhatározása mellett állani, hogy minden nehézség és akadály ellenére az ifjúmunkás internacionális kongresszust Budapesten rendezzék.

Ilyen értelmű felhívásokkal fogunk az összes baloldali ifjúmunkás szövetségekhez fordulni.

Ifjú Proletár, 1919. július 13. 1. o. *A nemzetközi kongresszus ügye*

293.

1919. július 13.
Az Ifjú Proletár tudósítása
a bécsi nemzetközi ifjúsági értekezletről
és a Szocialista Ifjúsági Internacionálé
központi orgánumának svájci betiltásáról

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége a nemzetközi ifjúmunkás-irodától a következő táviratot kapta: 1919. szeptember 7-én nemzetközi ifjúmunkásnapot tartunk. A Jugend Internationálé, az iroda hivatalos lapja, legközelebb újra megjelenik. *A nemzetközi ifjúmunkás-iroda legközelebbi ülése 1919. július közepén lesz Bécsben.* Kérünk Magyarországról is küldöttet. Dr. Svejczer az iroda tagja.

Nem hagyhatjuk ezt megjegyzés nélkül. A Jugend Internationálét, a nemzetközi iroda hivatalos lapját a szabad Svájcban még ez év elején betiltották. A burzsoá demokráciát jellemző és az azt visszakívánóknak tanulságos ez a hír. Az iroda lapját azért tiltották be, mert azt hirdette, hogy a tőkés társadalom utolsó óráját éli, és a fiatal proletariátus készüljön arra, hogy forradalmi cselekvéseivel elősegítse a világforradalom kitörését. Természetes, hogy a Jugend Internationálé most újra meg fog jelenni, és a betiltás csak a vakoknak a szemét fogja kinyitni, azokét, akik még bíznak az osztályellentétek kiegyenlíthetőségében.

Ifjú Proletár, 1919. július 13. 3. o. *Bécsben lesz a nemzetközi iroda legközelebbi ülése* (Hírek rovat)

294.

1919. július
Lukács György közoktatásügyi népbiztos táviratváltása Luigi Polanóval, az olasz szocialista ifjúmunkás-szövetség titkárával

Lukács György elvtárs a következő táviratot kapta: „Lukács népbiztosnak, Budapest. Az olasz szocialista ifjúmunkás-szövetség titkársága felhívott engem, hogy önnek a következő táviratot továbbítsam: Lukács népbiztos, Budapest. Kérem, adja át a magyarországi kommunista ifjúmunkásoknak üdvözletünket kongresszusuk alkalmával. *Mozgalmuk irányával teljesen egyek vagyunk. Luigi Polano* titkár. Kérem engem a távirat vételéről értesíteni. Üdvözli Gustavo Sacerdote, az Avanti! tudósítója."

Lukács elvtárs a táviratra a következőket válaszolta: „*Gustavo Sacerdote* elvtársnak, az Avanti! tudósítójának, Zürich. Kérem, juttassa el *Luigi Polano* elvtársnak az olasz szocialista ifjúmunkás-szövetség titkárának a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének köszönetét szíves üdvözlésükért. A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége a III., igazi Internacionáléhoz való csatlakozásának mindig előharcosa volt, és lelkesedéssel ragad meg minden alkalmat arra, hogy ezt az eszmét a valóságba ültesse át.

Ifjú Proletár, 1919. július 13. 3. o. *Az olasz ifjúmunkások elfogadják a magyarországi ifjúmunkás kongresszus irányát* (Hírek rovat)

295.

1919. március–július
Luigi Polano olasz szenátor emlékezése az olasz és a magyar forradalmi ifjúsági mozgalom korabeli kapcsolatára

Ön azt kérdezi: milyen kapcsolatokat hoztak létre az olasz kommunista elvtársak az 1919-es Tanácsköztársaság ifjúsági mozgalmával?

E kérdésekre válaszolom: 1919-ben – miként ön bizonyára tudja – Olaszországban még nem létezett az Olasz Kommunista Párt, úgyszintén az Olasz Kommunista Ifjúsági Szövetség sem: viszont megvolt az Olasz Szocialista

Párt (PSI), mely a Kommunista Internacionálé (IC) mellett nyilatkozott, válaszként ennek 1919. márciusi alapító kongresszusán elhangzott felhívására, és kapcsolatokat is létesített az Internacionáléval; ezenkívül létezett az Olasz Szocialista Ifjúsági Szövetség (FGSI), melynek – miként már el is mondtam – politikai titkára voltam 1917-től 1921-ig. (Így hívták annak idején a felelős titkárt.)

Az FGSI volt az első Olaszországban, mely (1919 márciusában) teljes mértékben csatlakozott a Kommunista Internacionáléhoz. Úgy tekinthetjük tehát, hogy ettől a pillanattól kezdve az olasz szocialista ifjúság, állásfoglalásait és politikai tevékenységét tekintve, alapvetően kommunista volt. Az FGSI az Olasz Kommunista Párt (Livorno – 1921. január) megalakulása után Olasz Kommunista Ifjúsági Szövetségre (FGCI) változtatta a nevét, ekkor az egész FGSI elszakadt az Olasz Szocialista Párttól, és az OKP zászlaja alá tömörült.

Amikor Magyarországon 1919. március 21-én megalakult a Tanácsköztársaság, az FGSI lelkesedéssel üdvözölte az új munkáshatalom létrejöttét, melyet a Központi Bizottság határozata fejezett ki, és azokban a cikkekben is, melyek szolidaritásként a szocialista ifjúság központi lapjában, az Avanguardiában jelentek meg. A KB úgy határozott, hogy üzenetet küld a magyar ifjúsághoz és dolgozókhoz, és közvetlen kapcsolatokat hoz létre a Tanácsköztársaság kormányával és a magyar kommunista ifjúsággal.

Ezek végrehajtására különböző utakon került sor, de főként az osztrák kommunista ifjúság közvetítésével. Levelet küldtem Bécsbe, Richard Schüller elvtársnak, hogy továbbítsa Budapestre. Egy másik levelet Isac Schweide elvtárshoz küldtem, aki akkor Bécsben volt.

Üzenetet küldtünk Gustavo Sacerdote, az Avanti! szocialista napilap svájci és németországi tudósítója útján, melyet Lukács György válaszüzenete követett. (Bizonyos, hogy ez az a kiadvány volt, melyet Az Ifjú Proletár adott ki Budapesten, 1919. július 13-án, melyből ön küldött részemre egy fénymásolatot.)

Az olasz szocialista-kommunista ifjúságnak a Magyar Tanácsköztársaság irányában való hangulatának jellemzésére idézek Enzo Santarelli egy cikkéből – *Olaszország és a Magyarországi Tanácsköztársaság* –, mely Rómában olasz nyelven jelent meg A Mai Magyarország 1963. március-áprilisi 2. számának 52. oldalán:

„A Szocialista Ifjúsági Szövetségben összegyűlt új nemzedék (...) erősen hangsúlyozott és élénk nemzetközi és forradalmi érzelmekkel volt telítve."

Az 53. oldalon ezt írja:

„A Szocialista Ifjúsági Szövetség titkára, Luigi Polano, forró üzenetet küldött Magyarország kommunista ifjúságának. Lukács népbiztos az Avanti! svájci tudósítójához címezve válaszolt: »Kérem Polano elvtárshoz, az olasz szocialista ifjúság titkárához továbbítani Magyarország kommunista ifjúsá-

ga szívből jövő köszönetét üdvözletéért és szolidaritási nyilatkozatáért. Magyarország kommunista ifjúsága mindig a Harmadik Internacionálét támogatta a valódi internacionalizmusért, és lelkesedéssel ragad meg minden alkalmat, hogy gyakorlati kifejezést adjon ennek a gondolatnak." Avanti!, 1919. július 12.

Közben július folyamán az FGSI Központi Bizottságához Rómába érkezett a közlés, hogy összehívták a kommunista és forradalmi szocialista ifjúság nemzetközi kongresszusát, melynek Budapesten 1919. augusztus 1-én kellett volna lennie, és e kongresszusra az FGSI-t felkérték, hogy küldöttséggel vegyen részt.

Az FGSI Központi Bizottsága, mely a háború vége óta különböző kezdeményezéseket tett, hogy kapcsolatokat építsen ki újból a különböző európai országok forradalmi ifjúságával (Spanyolország, Portugália, Görögország, Franciaország, Ausztria, Svájc), és elősegítse a munkás- és forradalmi ifjúság nemzetközi szervezetének újjáalakulását, úgy határozott, hogy engem bíz meg az FGSI képviseletével a budapesti nemzetközi ifjúsági kongresszuson.

Elutaztam Rómából Bécsbe, ahonnan folytatnom kellett volna az utat Budapestre. Július utolsó napjaiban érkeztem Bécsbe, és az osztrák kommunista ifjúság irodájában tudtam meg a fájdalmas hírt a Magyar Tanácsköztársaság végéről. Ezután találkoztam Oddino Morgari szocialista képviselővel, aki Budapestről érkezett Bécsbe, és aki elmondta nekem a történteket.

Nem lehetett tehát felhasználni az alkalmat és lehetőséget, hogy közvetlen kapcsolat alakuljon ki és folyamatos együttműködés fejlődjön ki a Tanácsköztársaság ifjúsági mozgalmával.

Az olasz és a magyar ifjúsági mozgalmak kapcsolatai a Tanácsköztársaság idején mindenekelőtt ideális, internacionalista és szolidaritási kapcsolatok voltak. A Tanácsköztársaság fennállásának 133 napja alatt az olasz ifjúsági mozgalom aktívan részt vett védelmében, minden olyan megnyilvánuláson és szolidaritási formában, melyeket annak idején a Szocialista Párt, a szakszervezetek és az egész olasz munkásmozgalom szervezett: mindenekelőtt, hogy megakadályozzák az olasz kormány katonai részvételét Franciaországgal, Romániával, Csehszlovákiával, Jugoszláviával, a fehér magyarokkal együtt – a Tanácsköztársaság elleni támadásban, a magyar forradalom erkölcsi erősítésére, ismertetve - a sajtó, a gyűlések, a konferenciák útján - a munkáshatalom eredményeit, a forradalom vezetőinek neveit: Kun Béláét, Szamuely Tiborét, Lukács Györgyét és másokét; azt is maga elé tűzve, hogy normális kapcsolatok alakuljanak ki Olaszország és a Magyar Tanácsköztársaság között.

Róma, 1973. április *Luigi Polano*

Párttörténeti Intézet Archívuma, H–P 166. 2–8. l. Válasz a Svéd László által feltett kérdésre

296.

1919. március 25.
A Forradalmi Kormányzótanács VII. sz. rendelete a házasságon kívül született gyermekek egyenjogúsításáról

1. §

A Magyarországi Tanácsköztársaság törvénytelen gyermeket nem ismer.

Mindazok a jogok és kötelezettségek, amelyek a törvényes házasságból született gyermekeket megilletik (pl. névviselés, tartás, családi pótlék stb.), csorbítatlanul kiterjednek azokra a gyermekekre is, akik házasságon kívül születtek.

2. §

Ha a gyermek születési anyakönyveiből nem tűnik ki, hogy ki a gyermek atyja, ezt akár a gyermeknek, akár az anyjának kérelmére hatósági úton, külön eljárással kell megállapítani.

Ha az atya közhatóság előtt élőszóval elismerte az atyaságot, vagy ha erről az elismerésről közokiratot avagy hitelesített magánokiratot állított ki, az elismerést tartalmazó közhatósági jegyzőkönyv vagy okirat alapján az anyakönyvvezető a gyermek születési anyakönyvébe az atya nevét bejegyzi. A bejegyzés előtt az anyát is meg kell hallgatni, és ha ez a bejegyzés ellen kifogást emel, bejegyzésnek nincs helye.

Az anya vagy a gyermek kérelmére a születési anyakönyvbe a gyermek atyjaként be kell jegyezni azt, aki ellen a gyermek javára jogerős bírói ítélet azért állapított meg tartási kötelezettséget, mert az anyával nemileg érintkezett.

Nincs helye a bejegyzésnek, ha a tartási kötelezettség megállapítása többekkel szemben történt.

3. §

Az atyaság anyakönyvi bejegyzése után a gyermek születési anyakönyvéből csak oly kivonatot szabad kiállítani, melyből nem tűnik ki, hogy az atyaság bejegyzése utólagosan történt.

4. §

Ezt a rendeletet az igazságügyi népbiztos hajtja végre.

Budapest, 1919. március 25.

A Forradalmi Kormányzótanács

Tanácsköztársaság, 1919. március 26. 1. o.

297.

1919. április 5.
A Közoktatásügyi Népbiztosság rendelkezése a gyermek-mesedélutánok bevezetésére

A tanácskormány a legelső teendői közé vette fel a proletárgyermekek lelki és testi gondozását, és ennek nagy keretébe tartozik egy szép és meleg és komoly eszme: *a mesenapok* rendszeres bevezetése. A gyermekszórakoztatás pedagógiai fölügyeletével a Közoktatásügyi Népbiztosság a Magyar Gyermektanulmányi Társaságot bízta meg, mely már a jövő héttől fogva megkezdi a mesenapok szervezését. A terv az, hogy az iskolákhoz legközelebb eső alkalmas helyiségekben délutánonként összegyűjtik a proletárgyermekek csoportjait tanítóik fölügyelete alatt, és a leghivatottabb, erre külön kiképzett elvtársak fogják a kis hallgatókat *a világirodalom legszebb meséivel* szórakoztatni. Nyáron ezeket a mesedélutánokat a köz- és a most megnyitott magánkertekben fogják megtartani. Természetesen a *mesedélutánok látogatása ingyenes lesz*. A meseakció vezetése fokozatosan ki fog terjedni az egész országra. A tervezet szerint minden gyermek hetenként legalább egyszer kerül sorra. – A közoktatásügyi népbiztos intézkedésére ezentúl a fővárosi színházakban ingyenes mesedélutánokat rendeznek. Az első mesedélután e hó 5-én, szombaton délután 3 órakor lesz a Bajza utcai polgári leányiskolában, s azon a Bajnok utcai elemi iskola növendékei vesznek részt. A mesedélutánokon Oszkár bácsi fog mesélni a kicsinyeknek.

Népszava, 1919. április 5. 8. o. *Mesét a proletárgyermekeknek* (Művészet, irodalom rovat)

298.

1919. április 9.
A kecskeméti direktórium intézkedései
a szegény gyermekek élelmezésének biztosítására

BESZÁMOLÓ A DIREKTÓRIUM 3 HETI MŰKÖDÉSÉRŐL...

A szegény proletárgyermekeket a direktórium a vagyonosabb termelő családokhoz ebédre osztotta be. Eddig mintegy 60 család jelentkezett, de minthogy négyszer annyi az elhelyezendő proletárgyermek, a direktórium szigorúbb eszközökhöz fog folyamodni.

Még vasárnap a direktórium lefoglalta az összes cukrászsüteményeket, és azt másnap az iskolás gyermekek és a szülő nők között osztotta ki...

Bács-Kiskun megyei Levéltár XVI. 2. Kecskeméti Direktórium iratai. 451/1919/D (Géppel írott tisztázat)

299.

1919. április 10.
Sajtótudósítás a budapesti Markó utcai
főreáliskola cserkészcsapatainak előadásairól

Az V. ker. Markó utcai főreál cserkészcsapatai Komor Géza csapatvezető vezetésével minden kedden du. fél 6 órakor előadást rendeznek, melyre külön meghívnak minden érdeklődőt. Eddig már több előadást tartottak, melyek közül különösen Lax A. Salvátor főparancsnok, tanár előadásai váltak ki, melyek aktuális cserkészkérdésekkel foglalkoztak. Jól sikerültek még a külföldi cserkészetről, a fényképészetről, a villamosságról és a kötelességről tartott felolvasások, melyeket nagy közönség hallgatott végig.

Ifjú Nemzet, 1919. április 10. 13. o. *Az V. ker. Markó utcai főreál cserkészcsapatai...* (Cserkészet rovat)

300.

1919. április
Izraelita cserkészcsapat működése Miskolcon

Miskolcon még a múlt hónapban alakult meg a Kadinah cserkészcsapat. Itt nehezebben ment a szervezés, nem volt példa szem előtt, a cserkészetet, a csapatalakulást könyvekből, levelekből kellett megtanulni. Így méltán érdemel elismerést az új csapat parancsnoka, Barot Elemér, és kívüle Austerlitz Gusztáv segédtiszt meg az egész őrsvezetői kar. A csapat - mint az újpesti – *Kadinah* nevet vett fel, határozott zsidó irányba kíván működni (programjába a héber nyelv tanulását is felvette), annál is inkább, mert enélkül létjogosultsága nincs, tekintve, hogy Miskolcon eddig két cserkészcsapat működik már, és egy harmadik most alakul a kereskedelmi iskolában.

Remény (Zsidó ifjúsági folyóirat), 1919. április–május. 12. o. *Miskolcon*...

301.

1919. április 14.
Vörös avatóünnep a Margitszigeten

Sok tízezer proletár jelenlétében adták át a szigetet. Budapest tündérszigetén, amely eddig a nagyurak és kiváltságos burzsoák zárt körű szórakozóhelye és exkvizit* kéjkertje volt, április 14-én délután a dolgozó proletariátus lett az úr. Gyönyörű forradalmi bíborköntöst öltött a sziget, piros zászlók és drapériák özöne köszöntötte a heti munka fáradalmaiból érkező proletárt. Sápadt munkások és vézna kis proletárgyermekek élvezettel szívták magukba a sziget üdítő, friss levegőjét, forradalmi muzsika pezsdítette az emberek vérét, ezrek és ezrek hullámzottak a vörös sziget minden zugában, s Budapest népbiztosai lendületes beszédben méltatták a sziget átadásának szimbolikus jelentőségét. Derű és napfény ragyogta be a lelkeket, amelyek számára ez az ünnep azt az ideális társadalmi igazságot hirdette, hogy a kommunista államban nemcsak a munka kötelességéből, de az öröm jogából is egyforma rész illet meg mindenkit. Eljött az a világ, amelyben nincsenek többé dologtalan élvezők és örömtelen rabszolgák, s mindenkinek, aki dolgozik - és csakis annak , kijár minden szépség és gyönyör, amit az élet nyújthat. A margitszigeti proletárünnep szocializálta az életörömöt, s a

* Kitűnő, kiváló

dolgozók közkincsévé avatta. Az arcokon kigyúlt az öröm, s a szemekben csillogó boldogság ennek az új, igazságosabb világrendnek legszebb szentesítése volt.

A gyönyörűen feldíszített szigetre sűrű egymásutánban érkeztek vörös zászlók alatt a különféle szakszervezetek 30-40 tagú küldöttségei, majd a közeli iskolák gyermekserege jött, a kislányok mindegyikének hajában nagy piros szalag, némelyiknek kis napernyője is piros. Énekelve jönnek a gyerekek, vékonyka hangjukon megkapón szólnak a *Marseillaise* forradalmi melódiái; proletárgyermekek éneklik a jövő dalát. Gyönyörű rendben felvonulnak az ifjúmunkások is, és jönnek a proletárférfiak és -asszonyok vég nélküli tömegekben.

Három vöröskatona-zenekar forradalmi dalokat játszott. Az alsó vendéglőnél különösen nagy tömeg hallgatta levett kalappal a *Marseillaise*-t és *Internacionálé*t.

Három órakor megérkeztek az alsó vendéglő elé Budapest népbiztosai: *Preusz* Mór, *Vince* Sándor és *Dienes* László, akiket a szigeti munkástanács és a sziget felett rendelkező városgazdasági biztosság vezetői - *Rejlő* Vilmos és *Ambrus* Ödön – fogadott. Az alsó vendéglő zászlókkal és virágokkal díszített teraszáról *Weisz* Károly, a főváros közegészségügyi biztosságának vezetője nyitotta meg az ünnepséget, azután az Általános Munkásdalárda énekelte el a „Fel, proletárok" kezdetű proletárdalt. Majd Preusz Mór népbiztos beszélt. Az új világban – mondotta – minden dolgozó proletár megtalálja a számítását: több boldogságban, több életörömben lesz része, mint eddig volt, a proletárság a kunyhókból eljut a palotákba.

De nem szabad feledni, hogy az új világ megépítésében munkával és szorgalommal minden proletárnak részt kell venni.

Dienes László népbiztos beszélt ezután. - A proletárnak egyetlen szabadnapja a vasárnap, s a burzsoáönzés vasárnapra duplára emelte föl a sziget belépődíját, hogy így is elzárja a proletárokat a sziget jó levegőjétől. A Margitsziget már nem a kiváltságosoké, a dolgozó népé annak pázsitja, fája és jó levegője. Nincs többé belépődíj, mindenki, aki dolgozik, szabadon lehet részese az élet örömeinek, mert munkájával megváltotta a belépés jogát.

Vince Sándor népbiztos beszédében rámutatott arra, hogy az új világrend eljövetelének jele, hogy a sziget, mely eddig a kiváltságosoké volt, a proletároké, *ványadt proletárgyermekek örülnek az éltető tavaszi napnak. Ezek a gyermekek már egy boldogabb jövőben fognak élni,* mire ők felnőnek, már föl lesz építve az új világ.

Weisz Károly zárszavai után a tömeg széjjeloszlott, és nagy számban kereste fel a szigeten elhelyezett agitációs könyvkereskedéseket. A sziget több pontján az *Ifjúmunkások Szövetsége* színinövendék tagjai nagy tetszés mellett proletárverseket szavaltak. Az ünnepség tartama alatt az összes budapesti evezősegyletek a part mentén *csónakos díszfelvonulást* rendeztek. A késő esti

órákig hatalmas proletártömegek nyüzsögtek és érezték jól magukat a sziget pompás levegőjű, tavaszi sétaútjain.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 20. 8. o. *Vörös avatóünnep a Margitszigeten* (Hírek rovat)

302.

1919. április 18.
A vidéki sajtóosztály jelentése
a Belügyi Népbiztosságnak
Széchenyi Viktor gróf sárpentelei házának
iskola céljára való igénybevételéről

Velinszky László közoktatásügyi politikai megbízott utasítására egy megbízott jelent meg Sárpentelén, Széchenyi Viktor volt gróf és volt főispán birtokán, hogy az ottani tanügyi viszonyokat tanulmányozza. Tapasztalta, hogy egy szűk odúban 56 gyermeket tanítanak egy összevont, elsőtől negyedik osztályban, amíg a puszta elején egy úrilak áll, amelyet a Széchenyi család egy nőtagja bír. A megbízott elrendelte az úrilak átadását tanügyi célra. Széchenyi Viktor engedményekért járt Velinszkynél, azonban Velinszky húsvéthétfőig adott terminust az úrilak átadására.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 601. f. 3. cs. 8. ő. e. 70. l. (Géppel írott másolat)

303.

1919. április 19.
A Vörös Újság híradása a Munkások
Gyermekszínházának megnyitó előadásáról

A Munkások Gyermekszínháza (Nagymező utca 17., Fővárosi Orfeum) szombaton, f. hó 19-én du. egynegyed 3 órakor tartja megnyitó előadását, amelyen a meghívottakon kívül részt vesz a Munkások Gyermekbarát Egyesületéből 1100 gyermek.

Vörös Újság, 1919. április 19. 8. o. *A Munkások Gyermekszínháza...* (Kommunista kultúra rovat)

304.

1919. április 21.
Az Ifjú Proletár tudósítása
az operaházi gyermekelőadásról

Az utca porában, gondtalanul nőttek fel eddig a proletárok gyermekei. Alig bírtak még lábra állni, máris megismerkedtek a nyomorral, az éhséggel, a megélhetésért folytatott keserves küzdelemmel.

Az élet szépségei csak a burzsoák gyermekei előtt voltak nyitva. A kis proletárok előtt az élet csak a rossz oldaláról, a fonákjáról mutatkozott be. A burzsoá osztályuralom gyermekeinket csak a bűnre tanította, és arra, hogy az élet csakis munkából, csakis szenvedésből és kínlódásból áll.

A mi uralmunk megnyitja a gyermekek előtt az igazi élet kapuit, az életet helyes oldaláról mutatjuk be nékik, arra tanítjuk őket, hogy érdemes élni és dolgozni, de megtanítjuk őket arra is, hogy nemcsak küzdeni és robotolni kell, hanem a munka után ki kell venni a pihenés és szórakozás jól kiérdemelt osztályrészét is.

Ezt a célt szolgálják a *Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesületének* a proletárgyermekek számára rendezett színielőadásai, melyek között kimagasló helyet foglal el a hétfő délelőtti operaházi előadás.

Jancsi és Juliska c. operett és *A törpe gránátos* c. tréfás balett került színre. A kis proletárok már tíz órakor megérkeztek a csoportvezető elvtársak felügyelete alatt. Vörös zászlókkal vonultak fel, és az *Internacionálét* énekelték. Az előadást, mely a kis proletároknak néhány kellemes, derűs órát szerzett, a kommunista himnusz nyitotta meg, amelyet az Operaház énekkara énekelt el.

Az Operaház igazgatósága ingyen osztogatta a Magyar Színpadnak erre az alkalomra készült különkiadását, amelyből a fiatal hallgatóság elolvashatta a két darab meséjét és a szereplők neveit is.

A Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesülete a különböző színházakban hetenként négy előadást és mesedélutánt rendez, amelyre ezentúl a gyermekek nem csoportokban, hanem külön-külön fognak megjelenni, ugyanúgy, mint a felnőttek, mert a cél az, hogy a jövő munkásait önállóságra neveljék.

Az Ifjú Proletár, 1919. április 27. 9–10. o. *Operaelőadás a proletárgyermekeknek*

305.

1919. április 22.
A Vas megyei direktórium megbízása gyermeknyaraltatási akció előkészítésére

Magyar Tanácsköztársaság Vas vármegyei direktóriumától 1597/D–1919. szám. Megbízás. Vas vármegye direktóriuma megbízza Niedermayer Gellért dr. elvtársat, hogy Vas vármegye területén a tervbe vett gyermeknyaraltatási akció ügyében eljárjon, az előkészületeket megtegye. Erre a célra a kastélyokban és úrilakokban helyiségeket igénybe vegyen.

Vas megyei Levéltár. 1597/D–1919. 2101–3548. (Géppel írott másolat)

306.

1919. április 24.
Sajtótudósítás a KIMSZ gyermekőrségeinek felállításáról

Az Ifjúmunkások Szövetsége a züllött gyermekek ellenőrzésére gyermekőrségeket állít föl. Kérik a csoportok vezetőségeit, hogy e hó 24-én, csütörtök délután 5 órakor két-két tagot küldjenek be a központba.

Népszava, 1919. április 24. 12. o. *Az Ifjúmunkások Szövetsége*... (Egyleti hírek rovat)

307.

1919. április 25.
A Forradalmi Kormányzótanács LXXII. számú rendelete az erkölcsi romlásnak kitett gyermekek és fiatalok kisegítő szociális neveléséről

1. §

A Tanácsköztársaságban az oly gyermekek és fiatalok, akik erkölcsi romlás veszélyének vannak kitéve, vagy társadalomellenes magatartást tanúsítanak, kisegítő szociális nevelésben részesülnek. A kisegítő

szociális nevelés célja az, hogy a gyermekeknek és fiataloknak a tőkés társadalmi rend által előidézett válságos helyzetét megszüntesse, és odahasson, hogy a gyermekek és fiatalok a szükséges átmeneti intézkedések után az általános egészségügyi és oktatásügyi gyermekvédelem intézményeinek kezelésében részesüljenek. A kisegítő szociális nevelés eszköze pedig többé nem a megtorlás, hanem a munkás életmódra való nevelés útján történő megelőzés.

2. §

Az erkölcsi romlás veszélyének kitett vagy társadalomellenes magatartást tanúsító oly gyermekek és fiatalok érdekében, akik életük tizennyolcadik évét még nem töltötték be, a szükséges nevelő intézkedéseket a gyermekügyi biztosság teszi meg. A gyermekügyi biztosság jár el a tizennyolcadik életévüket betöltött személyek ügyében is, ha más hatóság a gyermekbiztosság feladatai körébe tartozó nevelő intézkedést tart szükségesnek.

Gyermekügyi biztosságot kell szervezni Budapesten és a szükséghez képest a vidéken. A szervezéssel egyidejűleg meg kell jelölni azt a területet, amelyre a gyermekügyi biztosság működése kiterjed.

A gyermekügyi biztosság a feladatai közé tartozó ügyekben bárki bejelentésére és bármely értesülés alapján köteles eljárni. Ily ügyekben más hatóság nem intézkedhetik, csupán akkor, ha a gyermekügyi biztosság az ügyét döntés végett oda átteszi.

3. §

A gyermekügyi biztosság személyzete: a gyermekbiztosok, a Magyarországi Tanítók Szakszervezetének és a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesületének helyi csoportjai által kiküldött bizalmi személyek, továbbá a gyermekőrök és a segédhivatalnokok.

Budapesten a gyermekügyi biztosság kisegítő intézményei: a gyermekmentő otthon, a megfigyelő átmeneti otthon, a Kriminálpedagógiai Intézet. Ily kisegítő intézményeket a szükséghez képest vidéken is kell szervezni.

4. §

A gyermekbiztost a munkások, katonák és földművesek helyi tanácsának, Budapesten a központi tanácsnak intéző bizottsága választja oly férfiak vagy nők közül, akik a kisegítő szociális nevelésre szoruló gyermekek és fiatalok nevelésében kellő elméleti és gyakorlati jártassággal bírnak. A gyermekügyi biztosság vezetőit a gyermekbiztosok maguk közül választják.

5. §

A Magyarországi Tanítók Szakszervezetének, továbbá a Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesületének helyi csoportjai egyenlő arányban küldenek ki a gyermekügyi biztossághoz bizalmi személyeket oly férfiak és nők közül, akik a gyermekek és fiatalok ügye iránt kellő megértést tanúsítanak. E bizalmi személyek a gyermekbiztos vezetése alatt álló tanácsban a gyermekek és fiatalok ügyeinek eldöntésénél működnek közre.

6. §

A gyermekőröket a gyermekügyi biztosság vezetője nevezi ki oly férfiak és nők közül, akik a gyermekekkel és fiatalkorúakkal való megértő bánásmódot elsajátították, és kellő elméleti és gyakorlati ismeretekkel bírnak. A gyermekőrség nevelőmunkájába szervesen be kell vonni az Ifjúmunkások Szövetségét.

A gyermekőrök eljárnak a gyermekügyi biztosságok megbízásában, és teljesítik a gyermekügyi biztosságok meghagyásait. Kötelességük ezenfelül, hogy külön megbízás vagy meghagyás nélkül is közbelépjenek azon gyermekek és fiatalok érdekében, akik közvetlen észlelésük szerint erkölcsi romlás veszélyének vannak kitéve, vagy társadalomellenes magatartást tanúsítanak; ily esetekben a sürgős intézkedéseket haladéktalanul megteszik, és az esetet a gyermekügyi biztosságnak bejelentik.

Az iskolaköteles gyermekek ügyében az iskolai gyámok, illetőleg az iskolai gyermekvédelmi központok a gyermekőrség feladatait teljesítik.

7. §

A segédhivatalnokokat a gyermekügyi biztosság vezetői nevezik ki oly férfiak vagy nők közül, akik kellő megértést tanúsítanak a gyermekek és fiatalok ügyei iránt.

8. §

A gyermekügyi biztosság a feladatai közé tartozó ügyekben a gyermekek és fiatalok érdekében a következő intézkedéseket teheti:

1. Felvilágosítja a szülőket, gyámokat vagy más gondozókat a gyermekek vagy fiatalok kóros vagy rendellenes állapotáról, ezen állapot okáról és megszüntetésének módjairól; a szükséghez képest nevelő segítségről gondoskodik;

2. Közbenjár abban, hogy a megfelelő egészségügyi, munkaügyi, népjóléti vagy oktatásügyi intézmény megfelelő támogatást, kezelést, elhelyezést, ellá-

tást vagy más gondozást nyújtson; iskolaköteles gyermekekre nézve az iskolai gyám vagy az iskolai gyermekvédelmi központ közreműködését veszi igénybe;

3. Gondoskodik az eddigi, meg nem felelő környezetből való eltávolításról és más megfelelő környezetbe (rokonhoz, más családhoz, nevelőhöz) való elhelyezésről;

4. Az eset egyéni körülményei szerint nevelő-felügyeletet rendel el, éspedig a szükséghez képest gyermekőr ellenőrzése alatt;

5. pedagógiailag megengedett fenyítéseket (pld. dorgálást, szorgalmi munkát, megvonásokat) alkalmaz;

6. Az egyéni nevelésnek megfelelő intézetben való nevelést rendeli el.

A gyermekügyi biztosság a felsorolt intézkedések közül többet összekapcsoltan egyidejűleg vagy egymást követőleg is megtehet.

Igazságügyi nevelőintézetben való elhelyezés esetében a gyermekügyi biztosság a nevelést figyelemmel kíséri, és a nevelőintézetből való elbocsátás után eső időre is intézkedhetik.

9. §

Ha a gyermekügyi biztosság azt észleli, hogy a gyermekek vagy fiatalok testi vagy erkölcsi romlásának veszélyét akár szándékosan, akár bűnös hanyagságból, cselekvéssel vagy mulasztással szülő, gyám vagy bárki más okozta vagy elősegítette, erről az illetékes hatóságot értesíti; ily esetben a bűnügyi bíróság előtt a vádat gyermekbiztos képviseli.

10. §

Gyermekmentő otthonban kell elhelyezni a talált, a hajléktalan, valamint az erkölcsi romlás veszélyének kitett és társadalomellenes magatartást tanúsító gyermekeket és fiatalokat addig is, amíg gyermekügyi biztosság elé vihetők.

11. §

A megfigyelő átmeneti otthon oly gyermekek és fiatalok elhelyezésére szolgál, akiket környezetükből eltávolítva kell megfigyelni addig is, amíg ügyükben a gyermekügyi biztosság nevelő intézkedést tesz.

A megfigyelő átmeneti otthon lakóival szemben csupán nevelő rendszabályok alkalmazhatók.

12. §

A Kriminálpedagógiai Intézet az erkölcsi romlás veszélyének kitett és a társadalomellenes magatartást tanúsító gyermekek és fiatalok nevelésügyének klinikája és tudományos intézete.

Az intézetben a gyermekügyi biztosság elé kerülő azok a gyermekek és fiatalok, akik annyira kóros vagy rendellenes magatartást tanúsítanak, hogy különleges nevelésügyi vizsgálat nélkül ügyükben határozni nem lehet: orvosi, lélektani és nevelésügyi megvizsgálásban részesülnek. Az intézet a gyermekügyi biztosságok és az igazságügyi nevelőintézetek személyzetének elméleti és gyakorlati kiképzésére is szolgál. Végül az intézet a gyakorlati tapasztalatok alapján tudományos módszereket és eredményeket kutat és állapít meg.

Az intézet részei: szeminárium, laboratórium, könyvtár és múzeum.

13. §

Az igazságügyi nevelőintézetek nemei:

1. Átmeneti nevelőotthonok oly gyermekek számára, akik környezetükben erkölcsi romlás veszélyének vannak kitéve, vagy társadalomellenes magatartást tanúsítanak, de sem testi, sem szellemi fogyatkozásban nem szenvednek;

2. Munkára nevelő intézetek ugyanilyen serdültek számára;

3. Intézetek erkölcsi fogyatkozásban szenvedő gyengeelméjűek és gyenge tehetségűek számára;

4. Intézetek erkölcsi fogyatkozásban szenvedő idegbetegek számára;

5. Intézetek közveszélyesek számára.

Igazságügyi nevelőintézetbe csupán a gyermekügyi biztosság utalhat be gyermekeket és fiatalokat; a beutaltak elbocsátása és kihelyezése tárgyában is csupán a gyermekügyi biztosság határozhat.

14. §

A gyermekmentő otthonok, a megfigyelő átmeneti otthonok, a Kriminálpedagógiai Intézet, valamint az igazságügyi nevelőintézetek vezetőit és egyéb személyzetét az Igazságügyi Népbiztosság a Munkaügyi és Népjóléti, valamint a Közoktatásügyi Népbiztosságokkal egyetértően nevezi ki a szociális nevelésben jártas szakemberek közül.

Mindezen intézetek orvos állandó közreműködésével működnek.

15. §

A gyermekügyi biztosságok és az igazságügyi nevelőintézetek felett a felügyeletet az Igazságügyi Népbiztosság, a Munkaügyi és Népjóléti, valamint a Belügyi és a Közoktatásügyi Népbiztosságokkal egyetértően gyakorolja.

A gyermekügyi biztosságok, valamint az igazságügyi nevelőintézetek személyzetének szakszerű kiképzéséről az Igazságügyi Népbiztosság az említett népbiztosságokkal egyetértően gondoskodik.

16. §

Ezt a rendeletet az Igazságügyi Népbiztosság a Munkaügyi és Népjóléti, valamint a Belügyi és a Közoktatásügyi Népbiztosságokkal egyetértően hajtja végre.

Budapest, 1919. április 25.

A Forradalmi Kormányzótanács

Tanácsköztársaság, 1919. április 26. 28. sz. 1–2. o.

308.

1919. április 27.
A Hadügyi Népbiztosság felmenti az úttörőket a katonai felszerelési tárgyak beszolgáltatási kötelezettsége alól

Szocialista cserkészcsapatok (úttörők) e hó 27-én, vasárnap délután 2 órakor a Pál-völgy–Gugger-hegyi sziklavárban csapatösszevonásra jönnek össze. Az utat nem ismerők délután 1 órakor találkoznak a III., Zsigmond téren, a szobornál. A Hadügyi Népbiztosság rendelete értelmében a cserkészek (úttörők) tulajdonát képező katonai fölszerelési tárgyak a beszolgáltatás alól mentesek. Adandó alkalommal erre a rendeletre kell hivatkozni, a cserkész (úttörő)-igazolvány felmutatása mellett.

Népszava, 1919. április 27. 8. o. *Szocialista cserkészcsapatok...* (Hírek rovat)

309.

1919. május 1.
Budapesti gyermekek önkéntes mentőszolgálata május elsején

Cserkészek (úttörők) részvétele május elsején. Azok a cserkészek (úttörők), kiket csapatvezetőségük a felállítandó mentőállomásokhoz beosztott, részletes utasítások átvétele céljából e hó 30-án, délután ¾ 6 órakor a Budapesti Önkéntes Mentőegyesület (V., Markó utca) udvarán valamennyien jelenjenek meg.

Népszava, 1919. április 29. 8. o. *Május elsejének ünnepe*

310.

1919. május 1.
A Margitsziget május elsején a gyermekeké lesz

Délben 12 órakor lezárják a szigetet, és 2 órától kezdve csak a Gyermekbarát Egyesület által vezetett gyermekcsoportok léphetnek a sziget területére. Körülbelül 20 000 gyermek fog fölvonulni. Uzsonnára lekváros kenyeret és harmatvizet kapnak. A Magyar Atlétikai Club pályáján atlétikai és futballmérkőzés lesz délután 3 órakor. A sziget különböző pontjain emelvényről mesélni fognak a gyermekeknek, Basa bácsi vezetése mellett. A Margit színházban a Munkások Gyermekszínháza folytatólagos előadásokat tart. A szabad színpadokon artistamutatványok, operai balettek lesznek, és az Ifjúszínészek tartanak előadásokat. A víztorony erkélyén tárogatóhangversenyt tartanak. A sziget különböző pontjain katona- és népzenészzenekarok játszanak. A Természetbarátok Turista Egyesülete összes játékszereivel vezeti a gyermekek játékát. A perifériákról különvillamosok fogják a gyermekeket a szigetre vinni és onnan este hazaszállítani. Május elsején csak gyermekeket engednek be a szigetre.

Népszava, 1919. április 29. 8. o. *Május elsejének ünepe*

311.

1919. május 1.
A Vörös Újság tudósítása a budapesti gyermekek margitszigeti ünnepségéről

A májusi nagy felvonulás legmeghatóbb és legszínesebb csoportja az volt, mely a Váci úti gyári negyed iskoláiból indult el, ezer hat tíz éves proletárapróság volt a seregben, és énekelve vonult ki az ünnep napján a füstös hazájából a Margitszigetre. Kedves volt a gondolat, hogy a gyermekek ünnepét a szigeten rendezték. Arany János hársfái alatt, a pesti kősivatagnak ezen a bájos oázisán, melyet eddig a jómódú polgárság foglalt le magának sétáló, szórakozó és flörtölő passziói számára. A májusi ünnep többet is jelentett, mint hogy e napon a bérházak sápadt és csenevész kis gyerekeié lett a sziget. Egy rendelet, melyet a Közoktatásügyi Népbiztosság ma bocsátott ki, tudtul adja, hogy a sziget, az erdő és minden liget ezentúl végérvényesen az övék. A társadalom kis üldözöttei, akiket rendőr, házmester és a régi rend ezer fogdmegje kikergetett minden térről vagy kertből, ahová kis tüdejük levegővágya vitte őket, most szuverén urai a zöldnek. Helyet, utat a jövendőnek! – szól a kultúr-népbiztos rendelete, és a szívünk fölmelegszik erre a nemes és bölcs parancsra. Az erdei iskolák, kisdedóvók és gyermekszanatóriumok az élet legridegebb gonoszságait teszik jóvá. A város, mely eddig gyilkosa volt a fejletlen embercsemetének, most kedves, lakható fészek lesz megint, ha az ifjúság behozza esténként magával az erdők, a mezők friss fuvallatát.

Vörös Újság, 1919. május 8. 5. o. *Gyermekek az erdőn* (Hírek rovat)

312.

1919. május 1.
A Közellátási Népbiztosság cukrászsüteményt ad a gyermekeknek május elsején

A Közellátási Népbiztosság május elsején a gyermekek között 1200 kiló száraz mandulás süteményt és 10000 darab cukrászsüteményt oszt ki a Gyermekbarát Egyesület útján.

Vörös Újság, 1919. május 1. 7. o. *A májusi ünnep*

313.

1919. május 11.
Kelenné Fried Jolán: Tehetségtermelés

A kapitalista társadalom minden olyan intézménye, mely a megnyomorított, beteggé lett emberanyag látszólagos megjavítását tűzte ki célul, tiszta hipokrízis* volt, és bármennyire intézményesen volt is szervezve, mégiscsak jótékonysági jellegű maradt, mert mindaddig, amíg a dolgok gyökerére nem tapintunk, csak látszatmunkát, népcsalást, a legjobb esetben önámítást végzünk. Az egyik oldalon az egészség és emberanyag erőszakos megnyomorítása, elnyomása, letiprása, tönkretevése, a másik oldalon a humanisztikus máz, amellyel a legszemetszúróbb esetet elfedni igyekeztek: ez a kapitalista gyermekvédelem mérlege.

A legnagyobb erőfeszítéssel, néha talán tiszteletreméltó naiv jóakarattal igyekeztek a teljesen elrontott, testileg, lelkileg, idegileg nyomorékokat félig-meddig rekonstruálni. Sok jó energiát fordítottak arra, hogy egy tönkrement testet hangzatos nevű eljárások impresszióival félig-meddig feljavítsanak, hogy a termelőmunkást talán utolsó kulivá beállíthassák, és közben tétlenül nézték azt, hogy a legelső rendű, leghasználhatóbb, testileg ép, lelkileg nemes, észben hatalmas, tehetségekben bővelkedő gyermekek ezrei kerülnek az utcára, vesznek el, lesznek beteggé, válnak nyomorékká, és talán soha tudatára sem jöhetnek tehetségüknek.

Ha a szubjektív és szentimentális, nyafogó, embersajnáló szempontoktól eltérhetünk, és csak az ökonómiátlan, ésszerűtlen, sziszifuszi munkafolyamatot nézzük, mellyel nyomorult, nyomorék, megnyomorított gyermekeket, akik egy egészséges, erős emberiség számára a legtöbb esetben úgyis elvesztek, az eredményével semmiképpen arányban nem álló munkával igyekeztünk *félemberekké* tenni – de ugyanakkor az *egész* emberek nevelésével nem törődtünk: látjuk, hogy a világ újjáformálásának útja nem is annyira szentimentális embermentés, mint inkább az úgyis veszendőről való lemondás által felszabadult energiáknak, a legjobb, legelsőbb rendű emberek termelésére, nevelésére való fordítása.

Ahogy beláttuk azt, hogy a régi társadalom egyéb hibáinak foltozása helyett nekünk még akkor is *az egészen új építésével kell foglalkoznunk,* ha a régiben még volt is némi érték, mert a régiben levő érték sokszor feltalálható az újban, de a befoltozott hiba mindig csak folt és hiba marad, úgy be kell ezt látnunk a pedagógiában is, és egyes hibás emberpéldányokról az újak, egészségesek érdekében teljesen le kell mondanunk. Sokszor tapasztalt hibája volt a kapitalista iskolarendszernek is, hogy a fogyatékos tehetségű gyermekek

* Képmutatás

gazdagabbjának gyógypedagógiai nevelésére például annyi gondot fordított, amennyi gondja az egészséges, tehetséges, de „szegény" gyermekek számára sohasem volt. A burzsoá hülyék és imbecillisek* százai számára kertek és erdei iskolák álltak rendelkezésre, míg *a tehetségesek ezrei iskolakaszárnyákban őrlődtek fel.*

A mi fiatal, új társadalmunk azonban nem nélkülözheti a friss erőket és nagy tehetségeket, a nagy szervezőket. A semmiből kell a magunk új, nagyszerű, eddig még sohasem látott világát megteremtenünk, előhívnunk. Soha számba nem vett embermasszák életét, létét, kultúráját és termelését kell megorganizálnunk. Nem embercsoportok, nem osztályok, nem kasztok, nem kiváltságosak, nem egyesek életfeltételeiről, hanem *az egész világ minden dolgozójának létéről van szó. Új feladatok a maguk hallatlan méreteiben várnak megoldásra.*

Zsenikre van szükségünk. A kapitalizmus már úgyis tönkretett szerencsétlen kis áldozatairól le kell mondanunk, fájdalommal kell búcsút venni tőlük, és hozzá kell fognunk az új emberek, a nagystílű, nagy tehetségű, felszabadult lelkű, ép és teremteni tudó emberek kialakításához, neveléséhez, szabad kifejlesztéséhez. A gazdaságosabb, nagyarányú termelés, a javak mennyiségének közkinccsé tevése nagy művészeket, nagy tudósokat, az új termelési és igazgatási rend kifejlesztése nagy szervezőket kíván. Amikor az egész emberiség szomjas és friss lélekkel les minden nagy művészi megnyilatkozást, mely most már nemcsak a kiváltságosaké, hanem mindenkié, amikor egy új Michelangelo az egész világnak teremt, amikor a találmányok már nem a kapitalista gyárak féltve őrzött titkai, hanem az egész emberiség haladásának lépcsőfokai, amikor az államférfiak nem klikkérdekeket irányítanak, hanem az emberiség érdekében dolgoznak: akkor van szükség igazán a nagy emberekre, akik vannak, itt élnek, már megszülettek, és a mi feladatunk, hogy zsenijük teljes pompájában kivirágozhassék.

Szükségünk van tehát *a tehetséges gyermekek külön, gondos nevelésére.* Vigyázzunk rájuk, mert *ezek az emberiség legnagyobb kincsei.* Ezek eddig kétségbeesett harcot vívtak az átlagiskola átlagtanulói között, nem tudtak beleilleszkedni a középszerbe, és vagy visszafejlődtek, vagy soha meg nem nyilatkoztak. A Tanácsköztársaság feladata, hogy az emberileg legjobbakat a rendelkezésünkre álló legnagyszerűbb pedagógiai eszközökkel nevelje, hogy egészségük kifejlődésében semmi akadályra ne találjanak.

Az egyéni tehetségek szerint ki nem válogatott gyermekanyag együttes tanításánál *eddig mindig az átlagtehetségű tanulók gyengébb értelmi képességeihez szabták az anyagot, és így az okosabbak nívójukon alól maradnak.* Az új iskola, a fent kifejtett okokból, *más módszerekkel akar foglalkozni a tehetséges gyermekekkel.*

* Gyöngeelméjűek

Itt nem kell attól félni, hogy ez az egyenlőtlenségnek egy újabb forrása lesz ember és ember között. Az a különbség, ami a tehetségek fokában áll, adva van, jogos és igazságos, megszüntetése az emberi haladás megszüntetése lenne. Ha a tehetség szabad kifejlődése nem lesz osztálykiváltság többé, ha ész és kiválóság az emberiség szolgálatában áll majd, és nem magánérdekeket szolgál többé, akkor szívesen hajlunk meg előtte, várjuk, becsüljük és tiszteljük azt.

A Közoktatásügyi Népbiztosság azokra a kapitalista vádakra, hogy a kommunizmus kiöli a kultúrát, és ellensége annak, azzal felel, hogy *felállította a tehetséges proletárgyermekek otthonát és iskoláját, ahol a legnagyobb kultúranyagot a legmagasabb kultúrában és kultúrának neveli.* Ez az intézmény egyszersmind kísérleti iskolája is az új pedagógiai és gyermektanulmányi módszereknek. Az otthonnal nagy kert is kapcsolatos, ahol úgy a szabadban tanítás, mint a kerti foglalkoztatás is keresztülvihető.

Fáklya, 1919. május 11. 3. o. (Közoktatás rovat)

314.

1919. május 14.
A Vas megyei direktórium intézkedése a gyermekek és ifjúmunkások játék- és sportolási lehetőségeinek biztosítására

A tanácskormánynak a gyermekek testi nevelésére igen nagy gondja van, s mint a múlt számban megírtuk, a gyermeksport a közeljövőben nagy lendületet fog venni. – Vas vármegye direktóriuma ebben a tárgyban utasította a sportdirektóriumot, hogy az iskolák szakoktatóival tárgyalja meg az ifjúsági játszóterek létesítését, és szakvéleményt kér arra vonatkozólag, hogy a kisgyermekeknek, valamint az ifjúmunkásoknak hol lehetne alkalmas játszóteret biztosítani s a játszóterekhez alkalmas játék- és tornaszereket felállítani. A sportdirektórium össze is ült a szakoktatókkal és az ifjúmunkások képviselőivel az ügy megtárgyalása végett, s azt határozták, hogy minden elemi iskola külön-külön adja be a játéktérre vonatkozó javaslatát. Az ülésen egyébként elszomorodva hallottuk a szakférfiak szájából, hogy milyen siralmas állapotban volt és van a felszerelés, s éppen a legfőbb ideje, hogy az állam vegye kezébe a dolgot, mert csak ezen az úton lehet a bajokat reparálni.

Vasmegyei Hírlap (Szombathely), 1919. május 14. 4. o. *A gyermekek sportja* (Hírek rovat)

315.

1919. május 16.
A Fejér megyei művelődésügyi megbízott gondoskodik a gyermekek tanulmányi kirándulásának zavartalanságáról

Fejér megye és Székesfehérvár művelődési bizottsága 371. szám alatt tegnap rendeletet adott ki, amely így szól:

A Tanácsköztársaság szellemében való nevelés szükségessé teszi, hogy a tanítás az iskola falain kívül szemléltetve és így közvetlenül a szabadban történjék.

Az iskolai kirándulások alkalmával szükséges, hogy a gyermekek a tanítók vezetése mellett időközönként megpihenve, hűvös helyen beszéljék meg a látottakat.

Tudomásomra jutott, hogy az ilyen kiránduló csapatok pihenőjét – bár azok semmi komolyabb kárt nem okoznak – a mezőőrök, illetve a csőszök zavarták. Figyelmeztetem a csőszöket és a mezőőröket, hogy a gyermekek tanulmányi kirándulásait semmi körülmények között sincs joguk zavarni, s ha ellenük ilyen irányban panasz tétetik nálam, a Forradalmi Törvényszéknél fogok feljelentést tenni.

Székesfehérvár, 1919. május 16.

Velinszky László
művelődési megbízott

Székesfehérvári Friss Újság, 1919. május 17. 3. o. *Nevelés a szabadban*

316.

1919. május 18.
A kiskajdacsi termelőszövetkezet tejjel látja el a szekszárdi gyermekeket

A kiskajdacsi termelőszövetkezet a szekszárdi proletárgyermekek részére kéthetenként 100 liter tejet ajánlott fel. A termelőszövetkezet intézője, Deák Mihály, kötelező nyilatkozatot tett, hogy Szekszárd közönsége számára nagyobb mennyiségű baromfit és piaci cikkeket is fog szállítani.

Igazság (Szekszárd), 1919. május 18. 2. o. *Tej a proletár gyermekeknek* (Újdonságok rovat)

317.

1919. május 21.
A Népszava tudósítása
a Sváb-hegyi Erdei Iskola megnyitásáról

Szerdán ünnepnap volt a Sváb-hegyen...

Reggel sápadt, rongyos gyerekek serege gyülekezett a fogaskerekű vasút egy különkocsija köré. Sápadt, ványadt kis emberek – mindmegannyi élő vád az emberpusztító kapitalista rendszer ellen , apró batyukkal a hónuk alatt, szomorú képű anyáik kíséretében, kiszabadultak sötét odvaikból, hogy soha nem látott szép tájakon, soha nem képzelt szép életnek legyenek boldog részesei...

Egy új intézmény, a „Sváb-hegyi Erdei Iskola" növendékei ezek a gyönge tüdejű proletárgyermekek, szerdán nyílt meg részükre új otthonuk, ez hozta ki őket a csudaszép Sváb-hegyre. Az egyik legszebb villa, a Chorin-villa, lett a gyönge tüdejű proletárgyermekek otthona, iskolája, játszóhelye. Némi átalakítás után hozzája csatolják a sváb-hegyi nagy szállodát és a mellette fekvő Nemes-féle parkot. Ily módon júliusra 150, szeptemberre már 300 gyermek nyer elhelyezést a nagyszabású új erdei iskolában.

Új otthonukban orvosok, ápolónők és tanítók tejeskávéval és vajas kenyérrel fogadták a gyermekeket. Lakmározás után a Közoktatásügyi Népbiztosság Gyermekszociális Ügyosztályának vezetője, aki a népbiztosságot képviselte, örömmel és mély meghatottsággal üdvözölte a proletárgyermekek kis csapatát, amely - mondotta a vezető elvtársnő –, íme, eljött ma, hogy birtokba vegye azt, ami az övé: az életet, a levegőt, az egészséget. Nézzünk körül itt, elvtársaink - folytatta –, a pompa, a vagyon, a szépség hegye fészkében vagyunk, ahol azok az emberek pihentek, akik sohasem dolgoztak. Mi dolgoztunk, mi fáradtunk, és ők jöttek pihenni, nyaralni. Most azonban fordult egyet a világ: a betegek, a nyomorultak elvették maguknak azt, ami az övék, mert az ő munkájuk gyümölcse. Most, amikor a romokon egy új emberiséget akarunk életre kelteni, a gyermekeken kell kezdenünk. Éljenek ők boldogabb és szebb életet, mint aminőt mi élünk. Sápadt gyermekek, élvezzétek a jó levegőt, fürödjetek boldogan a napsugárban. *Tanuljatok*, mert ti fogjátok fölépíteni az új világot. Mi csak a romokat takaríthatjuk el, építeni ti fogtok. A Sváb-hegy népe pedig fogadja szívesen a proletárgyermekeket, és lássa el őket legalább olyan jól, ahogy eddig az üdülő kapitalistákat ellátta. Akik ma összegyűltetek itt, sohase feledjétek, hogy a kapitalizmus tett benneteket beteggé, és a proletárállam adja vissza egészségteket. Éljen a Tanácsköztársaság! Éljenek a gyermekek!

Még *Vértes O. József* elvtárs szólt a gyermekekhez, akik anyáikkal együtt könnyes meghatottsággal hallgatták a barátságos szavakat. A gyermekeket

ezután fürészteni (akit kellett, fertőtleníteni) vitték, közben pedig az anyákat végigvezették a hófehér ágyas termeken. Csodálkozó meghatottság morajlott végig a kis csapaton: „Hát ilyen is van?... hát be szabad majd ide feküdni a mi gyermekeinknek?... nem is mernek majd itt lakni..." – ilyen megjegyzések szállongtak. Dehogy nem mernek! Máris itthon érezték magukat. Örökké mosolyogtak, némelyik hangosan fölkacagott boldogságában a sok szépség láttára.

A rendezkedés alatt az orvos kérdezte ki az anyákat a gyermekek szociális és egészségi viszonyairól. Kiteregetett nyomor, tengernyi könny foglalatja volt minden elmondott szó. „Nyolcan lakunk egy vizes szobában... Egy ágyunk van csak... Az apja elesett, én beteg vagyok... Nincs cipő, még mindig nincs..." Ilyeneket hallottunk egymás után. Egypár sor a kapitalizmus rengeteg bűnlajstromából ez a sok panasz, és egy kis lépés e bűnök jóvátételének útján ez a most megnyílt Sváb-hegyi Erdei Iskola.

...Ezért volt ünnep szerdán a Sváb-hegyen.

Népszava, 1919. május 22. 8–9. o. *Apró proletárok tanyája a Sváb-hegyen* (Hírek rovat)

318.

1919. május 21.
Az egri városi közigazgatási szakosztály felhívása a lakossághoz, a Budapestről érkező gyermekek ellátására

A Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság 29. M. N. M. számú rendelete alapján felhívom Eger város *gyermekszerető vendéglátó családjait,* akik hajlandók a nyár folyamán Budapestről kihelyezendő gyermekeket *4 heti ellátásra elfogadni, jelentkezzenek május 29-ig* mindenkor délután 3 órától 4-ig a városi főorvosi hivatalban. A havi ellátás gyermekenként 150 korona. A helyi munkás-, katona- és földművestanács a nyaralás tartama alatt a gyermekek élelmiszeréről feltétlenül gondoskodik.

Eger, 1919. május 21.

Városi Közigazgatási Szakosztály

Egri Vörös Újság, 1919. május 23. 1. o. *Hirdetmény!*

319.

1919. május 25.
Gyermekavatási ünnepség Tatabányán

Tatabányán május hó 25-én vasárnap délután nagyszerű ünnepség keretében történt az első két szocialista gyermekavatás. A népház színpadja délszaki növényekkel és virágokkal volt díszítve. A színpadon lévő asztal szintén vörös posztóval és virágokkal volt díszítve. A vasmunkások és a tatabányai és a felsőgallai elvtársak zenekarral az élükön vonultak a népházba. A zenekar az *Internacionálét* játszotta, utána a vasmunkások dalárdája énekelt, majd a Vörös Őrség küldöttsége díszlövést adott le. A felavató beszédet Murányi elvtárs mondotta, akit többször tapsokkal és viharos éljenzéssel szakítottak félbe. Üdvözölte Takács Imre vasmunkás és Friedrich János bányász elvtársakat, valamint feleségeiket, hogy gyermekeiknek szocialista szellemben adnak nevet, és hogy szocialista szellemben nevelik fel. Utána még Hinorán András és Madácsi Károly elvtársak beszéltek röviden. Majd a vasmunkások dalárdája az *Internacionálét* énekelte, azután a zenekarok zendítettek rá a *Marseillaise*-re, miközben az elvtársak lelkes hangulatban széjjeloszlottak.

Tata-Tóváros és Tatabánya, 1919. június 8. 4. o. *Ünnepség* (Tatabánya rovat)

320.

1919. június 1.
A Volksstimme ismertetése a Magyarországi Tanácsköztársaság gyermekjóléti intézményeiről

Mielőtt áttérnék a proletárgyermek-otthonok ismertetésére, célszerűnek tartom, hogy megemlékezzek a hatalom volt birtokosainak jótékonyságáról. A jótékonyság erényeit a burzsoázia sajátította ki magának, és még ma is dicsekszik azokkal. Az alább felsorolt tények bizonyára maradéktalanul leleplezik azt a cinizmust, amellyel a burzsoázia egekig magasztalta jó cselekedeteit.

A külföldi elvtársak – Morgari, Schweide, (Olaszország), Ilics (Jugoszlávia) és Eastman elvtársnő (Amerika) – látogatása alkalmából Kelen elvtársnő vezetésével megtekintettük a proletárgyermek-intézményeket, amelyeket a proletárgyermekek gyógyulása, ápolása és nevelése céljából hívtak életre. Kelen elvtársnő, aki vállalta ennek az akciónak a vezetését, más derék elvtársnőkkel együtt, szívvel-lélekkel szolgálja a proletariátus ügyét. A fürdők

megtekintése alkalmával, ahol a proletárgyermekeket hetenként egyszer orvosi vizsgálatnak vetik alá, tisztogatják és megfürdetik őket, nagy megdöbbenéssel hallottam, hogy ezek a gyermekek a régi uralom alatt legfeljebb csak egyszer egy évben kerülhettek fürdőbe. Most kb. 70 000 gyermek részesedik abban a jótéteményben, hogy hetenként díjtalanul használhatja a kitűnően berendezett fürdőket. A Hungária fürdőben – mondotta nekem többek között az egyik elvtárs – az ott alkalmazott fodrászok például 12 órás munkanap mellett kötelesek voltak keresetükből fejenként és naponként 15 koronát átengedni a nagylelkű fürdőtulajdonosnak, aki többszörös milliomos volt. Ilyen és hasonló volt a helyzet Magyarországon a kapitalista uralom alatt, aminek remélhetőleg egyszer s mindenkorra vége van.

A sváb-hegyi gyermeknevelő iskola tette rám a legjobb benyomást. Ezek a burzsoázia által „eltompult"-nak bélyegzett gyermekagyak itt, a nevelőnők és Szántó Berta, Kremser Irma és Wertheimer Gizi elvtársnők kipróbált vezetése alatt fejtik ki legjobb képességeiket. Ennek bizonyítékául átadom a széles nyilvánosságnak azt a kedves képet, ami rám hatalmas benyomást tett: a régi zsarnokok, tehát a király, a klérus, a hadsereg, a nemesség és a burzsoák, tanakodtak a parlamentben, hogyan lehetne megelőzni a fenyegető forradalmat. Az érsek úgy véli, hogy előzékenynek kell lenni a néppel szemben, de a hadügyminiszter ennek élénken ellentmond, és hangsúlyozza, hogy a csőcseléket csak ágyúkkal lehet elhallgattatni; a nemesség és a burzsoázia tartózkodik a szavazástól, ezért a hadügyminiszter azt hiszi, hogy most már győzhet. Ekkor valami váratlan dolog történik. A forradalmi munkástömegek behatolnak a Parlamentbe, a király és tanácsadói gyáván megszöknek, és így a forradalom a királyok, érsekek és mágnások feje felett végleg győzött.

Egy másik gyermekcsoport egy szamaritánus párbeszédes jelenetet ad elő, és a gyermekszájakból a következő szigorú szavak hallatszanak: „Nem a császár, nem a gazdag és nem is a pap, hanem csak a munkás van szívvel-lélekkel a másik munkás mellett."

Szeretném megemlíteni azt a történelmi gyermeknaptárt, amelyben a következő, vörössel nyomtatott dátumokat olvastam: 1919. március 21. A magyarországi proletárforradalom vérontás nélküli győzelme. Március 22. Kiáltvány: „Mindenkihez!" – Szabadság, egyenlőség és testvériség kinyilvánítása, tekintet nélkül nemzetiségre és vallásra, május 20. A magyarországi proletárhadsereg nagy győzelme. Miskolc felszabadítása. A gyermekek gyűjtenek mindenféle forradalmi képet és jelmondatokat is, s ezeket gondosan megőrzik, hogy azokból történelmi, forradalmi emlékkönyvet készíthessenek. Ehhez a proletárgyermekek megfelelő ösztönzést kapnak. Az a kommunista nevelés, amelyben a gyermekek a nevezett iskolában részesülnek, már most is örvendetes fejlődést mutat, ami az ott dolgozó tanítónőknek köszönhető.

A tüdőbajos proletárgyermekek üdülője ugyancsak a Sváb-hegyen van. A vezetőség itt is jó kezekben van. Az ott látott sápadt arcocskák a gondos ápolás eredményeképpen, amelyben ezek a sajnálatraméltó gyermekek részesülnek, előreláthatólag üde színűekké válnak. Keistes, Mayerhoffer és Manheim ott dolgozó orvosok mindent elkövetnek ennek érdekében. Ebben a gyermekotthonban egyelőre még csak 50 gyermek van elhelyezve, de Kelen elvtársnő mindent elkövet, hogy a Sváb-hegy minden villáját ilyen gyermekotthonná alakíthassa át.

Végül még el akarok mondani egy igen jellemző epizódot, ami tapasztalataimat pompásan fejezi be. Mikor ugyanis néhány nappal ezelőtt Kelen elvtársnő a gyermekotthon közelében az utcán ment, a szomszédos kertes villából egy burzsoágyerek ugrott a nyakába, és sírva kérte, hogy ő is odatartozhasson a proletárgyermekek közé. „Nekem a proletárgyerekek nélkül olyan rossz dolgom van, és úgy félek!" – panaszkodott bánatosan az ötesztendős gyermek. Kelen elvtársnő mélyen meghatva teljesítette a gyermek kívánságát. A burzsoá- és a proletárgyermekek közötti szakadék tehát nem áthidalhatatlan. Most azt kérdem: Mit érnek a burzsoázia jótékonykodásai a Tanácsköztársaság ilyen értékes jóléti intézményeivel szemben?

Volksstimme, 1919. június 1. 9. o. A Jung: *Kinderpflege und Kinderschutz* (Eredetileg németül)

321.

1919. június 5.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 36. K. N. számú rendelete az Országos Gyermeküdülési Hivatal felállításáról

1. §

A Közoktatásügyi Népbiztosság a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztossággal egyetértőleg a tanköteles egészséges és beteg gyermekek üdülésének egységes szervezésére és vezetésére Országos Gyermeküdülési Hivatalt állít fel.

2. §

Az Országos Gyermeküdülési Hivatal felett a felügyeletet mindkét népbiztosság együttesen gyakorolja.

3. §

A hivatal a népbiztosságok által megállapított elvi alapon önállóan rendelkezik. Nagyobb jelentőségű akciókat keresztülvitelük előtt a népbiztosságokkal közölnie kell.

4. §

A hivatal hatásköre mindazon ügyekben, melyeket a hivatal a gyermekek üdülésének megszervezésére és vezetésére szükségesnek talál, a Tanácsköztársaság egész területére terjed ki.

5. §

A hivatal vezetőjét a Közoktatásügyi és a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság, az alkalmazottakat a hivatalvezető előterjesztésére a két népbiztosság együttesen nevezi ki.

6. §

A hivatal működését és szervezetét a hivatal vezetője a nevezett népbiztosságokkal egyetértőleg állapítja meg.

Budapest, 1919. június 5.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. jún. 6. 1 2. o.

322.

1919. június 6.
Filmkultúra a gyermeknevelés szolgálatában

A Közoktatásügyi Népbiztosság fontos és elsőrendű szerepet szánt a mozinak a jövendő nemzedék céltudatos és gyakorlatias irányú nevelésében. Az a messzetekintő, magasztos terv, hogy a gyermekek ismereteit és látókörét az új szellemben irányítsuk, világfölfogását, érzelemvilágát a kommunista ideológiának megfelelően befolyásoljuk, valóban a mozi révén érhető el a legcélszerűbben. A mozi edukatív jelentősége a gyermeknevelés terén tűnik ki a legeminensebben. Örömmel látjuk, hogy a Közoktatásügyi Népbiztosság terve rövid idő alatt a megvalósulás stádiumába jutott. A budapesti mozgóképszínházak közül ötöt a Közoktatásügyi Népbiztosság gyermekmozivá alakított át. Az átalakítási munkák már befejeződtek, úgy-

hogy ezekben a mozikban június elsején a gyermekelőadások már meg is kezdődtek. Az öt új mozi elnevezésére nézve először az volt a terv, hogy szám szerint fogják őket megjelölni, de azután úgy döntöttek, hogy stílszerűbb nekik a gyermekek lelkivilágának megfelelő, találó elnevezést adni, mint például: Gulliver Mozi, Andersen Mozi. Ami a műsorra kerülő darabokat illeti, egyelőre színre kerülnek a már meglevő, e célra alkalmas filmdarabok. De sokkal nagyobb jelentőségűek lesznek a gyermeknevelés szempontjából azok a filmek, amelyeket a nyár folyamán szándékoznak fölvétetni. Eddig mintegy tíz nagyszabású gyermekfilm elkészítését vették tervbe. Ezek között szerepelnek elsősorban Andersen világhírű meséi. Hálás föladatnak ígérkezik Sebők Zsigmond népszerű *Mackó úr kaladjai*nak a megfilmesítése is, míg az ifjúsági filmek között elsősorban Bródy Sándor *Egri diákok* című ifjúsági regényének és Gaál Mózes néhány ifjúsági elbeszélésének a megfilmesítése került eddig szóba. A gyermekek mozielőadásai tekintetében némi újítást honosítanak meg az említett öt moziban. Az egyes előadások kezdete előtt ugyanis a megjelent gyermekek sorshúzás útján fognak jegyeikhez jutni, tudniillik ki-ki olyan helyet fog kapni a moziban, amilyen jegyet kihúzott magának az erre a célra fölállított és a mozi előcsarnokában elhelyezett urnákból. Az egyes előadásokra a gyermekeket a Munkás Gyermekbarát Társulat osztja be és küldi ki.

Új Korszak, 1919. június 6. 4. o. (Hírek rovat)

323.

1919. június 7.
A Népszava tudósítása az ifjúsági szövetség úttörőcsapatainak időszerű feladatairól

A Közoktatási Népbiztosság Bokor Miksa középiskolai tanítót bízta meg az Ifjúmunkások Országos Szövetsége úttörőcsapatainak központi vezetésével. A volt magyar cserkészszövetségbe tartozott összes csapatok, továbbá mindennemű egyesületben csoportosult ifjúmunkás-, testedző, sport- és turistaosztályok jelentsék be otthonuk (egyesületi helyiségük) helyét, taglétszámukat és vezetőik pontos címét a Közoktatási Népbiztosság I. ügyosztályánál (V. kerület, Hold utca 16. II. em. 33.). Az átszervezés és kiképzés megbeszélése céljából e hó 10-én, kedden délután 5 órakor a fönti csapatok és csoportok vezetői a Közoktatási Népbiztosságnál értekezletet tartanak. A vezetők föltétlenül jelenjenek meg.

Népszava, 1919. június 7. 8. o. *Az IOSZ úttörőcsapatok központi vezetősége* (Egyesületi hírek rovat)

324.

1919. június 12.
A Magyar Alföld cikke budapesti proletárgyermekek kecskeméti üdültetéséről

A budapesti proletárgyermekek vidéki nyaraltatása hamarosan kezdetét veszi. A budapesti szennyes, poros, füstös világváros levegője elől Kecskemétre is szándékoznak küldeni üdülésre szoruló proletárgyermekeket, akiket nem ingyen akarnak egyes családoknál elhelyezni, hanem fizetnek értük. A rossz levegőben élő proletárgyermekek egészsége rendkívül fontos a társadalomra nézve, különösen most, amikor az oktalan emberirtó háború a munkásság legjavát megtizedelte. A gyermeknyaraltatás nemes eszméje a dolgozók egészségét akarja megvédeni, hogy ne munkára alkalmatlan betegek, hanem egészséges, erős harcosai legyenek az új társadalomnak. Ezt a törekvést itt Kecskeméten is meg fogják érteni, s mindaz a család, aki egy-egy gyermeket nyaraltatásra elfogadhat, szíveskedjék eme szándékát az Intéző Bizottságnál (Városháza I. em.) bejelenteni, ahol minden további felvilágosítást készséggel megadnak.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. június 12. 3. o. *Proletárgyermekek nyaraltatása* (Napi hírek rovat)

325.

1919. június 14.
A Halasi Munkás felhívása Kiskunhalas lakosságához a nyaralásra kijelölt budapesti proletárgyermekek befogadására

A Tanácsköztársaság Munkaügyi és Népjóléti Népbiztossága a proletárgyermekek egészségügyét magáévá teszi akkor, amidőn elrendeli, hogy a budapesti proletárok gyermekei a nyár folyamán vidéken nyaraljanak. Ilyen nyaraló proletárgyermekek hozzánk, városunkba is jönnek 2 csoportban 4–4 hétre. Az első csoport július 1-én, a második pedig augusztus 1-én érkezik. Egy gyermek után 4 heti tartás fejében 150 koronát fizet a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság. Azokat a családokat, melyek nyaraló gyermekeket vesznek magukhoz, a helyi munkás-, katona- és földmővestanács a nyaralás időtartama alatt ellátni köteles megfelelő élelmiszerrel, éspedig mindenkor a hatóságilag megállapított rendes áron.

Ismerve városunk nemeslelkűségét és jószívűségét, éppen ezért nem aka-

runk hosszasan e nemes tulajdonságaikra apellálni, csak egyszerűen kérjük elvtársainkat, jelentkezzenek mentől többen a nyaralni jövő proletárgyermekek ellátására, s fogadják be azokat igazi proletár szeretettel erre a 4 hétre családjaikhoz.

A városban lakó családok naponta de. 9–12 óra között a központi iskola tanítószobájában, a tanyai családok pedig az illetékes tanyai iskola tanítójánál jelentkezzenek a nyaralni jövő proletárgyermekek elvállalására.

Halasi Munkás (Kiskunhalas), 1919. június 14. 3–4. o. *A proletárgyermekek nyaralása*

326.

1919. június
Fejér megyei termelőszövetkezetek
a budapesti proletárgyermekekért

Az I. Kerületi Munkás- és Katonatanács közbenjárására az adonyi első járás termelőszövetkezete vendégül látta a minap Dunapentelén a Koronaőr utcai polgári leányiskola 160 sápadt, vézna, nagyvárosi proletárgyermekét. A termelőszövetkezetek vezetősége, megértve a falu és város proletárjainak közösségét, igazi vendégszerető fogadtatásban részesítette a pesti proletárgyermekeket. 200 liter tejet osztottak ki közöttük, ebédre fejenként negyed kiló húsból borjúpörköltet kaptak, mindegyiknek csereszznyét és útravalóul jókora fehér cipót és fél liter tejet adtak. A község direktóriuma és a tanítótestület vetélkedtek egymással, hogy a falu és a város népének testvéri egyetértése itt is a legteljesebb mértékben megvalósuljon.

Vörös Újság, 1919. június 19. 5. o. (Hírek rovat)

327.

1919. június
Háromszáz budapesti proletárgyermek nyaral
Kiskanizsán

Az a nemes vetélkedés, mellyel Kiskanizsa nagyszívű polgársága párját ritkító lelkességgel fogadta az éhező budapesti munkásgyermekek négyheti nyaraltatására vonatkozó felhívást, még korántsem ért véget annak a száz gyermeknek elfogadásával, amiről legutóbb közöltünk híradást. A száz példának csodálatos hatása volt. Amint ennek híre ment, va-

lóságos versengés indult meg Kiskanizsán, hogy minden házba, melynek gazdája csak megteheti, legalább egy szegény, nélkülöző pesti munkásgyereket hozassanak. Tegnapelőttről mára háromszázra nőtt ez a szám, mely azonban - amennyire a kiskanizsai virtust ismerjük - még jóval növekedni fog. Jóleső érzéssel állapítjuk meg a kiskanizsaiak nemes felbuzdulásával kapcsolatban, hogy a föld józan népe ebben a dologban nem gondol politikára, hanem csak arra, hogy Budapesten vagy százezer nyomorult, lyukas cipőjű és foltozott ruhájú gyermek koplal, akik csak azt tudják, hogy éheznek, s hogy az éhség fáj. A nagykanizsai direktórium egész Alsó Zala megye területén a legintenzívebb akciót indította a budapesti proletárgyermekeknek minél nagyobb számban való elhelyezésére, és evégből az ide tartozó négy járás minden egyes községét megkeresték. A megkeresésekhez pótlólag jó lenne közölni a községekkel a kanizsaiak nemes lelkének nagyszerű megnyilatkozását.

Munkás (Nagykanizsa), 1919. június 21. 2. o. (Hírek rovat)

328.

1919. június 28.
Sajtóközlemény
a miskolci úttörők díszfelvonulásáról

A Herman Ottó úttörő (cserkész)-csapatok ünnepélyének napján az összes miskolci úttörő (cserkész)-csapatok díszfelvonulást rendeznek. A felvonulás kezdete szombaton délelőtt 10 órakor. Az ünnepély kezdete délután pontosan fél 6 órakor a Korona nagytermében. - Hideg büfé lesz. Tekintettel arra, hogy a papírhiány miatt külön meghívókat nem bocsátottunk ki, ezúton hívjuk meg minden külön értesítés helyett cserkészeink szüleit, hozzátartozóit és mozgalmunk barátait. – Jegyek szombat délig az Újságterjesztőben kaphatók, azután már csak az előadás előtt.

Miskolczi Munkás, 1919. június 28. 3. o. *A cserkészcsapatok felvonulása* (Hírek rovat)

329.

1919. április 1. június 30.
Iskolás gyerekek fürdőzése

Amíg azelőtt a proletárgyerekek fürdőhöz csak akkor jutottak, amikor az öntözőkocsik megeresztett vízcsapjai mellett futkároztak, ma rendszeres fürdőhöz jutnak, mert a fővárosi munkástanács annak

idején úgy rendelkezett, hogy a proletár iskolás gyerekek rendszeresen járjanak fürdőbe. A gyermekeket az iskolából rendszeresen utalták be a fürdőbe, és amint az a most kiadott statisztikai kimutatásból látható, április 1-től június 30-ig, szóval 12 hét alatt

112 elemi iskolából	34 000 gyerek
40 polgári és 12 középiskolából	18 200 gyerek
összesen:	52 200 gyerek

jutott fürdőhöz úgy, hogy minden gyerekre kéthetenkint jutott sor. A fürdető akcióval kapcsolatban az egyes iskoláknak ez idő alatt kiutaltak 2960 szappant, 394 törülközőt, 1844 fésűt és 591 kefét. Az iskolás gyerekek fürdésén kívül a játékiskolás gyerekek a játékiskolákban fürödnek, amelyek fürdőkádakkal vannak fölszerelve.

Szakszervezeti Értesítő, 1919. augusztus 2. 126. o.

330.

1919. május–június
Két hónap alatt 75 000 proletárgyermek a budapesti ifjúsági filmszínházak előadásain

A Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúsági filmszínházaiban: Andersen Mozi (Sándor tér), Hófehérke Mozi (Csengeri u. 7.), Gulliver Mozi (Ferenc tér), Csipkerózsika Mozi (Nefelejcs utca 52.), Grimm Mozi (Döbrentei tér) a megnyitás óta 75 000 proletárgyermek látogatta az előadásokat. Az apró nézőket naponta tanulságos és szórakoztató filmekkel, mesékkel szórakoztatják. Az előadások 5–9 éves gyermekek részére ½ 5, 10–14 évesek részére 6 órakor kezdődnek. Az előadásokat a gyermekek felnőtt kísérői is látogathatják. Belépődíj személyenként 1 korona.

Volksstimme, 1919. június 25. 6. o. *75 000 Proletarkinder im Kino* (Eredetileg németül)

331.

1919. július 2.
Az állam gyermekei

Az állami eltartásban, menhelyeken levő gyermekek védelméről tervezett reformok már megvalósítás előtt állanak. Az állami eltartásban levő gyermekek nagy része egyelőre parasztcsaládoknál, úgyneve-

zett telepeken van elhelyezve. Egyes falvakban 20 100 gyermeket helyeztek el egyenként vagy kettőnként nevelőszülőknél, olyan családoknál, melyek a gyermek tartására, ellátására állami tartásdíj fejében vállalkoztak. Az elhelyezésnek ezt a módját a tőkésállam találta ki, így természetesen számos súlyos hibája van. Egyelőre azonban kényszerből ezt a rendszert meg kell tartani, mert bármennyire alaposan kidolgozott program is áll rendelkezésre, az árva vagy elhagyott gyermekek intézeti elhelyezéséről, ideális körülmények között való örökbeadásról sajnos még szó nem lehet. Máról holnapra kétszázezer gyermeket intézetben elhelyezni, örökbe fogadtatni lehetetlenség, minthogy nincs elég intézet és örökbefogadó. Addig is tehát, míg kellő számú intézet lesz, sürgősen megreformálják a telepeket. A telepekre való kihelyezésnek egyik nagy hibája az alacsony tartásdíj volt. A nevelőszülő ennek következtében a gyermekre fordított költségeit úgy hozta be, hogy kicsi korától fogva munkaerőnek használta fel. Ennek azután az volt a következménye, hogy a gyermek nem járhatott iskolába, és írástudatlanul nevelkedett fel. A Népjóléti Népbiztosság azért sürgősen felemelte a 10 és 15 koronás havi tartásdíjakat 50 150 koronára. A telepfelügyelő-nők néhány 100 korona évi tiszteletdíját is rendes fizetésre emelték, hogy hivatásként űzhessék eddig mellékfoglalkozásszerű fontos feladatukat. A reform legfontosabb része most van megvalósítás előtt. A telepeket *mintatelepekké* fogják átalakítani. A mintatelep lényege egy napközi otthon, amelybe a menhelyi és falusi gyermekek egyaránt eljárnak. Ezzel kiküszöbölődik az a különbség, amely a menhelyi és falusi gyermekek között még ma is fennáll. A napközi otthonban foglalkoztatókonyha és étkező van. A konyhát maga a napközi otthon látja el a hozzátartozó gyermekföldből, amelyen gazdasági tanító vezetése mellett a nagyobb gyermekek dolgoznak. Ennek a földecskének ilyenformán kettős hivatása van. Egyrészt gazdasági iskola a nagyobb gyermekek számára, másrészt megjavítja a menhelyi gyermekek szűkös ellátását.

Vörös Újság, 1919. július 2. 2. o.

332.

1919. július 3.
Úttörők (cserkészek) tagtoborzása
Budapest VIII. kerületében

A VIII. kerületi cserkészzászlóalj vezetősége közli, hogy azok a 12–18 éves leány- és fiú-diákifjúmunkások, akik cserkészek (úttörők) akarnak lenni, minden hétfőn, szerdán és pénteken délután 3–5-ig a

budapesti gyakorló főgimnáziumban (VIII., Trefort utca 8. I. em.) jelentkezzenek.

Népszava, 1919. július 3. 10. o. *Tagfölvétel a cserkészeknél* (Egyleti hírek rovat)

333.

1919. július 3.
Sajtótudósítás
a nagyatádi cserkészcsapat megalakulásáról

A Somogyi Munkás tudósítója jelenti: Szép ünnepség keretében indult meg Nagyatádon az ifjúmunkások oktatása. E hó 3-án a volt mozgófénykép-színházban gyülekezett össze az ifjúság, kiknek Krix István, a munkástanács elnöke tartott tanulságos, érdekfeszítő előadást. Utána Molnár József és Füki János tartottak magyarázó oktatást az új rendről. Az egybegyűlt ifjúmunkások mindvégig megértően és lelkesen hallgatták az alapos és tanulságos előadásokat, melyek befejeztével zajosan megéljenezték az előadókat. Az ünnepség hatása alatt ott helyben megalakult egy 25 tagú cserkészcsapat, melynek tagjai megfogadták, ha kell, még az ellenforradalmárok leverésében is részt vesznek. Az előadást e hó 6-án megismételték, mely alkalommal az előadott anyagot vetített képekkel tették szemléltetővé.

Somogyi Munkás (Kaposvár), 1919. július 10. 4. o. *Ifjúmunkás ünnepség Nagyatádon* (Hírek rovat)

334.

1919. július 3.
A Közoktatásügyi Népbiztosság 49. K. N. számú rendelete gyermek-napköziotthonok létrehozásáról

A Közoktatásügyi Népbiztosság felhívja a művelődési osztályt és a művelődési osztály útján a körzetébe tartozó városi és községi munkás-, katona- és földmívestanácsok művelődési osztályait, hogy az alábbi rendelkezéseket játékiskoláikban (óvodáikban) mielőbb hajtsák végre.

I. A tanácskormánynak a kultúrát szélesebb alapokon fejlesztő programja szerint végrehajtásra kerül a múlt kormányai által is elismert, de a gyakorlati életbe át nem ültetett az a pedagógiai elv, amely szerint minden 40 iskolakö-

teles oktatására egy külön tanerő alkalmazása szükséges. E követelmény kielégítésére a népbiztosság esetenként már tekintettel is volt. További intézkedések céljából most a művelődési osztályra az a feladat hárul, hogy haladéktalanul jelentse a Közoktatásügyi Népbiztossághoz: 1. a körzetéhez tartozó egyes községek 3-6 éves korban lévő gyermekeinek, 2. a községben már működő óvodáknak, 3. azok óvónőinek számát.

II. Nemcsak az állami nevelés fokozatosabb kiterjesztését, hanem az őstermelésben és műhelyben egész napon át elfoglalt munkásszülők tehermentesítését is jelentik a napközi otthonok. Ezek életre hívása érdekében nyomatékosan utasítsa a helyi tanácsokat 1. a megfelelő helyiségeknek e közcélra való igénybevételére, 2. e helyiségek rendbehozatalára, bebútorozására, 3. továbbá, mivel ez otthonokban a gyermekeket egész napon át (reggeli 8 órától délután 6 óráig) gondozzák, az élelemmel való ellátására. A foganatosításról tétessen magának sürgősen jelentést, és e jelentéseket ide továbbítsa.

III. Addig is, amíg e napközi otthonok működésüket helyenként meg nem kezdhetik, vagy oly helyeken, ahol ilyenek felállítása még nem időszerű, mivel a szülők nagyobb része játékiskolába küldött gyermekeit a nap hátralévő részében gondozza, a már fennálló játékiskola (óvoda) köteles egész napra befogadni és oktatni az olyan gyermekeket, akiket szülőik élelemmel együtt küldenek be egész napi gondozásra. Nemcsak a napközi otthonokban, hanem az ily játékiskolákban is a felügyeletet és oktatást reggeli 8 órától déli 1 óráig az egyik óvónő látja el, és egy második folytatólag foglalkozik a gyermekekkel délután 6 óráig. Mindenegyikükre tehát 5 órai munkaidő esik napjában, hetenként pedig felcserélik egymás közt a délelőtti és délutáni foglalkozást. Ha pedig a helyi viszonyok némelyütt más munkaidő-beosztást tesznek indokolttá, erről a művelődési osztály saját hatáskörében intézkedjék, s ide jelentést tegyen.

IV. Szükségessé vált továbbá, hogy a játékiskolai „csoport" fogalma értelmeztessék. Az elérendő állapot idejében 40 gyermekkel fog foglalkozni egy játék- és egy munkateremben a már ismertetett módozatok szerint két oktatóerő és a hozzájuk beosztott dajka. Az átmenet idejére „csoport"-nak kell tekinteni egy óvónői állást a ráutalt gyermekekkel a meglévő foglalkoztatóhelyiségben az esetleg melléje már beosztott (rendszerint menekült) kartársával és a dajkával együtt. Az állásra kinevezett vagy régebbről oda beosztott (áthelyezett, átosztott) óvónő a vezető óvónő, akinek erre a körülményre az újabban beosztott (menekült) óvónőt figyelmeztetnie kell. Hogy a havi 200 koronára felemelt dajkatartási átalány (addig is, amíg a dajkák bére végleges rendezést nem nyer) olyan állások részére is utalványozható legyen, amelyeken eddigelé dajka nélkül működik a játékiskolai tanítónő (óvónő), jelentse a művelődési osztály a körzete azon állásait, amelyekre ez az átalány még nem engedélyeztetett.

V. A művelődési osztály utasítsa körzete játékiskolai oktatóerőit, hogy a

téli foglalkozásról most már a nyári játékokra térjenek át, és a gyermekekkel a legnagyobb felügyelet mellett a szabadban foglalkozzanak.

Budapest, 1919. július 3.

Közoktatásügyi Népbiztosság

Tanácsköztársaság, 1919. július 3. 2. o.

335.

1919. július 5., 7.
Sajtóközlemény
a budapesti úttörők nyaraltatási akciójáról

Az úttörőcsapatok nyaraltatási akciójának központi intézője fölhívja az összes leány- és fiúdiák, továbbá ifjúmunkás úttörőket, hogy azok, akik az ingyenes balatoni nyaraláson részt akarnak venni, jelentkezzenek szakszervezeti igazolványukkal és szülői beleegyező nyilatkozattal e hó 5-én, szombaton délután 4–7-ig és 7-én, hétfőn délelőtt 9–12-ig az összeíráson, az V., Szemere utca 5. szám alatti elemi iskola, földszint 5. számú termében. A nyaralásra vonatkozó bárminemű fölvilágosítással Márkus József elvtárs szolgál a központban (Közoktatásügyi Népbiztosság. V., Hold utca 16. II. emelet 33. szám) 8–2 óráig.

Népszava, 1919. július 4. 7. o. *Az úttörőcsapatok...* (Hírek rovat)

336.

1919. július 6.
Sajtótudósítás a balassagyarmati gyermekek kirándulásáról

A Munkások Gyermekbarát Egyesülete a balassagyarmati nevelőmunkások segítségével gyermekkirándulást tartott múlt vasárnap délután. A gyermekek volt iskoláikban gyülekeztek, ahonnan volt osztályvezetőikkel kivonultak a nagyligetbe. Körülbelül 600 gyermek gyűlt összse. Kellemes gyermekzsongás töltötte meg a ligetet. A játéktól kipirult arcú kicsiket 3 óra után egy árnyas tisztásra gyűjtötték össze, s megkezdte Pali bácsi a mesemondást. Ostromolják is azóta Pali bácsit a gyerekek az utcán:

„Mikor fogja befejezni a megkezdett mesét?" 5 óra után megint osztályonként vonultak haza a gyermekek egy kellemesen töltött délután emlékével.

Nógrádi Népszava (Balassagyarmat), 1919. július 13. 3. o. *A Munkások Gyermekbarát Egyesülete...* (Hírek és különfélék rovat)

337.

1919. július 6.
Sajtótudósítás több száz egri gyermek ünnepségéről és felruházásáról

A proletárállam odaadó gondoskodással veszi körül a gyermekeket. A mai rendkívüli nehéz küzdelmek közepette is, mikor egy romvilágot vett át örökül, s külső-belső ellenségekkel harcol, fokozott igyekezettel veszi gondjaiba a gyerekeket: a jövendő kertjét.

Ennek a célnak a szolgálatába álltak az egri proletariátus vezetői is, amikor az egri gyermekeknek hasznos, üdítő és szórakoztató istápolásáról gondoskodnak, s ennek keretében egy szép örömünnepet rendeztek az apróságoknak.

A tegnapi napra egynapos Eldorádót varázsoltak elő a nagy nincstelenségből a proletárok, amikor a gyermekeket beleállították a háború előtti évek mesevilágába, s hozzájuttatták őket ahhoz, amit már csak álmaikban látnak.

Egy napra tündérkertben jártak, futkároztak és hancúroztak, boldogságtól kigömbölyödő arccal kiflit majszoltak, cukrot nyalakodtak, puha fehér kenyeret ettek és istenem, még tejet is szürcsöltek.

Az a kis gyermekuzsonna, amely vasárnap az Érsekkert árnyas fái alatt lezajlott, maga megérte a fáradságot, hogy létrehozták, ha egyébként bizony elég hiányossága is volt a vasárnapi gyermekünnepélynek.

A gyermekek föltétlenül jól érezték magukat, élveztek és üdültek, s testilelki fölemelés volt nekik ez a nap.

Ennek a tudata pedig elég jutalma lehet azoknak, akik értük fáradtak.

Az ünnepélyről az alábbi tudósításunk számol be:

A vasárnapi gyermeknapnak bevezető része *a szombati napon* zajlott le, amikor a gyermeknap rendezősége az Uránia mozgóképszínházban gyermekelőadást, a városi színházban pedig vidám estét rendezett. A városi színházban a szereplők aktuális számokat játszottak, majd az előadás után a közönség a cigányzenekar által előadott *Internacionálé* és *Marseillaise* hangjai mellett fölvonult a Lenin úton végig, a Kossuth térre. Amerre a lelkes tömeg elvonult, kinyíltak az ablakok, világosság ömlött el a lakásokban, s onnan is zengett a visszhang az éjszakába. Ily impozáns fölvonulás keretében ért az

egyre szaporodó tömeg a Kossuth térre, ahol körbe álltak, s ekkor Kertész Jenő párttitkár intézett beszédet hozzájuk. Szavai ércesen zengettek bele az éjszakába:

– A mai nappal temessük el a múlt korszakot, amely a lerongyolt proletárokról nem gondoskodott, s most mi itten tegyünk fogadalmat arra, hogy a proletárgyermekeket ellátjuk minden jóval, széppel, és a kis gyermekszíveiknek örömet szerzünk...

A nagy hatással fogadott beszéd után felhangzott ismét az ének, s ezzel az egri gyermeknap első aktusa véget ért.

A vasárnapi gyermekünnepély rendezősége minden lehetőt elkövetett, hogy a gyermeknap minél szebb legyen, és hogy szerető gondoskodásuk megerősítsék a fejlődő gyermekek öntudatosságát. Gondoskodtak a mutatványos bódéknál stílszerűleg összeállított különböző játékokról, amelyek a sok kis apró gyermek kedvét felhangolják, s a Népkert is virágokkal beültetve, pompázva várta ölébe őket. Így felkészülve érkezett el a vasárnap.

KÉTSZÁZ GYERMEK FELRUHÁZÁSA

Délután 1 órakor kétszáz gyermeket ruháztak fel a halaspiaci iskolában. Sok nyüzsgő, örvendező gyermek kacagása verte fel az iskola ódon falait. Minden gyermek megkapta a maga fehér ruháját, amelyen a kommün ötágú csillaga ékeskedett. A gyermekek arca piros lett az örömtől, csacsogtak, mert látták, hogy ezután jön még az igazi vidámság. Két órakor megérkeztek a tanítók, tanítónők és a cigányzenekar, majd az ifjúság nevelői hosszas fáradozás után sorba állították a gyermekeket. Nagy sürgésforgás, mozgolódás után a gyermekek elhelyezkedtek, és két óra után megindult a gyermekek hosszú sora. A cigányzenekar az *Internacionálé*t húzza, a gyermekek énekelnek, s kacsóikban a vörös zászlócskákat lengetik.

Ilyenképpen történik a felvonulás a Kaszinó, Lenin és Korona utcákon végig, egészen a Népkertig.

A Népkertben a felügyelőik körbe állítják a gyermekeket, s a játékok megkezdése előtt Jackwert Ede kormányzótanácsi biztos mond üdvözlő szavakat:

– Ezen a napon üdvözöllek benneteket, kis gyermekeim. Jelen pillanatban megadtuk nektek már azt a szórakozást, nevelést, fürdőt, nyaralást és játékokat, amit eddig ti nem élveztetek. A jövőben azonban még fokozottabb tevékenységgel gondoskodunk rólatok, s akkor nagyon boldogok lesztek. Mai napon tehát ezen célok vezettek bennünket. Ezennel átadom nektek a kertet, játsszatok és mulassatok.

És a gyermekek énekelnek:

„Föl, föl, ti rabjai a földnek..."

A hangjuk fölcseng, mint csengők csilingelése, a dal eleje még bátortalan, remegő az éneklésben, de a vége már merészebb, amint a hangjuk összeforr nagyszerű lendületben. Azután jön a játék, körhinta, hintázás, mulatság.

Ekkor már a közönség ezrei lepik el a Népkert nagy részét, s a nagyok is együtt örvendeznek a vidám gyermeksereggel. Mulatságosbódék liliommal, rózsával, szegfűvel telerakott sátrak, trafiksátor, a vizesbor-sátor és lutrisátor húzódott meg a fák árnyaiban, körülöttük nyüzsgő embertömeggel, amely mindent megvett, ami csak vehető volt.

Ezek mellett volt lepényevés, zsákfutás, versenyfutás, futballozás, póznamászás, tánc, úgyhogy az ünnepély résztvevői teljesen kimulathatták magukat.

Ezután következett a legszebb, mondhatni, megindító része a gyermekünnepélynek, *a gyermekuzsonna.*

A gyermekek százai a virágokkal feldíszített asztalok köré gyűltek, és türelmetlenül nyüzsögve várták, amíg eléjük terült a mesék kiflije, amely testes és kívánatos volt, azután a pompás tejecske, a cukorka és mézeskalács. Örömtől sugárzó arccal majszolták a ropogós kiflit, és itták a tejet, amikor ezt megkapták.

Az egyik sor ezután, amely már megkapta a porcióját, felkelt az asztaltól, s helyét a másik sor foglalta el. És ez így ment, amíg minden apróság megkapta a magáét.

Nem messze az uzsonnaasztaloktól állt a pódium, ahonnan Sáffár Kornél és Weisz Mariska mondottak meséket a gyermekeknek. Ballassa Emil, a budapesti Vígszínház tagja nem jött el Egerbe a mesedélutánra, azonban a gyermekek nem vették észre ezt a hiányt, mert gyermeki fantáziájukat Sáffár és Weisz Mariska ügyesen oldott meséi is kielégítették.

Ilyen ízelítőt adott a proletárállam a gyermekeknek, s a jövendő nyugalmában és bőségében nemcsak ízelítő lesz a gyermekek játéka, hanem állandó valóság is. A vasárnapi napnak az emléke mindenesetre sokáig foglalkoztatni fogja lelküket, és hálával gondolnak azokra, akik legalább egy napra bevezették őket a tündérkertbe.

A gyermekek mulatozása után még a felnőttek szórakoztak, s a közönség csak este 9 óra felé oszlott széjjel.

Itt megjegyezzük, hogy a gyermekünnepélyről Róna fényképész több felvételt készített, amelyek szép kiállításban már szerdán elkészülnek, s műtermében megszemlélhetők.

Egri Vörös Újság, 1919. július 8. 1 2. o. *A gyermekek örömünnepe*

338.

1919. július 11–12.
A MÉMOSZ úttörőcsapatainak részvétele a nyári mezőgazdasági munkában

A MÉMOSZ ifjúmunkás „Úttörő" csapatának tagjai, akik a Közoktatásügyi Népbiztosság rendelete értelmében gazdasági munkával foglalkozni akarnak, e hó 11-én és 12-én délután 4 6 óra között a felső építő-ipariskola orvosi szobájában jelentkezzenek. Bővebb fölvilágosítás ugyanott. Azon MÉMOSZ-ifjúmunkás tagok, akik az „Úttörő" csapatnak nem tagjai, szintén elhelyezést nyerhetnek.

Népszava, 1919. július 10. 8. o. *A MÉMOSZ...* (Egyleti hírek rovat)

339.

1919. július 13.
A Vörös Újság tudósítása a gyermekkertté alakított volt Károlyi-kert megnyitásáról

A Magyarországi Munkások Gyermekbarát Egyesülete 39. sz. csoportja tudatja a szülőkkel, hogy a volt Károlyi-kert gyermekkertté alakíttatott át, és 13-án du. ½ 4 órakor ünnepség keretében nyílik meg. Beiratkozni naponta de. 9-től du. 5-ig lehet a Cukor utcai napközi helyiségében. A megnyitó ünnepélyre a jegyek ugyanott kaphatók.

Vörös Újság, 1919. július 11. 4. o. *Gyermekkert-megnyitás* (Hírek rovat)

340.

1919. július 15.
Zsemlyekiosztás a gyermekeknek az iskolában

A Tanácsköztársaság az ő legkisebb katonáit, az ő gyermekeit szereti legjobban. A mai nehéz körülmények között sem akarja, hogy a gyermek – akitől a háború évei alatt annyi mindent vontak meg régi, kedvenc csemegéjéhez hozzá ne jusson. Friss, ropogós, fehér bélű zsemlyéket süt a pék a pesti gyermekeknek, és az iskolákban hetenként minden

gyermek megkapja a maga porcióját. De van is nagy zsivaj, nagy öröm közöttük, ha megérkezik a friss zsemlye.

Az Én Újságom, 1919. július 15. 284. o.

341.

1919. július 15.
Miskolci gyermekeket nyaraltat
a Természetbarátok Turista Egyesülete

A Természetbarátok Turista Egyesülete értesíti a szülőket, hogy Boldvára kb. 40 leánygyermeket hatheti díjmentes nyaralásra szándékozik kiküldeni. A gyermekeknek csak egy öltözet váltóruha szükséges. Jelentkezni lehet az egyesületi helyiségben (Színházépület) f. hó 15-én kedden, este 6–8 óra között.

Vezetőség

Reggeli Hírlap (Miskolc), 1919. július 15. 4. o. *Felhívás a szülőkhöz* (Hírek rovat)

342.

1919. július 22.
Jackwert Ede Heves megyei kormányzótanácsi biztos jelentése a Belügyi Népbiztosságnak gyermek-tüdőszanatórium létesítése ügyében

Részlet

. . . Parád falu mellett a szocializált, a gróf Károlyi-féle birtokon lévő, úgynevezett Sárvár-kastély gyönyörű szép fekvésénél, valamint annak terjedelménél fogva igen alkalmas volna egy gyermek-tüdőszanatórium létesítésére.

Kérem erre vonatkozólag az erre illetékes tényezők figyelmét felhívni. . .

Eger, 1919. évi július hó 22-én

Jackwert Ede
kormányzótanácsi biztos
(Heves vármegye kormányzótanácsi biztosának körbélyegzője)

Párttörténeti Intézet Archívuma, 603. f. 2/24. ő. e. 273. l. (Géppel írott tisztázat)

343.

1919. július 22.
A Vörös Újság tájékoztatása a Balaton melléki gyermeknyaraltatás előzetes megvizsgálására kiküldött bizottság munkájáról

A Balaton melléki gyermeknyaraltatás előzetes megvizsgálására kiküldött bizottság, amelyben részt vettek a Munkások Gyermekbarát Egyesületének, a Tanítók Szakszervezetének, az Orvosok Szakszervezetének és a Budapesti Központi Munkás- és Katonatanács megbízottai, a nyaraltatás előkészületi munkálatait megvizsgálták, és megállapították, hogy *1210 férőhely áll jelenleg készen*, további 2130 férőhely fölszerelése folyamatban van. Minden gyereknek okvetlenül vinnie kell lepedőt, takarót és fejpárnát, mert ezek a felszerelési cikkek hiányoznak.

Vörös Újság, 1919. július 22. 5. o. *Gyermeknyaraltatás* (Hírek rovat)

344.

1919. július 23.
A balatoni gyermeknyaraltatás ügye a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács „80-as" Intéző Bizottságának ülésén

A Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács 80-as Intéző Bizottsága szerdán délután ülést tartott, amelyen a *balatoni gyermeknyaraltatási akciót* tárgyalta. Az akció megvizsgálása céljából bizottság utazott a helyszínre, amely jelentését megtette, és több kifogást emelt. Az Intéző Bizottság a jelentés tárgyalása kapcsán megállapította, hogy a kifogások bizonyos mértékig helytállók, de a bajokon *radikális intézkedésekkel már segítettek*. Az Intéző Bizottság a gyermeknyaraltatás állandó felügyeletére *Büchler József, Czabán Samu* és *Szamuely Tibor* elvtársakat küldte ki.

Részletes tudósításunk a következő:

Bogár Ignác elnök a kiküldött bizottság jelentését ismertette.

Lukács György népbiztoshelyettes foglalkozik a bizottság jelentésével, és minden egyes pontra megteszi észrevételeit. Úgy látja, hogy a bizottság a helyzetet túl sötéten ítélte meg. Vannak hibák, ezeknek egy része olyan, hogy azokon ma segíteni nem lehet, másik részén azonban legnagyobbrészt máris segítettek.

Tieder Zsigmond elvtárs, a kiküldött bizottság egyik tagja, Lukács elvtárssal szemben a bizottság kívánságait és kifogásait fejtegeti, míg *Takács Gyula* elvtárs a nyaraltatási akció vezetőségének intézkedéseit magyarázza meg és veszi védelembe.

László Jenő célszerűnek vélné, ha tudná az Intéző Bizottság, hogy a gyermeknyaraltatási helyekre a pénztár mennyi felnőtt beteget utalt be.

Guth Antal népbiztos a kiküldött bizottság jelentését bírálja. A jelentés folytán ő maga, bár tíz napja beteg volt, lement a Balatonra, és minden egyes kifogásolt pontot megvizsgált. Személyes vizsgálat alapján állapította meg, hogy a bizottság, bár a legnagyobb objektivitással igyekezett eljárni, a legtöbb esetben sokkal sötétebbnek látta a dolgokat, mint amilyenek a valóságban.

Czabán Samu mint a kiküldött bizottság tagja mondta el a helyszínen szerzett tapasztalatait.

Schramm Gyula kifogásolja, hogy nem gyermekek, hanem felnőttek nyaralnak. Ellenőrző és felülvizsgáló bizottság kiküldését javasolja.

Nagy Béla szerint kívánatos, hogy a még hátralevő időn belül minél több gyermeket küldjenek le.

(Helyeslés.)

Szamuely Tibor szerint semmi olyan nem történt, ami a szülőknek aggodalomra adhatna okot. A megkezdett akciót mindenesetre folytatni kell.

Sükös elvtárs felszólalása után *Büchler József* beszélt. Szerinte felszínesen ítélni a dolgokról nem lehet. Menjen ki egy bizottság, tegyen jelentést az állapotokról, egy másik bizottság pedig állandóan ügyeljen fel a nyaraltatásra.

Lukács György népbiztoshelyettes megállapítja, hogy a Gyermeküdülési Hivatalt nem ad hoc* szervezetnek, hanem állandó intézménynek szánták. A hivatal június 7-én alakult meg, és azóta derekasan dolgozik. A bizottság kiküldése ellen nincsen kifogása.

Bogár Ignác elnök megállapítja, hogy a *bizottság kiszállása óta a helyzet máris nagyon megjavult*, és minden remény megvan arra, hogy rövid idő múlva már semmi sem fogja zavarni a proletárgyermekek nyaraltatását.

Ezután a *gyermeknyaraltatási bizottságba Büchler József, Czabán Samu és Szamuely Tibor elvtársakat választották meg.*

Nagy Béla a rendelkezésre álló bútoroknak proletárok számára való kiadását kívánja.

Zakariás elvtárs hozzászólása után Bogár elnök megjegyzi, hogy e tárgyban az elnökség érintkezésbe lép a bútorelosztóval.

Az ülés 6 órakor véget ért.

Népszava, 1919. július 24. 3. o. *A balatoni gyermeknyaraltatás ügye*

* Alkalmi, egyszeri

345.

1919. július 23.
Szamuely Tibor felszólalása
a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács „80-as" Intéző Bizottságának ülésén, a gyermeknyaraltatás ügyében

Szamuely Tibor annak a nézetének ad kifejezést, hogy a gyermeknyaraltatás kérdése roppant kényes dolog, s még akkor sem fogják elintézni, ha délutánokon keresztül tárgyalják. Még a legjobb viszonyok között is roppant nehéz volt az ilyenféle akciók sikeres kivitele, főleg azért, mert személyi érdekek érvényesülnek. Nem szabad a dolgokat túl sötét színben látni, s nem szabad alkalmat adni arra, hogy a proletáranyákat elriasszák attól, (hogy részt vegyenek benne); hogy a gyermekeiket ne küldjék a Balatonra nyaralni. Kétségtelen, hogy a gyermeknyaraltatás körül történtek hibák, egyrészt azért, mert nagyon későn kezdtek hozzá, másrészt pedig, mert hetekig veszekedtek afelett, hogy melyik népbiztosság illetékes ebben. Különben elhibázott volt a gyermeknyaraltatás abban a pillanatban, amikor kizárólag a Balatont találták mint egyetlen üdvözítő helyet a nyaraltatás céljaira alkalmasnak. Sokkal szerencsésebben lehetett volna nyaraltatni falvakban, különösen a Duna menti gazdag községekben s más falvakban, ahol gyakran kastélyok gyönyörű berendezésekkel állhattak volna a nyaraló proletárgyermekek rendelkezésére. Indítványozza, ha az Intéző Bizottság nem látja biztosítottnak a gyermeknyaraltatás ügyének sikerét a népjóléti és közoktatásügyi népbiztosságok kezeiben, úgy vegye az Intéző Bizottság a maga kezébe a dolgot, és teljhatalommal ruházzon fel egy bizottságot, amely a dolgokat nem felülvizsgálni fogja, hanem azok intézésére teljhatalmat nyer.

Párttörténeti Intézet Archívuma, 600. f. 3/8. ő. e. 193-194. l.

346.

1919. július 24.
Sajtótudósítás a proletárgyermekek üdültetéséről

Az Országos Gyermeküdülési Hivatal nagy eréllyel fogott hozzá működéséhez, s rövid kéthónapos fennállása óta nem egy életrevaló tervet valósított meg. A nyaraltatási akció máris igen szép eredménnyel járt. De a hivatal ennél nem áll meg. Hivatásának tekinti azt is, hogy *az év bármely szakában* ellássa és kihelyezze azokat a proletárgyermekeket, akik-

nek üdülésre van szükségük. A vérszegény gyermekeket például a nyári hónapokban a Balaton mentén fekvő üdülőtelepekre küldi, később pedig, amennyiben ártalmukra volna a fővárosban való tanulás, a vidéken felállítandó erdei iskolákban fogják őket elhelyezni. Ha pedig kórházból kerül ki valamely proletárgyermek, csak üdülés után kerül vissza családjához és az iskolába.

A hivatal működését csak júniusban kezdte meg, a nyaraltatási akcióval. A gyermekek közül a leggyöngébbeket *üdülőtelepekre* vitték. Ilyen üdülőtelepek vannak Balatonföldváron, Szemesen, Lellén, Bogláron, Fonyódon, Fonyód–Mária-telepen, továbbá a balatonalmádi és a szabadi szanatóriumban; ezenkívül a fővárosban az Istenhegyi úti proletárgyermek-otthonban és a Városmajor utcai, valamint a Diana úti elemi iskolákban, végül a Csepel-szigeten, Gödön, Perkátán, Pécelen és Nagyhantoson a termelőszövetkezetek telepein lévő kastélyokban. *Minden üdülőtelepen van egy kórház, két orvossal* és megfelelő egészségügyi személyzettel. *Az üdülőtelepek ellátása mindenütt biztosítva van, és a kitelepített gyermekek száma eddig 1200.*

Egy másik akció arra irányul, hogy az üdülésre szorult gyermekeket *vidéki családokhoz* helyezzék ki. A vidéki családok közül csakis a politikai, gazdasági és morális szempontból megbízhatókat veszik figyelembe. Ezekhez mintegy kétezer gyermeket szándékoznak kihelyezni, mégpedig elsősorban a Pápa, Moson és Nagykanizsa környékén működő termelőszövetkezeteknél működő elvtársakhoz. A gyermekek természetesen itten is *pedagógiai és orvosi felügyelet* alatt fognak állani. Ami pedig a nagyobb és erősebb gyermekeket illeti, ezek közül eddig százötvenet 12–14 napos *vándorútra* küldtek, ugyancsak megfelelő pedagógiai és orvosi felügyelet mellett.

A közlekedési viszonyok lehetetlenné tették, hogy a főváros gyönyörű környékét telepítsük be üdülőkkel, ezért a belterületen igénybe vehető kerteket és parkokat rendezték be *játszótérnek* a proletárgyermekek részére. A már meglevő napközi otthonok ellátását szintén megjavították, és a felügyeletet is átszervezték. A VI. kerületi Kasselik és a IV. kerületi Károlyi-kerten kívül, amelyeket már megnyitottak, az Irgalmasok kertjében is rövidesen befejezik a berendező munkát. Folyamatban van még a fogaskerekű vasút közelében lévő Bláthy-kert berendezése is. Ezeken a helyeken a gyermekek homokjátékkal, tornászással és egyéb szórakozással töltik idejüket. Az ebéden kívül délelőtt és délután is uzsonnát kapnak.

Vörös Újság, 1919. július 24. 4–5. o. *A proletárgyermekek üdülése*

347.

1919. július 25.
Sajtótudósítás a Keszthelyen üdülő budapesti proletárgyermekek megérkezéséről

Tegnap este megérkeztek a proletárgyermekek. A vonat 6 óra 10 percre volt jelezve, de bizony már fél 9 is elmúlt, mire befutott.

Az ablakokon kíváncsi fejecskék kandikáltak ki. Mikor a vonat megállott, leugrándoztak a gyerekek, éktelen lármát csaptak, és bámész szemekkel vették körül Molnár Károlyné elvtársnőt, a gyermek-üdülőtelep vezetőjét, és Deme László elvtársat, az üdülőtelep gondnokát.

175 gyermek érkezett Keszthelyre, 7 csoportba vannak beosztva, minden csoportban 25 gyermek van. Az egyik csoport fizikai ifjúmunkásokból áll, nagyobbára vasasokból.

Az úton dr. László orvos és Éliás elvtárs ügyeltek a gyermekekre.

Keszthelyen az állomáson Molnár Károlyné elvtársnő valósággal az anya szeretetével fogadta az apró vendégeket.

Az állomásról az utazástól megtört, éhes gyerekeket a zárdába vezették, ahol elhelyezésük után kávét és gulyást kaptak vacsorára.

Ezek a nyaralók már azután valóban proletárok, nem úgy, mint a felnőtt budapesti proletár díszpéldányok, akiket ideküldtek proletárnyaralni.

A zsebükben nem hordanak semmit, még arra sincs engedélyük, hogy a paklikocsiban szállíthassák csomagjaikat, de aki rájuk néz, rögtön látja, hogy ezek a külsejükön hordják a szakszervezeti igazolványt. Nevezetesen sápadt, vézna emberkék, rongyos a ruhájuk, soknak még cipője sincs, mezítláb, egy kis kék kartonszoknyában jöttek nyaralni. Megszólítom az egyiket. A lába hibás, kis csitri, szöszke leány, lehet látni, nyolc éves. Egy szál vékony kis szoknyában van, cipője nincs, a kisöccsét kézen fogva vezeti. Az egész holmijuk egy kis keszkenőbe kötve, két katonai evőcsésze, két villa, két kanál. Ennyi az egész! És eljöttek nyaralni! A kisfiúnak sincs cipője, szepegve bújik a nénjéhez.

Az édesapjuk könyvkötő, anyjuk meghalt, hatan vannak testvérek. Láttam, hogy nehezen biceg a parkon át. Visszafordultam vele, odakísértem a csomagszállító autóhoz, megsimogattam az arcát, és ráültettem a csomagokra. A sofőr vállalkozott, hogy vigyázni fog rá, hogy útközben baja ne essék. Most köszönöm meg a jóságát.

A kis, éhes csoport nagy zsivajjal vonult át a parkon. Nevetgéltek, tréfáltak, de azért rendben, páronként haladtak. Hallottam, amint mondogatták: milyen más világ ez itten, mint Pesten! Ni, milyen szép zöld fa! Meg itt aztán jól is lehet lakni! Különösen ennek tapsolt egy kicsi örömében a kezeivel. Na, ezután már nem kell éhezni, tette hozzá egy másik.

Az ifjúmunkások mint felnőttek büszkén lépegettek a kicsinyek között, komolyan és méltósággal. Azt kérdezték mindjárt tőlem, hogy van-e itt ifjúmunkáscsoport, mert ők tovább is el akarnak járni a gyűlésekre, éppúgy, mint Pesten.

Egy erősnek látszó fiútól kérdeztem, hogy vannak-e köztük vasmunkások. Hát nem tetszik látni, hogy mi visszük majdnem az összes csomagjait a kicsinyeknek; nagyobbrészt vasasok vagyunk, mondta, és büszkén nézett széjjel.

Mindenütt a legnagyobb rend, fegyelem! Igen sok felnőtt tanulhatna a forradalom apró katonáitól!

A tapasztalt rendért dicséret illeti meg az oktató és felügyelő személyzet minden tagját és külön Éliás nyomdász elvtársat, a Gyermekbarátok Országos Szövetségének kiküldöttét.

A gyermekek szállása a zárdában egészséges, tiszta és szellős, és amint halljuk, az élelem is ízletes és nagyon tápláló lesz.

Ha meggondoljuk, hogy a gyermekek ellátása a városnak semmi gondot sem okoz, akkor bizton reméljük, hogy a város egész közönsége, tehát még a burzsujok is szeretettel fogják fogadni a kis budapesti vendégeket. Egyébként Keszthely város vendégszeretete biztosíték arra, hogy a budapesti nyaraló gyermekek nem fognak úgy távozni Keszthelyről, mint ahogy tavaly Abbáziából távoztak.

Ebben a biztos tudatban szeretettel köszöntjük a mi apró pesti elvtársainkat.

Testvériség (Keszthely), 1919. július 27. *Megjöttek a proletárgyerekek*

348.

1919. július 26.
A Népszava tudósítása a balatoni üdülésen részt vevő budapesti gyermekek utazásáról

Szombat reggel 9 órakor indultunk el a Keleti pályaudvarról különvonattal a második szállítmánnyal, 700 proletárgyerekkel, a Balaton mentén elterülő üdülőhelyekre. Az első szállítmány már kedden, 22-én indult el, 600 gyermekkel. Indulás előtt a Dob utca 85. számú iskolában két orvos még egyszer sorra vizsgálta a gyerekeket, egészségesek-e, tiszták-e, nincs-e közöttük fertőző beteg. A vizsgálat reggel 6 órakor kezdődött, de már 5 órakor gyermekek lármájától, énekétől volt hangos az egész utca. Három fiút és egy kislányt találtak gyanúsnak az orvosok, akik itt is maradtak. Sírni kezdtek. Az orvosok megvigasztalták, hogy a legközelebbi transzporttal indulnak el ők is a Balatonra. Minden gyerek hátán batyut visz a

szükséges holmikkal és egynapi élelemmel. Mindegyikéről katonai evőcsésze lóg le. A vizsgálat után kettős sorokban indultak el, az *Internacionálét* énekelve, a fiúk és leányok, tanítójuk és fölügyelőik vezetése mellett a pályaudvarra. Minden 25 gyerek önálló csoportot alkot, van egy fölügyelője és tanítója; a leányoknál fölügyelőnő és tanítónő. Azonkívül minden csoportnak megvan a maga orvostanhallgatója: medikusa vagy medikája. Minden négyes csoport, tehát 100 gyerek alkot egy rajont, amelynek élén áll a rajonvezető, aki a tanítókat és fölügyelőket ellenőrzi munkájukban.

Az induló vonat csupa harmadosztályú kocsiból állott, a hátulján egy úgynevezett izoláló kocsi van, az útközben megfertőzött beteg elkülönítésére, azonkívül külön fülkékben mentőszekrény és kötszerek az elsősegélynyújtáshoz. A vonat elején egy teherkocsi, amelybe a gyermekek párnáit rakják be a külső Váci úti fertőtlenítő intézetből odaküldött kocsikból. Utána az anyagkocsi áll, amelyben élelmiszer van elraktározva a gyerekek részére. Minden kocsiban egy orvostanhallgató van a megfelelő tanítókon és fölügyelőkön kívül, az összes orvostanhallgatók pedig egy gyermekorvos irányítása mellett működnek a mozgó vonaton. Mielőtt a vonat elindul, pléhvödrökben vizet visznek a kocsikba, hogy útközben a gyermekek ne szomjazzanak. Amidőn a vonat Kelenföldre ér, az állomáson a vörösőrök vízzel várják a vonatot; itt hosszabb ideig áll a vonat, s a gyermekek meguzsonnáznak. Lekváros kenyeret kap mindegyik. Akinek nem elég, kétszer is ehetik. Székesfehérvár állomását elhagyva, újra enni kaptak. Friss liptói túrót kenyérrel.

Az első állomás, ahol a gyerekek egy része kiszállt, Földvár volt, ahol az ottani telep vezetője és alkalmazottai várták a gyerekeket, és vették őket át Toldi elvtárstól, a vonat parancsnokától. Innen azután körülbelül 100–120 gyereket adtak le Szemesen, Lellén, Bogláron, Fonyódon és Fonyód-Bélatelepen. Mindezeken a helyeken meleg étellel várták az érkezőket. Keszthely volt az utolsó állomás, ahol 100 proletárgyereket helyeztek el. Mi Fonyód-Bélatelepen szálltunk ki a különvonatból. Ez a hely a Balaton menti üdülőtelepek legszebbike. Takács István, az Országos Gyermeküdülési Hivatal vezetője itt várakozott a gyerekekre. Százhúsz gyermeket vittek a telepre, akiket a Sirály-szállóban, Lajos-lakban és a különböző villákban helyeztek el. A gyerekeket egyenesen a Sirályba és a Lajos-lakba vitték, ott már jó meleg vacsora várta őket. Mindkét helyen székelygulyást és káposztás kockát ettek. Lefekvés előtt lábukat és kezüket mosták meg, és fölügyelőik segítségével vetkőztek le, és feküdtek részint ágyaikba, részint priccseikre. A priccsek magas szalmazsákokkal vannak borítva, vékony kis szalmazsákpárnával és zsáklepedővel. Hogy a gyerekek meg ne fázzanak, 1500 gyapjúszőr, úgynevezett katonai takarót és a tisztaság megóvására 1500 jó vászonlepedőt is vitt a különvonat magával, amit a telepeken osztottak széjjel a szükséglethez képest. Egy szobában négyen-öten hálnak. A Lajos-lak szállodájának folyosóin van villanyvilágítás, de a szobákban, ahol szükségesebb, ott nincs.

Több gyerek jutott Jankovics-Bésán és Törley volt pezsgőgyáros három villájába. Baj csak Ripka volt gázgyári vezérigazgató villájával volt, amelyet az ottani munkástanács mentesített a rekvirálás alól. Másnap, vasárnap, kora reggel Szamuely Tibor elvtárs jelent meg Fonyód-Bélatelepen, és a munkástanácsot vonta felelősségre, mert 700 gyermek részére is van ezen a telepen hely, és csak 350 gyermek részére tettek jelentést, és igen sok „nagyúri" villát mentesítettek. Szamuely elvtárs különben Ripka villáját rögtön rekviráltatta. Azután megtekintette a gyermekek fekvőhelyeit, a legapróbb szükségletek iránt is érdeklődött, és rögtön intézkedett nagyobb mennyiségű tej kiutalására. Egyébként mozgó vonaton utazza be az összes üdülőtelepet, és ellenőrzi azok működését.

Minden telepen két fővárosi orvos is lakik, akiket a gyermeküdülési hivatal küldött a telepekre, és minden telepen egy villát kórháznak rendeztek be, amelyet mozgó fertőtlenítőkocsival is elláttak.

Népszava, 1919. augusztus 1. 4. o. *Különvonaton proletárgyermekekkel a Balaton mentén*

349.

1919. július 31.
Miskolci cserkészek táborozása Keszthelyen

Július 31-én este egy 34 fiúból álló cserkészcsapat érkezett városunkba. 30-án délben indultak Miskolcról két különkocsiban, Budapest Adony Pusztaszabolcs Tapolcán át. Az éjjelt a vasúti kocsikban töltötték. Vezetőjük Szerényi Nándor miskolci főgimnáziumi tanár. A csupa egészséges, életerős ifjakból álló csapat a vasút mellett balra elterülő gyepen ütött sátorponyvákból épült tanyát. Saját maga élelmezi magát. Ügyes tábori konyhát rögtönöznek, és maguk sütnek, főznek. Minden szükséges dologgal fel vannak szerelve. Ittlétük célja pihenés és üdülés. Mindannyian a miskolci főgimnázium és főreáliskola tanulói. Mint mondják, Miskolc nem sokat szenvedett a cseh megszállás alatt; a diósgyőri vasgyár pedig még kevesebbet. Ezt örömmel szögezzük le. Kívánjuk, hogy kedves vendégeink, kik 2 hétig szándékoznak itt maradni, jól érezzék magukat körünkben és jó emlékkel, jó egészségben hagyják el majdan városunkat.

Testvériség (Keszthely), 1919. augusztus 2. 2. o. *Cserkészek* (Hírek rovat)

350.

1919. július 27–30.
Szerényi Simon:
Négy nap a balatoni gyermek-üdülőtelepeken

Vasárnap délelőtt 10 órakor indult a harmadik különvonat 600 proletárgyerekkel a Somogy megyei termelőszövetkezetek körzeteibe. Délután 5 órára jelezték a vonat érkezését Balatonboglárra, ahol meleg étel várta a gyerekvonatot. Fonyód-Bélatelepről a különvonat elé utaztunk Boglárra. Bogláron 300 gyermek üdül, azonkívül 40 fölnőtt is van velük. A gyermekek legnagyobb részét a Kertész-szállóba szállásolták el, ahol ezelőtt lipótvárosi milliomosok nyaraltak, és ahol pezsgős dáridók folytak a szálló teraszán, cigányzene mellett. Ott most egészségtől duzzadó, pirospozsgás arcú fiúk és leánykák szürcsölik végtelen örömmel a Budapesten nélkülözött tejeskávét, amely kijár nekik nemcsak reggel, hanem délután is. A délelőtti uzsonnára friss akácmézes kenyeret kapnak, ebédre levest, húst, főzeléket és tésztát; vacsorára pedig húst és főzeléket. A gyermekek másik, nagyobb része, különösen a leninvárosiak, az Országos Gyermekvédő Liga helyiségeiben vannak elszállásolva, amelynek homokkal telt, tágas udvarán játszadoznak. Rekvirálták részükre még Simon Jakab volt tőzsdetanácsos és Gaál Gaston volt főrendiházi tag villáját is. A gyermekek szigorú étrend szerint étkeznek, amelyet az éttermekben ki is függesztettek. Július 27-én következő volt az étrend: *Reggeli:* kávé vagy rántott leves, 2½ deci; ½8–½9 óráig. *Tízórai uzsonnára:* 7 deka mézes kenyér. *Ebédidő* 12–2-ig, *a következő menüvel:* tüdőleves 2½ deci, kelkáposzta 2½ deci, párolt marhasült 7 deka, káposztás kocka 18 deka, kenyér 7 deka. *Uzsonna 4–5-ig;* lekváros kenyér, 7 deka. *Vacsora 6–7-ig;* borsos tokány 7 deka, sárga kása 18 deka. Az ebéden részt vettünk, és mondhatjuk, a legjobb szakács sem tudja ízletesebben elkészíteni az ételeket. Az étkezési időn belül aztán a gyermekek tanítóik és fölügyelőik vezetése mellett töltik az időt. Reggeli után a játszóterekre vonulnak, ahová a tízórait utánuk küldik. A gyermeküdülési hivatal úszni tudó tornatanítókat is küldött ki, kettőt-hármat egy telepre, akik fürdés közben a gyermekekre ügyelnek. Természetesen a gyermekekkel együtt fürödnek a tanítók és fölügyelők is. Minden reggel katonás pontossággal, még reggeli előtt, a telep orvosa vizitet tart. *A gyermekek élelmezése és egészségügye a lehető legjobban van ellátva.* Miután a Balaton menti falvakban nem jó az ivóvíz, *a Népgazdasági Tanács 20 000 üveg ásványvizet utalt ki az üdülő gyermekek részére.*

A gyermekek az Én Újságomat, a Jó Pajtást, a Lányok Lapját, és „Oszkár bácsit", a mesemondót reklamálták. Azonkívül szerettek volna képes levele-

zőlapokhoz jutni. Ezzel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy *a gyermekek postája a szülőkkel megszervezve egyáltalán nincsen.*

A vasárnapi különvonat Lobstein Sándor elvtárs vezetése és fölügyelete mellett robogott be Boglárra, ahol a 600 gyereket az állomáson nagy üstökben kifőzött, 600 adag meleg gulyás várta, amelyet Lukács Emil, a boglári üdülőtelep vezetője készíttetett számukra. Sorjába szálltak le a gyerekek a vonatról, és mindegyik csoport a maga vasúti kocsija mellé állott. Mindegyik a magával hozott katonai csajkájában kapta meg a részét, és mohó étvággyal fogyasztotta el. A vonat egyórai étkezési idő után Nagykanizsára és környékére vitte a gyerekeket tovább, *Komárváros* 50 gyereket kapott. A pályaudvaron a falu népe kitörő örömmel fogadta a pesti gyerekeket, cirógatták, becézgették őket, és azt mondták nekik, hogy jó dolguk lesz, van enni bőven a faluban. Tőlünk meg azt kérdezték meg, miért nem hoztunk több fiút, mert a faluban sok a leánygyermek. Azután a gyerekeket nagy szérűskocsikban helyezték el fölügyelőjükkel és tanítóikkal, és még a vonat továbbindulása előtt vidáman hajtattak be a messze fekvő faluba. Nagykanizsára kétórai késéssel, csak este 10 órakor érkezett meg a vonat. Hetven kocsi várta itt a gyerekeket, hogy a különböző falvakba kiszállítsa. A pályaudvar I. és II. osztályú várótermében foglaltak helyet a gyermekek, ahol terített asztalokon tejeskávé és kifli várta őket. Mielőtt azonban evéshez láttak volna, felállottak, és az *Internacionálét* énekelték. Azután Schneff József, a vármegye intéző bizottságának elnöke üdvözölte őket, és kijelentette, hogy itt mindent el fognak követni az érdekükben. A pályaudvaron Nagykanizsa apraja és nagyja volt jelen, és minden családfő elhozta feleségét, gyermekét, hogy közösen válogassák ki, melyik gyermek kerüljön a házukba üdülés céljából. Úgyhogy a pályaudvaron nyomban ötvenet a családok vittek el magukkal, 250 gyermek elhelyezését már előre megállapított terv szerint a nagykanizsai termelőszövetkezet vállalta magára, 180-at pedig a többi Somogy megyei termelőszövetkezet.

Másnap reggel tovább folytattuk utunkat *Gecsére és Zalaszentbalázsra,* ahova 100 gyermek került. Végső állomásunkra, *Zalaszentmihályra* már csak 20 gyermek maradt elhelyezésre. Itt a faluban megható volt, amidőn Obersster Lőrinc ötvennégy éves szitásmester jött el a községházára, és 5 leányt kért, mert úgymond: 5 felnőtt gyermekem van nekem is, de a falu 5 árváját is én nevelem, azok mind fiúk, és mindegyikéhez szeretnék 1–1 leányt a nyárra, hadd ismerjék meg a falusi fiúk a városi leányokat. De mire ő érkezett a községházára, már a leányok mind el voltak helyezve. De üres kézzel mégse akart hazatérni az 5 árva fiúhoz, és elvitt még egyet hozzájuk. A gyermekeket a faluban szétszórtan helyezik el, de minden faluban ott marad velük egy fölügyelő tanító és medikus. A nap legnagyobb részében a falu játszóterén gyűjtik a gyermekeket, és fölügyelnek rájuk. *Sehol a falu jegyzője nem jelentkezett. Mindenütt maga a falu népe vette a gyermekeket gondozásba.* A mai na-

pig összesen a balatoni gyermek-üdülőtelepeken 2000 proletárgyermek üdül ilyen módon.

Népszava, 1919. augusztus 2. 5–6. o.

351.

1919. augusztus 1.
Bokor Miksa központi szervezeti megbízott jelentése az úttörőcsapatok működéséről

Az úttörőcsapatok arra a célra alakultak, hogy a tizenkét éves kortól felfelé mindkét nembeli ifjúságot, benne az egyéni és szociális tulajdonságokat a lehető legmagasabb mértékig kifejlesztve, azokat már most a köz szolgálatába állítsuk. A kiképzés alatt a csapat tagjai az iskolákban és műhelyekben tanultakat gyakorlatilag alkalmazzák, úgy a szellemi, mint a fizikai munkák terén, és értékesítik hasznos szolgálatok alakjában a köz javára.

A Magyar Tanácsköztársaság területén ez idő szerint körülbelül 40 úttörőcsapat működik, mintegy 8000 taggal. A csapatok tagjai hetenként kétszer jönnek össze saját úttörőotthonukban, hol elméleti és gyakorlati munka mellett önképzéssel és speciális úttörő (cserkész)-játékokkal töltik hasznosan és kellemesen idejüket. Hetenként egyszer, többnyire vasárnap vagy ünnepnapon, kirándulnak a környékre, ahol terepjátékok mellett rendszerint valamiféle természettudományi előadásban is van részük. A kirándulások gyakran táborozással vannak egybekötve. Ilyenkor a csapatok saját maguk alkotta sátrakban egy-két napot, néha egy-két, sőt több hetet is töltenek valamely megfelelő kies helyen. Ezen idő alatt a csapat maga gondoskodik élelméről, annak megfőzéséről és elosztásáról. Minden ilyen tábor valóságos kis kommün, hol mindenki egyaránt szívesen és önfegyelemmel végzi a ráháruló munkát. (Élelmiszer-vásárló, fagyűjtő, szakács-, műszaki stb. őrsök.) A táborban a csapatok idejüket játékokkal, testedzéssel, ismeretterjesztő előadások hallgatásával és egyéb kellemes szórakozással töltik.

Egyes úttörőcsapatok mezőgazdasági munkát vállaltak, így a Budapesti VII., Rottenbiller utcai *Marx*ok közül 600-an Hatvan környékén borsót szedtek, míg egyik V. ker.-i csapat 60 úttörője Badacsonytomaj környékén szőlőmunkálatokat végez. Viszont más csapatok a Tanácsköztársaság különböző intézményeinél, küldönc- vagy éppen irodai szolgálatot adnak.

Ez idő szerint egyik csapat a másik után kel vándorútra, vagy száll táborba. Végigvándorolták már eddig is a Vértest, a Gerecsét, a Bakonyt, a Balatont, és most is nap nap után egyik csapat a másik után rója az említett szép

hegységek vadregényes tájait. Táborozások voltak a Bakonyban, a Börzsöny hegységben, a Buda környéki hegyekben és a Csepel-szigeten. A Balaton mellett Földváron, Bogláron, Fonyódon és Keszthelyen állandóan tartózkodik felváltva egy-egy úttörőcsapat. Tervbe vettük a Mátrát és környékét is, ahová a küldendő csapatok most szervezés alatt állnak.

Munkánkat erősen hátráltatja az, hogy legjobb úttörőmestereink és úttörőink, akik a csapatok egészséges szellemi kiképzését lettek volna hivatva vezetni, bevonultak a Vörös Hadseregbe, és közülük többen hősi halált haltak a proletariátus szent ügyéért. Hálás kegyelettel őrizzük a kötelességteljesítés és önfeláldozás terén is „jó munkát" végzett úttörőtestvéreink emlékét.

Budapest, 1919. augusztus 1.

Bokor Miksa
Úttörőcsapatok közp. szerv. megbízottja

Ráday Levéltár (Budapest), III., 2. f. 22. fasc. 1027–28. (Géppel írott tisztázat - Gergely Ferenc gyűjtése)

352.

1919. június 12.
A pártkongresszust köszöntő Weltner Jakab megállapítása a tisztségeket betöltő fiatalokról

...A fiataloké a jövő, és botorság volna a tehetséges fiatalokat koruk miatt bárhonnan kizárni. Azt hiszem azonban, hogy a proletárdiktatúra túlságosan figyelembe vette azt a krisztusi mondást: „Eresszétek hozzám a kisdedeket." A hivatalokban és a termelés csaknem minden ágában a tehetségtelen fiatalok rengeteg bajokat okoznak. Igaz, hogy a kapitalizmus lehetetlenné tette a tömegek nevelését. De ez nem jelenti azt, hogy fontos pozíciókat analfabétákkal kell betöltenünk. A termelés és a hivatalos iroda nem előkészítő iskola. Akad elég írni és olvasni tudó munkás azok helyébe, akik saját hibájukon kívül ezt a mesterséget nem tanulták meg...

Népszava, 1919. június 12. 2. o. Weltner Jakab: *A szocialista pártgyűlés*

353.

1919. június 13.
A párt szervezeti szabályzatának az ifjúmunkások szervezetére vonatkozó kitétele (Tervezet)

...5. Ifjúmunkások szervezete

16. §. A helyi szervezeteknek föladata a maguk területén odahatni, hogy az egyes szervezetek az iparágukban működő ifjúmunkásokat a szakmozgalom és a szocializmus szellemében neveljék, és előadásokkal és könyvtárak szervezésével osztálytudatukat kifejlesszék.

Az ifjúmunkásokra a szervezetek anyagi terheket nem róhatnak, és ennek alapján ők a helyi szervezet vezetésében és irányításában részt nem vehetnek.

Ahol a viszonyok szerint kívánatos, az ifjúmunkások külön szervezetbe

tömörítendők. A szervezet működését a helyi végrehajtó bizottság ellenőrzi...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 608. f. 1/1. ő. e. 4. l. (Nyomtatvány)

354.

1919. június 13.
Az ifjúsági szövetség szervezeti formájának és jellegének kérdése, a párt szervezeti szabályzat kongresszusi vitáján

Farkas István: ... Az ifjúmunkásokra, a nőmunkásokra vonatkozó rendelkezéseket szintén kérem így elfogadni, ahogy benne vannak. Az ifjúmunkások itt az ülés tartama alatt beadtak egy indítványt, hogy ez a szakasz ellentétben az eredeti tervezettel, a következőképp módosíttassék:

„Az ifjúmunkások az Ifjúmunkások Országos Szövetségének helyi csoportjaiban szervezkednek. Az ifjúmunkásokra a szervezetek anyagi terheket nem rakhatnak. Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének működését a pártvezetőség ellenőrzi. A helyi párttitkárságok kötelesek az Ifjúmunkások Országos Szövetsége csoportjainak munkáját teljes erkölcsi erejükkel elősegíteni."

Én annál is inkább ragaszkodom az eredeti javaslathoz („Úgy van!"), mert az ifjúmunkások maguk ne alkossanak külön pártot és ne politizáljanak. *Az ifjúmunkáskérdés és -nevelés a kommunista társadalomban egész másképpen oldódik meg,* mint ahogy eddig volt, de ebben az átmeneti állapotban különös szükség van arra, hogy az ifjúmunkások függjenek a fölnőtt munkásoktól. Nekik a tanulás, a nevelődés kell, hogy legyen a fő céljuk, és az ifjúmunkás-szervezet nem szolgálhat más célt, mint hogy előkészítse őket arra, hogy amikorára megérnek, a szocialista mozgalomban is érett emberek legyenek. Én tehát kérem, hogy az ifjúmunkások javaslatát ne fogadják el. Az ifjúmunkások azt is javasolják még, hogy a 24. §-nál szúrassék be az, hogy mint a többi bizottságok: a nőbizottság és a nemzetiségi bizottság, ők is két kiküldöttel képviseltethessék magukat. Ezt is ellenzem azokból az okokból, amiket az előbb mondtam...

Schiff Rezső: ... Mi jól megnéztük azt, aki hozzánk jött, jól szeme közé néztünk azoknak, akikre bármilyen megbízást, politikai vezérszerepet bíztunk. Ha végignézzük a magyarországi munkásmozgalmat, látjuk, *hogy fokozatosan, a legnagyobb harcok árán hogyan szorítottuk ki a pártból mindazokat, akik a pártot egyéni érvényesülésre akarták fölhasználni,* és akkor meg-

bízhatnak az idejött kommunista elvtársak abban, hogy a jövőben is a legszigorúbban akarjuk és fogjuk végrehajtani ezt az elvet, és végre fogjuk hajtani minden terrorral szemben. (Élénk helyeslés!) Végre fogjuk hajtani azért, mert valamint a múltban sem engedtük meg, hogy ide bejött fiatal gyermekek itt tempót diktáljanak, sem a pártpolitika, sem a pártkultúra, sem az agitáció, sem a pártirodalom terén, úgy nem fogjuk megtűrni, hogy a proletárdiktatúra égisze alatt enervált, degenerált idegzetű fiatal gyerkőcök csináljanak nekünk pártirodalmat. („Igaz!" „Úgy van!" Taps.)...

Heller Mór: ...Továbbmenve, az *ifjúmunkások* szervezetéről akarok szólni. Azért szólok ezekről, mert az ifjúmunkások szervezetének is van itt indítványa, amely az itteni intézkedéssel homlokegyenest ellenkező álláspontot kíván a pártgyűléstől. Én nem tudok és nem akarok attól az állásponttól eltérni, hogy az ifjúmunkásoknak úgy szakmai, mint politikai tanítását kizárólag csakis a szakszervezetek teljesíthetik, ők külön, mint politikai párt nem szervezkedhetnek... *Wojticzky Gyula:* ...Továbbá az *ifjúmunkások* megbíztak azzal, hogy mivel indítványt tettek, de képviseletük nincs (Zaj.), tehát nem indokolhatják meg azt az indítványt, amelyet beterjesztettek. Kérem a kongresszust, engedjék meg, hogy röviden erre a tárgyra is kitérjek.

Az ifjúmunkásoknak a munkásmozgalomban való munkája csak akkor biztos, ha ők maguk már az irányításhoz, vezetéshez is hozzászólhatnak, ez pedig csak úgy lehet, *ha külön szervezetet képeznek a fölnőtt munkások ellenőrzése mellett.* Nem arról van szó, hogy a fölnőttek ne legyenek ott, ne azok oktassák és adjanak nekik tanácsot, de legyen meg nekik külön az ő önálló szabad szervezetük. Tessék tehát a 16. pontot olyképp módosítani, hogy a helyi szervezetek föladata odahatni, hogy az egyes szervezetek, tekintet nélkül az iparágra, az ifjúmunkásokat a szakszervezetekben szocialista szellemben neveljék. A második bekezdésben pedig, hogy az ifjúmunkásokra a szervezetek anyagi terheket nem róhatnak, a folytatólagos részt kérem kihagyni, mert igenis, ők a saját szervezetük irányításában és vezetésében részt vehetnek, sőt részt kell venniök. A harmadik pontból azt, hogy az ifjúmunkások külön szervezetbe tömörítendők, kérem elhagyni, mert mindenütt külön szervezetben tömörítendők, és egész fölösleges ezt megemlíteni. Továbbá azt indítványozták, hogy képviseltethessék magukat az országos kongresszuson az ifjúmunkások szabad szervezete vezetőségének két kiküldöttje által. Ne higgyék, hogy gyermekek fognak idejönni, ott fölnőtt fiatalemberek vannak, kik érettségben, szocialista tudásban és meggyőződésben már vének, mert öthat-tíz esztendős munka van a hátuk mögött. Kérem azután, hogy *Az Ifjú Proletárt* a pártlapok közé bevenni szíveskedjenek...

Farkas István: ...Az *ifjúmunkások* ügyéről is beszélt Wojticzky elvtárs. Itt az ifjúmunkásügyet teljesen félreértik. Én már mondottam, azt én hangsúlyoztam, hogy *az ifjúmunkások nem élhetnek külön,* önálló életet, nem alkothatnak külön szervet, amelyről szó lehetne a pártszervezeti szabályzatban.

Pártszervezetekről és szakmai szervezetekről van szó, osztályharcos szervezetekről. Kérem, hogy az idevágó indítványt vessük el és fogadjuk el az eredeti indítványt...

Népszava, 1919. június 15. 11–12. o., június 19. 12–13. o. *Pártgyűlésünk*

355.

1919. június 13.
Az Ifjú Proletár közleménye
az ifjúsági szövetség ügyének
pártkongresszusi vitájáról

A pártgyűlés. A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja 12., 13-iki kongresszusán az IOSZ két taggal képviseltette magát. A régi szervezeti szabályzatnak az ifjúmunkásokra vonatkozó része minden változtatás nélkül került be az új tervezetbe is, ezért küldötteink a mai helyzetnek megfelelő módosítási indítványt nyújtottak be. A kérdés még nincs eldöntve, mivel egyéb okokból az egész szervezeti szabályzatot a pártválasztmány elé utalták, s majd ott fogják letárgyalni az ifjúmunkásokra vonatkozó részt is.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19. 6. o. *A pártgyűlés* (Hírek rovat)

356.

1919. június 19.
A KIMSZ központi lapjának állásfoglalása
az elvileg-politikailag megosztott
párt és az ifjúsági szövetség kapcsolatáról

Az ifjúmunkás-mozgalom eddig tanoncmozgalom volt. Hogy kialakuljon, annak megvolt a gazdasági előfeltétele: a gyermekmunka, hogy forradalmi legyen, annak megvolt a maga oka: az elnyomatás.

Ha nem volna és nem lett volna az ifjúmunkás-mozgalomnak egyéb célja is, akkor a tanoncműhely-rendszer behozatalával, a tanoncok elnyomásának megszűntével megszűnne a mozgalom is. De az ifjúmunkás-mozgalomnak más célja is volt. Bizonyíték erre, hogy 1913 körül öt ifjúmunkás elvtárs aláírásával egy antimilitarista röplap jelent meg, mire a párt vezetősége az ifjúmunkásokat megrótta, hogy akkor, amikor a párt az általános választójogért

veti latba minden erejét, ilyen hangokkal zavarják az ifjúmunkások az összhangot.

Ugye ez elég érthető? De máskülönben is. Kérdek minden ifjúmunkást, aki régebben, március 21. és október 31-ike előtt, mozgalomban részt vett, vajon a mi forradalmiságunk nem irányult-e legalább ugyanolyan mértékben a párt opportunista tettei, mint a kapitalizmus ellen?

Egyforma erővel harcoltunk a kapitalizmus és a párt- és szakszervezetek konzervativizmusa ellen.

Világos, hogy bármilyen célokat tűzzön ki magának egy a szó komoly értelmében vett forradalmi párt is, a következő nemzedéket képviselő ifjúmunkás-mozgalomnak *előbbre néző,* tehát *más* céljai kell hogy legyenek. Mégpedig minél kevésbé forradalmár az a nemzedék, mely a kapitalizmust a gazdasági szükségszerűség következtében megdöntötte, annál fontosabb a *fiatal munkások mozgalma.*

A magyarországi ifjúmunkás-mozgalom célja is az, hogy a pártmozgalom pillanatnyi céljain túl olyan célokat tűzzön ki maga elé, melyeket ez a munkásnemzedék nem valósíthat meg, éppen ezért, mert a kapitalizmus és az ezzel szövetkezett *parlamentáris szociáldemokrácia* légköréből nőtt fel.

Az egységes osztályok nélküli társadalomra kell készülnünk. Ennek módjai, hogy felszívjuk egységes tanítás, egységes célkitűzés által, osztályöntudatukra ébresszük a nő-, földmíves ifjúmunkásokat és diákokat.

Látjuk, hogy a magyarországi nőmozgalom eddig nagyon csekély eredményeket tudott felmutatni nagy feladataihoz képest.

A túlnyomóan szellemi munkát végző ifjúmunkások, a diákok nagy tömege még nem ébredt az osztályöntudat magaslatára.

A földmíves ifjúmunkások apjukat és nagyapjukat követve konokul szembehelyezkednek legtöbb helyen a proletariátus forradalmi diktatúrájával.

Nem kis részben az ennek az oka, hogy a tulajdonképpeni munkásmozgalomban ezek az értékes elemek *nem az igazi proletariátussal együtt,* hanem attól különállva, sőt gyakran szemben állva szervezkedtek. *Ma* ezt a különállást *megszüntetni nem lehet,* de holnap az egységes társadalom veszélyeztetése nélkül *megtűrni nem szabad.*

Különleges feladataink végzésére különleges szervezettel kell bírnunk. A régi pártszervezeti szabályzat erre vonatkozólag nemcsak, hogy nekünk meg nem felelően, hanem egyenesen *elnyomásszerűen* rendelkezett.

Forradalmi munkásgenerációnak, mint amilyen kell, hogy legyen a mi munkásságunk is, nem szabad félnie egy forradalmi ifjúmunkás-mozgalomtól. Józan és a proletariátus érdekét szem előtt tartó munkásság tudni fogja, hogy a mi gyámság alá helyezésünk a forradalmi szellem lassú kiirtását jelentené.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 19. 2–3. o. *Ifjúmunkás-mozgalom a munkásmozgalomban*

357.

1919. május 25.
Hivatalos híradás az ifjúsági kongresszust megelőző KIMSZ összvezetőségi ülésről

Az IOSZ összvezetősége e hó 25-én, vasárnap délelőtt 9 órakor a Lenin-otthonban (VII. ker., Dohány u. 76.) ülést tart. Minden csoportvezetőségi tag kizárás terhe mellett megjelenjen.

Népszava, 1919. május 25. 12. o. *Az IOSZ közleményei* (Egyleti hírek rovat)

358.

1919. május 31.
A Közoktatásügyi Népbiztosság hivatalos közleménye a KIMSZ-kongresszus összehívásáról

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége június 20., 21. és 22-re országos kongresszust hív össze, melyen minden csoport 1000 tagig két taggal, ezenfelül pedig ezrenként még egy-egy taggal képviselteti magát. Diákalosztályok egy tagot, ha vezetőségüknek legalább fele fizikai ifjúmunkás, úgy még egy fizikai ifjúmunkás tagot küldenek. Felszólítjuk a vidéki csoportokat, hogy ellenőrzés végett azonnal jelentsék be a taglétszámot, és a május végéig beszedett tagdíjakkal számoljanak el június 8-ig bezáróan. A vidéki kiküldöttek elszállásolásáról a vezetőség gondoskodik. *Ifjúmunkás Központ.* (Esterházy utca 30.)

(Feltétlenül közlendő a vidéki lapokban is.)

A Munka (A Közoktatásügyi Népbiztosság kőnyomatos gazdasági sajtótudósítója), 1919. május 31. 12. o. *Országos Ifjúmunkás Kongresszus*

359.

1919. június 1.
Az ifjúsági szövetség központi lapja a KIMSZ előtt álló időszerű feladatokról

Mit nevezünk mozgalomnak? Az embereknek a történelmi erők kényszerítő hatása alatt, de mégis bizonyos fokig önkéntes tömörülését egy táborba, *közösen vállalt cselekedeteket egy közös célért. A mozga-*

lom tudatos harc. Minél fejlettebb az emberiség, annál tudatosabban teremt és harcol ki magának kedvezőbb életföltételeket, akár a természettel, akár a történelmi erőkkel szemben. Az ősember tökéletesen alá volt vetve a természetnek, az újkori ember legyőzte a természetet és tervszerűen, tudatosan használja. Az újkori ember tudatosan vívja az osztályharcot, mozgalmat csinál, és így sietteti az osztályharcos erők kirobbanását, a forradalmat. Még soha olyan erős mozgalom – elgondolt, tervszerű, tudatos harc nem előzött meg forradalmat, mint a proletariátus forradalmát. A magyarországi proletárforradalmat megelőző mozgalomban az ifjúmunkások tevékeny részt vettek. A forradalom elsöpörte az osztálykülönbségeket, egyenlővé tett minden embert, és visszahelyezte legősibb jogaiba a gyereket, az ifjúmunkást, a tanulót: a létfenntartás, a munka gondjait elveszi tőle, csak egyet hagy meg neki, a tanulást és a játékot. Ez meglesz bizonyosan, ha nem előbb, hát utóbb, de meglesz, ezt az ifjúmunkásnak ki kell várnia türelmesen, amíg a proletárállam megszabadul ellenségeitől és megszilárdul. Mit csináljon tehát az ifjúmunkás a proletárdiktatúra alatt?

Mégis azt mondjuk: olyan öntudatos, szervezett, erős mozgalmat, mint még sohasem. A forradalom – amely csak gyorsított menetű fejlődés – öntudatra ébresztette az öntudatlanokat is, és az eddiginél nagyobb tömegeket dobott a mozgalomba. A magyarországi proletárforradalom ezzel a tudatosító hatásával gyorsítja a világforradalom bekövetkezését. *Minden öntudatos ifjúmunkás a világforradalom előharcosa.* De a forradalom nem egy napig tart, a forradalom nemcsak a régi rendszer összetörése, *a forradalom az új rendszer megteremtése.* Forradalom minden új találmány, minden gép, minden új könyv és forradalom az ifjúmunkás kitartó tanulása, alapos munkára készülése és a reáhárult munkának komoly, öntudatos vállalása, az önkéntes munkafegyelemnek megvalósítása. Az ifjúmunkásoknak erre a mozgalomra: az új társadalom megteremtésére szervezkedniök kell. Tudatos munkát kell végezniök, és tudatosítani kell a még öntudatlan tömegeket. A tudatosítás legbiztosabb módja a példa: az önfegyelmezés. Az egész mozgalomnak ez a célja a proletárdiktatúra alatt. De az ifjúmunkás-mozgalom minden mozgalomnál fontosabb. Az új társadalom úgy jön létre, hogy nagy tömegek tömörülnek hatalmas mozgalomban. Az embereknek közös érdekeik vannak, ezekért közösen harcolnak és közösen fognak dolgozni. A kommunizmus megvalósulásához éppen a nagy dolgozó tömegeknek tervszerű együttműködése szükséges. Az emberek fokozottabban együtt élnek, érdeklődnek egymás iránt, foglalkoznak és kölcsönösen hatnak egymásra. A fiatal erők, tehetségek kifejlődésének ez a nagy társasélet kedvez. Ez az együttélés pedig meg fog maradni, mert annak a szervezettségnek a hatása, amelynek az osztályérdek volt az alapja, és amely hosszú ideig közös cselekedetekre, közös harcokra, közös mozgalomra ösztönözte az embereket, máról-holnapra nem szűn-

het meg. Sőt ellenkezőleg: át kell alakulnia és át fog alakulni az emberi szolidaritásból származó szabad közösségre.

A mozgalom tudatos harc. Tudatos harcot csak szervezett erőkkel lehet vívni. Az ifjúmunkások szervezete tudatosan harcolni fog mindig, minden elavult korszellem megváltoztatásáért, forradalmat fog csinálni a legjobb találmányért, a legjobb könyvért, a legjobb munkáért, a legjobb és legújabb forradalmi gondolatért. Ifjúmunkás-mozgalomnak mindig kell lenni és mindig lesz. A mindenkori ifjúmunkás-szervezet szóval, tettel, gondolattal forradalmat fog csinálni. A fejlődés folyamán minden harc, szellemi téren is, tudatos harc: mozgalom lesz. Az ifjúmunkás-mozgalomnak célja a proletárdiktatúra alatt az ifjúmunkások tudatosítása; felkészülés a politikai harcra az egész világ kapitalizmusa ellen, felkészülés az *új társadalmat teremtő munkára* a munkafegyelem, *a tanulás által,* felkészülés az új, korszerű eszméknek az elavultakkal való mindenkori harcára. Az ifjúmunkás-mozgalom a proletárdiktatúra alatt is harc, amelynek eszközei: *szervezkedés, munkafegyelem, tanulás!*

Az Ifjú Proletár, 1919. június 1. 1. o. *Ifjúmunkás-mozgalom a proletárdiktatúra alatt*

360.

1919. június 8.
Az Ifjú Proletár a KIMSZ-kongresszus egybehívásának okairól

1905 húsvétján volt az első. Most a proletárdiktatúrában fogjuk megtartani a másodikat.

Országos kongresszus egybehívása két okból szükséges. Az egyik az, hogy addig, míg az egész ország ifjúmunkás közvéleménye meg nem erősíti helyükön azokat a vezetőket, akiket eddig csak Budapest és környéke választott, nincs azoknak működése egységes tömegakarattal szentesítve, csak ideiglenes, csak a forradalom jogán helyükre került vezetőségről lehet szó. Már pedig az IOSZ vezetősége alkotmányosan és szabályszerűen akar eljárni. A másik fontosabb és nem ily formai ok az, hogy tisztában akarunk lenni mozgalmunkkal mi magunk is. Bármilyen lelkiismeretesek a vidéki jelentések (amilyenek különben nincsenek is birtokunkban), nem adhatnak teljes és áttekinthető képet az egész ország mozgalmáról. Csak együtt, egymás mellé állítva a különböző vidékek mozgalmát – láthatunk tisztán.

Nem ismerjük vidéki elvtársaink véleményeit mozgalmunkról. Kifogásai-

kat és kritikáikat, javító javaslataikat feltétlenül meg kell hallgatnunk, mielőtt cselekszünk.

Kongresszusunk tehát megokolt. De nagy céljai is vannak a kongresszusnak. Elsősorban is vagyunk olyan erősek, hogy bevallhatjuk magunknak, hogy mint a felnőtt munkásmozgalom nem volt és stagnál március 21. óta, éppen úgy az *ifjúmunkás-mozgalom sem mozgalom* a proletárdiktatúra óta.

Az ifjúmunkás-mozgalomra azonban szükség van. Hogy a mozgalom alszik, és ma csak szakszervezetszerű tevékenységet fejt ki, annak csak az lehet az oka, hogy mi magunk az ifjúmunkás-mozgalom célját csak a proletariátus uralmának elérkeztéig tűztük ki. A munkásság kivívta ezt a célt, és az ifjúmunkások azt hivén, hogy végső cél az, amelyről ma már látjuk, hogy csak egy nagy állomás, nem tudnak továbbjutni.

Az országos kongresszus feladata lesz kitűzni az új ifjúmunkás-mozgalom célját. Nemcsak azért van szükség mozgalmunkra, mert nem szabad az ebben a mozgalomban felhalmozott forradalmi tüzet lassú öngyilkossággal elhamvasztani, nemcsak azért, mert a világ összes ifjúmunkás-mozgalmaiból kikerülő elvtársak a legforradalmibb elemek a munkásmozgalomban, hanem főképpen nemzetközi vonatkozások miatt. Az internacionális konferencián orosz testvéreinkre és ránk vár az a feladat, hogy az ifjúmunkás-mozgalom célját a proletárdiktatúra után, a konferencián leszögezzük.

Az országos kongresszuson meg fogjuk ismerni vidéki elvtársainkat és ők bennünket. Ez sokkal bensőségesebbé, barátibbá teszi az érintkezést, ismerve egymás értékét és erejét, sikeresebb munkát végezhetünk.

A kongresszustól a mozgalom nagy fellendülését várjuk, és mindenben azon vagyunk, hogy az összes mozgalomban felmerülő kérdések napirendre kerüljenek.

Az Ifjú Proletár, 1919. június 8. 1. o. *Országos kongresszus*

361.

1919. június 12.
A helyi sajtó híradása
a szombathelyi KIMSZ-csoport vezetőségének
és bizalmitestületének üléséről

Felhívjuk a különféle szakmákhoz tartozó elvtársakat, hogy a taggyűlésen megbeszéltek alapján bizalmiaikat minden 12 egymással lehetőleg szoros érintkezésben levő, ugyanazon szakmához tartozó elvtárs után válasszák meg azonnal. A választott bizalmitestület és a vezetőség első ülését csütörtökön du. fél 6 órakor tartja az iroda helyiségében, amelyre pon-

tos megjelenést kérünk. Mindazon ifjúmunkások, akik a vasárnap megtartandó kiránduláson részt venni óhajtanak, jelentkezzenek 11 és 12-én a vezetőségi irodában, ahol a bővebb információkat megkaphatják. Vezetőség.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. június 12. 4. o. *Ifjúmunkások!* (Hírek rovat)

362.

1919. június 12.
Sajtótudósítás a KIMSZ győri csoportjának kongresszusi küldöttválasztó taggyűléséről

Csütörtökön tartották az ifjúmunkások taggyűlésüket a Lloyd nagytermében. A gyűlést Klein Pál alelnök nyitotta meg. Beszélt a munkafegyelemről, majd bejelentette Perlinger elnök és néhány más vezetőségi tag lemondását. A megejtett választás során elnök lett Klein Pál, alelnök Szabó József. A tisztikar új tagjaiul Both Magdát, Szauer Györgyöt és *Adler Istvánt* választották meg. Fenyő elvtársnő a tanoncrendeletekről beszélt. Ezután a IOSZ-kongresszus kiküldötteit választották meg. Adler elvtárs, a *Dunántúl titkára* az ifjúmunkások oktatásáról beszélt. Hodács Károly elvtárs, a párt kiküldötte dologra, tanulásra buzdította az ifjúmunkásokat. Beck a dalárdába való belépésre buzdította a tagokat, majd az elnök a mozgalmas ülést bezárta.

Testvériség (Győr), 1919. június 15. 3. o. *Ifjúmunkások taggyűlése*

363.

1919. június 15.
A Magyar Alföld tájékoztatója a KIMSZ kecskeméti csoportjának összejöveteléről

Vasárnap, f. hó 15-én, de. 10 órakor, az Iparosotthon nagytermében az ifjúmunkások, délután 4 órakor az ifjúmunkásnők részére előadás lesz, melyen a központ kiküldöttje is részt vesz. Kérünk benneteket, hogy nemcsak a szövetség tagjai, hanem az összes ifjúmunkásnők okvetlenül ott legyenek! Szeretettel üdvözöl benneteket: Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének kecskeméti helyi csoportja.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. június 14. 3. o. *Ifjúmunkások, ifjúmunkásnők!* (Napi hírek rovat)

364.

1919. június 15.
Az Ifjú Proletár
a KIMSZ-kongresszus vitatémáiról

Június 20-án országos ifjúmunkás-kongresszus ül össze. Most, amikor a proletárállam alapját képező szervezetek, a szocialista pártok és a szovjetek tartják országos gyűléseiket, még emelkedik jelentőségében a mi kongresszusunk. A felnőtt munkások arról tárgyalnak, mit kell tenni ma a proletárdiktatúra érdekében, mi arról fogunk beszélni, mit kell tennünk most, hogy a felnőttek által épített proletárállamot majd kommunista elvek szerint öntudatosan építsük fel. Erre a gyűlésünkre nemcsak a Magyarországi Tanácsköztársaság területén levő összes ifjúmunkás-csoportok küldöttei jönnek fel, hanem itt lesznek a közeli más államok ifjúmunkásainak megbízottai is, hogy a mi nemzetköziségünket ezzel is kimutassuk.

Mint minden kongresszuson, itt is az elmúlt működésről számol be először a vezetőség. De a mai vezetőség, bár akarja, nem vállalhatja a felelősséget mindazokért, ami az utolsó kongresszus, 1907 óta, tehát tizenkét éve történt. Most ez nem is lényeges. Egyet kérdezhetünk csak, amikor a múltat vizsgáljuk: megtett-e mindent a vezetőség azért, hogy a szocializmus tanai terjedjenek, hogy a szocializmus tanai megvalósuljanak, küzdött-e a proletárdiktatúráért? És erre igennel felelhetünk. Ha ez így van, akkor a másik, fontosabb kérdést nézzük: *mit kell tennünk?* A napirend legnagyobb része ezzel foglalkozik. Hogyan kapcsolódhat be a vidéki mozgalom a budapestibe. Mi az, ami vidéken sürgős tennivaló, mit kell tennünk, hogy minden községben meglegyen és ne csak tengődjön, hanem éljen is, működjön az ifjúmunkás-szervezet.

Az új iskoláról, ahol csakugyan azt tanulhatjuk, amire szükségünk van a mesterségünkben, de a magunk, önkéntes szocialista iskolájáról is beszélni kell. Most megvan a lehetősége annak, hogy, amint azt már régebben követeljük, az ifjúmunkások valóban tanulók legyenek, valóban tanuljanak, éppúgy, mint eddig csak azok tanulhattak, akik a régi középiskolába jártak. *Ezt meg is kell valósítani.* Az iskolában le kell dönteni azt a válaszfalat, ami elválasztotta a testi ifjúmunkást a szellemi ifjúmunkástól, és a szervezetekben azt az ellenszenvet kell eltüntetni, ami az ifjúmunkások tartózkodását okozta a diákokkal szemben. A diákokat kommunistákká, a testi ifjúmunkásokat öntudatosakká és mindkettőjüket megértő emberekké kell nevelnünk.

Minden erőnkkel tanulni és tanítani kell. Ennek sikerét elősegíti az, ha az ifjúmunkások jólétéről, egészségéről gondoskodás történik, ha testüket sportokkal edzik, és egészségüket a tudomány utasításai szerint óvják a betegségektől. Ezekről beszélnünk kell. De meg kell állapodni abban is, hogy ezen

részletcélok mellett mik a mi igazi, nagy proletárcéljaink. Természetes, hogy a kommunizmus felépítésén akarunk dolgozni, de gondolkoznunk kell azon, hogyan teheti ezt legjobban és legeredményesebben az ifjúmunkás-szervezet. Az bizonyos, hogy *nagynak, erősnek és forradalminak* kell lennie. Nagynak, hogy minden ifjúmunkás tagja legyen, erősnek, hogy a tagok valóban részt vegyenek a munkában, és forradalminak, mert ma még ifjúmunkásokra vár az a feladat, hogy a nemzetközi forradalmat, amely rövid időn belül fel fog lángolni, szervezett erejükkel, tömegükkel, elszántságukkal, *nemzetközi testvériségükkel* táplálják és diadalra juttassák.

Itt nem apró javításokról fogunk beszélni, hanem a távolba nézünk, valóban ifjúmunkás-programot adunk. Kikutatjuk az útját és a módját annak, hogy olyan emberekké legyünk, akik széppé és boldoggá tudjuk majd tenni a jövőnket, akik úgy tudjuk felépíteni a kommunista államot, hogy minden egyesnek és mindnyájunknak együttvéve szép és boldog élete legyen. Új emberek legyenek belőlünk és azokból, akik majd csak ezután lesznek ifjúmunkások. Új emberek, akik lerázzák magukról azt a szennyet, amit a kapitalista állam romjaiból még felénk fúj a mai idők szele. És akik évek múlva fognak minket követni mozgalmunkban, azok már ne is tudjanak erről, tiszták, jók és okosak legyenek, emberek, amilyen igazi emberséges emberekké azok lesznek, akik a kommunizmusban fognak élni. Nekünk, ifjúmunkásoknak már most meg kell kísérelni ezt, és meg kell mutatni az utat, amely a proletárdiktatúrán keresztül vezet a kommunizmusba, a tudós és embertársaiért s önmagáért egyformán élő, de mindig előrehaladni akaró, *forradalmi emberhez.*

Az Ifjú Proletár, 1919. június 15. 2–3. o. *Ifjúmunkás kérdések*

365.

1919. június 19.
Híradás a szolnoki KIMSZ-csoport értekezletéről

Felhívjuk az összes ifjúmunkás elvtársakat, hogy folyó hó 19-én (csütörtökön) de. 10 órakor a Balaton kávéház fölötti helyiségünkben tartandó fontos értekezleten mindannyian jelenjenek meg. *A vezetőség.*

Szolnoki Munkás, 1919. június 18. 2. o. *Felhívás* (Hírek rovat)

366.

1919. június 19.
Sajtótudósítás a KIMSZ soproni csoportjának közgyűléséről

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének soproni csoportja csütörtök délelőtt a Népház nagytermében közgyűlést tartott. Ez a gyűlés határköve akart lenni a csoport eddigi működésének. Az új jelszó: tanítani, tanítani! Az új iránynak megfelelt a gyűlés lefolyása is: rövid, egyszerű volt. Megválasztották az új vezetőséget, és azután Feldmann Pál, a Közoktatásügyi Népbiztosság kiküldötte beszélt az ifjúmunkásság új feladatairól és kötelességeiről. Kiemelte, hogy az ifjúmunkásoknak első feladata, hogy művelt, képzett munkások és tanult szocialisták legyenek – akkor magától megjön a politikai nyomatékuk , mely nélkül politizálni nem más, mint jelszavak után futni, hasztalan és meggyőződés nélkül. Már pedig az új nemzedéknek húsába kell átmennie azoknak az ismereteknek, melyek mai napig még csak a vagyonos osztály birtokában voltak. Ezért a népbiztosság most szabadoktatást fog szervezni Sopronban. Az ifjúmunkásokat felhívja az új vezetőség, hogy az előadásokat lelkiismeretesen látogassák, mert hiszen ezt saját érdekükben cselekszik. Ezenkívül pedig a különféle, a szervezetnek kijáró kedvezményekben is csak azok fognak részesedni, akik az előadásokra lelkiismeretesen elmennek.

Az első előadás szombaton este 7 órakor lesz a Szentgyörgy utcai gimnázium földszinti termében (I. osztály), a tüdővészről és az ellene való védekezésről.

Soproni Vörös Újság, 1919. június 21. 4. o. *Ifjúmunkásmozgalom*

367.

1919. június 19.
A Vörös Újság köszönti a KIMSZ kongresszusát

Nagyszerű eseménye lesz holnap a volt új városháza épületének, melyről a rohanó események, a tanácsok első kongresszusa, a proletariátus világra szóló harcának forgatagában meg kell emlékezni. Míg a volt osztályparlamentben a tanácsok kongresszusa folyik, az új városházában az ifjúmunkások tartják országos gyűlésüket. Olyan kép ez, mely mélyen bevilágít az új társadalmi rend életébe.

Az ifjak, értékes, nagyra becsült harcostársaink a proletárdiktatúra előtt, most tartják gyűlésüket, most erősítik a szövetséget, hogy megállják helyüket

tanulásban és harcban a proletárdiktatúra idején, hogy ők és minden ifjú társuk dolgozó munkás, tiszta ember legyen a kommunizmus idején.

Tanulni, dolgozni, szervezni, agitálni akarnak az ifjak, s minden szeretetünk, minden segítségünk legyen az övék. Zászlójukra, melyre ők maguk írták fel: *„Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok,"* hadd írhassák fel, hogy ők édes gyermekei a proletárhazának. Ne legyen senki a felnőtt munkások közt, aki bántja, aki elnyomja őket. Elég volt nekik a régi szenvedés, mert kétszeresen elnyomottak voltak az ifjúmunkások. Úzte, hajtotta, kizsákmányolta őket a tőkés, fiatal testük és lelkük szörnyű igában senyvedt, de ez még nem volt elég, akadt bizony elég munkás, ki nem volt rest elnyomni, sőt bántalmazni a tanoncot. Ennek többé előfordulnia nem szabad. *Nem szocialista az,* aki rosszul bánik a tanonccal! Úgy emelje fel bárki is ifjúmunkásra a kezét, hogy a *szocialista jövőt* bántalmazza! És úgy bánjunk el minden ifjúmunkást bántalmazóval, mint a szocialista jövő ellenségével!

Támogassuk, szeressük az ifjúmunkásokat. Ők minden reménységünk, bizodalmunk, ők a mi munkánknak az értelme. Jól harcoltak, legyenek egyenjogú társaink az ifjak.

Lelkesedés és hév, zsendülő szocialista tudás járja át az ifjak lelkét. Igazi öntudatos, nemzetközi szocialisták, valódi jó kommunisták ők. Szép munkát végeztek, és nagy, a legnagyszerűbb hivatás vár rájuk. S erejükkel, akaratukkal és a felnőtt munkások segítségével meg is fogják állni a nagy próbát. Felvilágosító útra kell indulniok a falu proletárgyermekei közé. Meg kell őket tanítani a szocializmusra, a szocializmus testvéri szövetségébe kell kapcsolniok a falu gyermekeit. *Példával* kell megmutatniok, milyen legyen az igazi ember, milyen a szocialista ember lelke. Nagy önfegyelmező, munkás rendet kell teremteniök önmaguk közt, üdítő, tiszta forrásnak kell lenniök a vér tengerében. S ők, csakis ők tudják elvégezni ezt a munkát, ők tudnak tiszta emberek lenni.

Úgy kell lennie, hogy a szabadság, melyet a proletárállam nekik ád, legyen az ő erősségük. Hassa át őket a szabadság, a tetteikért való *felelősség, lelkiismeret* érzése.

Legyenek tanuló, dolgozó, szabad emberei a kommunista társadalomnak: ezt kívánjuk tőlük. Ők minden reményünk, harcunk és munkánk értelme: a szocialista jövő. Ezt ne felejtsék el azok, kik bántalmazni akarnák őket, de ne felejtsék el ők sem.

A nemzetközi ifjúmunkások magyarországi csoportja, a Kommunista Ifjúmunkások Országos Szövetsége, országos kongresszust tart az új városházában: ez ér annyit, mint egy fegyveres győzelem.

Több mint egy évtizede, hogy az ifjak utolsó kongresszusukat tartották, mert a burzsoázia az iskolát és az ifjakat zárta el a legszigorúbban a szocializmus levegőjétől.

A kommunizmus az ifjak felszabadulása, mely a szabadság mellett a *kötelességteljesítés* iskolája.

Vörös Újság, 1919. június 21. 4. o. *Az ifjak*

368.

1919. június 20.
A Vörös Újság tudósítása a KIMSZ-kongresszus első napi tanácskozásairól

Örömteli izgalomtól kipirult és feltörő lelkesedéstől ragyogó fiatal arcok ünnepi keretében nyílott ma meg az Ifjúmunkások Országos Szövetségének I. kongresszusa. Az ifjúmunkások, akik mindig megalkuvást nem ismerő fiatal hévvel és törhetetlen akarattal állottak a munkásmozgalom első soraiban, akiknek mozgalma dicsőséges sorozata az elnyomás és az osztályállam erőszakszervezete, a militarista hadsereg elleni szakadatlan küzdelmeknek, akik a háború alatt is gyönyörű tanújelét adták a fiatal szívekben lánggal égő lelkesedésnek, és fiatal korukat meghazudtoló komolysággal, elszánt kitartással és öntudattal mutattak példát idősebb munkástestvéreiknek, lelkesen és ujjongó örömmel jöttek össze, hogy beszámoljanak eddigi küzdelmeikről és diadalaikról, és új erőt merítsenek a proletardiktatúra intézményesítésével beálló funkcióváltozás következtében új formákban megnyilvánuló, de nem kevésbé nagy fontosságú harcokhoz. Az ifjúmunkások akik forradalmi küzdelmükben azt írták vörös zászlajukra: „Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!" elérkeztek ahhoz a ponthoz, mikor valóra kezd válni harci jelszavuk. Boldog ifjú testvéreink, akik a fiatalság könnyen felejtésével kitörülhetik emlékezetükből a múltak keserű emlékeit, és akik üdén és frissen, meg nem hajlott háttal indulnak az új küzdelmek, de a megváltást valóra váltó küzdelmek felé. Ők már nem lesznek proletárok, emberek lesznek!

Fél kilenc órakor nyitotta meg a kongresszust Lékai János elvtárs, és rövid megnyitó beszéde után Kázmér József elvtárs jegyző felolvasta a beérkezett üdvözlő táviratokat. Ezután a III. Kommunista Internacionáléhoz, Moszkvába és a Vörös Hadsereg katonáihoz, Böhm hadsereg-főparancsnok elvtárs címére intézendő üdvözlő sürgönyt terjesztette elő, melyet a gyűlés elfogadott.

Ezután Hevesi Gyula népbiztos elvtárs állott szólásra.

Ha azt akarjuk, hogy ez a harc legyen a végső, ez a forradalom legyen az utolsó, annak a társadalmi fejlődésnek, amely a proletariátus mai forradalmával kezdetét veszi, a legszabadabb haladás irányában kell megindulnia, *semmi konzervativizmusnak, semmi gátló körülménynek nem szabad a forradalmiság szellemét akadályoznia. A forradalmiság szelleme az ifjúság szelleme.* Az ifjúság szellemét még nem terheli egy hosszú életnek a küzdelmekben elcsigázottsága, az öregségnek a tapasztalatok mellett kifejlődött megszokása és megrögzöttsége, amelyek gyakran gátlólag lépnek föl a forradalom cselekvő útján. *A forradalom kiindulása útjának és a társadalom jövő fejlődésének csakis az lehet a szelleme, amely az ifjúság meg nem alkuvásában van.* Igen rosszul fogják fel a helyzetet azok, akik ma is hajlandók minden intézkedésükben azt keresni, hogy az illetőnek milyen szakálla van, és *nem tudják eléggé értékelni az ifjúság forradalmiságának értékét.*

Ahhoz azonban, hogy az ifjúságnak ez a forradalmi szelleme valóban a társadalomnak és a jövő fejlődésének értékes tényezője legyen, szükséges a *minél szélesebb körű tudás*, mert ennek kell a szilárd alapot képeznie. Az ifjúság forradalmi szellemét kiemelem, de nem akarom a tapasztalatok értékét háttérbe szorítani, mert ezekre is szükség van. Az első rohamokat, a lendületes haladást, rendszerint a nem sokat habozó ifjúság vívja ki: ez az ő feladata és érdeme. *Az első úttörés után jöhet a tapasztalatoknak az ideje, de a meghiggadtságnak nem szabad a cselekvés készségét lebecsülni és korlátok közé szorítania.* A magam részéről nem vagyok híve annak, hogy az ifjúmunkás-szervezeteket a felnőttek szakmai szervezeteibe sorozzák be. (Nagy taps.) *Az ifjúság szabad szellemi fejlődésének útját nem szabad befolyásolni.* A forradalom szabadságának csak akkor van értéke, ha kiegészül ismeretekkel, tudással, tanulással. Arra hívom fel tehát figyelmüket, hogy ugyanazzal a lelkesedéssel, mint eddig, haladjanak a forradalom útján, mint eddig, szívják magukba továbbra is a forradalmi tanítások szellemét, járjanak el az előadásokra, tanításokra, hogy a társadalmi fejlődés és a természet törvényeit megismerhessék, mert csak ezek birtokában szerezhetik meg azokat az ismereteket, amelyek hasznos, reális értékévé válnak az önök lelkében élő forradalmiságnak. Mint az öregebb munkások egyik szakszervezetének harcosa, örömmel üdvözlöm önöket, és kívánom, hogy továbbra is meglegyen a szilárd kitartás munkájukban és a tanulásban, ismeretekben gyarapodva haladjanak előre, mindig előre. (Nagy taps, folytonosan megújuló éljenzés.)

Hevesi elvtárs beszéde után a jelölő, szavazatszedő és igazoló bizottságok megválasztására került a sor. Eközben lépett be *Kun* Béla elvtárs a terembe, akit *az ifjúmunkások óriási tapsviharral és percekig tartó éljenzéssel és felállással üdvözöltek. Kun* Béla elvtárs a következőket mondotta:

– Tisztelt elvtársak, ifjú proletártestvérek! Visszaemlékezem egy tüntetésre, amelyet a burzsoá uralom idején rendeztek az ifjú proletárok vörös lobogók alatt, amelyekre ez volt írva: *„Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!"* Visszaemlékezem és azt mondom önöknek, hogy céljuk, minden munkájuknak a célja az legyen, hogy önök ne legyenek soha kizsákmányolt proletárok. A proletariátus diktatúrája, a proletárok uralma, a proletárok forradalma azt jelenti, hogy az öregebb proletárok is, akik hosszú-hosszú időn át húzták a tőkés termelési rendnek kizsákmányoló igáját, hosszú időn keresztül nyögtek a kapitalizmus igája alatt, le akarják rázni magukról ezt az igát. A proletárforradalom megszüntette azt a rendszert, amelynek idején kevesek jóléte érdekében sokak áldozták föl önmagukat kényszerűségből.

Mi itt leromboltuk a régi kapitalista rendszert, a kizsákmányolást, és megteremtjük a szocializmus előfeltételeit, a szocializmust mint a kommunizmus első fokát. *Haladunk egy lépcsőn fölfelé, azon az úton, amely odavezet, ahol nem lesznek elnyomók és elnyomottak, kizsákmányolók és kizsákmányoltak többé,* amely valóra fogja váltani az ifjúmunkások jelszavát.

Az *ifjúmunkás-mozgalom* ennek előtte azokban az országokban, ahol a leghatalmasabb, legjobban megalapozott volt a kapitalizmus, a tanonckérdés becsületes megoldásán kívül *elsősorban azért küzdött, hogy a kapitalizmus egyik velejáróját, a militarista hadsereget megszüntesse.* Legharcosabb vezére, legnagyobb hőse ennek a mozgalomnak, a nemrégiben gyalázatosan meggyilkolt elvtársunk, *Liebknecht* Károly volt. *(A gyűlés felállással üdvözli a proletariátus halottját.)*

Most is háború van, háború azért, hogy vissza ne jöhessen a kizsákmányolás, az a rendszer, mely besorozta az elnyomó szervezetek tagjai közé azokat, akik ott a hadseregben, a saját elnyomásukat, kizsákmányolásukat védelmezték. *Most más hadsereg van, most a proletariátus osztályharcát fegyverrel folytatja az elnyomók ellen, osztályhadseregében, a forradalmi Vörös Hadseregben. (Hosszas éljenzés és taps.)* Minden proletárnak fegyvert kell adni a kezébe most, hogy megvédelmezze azt a rendszert, amely biztosítani tudja, hogy kiépíthessük a szocializmust, azt a társadalmi rendszert, amely minden dolgozó jólétét biztosítja. *Nem azért veszünk kezünkbe fegyvert, mintha gyönyörűségünk telne a vérontásban, de azért, hogy megakadályozzuk azt, hogy mások proletárvért ontsanak, és a kiontott proletárvér árán újból visszaállítsák a kapitalizmust, visszakergessék a proletárt a kizsákmányolásba.*

A biblia sok-sok mesét tartalmaz, ami nem igaz. Egy nagyon szép, gyönyörűséges mese, amely sok gondolkodásra bírja az embert, az ótestamentumban az, amely azt mondja, hogy egy egész nemzedéknek kellett elpusztulnia, míg bejutott az ígéret földjére. Így vagyunk mi is a szocializmussal. *Ti, ifjú proletárok, vagytok azok, akiknek lelke át fog alakulni,* akiknek a lelkében olyan lesz a szolidaritás érzése, hogy megérdemlitek, hogy a szocializmus idejét éljétek. Ez olyan cél, amelyért érdemes küzdeni, áldozni, érdemes mindent feláldozni. Ezért küzdjetek, tanuljatok, ezért igyekezzetek beledolgozni magatokat abba az új erkölcsi felfogásba, amely képessé tesz arra, hogy a szocializmus idején úgy tudjatok együtt élni, mint azt a szocializmus megköveteli azoktól, akik a gyümölcseit élvezni akarják. Küzdjetek, hogy soha, soha ne legyetek többé kizsákmányolt proletárok! (Nagy taps, percekig tartó meg-megújuló éljenzés.)

LUKÁCS GYÖRGY ELVTÁRS BESZÉDE

Ezután *Lukács* György népbiztos elvtárs tartott beszédet, akit a gyűlés valóságos tapsviharral üdvözölt.

A proletárdiktatúra megvalósulásával egy *funkcióváltozás* állott be a proletariátus valamennyi szervében, így az ifjúmunkások mozgalmában is. A gazdasági és politikai harcok, a militarizmus elleni küzdelem mellett, csak egy cél volt a sok közül a forradalom előtt a tanulás, a kultúráért való küzdelem.

Ez a küzdelem még a proletárdiktatúra előtt is egyik legfontosabb célja volt az ifjúmunkás-mozgalomnak, de csak arról lehetett szó, hogy nagy küzdelem, lemondás árán valami keveset kicsikarjunk azoktól, akik semmit nem akartak adni a munkásságnak, de legkevésbé az ifjúmunkásságnak, akiket legjobban elzártak a tanulástól, a tudástól. *Ennek a funkcióváltozásnak következtében a kultúráért való harcnak, az önmaguk művelésének, a tanulásnak kell az ifjúmunkások munkájának középpontjába kerülnie.*

Úgy látszik az első pillanatra, mintha a mozgalom szempontjából a cél szerényebbé vált volna. De ez *felületes* megállapítás volna. A kapitalista társadalomnak a lényege abban állt, hogy a *gazdasági erők* teljesen önhatalmúlag, mint a természet vak erői, semmitől sem korlátozva, uralkodtak a társadalom fölött, minden más: tudomány, szépség, erkölcs, semmi más nem volt, mint ezeknek *az önmagára hagyott, fölszabadított, vak, céltalan erőknek a következménye és terméke.* Ez az állapot a proletariátus győzelmével megváltozott. *A társadalom kezébe veszi a gazdasági tényezők irányítását.*

A végcél az, hogy a gazdasági életnek bűnös és vészes önállósága *megszűnjön,* hogy a gazdasági élet, a termelés, az emberiség, az emberi eszmék a kultúra szolgálatába álljanak. Ha tehát önök kikapcsolódnak a gazdasági küz-

delemből és belekapcsolódnak a kultúrába, a *társadalom azon részének irányításába kapcsolódnak, amely a jövő társadalmának uralkodó eszméje lesz.* Ha a tanulás a legfontosabb feladat, felmerül az a kérdés, *hogy mit tanuljanak* önök és hogyan. Itt fog bebizonyosodni az ifjúmunkások óriási szerepe. *Mi valamennyien, akik a proletariátus győzelméért küzdünk, kivétel nélkül a kapitalizmus áldozatai és megmérgezettjei vagyunk.* Önök ellenben friss lélekkel lépnek be a társadalomba. Ha most arról van szó, hogy az ifjúság szelleme és erkölcse kibontakozzék, ebben a munkában az önök segítségére van szükségünk.

Az önök érdeke is belekapcsolódni a kultúráért való harcba, hogy megteremtsük és megállapítsuk, hogy mi marad meg abból, amit a régi századok teremtettek, mit használhatunk és mi használhatatlan. Arra kérjük önöket, hogy tanuljanak, tanulás legyen életük fő célja, adják meg az értékét az új kultúrának. Minden, ami ebben az új kultúrában lesz, mind az önök lelkéből fog nőni, attól függ minden, hogy önök hogy fognak tanulni, hogy fognak tovább fejlődni, attól függ, hogy fog felépülni az a társadalom, amelyért küzdünk, s amelyért küzdöttünk: a szocializmus társadalma.

Ha a gazdasági küzdelem meg is szűnt, ne felejtsék el a harcot, amit a militarizmus ellen viseltek. Ha a gazdasági küzdelem részben meg is szűnt, mégis harcban áll a proletariátus, és ha önök közvetlenül nem is vesznek ebben részt, csak lelki részvétükkel, azzal a funkcióval, amely a tanulásból valósul meg. *Mi szakadatlan kompromisszumokra vagyunk kényszerítve a nagy cél érdekében. Nem szabad az eszközökben válogatnunk, mindent meg kell tennünk a proletariátus osztályérdekeiért. Önök azonban nem állanak ilyen közvetlenül benn ebben a küzdelemben, és az önök szerepe az, hogy a meg nem alkuvás politikáját harcolják, erkölcsi mértéket adjanak a küzdelemnek. Mert kell, hogy egy helyen egészen tisztán lobogjon a láng, minden megalkuvás nélküli, egészen tiszta, mocsoktalan legyen a proletariátus érdekeiért folytatott küzdelem. Ez a hely az ifjúság lelkében van és higgyék el, minden harcnak és minden küzdőnek az a legfontosabb, hogy van egy hely, ahol nincs megalkuvás, ahol a proletariátus küzdelme egészen tiszta, minden megalkuvás nélküli.*

Ha így maradnak meg, akkor bármilyen funkcióváltozáson ment keresztül is az ifjúmunkás-mozgalom, szerepük mégis, most is, továbbra is az, hogy avantgarde-ja maradjanak a forradalomnak. *(Hosszas, meg-megújuló taps és éljenzés.)*

ÜDVÖZLIK A KONGRESSZUST

Az ügyrendi indítvány elfogadása után *Wojticzky* Gyula elvtárs üdvözölte a gyűlést azoknak a felnőtt munkásoknak a nevében, akik régen az ifjúmunkások soraiban küzdöttek. Állást foglalt az ifjúmunkások külön szervezkedése mellett, és kívánta, hogy továbbra is bele-

kapcsolódjanak a nemzetközi keretekbe, abba *a III. Internacionáléba, amelybe a felnőtt munkások előtt legelőször ők kapcsolódtak be.*

Utána *Havas* elvtárs a felnőtt munkások és a fronton harcoló vörös katonák nevében üdvözölte a gyűlést, majd *Pálffy* elvtárs a fronton lévő ifjúmunkások üdvözletét tolmácsolta. Ezután Koloman *Weisz* elvtárs az *olasz* munkások nevében előbb olaszul, majd magyarul üdvözölte az ifjúmunkásokat, és további erőt és kitartást kívánt munkájukhoz. Utána *Ilics* Nikola elvtárs a délszláv proletariátus nevében üdvözölte a kongresszust, beszédét *Rákos* Ferenc elvtárs tolmácsolta magyarul. Ezután *Somló* Dezső elvtárs tartott még beszédet, mint mondta, nem megbízásból, hanem szeretetből és vonzalomból.

RÁKOS ÉS BOKÁNYI ELVTÁRSAK BESZÉDE

Nagy tetszéssel fogadott beszéde után *Rákos* Ferenc elvtárs állott fel szólásra.

A burzsoá rendszer kiszorította a munkásokat a tudás világából, de ezen a téren is *megérkezett a felszabadulás ideje.* Nincs többé akadálya annak, hogy a fizikai ifjúmunkások is elsajátítsák a burzsoázia osztálypriviégiumát, a tudományokat, de *megszűnik a diákság kiváltságos helyzete is. Omoljanak le a válaszfalak a fizikai és szellemi ifjúmunkások között!*

A tehetségek kiválogatásának hatalmas munkája indult meg, a jövő műveltségét az ifjúmunkások kebeléből származó tehetségek fogják felépíteni, a jövő társadalmában a mi tehetségeink foglalják el az őket megillető helyeket, addig is azonban *a példájukkal mutassák meg az ifjúmunkások a felnőtt munkásoknak, hogyan kell az igazi pártegységet megteremteni,* felszólítja az ifjúmunkásságot, a dolgozók társadalmának *legforradalmibb elemét, hogy a III. Internacionálé legerősebb, legforradalmibb harcosai legyenek.* (Általános helyeslés és taps.)

Rákos Ferenc elvtárs után a Budapesti Forradalmi Munkás- és Katonatanács nevében *Bokányi* elvtárs üdvözölte az ifjúmunkás-kongresszust.

Végigtekint az ifjúmunkások lelkes sorain, s önkéntelenül fiatalsága jut eszébe. Tizenkilenc éves volt, mikor először volt alkalma nyilvánosan beszélni a munkásmozgalomban, huszonegy éves korában már a vezetők közé került. *A régi vezetőség haszontalan tusakodásban morzsolta szét erejét, és át kellett adnia helyét a fiataloknak, akik talán kevesebb meggondolással és megfontolással, de annál nagyobb hévvel és lelkesedéssel mentek neki a szervezés nehéz és kínos munkájának.*

Visszapillant azokra a nehézségekre, melyeken végigküzdötték magukat, míg odajutottak, hogy a munkás önképzőkörökből szakszervezetek lehettek, míg az *igen tisztelt segéduramtól az elvtársig* juthattak el. Ma már ott állunk, hogy az ifjúmunkásoknak nem kell az útbiztató munkával az időt

elfecsérelniök. Az akadályokat a felnőtt munkások már lerombolták; ennek a munkának kilencven százaléka rombolás, de az ifjúmunkásoknak már *építeniök kell.*

Új világnézetet, új világot teremtenek meg a felnőtt munkások az ifjúmunkások számára, ebben az új világban szerencsét kíván az ifjúmunkások építőmunkájához, tudja jól, hogy alkotni nehezebb, mint rombolni, de *örömmel látja, hogy a fiatalos kedv és munkakészség ezen is segíteni fog. (Nagy taps és hosszú éljenzés.)*

Cagan elvtárs *a román proletariátus nevében* francia nyelven üdvözölte az ifjúmunkás-kongresszust. A román proletariátus maroknyi tömege sztrájkba lépett az imperialista béke ellen, felszólítja az ifjúmunkásokat, hogy *ne tántorodjanak egy percre se el a forradalmi eszmék kérlelhetetlen megvalósításától.* (Taps.)

Lengyel József elvtárs tiltakozik az ellen, hogy az ifjúmunkásokat a szakszervezetekbe bevonják, mert a felnőtt munkások nem mutatnak elég szolidaritást. Az ifjúmunkásoknak *kötelessége a legradikálisabb kommunista elveket hirdetni.* (Helyeslés.)

Vadas elvtárs megállapítja, hogy az ifjúmunkások mindig a legradikálisabbak voltak a pártban. Az új pártban is küzdjenek tovább az ifjúmunkások az ellen, hogy béklyóba kössék őket.

Lékai elvtárs *Lengyel* és *Vadas* elvtársak közbeszólása után kötelességének tartja kijelenteni, hogy a pártkongresszus még nem határozott az ifjúmunkás-mozgalom ügyében, de hiszi, hogy ez kedvező elintézést fog nyerni. Garancia erre *Kun, Bokányi* és *Lukács* elvtársak személye.

Ezután rátértek az *igazoló bizottság* és a pénztárnok jelentéseinek tárgyalására.

A titkári jelentésben *Kázmér* elvtárs beszámolt az ifjúmunkás-mozgalom húszéves múltjáról. Vázolta az ifjúmunkás-mozgalom történetét és azokat a nehézségeket, melyekkel e húsz év alatt az ifjúmunkás-mozgalom harcosainak meg kellett küzdeniök. Beszámolt még az Ifjúmunkások Országos Szövetsége és az ifjúmunkás-ügyosztály háromhónapos munkájáról. Lapzártakor még folytatja beszédét.

Vörös Újság, 1919. június 21. 5–6. o. *Az ifjúmunkások kongresszusa*

369.

1919. június 20.
Zeneakadémiai hangverseny a KIMSZ-kongresszus résztvevőinek tiszteletére

A Közoktatásügyi Népbiztosság ifjúmunkás propaganda ügyosztályának (az Ifjúmunkások Országos Szövetségének kongresszusa alkalmából rendezett) *rendkívüli* hangversenye e hó 20-án, pénteken este fél 7 órakor lesz a Zeneakadémia nagytermében. Műsor: *Franck:* hegedű-zongora szonáta; *Löblovitz Béla-* és *Sándor Árpád-, Rimbaud-, Bächer-, Kassák*-versek: *Gellért Lajos, Ady–Reinitz* és régi kurucdalok: *Vágó-Lénárt Gitta, Saint-Saëns* rondó capriccioso: *Löblovitz Béla-*, Gárdonyi-versek: *Lánczy Margit, Franck* finale: orgonán *Hammerschlag János.* Jegyek az ügyosztály helyiségében Múzeum utca 11.) és az IOSZ helyiségében vehetők át.

Népszava, 1919. június 17. 9. o. *Hangversenyek* (Hírek rovat)

370.

1919. június 20.
A KIMSZ programja

...Az első nap folyamán a vezetőség közölte az Ifjúmunkások Szövetségének Országos programját.

Program:

Március 21, a proletárdiktatúra megvalósulása új irányokba tereli az ifjúmunkás-mozgalmat. A gazdasági érdekekért folytatott harc megszűnt, a proletárállam az ifjúmunkásokról a legteljesebb mértékben gondoskodik, termelő munkásból munkát tanulóvá tette meg az ifjúmunkást. Az ifjúmunkás-mozgalomnak azonban a közvetlen gazdasági célokon kívül távolabb álló céljai is voltak és vannak is. A megváltozott helyzet folytán első és legfontosabb feladatunk ezen régi és új, meg nem valósított célokat összefoglalni és a mozgalom új teljes programját megállapítani, annál is sürgősebben, mert az ifjúmunkás-mozgalom jelentősége a proletárdiktatúra alatt nemhogy csökkent volna, sőt hatalmasan megnövekedett. Az új munkásnemzedék, az új emberiség az ifjúmunkásokból fog kifejlődni, és ehhez múlhatatlanul szükséges a forradalomban tudatosított ifjúmunkások

aktív részvétele az átalakulásban. Mozgalmunknak politikai és kulturális célja van. Programunknak nemzetközinek kell lenni. Nem szorítkozhatunk egyetlen ország területére, programunknak magában kell foglalnia az egész világ ifjúmunkás-szervezeteinek célját és irányát. Hangsúlyozzuk: nemcsak általános elveket állapítunk meg, hanem a lehetőségek szerint pontosan megjelöljük a módokat, amelyek által az elveket megvalósítani óhajtjuk. Tehát: programunk elvi program és akcióprogram.

I. A nemzetközi ifjúmunkás-mozgalom egyik szerve vagyunk. Vezető szerepet és segítést kell vállalnunk orosz testvéreinkkel együtt. Ennek oka: kétféle ifjúmunkás-mozgalom van jelenleg, olyan országé, ahol még nincs proletárdiktatúra és olyan országé, ahol már van proletárdiktatúra. A proletárdiktatúra tudatosította az ifjúmunkásokat, öntudatosabbak és tisztábban látnak, mint elnyomott testvéreik, azonkívül a segítés mindenfajta eszközeivel rendelkeznek. Az egész világon azonosan szervezett ifjúmunkások kölcsönösen hatnak egymásra.

Igyekezve korrigálják egymást, igyekeznek ugyanazon átmeneti formákon keresztül és ugyanazon már bevált szervek által a kommunizmus megvalósítását előkészíteni, tekintet nélkül bármiféle hazai tradíciókra, akár intézményekre, akár személyekre vonatkoznának is azok. Az ifjúmunkás-mozgalom hivatása tényleg meg is valósítani ilyen módon az igazi nemzetköziséget. A kivitel módjai: 1. Egységes nemzetközi szervezet létesítése ugyanolyan célokkal és ugyanolyan szervezeti szabályokkal. Az egységes szervezet működése is azonos lesz. 2. A legnagyobb mértékű propaganda külföldön és nálunk, különösen vidéken. Mindaddig, amíg az egész világon mindenütt nincs proletárdiktatúra, folytonos agitáció, az aktuális politikát állandóan figyelemmel kísérjük, hogy ezzel is ébren tartsuk a forradalmi öntudatot és a forradalmi kritikát. Ha ezt nem tesszük, az ifjúmunkások felnőve nem fogják erős kézzel átvenni és irányítani a proletárdiktatúrát. 3. Erkölcsi és anyagi eszközökkel való támogatása a külföldi ifjúmunkás-szervezeteknek. Minél sűrűbb érintkezés velük.

II. Politikai programunk a kommunisták programja, mestereink, Marx és Lenin, célunk a kommunista világforradalom.

III. Kulturális programunk: a tudomány, technika, irodalom, művészet mindenkori állásának megfelelő ismeretek elsajátítása és ezek alapján álló világnézet megteremtése. A lehető legmagasabb rendű erkölcsi és esztétikai életformák megvalósítása. Magasabb fokú testkultúrával együtt egészséges szellemi kultúra teremtése. A kivitel módjai: 1. A kulturális program megvalósítására szolgál a tanulás minden fajtáján kívül, a szervezeten belül a társadalmi életre való nevelés, illetőleg társadalmi élet élése, valamint a legfontosabb életproblémák megbeszélése, megvitatása. A problémák éppen a szervezett együttélés folyamán merülnek fel. 2. A szervezet minden módon való erősítése és kiterjesztése.

IV. Meg kell szüntetnünk az ellentéteket a főváros és a vidék, a város és a falu, az ipari és a földmunkásság közt. Kivitel: 1. A szervezet kiépítése mindenütt, ipari és földmunkásoknál azonos szabályok és formák szerint. 2. Rendszeres időközökben alkalmat kell adnunk, hogy a különböző vidékek ifjúmunkásai összejöjjenek: kongresszusok, tanulmányi és sportösszejövetelek, ifjúmunkás-ünnepélyek alkalmával. 3. Amely községekben ipari és földmunkások vannak, amennyire a technikai lehetőségek megvannak, együtt legyenek az ipari és a földműves ifjúmunkások, akiket mindenekelőtt kölcsönösen meg kell ismertetni az ipari és földmunka történetével, egymáshoz való viszonyával, jelentőségével, az ipari és földmunkásság helyzetével, a munkarenddel és idővel stb. Alapos és félreértéseket kizáró felvilágosítások után teljesen azonos oktatásban vehetnek részt. 4. Az évszakokhoz képest, a városi és falusi ifjúmunkások egy-két hétig lakóhelyet cserélhetnének, nyaralás, tanulás és szórakozás céljából. Az ipari munkások közelebbi betekintést nyerhetnek a földműves munkába és a falusi életbe, a földmunkások pedig megtekinthetik és megtanulhatják a nagyüzemek működését és a városi életet. 5. A városi ifjúmunkásokkal a szabadban való rendszeres foglalkoztatással, testedzéssel, játékkal, kirándulásokkal meg kell kedveltetni a természetet és a természetes életmódot, ami a falusi ifjúmunkás életéhez közelebb hozza őket. Viszont a falusi ifjúmunkásokkal a könyveket, színházat, hangversenyt, a képzőművészeteket kell megismertetni és megkedveltetni, főképpen pedig megtanulni a technika vívmányait, amelyeknek a földmunka is haladását köszönheti.

V. Meg kell szüntetnünk az ellentéteket a szellemi és fizikai munkás közt. A fizikai és szellemi ifjúmunkásokat ugyanolyan módon szervezzük, ugyanolyan szabályok és formák szerint. Ahol külön csoportokban vannak, az érintkezés alkalmai: az ifjúmunkásnap, közös bizalmi értekezletek, közös oktató és szórakoztató előadások. Cél: a fizikai ifjúmunkások ugyanolyan ismereteket sajátítsanak el, a szellemi ifjúmunkások ugyanabban a kommunista szellemben és mozgalmi életben vegyenek részt.

VI. Osztályszolidaritáson túl általános emberi szolidaritásra neveljük az ifjúmunkásokat. Osztályérdekek helyett az egyéni érdeklődés, megbecsülés és szeretet fogja összetartani őket. Az ifjúmunkások szervezetükben nevelkednek, a szűkebb családi kör helyett az egész emberiség érdekli őket. Kivitel: az osztályharcon, tehát nem a pacifizmuson keresztül az örök béke hirdetése. Valláserkölcs helyett a kommunista gazdasági és társadalmi rend és kultúra magas foka által adott erkölcs egészséges tanítása.

VII. Új munkásnemzedék nevelése. Kivitel: Minthogy a kommunizmus megvalósulása az eddiginél sokkal nagyobb mértékű többtermelést igényel, szükséges, hogy tanultabb és fegyelmezettebb munkásokat neveljünk. Erre csakis az új iskolák hivatottak. Az új iskolák eredményeit a helyes irányú, fegyelmezett, szervezeti élet csak növelheti. Az új társadalom új embereket

fog nevelni az ifjúmunkásokból. A nevelés kerete az ifjúmunkás-szervezet legyen, amely minden elavult, ósdi iránnyal szakít, úgy tudományban, művészetben, irodalomban, mint a társadalmi és egyéni életben.

VIII. A szervezeti élet önállóságra neveli az ifjúmunkásokat, alkalmat és példát ad minden önálló kezdeményezésre, gondolkodásra. A felnőttek csak szakszerű vezetők, ellenőrzők, tanácsadók, nem pedig teljhatalmú irányítók legyenek, úgy a tanulással és a munkával kapcsolatos próbálkozásokban, mint az egyéni életben. A szervezet tehát kedvez a tehetségek kifejlődésének és az egyéni élet szabad kiélésének.

Építés, 1919. június, 23–24. o. *A IV. Országos Ifjúmunkás Kongresszus* (Ifjúmunkáscsoport rovat)

371.

1919. június 21.
A Vörös Újság tudósítása a KIMSZ-kongresszus második napi tanácskozásairól

Az ifjúmunkások kongresszusának második napján a tegnap elhangzott üdvözlő beszédek és jelentések után a program feletti vitára került a sor. Valósággal meglepő és igazán biztató, magvas felszólalások hangzottak el ebben a vitában. Az ifjú proletárok fiatal korukat hatalmasan meghaladó készültséggel és szilárd elvi alapokon vitatták és bírálták meg a programot. Olyan komoly tudással és felkészültséggel sorakoztatták fel érveiket, ami a legbiztatóbb képet tárja elénk a jövő nemzedék eljövendő munkájára és sorsára nézve. Itt egy új és komoly generáció indul az életnek, amely a régi rendszer osztályoktatásától meg nem fertőzve, egy egészen más és új ideológia szellemét fogja belevinni a munkásmozgalomba.

A kongresszus második napját *Bleich* elvtárs elnök (Nagyvárad) nyitotta meg, majd megkezdték a *program* felett a vitát. Az első felszólaló *Roth* Pál elvtárs volt, aki nem fogadja el a programot, mert *nagyon szűk látókörűnek* találja, nem egy ideális programnak, aminőnek a szövetség programjának lennie kellene. A javaslatot *Rothbart* Irma elvtárs védelmébe veszi, és rávilágít azokra a szempontokra és elvekre, amelyek a javaslat készítőit irányították.

Ezután *Balogh* elvtárs bejelenti, hogy *a III. Internacionálé irodájától távirat érkezett, amely szerint beleegyeznek abba, hogy a nemzetközi ifjúmunkáskongresszust Budapesten hívják össze.*

A kongresszus *július 15-én* fog összeülni. A gyűlés nagy lelkesedéssel veszi a bejelentést tudomásul.

Weiss elvtárs sürgősségi indítványt terjeszt be, amelyet a gyűlés többek felszólalása után elvet, és a vitát tovább folytatják.

Haberland elvtárs javaslatát, hogy a kongresszus idejét még egy nappal tolják ki, elvetik.

Schütz elvtárs: A proletárdiktatúrán keresztül akarunk eljutni a kommunizmushoz. Ne legyen a programban hogy *a testvériségért* harcoljunk, *a diktatúráért kell küzdeni elsősorban,* a testvériség már ebből folyik.

Bokor elvtárs: Marxnak nem a *végső* programja volt a proletárdiktatúra, tehát ez ne legyen a célunk, a dogmákhoz se ragaszkodjunk. A programba a militarizmus elleni küzdelmet bevenni kívánja.

SZAKÍTANI A BURZSOÁ IDEOLÓGIÁVAL!

Moór Zoltán elvtárs *Bokor* elvtárs szavaira válaszol. A proletárállam mai helyzetében nem szabad fegyver nélkül lennünk. *Utáljuk a fegyvert, de nem lehetünk meg nélküle.* A szociáldemokrata párt volt az, mely leszerelte a hadsereget. *Bokor* elvtárs pacifizmust prédikál akkor, amikor a farizeus Clemenceau válság elé állítja a szovjetet és a világforradalom frontját. Az ifjúmunkás-mozgalomnak eddig három célja volt. A gazdasági és kulturális célok a proletárdiktatúra alatt fognak megvalósulni. Ha a gazdasági harc fölöslegessé vált, *új célokat* kell magunk elé kitűzni. *Kommunisták vagyunk, de ez nem jelenti azt, hogy a kommunizmusnál megálljunk.* Építési programot kell magunk elé kitűzni. A régi párt sok dolgot elhanyagolt, ennek a következménye, hogy mostan szemben állunk az öntudatlanok nagy tömegével. A kommunista társadalom kiépítésében kell részt vennünk. *Kérdés az, hogy a mai munkásság eléggé szakított-e a régi burzsoá gondolkodásmóddal.* A felnőtt munkásságnál nem látjuk ezt. De a második generáció, az ifjúmunkás-mozgalomban *az ifjak többsége legnagyobbrészt forradalmár.* A mi harcunk az örök harc, a mindig fiatalok harca a mindig konzervatív öregség ellen. *Nem nevezhető forradalmi pártnak az a párt, amely a fiatalokat lehetetlenné akarja tenni.* A Kommunista Ifjúmunkások Szövetsége a forradalmárok szövetsége kell hogy legyen.

Weisz Béla elvtárs: A múltban antimilitaristák voltunk és ma is azok vagyunk, de *a Vörös Hadsereg nem militarista hadsereg. (Úgy van, taps.)* Ez a hadsereg a proletariátust szabadítja fel. A programban azért nincs benn, hogy a hadseregeket ne állandósítsuk, mert *hadsereg csak addig van, ameddig elnyomottak vannak, amíg a burzsoázia támadni és védekezni tud.* Mi nem frázisokkal mutatjuk azt, hogy testvérek vagyunk, a testvériséget tehát nem kell a programba bevenni. *Aki azt mondja, hogy a mai hadsereg militarista hadsereg, az ellenforradalmár.*

Buxbaum Miklós elvtárs: Budapest és a vidék ifjúmunkássága összejött,

hogy közösen alapozza meg a jövőt. *Bokányi* elvtárs apáskodóan kijelentette, hogy az öregek világnézetet adnak nekünk: ez nem igaz. Az sem igaz, hogy a romboló munkát elvégezték, mert *még rombolnunk kell az ideológiák terén.* Nem fogadhat el egy provizórikus programot. *Olyan program kell, amely az örök harcot tartalmazza.* Individuális nevelésre van szükség. Etikai alapokra kell helyezkedni. A programba nincs bevéve *a nemi élet és a családi élet tisztaságára* vonatkozó program. *(Taps.)* Mindnyájan a jót akarjuk, csak *megértés* kell. Csak átmenetileg helyezkedünk a proletárdiktatúra álláspontjára.

Schőnmann elvtárs: Nem szabad *új előítéletet* növelnünk. *Le kell rombolni a burzsoá ideológiákat.* Egy gondolkodásában teljesen szabad embert kell felnevelnünk. A program *ne állítson fel új dogmákat.* Nem reálpolitikát, hanem *ideálpolitikát* folytatunk. *Nem a proletárdiktatúra a végcélunk.*

AZ IFJÚMUNKÁS-MOZGALOM MINDIG A LEGFORRADALMIBB VOLT

Korbuly Béla elvtárs: *Az ifjúmunkás-mozgalom mindig a legforradalmibb volt,* mert az ifjú *mindig a jobbért, szebbért* harcolt. Az ifjúmunkásság mozgalma segítette elő a proletárdiktatúrát, de még előbbre akarunk menni. Nevelni kell az ifjakat, mert *bennük van a forradalmi érzés,* de ezt ne fojtsák el. Az új nevelés a *munka szeretetére* neveljen. *Kun* Béla elvtárs mondta, hogy az öregek még nem értek meg a kommunista társadalomra, nekünk azonban oda kell jutnunk.

Kratzig János indítványozza a vita bezárását. Javasolja, hogy térjenek át a fontosabb dolgokra.

Haberland elvtárs hibáztatja, hogy sokan nem tanulmányozták át a programot. Ebben megvan az örök békéért való küzdelem, a kapitalista militarizmus ellen való harc. *Tanácsköztársaságot,* de nem tanoncköztársaságot akarunk, mondta *Kunfi,* de szükségesnek tartja, hogy a közreműködésbe az ifjúmunkások is beleszóljanak. Rákosszentmihályon a munkástanács engedélyével tanítanak hittant az ifjúmunkásoknak. Ez lehetetlen állapot.

Lékai elvtárs: Az elvi program a proletárdiktatúra idejére vonatkozik. Hogy egy anarchista vita kifejlődött, annak az az oka, hogy a fiatalság állandóan haladni akar, de ma még ott tartunk, hogy a tömegeket *a proletárdiktatúra számára kell nevelnünk.* Először a gazdasági szabadságot kell megteremteni, csak azután jöhet *a lelki felszabadulás.* Most azonban küzdeni kell a diktatúráért, a világforradalomért. A program egyes pontjai tényleg helytelenek, ezért küldjenek ki egy elvtársat *Rudas* elvtárs mellé, és módosítsák úgy, hogy az megfeleljen a diktatúra szellemének. Harcra kell nevelni az ifjúmunkásokat, a diktatúra érdekében való harcra. *(Úgy van!) A diktatúráért a leg-*

szélsőbb baloldalon kell küzdeni, mert a vidéken ma sincsenek a tömegek a diktatúra szellemébe beletörődve.

Rudas elvtárs lezárja a vitát, megállapítja, hogy az összes felszólalók elvi alapon állnak. Szükséges, hogy az átmeneti intézkedések mellett a *végcél* is benn legyen a programban. Az alkohol és nemi betegségek elleni programot a kongresszus harmadik napján fogják tárgyalni. Az örök békéért küzdünk, de nem bújunk álpacifista jelszavak mögé. A proletariátust ma nem szabad lefegyverezni. A proletárdiktatúra oly eszköz, mellyel a jövő társadalmát fogjuk megteremteni. A termelés ma még nem áll azon a fokon, melyet a proletárdiktatúra megkövetel.

A távol jövőhöz vezető *utakat* kell meghatároznunk, de ha *mi csak* a távoli célt szögezzük le, utópisták leszünk. A jelen pillanatban a proletárdiktatúra alapján kell állani. De a proletárdiktatúránál nem szabad megállnunk. A program vitája amellett tanúskodik, hogy nincs megállás, mindig előre akarunk haladni.

Ezután az elnök tíz perc szünetet rendel el.

MEGVÉDENI A FORRADALMISÁGOT!

Ezután *Balogh* László elvtárs *Az általános politikai helyzet és az ifjúmunkások* címen tartott előadást. Hangsúlyozza, hogy *az egész világon a baloldali mozgalmakat az ifjúmunkások kezdeményezték.* A termelést most az összesség szempontjából kell növelni. Az új munkafegyelmet ezért meg kell szilárdítani az ifjúmunkások közt. Az ifjúmunkások akkor kapcsolódnak a politikába, amikor *a forradalmiságot meg kell védeni.* Az új társadalom megvalósításának a záloga a *diktatúra legszigorúbb, legélesebb, következetes alkalmazása.* A burzsoáziának is érdeke a következetes diktatúra, mert hiszen így lesz a legkevesebb ellenforradalom, így fog a legkevesebb vére folyni a burzsoáziának.

Nemzetközi legyen az ifjúmunkás-szervezet, internacionális propagandát kell kifejteni. Törhetetlen a reményünk a nemzetközi forradalomban! *(Éljenzés és taps.)*

Ezután a vidéki ügyeket tárgyalják. Előadó *Rothbart* Irma elvtárs.

– Vidéken még csak a szót tanulták meg, hogy *proletárdiktatúra, de valójában azonban nincs még proletárdiktatúra.* Vidéken sok helyütt nem volt forradalmi mozgalom a diktatúra előtt. A kommunista mozgalmat most kell majd vidéken felélesztení. Itt nagy szerep vár az ifjúmunkásokra, akik nincsenek a régi módszerbe belecsontosodva. A vidéki mozgalomnak legerősebb ellenfele a még feltünedező *keresztényszocialista* agitáció és az öregek ellenszenve. *(Helyeslés.)* Március huszonegyedike után tájékozatlanság, fejetlenség volt Budapesten is és vidéken.

A vidéki mozgalomba olyan embereket kell küldeni, akik még az esetleg reakciós vidéki munkástanácsokkal is tudnak tárgyalni. Vidéken nemcsak politikai, de *gazdasági* bajok is vannak. Sok helyen még 10–12–14 órát dolgoztatnak az ifjúmunkással. *(Igaz! Úgy van.)* A *mélyen gyökerező bajokat óriási forradalmi és kulturális* munkával kell orvosolni. Lapzártakor *Rothbart* elvtárs még folytatja beszédét.

Vörös Újság, 1919. június 22. 4. o. *Az ifjúmunkás-kongresszus második napja*

372.

1919. június 22.
A Vörös Újság tudósítása a KIMSZ-kongresszus harmadik napi tanácskozásairól

Lelkes hangulatban folyt le az ifjúmunkások kongreszszusának második és harmadik napja.

Szombaton este 10 órától reggeli 1/2 4-ig a diákügyeket tárgyalták. A tárgyalás eredménye a következő határozati javaslat:

A kongresszus fontos feladatának tekinti a szellemi és fizikai ifjúmunkásság eggyé olvasztását. Az átmenet keresztülvitelére Budapesten középiskolás csoportok alakíttatnak meg, melyeknek vezetőségében 3 fizikai és két szellemi ifjúmunkás legyen. Külön középiskolás központ nincs. A vidéken a helyi viszonyok irányadók. Egyesült csoportok nem választhatók széjjel.

Harmadik napon legelőbb a *nemzetközi mozgalom* ismertetésével foglalkoznak. *Moór* Zoltán elvtárs előadó kifejtette, hogy az ifjúmunkás-nemzetköziség történetéről kell beszélni, mielőtt a nemzetközi mozgalom céljairól beszélnénk. Elmondja az 1907-ben megalakult nemzetközi ifjúmunkás-iroda történetét. Vázolja az imperialista háború idején lefolyt nemzetközi ifjúmunkás antimilitarista mozgalmat.

Osztályharcos nemzetköziséget kell kifejleszteni a különböző országokban. Az imperialista hadseregeket dezorganizálni. Tehát a nemzetközi mozgalomnak két feladata van: nemzetköziség és antimilitarizmus.

A szociáldemokrata párt nem fektetett elég súlyt a nemzetiségi viszonyokra. A nemzetiségi mozgalom *a nemzetközi* mozgalom egyik legfontosabb pontja. A nemzetiségekkel mint *szovjetekkel kell tárgyalnunk. (Helyeslés. taps.)*

Roth Pál elvtárs hozzászól.

Balogh László: A kongresszus elé terjeszti azt a határozati javaslatot, hogy miután az Ifjúmunkás-internacionálé Bázelben székelve anyagiakkal egy-

általán nincs ellátva, és mozgalmi szabadsága korlátozva van, indítványozza tehát, hogy a forradalmi ifjúság nemzetközi irodája Budapesten székeljen.

A napirend következő pontja a *szervezeti szabályzat*, előadó *Kázmér* József. Pontonként ismerteti a szervezeti szabályzatot, módosításokat is fűzve hozzá. Jakab elvtárs a 16–17. pont törlését ajánlja. Elfogadják.

Haberland, Fekete és többen a körzeti titkárság kérdéséhez szólnak. Hozzászólnak a szövetség tagjainak életkora kérdéséhez. Több felszólalás után a szervezeti szabályzatot a módosításokkal elfogadták.

Ezután a választás következett, majd negyed 2-kor az ülést felfüggesztették.

Délután 3 órakor *Bleich* elnök megnyitja az ülést. A *szakoktatás* kérdésének előadója *Lékai* János.

A tőkés társadalmi rend óriási mértékben kihasználta a bér nélküli munkaerőt, a tanoncokat. Mi a társadalmi munka számára neveljük a fiatalokat. Nem a pillanatnyi haszon vezet, hanem a jövő munka számára oktatunk. A tanonc termelőmunkát a mi társadalmunkban nem fog végezni, csupán tanulni. Március 21-e után 6 óra volt a tanonc munkaideje. A forradalom érdekében azonban szükséges volt a 8 órai munkaidő visszaállítása. Ez ellen már mi semmit sem csinálhatunk. Utal arra, hogy a szociáldemokrata pártnak a programja volt a 6 óra munkaidő. A felnőtt munkásokat kényszerítik nemcsak a 8, hanem egyes helyeken a 10–14 órai munkára. Oda fogunk hatni, hogy ezek megszűnjenek.

Ezután a tanműhelyek kérdéséről és feladatáról beszél *Lékai* elvtárs, fél 2-kor az ülést bezárták.

Délután elsőnek *Király* Albert elvtárs, a *Szakszervezeti Tanács megbízottja* szól hozzá a szakoktatás kérdéséhez. A szakoktatás életbe vágó kérdés, de ezt nem lehet fölülről csinálni, hanem ezt *az ifjúmunkások meghallgatásával* fogják megszervezni. Azokat az embereket fogják kijelölni szakmai oktatóknak, akik először politikailag megbízhatók, másodszor, akik értenek a szakmához.

Ígéri, hogy a Szakszervezeti Tanács a legkiválóbb szakmai képzésre a legkiválóbb emberek kijelölésével a szakmai oktatás emelését elősegíti majd. Tolsztoj hívének vallja magát, ki azt mondta, hogy szellemi és fizikai munkát kell végeznie minden embernek. Az ifjúmunkások irányító befolyásának a szakoktatásnál feltétlenül érvényesülnie kell.

Laufer elvtárs: A bányatelepeken ő is fokozott gyermekmunka-ellenőrzést követel.

Singer, Limbauer és még 13 elvtárs hozzászólása után a megjelent *Rákosi* Mátyás elvtárs szólt az ifjakhoz: „Mindig örömmel töltött el – mondotta - az az érzés, melyet az ifjúságnál tapasztaltam. Az ifjúmunkások befolyása alatt a megalkuvó felnőtt munkások is kénytelenek lesznek balra menni. Tet-

teket várunk az ifjúmunkásoktól. Az ellenforradalmi hangulatot, a defaitistákat le kell szerelni. Ez különösen ma fontos.

Idősebb elvtársak be a Vörös Hadseregbe *(percekig tartó tomboló éljenzés és taps)*, fenntartani a munkafegyelmet, s akkor minden szélső baloldaliságok ellen intézett támadást visszaverhetünk a munkafegyelemmel." (Felállva éltetik percekig a Vörös Hadsereget.)

Elnök 6 órakor felfüggeszti az ülést.

AZ ESTI ÜLÉS

A következő napirendi pont a *szabadoktatás.*

Az előadó *Rothbart* Irma elvtárs: A diktatúra után új célok előtt álltak az ifjúmunkások, és mert nem tudták, hogy milyen helyet foglaljon el ezentúl a szövetség, tehát szükségszerűen lanyha volt a mozgalom. A szervezői intézmény hivatását fejtegeti. A szervezők legnagyobb részének kicserélése fontos teendő. Azonkívül meg kell állapítani az IOSZ és a propaganda-ügyosztály egymáshoz való viszonyát. Körülbelül az a viszony, mint a párt és propagandabizottság között. De a különbség az, hogy míg a párt és propaganda egymáshoz való viszonya nem kifogástalan, addig az ifjúmunkásoknál más, jobb viszony kell, hogy legyen.

Ezután *Bokor* elvtárs sürgősségi indítványt nyújt be, hogy a szabadoktatási referátumot szavazásra tegyék fel, és a jóléti ügyeket és indítványokat elintézés végett utalják az új vezetőség elé. Elfogadják. Következik a választási bizottság jelentése, melyet *Vajda* György (Szombathely) nyújt be.

Balogh elnöki zárszava után az *Internacionálé* eléneklése közben a kongresszus véget ért.

Vörös Újság, 1919. június 24. 4. o. *Az ifjúmunkások országos kongresszusa*

373.

1919. június 22.
A KIMSZ szervezeti szabályzata

Szervezeti szabályzat

1. A szövetség neve: Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége.

2. A szövetség a Szocialista Kommunista Munkások Magyarországi Pártjának autonóm szervezete.

3. A szövetség központja: Budapest, hatásköre kiterjed az egész magyar-

országi Tanácsköztársaság területére. A központ a vidékkel a megyei titkárságok útján érintkezik.

4. A szövetségnek rendes tagja lehet minden ifjúmunkás, nemre és nemzetiségre való tekintet nélkül, ha 14. életévét betöltötte, 24 éves koráig.

5. Minden tag köteles a kongresszus által meghatározott tagsági díjat fizetni. Ha tagsági díjával három hónapig igazolatlanul hátralékban marad, megszűnt a szövetség tagja lenni.

6. Minden tagnak joga van mindazokat a kedvezményeket igénybe venni, amelyeket a szövetség nyújt.

7. A szövetséget az országos kongresszus, illetve az általa megválasztott központi vezetőség irányítja.

8. A központi vezetőséget a kongresszus évenkint választja meg.

9. A vezetőségnek a szervei: a tulajdonképpeni vezetőség és az ellenőrző bizottság.

10. A tulajdonképpeni vezetőség 13 tagból áll. Teendői: a mozgalom irányítása, adminisztrációja és azokkal a szervekkel való állandó kontaktus fenntartása, amelyek ifjúmunkásügyeket intéznek.

11. A központi ellenőrző bizottság 24 tagból áll, melynek a felerésze vidéki. A központi ellenőrző bizottság feladata a vezetőség ellenőrzése és munkájában való segítés.

12. Minden csoport havonta egyszer taggyűlést tart. Közgyűlés minden évben egyszer, az év első három hónapjában tartandó. A tagok felerészének kívánságára rendkívüli közgyűlés hívható egybe.

13. A csoportok vezetését a csoportvezetőség végzi, mely 500 ifjúmunkásig 7 tagból áll, s azon túl minden 500 ifjúmunkás után újabb 2–2 tagból.

14. A csoportvezetőségek mellett a főbizalmi testület mint ellenőrző és segítő szerv működik.

15. Minden vármegye egy megyei titkárságot állít fel a megyei székvárosban. A csoportok minden hónapban egyszer küldenek egy-egy választott küldöttet a megyei központba, s ez alkotja a megyei intéző bizottságot. A megyei intéző bizottságok minden hónap ugyanazon napján üléseznek.

16. A megyei titkárságok ellátnak minden teendőt, ami kizárólag a kijelölt megyére vonatkozik, és működésükről kéthetenként jelentést küldenek a központi vezetőséghez.

17. A megyei titkárt a központ nevezi ki, ugyaninnen kapja az utasításokat. A titkár ellen felmerült panaszokat választott bíróság vizsgálja felül, amelyben a központ kiküldöttje hivatalból részt vesz.

18. Minden évben országos kongresszus tartandó, az év első hat hónapján belül. A kongresszust a központi vezetőség hívja egybe. A kongresszus a szövetség legfőbb testülete, minden ügyben végérvényesen határoz.

19. A kongresszus tagjai: *a)* a csoportok küldöttei, mégpedig 1000 tagig 2,

minden további 500 tag után még 1-1; *b)* a központi vezetőség és az ellenőrző bizottság.

20. A szövetség központi hivatalos lapja Az Ifjú Proletár. A tagok a központi hivatalos lapot a tagsági díj fejében kapják.

21. Minden személyes jellegű vitás esetben, amely a szövetség tagjai közt felmerül, amennyiben ezek a szövetség ügyeire vonatkoznak, választott bíróság dönt. A választott bíróság összeállítása a munkásmozgalmakban általánosan elfogadott gyakorlat szerint történik.

22. Kisipari- és kereskedő-ifjúmunkások minden műhely, illetve üzlet után egy-egy bizalmi egyént választanak. A gyárakban dolgozó ifjúmunkások műhelyenként egy-egy bizalmi egyént, minden gyár egy-egy főbizalmi egyént választ. A bizalmi testület havonta legalább egyszer, de szükséghez képest többször is tart ülést.

E szervezeti szabályzat elfogadtatott az Ifjúmunkások Országos Szövetségének Budapesten, 1919. június 20-án megtartott 4. országos kongresszusán.

Országos Levéltár, VKM. Eln. 1920. 3569. (Nyomtatvány)

374.

1919. június 20–22.
Az Ifjú Proletár
értékeli a KIMSZ-kongresszus munkáját

Az ifjúmunkás-mozgalom legfontosabb kérdéseiről hallottunk véleményt a kongresszuson. Bírálatok, támadások hangzottak el, elvi és gyakorlati véleménykülönbségek ugyancsak akadtak, de egy dologban mindenki egyetértett, hogy a mozgalom tovább is rendíthetetlenül haladjon a *mindig forradalmárok, a mindig baloldaliak* egyenes útján.

Azt lehetett volna hinni, hogy a fővárossal szemben a vidék fogja képezni a jobboldalt. De ez mindenkinek a legnagyobb örömére nem következett be, sőt a főváros és vidék egységének megmutatására nem is lehetett volna szebb bizonyíték, mint az, hogy egységesek voltak az *igazi forradalmárságban*, a diktatúra következetes keresztülvitelének követelésében.

Az egész kongresszus harcos ellenzékiséggel helyezkedett szembe azoknak a törekvéseivel, kik az ifjúmunkás-mozgalmat *szakszervezetekben akarják tönkretenni*. Keserűen és hangosan tört ki az elégedetlenség, és aki ott volt, az nemcsak azt láthatta, hogy az ifjúmunkások hallani sem akarnak ilyesmiről, de azt is tapasztalhatta, hogy ha az ő megkérdezésük nélkül és akaratuk

ellenére kísérelne valaki meg ilyen halvaszületett megrendszabályozást, akkor az egész *ifjúmunkásság nyíltan szembehelyezkedik bármilyen erőszakkal.*

Fontos határozatot hoztak a fizikai és szellemi ifjúmunkások egymáshoz való viszonyának kérdésében. Bár *nagy ellenzéke* volt annak az álláspontnak, hogy külön csoportokban is bevegyük őket szervezetünkbe, mégis hosszú vita után a szellemi és fizikai ifjúmunkások teljes egyesítését és egybeolvasztását, mint programot elfogadták, a közelítés keresztülvitelére pedig azt határozták, hogy *diákalosztályokban* fogják a szellemi ifjúmunkásokat tömöríteni.

A vidéki mozgalom tárgyalása volt a legélénkebb. Kitűnt, hogy a vidéki mozgalom így, ahogyan eddig volt, teljesen a vidéki direktóriumok jóindulatára van bízva. Összesen három helyet soroltak fel a küldöttek, ahol a direktórium a mozgalmat támogatja. Egy-egy helyen a direktórium teljesen közömbös, és *hagyja,* hogy az ifjúmunkás-szervezet *elpusztuljon.* Másutt, *legtöbb helyen a direktórium és a munkástanács ellenséges,* és nem hagyja, hogy a mozgalom fellendüljön.

Jelentős esemény az *anarchizmusról* elhangzott vita is, mely a mozgalomban résztvevők elméleti tudásáról adott, ha nem is mindig kielégítő, de biztató képet.

A vezetők megválasztásában a régiek erős rostálás alá estek és bekerültek a vezetőségbe a vidéknek és a diákságnak a képviselői is. Megválasztott vezetőségünk:

Balogh László, *Lékai* János, *Bergmann* Géza, *Kázmér* József, *Laufer* Mihály, *Rothbart* Irma, *Lőwy* Miklós, *Eisler* Lajos, *Kriska* László, *Hajnal* Richárd, *Benedek* Ferenc, *Beck* Ferenc, *Rudas* Béla.

Ellenőrző bizottság: *Jakab* József, IV. ker., *Szabó* Mihály, II. ker., *Kun* Béla, V–VI. ker., *Weiszmann* Lajos, VII. ker., *Nonn* György, IX. ker., *Jonda* József, Újpest, *Kovács* Imre, *Morgenstern* Izidor, VII. ker., *Bogdány* Rózsi, VIII. ker., *Rosmayer* Antal, VIII. ker., *Szabó* János, Csepel, *Fekete* Miklós, Leninváros,* *Leipnik* László, Miskolc, *Kummer* Ferenc, Szombathely, *Bleich* József, Nagyvárad, *Fenyő* Ilus, Győr, *Fuszkó* József, Ózd, *Buxbaum* Miklós, Pápa, *Dóczi* Gyula, Szekszárd, *Sós* Imre, Szolnok, *Krajnik* Ferenc, Salgótarján, *Szabó* Ferenc, Kaposvár, *Bein* Imre, Székesfehérvár, *Feldmann* Pál, Sopron.

Ifjú Proletár, 1919. június 29. 3. o. *A mi kongresszusunk***

* Leninváros = az egykori Erzsébetfalva, majd Pestszenterzsébet, Pesterzsébet (jelenleg Budapest XX. kerületének része)

** A kongresszuson elhangzott beszédeket gyorsírásjegyzetek alapján külön füzetben adjuk ki. (Eredeti lábjegyzet)

375.

1919. június 24.
A Vörös Hadsereg központi lapja
a KIMSZ kongresszusáról

Vasárnap délután fejeződött be a *magyarországi ifjúmunkások országos kongresszusa,* amelyen fényesen beigazolódott, hogy az ifjúproletár Magyarország kellő hivatottsággal, tudással és politikai érettséggel kér részt a proletártársadalom fölépítésének nagy munkájából. Nyugodt bizalommal és büszke reménységgel tekinthet a magyar proletariátus az új nemzedékre. A meglepően higgadt és nívós vita folyamán számos különböző szempontot világítottak meg, sok hiányos és orvoslást sürgető fogyatkozásra mutattak rá, de úgyszólván egyhangúan jutottak arra a megállapításra, hogy az *új nemzedék reményeinek megvalósítására alkalmas társadalom csakis a proletárdiktatúra győzelmén épülhet föl.*

Proletár Hadsereg, 1919. június 24. 3. o. *Az ifjúmunkás-kongresszus*

376.

1919. június 28.
A Szakszervezeti Értesítő írása
a munkásgenerációk szolidaritásának
szükségességéről

Ha visszaemlékezünk azokra a mozgalmakkal teli időkre, amelyben két évtizeden keresztül figyelemmel kísértük az ifjúmunkások szervezkedésének a nehézségeit, amikor azok minden hatósági, munkaadói üldöztetésekkel szembeszállva dolgoztak az emberiség fölszabadításának nagy művén, meg kell állapítanunk, hogy az ifjúmunkás-mozgalom bent az üzemekben nagyban hozzájárult a lelkek forradalmasításához, de amint annak idején szükség volt arra, hogy az ifjúmunkások mozgalmának a megerősítéséhez, az ifjúmunkások neveléséhez, oktatásához a szakszervezetek nyújtsanak segédkezet, ma az ifjúmunkások és felnőtt munkások közötti szolidaritás további kiépítése szempontjából szükség van arra, hogy az ifjúmunkások mozgalma szakmai, illetve termelői szempontból autonómiájuk biztosításával – kapcsolódjék be a szakszervezeti mozgalomba és a szakszervezetek tanácsadása, irányítása mellett történjék. Erre a szolidaritásra szükség van. Ezt pedig csak úgy lehet megteremteni, ha az ifjúmunkások és felnőtt munkások között meglesz az érzelmi és érdekkapcsolat.

A kongresszuson közölt jelentésből megállapítható, hogy az Ifjúmunkások Országos Szövetségének jelenleg 137 vidéki, 16 budapesti és 21 környékbeli csoportja van. A budapesti és környéki csoportok tagjainak a száma 30 335, míg a vidéki tagok száma a megszállások következtében nem állapítható meg.

Szakszervezeti Értesítő, 1919. június 28. 85. o. *Az ifjúmunkások országos gyűlése* (Munkásmozgalom rovat)

377.

1919. június 25.
A KIMSZ közleménye az országos antiimperialista nagygyűlésről

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége a moszkvai III. Internacionálé felhívására *június 25-én* délután az ország minden városában nagygyűlést tart a következő napirenddel: 1. Az Ifjúmunkás Internacionálé. 2. Az antant rablótámadása az orosz és magyar tanácsköztársaságok ellen. Budapesten a Nemzeti Múzeum előtt délután 5 órakor tartjuk a nagygyűlést. Minden *fővárosi és környékbeli* ifjúmunkás legyen ott. Előadó: *Rudas* László elvtárs. A következő vidéki városokba küld a központ előadót: *Eger, Győr, Hatvan, Kaposvár, Kassa, Miskolc, Pápa, Salgótarján, Sopron, Szekszárd, Szombathely.*

Vörös Újság, 1919. június 25. 8. o. *A pártszervezetek* (Pártügyek rovat)

378.

1919. június 25.
Sajtótudósítás a KIMSZ budapesti csoportjainak antiimperialista nagygyűléséről

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége ma délután az Esterházy utcai lovarda épületében gyűlést tartott. A gyűlés napirendjén „Az ifjúmunkások, a nemzetközi ellenforradalom és az Internacionálé" – állt. Az ifjúmunkások önként lemondtak a Múzeum-kertbe tervezett felvonulásról, nehogy megbízhatatlan elemek csatlakozzanak hozzájuk. A gyűlést *Kázmér* József nyitotta meg, beszélt a tegnapi kudarcba fulladt ellenforradalmi puccs részleteiről, majd *Lékai* János és *Bergmann* Géza beszélt a kommunizmusról és a nemzetközi ellenforradalom tevékenységéről. *Bleich* József (Nagyvárad) a román imperialisták rémtetteiről beszélt. Az In-

ternacionálé eléneklésével, a Vörös Hadsereg és *Kun* Béla éltetésével fejezték be a gyűlést.

Volksstimme, 1919. június 26. 7. o. *Jungarbeiterversammlung* (Eredetileg németül)

379.

1919. június 25.
Sajtótudósítás a KIMSZ miskolci nagygyűlésének programjáról

1919. június 25-én délután 5 órakor a Tetemvár téren a III. Internacionálé felhívására az egész világ ifjúmunkásaival egyidőben a miskolci ifjúmunkásság tüntetést rendez, tiltakozásul az antant gyalázatos támadásai és a magyar- és oroszországi tanácsköztársaságok vérbe fojtása ellen. A Szocialista Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége miskolci csoportjának tagjai szigorú megjelenését kívánjuk. Tárgy: 1. A nemzetközi mozgalom. 2. Az antant támadása a tanácsköztársaságok ellen, amelyet budapesti népbiztos elvtársak fognak ismertetni. Gyülekezés Batthyány utca 2. alatti helyiségünkben. Elvtársi üdvözlettel a vezetőség. – Felhívjuk a Szocialista Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségébe belépett diákelvtársakat, hogy a június 25-én, szerdán délután 5 órakor megtartandó nagygyűlésen teljes számban jelenjenek meg. Gyülekezés délután 4 órakor a Batthyány utca 2. szám alatt, ahonnan zárt sorokban vonulnak fel a gyűlés helyére, a Tetemvár térre. *Vezetőség.*

Miskolczi Munkás, 1919. június 25. 4. o. *Felhívás az ifjúmunkásokhoz* (Szakmozgalom rovat)

380.

1919. június 25.
A Magyar Alföld méltatja a kecskeméti fiatalok antiimperialista nagygyűlését

A III., moszkvai Internacionálé az egész világ ifjúmunkásaihoz szólott, hogy tüntessenek a Magyar Tanácsköztársaság ügye mellett. Nem lehet, nem szabad, hogy ez a proletárnemzet martalékává váljék az imperialista hordáknak, merthogy ezer évig saját véreinek rabigájában nyögve végigszenvedte azt a véres történelmi évezredet, amelyről minden olvasott

ember tud. Ezerévi rabságban fenn tudott maradni, pusztulva, veszve a legvandálabb keleti martalócok fegyvereitől, nem szabad most eltűnnie a népek fenséges színpadáról, mert csak most eszmélt igazán, és mondhatjuk, most kezd élni igazi életet. Az orosz proletariátus új fejezet elé állította a történelmet. Legelső volt a magyar proletariátus, aki írt e fejezet alá. Vérével írta, amit írt, és betűit az öntudat diktálta. Ez a világrengető nagy munka nem maradhat befejezetlen... Minden népnek kell valamit ideírnia, mert ez önéletrajz a jelenből.

Az ifjúmunkásokra tekint Moszkva szeme. Ők fiatalok és hevesek. Az ő szívük tiszta, az ő lelkük szent. Nagy feladatot ró rájuk a jövő, mert ők vannak hivatva kipótolni azt, amit apáink mulasztottak. Ők a felszabadult rabszolgák fiai, akik már szabadok. Az egész világ ifjúmunkásai tüntettek tegnap a Tanács-Magyarországért.

A kecskemétiek is összegyűltek az otthon dísztermében, és zsúfolásig megtöltötték a hatalmas helyiséget. Megkezdődött a demonstráció. Az Internacionálé hatalmas erejű dallama, mintha egyetlenegy orcseszterből jött volna, felharsant. Utána Berkes Ferenc elvtárs szólt a magyarországi helyzetről. Megrendítő tényeket mondott, és felhívta az ifjúmunkásokat, hogy ők is legyenek harcosai az eszmének. Mészáros elvtárs a külpolitikai helyzetről tartott hatalmas beszédet. Ezután a demonstráló ifjúmunkásgyűlés szervezeti ügyeinek tárgyalásához fogott.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. június 27. 1 2. o. *Ifjúmunkásgyűlés*

381.

1919. június 25.
Az Ifjú Proletár tudósítása
a KIMSZ gyöngyösi nagygyűléséről

A III. Internacionálé felhívására az ifjúmunkás-tüntetést a gyöngyösi ifjúmunkáscsoport 25-én du. 5 órakor szintén megtartotta. Gyülekezés du. 4 órakor a csoport helyiségében. Fél 5 órakor zászlók és táblák alatt vonultak fel a Fő térre. A menet élén a gyöngyösi népzenészek szakszervezete által kirendelt zenekar játszott munkásindulókat. 5 órakor a Fő téren elsőnek *Sándor* József, az ifjúmunkások szakszervezetének egyik vezetője üdvözölte szép beszédben a tüntető csapatot. Majd utána *Nemecz* József elvtárs, a gyöngyösi munkás-, katona- és földművestanács elnökségének tagja és a szocialista–kommunista munkások pártjának kiküldöttje fejtette ki szép beszédben a tüntetés célját, érintve a politikai helyzetet is. Beszédét a tömeg óriási lelkesedéssel fogadta. Majd *Sándor* József elvtárs buzdító szavai

után a proletárdiktatúrát éltetve, zeneszóval, a legnagyobb rendben vonult végig a tüntető tömeg Gyöngyös főbb utcáin a csoport helyiségéhez.

Ifjú Proletár, 1919. július 6. 3. o. *Gyöngyösön megtartották az ifjúmunkásgyűlést* (Hírek rovat)

382.

1919. június 26.
A Vasi Vörös Hírlap tudósítása
a szombathelyi fiatalok
antiimperialista nagygyűléséről

Szombathely város ifjúmunkássága tegnap nagy tüntetést rendezett az antant erőszakos békéje és a kapitalizmus kizsákmányoló rendszere ellen, s felemelte szavát a proletárdiktatúra mellett. Délután gyülekeztek az ifjúmunkások, vörös lobogó alatt vonultak a városon át a vármegyeházára, ahol a nagyteremben megtartották a gyűlést. Kummer elnök rövid megnyitója után Laufer Mihály budapesti elvtárs ismertette a nap jelentőségét, és lelkesítő beszédben igyekezett bizonyítani, hogy a boldogulás útja egyedül a kommunizmus. Utána Fürst elvtárs buzdította az ifjakat tanulásra és önképzésre. A gyűlés az Internacionálé éneklésével ért véget.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. június 28. 4. o. *Az ifjúmunkások az ellenforradalom ellen* (Hírek rovat)

383.

1919. június 26.
A nagyatádi járás ifjúmunkásainak nagygyűlése
üdvözlő táviratot küld Kun Bélának

Kun Béla népbiztos

Nagyatád járás ifjúmunkásai a III. Internacionálé felhívására tartott gyűlésen törhetetlen ragaszkodással üdvözli szellemi vezérét. Kéri, hogy az eddig megkezdett úton vezesse tovább őket, és meghátrálást nem ismerő elszántsággal fogadják, hogy nem lesznek többé kizsákmányolt proletárok. Éljen a III. Internacionálé!

Elvtársi üdvözlettel
nagyatádi kommunista ifjúmunkásság

Párttörténeti Intézet Archívuma, 606. f. 3/45. ő. e. IX. 688.

384.

1919. június 29.
Az Ifjú Proletár tájékoztatója a KIMSZ budapesti sportolóinak edzési lehetőségeiről

Atletika: Millenáris versenypálya (futás, ugrás, súlydobás, gerely, diszkosz). Ugyanott az úszómedence is használható. Tréningidő naponta délután 1/2 3-tól 7-ig.

Birkózás: Az Országos Munkás Biztosító birkózóterme (Köztemető út), hetenként háromszor.

Futball: A tréningpálya kérdésével jövő számunkban fogunk tüzetesen foglalkozni, mivel a felszerelés és a pálya kérdése most van tárgyalás alatt.

Úszás: Úszótréning egyelőre a Császárfürdő uszodájában van, ahova lehetőleg mindenki vigyen magával úszónadrágot. Az ingyentréning dolgában a tárgyalások folyamatban vannak.

Futballmérkőzés: A VII/A kerület vasárnap délután Nagymaroson mérkőzik a Nagymarosi Ifjúmunkások csapatával.

Ifjú Proletár, 1919. június 29. 3. o. *Hol lehet trenírozni?* (Sport rovat)

385.

1919. június 29.
Az Ifjú Proletár közleménye az egyetemi és főiskolai hallgatók szervezésének módosított formájáról

A Közoktatásügyi Népbiztosság az egyetemi és főiskolai ifjúmunkáscsoportok szervezkedése tárgyában a következőket rendeli el: Ifjúmunkáscsoportok a szakszervezetekben mint külön szakosztályok működnek. A szakosztály teljes jogú tagja lehet a megfelelő kar, illetve főiskola minden hallgatója. Tagja lehet továbbá a szakszervezetnek egy évig az is, aki végbizonyítványát már elnyerte, de munkabért még sehonnan sem húz. Az anyaszakszervezet képviselteti magát egy-két tagjával az ifjúmunkáscsoport vezetőségében és bizalmi testületében, viszont az ifjúmunkáscsoport is elküldi delegáltjait az anyaszakszervezet bizalmi testületébe, vezetőségébe s mindama bizottságaiba, amelyekben az ifjúmunkásokat érintő kérdésekről szó esik: így például a sajtóbizottságba is. *Az ifjúmunkáscsoportok működése kizáróan kulturális és tanulmányi érdekeikre vonatkozik:* szociális és gazdasági érdekeikről a Közoktatásügyi Népbiztosság diákszociális ügyosztálya és az

ezen ügyosztály alá tartozó esetleges egyéb hivatalok gondoskodnak. Az ifjúmunkások a népbiztossággal szakszervezetük útján érintkeznek. Eddig a következő ifjúmunkáscsoportok jelentették be megalakulásukat a diákszociális ügyosztálynál: a *tanító ifjúmunkások* a tanítók szakszervezetében, az *orvos ifjúmunkások* az orvosok szakszervezetében, a *közgazdasági főiskolai hallgatók* a közalkalmazottak országos szövetségében. Megalakult továbbá az *alkalmazott mérnökök országos szövetségének, a gyógyszertári munkások szakszervezetének, az állatorvosok szakszervezetének és a magyar építőipari munkások országos szövetségének főiskolai ifjúmunkás szakosztálya.*

Ifjú Proletár, 1919. június 29. 4. o. *Főiskolai „ifjúmunkások"*

386.

1919. június 29.
A helyi sajtó híradása
a miskolci KIMSZ-tagok kirándulásáról

Az ifjúmunkások vasárnap Görömböly-Tapolcára rándulnak ki. Indulás reggel 7 órakor a Batthyány utcai helyiségből, élelmet és kulacsot mindenki hozzon magával. Kérjük az elvtársakat és elvtársnőket, hogy a kiránduláson minél számosabban vegyenek részt. Vezető Aczél József elvtárs.

Miskolczi Munkás, 1919. június 28. 3. o. *Kirándulás* (Hírek rovat)

387.

1919. július 3.
Sajtótudósítás a miskolci KIMSZ-csoport
ifjúmunkásnapján elhangzott előadásról

Tegnap *Krausz* György elvtárs a munkafegyelem és tanulás fontosságáról beszélt az ifjúmunkásoknak. Kifejtette, hogy az ifjúproletárok között már ledőltek azok a válaszfalak, amelyek nyomai a felsőbb társadalomban még észrevehetők: tanonc és diák karöltve dolgozik. Mindig a fiatalság volt a legforradalmibb, és ez jól van így. De a győztes forradalom eredményeinek kiépítéséhez már nemcsak lelkes forradalmi tűz, hanem kitartó, fegyelmezett munka, ehhez pedig tudás kell. Ezért az ifjúproletároknak első kötelességük, hogy tanuljanak. Mert a jövő társadalom építéséhez

minden egyes embernek sokkal több tudásra, rátermettségre, önállóságra lesz szüksége, mint a tegnapi társadalomban, ahol a tudás kiváltságos jog volt. A kommunista világrend fő ajándéka pedig az ifjúság számára: a szabad tanulás lehetősége. Minden szellemi termelés a mi kezünkben van úgy, mint az anyagi termelés, s éppúgy rendelkezünk vele. A tanulás nemcsak szakképzettségünk fejlesztéséhez, de az élet igazi élvezeteinek elnyeréséhez is szükséges. A kommunista kultúra gyümölcseit csak alapos képzettség után élvezhetjük.

Ebben a tanulásban éppoly fegyelemnek, rendszernek kell uralkodnia, mint a termelőmunkában. A fegyelem volt a forradalom győzelmének egyedüli biztosítéka és a jövő fejlődés legbiztosabb alapja is. A régi kényszerfegyelem helyébe katonaságnál, iskolában, tanulásban, műhelyben, gyárban az önkéntes fegyelem lép. Az ifjúmunkásoknak is fegyelmezetten kell dolgozniok, bár munkájuk közvetlen célja nem a termelés, hanem az erre való készülés, a tanulás.

A régi kapitalista jogrend csak kiváltságos osztályok kiváltságos jogait biztosította. Az új proletárság nemcsak jogokat ismer mindenki számára, de kötelességeket is. Jog és kötelesség: ez az elválaszthatatlan egységalapja a proletárjognak.

Az ifjúproletárok a jövő építőmunkára készülve, idősebb testvéreik védelme és vezetése alatt élvezni fogják azt a társadalmat, amelyért a mai generációk életüket áldozzák.

Utána Leipnik elvtárs bejelentette, hogy ma délután 6 órakor, ugyancsak a vármegyeházán, Feldmann elvtárs fog előadást tartani az osztályharcok történetéről, amit a tanulni vágyó fiatalság nagy örömmel vett tudomásul.

Miskolczi Munkás, 1919. július 5. 4. o. *Ifjúmunkásnap*

388.

1919. július
Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ miskolci csoportjainak nyaraltatási akciójáról

A miskolci ifjúmunkások becsületes munkájának nyoma látszik. Most is nyaraltatási akcióba kezdtek, és 400 ifjúmunkást fognak százanként 2 hetes időközökben falura nyaralni küldeni. A nyaralási hely a szépen fekvő kis *Sajólád,* ahol táplálék bőven akad, úgyhogy az elcsigázott testű, vézna ifjúmunkások felüdülve és új erőre kapva térhetnek majd vissza a gyárakba.

Ifjú Proletár, 1919. július 27. 3. o. *Miskolcon is nyaralnak az ifjúmunkások*

389.

1919. július 4.
Az Ifjú Proletár tudósítása Lukács György ifjúmunkásnapi előadásáról

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének vezetősége az első ifjúmunkásnap előadójául *Lukács György* elvtársat hívta meg. Lukács elvtárs előadását – melynek tárgya *A proletariátus diktatúrája és a terror* volt – nagyszámú és figyelmes ifjúmunkás hallgatóságnak adta elő.

Előadásának gondolatmenete nagy vonalakban a következő: *Terror minden olyan cselekedet, mely valakit vagy többeket valaminek az elkövetésére bír, vagy valaminek az elkövetésétől visszatart, anélkül hogy megkérdezné, hogy mi a véleménye arról, amit elkövet.* De különbséget kell tennünk egyéni terror és szervezett osztályterror között. *Az egyéni terrort a proletárdiktatúra elveti.* Azonban szervezett terror az uralkodó osztály erőszaka az elnyomott osztály fölött. Ez minden társadalomban, mely osztályokra tagozódik. jelen van. A burzsoáuralom is, a proletáruralom is osztályterror. Azt mondhatná erre valaki: más a jog, amely a burzsoá államban uralkodott, és más a terror, amelyet ti, proletárok alkalmaztok.

Ennek a megvilágítására vegyünk egy példát. Például a burzsoá államban törvény volt az, hogy aki Pestről Budára át akart menni, annak hídpénzt kellett fizetnie. Ez látszólag így nagyon szép, szelíd szabály, de nézzük csak, ha valaki ezt nem akarta volna, és mégis át akart volna menni a hídon, akkor mi lett volna vele? Ugye, rendőrnek adták volna át? Vagyis a törvények mögött mindig ott áll a terror, és a törvény olyan erős, mint amilyen erős a kényszerítő erő, mely megtorolja a törvényszegést. De másképp is lehet nézni ezt a dolgot. Azt mondtuk, hogy a terror abban nyilvánul meg, hogy *nem kérdezik meg az embertől, hogy tetszik-e neki az, aminek az elkövetésére kényszerítjük.* Hát megkérdezi a törvény a pestitől, hogy akar-e fizetni hídpénzt? Nem. *Tehát ez is, a törvény is terror.* Minden társadalom, amely osztályokká tagozódik, terroron alapszik. A proletárság osztályterrorja azonban lényegesen különbözik minden más osztályok terrorjától. Mert a proletárdiktatúra az a terror, mely meg fogja szüntetni az osztályokat és az osztályterrort, amelyet mi, proletárok gyűlölünk legjobban.

Ezért *már most nem állandó jellegűnek*, hanem csak *az osztályok fennmaradásáig*, addig tehát, míg terrorra szükség lesz, rendezzük be a mi osztályterrorunkat, a proletariátus diktatúráját.

De még egy oldala van a dolognak. Vannak olyanok, akik tévesen úgy értelmezik a diktatúrát, hogy az nemcsak osztályok, hanem egyes egyének ellen is irányul. De ez nagy, lényegbevágó meg nem értése a diktatúrának. Mert az osztályterror feladata: az intézmények és ideológiák lerombolása és

intézmények – nem osztályok, hanem az emberiség - intézményeinek a megteremtése. Nem emberek ellen irányuló harc ez. Az emberek csak mint intézmények képviselői szerepelnek. Tudjuk, hogy ez a közvetve mégis emberek ellen irányuló harc ellenkezik az erkölccsel. A mi nagyszerű sorsunk: vállalni a terrort, amit utálunk, az emberiség erkölcsi életének, terror nélküli életének lehetőségéért. A proletariátus terrorjának célja tehát: keményen, kíméletlenül harcolni, de gyűlölet nélkül; rosszat tenni jóságból, látni a célt, de tudni, hogy mi már nem érjük el az ígéret földjét, ahova a fiatalokat vezetik. A fiatalok, a majd odaérkezők kötelessége: soha, egy pillanatra sem elaludni hagyni az erkölcsi érzés tüzét.

Ifjú Proletár, 1919. július 13. 2. o. *Az első ifjúmunkás-nap*

390.

1919. július 4.
Az Ifjú Proletár tudósítása
a KIMSZ budapesti, VII. kerületi
bizalmitestületének üléséről

A VII. kerület a) csoportja szombaton, 1919. július 4-én bizalmiülést tartott, hogy megtárgyalja a munkafegyelem meglazulásának okait és az ifjúmunkások gazdasági nyomorát.

Elégedetlenséggel látták, hogy a felnőtt munkásság oly ellenszenvvel, sőt rosszakarattal igyekszik úgy beállítani a dolgot, mintha az általános munkafegyelem hiányáért csak az ifjúmunkások volnának felelősek. Pedig a termelés hanyatlásának nem az ifjúmunkások lustasága az oka, minthogy nem az ifjúmunkások az egyetlen termelők. *A felnőtt munkások szabotálnak*, ez a baj oka. Akik a munkafegyelem felbomlásáért az ifjúmunkásokat vonják felelősségre, azok bevallják, hogy a termelés kizárólag az ifjúmunkásokra van bízva. Kimondta a gyűlés, hogy tudja, hogy a munkafegyelem ellen emelt panasz csak ürügy arra, hogy az ifjúmunkásokat ütni lehessen. Az ifjúmunkásmozgalom nem tetszik természetesen egynéhány jobboldali menseviknek.

Ifjú Proletár, 1919. július 13. 2. o. *Bizalmiülés a munkafegyelem hanyatlásáról*

391.

1919. július 6.
Az Ifjú Proletár írása a munka becsületéről

Ha az ifjúmunkás-mozgalmat valaki bántja, ha az öregek rossz néven veszik, hogy saját sorsunkat magunk akarjuk intézni mi az, amire mint jogunk forrására rámutathatunk? Ha mi nem elégszünk meg azzal, hogy a saját sorsunkat magunk intézzük, hanem bizonyos mértékben beleszólást követelünk a politikába is, mert a politika dönti el a mi jövő helyzetünket – mi az, amire mint jogunk forrására rámutathatunk? Ha a burzsoázia henye életmódját, kizsákmányoló erkölcstelenségét ócsároljuk – mi az, amire mi igazságunk tudatában hivatkozhatunk?

Mindig és minden esetben *a munka ád csak jogot öntudatos fellépésre.* Minden támadást kivédhetünk, ha a támadó előtt munkánk eredményére mutatunk rá, és azt mondjuk: „Íme dolgoztam, s munkám jogán követelem részemet a proletárállam minden javaiból és jogaiból."

De ha nem dolgozunk, ha a munkaidőt ellopjuk, elamerikázzuk, akkor mindenki joggal ránk piríthat: *„Hitvány csirkefogók ezek, akiknek csak a szája jár, de a dologtól irtóznak, dolgozni nem akarnak."* Így járhat el velünk szemben akárki. Akár burzsoá, akár proletár, ujjal mutathat ránk, s nekünk egy szavunk sem lehet ellenük. *A kommunizmus a dolgozók társadalma, s itt csak az talál védelmet, aki dolgozik.* Tisztességgel, becsülettel, szorgalommal kell eltölteni a munkaidőt mindenkinek; amit munkánkkal előállítunk, annak proletártestvéreink veszik hasznát. Most már nem a gazdának a pénzes zsákját gyarapítja a munkánk, ma már az emberiségnek, az összes dolgozó számára termelünk. *Ellenforradalmár,* aki nem dolgozik, aki hanyagul dolgozik, aki amerikázik. Senkinek sincs joga henyélni, mikor a proletárállam legnehezebb harcait vívja.

Ha az IOSZ régi becsületét fenn akarjuk tartani, melyet politikai mozgalommal vívtunk ki magunknak, ezt csak úgy tehetjük, ha dolgozunk, *példásan* dolgozunk, lelkesen dolgozunk; ezt kívánja most tőlünk a forradalom.

Ifjú Proletár, 1919. július 6. 1. o. *Baloldaliság és munkafegyelem*

392.

1919. július 6.
A KIMSZ Központi Vezetőségének felhívása az alapszervezeti sportbizottságok megalakítására és a bizottsági tagok szakmai képzésére

Az ifjúmunkások szervezete felhívja az összes budapesti, környéki és vidéki csoportokat, hogy a testnevelési ügyek intézésére öttagú sportbizottságot válasszanak. A megválasztott sportbizottsági tagok névsorát az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálynak (VIII., Esterházy utca 25.) legkésőbb csütörtökig küldjék be. A budapesti és környéki sportbizottságok tagjait egy július 15-én meginduló tanfolyamon, amelyet a testnevelési főiskola tanítói vezetnek, sportszerű játékra, atlétikára, svédtornára, vízisportra és turisztikára képezik ki. A vidéki és környéki csoportok haladéktalanul küldjék be a sportkérdőívekre a választ.

Népszava, 1919. július 6. 11. o. *(Az ifjúmunkások szervezete...* (Testedzés rovat)

393.

1919. július 6.
Az Ifjú Proletár írása az ifjúmunkások tömegsportjáról és a Sportdirektórium munkájának fogyatékosságairól

A Sportközpont vezetősége fölbuzdulva a legutóbbi sportesemények sikerein, dicséretre méltó szorgalommal fogott hozzá az ifjúmunkások testi kultúrájának kiépítéséhez. Minden törekvés oda irányul, hogy az ifjúmunkás-tömegsportot fölkarolja, megkedveltesse s minél szélesebb rétegekre kiterjessze. Ez irányú fáradozásait az atlétika, úszás, torna és turisztika terén máris jelentős siker koronázta, egyedül a futballban, az ifjúmunkások kedvenc sportjában nem mutatkozik kellő eredmény. Az itt tapasztalható eredménytelenség azonban semmiképpen sem írható a vezetőség rovására. Az elintézetlen ügyek egész barikádja tornyosul a vezetőség elé, s *nincs fórum,* amely dűlőre vigye a legsürgősebb feladatokat. A sürgősen megoldandó kérdések közül ezúttal csak a két legfontosabbat kívánom fölemlíteni:

a pálya és a fölszerelés kérdését.

Az ifjúmunkások nagy tömegei pálya és fölszerelés hiányában el vannak zárva az egészséges sport lehetőségétől, s hiába a Sportközpont minden fáradozása, ha a *Sportdirektórium*, amely egyedül illetékes e kérdésekben dönteni, *nem nyújt segédkezet* a vezetőségnek tervei keresztülviteléhez. Mint értesültünk, ebben az irányban is történtek már lépések, sajnos, a Sportdirektórium még nem hozott végleges határozatot.

Bár elismerjük, hogy a Sportdirektórium pálya és fölszerelés hiánya miatt késedelmeskedik, *egy kis jóakarattal* azonban ez a kérdés is megoldható lenne, s az ifjúmunkások ezreit is rövidesen ott láthatnánk a sporttelepek zöld gyepkockáin.

Ifjú Proletár, 1919. július 6. 4. o. *A tömegsport akadályai* (Sport rovat)

394.

1919. július 6.
A Nógrádi Hírlap tudósítása
a mohorai ifjúkommunisták „nyári mulatságáról"

A mohorai szocialista-kommunista párt ifjúsága sikerült nyári mulatságot rendezett július hó 6-án a Schindler-féle kastély kertheliyiségében, melynek tiszta jövedelméből 200 koronát a párt könyvtárának gyarapítására fordítottak. Hogy mily fényesen sikerült a mulatság, azt eléggé bizonyítja a felülfizetők nagy tömege...

Nógrádi Hírlap (Balassagyarmat), 1919. július 13. 4. o. *Mulatság* (Hírek és különfélék rovat)

395.

1919. július 8.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya a KIMSZ helyiségének felszerelését kéri a kecskeméti direktóriumtól

Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály

Budapest, 1919. július 8.

Kecskemét város intéző bizottságának

Kecskemét

Szíveskedjenek a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének ottani helyi csoportja részére egy írógép, egy teljes irodaberendezés és egy wertheimszekrény elrekvirálására vonatkozó engedélyt kiadni. Azonkívül szíveskedjenek nevezett csoport részére a telefon bevezetését engedélyezni.

[körbélyegző] *Rothbart sk.*
üo. vezető

Bács-Kiskun megyei Levéltár. XVI. 2 Kecskeméti Direktórium iratai. 644/1919. (Géppel írt tisztázat)

396.

1919. július 8.
A KIMSZ veszprémi csoportja ifjúmunkás leányokat toboroz

Az ifjúmunkások szakszervezetének vezetősége felhívja a veszprémi és környékbeli női ifjúmunkásokat, akik a szakszervezetnek eddig még nem tagjai, hogy saját érdekükben minél előbb iratkozzanak be. Hivatalos órák: péntek du. fél 7-től fél 8-ig és vasárnap de. fél 9-től fél 11-ig.

Vörös Zászló (Veszprém), 1919. július 8. 4. o. *Az ifjúmunkások*... (Pártügyek rovat)

397.

1919. július 9.
A soproni pártlap tájékoztatása a regionális ifjúsági kongresszus előkészítéséről és a KIMSZ Dunántúli Titkárságáról

Szeptember elején a dunántúli ifjúmunkásság kongresszust fog tartani, melyen megbeszéli közös ügyeit, megteremti a szoros összefüggést az egyes csoportok közt, és megállapítja az elveket, melyekben az ifjúmunkás-mozgalomnak a Dunántúl különleges viszonyaihoz igazodnia kell.

Ugyanakkor a dunántúli ifjúmunkás-titkárság, mely Győrben székel, kiállítást akar rendezni ifjúmunkások munkáiból és készítményeiből. Szóba olyan munkák kerülhetnek, melyeket ifjúmunkások készítettek, és minőségük, elkészítési módjuk, ízléses voltuk a kiállításra érdemesít. A mű lehet akármelyik szakmába vágó: fém-, fa- vagy bőrmunka, szobor, festmény vagy rajz, nemkülönben fotográfia vagy bármely más munka, melynek elkészítéséhez tudás, ízlés és ügyes kéz szükséges. Közelebbi felvilágosításokkal a titkárság szolgál. Felhívjuk az ifjúmunkásokat, hogy minél számosabban pályázzanak.

Könyvtár. Szerdától kezdve a könyvtár minden szervezett ifjúmunkás számára egyformán nyitva áll. Igazolásra a művelődési törzslap szolgál. Könyvtári óra délután 4–7-ig.

Soproni Vörös Újság, 1919. július 9. 3. o. *Ifjúmunkásmozgalom*

398.

1919. július
Szocialista elmélettel foglalkozó tanfolyam indul a főiskolai hallgatók részére

A Közoktatásügyi Népbiztosság propagandacsoportja a főiskolai hallgató ifjúmunkások részére új tanfolyamot szervez, amelyen a szociális elmélet tanításait akarja a diák ifjúmunkásokkal megismertetni. Az új tanfolyam körülbelül 12 nap múlva indul meg. A propagandacsoport felkéri azokat a diák ifjúmunkás-szakszervezeteket, amelyekkel még nem volt módjában az új kurzus tervét és a diákság nagyobb tömegeinek bevonása módját megbeszélni, hogy ennek megtárgyalása végett a közeli napokban

küldjék el megbízottaikat a propagandacsoport szociális oktatóközpontjának helyiségébe. (Esterházy utca 30. I. 11.)

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. június 25. 3. o. *Új tanfolyam a főiskolai hallgatók részére* (Hírek rovat)

399.

1919. július 11.
Az Ifjú Proletár tudósítása
Lukács György első ifjúmunkásnapi
előadásának vitájáról

E hónap 11-én a IX. kerületi csoportban folyt le *Lukács* György elvtárs *Proletárdiktatúra és terror* című előadása felett a vita. Az előadás lényegét *Sinkó* elvtárs foglalta össze. *Weisz* Béla, *Litván* József, Blum és Garai elvtársak után *Korbuly* Béla elvtárs szólt hozzá az előadáshoz, és kimutatta, hogy az anarchizmus célkitűzései összeesnek a kommunisták programjának megfelelő pontjaival. A felszólalásokra *Lukács* György elvtárs válaszolt. Úgy látja, hogy a mai társadalomban célszerű munkamegosztás áll fenn a felnőtt és ifjúmunkások között: míg az idősebb generáció feladata a diktatúra eszközével megteremteni az osztály nélküli társadalom *külső föltételeit*, addig az ifjúmunkások hivatása az emberek lelki, a *belső átalakulását* létrehozni.

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 3. o. *Vita Lukács György előadásáról*

400.

1919. július 11.
Az Ifjú Proletár híradása
a győri KIMSZ-csoport közgyűléséről

A győri ifjúmunkások pénteken, f. hó 11-én tartották félévi közgyűlésüket. Feldmann Tódor elvtárs lelkes megnyitó beszédét a szép számban megjelent ifjúmunkások nagy örömmel fogadták. A titkári jelentésnek azon része, mely arról szólt, hogy egyes burzsoák gyermekei bár tagjai a KIMSZ-nek, mégis szabotálnak velünk szemben, nagy, sok tekintetben igen jogos felháborodást idézett elő. A pénztári jelentés elfogadása után tisztikart választottak. A gyűlés mindvégig lelkes hangulatban folyt le, és van

jogunk remélni, hogy ez az ifjúproletár-sereg, mely ott megjelent, bizakodóbban, erősebb hittel tért haza.

Ifjú Proletár, 1919. július 27. 3. o. *A győri ifjúmunkások félévi közgyűlése*

401.

1919. július 12.
A miskolci KIMSZ-csoport tagtoborzó felhívása

Felhívatnak mindazok a 18 éven aluli és 14 éven felüli ifjúmunkás elvtársak és elvtársnők, akik ez ideig szervezve nincsenek, hogy saját érdekükben iratkozzanak be a lehető leghamarabb a Kommunista Ifjúmunkások Országos Szövetségébe. Beiratkozni minden este 5–7-ig Batthyány utca 2. sz. alatti helyiségünkben lehet. Felkéretnek mindazok a szakszervezetek, amelyeknek ilyen idős tagjaik vannak, azokat hozzánk átutalni szíveskedjenek. Németh ügyvezető.

Reggeli Hírlap (Miskolc), 1919. július 12. 3. o. *Felhívás* (Szakszervezeti hírek rovat)

402.

1919. július 13.
Sajtóközlemény a KIMSZ diósgyőri csoportjának kirándulásáról

A diósgyőri ifjúmunkáscsoport vasárnap kirándulást rendez Jávorkúthoz. Találkozás reggel háromnegyed 7 órakor a diósgyőri villamos-végállomásnál, ahol csatlakoznak a Természetbarátok által vezetett ifjúmunkás-kiránduláshoz. Vezetőség.

Reggeli Hírlap (Miskolc), 1919. július 12. 4. o. *A diósgyőri ifjúmunkáscsoport...* (Munkástestedzés rovat)

403.

1919. június 26.
Sajtótudósítás a KIMSZ soproni csoportjának új otthonáról

Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének soproni titkársága a helybeli csoport részére otthont szerzett. Az új helyiség két nagyobb teremből és előszobából áll a tanonciskolában (Fövényverem), melynek épületében eddig csak a titkárság volt. Az új helyiség az ifjúmunkások részére minden délután nyitva áll. Benne könyvek és újságok állnak a fiatal elvtársak rendelkezésére, és az időt hasznos játékokkal tölthetik el. Felhívjuk az ifjúmunkásokat, hogy új helyiségüket minél sűrűbben látogassák.

Soproni Vörös Újság, 1919. június 26. 6. o. *Az Ifjúmunkások Országos Szövetségének...* (Ifjúmunkásmozgalom rovat)

404.

1919. június 29.
A Közoktatásügyi Népbiztosság és a helyi KIMSZ-vezetők beadványa a soproni tanácshoz az ifjúmunkás-szabadoktatás ügyében

Sopron város Munkás- és Katonatanácsának
Beadvány az ifjúmunkás-szabadoktatás ügyében.
Alulírottak a következő rendelet kiadását kérik a Munkás- és Katonatanácstól.

1. Minden fizikai ifjúmunkás (tanonc, napszámos, női ifjúmunkás) tartozik 48 órán belül az Ifjúmunkások Országos Szövetségének soproni titkárságán (Fövényverem 1 sz. 351. telefon) ~~du. 4 és 8 óra között~~ (eredetiben is áthúzva) jelentkezni.

II. 1919. július 7-én hétfőn megkezdődik az ifjúmunkás-szabadoktatás, melynek látogatása minden fizikai ifjúmunkás és ifjúmunkásnő részére büntetés terhe alatt kötelező. Az oktatás ingyenes, és heti 2 órában történik. A beosztást az Ifjúmunkások Országos Szövetségének soproni titkársága végzi.

III. Aki a szabadoktatásról igazolatlanul elmarad, annyi héttel később szabadul fel, ahány órát mulasztott, ~~és ugyanannyival később lép a magasabb fizetési osztályba.~~

IV. Azok a munkaadók, akik a náluk alkalmazott ifjúmunkást szabadoktatásra nem engedik el, ~~első esetben~~ 100-500 K-ig ~~100, minden további esetben pedig 200 K~~ pénzbírsággal sújtatnak.

V. Az előadó a művelődési törzslapon igazolja az ifjúmunkás megjelenését, amit a munkaadó tartozik ellenőrizni.

VI. ~~Azon a napon, melyen az ifjúmunkás a szabadoktatási előadásra megy, egy órával kevesebbet tartozik dolgozni, mint amennyit az ide vonatkozó rendelet megállapít.~~

//Az eredetiben is ceruzavonással áthúzva.//

Megokolás:

Kéthetes kísérletezés teljesen bebizonyította, hogy az ifjúmunkásság önszántából nem hajlandó bármilyen jól megszervezett és személyes agitációval előkészített oktatás látogatására. A proletariátusnak elsőrendű feladata az új munkásgeneráció tökéletes felvilágosítása. Nagyon intenzív tanítással tudjuk csak elérni, hogy a szellemi és fizikai munkát végzők között a vélt értelmi határok minél hamarabb és minél tökéletesebben eltűnjenek. Alapos fegyelmezettséggel, élénk foglalkoztatással, szakadatlan, az egyesületi élethez csatlakozó megneveléssel tudjuk csak elérni azt, hogy az ifjúmunkások szabad idejüket ne tékozolják el, hanem a szocializmus nagy építő korszakában gyümölcsöző munkával töltsék azt. Miután ezt éveik kevés száma és a múlt bűnei miatt (elhanyagolt nevelés) velük megértetni egyelőre nem lehet, kérjük a Munkás- és Katonatanácsot, hogy számukra a haladás útját a fent közölt rendszabályok kiadásával biztosítsa.

A VII. pont felvétele azért vált szükségessé, mert nem ritka az olyan ifjúmunkás, akinek 16 17 évvel annyi pénze sincs, hogy a legcsekélyebb személyes kiadásait fedezhesse.

Kérjük a Munkás- és Katonatanácsot, hogy munkánkban bennünket támogasson.

Sopron, 1919. június 29.

Feldmann Pál
Mandl Ilona
a Közoktatásügyi Népbiztosság kiküldöttei ifjúmunkásügyekben

Az IOSZ
helyi csoportjainak
körbélyegzője

Krug Lajos
Droanitsch Vilmos
a vezetőség nevében

Győr Sopron megyei 2. sz. Levéltár. IV. 47/1919. (Kézzel írt tisztázat.)

405.

1919. július 13.
A KIMSZ soproni taggyűlésének határozata a munkafegyelemről és az ellene vétők büntetéséről

A Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségének soproni csoportja vasárnap délelőtt 10 órakor taggyűlést tartott, mely a következőket határozta el egyhangúlag:

I. Az ifjúmunkások belátják azt, hogy ma, amikor a felnőtt munkásság részben azzal, hogy nagy számmal lép be a Vörös Hadseregbe, részben azzal, hogy 8 órát dolgozik, teljes erejével siet a proletárdiktatúra védelmére, nekik is nagyobb erőt kell kifejteni a diktatúra érdekében, és ezért önként elhatározzák, hogy VII/14-től naponkint 8 órát dolgoznak, kivéve azokat a napokat, amikor szabadoktatásra mennek; akkor 1 órával kevesebbet dolgoznak.

II. Felállítják a munkafegyelmi bíróságot, hogy a soraikban lévő ifjúmunkásokat, akik nem tudják ma sem átérezni, hogy mindnyájunk érdeke a minél intenzívebb termelés, a következő rendszabályokkal büntessék:

A bűnös ifjúmunkás

I. esetben 2 héten keresztül tartozik 1 órával többet dolgozni,

II. esetben 4 héten keresztül tartozik 1 órával többet dolgozni,

III. esetben 2 hónapon keresztül tartozik 1 órával többet dolgozni.

IV. A harmadik eset után végső esetben a munkából való kizárás az ifjúmunkás büntetése.

V. A fegyelmi bíróság azon üzem két felnőtt munkásából áll, melyben az ifjúmunkás dolgozik, és a titkárságunk által kiküldött két ifjúmunkásból.

VI. A fegyelmi eljárás megindítása a titkárság útján történik.

Soproni Vörös Újság, 1919. július 15. 4. o. *A többtermelésért*

406.

1919. július 14.
A KIMSZ Nyugat-Magyarországi Titkársága tájékoztatja a Sopron megyei direktóriumot a KIMSZ soproni taggyűlésének munkafegyelemmel kapcsolatos határozatáról

Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége
Nyugat-Magyarországi Titkárság, Sopron, Ipariskola
37. szám. Sopron, 1919. VII. 14.

Sopron vármegye Munkás-, Katona- és Paraszttanácsa Intéző Bizottságának

Az ifjúmunkások belátják azt, hogy ma, amikor a felnőtt munkásság részben avval, hogy a Vörös Hadseregbe nagy számmal lép be, részben avval, hogy 8 órát dolgozik, nekik is nagyobb erőt kell kifejteni a proletárdiktatúra érdekében, és ezért önként elhatározzák, hogy VII. 14-étől naponként 8 órát dolgoznak, kivéve azokat a napokat, amikor szabadoktatásra mennek; akkor 1 órával kevesebbet dolgoznak.

Felállítjuk a munkafegyelmi bíróságot, hogy a sorainkban lévő ifjúmunkásokat, kik ma sem tudják átérezni, hogy mindnyájunk érdeke a minél intenzívebb termelés, a mellékelt rendszabályokkal megbüntessük.

Kérjük ennek tudomásulvételét.

1 db melléklet

Forradalmi üdvözlettel:
(A szövetség pecsétje)

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár. XV. 189/1919. (Kézzel írt tisztázat)

Melléklet

Minden ifjúmunkás, ki a munkafegyelem ellen vét, a következő büntetésben részesítendő:

I. esetben két héten keresztül tartozik 1 órával többet dolgozni;

II. esetben négy héten keresztül tartozik 1 órával többet dolgozni;

III. esetben két hónapon keresztül tartozik 1 órával többet dolgozni, a harmadik eset után végső esetben a munkából való kizárás.

A fegyelmi bíróság azon üzem két felnőtt munkásából áll, ahol az ifjúmunkás dolgozik, és a titkárságunktól kiküldött két ifjúmunkásból.

A fegyelmi eljárás megindítása a titkárság útján történik.

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár: uo.

407.

1919. július 1.
A KIMSZ Nyugat-Magyarországi Titkárságának beadványa a soproni direktóriumhoz, a tanoncok bérezése ügyében

Világ proletárjai, egyesüljetek!
Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége
Nyugat-Magyarországi Titkárság, Sopron, Ipariskola
38/1919. szám.

Sopron város Intéző Bizottságának

Az ifjúmunkások minden alkalmat megragadnak arra, hogy a proletárdiktatúrához való hűségüket bizonyítsák. Ezt igazolja a legutóbbi taggyűlésen hozott határozatuk is, melyen belátták az ifjúmunkások, hogy a fokozottabb termelés érdekében sokkal többet kell dolgozniok, és ezt úgy juttatták kifejezésre, hogy VII. 14-től kezdve már napi 8 órát dolgoznak.

A szabadoktatásra való kötelező eljárást célzó beadványhoz hozzácsatoltuk azon kívánságunkat, hogy azoknak az ifjúmunkásoknak kik teljes ellátáson vannak, és így semmi fizetésük nincs, legalább tanonckodásuk idejének 1. évében 6 K-t, másodikban 8 K-t, harmadikban 10 K-t fizessenek.

Ennek megszavazása a következő okokból volna fontos:

A teljes ellátás alatt a rendeletet összeállító bizottság valószínűleg a ruházatot is értette, mert tudjuk, hogy egy 18 éven aluli ifjúmunkás igénye az élelmezés és ruházat terén nem több, mint a munkájának az eredménye. A munkaadók viszont 1–2 esetet kivéve, a teljes ellátás alatt csak az élelmezést értették és a lakást.

Azok a tanoncok, kik teljes ellátáson vannak, le vannak rongyolódva, cipő nélkül járnak, és a legcsekélyebbre sem telik nekik. Hazulról a tanonc nem kap semmit, mert majdnem minden esetben munkásszülők gyermeke, azok jövedelme pedig korlátolt. Az ilyen ifjúmunkás teljesen elmarad a többitől, kiknek jövedelme úgy van megállapítva, hogy abból egy kis összeg szórakozások megszerzésére is szolgál.

Eltekintve ettől, sok esetről tudunk, hogy azokban a kisüzemekben, ahol az ifjúmunkások azon része van foglalkoztatva, kik a fent említett módon vannak „teljes ellátáson", nem napi 6 vagy 8 órát dolgoznak, hanem 10 és 13 órát is. Az ifjúmunkást annyira megfélemlítik a munkaadók, hogy mindannak dacára, hogy titkárságunknak 3 vezetőségi tagja ilyen ügyekkel foglalkozik, alig merik az eseteket bejelenteni.

Kérelmünket illetően az újabb 2 órai munkaidőtöbbletet is számítjuk, és azt, hogy az ifjúmunkások erősebb tagjai, jóllehet rájuk nézve ez nem kötele-

ző, önként állnak be a helyi munkásszázadba, sőt mint politikailag megbízhatók, a legfontosabb missziókra osztották be őket.

Fenti kívánságunk ez okokból, úgy hisszük, teljesen jogosult, és reméljük, hogy az intéző bizottság belátja azt, és a rendelet kiadását elrendeli.

Forradalmi üdvözlettel
(A szövetség pecsétje)

Győr-Sopron megyei 2. sz. Levéltár. XV. 38/1919. (Kézzel írt tisztázat)

408.

1919. július 15.
Az Ifjú Proletár tudósítása
Rudas László ifjúmunkásnapi előadásáról

A második ifjúmunkásnapon *Rudas* László elvtárs tartott előadást a szociálpolitikáról. Előadásának tartalma vázlatosan a következő:

Ahhoz, hogy a munkásság osztályharcot vívjon a kapitalistával szemben, szükséges az, hogy a munkás a harc közben életét fenn tudja tartani. A szociálpolitika a kapitalista gazdasági rendben azt jelentette, hogy a munkásság a burzsoázia hatalmi szervét, az államot kényszeríti arra, hogy az ő megélhetését javítsa. A szociálpolitikai intézkedések tehát arra valók voltak, hogy új előnyöket csikarva ki, a munkásság fenn tudja magát tartani, új erőt tud meríteni a harcra, tehát a szociálpolitika csak arra volt jó, hogy kiharcolja a megélhetésnek a lehetőségét, mivel a munkásság nem tud harcolni sem, ha nem eszik. A szociálpolitikának az osztályharc szempontjából megvolt az az előnye, hogy a munkások megedződtek a harcban, megtanulták a kapitalistát ellenségnek tekinteni. De hátránya is volt. Sokan elfeledkeztek arról, hogy a kapitalista gazdasági rendben igazán javítani a munkásság sorsán nem lehet, hogy a munkásság célja a kapitalista gazdasági rendszer megdöntése. Mert amit a munkás nyert a szociálpolitikai intézményekkel, azt nagyobb részben visszavesztette a kapitalistával szemben mint fogyasztó. A munkásnak csak az alatt a rövid idő alatt volt könnyebb az élete, míg a gyáros nem emelte az árakat.

A szociálpolitika azonban más a proletárdiktatúra alatt. Míg azelőtt a munkásság osztályharcát alulról felfelé vívta, addig most felülről lefelé vívja, vagyis az államhatalmat eszköznek használja a burzsoázia elnyomására. A szociálpolitikára a proletárállamban is szükség van. A proletárállam ma, be kell vallanunk, nem nyújthat csak nagyon keveset a munkásságnak.

A burzsoá államban a munkás termelt, de nem élvezte azt, amit előállított, azért, mert a burzsoázia a maga részére foglalta le a javakat. Ma is ugyanolyan keveset kap a munkásság. De nem ugyanaz az ok. Ma azért nem tud a munkás hozzájutni szükségleteihez, mert 1. külső hatalom, az antant imperializmusa gátolja a termelést; 2. mert a munkásság egy része nem termel.

Ebből az következik, hogy az ifjúmunkásoknak is termelniök kell, ha jó szociálpolitkát akarnak. Az állam viszont köteles az ifjúmunkásokról gondoskodni, hogy rövid munkaidejük és minden, ami méltányos kívánságuk, meglegyen.

Az előadást az ifjúmunkások nagy tetszéssel fogadták, utána vita indult meg, melynek folytatását péntekre, 18-ára halasztották.

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 2. o. *Ifjúmunkásnap*

409.

1919. július 17.
A Sajtódirektórium határozata
az Ifjú Proletár költségvetéséről

...Az Ifjú Proletár bemutatja költségvetését, amely évi 902 400 koronát tesz ki, és egyben kéri, hogy a munkatársak fizetésének fedezése céljára két számra 15 000 K sürgősen utaltassék ki részére.

A Sajtóbizottság, mielőtt a kérelem tárgyában érdemben állást foglalna, felhívja az Ifjú Proletár szerkesztőségét és kiadóhivatalát, hogy az eddigi összes kiadásairól pontos kimutatást készítsen, egyben azt is kimondja, hogy semmi szükség nincs arra, hogy a lapot ingyen adják...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 601. f. 3. cs. 2. ő. e. 56. o. (Gépírásos jegyzőkönyv)

410.

1919. július 18.
A helyi sajtó híradása a szombathelyi
KIMSZ-csoport taggyűlésének napirendjéről

Folyó hó 17-én este 6 órakor taggyűlés lesz a vármegyeház nagytermében. Napirend: 1. Jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése. 2. Jelentések. 3. Egyesületi ügyek. 4. Sportügyek. 5. Beszámoló az országos

kongresszusról. 6. Oktatás (irodalmi és művészeti bizottság választása). 7. Vezetőség lemondása és új vezetőség választása.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. július 16. 4. o. *Ifjúmunkás elvtársak!* (Párt és szakmozgalom rovat)

411.

1919. július 17.
A Vasi Vörös Hírlap tudósítása
a szombathelyi KIMSZ-csoport taggyűléséről

A szombathelyi ifjúmunkások tegnap este 6 órakor a vármegyeházán közgyűlést tartottak. Elsősorban a havi jelentéseket hallgatták meg, mely szerint a szervezetnek 843 tagja van, köztük 40 női tag. A bevétel június hóban 840 korona 50 fillér volt. Agitációs célokra háromezer koronát kaptak, amelynek hováfordításáról minden esetben jelentést tenni tartoznak a Közoktatásügyi Népbiztosságnak. A könyvtári jelentés szerint a szervezetnek 550 könyve van. A könyvtárt azonban igen kevesen látogatják, éppen úgy, mint a szabadoktatási előadásokat, s e tekintetben szigorúbb intézkedésekre van szükség. Az ifjúmunkásoknak is nyolcórai munkaidejük van, de ebből két órát a szabadoktatásra szakítanak ki. Aki a szabadoktatási előadást nem hallgatja, az nyolc órát köteles dolgozni. A jövőben ezt a legszigorúbban ellenőrzik. Az ifjúmunkások testnevelése ügyében sportszakosztály fog gondoskodni arról, hogy a nevelés helyes irányba terelődjön. A szakosztály már nyilvános mérkőzést is rendezett, amelynek ezer koronán felüli jövedelme volt. A közgyűlés végén megválasztották az új vezetőséget. Elnök lett Vajda György, társelnök Sohár Antal, titkár Balázs István, jegyző Holcsinesz Károly, pénztáros Pesti József és Joós István, ellenőrök Deák István és Krutzler László, háznagy Potthardt József, könyvtárosok Redl Ferenc és Kiss Gyula.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. július 19. 4. o. *Az ifjúmunkások közgyűlése* (Párt és szakmozgalom rovat)

412.

1919. július 18.
A KIMSZ Központi Vezetősége jelentkezésre hívja fel a mezőgazdasági munkára kötelezett munkanélküli ifjúmunkâsokat

A Közoktatásügyi Népbiztosság rendelete értelmében minden munkanélküli ifjúmunkás és ifjúmunkásnő köteles könnyű mezei munkára jelentkezni. Jelentkezni lehet július 20-ig a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetségénél, Üllői út 4. sz. I. 3. délelőtt 9–12.

Vörös Újság, 1919. július 18. 4. o. *Munkanélküli ifjúmunkások jelentkezése* (Hírek rovat)

413.

1919. július 19.
A kecskeméti KIMSZ-csoport jelentkezésre hívja fel a munkaerőt igénylő gazdákat

Ha könnyű mezei vagy szőlőmunkást igényeltek, jelentkezzetek az ifjúmunkások helyi csoportjának helyiségében. Népbank-palota II. emelet 2. szám alatt.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. július 19. 3. o. *Földmívesgazdák!* (Napi hírek rovat)

414.

1919. július 19.
A KIMSZ veszprémi csoportjának közleménye a tagsági könyvek cseréjéről

Miután a Diákszövetség feloszlott, és a helyi Ifjúmunkás Diákcsoport megalakult, kéri a vezetőség a tagokat, hogy tagsági könyveik kicserélése végett minél előtt jelentkezzenek, mert különben a kedvezményeiktől elesnek.

Vörös Zászló (Veszprém), 1919. július 19. 2. o. *A párttitkárság közleményei* (Pártügyek rovat)

415.

1919. július 20.
Az Ifjú Proletár cikke a középiskolás diákok szervezkedéséről és tanulmányi fegyelméről

A kapitalista állam a középiskolákat a burzsoá gyermekek részére tartotta fenn, akiknek nem volt szükségük szervezkedésre. Ez az, ami az ifjúmunkásokat még ma is aggódásba ejti, amikor arról van szó, hogy a diákok is megalkossák szervezeteiket. Félnek, hogy a diákok „ellenforradalmárok", s egy tömegben ellenünk használnák erejüket. Hogy ez ne következzen be, éppen azért szükséges, hogy felállítsuk a középiskolás csoportokat, és működésüket ellenőrizzük. Tehát a szervezkedés célja elsősorban a forradalmasítása az erre hajlamos, de még ma is semleges, sőt ellenséges tömegeknek. A fiatalok mindig forradalmárok, s nekünk csak azt a káros befolyást kell elhárítanunk, amely burzsoá ideológiát vitt be a középiskolásokba, és most mással, jobbal pótolnunk. Gazdasági harcokról természetesen szó sem lehet. A középiskolás szervezkedés nem gazdasági célt szolgál, hanem kizárólag arra való, hogy alkalmat adjon a diákságnak a forradalmi ifjúmunkások közé szellemben is beilleszkedésre.

Most két kérdés merül fel. Milyen lesz a középiskolások viszonya az ifjúmunkásokhoz és milyen az iskolához? Az első tekintetében arra kell törekedni, hogy ugyanolyan szervezeteket létesítsünk, amilyenek a régi ifjúmunkáscsoportok, s hogy a diákok forradalmasítása útján eloszlassuk a fizikai ifjúmunkásokban az ellenszenvet velük szemben. Ez megtörténik akkor, ha jó munkát végzünk a csoportokban. Sokkal fontosabb az iskolával való viszony. Az iskolai fegyelem nem engedi, hogy a bizalmi rendszert és az egész szervezeti életet az iskolára mint fennálló egységre építsük fel. Ezt mind az iskolán kívül, a csoportokban kell megvalósítani. Az iskola ügyeibe nem szólunk bele, az éppúgy nem tartozik az egyes csoportokra, mint a szakoktató iskolák. De a szövetség mindig fel fog lépni olyankor, amikor erre szükség lesz.

Itt kapcsolhatjuk be a munkafegyelem kérdését is. A diákok munkája kizárólag az iskolára szorítkozik. Amikor március után mindenütt meglazult a munkafegyelem, itt is ugyanez történt. Ennek a helyreállítására fel kell használnunk minden lehető eszközt, és ez ellen a diákoknak egy szavuk sem lehet. A munkafegyelem itt is éppoly fontos, mint a gyárakban és a középiskoláknál a munkafegyelem – az iskolai fegyelem. A nevelőmunka jóságának a mértéke lesz az, hogy az iskolai fegyelem mikor nélkülözheti a kényszerítő eszközöket. Az iskola nem küzdhet azok ellen a módszerek ellen, amelyeket *ma* felhasznál, s azért kellenek a mi középiskolás csoportjaink, hogy munkánk eredményeképpen feleslegessé váljanak ezek a módszerek.

Itt arra kell figyelmeztetnünk az előnyökben részesüléshez szokott diákokat, hogy sem egyesek a többiekhez viszonyítva, sem diákcsoportok fizikai ifjúmunkáscsoportokhoz képest semminemű kivételes bánásmódban nem fognak részesülni. Bűnt követ el az a diák, aki személyes hasznot akar szerezni szervezete útján, akár magának, akár egész csoportjának. Sokkal jobb körülmények között dolgoznak azok, akik ma nem vesznek részt a mozgalomban, mint a régiek, mert minden eszközt rendelkezésükre bocsát a proletárállam. S a diákok legnagyobb része csak ezeket az előnyöket akarja élvezni. Ma, amikor még annyi sok a szenvedés, annak, aki mozgalomban akar részt venni, vállalnia kell nemcsak a jövőért való munkát, hanem a múltból a mába átszármazott sok bajt is. Mi harcos szervezet vagyunk, aki velünk jön, az legyen készen a legerősebb küzdelmekre, a legnagyobb szenvedésekre is. Ha megnehezítették a munkáját, abból csak erőt merítsen, mert aki a mai csekély akadályoktól is megijed, az nem testestül-lelkestül a mi emberünk, az akkor, amikor esetleg még szükség lesz cselekedetekre, tétován fog állani, vagy ellenünk fordul. A küzdelem érdemesít ki a munkánk eredményére.

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 2. o. *Középiskolások szervezkedése*

416.

1919. július 20.
A KIMSZ Központi Vezetőségének közleménye az alapszervezetekkel való telefonkapcsolat megteremtéséről

Kérjük a vidéki és fővárosi csoportokat, hogy telefonszámukat velünk levélben tudassák. Hívják fel minden héten kedden vagy szerdán délután 3 6-ig a Vörös Újságot, kérjék az Ifjú Proletár szobáját, hogy megtudhassuk, mi a csoportban az újság.

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 3. o. *Az Ifjú Proletár telefonon érintkezik a csoportokkal* (Hírek rovat)

417.

1919. július 20.
Az Ifjú Proletár tudósítása
az ifjúmunkások csepeli művészdélutánjáról

Az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály nyári művészeti programjának első állomásaként f. hó 20-án, vasárnap nagyszerű művészdélutánt rendezett a csepeli nyári színházban. A színházat színültig megtöltő ifjúmunkás közönség mindvégig lelkes figyelemmel hallgatta az érdekes előadást, melynek műsora a következő volt: 1. Internacionálé, énekelte a csepeli munkásdalárda, 2. Poór Miklós, a Budapesti Színház tagja. Petőfi Sándor: Pató Pál úr. A királyokhoz. Ady Endre: Szeretném, ha szeretnének. 3. *Rozgonyi* Ágnes hegedűművésznő. 4. *Tomán* ifjúmunkás elvtárs beszéde. 5. *Vagy megszokik, vagy megszökik.* Vígjáték 1 felvonásban. Írta: Zöldi Márton. Szereplők: Éltes tanító – Lubinszky Tibor, Juhász suszter - Szécsi Ferenc. Juliska, leánya – Mihályi Lucy, Tánczos gazdag molnár – Lovass Imre. Miska suszterinas – Gallay Nándor, a Munkások Gyermekszínházának tagjai. Szünet. 6. A csepeli gyár munkástanácselnökének beszéde. 7. *Pogány* György tenorista, 8. *Szentiványi* Kálmán, a Madách Színház tagja. Ady Endre: Hadak útja. Karinthy Frigyes-tréfák. Nagy Endre-tréfák. 9. Novák Eveline operaénekesnő. 10. Marseillaise, énekelte a csepeli munkásdalárda. Zongorán Sándor Árpád zongoraművész kísért, a konferanszié szerepét pedig Szentiványi Kálmán látta el, a közönség nagy tetszésétől kísérve. A műsor minden egyes száma és a szereplők mindegyike olyan kiváló volt, hogy előadás végével a lelkes ifjúmunkás közönség alig akart megválni a színháztól.

Ifjú Proletár, 1919. július 27. 3. o. *Művészdélután Csepelen*

418.

1919. július 20.
Az Ifjú Proletár értékelése Kassák Lajos
„aktivista" csoportjának
irodalmi tevékenységéről

Mi ez?

Nagyon kíváncsiak vagyunk rá, mert vannak egyes ifjúmunkások, akik aktivistáknak nevezik magukat. Őrajtuk áll, hogy megmagyarázzák, mi is az az aktivizmus, és mi az a bizonyos „kultúrájában forradalmasított ember".

Mert mi az aktivizmusról csak azt tudjuk, hogy az egy költői irány, mely a Ma című lap körül csoportosul, vallja jelszavának. Ebben a lapban néha érdekes dolgok is jelennek meg, melyeken érdemes gondolkodni, de sokkal gyakrabban bodor szemfényvesztés az egész, melynek sokan azért dűlnek be, mert nem értik meg, és szégyellik azt bevallani. Aki megérti e verseknek a rosszát is, az nem haragszik rájuk – íróik egy része valószínűleg derék emberek –, de elragadtatva nincs az ember a dolgaiktól.

No de azt még mindig nem tudjuk, mi az aktivizmus! Aktív, az annyi, mint cselekvő, de hiszen minden ember cselekszik.

A „kultúrában forradalmasulás" pedig játék a szavakkal, mert hiszen a társadalmi forradalomban a kultúra forradalma benn foglaltatik, és ha valaki mindig azt mondja: „Én forradalmár vagyok", ezt szajkó módjára akár az unalomig ismételni is lehet, és mégis éppen „aktivizmust", cselekvést nem jelent.

Irodalmi művekre a forradalom cégérét ráütni ugyanolyan fogás, mint régen az a reklámfogás volt, mikor a cipősarkat így hirdették:

Magyar mágnás, angol lord,
Palma kaucsuk sarkot hord.

Ma forradalom van divatban, forradalmi jelszavakat használnak. Helyes, jól van, sőt az aktivisták nem is ma vedlettek át szocialistává, ezt megengedjük, no de hogy a kultúra forradalmát ők fogják megalkotni, ezt kötve hisszük.

Nézzük írásaikat jó szemmel, de ne gondoljuk, hogy az ő írásaik jelentik a forradalmat vagy akár csak a *kultúra forradalmát. Vizsgáljuk őket mint* művészeket, ha tetszik nekünk, hát olvassuk őket, de ne hagyjuk magunkat *félrevezetni üres jelszavaktól, mert bizony a „kultúrájában forradalmasított ember"* nagyhangú szavai mögött igen *kevés kultúra* és igen kevés forradalom rejtőzik.

De amint hogy nem igazán új, nem igazán forradalmi az ő művészetük, éppen úgy nem új, sőt nagyon régi, *nem jó, sőt nagyon rossz, elavult* és reakciós az a „művészet" is, amely folyton vörös zászlóról kiabál, és a művészetet összetéveszti az agitációval. *Olvassuk Ady Endrét, különösen késői verseit,* és olvassuk *Dosztojevszkijt, akik se aktivistáknak, se kultúrforradalmároknak nem hívták magukat,* csak egyszerűen *művészek* voltak. És ez a fontos!

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 4. o. *Aktivizmus, avagy a kultúrájához forradalmasított ember*

419.

1919. július 20.
Az Ifjú Proletár cikke
az ifjúmunkások testneveléséről

A kapitalista társadalomnak, a kizsákmányolás társadalmának megvolt a maga sportja, de nem volt testnevelése, s nem volt egyetlen fillére sem a testnevelés számára. Ez nem is felelt volna meg céljainak. A munkás testét éppúgy, mint a lelkét, nem nevelték, nem edzették, mert féltek a benne szunnyadó hatalmas erőtől, féltek, hogy még hamarabb lerázza magáról a kizsákmányoló naplopóknak más munkájából élő hadát.

A sportok legnagyobb része elérhetetlen távolságban lebegett a munkásifjú előtt. A sporttelepek, teniszpályák, tornatermek, uszodák és csónakok csak kiváltságos osztályok számára voltak megközelíthetők. A drága felszerelést nem bírta el egy munkás keserves keresete. Az iskolai torna unalmas és kínos volt a tornatanítók közömbössége és a felszerelés hiányos volta miatt. A kommunista társadalom, melynek testileg és szellemileg hatalmas emberekre van szüksége, az őt megillető helyre fogja helyezni a testnevelést. Hatalmas munka lesz ez. Mint minden más téren, úgy a sportok terén is ránk maradt a kapitalista társadalom terhes öröksége. Nincs egyetlen pályánk se, melyen 30 embernél többet lehetne egyszerre elhelyezni. Nincsenek játéktereink, nincs egyetlen nagyobb befogadóképességű uszodánk. Milliós költséggel és még nagyobb pompával két hatalmas fürdőpalotát építettek legutóbb is, de egyikben sincsen uszoda. A vidéken még szomorúbb a helyzet.

A főváros testnevelési ügyosztályában évek óta hevernek a leggyönyörűbb játszótér-, sportpálya- és uszodatervek, s nem volt soha egyetlen garas sem a megvalósításukra, hiába kértek és könyörögtek lelkes emberek. Minek kellettek ezek? Ki törődött a munkában görnyedő proletárgyerek testével?

Most, amikor a megvalósulásra kerülhetne a sor, nincs anyag, nincs felszerelés, és nincsenek hozzáértő emberek. *A Közoktatásügyi Népbiztosság testnevelési ügyosztálya mindmáig egyetlen lépést sem tett az ifjúmunkások testnevelése ügyében.* Nincsen ember, aki foglalkozna sok ezer ifjúmunkás testi kultúrájával, pedig az ifjúmunkások türelmetlenül várják, hogy játszhassanak és sportolhassanak.

Hogy mi a teendő s mit várhatunk a közel jövőben, erről a legközelebbi számban számolunk be.

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 4. o. (Sport rovat)

420.

1919. július 9.
A KIMSZ Központi Vezetőségének állásfoglalása a diákbizalmiak ügyében

A Közoktatásügyi Népbiztosság visszavonta egy régebbi rendeletét, amely az iskolai diákbizalmiakról szól. A KIMSZ központi vezetősége egyik legutóbbi ülésén foglalkozott ezzel a kérdéssel, és a következőkben állapította meg a *KIMSZ álláspontját:* A szövetség a bizalmiak eltörlését tudomásul veszi, mert nem helyesli, hogy iskolás gyerekeknek joguk legyen a tanításba, illetőleg szorosan vett iskolai ügyekbe beleavatkozni. A KIMSZ a maga részéről szintén nem *óhajtja* azt megtenni, mint politikai és kulturális szervezet iskolákon kívül működik. A diákoktól szintén megköveteli, hogy *csoportbizalmiakat* válasszanak. A szövetség céljait az *iskolán és műhelyen kívül* valósítja meg, és noha tagjainak érdekeit képviseli és megvédi, nem azt tekinti tulajdonképpeni céljának. Minden tagjától megköveteli, hogy ne pillanatnyi előnyökért legyen tagja a szövetségnek. A KIMSZ minden tagjáról, akár diák, akár fizikai ifjúmunkás az, egyformán gondoskodik. Éppúgy, mint az ipari szakoktatásnál, lesz képviselője a középiskolai ügyosztálynál. Ezzel szemben megköveteli a diákoktól is, hogy éppolyan áldozatkészek legyenek, mint a többi ifjúmunkások, és ne ezért vagy egyéb *képviseltetésért és előnyökért, amik a szervezettséggel járnak, hanem a szövetség valódi céljaiért szervezkedjenek.*

Ifjú Proletár, 1919. augusztus 3. 3. o. *A központi vezetőség állásfoglalása a diákbizalmiak ügyében* (Hírek rovat)

421.

1919. július 20.
Az Ifjú Proletár kritikája a tanoncok munkaidejének felemelésével kapcsolatos rendeletről

A Közoktatásügyi Népbiztosság rendeletet adott ki, mely az ifjúmunkások számára visszaállítja a 8 órai munkaidőt. Nem akarunk most arról beszélni, hogy a rendelet rossz. A rendelet kritikáját más helyen adjuk.

Csak elvben akarunk itt tiltakozni a rák-szociálpolitika ellen.

A Közoktatásügyi Népbiztosság a termelés zavartalan lefolyásának érde-

kével oldja meg ezt a visszatáncolást. Ez megokolásnak ugyan egy kicsit gyenge, viszont ürügynek nem eléggé takaró. Tudniillik beavatottak előtt nem egészen ismeretlen az a tény, hogy a termelőknek túlnyomó többségét a felnőtt munkásság és nem az ifjúmunkásság alkotja. Tehát a termelés csökkenésének nem az az oka, hogy az ifjúmunkások 2 órával kevesebbet dolgoznak, hanem mégis talán valami más.

A második igen súlyos érv az, hogy az ifjúmunkások két órával hamarabb mentek el a műhelyből, és ezzel megbénították a munkát. Erre az a válaszunk, hogy van elég munkanélküli ifjúmunkás, aki szívesen áll munkába, csak kapjon munkát; ezeket jól be lehetett volna állítani, és méghozzá segítettünk volna rajtuk.

Azok, akik ellene vannak annak, hogy az ifjúmunkásokat törvénnyel védjük meg a fiatal test letörésétől, a legyöngítő betegségre hajlamossá tevő munkától, azt is hozzák fel, hogy a rövid munkaidő leteltével az ifjúmunkások elmennek a műhelyből, csavarognak, lopnak stb. Hát ez ugyan nagyon figyelemreméltó érv. Azt mondják, hogy ha az ifjúmunkásnak rövid a munkaideje, akkor csavarog és lop. Nagyon furcsa jelenség az, *hogy azonnal csirkefogóvá válik az ifjúmunkás, mihelyt kevesebbet dolgozik, mint a felnőtt;* a bűnözések lélektanának új fejezetét képezi ez a fényes megokolás. Különben ez az érvelés nagyon hasonlít annak a kapitalistának az érveléséhez, aki azt mondogatta: „Nem adok a munkásnak több fizetést, mert pálinkára költi."

Mindezen érveket összevéve, ebből a rendeletből ésszerűen az következik, hogy a Közoktatásügyi Népbiztosság elvben azon az álláspontón áll, hogy *az ifjúmunkásnak ugyanannyit kell dolgoznia, mint a felnőtt munkásnak, hogy a fejlett férfi munkaideje ugyanannyi legyen, mint a fejletlen gyermekifjú munkaideje.*

De mi tudjuk, hogy sem a Közoktatásügyi Népbiztosság, sem senki, aki emberies érzéssel viseltetik a másik ember iránt, nem gondolkozhat így.

Tudjuk, hogy ezt a rendeletet az *üzemi munkástanácsok kényszerítették rá a közoktatásügyi népbiztosságra.* Arra hivatkoztak, hogy a munkásság akarja ezt így. De ez nem lehet igaz. Mi nem egyezhetünk bele, hogy felnőtt munkástestvéreinket így megrágalmazzák, és ilyen csúnya bizonyítványt állítsanak ki róluk. Ellensége a munkásságnak az, aki ráfogja, hogy ő követeli vissza a tanoncok agyondolgoztatását. Mi nem hisszük ezt már csak azért sem, mert nem képzelhetjük el, hogy amit a szakszervezetek első kongresszusa 1899-ben *Teszársz* Károly indítványára sürgős követelményképpen kívánt („a 18 éven aluli ifjúmunkások munkaideje napi 6 órában legyen megállapítva"), annak megváltoztatásáért szállna síkra a munkásság 20 év múlva, amikor a hatalom a kezében van.

Mindegy, akárki csinálta a rendeletet. Megvan, törvény. Nem teszünk ellene, nem zúgolódunk ellene. *Nem akarunk azokhoz csatlakozni, akik gyomrukon keresztül gondolkodnak.*

Tudjuk, hogy ennek a rendeletnek a diktatúrához nemcsak hogy semmi köze, de a rendelet egyenesen *diktatúraellenes*.

Mi tudunk a diktatúráért 2 órával többet is dolgozni, és be fogjuk bizonyítani, hogy erősebb nálunk a munkafegyelem, mint rosszakaróink mondják. Tudjuk, hogy a munka országában csak az beszélhet, aki termel. Mi termelni akarunk fokozottabban még, mint eddig.

Mi, ifjúmunkások továbbfolytatjuk, amit megkezdtünk. Mi leszünk a proletárdiktatúra legerősebb akarói, mi leszünk a munkásuralom legbaloldalibb harcosai. *Mi csak azért is forradalmárok maradunk!*

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 1. o. *Nyolcórai munkaidő*

422.

1919. július 20.
Az Ifjú Proletár kritikája
a munkafegyelem megszegőivel szemben
alkalmazható büntetésekről

Az ifjúmunkások fegyelme, párhuzamosan a felnőtt munkásokéval, erősen meglazult. Feltétlenül szükséges, hogy ez ellen tegyünk valamit. *A legbiztosabb javítóeszköz a példaadás.* Amíg az ifjúmunkások nem dolgozó felnőtt munkások között lesznek, és *a szabotálás példáján* okulnak, addig semmiféle szabályzattal nem lehet a fegyelmet helyreállítani. A most megjelent rendelet első hibájának tehát azt tartjuk, hogy az ifjúmunkások munkafegyelmét – akik kisebb részt vesznek a termelésben – a valóságos termelők, a felnőtt munkások munkafegyelménél előbb, tehát ettől teljesen függetlenül akarja helyreállítani. A fegyelmi bizottságok úgy vannak alkotva, hogy a felnőtt munkások számbeli fölényben vannak, és az ifjúmunkások teljesen *ki vannak szolgáltatva az önkényüknek*, amire a rendelet kiadása óta elcsattant *pofonok* a bizonyítékok. A kiszolgáltatást teljessé teszi az, hogy a felnőtt munkások legtöbbje ellenszenvvel viseltetik az ifjúmunkások iránt. Fel kell állítanunk egy *elfogulatlan fellebbezési bizottságot*, ahol az ifjúmunkások megfelelő számban legyenek képviselve.

Most az egyes *büntetéseket* vegyük sorra. Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a rendelet enyhe büntetést nem ismert, hanem már a büntetések első foka is igen súlyos: a napi munkaidő meghosszabbítása. Ez ellen két kifogásunk van. *Munkával büntetni a proletárállamban*, melyet a munkára akarunk felépíteni, és a dolgozók társadalmának nevezünk, *megtagadása elveinknek*. De gyakorlatilag is keresztülvihetetlen, mert a nyolcórai munkaidő után megáll az üzem, és a munkások elmennek. Mit dolgozhat ott a bünte-

tésre ítélt ifjúmunkás? A második fokú büntetés a pénzbüntetés. Pedig a munkások *pénzzel büntetését a Forradalmi Kormányzótanács megtiltotta.* A harmadik büntetés a más üzembe való áthelyezés. Nincs meg a rendeletben, hogy *kinek kell ezt végrehajtani,* és hogyan lehet ezt megcsinálni azzal az ifjúmunkással, aki *kis műhelyben* dolgozik. A negyedik a tanoncidő meghosszabbítása, de ennek úgy van helye, „ha az ifjúmunkás önhibájából nem tanulta meg tanoncideje alatt a gyakorlati ismereteket". Egyszóval ez megbuktatása a tanulónak, és így beleszólás abba, ami tulajdonképpen *a szakiskolára* tartozna.

A meghosszabbítás különben is csak akkor hajtható végre, „ha a helyi tanács művelődési osztálya a fegyelmi bizottság határozatát helyben hagyja". Itt a következő furcsa eset fog bekövetkezni. Kis üzemben dolgozó ifjúmunkást a fegyelmi bizottság, melyben a művelődési tanács 3 tagja foglal helyet, a tanoncidő meghosszabbítására ítél. Az ítéletet fölterjesztik a művelődési tanácshoz, ahol a három fegyelmi bizottsági tag jelentését jóvá fogják hagyni, mivel először a művelődési tanács tagjai tudják, hogy ők foglalkoztak a legtöbbet az ifjúmunkás ügyekkel, másodszor önmaguk is szavaznak, és harmadszor saját véleményük érdekében igen erélyesen fognak fellépni. *Így a fegyelmi bizottság tagjai mint saját felülbírálóik szerepelnek.*

A rendelet rossz voltának legjobb bizonyítéka, hogy van nagyüzem, ahol máris módosítva lépett életbe. Ezek után *követeljük új rendelet sürgős kibocsátását, szem előtt tartva mindazt, ami kifogás alá esik.*

Ifjú Proletár, 1919. július 20. 2. o. *Fegyelmi büntetések*

423.

1919. július 21.
Sajtótudósítás az egri ifjúmunkások nagygyűléséről

A tegnapi világsztrájk alkalmából külön nagygyűlést tartottak az egri ifjúmunkások is, amelyen Németi elvtárs személyében budapesti kiküldött is megjelent. A budapesti kiküldött a fővárosi ifjúmunkások üdvözletét tolmácsolta s a Közoktatásügyi Népbiztosság támogatásáról biztosította az ifjúmunkásokat. Egyben ez ifjúmunkás-központ nevében tanulásra és munkára hívta fel az egri ifjúmunkásokat. Ezután kifejtette a július 21-i nap jelentőségét, majd a szabadoktatás fontosságáról szólt, végül pedig kitartásra és ismételten tanulásra és munkára hívta fel az ifjúmunkásokat. Utána Molnár elvtárs ifjúmunkás-megbízott szólalt fel, aki vázolta az ifjúmunkásság helyzetét a burzsoá társadalomban és a proletárdiktatúrában.

Mindkét előadó beszédét nagy figyelemmel és tetszéssel hallgatták az ifjúmunkások, akik azután jelzőtábla alatt felvonultak a népgyűlésre.

Egri Munkás, 1919. július 23. 4. o. *Az ifjúmunkások gyűlése* (Hírek rovat)

424.

1919. július 22.
Az Ifjú Proletár tudósítása Lukács Györgynek a munkafegyelemről tartott ifjúmunkásnapi előadásáról

A harmadik ifjúmunkásnapon *Lukács* György elvtárs adott elő a munkafegyelemről. A sok hozzászólás megmutatta azt, hogy a munkafegyelem kérdése az ifjúmunkásokat mennyire érdekli, de azt is, hogy az ifjúmunkások proletárhoz illő önfegyelemmel önkéntesen vállalják a munkafegyelmet. Lukács György elvtárs előadásának a tartalma a következő volt: Minden társadalomnak legfontosabb kérdése a zavartalan termelés és a munkafegyelem kérdése. A kapitalista társadalomban a munkásoknak dolgozniok kellett, a kapitalisták kényszerítették őket arra, hogy dolgozzanak; ha nem akart volna valamelyik munkás dolgozni, *elbocsátották volna*, ha többen nem akartak dolgozni, egyszerűen a *rendőrséghez vagy a csendőrséghez fordultak a kapitalisták*. A munkásság a kapitalista társadalmi rendben azért dolgozott szorgalmasan, mert ha nem dolgozott volna, a burzsoáziának megvoltak a kényszereszközei, hogy megfossza kenyerétől. Ma a proletárállam nem akar kényszereszközöket használni, a munkásoknak erkölcsi kötelessége, hogy saját államuk termelését fenntartsák. A kapitalista társadalmi rendben a szabotálás az osztályharcnak megengedett eszköze volt, *ma a proletárállam elleni támadás* a szabotálás. Világos, hogy termelés nélkül nincsenek javak, és nem lehet fogyasztani sem.

Azonban a munkásság nem elég öntudatos ahhoz, hogy kényszerítő eszközök nélkül a termelést fenntartsa. Ennek a magyarázata az, hogy minden társadalmi rendben az osztályérdek és az egyéni érdek látszólag ellentétben van egymással. Azonban ha jobban meggondoljuk a dolgot, akkor egyéni boldogulásom részben osztályom boldogulásától függ, de a proletariátus osztályharcában nemcsak az egyéni rugók, hanem és főképpen az erkölcsi parancsok kényszerítik ki az osztálytömörülést. Ezért a munkafegyelem kérdésében is szilárd osztályként kell vállalni a proletariátusnak *erkölcsi okokból* a munkafegyelmet, munkakényszer nélkül is. A fő hiba azokban a proletártestvéreinkben van, akik a munkafegyelem alól ki akarnak bújni.

Az ifjúmunkások voltak a kapitalista társadalom legkizsákmányoltabbjai,

az ő mozgalmuk volt a legradikálisabb, a legbaloldalibb, nekik kell a munkafegyelem kérdésében is példát mutatóan osztályöntudatosaknak lenniök, dolgozni a proletárállam fennmaradásáért.

Az előadást vita követte, amelyben Haberland Lajos, Lőwy Nándor, Friedmann Ilona, Gelb Sándor, Jungmayer, Strém Miklós, Idakovits Olga, Lékai János, Szikora Ferenc, Kun Béla és Laufer Mihály elvtársak vettek részt. Lukács elvtárs zárószava felelt a vitában elhangzottakra.

Ifjú Proletár, 1919. július 27. 2. o. *Ifjúmunkásnap*

425.

1919. július 23.
A Sajtóbizottság határozata
az Ifjú Proletár által igényelt
szerkesztési költségek revíziójáról

...Az Ifjú Proletár című lap 17 050 K kiutalását kéri szerkesztési költségek címén.

A Sajtóbizottság felkéri a Magyarországi Újságírók Szakszervezetét, hogy a szóban forgó követelést Tölgyi László szerkesztő bevonásával tegye revízió tárgyává, és terjesszen elő megfelelő javaslatot. Egyben ismételten felhívja az Ifjú Proletár szerkesztőségét, hogy az eddigi kiadásairól és bevételeiről nyújtson kimerítő felvilágosítást a Sajtóbizottságnak...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 601. f. 3. cs. 2. ő. e. 72. l. (Géppel írt jegyzőkönyv)

426.

1919. július 27.
Sajtótudósítás a soproni német
ifjúmunkáscsoport megalakulásáról.

Július 27-én, vasárnap délelőtt fél 10 órakor a Népház (Kaszinó) nagytermében a német ifjúmunkásság alakuló gyűlését tartja. A szónokok Freund és Kulcsár elvtársak lesznek.

A németül is tudó magyar ifjúmunkásokat (tanoncokat, diákokat) is szívesen látjuk a gyűlésen, ahol az ifjúmunkásságot érintő érdekes napi eseményeket is tárgyalni fogjuk.

Soproni Vörös Újság, 1919. július 26. 3. o. *A német ifjúmunkásság alakuló gyűlése*

427.

1919. július 27.
A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya országos művészeti propagandájának tervéről

A burzsoá társadalom bűnlajstromán előkelő helyet foglal el az a tudatos gazság, ahogyan a proletariátust a kultúrától elzárta és a proletárok szellemi világát sötétbe süllyesztette. Ennek szomorú következményeit napról napra tapasztalnunk kell. Míg a burzsoák gyermekei gondos gyermekszobai előnevelésben is részesültek, addig a proletárgyerekeknek az utca szennye volt a nevelőjük, hogy azt hihetetlen fiatal korban felváltsa a munkapad. Természetes azután, hogy ilyen körülmények között a proletárokat a kultúra megszeretésére, értékelésére és a kultúra fontosságának átérzésére most, amikor az az eddig kisajátítók kezéből tulajdonukba ment át, nevelni kell. Ezt a fontos, az élet szépségeinek feltárását jelentő munkát szolgálja az Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztály művészeti programja, amelynek július augusztus hónapokra vonatkozó részét a következőkben vázoljuk: Az ügyosztály három művészgárdát *küld* szét az országba, ifjúmunkások részére összeválogatott értékes műsorral. Minden műsoron egy-két irodalmi értékű, rövidebb-hosszabb színdarab és ifjúmunkások által érthető, de teljes értékű hangversenyszámok szerepelnek. Az egyik műsor például így néz ki: 1. Bevezető előadás. 2. Szavalat Ady-, Petőfi-, Csokonai-versekből. 3. Hegedűszóló. 4. Crainquebille, színmű 3 képben, írta: Anatole France. 5. Egy operaénekesnő. 6. Egy tréfa 3 szereplővel. 7. Egy operaénekes.

A társulatok a következő ifjúmunkáscsoportok részére tartanak előadást: *Első társulat.* Július 27. Kecskemét; július 28. Lajosmizse; július 29-től augusztus 2. Budapest környék. Augusztus 3-tól augusztus 16-ig: Hatvan, Mezőkövesd, Miskolc, Sátoraljaújhely, Putnok, Ózd, Eger, Gyöngyös, Jászárokszállás, Salgótarján. Augusztus 17-től 31-ig: Kunszentmiklós, Szabadszállás, Fülöpszállás, Kiskőrös, Kalocsa, Soltvadkert, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Kiskunfélegyháza, Szolnok, Cegléd, Nagykőrös. *Második társulat.* Július 27-től augusztus 2-ig: Dorog (Tokod), Szekszárd, Bonyhád, Budapest környék. Augusztus 3-tól 16-ig: Bicske, Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely, Pápa, Veszprém, Székesfehérvár. Augusztus 17-től 31-ig: Hatvan, Mezőkövesd, Miskolc, Sátoraljaújhely, Putnok, Ózd, Eger, Gyöngyös, Jászárokszállás, Salgótarján. *Harmadik társulat.* Július 27-től augusztus 2-ig: Sárbogárd, Dombóvár, Kaposvár, Csurgó, Budapest környék. Augusztus 3-tól 16-ig: Kunszentmiklós, Szabadszállás, Fülöpszállás, Kiskőrös, Kalocsa, Soltvadkert, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Kiskunfélegyháza, Szolnok, Cegléd, Nagykőrös. Augusztus 17-től 31-ig: Bicske,

Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely, Pápa, Veszprém, Székesfehérvár. Az ügyosztály ez úton is felhívja a most megnevezett csoportok szervezőit, hogy a részletek megbeszélése végett, lehetőleg személyesen, azonnal utazzanak fel Budapestre, és az ügyosztályban (VIII., Esterházy utca 25.) Bródy elvtársnál jelentkezzenek.

Ifjú Proletár, 1919. július 27. 3. o. *Az Ifjúmunkás Propaganda Osztály nyári művészeti programja* (Hírek rovat)

428.

1919. július 27.
Egy kecskeméti ifjúmunkás levele a helyi sajtóban Kassák Lajos „aktivista" csoportjának irodalmi és művészeti tevékenységéről

A Magyar Alföld Szocialista Kultúra c. rovata valószínűleg igen alkalmas hely lesz arra, hogy pár szót szóljunk arról az előadásról, amelyet vasárnap a pesti Madách Színház tagjai az ifjúmunkások számára tartottak. A dolog ti. Szentiványi elvtárs konferáló beszédére vonatkozik.

Szentiványi elvtárs ugyanis beszédében a magyarországi aktivistákról, expresszionistákról - a Ma folyóirat köré csoportosuló írókról szólva, egy művészeti és irodalmi irányt a legbántóbb és a legkultúraellenesebb gúnnyal tálalt fel a közönségnek.

Maga az a tény, hogy az elvtárs erről az irányról beszél egy színielőadáson, igen helyes és dicsérendő. Sőt ha ezen irányról beszél is, beszédjét, mint szubjektív megnyilatkozást, mint egyéni véleményt, avagy mint esztétikai fölfogást: nagy örömmel vettük volna. De olyan naiv kigúnyolás ellen, mely egy irányzat híveinek összejövetelét „bolondokházának" nevezi, amely összevissza szedett, nem eredeti verssorok felolvasásával vél harcolhatni egy irányzat ellen, tiltakozunk a kultúra nevében!

Az olvasó tudhatja, hogy nincs messze az az idő, mikor az ifjúkommunisták összejövetelét sem nevezik más szóval, mint azzal, mint Szentiványi elvtárs a Ma barátjainak összejöveteléről szól. Emlékezzünk a „nyugatosok" kigúnyolására és arra, hogy hogyan harcoltak a naturalista festészet ellen a „zöld ló" és „lila fa", no meg a „vörös testek" buta szavaival. A kapitalista világban ezen eljárás: a gúnnyal való harc, ha nem is jogosult, de érthető volt, hisz a tömegeket, amelyek a gazdasági rend hibájából kultúra nélküliek voltak, főképp a gúnnyal lehetett „megfogni" és vezetni az újítások ellen. A gúnyba be lehetett fullasztani a forradalmi törekvéseket, amelyek már pro-

dukáltak vagy később produkálhattak volna valamit. Hiszen a kulturálatlan tömeg alapjában véve az újítások ellen való és konzervatív. Most ezek az idők elmúltak! Az a tény, hogy valami új és az emberek nagy része előtt érthetetlen, nem lehet sem érdem, sem pedig elítélhető és legkevésbé kigúnyolható dolog. Az új törekvésekről vitázni kell, beszélgetni róluk, és az a viták kohójában vagy elég, vagy diadalmaskodik.

De kigúnyolni ifjúmunkások és proletár közönség előtt, vagyis olyan közönség előtt, amely még nem juthatott kultúrához (mert ugyebár évszázadok mulasztásait hónapok alatt kipótolni a kultúra terén nem lehet), nem szabad! Ezek kultúrát akarnak, nem pedig egyes törekvések kigúnyolását. A kultúrának a szép Crainquebille-előadás nagy hasznára volt, de a gúny elmaradhatott volna!

Még egyet: ami a Ma íróit és művészeit illeti, tudjuk, hogy ezeknek egy része nagyon is elvetette a sulykot, és a maga irányát rá akarta erőszakolni a tömegekre. Akinek ez a kultúra nem tetszik, az küzdjön ellene úgy, hogy *más* kultúrát terjesszen és tegyen közkinccsé. Az *egyén* majd eldönti, melyik kell neki, melyik versre rezonál, Rozványira, Peterdire vagy Komját Aladárra, Kassákot olvas vagy Szomory Dezsőt. Akit egyes maisták művészetpolitikai szereplése keserít el: harcoljon azon emberek ellen.

Mi itt, e helyen nem mehetünk bele esztétikai vitába, és soraink nem is annyira a Mának szóltak, mint inkább általánosságban kérünk komoly véleményeket, megindokolt nézeteket irányok mellett és ellen, főképp forradalmi irányoknál és proletárhallgatóknál. Így véljük terjeszteni a szocialista kultúrát.

Az irodalmat és művészetet nagy és szent dolognak tartjuk, melyet nem lehet színpadi gúnnyal elintézni.

Magyar Alföld (Kecskemét), 1919. július 30. 3. o. *Néhány szó a Máról. Egy ifjúmunkás levele.* (Szocialista kultúra rovat)

429.

1919. július 29.
Előadások a munkafegyelemről az üzemi ifjúmunkásoknak

Azok a 20-nál több ifjúmunkást foglalkoztató üzemek, amelyekben még nem volt munkafegyelemről előadás, ezt a Közoktatásügyi Népbiztosság VII/4. ügyosztályának (Esterházy utca 25.) haladéktalanul jelentsék be.

Népszava, 1919. július 29. 6. o. *Előadások a munkafegyelemről* (Hírek rovat)

430.

1919. július 29.
A Népszava híradása
a KIMSZ Központi Vezetőségének
negyedik ifjúmunkásnapi előadásáról

A negyedik ifjúmunkásnapon, e hó 29-én, kedden délután 5 órakor a régi képviselőházban (Főherceg Sándor utca 8.) *Bajáki Ferenc* elvtárs „Proletáröntudat és proletár-áldozatkészség" címen fog előadást tartani. Az előadást vita követi.

Népszava, 1919. július 29. 6. o. *Proletáröntudat és proletár-áldozatkészség* (Hírek rovat)

431.

1919. július 30.
A budapesti KIMSZ-csoportok közleménye
a július végi összejövetelekről

Az összes budapesti és környékbeli csoportok titkára vagy elnöke 31-én, csütörtök délután 3 órakor a jóléti és munkaügyek megbeszélése miatt Üllői út 4. I. em. 3. szám alatt jelenjenek meg. A VII. kerület csoportja 30-án, szerdán délután 6 órakor bizalmi ülést tart a Dohány utca 10. szám alatt. A VIII. kerület középiskolás csoport tagjai jelenjenek meg a Tavaszmező utca 17. szám alatt szerdán délután 5 órakor. A X. kerületi középiskolás csoport tagjai és a kerületben lakó, még eddig nem jelentkezett diákok is e hó 30-án délután 4 órakor jelenjenek meg a Jászberényi úti főgimnáziumban.

Népszava, 1919. július 30. 8. o. *Ifjúmunkások közleményei* (Vegyes rovat)

432.

1919. július 31.
A KIMSZ szombathelyi csoportjának
mozielőadásai

A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya a következő filmeket bocsátotta az ifjúmunkások rendelkezésére: Pompeji végnapjai 5 felv., Utazás Dél-Amerikában, A húsvéti to-

jás, Hamis macska. Az előadást csütörtökön 6 órakor tartják meg, melyen a felnőtt munkásokat is szívesen látják.

Vasi Vörös Hírlap (Szombathely), 1919. július 31. 4. o. *Ifjúmunkások mozielőadása* (Párt és szakmozgalom rovat)

433.

1919. július 31.
A helyi sajtó híradása a KIMSZ miskolci csoportjának utolsó legális előadásáról

Ifjúmunkások! Diákok! Csütörtök du. fél 7-kor Krausz György elvtárs „Milyen történelmet tanított az iskola" c. előadást tart a Koronában.

Reggeli Hírlap (Miskolc), 1919. július 31. 4. o. *Ifjúmunkások! Diákok!* (Szakszervezeti hírek rovat)

434.

1919. augusztus 1.
Budapesti és környéki KIMSZ-csoportok tervbe vett feladatai augusztus elejére

A KIMSZ központja felhívja a budapesti és környékbeli csoportok vezetőségeit, hogy taglétszámukat azonnal jelentsék be. A környékbeli csoportok figyelmét felhívjuk legutóbbi körlevelünkre, mely a házi és utcai ifjúmunkás-bizalmiak megválasztását tárgyalja. Ennek kiegészítéséül szolgáljon, hogy ott, ahol az ifjúmunkások csekélyebb száma miatt a közölt választási módszer alkalmatlan, a csoport területe körzetekre osztandó, és utcai, illetve körzeti bizalmiak választandók. A zuglói ifjúmunkások e hó 2-án délután 6 órakor taggyűlést tartanak. – VII/B csoport (Damjanich utca 50. szám) augusztus 2-án, szombaton délután 5 órakor rendes havi taggyűlést tart. A X. kerületi középiskolás csoportban (Jászberényi úti főgimnázium) pénteken délután 4 órakor előadás lesz. A le nem pecsételt tagsági igazolványok augusztus elseje után érvényüket vesztik.

Népszava, 1919. augusztus 1. 8. o. *A KIMSZ...* (Vegyes rovat)

435.

1919. augusztus 2.
A KIMSZ Központi Vezetőségének tájékoztatása „Az ifjúmunkások és a párt" című ifjúmunkásnapi előadás megszervezéséről

Az ifjúmunkásnapokat ezentúl nem együtt, hanem kerületenként, illetve csoportonként külön-külön fogja megtartani a KIMSZ. Az ifjúmunkásnapokat ezentúl teljesen a mozgalomnak, politikai kérdéseknek, az ifjúmunkás-mozgalom sajátos kérdéseinek fogják szentelni. Tehát kedden már nem *egy* helyen, a régi képviselőházban, hanem *sok* helyen lesz ifjúmunkásnap.

A vidéki csoportok is *minden kedden* tartanak ifjúmunkásnapot, a tárgy ugyanaz legyen, mint Budapesten.

Következő ifjúmunkásnap aug. 5-én, kedden lesz. Tárgy: *Az ifjúmunkások és a párt*. Előadók többnyire a központi vezetőség tagjai. Ahová nem küld a központ előadót (vidék), ott a csoport maga gondoskodjék előadóról.

Következő helyekre küld előadót a központ:

I. kerület: Fehérvári út 17. II. kerület: Csalogány utca 50. IV. kerület: Cukor utcai iskola. V–VI. kerület: Honvéd utcai iskola. VII. kerület belső rész: Dohány utca 10. Zugló: Kövér Lajos utca. VIII. kerület: Német utca 13. IX. kerület: Üllői út 1. X. kerület: Martinovics tér 2. Csepel: Held-féle vendéglő. Kispest (Pestszentlőrinc): Polgári fiúiskola. Soroksár: Grassalkovich utcai iskola. Maglód (Gyömrő): Boczkó-féle vendéglő. Újpest: Árpád utca 56. Sashalom (Mátyásföld, Rákosszentmihály, Rákosfalva): József főherceg úti iskola. Budafok: Törley-palota. Kistarcsa: Hőlzel-féle vendéglő. Pestújhely: Hadik János utca 3. Leninváros: Jószív kávéház.

Azokban a kerületekben, ahol két csoport van, és egy csoportba küld a központ előadót, mindkét csoport egy helyre jön össze.

Ifjú Proletár, 1919. augusztus 3. 2. o. *Ezentúl kerületenként lesz az ifjúmunkásnap*

436.

1919. augusztus 3.
A Népszava híradása a KIMSZ utolsó legális budapesti összvezetőségi üléséről

A KIMSZ összvezetősége e hó 3-án, vasárnap délután 3 órakor ülést tart Esterházy utca 25. szám alatti helyiségében.

Népszava, 1919. augusztus 3. 8. o. *A KIMSZ összvezetősége*... (Vegyes rovat)

437.

1919. augusztus 3.
Egy szemtanú emlékei a KIMSZ utolsó legális összvezetőségi üléséről

Három napja van már uralmon Peidlék kormánya. Mindent visszacsinált, amit a proletárdiktatúra hozott. A küszöbönálló fehérterror előreveti dögvészes leheletét az alélt Budapest felé. Rettenetes hírek jönnek a Dunántúlról...

... A budapesti ifjúmunkások összvezetősége utolsó legális értekezletét tartja. 50 000 ifjúmunkás képviselői gyűlnek össze az Üllői út 1. sz. alatti ifjúmunkáscsoport-helyiségben. Mindenki ott van, központi vezetőségünk is majdnem teljes számban. Aki hiányzik, az a frontokon volt, talán elesett, talán elfogták. Sokan a megjelentek közül is még vöröskatona-egyenruhában.

Az egyik központi tag beszél. Indítványozza, hogy a megváltozott helyzet miatt cseréljük fel az ifjúmunkások szervezetének nevét. Azt a nevet, amelyre oly büszkék voltunk, amelyet júniusi kongresszusunk alkalmával vettünk fel: „Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége." Indítványozza, nevezzük magunkat ismét „Független" Ifjúmunkásoknak. Hiszen erre a névre is büszkék lehetünk, akkor viseltük ezt, amikor a diktatúrát megelőző hónapokban a „Független Ifjúmunkások" a fiatal „Magyarországi Kommunista Párt" egyik legjobb rohamcsapatát képezték. Tehát „Független Ifjúmunkások", de - teszi hozzá – kimondjuk azt is, hogy a III. Internacionálé alapján állunk. (Ma tudjuk, hogy milyen naivitás volt ez.)

Úgy van, elfogadjuk! kiáltottuk mindannyian. És evvel az új névvel ugyanazt a forradalmi munkát fogjuk továbbfolytatni, amelyet idáig is végeztünk.

A következő szónok ismerteti a fehérterrorról jövő borzalmas híreket, és kijelenti, hogy ez rövidesen Budapesten is be fog következni. Az akasztófa áll

a hátunk megett, de bennünket ez nem félemlít meg, és minden eszközzel, ha kell, földalatti munkával, tovább fogunk harcolni egy új forradalom megszületéséért.

Fölcsendül az Internacionálé – dacosan, keményen zúg a kommunista forradalom dala. A terem szinte belerázkódik, és az utcán, a nemzetiszínű rongyokkal felcicomázott utcán ijedt rémülettel húzzák be nyakukat az arra haladó burzsujok. Hirtelen dübörgő lárma vegyül az Internacionálé hangjai közé... Az ablakhoz futunk... Ott húzódik hosszú sorban, a Kálvin téren a Vörös Hadsereg visszavonuló trénje. Teljes rendben jönnek, mintha nem is egy visszavonuló hadsereg maradványai volnának. Átcikázik agyunkon a sejtés – akkor még csak halvány sejtelem volt, azóta tényekkel leszögzött valóság: *nem katonailag omlott össze a mi Tanácsköztársaságunk*. Más történt itt. Elárulták az ellenforradalommal paktáló szocdem vezérek. Ők öntöttek kishitűséget a proletariátus egy részébe is, ők ölték meg a proletárforradalom első rohamát Magyarországon. Ökölbe szorult kézzel, a düh kitörő könnyével szemünkben nézzük végig a mi hadseregünk visszavonulását. És akkor százszoros bosszút esküdtünk a burzsoázia fejére és százszoros bosszút a Peidl-féle vezérekre, a burzsoázia bérenceire.

A gyűlésnek vége. Csoportokban vonulunk végig az utcán. A Múzeum körúton megállunk néhány percre beszélgetni a még helyén maradt vörösőrséggel. Elvtársaink mutatják az Esti Népszavát - ezt csempészték a Vörös Újság helyére –, benne a rettenetes hír: Szamuely elvtársunk halott... Dermedt némaság... A forradalom egyik legjobb vezére halt meg... s mindnyájunkat ugyanaz a kérdés foglalkoztat: hányan következnek még utána?

Néhány napja az ifjúmunkás-központ több tagja a Markó utca foglya. Sokan bujkálnak, s mi többiek, velük együtt hozzáfogunk a földalatti munkához. A fehérterror őrjöng a város fölött, és mi akkor tesszük első csetlő-botló lépéseinket új erők összegyűjtéséhez. Keressük a pártot, de jó sokáig nem találjuk, mert a párt a bukás pillanatában fölbomlottan állott. A pártot megfertőzték, elgyöngítették az áruló szocdemek, akik nagyon jól tudták, hogy árulásuk csak úgy lesz teljes, ha a proletariátust sikerül megfosztaniok vezetőjétől, a kommunista párttól. Ám ez a helyzet csak pillanatnyi volt, és a gyilkos fehéruralom legborzalmasabb napjaiban megindult már a munka a párt új megszervezéséhez. Sok áldozatot kívánt azóta a harc, de a munka, amihez mi, ifjúmunkások szintén hozzájárultunk – halad előre.

Ma már van a magyarországi proletariátusnak vezető pártja, harcban megedzett, acélos pártja. És soraiban ott vannak az 1919-es ifjúmunkások is.

Egy volt ifjúmunkás

Párisi Munkás, 1926. július 31. 4. o. *A diktatúra bukásának lázas napjai az ifjúmunkásoknál* (A magyar proletárforradalom emlékére rovat)

Tanúságtevők a kezdetekről

438.

Károlyi Mihály:
Az októberi forradalom fiatalsága

Az 1918-as októberi forradalom az ifjúság forradalma volt. Nem véletlen, hogy a forradalom egyik legnagyobb előfutárja és vátesze, *Ady Endre* ezt jóval a forradalom kitörése előtt kifejezésre juttatta. Az *„Ifjú szívekben élek"* nemcsak Ady Endre prófétai költészetére vonatkoztatható, de magára arra a nagy társadalmi mozgalomra is, amely az októberi forradalomban csúcsosodott ki.

Sokan azt mondják, hogy minden forradalom az ifjúság forradalma. És ebben van is némi igazság. Hiszen nem is kell messzire mennünk: az 1848-as centenárium alkalmával méltán büszkélkedhetünk a márciusi ifjakkal. Mégis, az 1918-as októberi forradalomban az ifjúságnak talán még döntőbb szerepe volt, mint 1848-ban. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy a forradalom mindenütt pacifista jellegű volt, és ezt a pacifista jelleget természetesen az ifjúság adta meg, hiszen a négyéves háborúban a fiatalság színe-java vérzett el, és ki érezte volna jobban náluknál az idegen érdekekért vívott háború esztelenségét?

A forradalom győzelmét a pacifizmus minden önkényuralmat keresztültörő lendülete készítette elő. Így keletkezett az a forradalmi pacifizmus, amely elsősorban Lenin híres jelszavának – „békét, földet, kenyeret" – hatására gyökerezett meg a szívekben. A béke ügye tehát egybekapcsolódott az új magyar társadalmi rend megteremtésének vágyával. A fiatalság a háború szenvedésein keresztül jutott el ahhoz a szociális felismeréshez, hogy a háború főoka a feudális rendszerben keresendő, és hogy a magyar uralkodó osztály azért szövetkezett a németekkel, mert csak a németek segítségével tudta osztályuralmát fenntartani, csak a németek segítségével tudta a nemzetiségeket jogaikból kisemmizni. A különböző frontokon nemcsak a közkatonák, de a fiatal katonatisztek is kezdték felismerni az igazságot, amelyet a háború tapasztalatai nélkül sohasem ismertek volna fel. Ezek a fiatal katonatisztek ráébredtek arra, hogy a magyar függetlenség kérdését nem lehet a társadalmi forradalom kérdésétől elválasztani. Sajnos, a huszonöt éves Horthy-rendszer

alatt ez a réteg elfelejtette az egyszer már megtanult leckét, és elfogadta azt a látszatfüggetlenséget, amelyet a Horthy-rendszer egészen a második világháború kitöréséig fenn tudott tartani, és az álhazafias, revizionista propaganda áldozata lett.

Amíg a harctereken az ifjúság rádöbbent a kérlelhetetlen valóságra, addig otthon a front mögött, ahol sokkal kevésbé érezték a háború szörnyűségeit, nem tudtak a feudális Magyarország nyomasztó hatása alól teljesen felszabadulni. S ha fel is szabadultak a nyomás alól, nem mindig tudták a történelmi fejlődést helyesen értékelni. Ezért volt az, hogy az októberi forradalmat talán inkább a front beomlása idézte elő, és csak másodsorban jelentett segítséget a hazai forradalmi erők fellépése, noha kétségtelen, hogy a kettő kölcsönhatásban állott egymással. Az egyetemi ifjúság egy része például mindvégig az ultranacionalista ideológia foglya maradt, s bár kívánta a magyar függetlenséget, a nemzetiségekkel szemben érzett elfogultsága és az uralkodó osztály háborújának álnacionalista vállalása megakadályozta abban, hogy helyesen értékelje a történelmi fejlődést. Nem tudták megérteni, hogy a magyar függetlenséget csak a nemzetiségekkel együtt lehet kivívni, s nem azok ellenére; nem tudták megérteni azt sem, hogy a háború vállalása egyenértékű a magyar függetlenség aláásásával. Azonban még az ellenzéki ifjúság sem volt egységes. A magyar társadalmi struktúra adottságai folytán a különböző osztályok fiataljai különbözőképpen látták a kivezető utat, és sem a forradalom kitörése előtt, sem a forradalom győzelme után nem tudtak egységesen fellépni a reakcióval szemben. Talán csak a forradalmi mámor napjaiban, egy történelmi pillanatra kovácsolódott össze ez az ifjúság. Szinte szimbólumjellege van annak, hogy *Ady Endre*, a forradalom költője már halódó testtel és összetört lélekkel élte át a forradalom első napjait. A fellobbanó láng kialudt. Az ifjúság, amely egy új társadalmi rend akarásával került ki a háborúból, nem tudott elég forradalmi tapasztalatot összegyűjteni ahhoz, hogy ennek a forradalomnak az eredményeit meg is tudja védeni. A forradalom és vele együtt az ifjúság pacifizmusa, mint már fentebb mondottam, a győzelem egyik motorikus ereje volt, de rögtön az első napokban súlyos sebeket kapott. Kiderült, hogy a wilsoni pacifizmus, amely felé a polgári ifjúság rétegei fordultak, és amelyben egy ideig én magam is hittem, csupán malaszt volt az imperialista erők törekvései mellett. Ez a réteg a wilsoni 14 pontban való csalódása után nem érzett még elég erőt ahhoz, hogy egy határozott körvonalú forradalmi pacifizmust a magáévá tegyen, és így szembekerült a munkásság és a haladó értelmiség törekvéseivel s később velem is.

Az októberi forradalom ifjúsága ugyanolyan megosztott volt, mint maga az októberi forradalom vezérkara, és az ifjúság talán csak annyiban különbözött vezetőitől, hogy a különböző irányzatokat nagyobb lendülettel képviselte, mint amazok. *Saját pártommal* – és már ezt többször megírtam – azonnal ellentétbe kerültem. A forradalom győzelme után legszívesebben kilép-

tem volna belőle. Itt csoportosultak az elégedetlenek, a zavarosban halászó elemek, valamint az opportunisták, akik nem akartak komoly áldozatokat hozni, s mire a földreform tervével előléptem, meghátráltak az igazi társadalmi átalakulás elől. A *Nagyatádi Szabó-féle Kisgazdapárt* vezetősége teljesen megbízhatatlan elemekből állott, akik nem tudtak sem magának a parasztságnak, még kevésbé a parasztifjúságnak forradalmi ideológiát adni. Tulajdonképpen a parasztifjúság meg sem jelent a történelem színpadán, és inkább csak a nevében ágáltak.

A *kereszténységszocialista párt* soha nem volt képes magát az udvar és a klerikális nagybirtokosság befolyása alól felszabadítani. *Giesswein Sándor* kimagasló egyénisége sem volt elegendő ennek ellensúlyozására, és akkoriban még szó sem volt arról, hogy egy progresszív keresztény ifjúság tömörüljön a demokrácia köré.

A *Vázsonyi-féle demokrata párt* csak nevében volt demokrata, és inkább a XIX. század elavult eszméinek hódolt, a szociális kérdésekkel jóformán semmit sem törődött. Sajnos, a fővárosi ifjúság egy része érzelmileg és hangulatilag ennek a pártnak a befolyása alá került, és csupán a liberális szólamokban élte ki magát.

A *szociáldemokrata párt* ifjúságának nagy érdemei vannak a forradalom megszervezése körül. Eszmei vezetője, *Szabó Ervin* a forradalom küszöbén meghalt, s akárcsak *Ady Endre,* már nem állhatott a haladó ifjúság élére. A szociáldemokraták *Kunfi Zsigmond, Rónai Zoltán, Böhm Vilmos* és a többiek odaadó vezetése alatt kétségtelenül nagy kezdeti lendületet adtak a forradalomnak, de akkor már az orosz forradalom hatása erősen érezhető volt soraikban. Ezt az ifjúságot nem elégítették ki többé a wilsoni elvek és a szociáldemokrata párt célkitűzései.

Az akkoriban még számszerűen gyenge, de rohamosan erősödő *kommunista mozgalomhoz* az orosz bolsevista vezérek beszédeinek és tetteinek hatása alatt a munkásságon kívül csakhamar csatlakozott a polgári sajtó fiatalsága is.

A *Radikális Polgári Párt* nem tudott a fiatalságra erősebb hatást gyakorolni. A párt három csoportra oszlott:

1. A tulajdonképpeni polgári radikálisokra, akik hajlandók voltak az antifeudális politikára és a radikális birtokreformra is, viszont tabunak tekintették a polgári világrendet és a mozgó tőkét.

2. A pártba tömörült marxista szocialistákra, akik azért nem csatlakoztak a szociáldemokrata párthoz, mert a polgárság forradalmasítását tekintették a legsürgősebb feladatnak. Ennek az iránynak volt a vezére *Szende Pál,* aki az emigrációban szociáldemokratává lett.

3. Az ún. szabad szocialistákra, akik hamarosan szembekerültek a marxista elemekkel és főleg az osztályharc koncepciójával. Decentralizációt követeltek a marxista etatizmus helyett. Ennek a csoportnak *Jászi Oszkár* volt a

vezére. Nyilvánvaló, hogy ilyen ellentmondásokkal teli pártban nem tudott egységesen tömörülni az egyetemes, egységes gondolatra áhítozó ifjúság. Az első csoport számára kellemesebb volt a Vázsonyi-féle vizenyős demokrácia. A második csoport természetszerűleg nem tudta vonzani a haladó szellemű ifjúságot, amely inkább a szociáldemokraták és a kommunisták szervezetei felé fordult. A harmadik csoport pedig egyszerre két nehézséggel is küzdött: a nemzetiségi kérdésben elfoglalt progresszív álláspontja miatt a nacionalista elemek elfordultak tőle, polgári dogmatizmusa pedig eltaszította tőle a radikális hajlamúakat.

Mind a forradalom előkészítésében, mind magában a forradalomban döntő szerepet játszott két szervezet: a *Társadalomtudományi Társaság* és a *Galilei-kör*. Ennek a két csoportnak óriási hatása volt a haladó értelmiségre és a munkásság elitjére. Az októberi forradalom hagyományait kutatók ezt a két, ma már történelmi patinájú társaságot olyan mértékkel mérhetik, mint a reformkorszak nagyjainak működését. A *Társadalomtudományi Társaság* hatása döntő befolyással volt a legjobb magyar intelligencia gondolatvilágának kialakulására. A magyar kultúréletben a TT körülbelül azt a szerepet töltötte be, mint a Fabian Society Angliában. Tagjai legnagyobbrészt a fiatal értelmiség köréből kerültek ki. Folyóirata, a „Huszadik Század" élesztője volt a haladó magyar gondolatnak. Táborához igen különböző pártállású és világnézetű emberek tartoztak, akiket azonban, akár a későbbi népfrontban, egybefűzött a haladásnak, a kutatás abszolút szabadságának és az erkölcsi önfegyelemnek tiszteletben tartása.

Még nagyobb hatása volt a magyar szellemi életre a sokkal aktívabb és önfeláldozóbb *Galilei-körnek*, amely a TT fiatalságának, főképpen a főváros fiatal elitjének találkozóhelyévé lett. Először csak önképzőkörszerű alakulatnak tekintették, de később felvette a harcot a különböző reakciós ifjúsági egyesületekkel szemben. Intenzív tanuló és ismeretterjesztő munkája mellett fokozatosan szociális jellegű militáns diákszervezetté alakult át, amely a munkásifjúsággal együtt antimilitarista munkát vállalt. Ezzel a magyar történelemben először kapcsolta egybe a haladó értelmiséget és a szocialista osztályöntudatos munkásságot. Azonban a *Galilei-körben* is különböző árnyalatok ütköztek meg egymással. Polgári radikális, szocialista, szindikalista és kommunista erők harca folytán ez a szervezet is némileg szétforgácsolódott.

Mindezek ellenére az, amit a magyar ifjúság az októberi forradalom idején végzett, maradandó történelmi hagyomány, amelyből a mai nemzedékek sokat meríthetnek. Az ifjúság volt az, amely a frontokon fellázadt az imperialista háború őrülete ellen, az ifjúság volt az, amely októberben a magyar népnek erőt és lendületet adott, az ifjúság volt az, amely az immár történelmi emlékezetű lánchídi csatában ismét felélesztette az 1848-as hagyományokat, az ifjúság volt az, amely a legerősebben követelte a társadalmi reformokat, és végül az ifjúság volt az, amely a legodaadóbban képviselte azt az új szelle-

met, amelyre a magyarságnak hosszú évtizedek után olyan nagy szüksége volt.

A mai ifjúság tanulhat a hibákból és az erényekből is. Október nagy tanulság arra, hogy ébernek kell lenni, és soha nem szabad elfelejteni, hogy a reakció mindenáron megpróbálja elvesztett hatalmát visszahódítani. Az 1848-as és 1918-as hagyományok nélkül a mai népi demokrácia nem tudná nehéz harcát sikeresen megvívni. Ezek azok a történelmi hagyományok, amelyeket ápolni kell, ezek jelentik az igazi magyar történelmi jogfolytonosságot azzal az áljogfolytonossággal szemben, amelyet oly hosszú ideig az uralkodó osztály képviselt. A mai történelmi helyzet sokban különbözik az 1918-as helyzettől, de a demokrácia ellen törő bel- és külföldi reakciós csoportok ma is ugyanazok. A mai demokráciának kétségtelenül könnyebb dolga van, és nem utolsósorban azért, mert megfelelő tapasztalatokkal rendelkezik. Ma baráti népek veszik körül Magyarországot, és a Szovjetunió, amely annak idején maga is élethalálharcát vívta, szilárdan áll a demokratikus törekvések mellett. Ennek ellenére nagy szükség van arra, hogy a magyar ifjúság megvalósítsa a maga haladó szellemű egységét, levesse magáról mindazt a sallangot, amelyet a huszonöt éves Horthy-rendszer ráaggatott. El kell felejteni azt az álhazafiságot, amely a szomszéd népek elleni gyűlöletet kívánta meg. Magyarország csak a szomszéd népekkel együtt tud megfelelő szabad és demokratikus életet biztosítani magának. 1848 és 1918 kijelöli azt az utat, amelyen haladnunk kell. De nemcsak a magyar példából kell merítenünk, hiszen 1848-ban és 1918-ban is forradalmi hullám öntötte el egész Európát, és nekünk mindig tudatában kell lennünk annak, hogy európaiak vagyunk. A francia vagy az orosz forradalmi hagyományok például ugyanolyan értékesek számunkra, mint a sajátjaink. Tanulnunk kell a Kelettől és a Nyugattól is. Mindaz, ami a haladó eszméket szolgálta a történelem folyamán, a miénk is. A technikai haladás folytán a világ legtávolabbi részei is közel kerültek hozzánk. Éppen ezért, miközben féltékenyen őriznünk kell legjobb kulturális és történelmi hagyományainkat, ki kell kászálódnunk abból a provincializmusból, amelybe az ellenforradalmi rendszer taszított bennünket. Erre tanít 1848 és 1918 példája. Ha ezeket a gondolatokat a magunkévá tesszük, az 1848-as és az októberi fiatalság harcai nem voltak hiábavalóak, és nem lesz hiábavaló az a küzdelem, amelyet most önálló, független, szabad demokratikus létünkért folytatunk.

Negyvennyolctól negyvennyolcig. A magyar ifjúság könyve. (A MINSZ kiadása) Budapest, 1948. 7–11. o.

439.

A Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Vezetőségének üdvözlő levele a Kommunista Ifjúsági Internacionálé alapító kongresszusához

Tisztelt és Kedves Elvtársak!

Néhány hónappal ezelőtt azt hittük, hogy az ifjúmunkásoknak ezt a kongresszusát olyan országban tarthatjuk meg, ahol már serényen dolgoznak az új világ felépítésén, ahol a külföldi elvtársak bírálattal és követelményekkel nemcsak a harcban, hanem az új megteremtésében is támogathatnak bennünket.

Ez a reménység szertefoszlott: a Magyar Tanácsköztársaságot megdöntötték.

Mindannyiunknak, de különösen Önöknek, akik a mi örököseink és befejezői mindannak, amit mi megkezdtünk, első feladata, hogy tanuljunk a magyarországi proletariátus diktatúrája bukásából, és az ebből tanultakat cselekedetekre váltsuk.

Először is meg kell mondanunk, hogy a magyarországi proletárdiktatúrát kívülről döntötték meg, a fehér internacionálé és a román csapatok.

Valamivel mélyebben rejlenek a bukás belső okai, a belső nehézségek, az ellenforradalom növekedése, a gazdasági elszigeteltség, az élelmiszerhiány stb. De Elvtársak, nem ezek a tulajdonképpeni okok. Igaz, hogy nagyon súlyos harcokat kellett kiállnunk, kívül is, belül is, politikai és gazdasági téren. De mindezek a nehézségek sohasem adhattak volna kellő alapot a bukáshoz. Igaz, a budapesti proletariátus élelmezési viszonyai időnként nagyon súlyosak voltak. De hát Moszkvában és Leningrádban nem sokkal súlyosabb volt a helyzet? És mégis, Szovjet-Oroszország hősiesen áll minden harcot. Igaz, a hadihelyzet július utolsó napjaiban több mint kritikus volt. De május első napjaiban még kritikusabb volt – és mégis akkor kezdődött diktatúránk legszebb, leghősiesebb szakasza!

A magyarországi proletariátus uralma egyes-egyedül a munkásosztály világos osztályöntudatának hiánya miatt szenvedett hajótörést. Az osztályöntudat hiánya miatt, aminek szükségszerű velejárója az áldozatkészség és önfeláldozás hiánya. A magyar munkásság széles rétegei háromhónapos uralom után sem értették meg, hogy a proletariátusnak ma csak egyetlen választása van: választhat a saját vagy a burzsoázia diktatúrájának uralma és megsemmisülése között. A magyar proletariátus csaknem harc nélkül jutott a hatalomhoz, és a diktatúra nem tudta felismertetni vele, hogy mindent mernie kell, mert a vereséggel mindent el kell veszítenie. A magyar proletariátus széles rétegei azt hitték, hogy le lehet mondani a hatalom egy részéről, hogy kompro-

misszumot lehet kötni az ellenforradalommal. Zavarossága és kishitűsége, amelyek a vezetésben egészen az árulásig és szabotázsig fokozódtak, megbuktatta a magyarországi diktatúrát. Az ellenforradalom csak lerázta az érett gyümölcsöt a fáról; hogy beérhetett, azt maga a proletariátus segítette elő.

Most elérkezett a szemléltető oktatás ideje. Most bizonyára meglátja minden magyarországi munkás, hogy mi volt számára a diktatúra, és mit veszített el vele. Mindenki látni fogja, hogy a győztes ellenforradalommal egyetlen proletár sem köthet kompromisszumot. A jobboldal árulását, azt hogy elárulta a kommunizmus szent ügyét, az ellenforradalom kihasználja. De a győzelem után nem várja jutalom az árulókat. *Ne feledjük el, az az ellenség, amely ellen a világ burzsoáziája harcol, nem egyedül a kommunizmus, hanem maga a proletariátus, a proletariátus mint osztály.*

Ez közülünk senki előtt, Önök előtt sem ismeretlen. De ezt az igazságot minden alkalommal újra és újra meg kell mondanunk. Mert a proletariátus minden cselekedeténél ez az a pont, ahol a sorsa eldől. Sokat beszélnek a világforradalom különböző lehetőségeiről, arról a kérdésről, hogy érettek-e a viszonyok a forradalomra. Higgyenek nekünk, Elvtársak, a proletariátus öntudatának érettsége az, amire a forradalomnak szüksége van a győzelemhez és a győzelem megszilárdításához.

Örömteli meghatottsággal ismételjük el ezt az igazságot az Önök kongresszusán, tisztelt Elvtársak, mert saját tapasztalatunkból tudjuk, hogy a mi mozgalmunkban az ifjúmunkások voltak a legjobbak a legjobbak között, a legbátrabbak a legbátrabbak között. Ők voltak a forradalom igazi, hősi élcsapata.

Ez így van és így is kell lennie. Mert mi, idősebbek kivétel nélkül a tőkés bomlás korszakának termékei vagyunk, a nagy cél elérésének „kultúrtrágyái". Mi nem fogjuk megérni az osztálynélküli társadalom boldog idejét. És nem is érdemeljük meg, hogy megérjük. Önök, Elvtársak, nemcsak segíthetnek abban, hogy kiküzdjék ennek a korszaknak az elérkezését, Önök nemcsak segíteni fognak annak felépítésében, hanem Önök fogják learatni az új világ termését is. Amit Önöktől kívánunk és amit Önöktől elvárunk, az: legyenek méltók erre a boldogságra, legyenek a harc minden pillanatában világosan és örömmel tudatában világmegváltó hivatásuknak, és ennek megfelelően cselekedjenek.

A Kommunisták Magyarországi Pártja központi
vezetőségének megbízásából:
N. N

Jugend-Internationale (Berlin), 1920. január. 12–13. o. *Brief der Zentrale der KP Ungarns an den ersten kommunistischen internationalen Jugendkongress* (Eredetileg németül)

440.

*Kun Béla emlékezése az 1918–19-es forradalmi ifjúságra a KIMSZ megalakulásának tizenötödik évfordulóján**

Részlet

...megtartották a kommunista elnevezést. Egész más erőviszonyokat teremtettek az ifjúmunkás-szövetség vezetőségében. Teremthettek is, mert az az ifjúmunkásság, amelyet a kommunista párt vezetett a diktatúra előtti harcokban, szélesebb alappal bírt Budapesten, ha nem is az egész országban, mint maga a párt is, mert a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség már a diktatúrát megelőzően sokkal nagyobb volt, mint a szociáldemokrata párt vezetése alatt állott ifjúmunkás szövetség. Ebből az erőviszonyból folyt tehát, hogy a sokkal kisebbek voltak, mint a párt hívei. Ezt megállapíthatjuk anélkül, hogy ebben esnénk az ifjúmunkás-szövetség történeti eseményeinek megítélésében. A mi pártunk megértette az Ifjúmunkás Szövetség jelentőségét. A diktatúra alatt ha valakinek gyorsan, habozás nélkül adott a munkásosztály soraiból a proletárdiktatúra - és adott mindenkinek -, akkor azok elsősorban az ifjúmunkások voltak. Megértve az ifjúság jelentőségét, a hatalom elfoglalása után egykettőre megjelent a rendelet, amely az ifjúmunkások munkaidejét a két óra elméleti oktatás leszámításával 6 órában állapította meg, tehát 4 órás munkaidőt számított az ifjúmunkások számára, és forradalmi törvényszékkel fenyegette ez a direktórium azokat a mestereket, akik pofozni akartak, kimondotta, hogy az ifjúmunkások csak szakmunkára alkalmazhatók, szakmunkán kívül semmiféle munkát nem lehet velük végeztetni. 250–750 koronáig állapította meg az ifjúmunkások munkabérét, és kimondotta, hogy nem lehet elbocsátani egyetlenegy tanoncot sem.

Ez talán annak, aki a Szovjetunió földjén emberesedett meg, aki a szocialista államban nőtt fel, aki nem ismeri, mi volt a tanonc sorsa, mi volt az ifjúmunkás sorsa a kapitalizmusban, annak talán nem is tűnik fel túlságosan soknak; de aki tudja, hogyan dolgoztatták az inast látástól vakulásig, aki tudja, hogyan pofozták napról napra az inast, hogyan vonták el a szakma tanulásától, hogy padlót súroltassanak vele a mesternél, és hogyan küldözték cigarettáért a segédek; aki tudja, hogy az inasok nemcsak hogy nem kaptak fizetést, hanem sok esetben tandíjat fizettek értük; aki tudja, hogyan dobál-

* Kun Béla a fenti beszédet 1935 decemberében tartotta Moszkvában. Bevezető része nem maradt fenn, folytatásának közlését pedig azért mellőzzük, mert az 1919 utáni időszak történéseit elemzi. A szöveg közti szóhiányok az eredeti dokumentumban is így jelentkeznek. (*A szerk.*)

ták ki a mesterek az inasokat, az tudja értékelni ennek a szovjet törvénynek az értékét, amit a magyarországi tanácskormány mint az első rendeletek egyikét bocsátott ki. Ez a rendelet nem ment simán. Ennek a rendeletnek a meghozatala nem történt simán. Nem ment simán azért, mert a szovjetkormányban, az összes népbiztosságban ott ültek a szociáldemokraták ágensei, akiknek viszonya ismeretes azokból a szavakból, amelyeket Boross elvtárs mondott el, és ha ez a rendelet így megjelent, és ha mindjárt a forradalom első napjaiban így javították meg az ifjúmunkások helyzetét, abban nagy része volt a Kommunista Ifjúmunkás Szövetségnek, amely forradalmi módon gyakorolt nyomást a szociáldemokrata népbiztosokra, a szakszervezetekre, ennek a rendeletnek a kibocsátása érdekében.

És ha visszaemlékezünk a diktatúra idejére, annak fénypontja, a legfénylőbb pontja éppen az a kongresszus volt, amelyet a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség tartott, amely megállapította a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség feladatait, akcióprogramját. Ez a kongresszus közvetlenül az után a pártkongresszus után jött össze, amin kitörtek nyilvánosan is az ellentétek a kommunisták és a szociáldemokraták között az egyesülés után. Visszaemlékezem a pártkongresszusra, ahol mi kommunisták jóformán megfürödtünk, elmerültünk a szociáldemokrácia bürokratizmusának tengerében, ahol minden talpalatnyi térért verekedni kellett, és ahol nem verekedtünk eléggé a szociáldemokraták ellen. Ez után a kongresszus után jött össze Budapesten a másik kongresszus, a kommunista ifjúmunkások kongresszusa, a szövetségnek ez a kongresszusa, amelyről azt hiszem, III. kongresszusnak lehet tekinteni, az a kongresszus, ahol a kommunista ifjúmunkásoknak vezető szerepe volt. Ha mi a pártkongresszuson úgy éreztük magunkat, mint akik süllyednek valahogyan a szociáldemokráciának a tengerében, ezen a kongresszuson mi, akik részt vettünk, az ifjak és felnőttek, úgy érezhettük magunkat, mint otthon, a kommunistáknál.

És ha ez a kongresszus megmutatta a kommunisták erejét az ifjúság köreiben, a mi hibánk, a felnőttek hibája volt, hogy nem tudtuk ezt a kongresszust úgy értékesíteni a szovjetért való harcban, amint kellett és lehetett volna, mint a legfőbb eszközt arra, hogy a munkásifjúságot mozgósítsuk a szociáldemokrata árulók, a szociáldemokrata defetisták, a szociáldemokrata ellenforradalmárok ellen. Ez a két kongresszus, Elvtársak, ennek a két kongresszusnak az ellentéte az egyik legfontosabb fejezete lesz mindenkoron a magyarországi mozgalom történetének. Ez a kongresszus, az ifjúmunkások kongresszusa ma is tőkénk a magyarországi ifjúmunkás-mozgalomban, nemcsak az ifjak mozgalmában, a felnőttek mozgalmában is, az egész forradalmi munkásmozgalomban. Az a generáció, az a nemzedék, amely ma Magyarországon vezet, nagyrészt azokból a munkásokból áll, akik részesei voltak a kongresszus előkészítésének, akik részesei voltak annak a harcnak,

amely folyt ezért a kongresszusért, ezen a kongresszuson, e kongresszus után a szociáldemokrácia ellen a diktatúra alatt...

Párttörténeti Intézet Archívuma, 500. f. 2/610. ő. e. (a) 10–13. l. (Gépelt másolat)

441.

Lengyel József: Az élen az ifjak

Az ifjúmunkás-mozgalom, mely még a diktatúra előtt teljesen a párt befolyása alá került, most osztatlanul a miénk, a diktatúráé volt. Itt nem tudott becsempészkedni a szociáldemokrata ellenforradalom, itt tényleg a szocializmus megvalósításán dolgozott az ifjúmunkásság: kurzusok folytak, ment a tanulás, a szervezés. S mikor a frontra kellett menni, akkor a frontra ment a fél vezetőség...

A Vörös Újság szerkesztőségében szerkesztettem az ifjak lapját, Az Ifjú Proletárt is. Ez jobb munka volt, mint a sovány „kultúra" rovat, több munkát is fordítottam rá.

Az általános optimizmus adta meg ennek a lapnak is a jellegét. Inkább tanító, mint politikai arculata volt a lapnak. S még a tanító cikkek között is túlsúlyban voltak a természettudományiak. Legjobb munkatársaim a mérnökcsoportból kerültek ki. Ifjú medikusokkal is írattam. A cikkek érdekesek voltak, népszerűen írottak, megfogták a fiúk fantáziáját. Sok ifjúmunkás jött fel, akikkel megbeszéltem a lap tartalmát, akik kritizáltak, tanácsot adtak. Én egy cikksorozatot írtam a tudomány hasznáról, funkciójáról az emberi társadalomban. A technikai és természettudományos cikkek mellett még sok szépirodalmat adtam. De ebben már hiány volt. Kénytelen voltam kivonatosan Tolsztoj *Úr és Szolga* című elbeszélését közölni, mert nem találtam jobbat, azazhogy aktuálisat. Emlékszem egy jó elvtársnő rossz versére. Nem közöltem. Majdnem egészen hiányoztak a történelmi cikkek. Még nagyobb hiány volt aktuális politikai cikkekben.

Csak néha ébredtem fel egy pillanat idejéig a – gyakorlatra. Ha elkerültem az íróasztal mellől.

Az ifjúmunkások agitátorképzőjében tartottam tanfolyamot „Hogyan agitáljunk" címmel. A résztvevők közt kevés volt a munkás. Egy-két kivétellel diákok, gimnazisták voltak, akiket „érdekelt" az ügy, akik „meg akarták nézni", mit is lehet ezeken a kurzusokon tanulni? Ezért mindjárt avval kezdtem, hogy a tanulás nálunk kötelezettséggel jár. – Aki ezeket a tanfolyamokat végighallgatja – mondtam –, annak, ha kommandírozzák, ki kell menni a falvakba, ki kell menni a frontra, ott agitálni. Aki csak hallgatni, legjobb

esetben vitázni jött a mi kurzusunkra, az mindjárt menjen is haza. – A régi, fegyelemre beállított Korvin-csoportbeli hang volt ez, és nagyon jól hatott*.

Szép volt az ifjúmunkás-mozgalom, a Lékai János lázas és mégis kemény kis keze alatt épülni kezdett valami, ami máig se dűlt össze, ami máig is él...

Az ifjúmunkások kongresszusa talán a legérdekesebb, és biztos a legszebb kongresszusa volt a diktatúrának. Itt végre össze is találkozott a politika és a nevelés. Lékai politikai referátuma fanatikus optimizmus volt, melynek a megvalósítás mindenre kész jószándéka adta az erőt. Bizonyára ez a kongresszus is tele volt utópiával. De az ifjúmunkásság oly energiával látott az új világ építéséhez, hogy itt joggal nem látszott semmi lehetetlennek.

A Kormányzótanács néhány tagja is beszélt a kongresszuson, a kommunisták. A volt szociáldemokraták közül egyedül Bokányi Dezső jött el. Jeges hidegség fogadta. Bokányi ellen heves harag volt bennünk. Pár hónap előtt még ő volt a szociáldemokraták fő szónoka, s Bokányi nagyon elbánt velünk. Egy gyűlésen Bokányi saját kezűleg ráncigált le egy ifjúmunkásnőt a pódiumról. A jeges hidegség csak a kezdet akart lenni. Mert elhatározott dolog volt, hogy Bokányi verést kap, akármennyire népbiztos is. A jel a támadásra az első ellenséges szó, az első „bremzelő" szocdem frázis lett volna.

De íme, Bokányi felmegy a pódiumra és így kezdi:

- Fiaim!... – Szép, barna szemében megcsillan a könny, a hangja kicsit remeg a megindultságtól. Ez nem volt műmeghatottság, erre nagyon éles fülünk és szemünk volt, különösen Bokányinál, akit nem akartunk szeretni.

Engedjék, hogy fiaimnak szólítsam magukat – hangzott az öreg Bokányi mély, szép hangja. – Hiszen régen volt, mikor én, mint ifjúmunkás első lelkesedéssel indultam harcba a szocializmusért, melyet maguk meg fognak valósítani.

És Bokányi beszélt az ifjúságról, régi harcokról, régi nélkülözésekről. Gyönyörű beszéd volt! Talán nem olyan, ahogy manapság beszélnek, hanem régimódi, költői képekkel teleszőtt beszéd. Szívesen kinevettük volna – de elragadott bennünket ez a régi tisztaságára emlékező öreg harcos, akinek mi, az ifjúmunkás-kongresszus, a régi ideálok megvalósítója voltunk. Meghatódtunk, s ha nem szégyelljük, elpityeredik az egész büszke ifjúmunkás-kongresszus... Olyan tapsot kapott Bokányi, mint senki más! Én a combomat csípkedtem, hogy ne bőgjek, hogy ne mutassam, hogy kisfiú vagyok.

A szünetben egymásra néztünk, mi, akik elhatároztuk, hogy leverjük a pódiumról az öreg „bremzelőt"**.

- Az öreg megfőzött bennünket – állapította meg az egyik fiú.

* A „tanítványaim" közül csak két-háromra emlékszem név szerint. Bogdány Rózsira, aki már meghalt, de van neki egy fia, akit Márciusnak hívnak, aki nekem ruhát adott, munkát szerzett, mikor erre szükség volt, Horváth Imrére és még egy-kettőre. (A szerző megjegyzése. 1956)

** Bremzelés az eredeti értelmezésben fékezést jelent. A bremzelő a későbbiekben az opportunista szocdem vezetők közkeletű elnevezése a forradalmi munkásmozgalomban.

- De nem bremzelt – tette hozzá objektíven a másik, hogy ekképpen takargassa meghatottságát. S evvel elkönyveltük Bokányi sikerét. Hát ilyenek voltunk...

Lengyel József: Visegrádi utca. Kossuth, 1957. 163-166. o.

442.

Boross F. László: Az ifjúmunkás-mozgalom az első proletárforradalomban

I.

A magyarországi ifjúmunkás-mozgalom forradalmi tradíciója szerves és lényeges alkotórésze annak a nagy forradalmi erőnek, melyet a magyarországi dolgozók számára az első magyar proletárforradalom emléke képvisel. Az ifjúmunkás-szövetség volt az első nagy munkásszervezet, *mely egységesen* csatlakozott a kommunista párthoz, közvetlenül a párt megalakulása után. Sőt mi több: az ifjúmunkás-mozgalom egyik fontos előfutárja volt a Kommunisták Magyarországi Pártjának. Azokban az üzemekben, melyekbe a Korvin-csoport be tudott jutni, az ifjúmunkás-mozgalom már a Károlyi-forradalom előtti korszakban is teljesen a mi befolyásunk alatt állott. Ebben a korszakban különösen az erzsébetfalvai ifjúmunkáscsoport tett bátorságáról, harckészségéről és kitartásáról tanúbizonyságot.

Nem kicsinyeljük le az ifjúmunkás-mozgalom forradalmasításának jelentőségét azzal, ha megemlítjük, hogy ez a forradalmasítás *nem volt nehéz munka*. A szociáldemokrácia mindent elkövetett, hogy eltaszítsa magától az ifjúmunkás-mozgalmat; illetve nem tett hosszú évek során egy lépést se az ifjúmunkások érdekében. A legtöbb csoport nem kapott évekig sem szellemi, sem anyagi támogatást a párttól; ami ifjúmunkás-mozgalom egyáltalán volt a háborús években, az a szociáldemokrata párttól teljesen elhagyatottan a maga erejéből vegetált. Jellemző volt Szerdahelyi Sándornak, a Magyarországi Szociáldemokrata Párt képviselőjének kijelentése a III-ik ifjúmunkáskongresszuson (1918 novemberében), hogy aki a párt politikájába bele akar szólni, annak előbb tíz évig címszalagot kell írni vagy ragasztani. A szociáldemokrata bizalmiférfiak az üzemekben úgy bántak az ifjúmunkásokkal, mint a legvadabb „kócosok". A jelszavuk az volt: „Bennünket is vertek, amikor fiatalok voltunk, nektek sem árt!"

Nem csoda ezek után, hogy amikor a Korvin-csoport megkezdette forradalmi munkáját az ifjúmunkások között, a szociáldemokrata párt egész ellenállása fogcsikorgatásra és piszkolódásra szorítkozott. Szakasits Antal és

Weisz Samu, a szocdemek „ifjúmunkásai", hadsereg nélküli vezérek maradtak.

Már négy nappal Kun Béla hazaérkezése és két héttel a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulása előtt megtörtént a nagy összecsapás a forradalmi elemek és a szociáldemokraták között az ifjúmunkás-mozgalom terén: az ifjúmunkás-szövetség III-ik kongresszusán a később meggyilkolt Krammer Sándor elvtárs útján, napirend előtt beterjesztettünk egy, a nemzetközi kommunista mozgalommal szolidarizáló határozati javaslatot. A javaslat tartalma a következő volt: „A kongresszus üdvözli Lenin, Liebknecht és Luxemburg elvtársakat, mint a proletariátus felszabadító harcának vezéreit. Árulónak bélyegzi a háborús mészárlást támogató és az osztályharcot gyengítő Thomas–Scheidemann-társaságot és mindenkit, aki nem áll a kíméletlen osztályharc alapján. Azt követeljük a szociáldemokrata párttól, hogy gázoljon át a polgári forradalmon és álljon az élére annak a harcnak, mely a magyar munkásságot a bérrabszolgaság alól felszabadítja. Felhívjuk a szociáldemokrata pártot, hogy ezt a határozatot juttassa el az Oroszországi Kommunista Párthoz és a Németországi Spartakus-Bundhoz."

Ezt a határozati javaslatot a dühtől remegő szocdem pártküldöttek minden áskálódása ellenére a kongresszus nagy lelkesedéssel *egyhangúlag elfogadta.*

II.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulása után egyik legfőbb gondja az ifjúmunkás-mozgalom kiépítése volt. Erőteljes ideológiai és anyagi támogatással sikerült egy aktív forradalmi, kommunista ifjúmunkás-mozgalmat megteremteni, mely a pártot nemcsak az ifjúmunkások védelmében, hanem minden forradalmi akcióban a leghatásosabban támogatta. A január első napjaiban megtartott összvezetőségi ülésen az ifjúmunkás-szövetség formálisan is majdnem teljesen egyhangúlag elhatározta a szociáldemokrata pártból való kilépését és a kommunista párt ideológiai vezetése alatt a szociáldemokráciától független új ifjúmunkás-szövetséget alapított. A szövetség hivatalos lapjaként január elején megjelent 5000 példányban Az Ifjú Proletár, mint az új szövetség lapja, a kommunista párt által rendelkezésünkre bocsátott anyagi eszközök segítségével. A szerkesztést a párt megbízásából Lékai János és én vállaltuk. Az Ifjú Proletárt a Kommunista Ifjúmunkás Internacionálé egy 1921-ben megjelent kiáltványában a következő módon jellemezte:

„A lap az ifjúmunkások legjobb barátja lett. Harcolt és tanított. Bátran szembeszállt a kócosok nádpálcájával és a kormány munkásellenes politikájával, és megmutatta az ifjúmunkásoknak a könyörtelen és kíméletlen osztályharc útját." („Die Jugend der Revolution." Verlag der Jugendinternationale.)

Nagy nehézségeket okozott a szövetségnek a helyiség kérdése. A szociáldemokrata szakszervezetek minden helyiségéből kidobták az ifjúmunkásokat. Az ifjúmunkásság forradalmi úton szerzett magának elégtételt. Január elején a VII. kerületi ifjúmunkáscsoport tagjai benyomultak egy Akácfa utcai tánciskolába, kiverték onnan a táncoló burzsoá ifjakat, a termet a szövetség számára lefoglalták és meg is tartották maguknak. Néhány nap múlva hatalmas tömegtüntetéssel kényszerítették a lakáshivatalt, hogy a többi kerületek szervezeteinek sürgősen utaljon ki helyiséget. Hatalmas arányú nevelő és szervező munka indult meg Budapesten és a vidéken. A szövetségnek 1919. február 20-án 18 700 tagja volt; ebből közel 6000 állandó hallgatója volt előadásainknak és szemináriumainknak.

A diktatúra kikiáltása után mint a párt, úgy az Ifjúmunkás-Szövetség is egyesült a szociáldemokrácia vezetése alatt megmaradt csekély számú elemekből újonnan szervezett reformista Ifjúmunkás-Szövetséggel. Az egyesülés azonban olyan módon és olyan feltételek mellett történt, hogy a Kommunista Ifjúmunkás-Szövetség megmaradt a régi vezetés alatt, a szociáldemokrata szövetség ellenben feloszlott, illetve korporatíve belépett a kommunista szövetségbe. Az egyesülés feltételei többek között a következők voltak:

A vezetőség *kizárólag kommunista kézben marad.* Azok, akik a szocdem mozgalomban kompromittálták magukat, a vezetőség tagjai nem lehettek.

A szövetség hivatalos lapja Az Ifjú Proletár marad.

Az ifjúmunkás-szövetség ennélfogva aránylag nagyobb szerepet is tudott játszani a diktatúra alatt az ifjúmunkáskérdésben, mint az egyesült *párt* a „nagy politika" kérdéseiben. Míg utóbbi az állami szervek mellett majdnem teljesen háttérbe szorult, addig az állami ifjúmunkásszervek teljesen az ifjúmunkás-szövetség vezetése és ellenőrzése alatt dolgoztak. A kommunista irányban való együttműködésnek már az is garanciája volt, hogy a két legfontosabb állami ifjúmunkásszervnek: a Közoktatásügyi Népbiztosság szakoktatási és ifjúmunkás-propaganda ügyosztályának az élén az ifjúmunkás-szövetség diktatúra előtti vezetőségének két tagja (Lékai János és Boross F. László) állottak. Ez a szoros együttműködés hatalmas arányú szociálpolitikai és oktató munkát tett lehetővé.

A szakoktatási ügyosztály első rendelkezései a következők voltak:

1. Az ifjúmunkások napi munkaideje hat óra, mely négy óra fizikai munkára és két óra elméleti oktatásra oszlik.

2. Az a mester, aki tanoncát tettleg bántalmazza, forradalmi törvényszék elé állíttatik.

3. Az ifjúmunkások csupán üzemi munkára használhatók fel.

4. Az ifjúmunkások órabére 2 korona 50 fillérnél kevesebb nem lehet.

5. Tanoncot tanulása idejének befejezése előtt elbocsátani nem szabad.

Az ifjúmunkás-propaganda ügyosztály nagyarányú nevelő- és propagandamunkát végzett. A szocializmus propagandáján kívül az ifjúmunkások kö-

zött célja volt az is, hogy az ifjúmunkásságnak megadja legalább általános körvonalaikban azokat a szükséges ismereteket, melyek addig a burzsoázia privilégiumát alkották. Budapesten és környékén magában napi 55–60 csoportban folytak előadások és szemináriumok. Az ifjúmunkás-szövetség taglétszáma 112 000-re, Az Ifjú Proletár példányszáma 40 000-re emelkedett.

Az 1919. június közepén megtartott ifjúmunkás-kongresszus ugyancsak a megalkuvás nélküli osztályharc jegyében folyt le. Az ifjúmunkásság itt sem követte a kommunista párt hibáját a párt szerepének kérdésében. Míg a néhány nappal előbb megtartott pártkongresszuson a párt a Szocialista Munkáspárt nevet vette fel, addig az ifjúmunkás-szövetség nevében is megmaradt kommunistának, és egészen a diktatúra bukásáig nemcsak erélyes vezetője volt az ifjúmunkások harcának és munkájának úgy a fronton, mint az üzemben és iskolában, hanem az egész munkásmozgalomban erjesztője volt a forradalom vezetésébe belopódzó szociáldemokraták opportunizmusa és árulása elleni harcnak.

A kongresszus nagy harci és építő programjának megvalósítására már nem kerülhetett sor. A szociáldemokráciával szövetkezett ellenforradalom diadalmaskodott. Az ifjúmunkások a diktatúra bukása után is az elsők között voltak, akik a harc további folytatásának kezdeményezését magukra vállalták. Az augusztus 2-án megtartott vezetőségi ülés a legális szövetséget, tekintettel az előrelátható fehér terrorra, rendben feloszlatta, és illegális központi bizottság felállítását határozta el. Ugyancsak augusztus 2-ára nagy tömegtüntetést tervezett a proletárdiktatúra mellett. A tüntetést azonban Haubrich a Peidl-kormány nevében betiltotta. Az első illegális központi bizottság három tagját augusztus 6-án elfogták. Rögtön új bizottság lépett a helyére, és a legvéresebb terror közepette mindaddig teljesítette kötelességét, amíg csak a legkisebb mozgási szabadsága maradt. Csupán október végén szüntette be kényszerűen munkáját, és külföldre menekült. A fehérterror által legyilkolt mártírjaink között tekintélyes számban voltak ifjúmunkásaink: Vadas Márton és Andor, Krammer Sándor és mások.

Ha mai szemmel ítéljük meg a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség munkáját, bizonyára számos hibát találhatunk benne. Elsősorban teljesen vagy majdnem teljesen hiányzott a parasztifjúság szervezésére és harci nevelésére irányuló minden nagyobb arányú törekvés. Az agitációban és propagandában túlságosan alábecsültük azokat a nehézségeket, melyek a szocializmus megvalósításának útjában álltak, és erősen túlbecsültük a szociáldemokrácia feletti győzelmünket. Munkánkban túlságosan sematikusan képviseltük a maximális követeléseket, és kevéssé vettük figyelembe az átmeneti korszak követelményeit. Ilyen és hasonló hibákat sokat találhatunk. A mai tapasztalatok birtokában sok részletkérdéshez másképpen nyúlnánk, mint akkor, aminthogy ha egy vezetésre alkalmas, ideológiailag és szervezetileg megacélosodott, önállóságát fel nem adó kommunista párt létezett volna a diktatúra

alatt is, egészen más kereteket kaptak volna a kommunista ifjúmunkásság feladatai.

A hibákból tanulunk és tanulnunk kell. Azonban a proletárforradalom történetébe mindig lángoló betűkkel lesz beleírva annak a magyarországi kommunista ifjúmunkásságnak a története, mely fiatalon, bolseviki tradíciók nélkül, igazi forradalmi lelkesedéssel, igazi önfeláldozással és osztályharcos készséggel teljesítette forradalmi kötelességét a magyar és nemzetközi kapitalizmus elleni harcban, és nemcsak a saját munkakörében, hanem részben az önállóságát egy időre feladó kommunista párt helyett is szervezetten élén tudott maradni az opportunizmus és szociálárulás elleni harcnak.

Ez a dicsőséges tradíció kell, hogy ma is vezérelje a magyarországi kommunista ifjúmunkás-mozgalmat – az illegalitásban is egyre erősödő vezére: a Kommunisták Magyarországi Pártjának oldalán – a minden eddiginél nagyobb nyomorban és a felnőtt munkásokénál is nagyobb kizsákmányolásban élő ifjúmunkásság szervezésében és harci vezetésében, a második magyar tanácsköztársaságért, mely véglegesen meg fogja valósítani azt a jelszót, melyet a kommunista ifjúmunkásság az első proletárdiktatúráért vívott harcában írt zászlajára:

„Nem leszünk többé kizsákmányolt proletárok!"

Új Március, 1929. március (Különszám) 57–60. o.

443.

Boross F. László: A KIMSZ megalakulása

Tizenöt éve annak, hogy a magyarországi ifjúmunkás-mozgalom szervezete megalakult. Ez a tizenöt világtörténelmi események egész sorozatával telt esztendő annyi új forradalmi átélés emlékével borította el az 1918-as események emlékét, hogy ma nagyon nehéz már *pontosan* rekonstruálnom az akkor történteket. Annyival is inkább, mert az eddig nyomtatásban megjelent feljegyzések az ifjúmunkás-szövetség megalakulásáról néhány pontban erős ellentmondásban állnak személyes emlékeimmel.

Vegyünk egy példát: a Kommunista Ifjúmunkás Internacionálé kiadásában 1920- vagy 1921-ben megjelent gyűjtemény: „Die Jugend der Revolution" (A forradalom ifjúsága) beszámol a szerinte november 13-án megtartott III. ifjúmunkás-kongresszusról, amely óriási többséggel (a cikk szerint egyhangúlag) elfogadott egy *Krammer* Sándor elvtárs által beterjesztett forradalmi szellemű határozati javaslatot.

Ez a javaslat üdvözölte Lenin, Luxemburg és Liebknecht elvtársakat, mint a proletariátus felszabadító harcának vezéreit; megbélyegezte a Thomasok

és Scheidemannok árulását és mindazokat a „szocialistákat", akik nem állanak a megalkuvás nélküli osztályharc alapján, árulóknak nevezi. Végül követeli, hogy a szociáldemokrata párt a határozatot elfogadása esetén közölje az orosz bolseviki párttal és a német Spartakusbunddal.

November 17-én - így folytatja az említett cikk - megérkezett *Kun* Béla Oroszországból.

Véleményem szerint ez a két dátum, november 13. és november 17., így együtt semmi esetre sem felelhet meg a valóságnak. Vagy az egyik hamis, vagy a másik. Hogy Kun Béláék november 17-e *körül* érkeztek, az tény, noha, azt hiszem, egy-két nappal előbb. Viszont az ifjúmunkás-kongresszus jóval Kun Béláék hazaérkezése után (azt hiszem, december 10–15-ike között) folyt le. Úgy emlékszem, hogy a Krammer-féle határozati javaslatot, melynek megszerkesztésében e sorok írója is részt vett, a kongresszuson vagy legalábbis annak első felében jelenlevő Kun Bélával egyetértve fogalmaztuk. Amellett a gyűlésen felszólalt *Rabinovics* József is, aki pedig egy héttel Kun után érkezett Budapestre.

Itt tehát nemcsak dátumtévedésről van szó, hanem egy olyan tévedésről, amely politikailag is feje tetejére állítja az eseményeket.

Mert igaz ugyan, hogy az ifjúmunkások forradalmi mozgalma nem a Kun Béláék hazaérkezésekor kezdődött, hanem visszanyúlik a Korvin Ottó vezetése alatti mozgalom kezdetéig. Emlékszem arra, hogy még a háború utolsó hónapjaiban Erzsébetfalván voltam (ha jól emlékszem, Sipos Erzsivel együtt), hogy megszervezzük ottani ifjúmunkás-csoportunkat mint forradalmi ellenzéket a szociáldemokrata párton belül. És az ifjúmunkások legjobbjai lelkesedéssel csatlakoztak hozzánk. Így volt ez bizonyára más Pest körüli gyárban is. Az is igaz, hogy az ifjúmunkások között már csak azért sem volt nehéz a „munkánk", mert a szociáldemokrata pártvezetőség jóformán semmit se törődött velük.

De a Krammer-féle határozati javaslat elfogadása a szociáldemokrata ifjúmunkás-kongresszus által; továbbá az a tény, hogy a kongresszus az elnökség ellenzése dacára kikényszerítette a dúló-fúló *Szerdahelyi* Sándort, hogy Rabinovicsnak megadja a szót, már oly mély benyomulását jelezte a forradalmi ifjúmunkás-mozgalomnak a szervezett ifjúmunkások soraiba, hogy ezt lehetetlen lett volna elérnünk a nélkül a hatalmas ideológiai, szervezeti és anyagi támogatás nélkül, amelyet a közben megalakult KMP rögtön, szervezett életének mindjárt első napjaiban az ifjúmunkás-mozgalomnak nyújtott.

Ez a legjellemzőbb, leglényegesebb momentum a magyarországi ifjúmunkás-mozgalom kialakulásának körülményei között. És erről – tudomásom szerint – még nem sokat vagy egyáltalában semmit sem írtak, és ezért a rendelkezésemre álló néhány sort ennek a kérdésnek igyekszem szentelni.

Első találkozásom Kun Bélával már ugyancsak jellemző volt az akkor még meg sem alakult KMP viszonyára az ifjúmunkás-mozgalomhoz. Amikor

Seidler Ernő bemutatott engem *Dr. Sebestyénnek* (ez volt Kun Béla akkori álneve) a Seemann-kávéházban, és megemlítette, hogy én vagyok a „mi" ifjúmunkás-mozgalmunknak egyik vezetője, Kun rögtön abbahagyta a többiekkel megkezdett beszédtémát, és (szó szerint nem tudom már idézni, de körülbelül) ezeket mondotta: „Az ifjúmunkás-mozgalom egyike a legfontosabb feladatainknak. Csak üssék a vasat! És ha akármire szükségük lesz, azonnal jöjjenek hozzám. Ha szónok kell valahol, bármikor magam szívesen kimegyek, mert az ifjúmunkás-mozgalom mindennél fontosabb. Kiadunk majd egy külön ifjúmunkáslapot, csak rajta, dolgozni pihenés nélkül." Ezek voltak körülbelül Kun Béla első szavai első találkozásunkkor.

A szót azonnal tettek is követték. Nagy lendülettel indult meg a párt állandó támogatása mellett a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség megszervezése. Ugyanakkor a szociáldemokrata pártvezetőség is teljes erővel látott hozzá a mi munkánk meghiúsításához. Míg azelőtt évekig nem küldött előadókat az ifjúmunkásokhoz, most egyszerre, amikor látta, hogy a szociáldemokrata ifjúmunkások a legszorgalmasabb olvasói és terjesztői a Vörös Újságnak, és csak megvetéssel nyilatkoztak a pártvezetőség áruló politikájáról, felocsúdott tétlenségéből, és elkezdett törődni az ifjúmunkásokkal. Új titkárt nevezett ki (ha jól emlékszem, Szakasits Antal személyében), és a január elején megtartott központi ifjúmunkás választmányi ülésre kiküldte „nagyágyúit", Révész Mihályt és másokat. De ez nem használt. A gyűlés 74 szavazattal 9 ellenében a mi javaslatunkat fogadta el (ezt az említett okmányból vett számarányt még ellenőrizni kellene, mert én úgy emlékszem, hogy a mi javaslatunkra 91 vagy 94 szavazatot adtak le, míg a 9 ellenszavazat alighanem megfelel a valóságnak).

Miben állott ez a javaslat, melyet *Lékai* János, e sorok írója és az azóta renegáttá lett *Balogh* László dolgoztak ki? Abban, hogy az ifjúmunkás-szövetség szakítsa meg a szociáldemokrata párttal való kapcsolatait, és alakuljon át egy független ifjúmunkás-szövetséggé, melynek tagjai tetszés szerint csatlakozhatnak úgy a szociáldemokrata, mint a kommunista párthoz.

Felvetődhetik itt az a kérdés, nem volt-e ez a határozat opportunista, centrista jellegű. Miért nem javasoltuk egy Kommunista Ifjúmunkás Szövetség megalakítását?

A határozatban, melynek teljes szövegét itt helyszűke miatt nem közölhetjük, valóban sok opportunista hiba volt, de ez nem a „függetlenségi" jelszóban állott. Az a tény, hogy nem ajánlottuk azonnal egy Kommunista Ifjúmunkás Szövetség alakítását, szükséges átmeneti, taktikai lépés volt, és mint az események beigazolták, nem járt különösebb veszéllyel. Szükséges volt ez a lépés főképpen azért, hogy az ifjúmunkástömegek előtt bebizonyítsuk, hogy az ifjúmunkás-szövetség várható kettészakításáért nem a kommunisták, hanem a szociáldemokraták viselik a felelősséget. Miután a szociáldemokrata párt az egység kérdésével, ha lehet, még nagyobb demagógiát űzött,

mint manapság, ennek a kérdésnek elhanyagolása hátráltatta volna a *tömegek* megnyeréséért vívott harcunkat.

Másrészt azonban ez a taktikai lépés nem járt különösebb veszéllyel, mert az új szövetség valójában alakításától kezdve a kommunista párt befolyása és hallgatólag, fenntartás nélkül elismert vezetése alatt állott. Végül pedig nem volt veszélyes, mert nyilvánvaló volt, hogy a szociáldemokrata párt nem megy bele ebbe a „játékba", és szakítani fog. És ez néhány hét múlva meg is történt, mégpedig olyan körülmények között, hogy ez a szakítás az ifjúmunkásság előtt a szocdemek sztrájktörő voltát teljes egészében igazolta. (Erről más alkalommal bővebben kell írnunk.)

Súlyos opportunista hibát követtünk el ennek az önmagában helyes lépésnek indokolásában. Ebben az indokolásban nem volt szó a szociáldemokrata párt áruló politikájának komoly, konkrét leleplezéséről, hanem csak arról, hogy a szocdem párt az ifjúmunkás-mozgalmat „bűnösen elhanyagolta". Nem volt szó benne arról, hogy a kommunista párt az egyetlen forradalmi pártja a proletariátusnak, nem volt szó benne azokról a forradalmi feladatokról, melyek az ifjúmunkások előtt állottak, hanem arról volt szó, hogy az ifjúmunkás-mozgalom feladata az ifjúmunkások *forradalmi nevelése,* mely „ugyanúgy a szociáldemokrata pártnak közös érdeke" (!!). Továbbá az a lehetetlen megállapítás volt benne, hogy az ifjúmunkások amúgy sem befolyásolhatják „szervezetileg" (?) a két párt közötti „harcot a szocializmusért" (??)*.

Ez utóbbi mondatot szóbelileg úgy indokoltuk, hogy mire az ifjúmunkások felnőnek, addigra úgyis meglesz már a szocialista társadalom Magyarországon, és így számunkra nem bír jelentőséggel az a kérdés, hogy milyen taktikával érjük el azt a társadalmat, amivel hallgatólagosan, sőt nem is egészen hallgatólagosan elismertük, hogy a szocdemek is a „szocializmusért harcolnak".

Természetesen mi nem voltunk annyira ostobák, hogy mindezt magunk is elhiggyük, de úgy véltük, szükségünk van erre a diplomatastílusra, hogy a szakítást el ne hamarkodjuk. És ez rendkívül súlyos opportunista hiba volt, mert „taktikából" nem mondtuk meg az ifjúmunkástömegeknek a legfontosabbat, azt, hogy csak a kommunista párt vezetése alatt álló forradalmi, megalkuvás nélküli harc vezethet a szocializmus győzelméhez. Ugyancsak súlyos opportunista hiba volt, hogy a határozati javaslat két osztályharcos pártról beszél, illetve hogy a szövetség minden, az osztályharc alapján álló párttól elfogad támogatást.

Súlyos opportunista hiba volt, hogy ebben a történelmi okmányban (noha praxisban ezt megtettük) nem ragaszkodtunk a szociáldemokrata párt burzsoáziát támogató, forradalomellenes politikájának leleplezéséhez. Amit mi

* Az idézetek eredetileg német nyelvűek

elmulasztottunk, azt megtette maga a szociáldemokrata párt, amikor a január 13-i ifjúmunkássztrájkot galádul hátba támadta, és ezzel teljesen leleplezte valódi mivoltát.

Annyi azonban tény, hogy a megalakult „független" ifjúmunkás-szövetség, neve és alakulási okmányának opportunista hibái ellenére, alakulásától kezdve a valóságban *kommunista* ifjúmunkás-szövetség volt. Politikáját a kommunista párt irányította, lapját, az *Ifjú Proletárt* a kommunista párt segítségével és irányítása mellett adtuk ki. Legelemibb munkalehetőségeit a szociáldemokrata pártvezetőség elleni forradalmi harcban vívta ki. És a kommunista párttal együtt vívott dicsőséges, hatalmas lendületű harcában a proletárdiktatúráért csakhamar jóvátette, illetőleg helyesebben kifejezve, elfelejtette azokat az opportunista jellegű hibákat, melyeket megalakulása pillanatában részben tapasztalatlanságból, részben bolsevik elméleti megalapozottság hiányában elkövetett. Ennek a lendületes forradalmi harcnak az lett az eredménye, hogy a proletárdiktatúra kikiáltásakor, amikor a kommunista párt egyesült a szociáldemokrata párttal, az ifjúmunkás-szövetség ezt a történelmi hibát a gyakorlatban nem követte el, vagy legalábbis nem ilyen nagy mértékben. Mi is egyesültünk ugyan a szociáldemokrata ifjúmunkás-mozgalommal, és ezzel mély opportunista hibát követtünk el. Azonban ez az egyesülés mégis egészen más feltételek mellett történt, mint a pártoké. Míg ott mindkét párt feloszlatta szervezeteit, és új pártot alakított, addig a mi ifjúmunkás-szövetségünk nem oszlott fel, hanem a szociáldemokrata ifjúmunkás-szövetség feloszlatása után ennek tagjait felvette a maga kebelébe, azzal a feltétellel, hogy a *szociáldemokrata* mozgalomban kompromittált elemek *nem viselhetnek a szövetségben vezető szerepet.* A szövetség neve az országos kongresszus után formálisan is Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége lett. Természetesen nem szabad ebből azt a következtetést levonnunk, hogy a KIMSZ a párt szerepének kérdésében lényegesen tisztább ideológiai álláspontot foglalt el, mint a párt. A felelősséget a párt feloszlatásáért mi sem hárítjuk el magunkról.

Csupán azt juttatta ez a körülmény kifejezésre, hogy a Károlyi-éra alatti harcaink következtében az ifjúmunkástömegek oly nagy többségét sikerült megnyernünk, a proletárdiktatúra egy oly hatalmas kommunista és oly kis, roncs szociáldemokrata ifjúmunkás-mozgalmat talált maga előtt, hogy a kísértése se merült fel egy „egyenlő jogi alapon" való egyesülésnek a szociáldemokrata ifjúmunkás-szövetséggel. Ezt pedig, mint említettem, éppen a párt páratlan segítségével sikerült elérnünk.

Az ifjúmunkás-szövetségnek a Károlyi-éra alatti harcairól egy következő cikkben írunk.

Sarló és Kalapács (Moszkva), 1934. január. 30–33. o.

Márkus Zsuzsa:
Meghalt Duczynska Ilona (1897–1978)

Utoljára kelt át az óceánon néhány hete; Kanadában távozott el az élők közül nyolcvanegy éves korában *Duczynska* Ilona. Családjától távol érte a halál, egy torontói kórházban. Egyszerűen, mintha egy magányos kis öregasszony lett volna, a végső lépést így tette meg ő, akinek annyi tisztelője, barátja volt. Mindig az igazabb megoldást választotta.

A „Forradalom Nagymamája" – így becézték, s ő igazi gondot fordított „unokáira", a mai forradalmi mozgalmakra. Kis pickeringi házában felváltva szolgált tanáccsal a világ sok tájáról néha inkognitóban érkező elvtársaknak. Fáradhatatlanul repkedett Kanada Bécs–Budapest között, és mindenütt megpezsdült az élet, ahová érkezett. Barátai: írók, történészek, diákok, művészek és tudósok siettek találkozni, beszélni vele. Maga volt a folytonosság a múlt és a jövő között, pontosan tudta szétválasztani, hogy mi a jó és mi a rossz. Szeretetre és tiszteletre méltó volt, és ő is szerette az arra méltókat.

A nagy emberek egyszerűsége, tisztasága áradt lényéből. Sokat gondolkodott, bölcs volt, de tudott cselekedni is. Kis Volkswagenjével matrónakorban is mindig ott volt, ahol fontos esemény történt. S ahol fontos esemény történt, ott őrá mindig szükség volt. Számontartott és értékelt mindent, ami előrevihet.

Ő volt az, aki 1917 tavaszán hazahozta Budapestre a zimmerwaldi konferencia anyagát, és annak lenini szellemében cselekedni kezdett itthon. Szervezett, röplapot nyomtatott és terjesztett. Szabó Ervin segítségével kapcsolatokat épített ki a diákok leghaladóbbjai és a munkásbizalmiak között.

Tisza István elleni merényletre készült 1917-ben, de a miniszterelnök lemondása értelmetlenné tette a tervet. A Tanácsköztársaság leverése után Bécsben élt, emigrációban. Ott is aktív volt, politikai munkát végzett. *Bécs – 1934 – Schutzbund* címmel írt erről a korszakról nem memoárt, hanem forráskutatások anyagával alátámasztott tanulmányt, egy antifasiszta szellemű, fegyveres munkásforradalom elsikkadásának elemzését.

A háború alatt férjével, a kiváló gazdaságtörténész-professzorral, Polányi Károllyal együtt Angliában élt. Duczynska, műszaki képzettségét hasznosítva, a légelhárításban tevékenykedett. Egész életében következetesen ott dolgozott, ahol a leghasznosabb tudott lenni. A háború után Kanadában telepedtek le. Itt a *Kanadai Magyar Munkás* munkatársa volt, majd a lap dogmatikus vonala miatt szakított a szerkesztőséggel. Férje halála után – többek között – Polányi munkáit rendezte sajtó alá. A modern magyar irodalom külföldi megismertetése érdekében megszerkesztett egy antológiát *The Plough and the Pen* – Az eke és a toll – címmel. A gyűjtemény 1963-ban jelent

meg Londonban. Később Kenneth Mc Robbie költővel Juhász Ferenc verseit ültették át angolra.

A magyaron kívül tökéletesen beszélt angolul és németül. Stílusa méltó egyéniségéhez: pontos, tömör és a finom irónia mosolya melegíti. Meghitt barátjával, tanácsadójával, Lengyel Józseffel a monoszlói ház kertjében ülve csendesen is, indulattal is sokat beszélgetett a világ dolgairól. Fájdalmas, hogy most már mindketten halottak.

Magyar Nemzet, 1978. április 26. 5. o.

445.

Sallai Imre: Korvin Ottóról (1894–1919)

A proletariátus tiszteli, megbecsüli mártírjait, de sohasem űz velük személyi kultuszt. Ha régi harcainkra való emlékezés közben az elhullott harcosokról is megemlékezünk, ezt főképpen azért tesszük, hogy tanuljunk tőlük, hogy példát véve azoktól, akik életükkel és halálukkal egyaránt a leigázottak, eltiportak felszabadítását segítették elő, magunk is a lehető legtöbbet igyekezzünk áldozni a forradalom ügyéért.

Korvin Ottó élete igazán példája lehet annak, hogyan kell egy életet teljesen, maradék nélkül egyetlen cél, a proletárforradalom szolgálatába állítani.

Szerette az elnyomottakat, lelkesedéssel, meleg lelkének egész szeretetével, feléjük hajtotta igazságot kereső minden gondolata. És tudatos gyűlölettel, forradalmi meggyőződéssel gyűlölte elnyomóikat s a munkásság áruló vezéreit.

Tizennyolc éves korában már összetűzése volt édesapjával, amiért az apja fatelepén dolgozó munkásokat bérkövetelésekre biztatta. Foglalkozott a munkásokkal, és tanította őket. De még jóval előbb, az iskola padjaiban is kiütközött forradalmisága, ami azután később, sok tanulás s hosszas lelkitusák után mélyült benne tudatossá, szocialista meggyőződéssé. Tanulni akart, mert tudta, hogy így tehet legtöbbet a munkásosztályért. De mert gazdag családjától független akart maradni, iskolai tanulmányait mégsem folytatta, és kora ifjúságában kereső pályára lépett.

Legkisebb cselekedetében is megnyilvánult igazi szocialista volta, nagy akaratereje. Gondolkodó embert szeretett volna faragni mindenkiből, akivel csak érintkezett. Nappal dolgozott, este tanult, s még mindig maradt ideje arra, hogy a házuknál szolgáló cselédlányt oktassa, betűvetésre, számolásra tanítsa, és szocialistává nevelje.

Az elsők között volt, akik a világháború idején felemelték szavukat egy haladó világ szörnyűségei ellen, és utat mutattak, rámutattak az egyedüli ki-

vezető útra: véget vetni az imperialista hatalmak nemzeti köntösbe bújtatott háborújának, és átváltoztatni azt az utolsó háborúvá, a proletariátus fegyveres osztályharcává.

Amikor 1917 végén a háborúellenes propagandát folytató galileisták kis csoportját Budapesten elfogták, Korvin Ottó volt az, aki maga köré gyűjtött néhányunkat, fiatalokat, munkásokat és diákokat, megkereste az összeköttetést a gyárak proletárjaival, és felvette a forradalmi agitáció megszakadt szálait. Az 1918-as januári nagy sztrájktól kezdve nem volt olyan munkás-összejövetel, népgyűlés, ahol romeózott röpiratok, forradalmi felhívások meg ne jelentek volna.

Az uniformisba kényszerített proletárokhoz kaszárnyákban, vasúti pályaudvarokon, kórházakban s a frontokon igyekeztünk hozzáférni. (Amint) szinte hihetetlen bátorsággal, elszánt önfeláldozással, majdnem nyíltan dolgozott Korvin a katonáknál, úgy vetette magát most is testestől-lelkestől fáradságos napi munkája után a (mozgalomba) a Kelenföldi pályaudvaron, bevagonírozásra váró menetszázadokat agitálva, röpiratokat osztogatva, felejthetetlen barátunkkal, a románok által legyilkolt Leél Leóval együtt.

Fáradhatatlan volt, és szerény. Keveset beszélt, és rengeteget dolgozott. Mint minden munkájánál, úgy vetette magát most is testestől-lelkestől a mozgalomba. Pénze, ideje, ereje mind-mind a mozgalomé volt, utolsó fillére-it rááldozta. Hosszú ideig egyedül Korvin megtakarított kis pénzén gyártottuk primitív sokszorosító készüléken a röpiratokat. Irodákból lopkodtuk hozzá a papírt. Eleinte minden támogatás nélkül, s csak később folyt a munka Szabó Ervin tudtával és pénzbeli segítségével. A magyarországi munkásmozgalomnak ez a tanítómestere volt az, aki segítségünkre volt, aki az antiimperialista irányú agitációt tudatosan is a forradalmi fejlődés irányába terelte, aki kérlelhetetlenül feltárta a csődbe jutott szociáldemokrácia megalkuvó politikáját, és szembeállította ezzel a hamisítatlan osztályharc módszereit. Szabó Ervin volt az első, aki az Oroszországból gyéren és elferdítve érkező hírekből is meg tudta ítélni az orosz proletariátus döntő lépésének világtörténelmi jelentőségét, és az antimilitarista röpiratokon keresztül állította a magyarországi proletariátus elé követendő példaként az orosz proletariátus harcát a munkás- és katonatanácsok uralmáért.

Szabó Ervin mély tudása és Korvin Ottó hatalmas akaratereje, szívós kitartása mutattak irányt ezekben a nehéz és válságos időkben a magyarországi munkástömegeknek.

1918 tavaszán jutott nyomára a budapesti rendőrség a hónapok óta folyó mozgalomnak. Két részletben a kis csoportnak majdnem valamennyi tagját elfogták. Szabó Ervint, Korvin Ottót is beidézték, kihallgatták.

Mindenki, minden elvtárs tisztában volt e két ember jelentőségével. Mindenki azon igyekezett, hogy csak ők ne kerüljenek csendőrkézre, csak ők maradjanak szabadon és a munka folyik tovább. Így is volt...

Amikor a börtönök falain keresztül is hozzánk jutott megújult harcok zaja, sztrájkok, lázadások hírei, új és új jelei a munkástömegek öntudatra ébredésének, az imperialista hadsereg szétbomlásának, szertezüllésének, láttuk, hogy Ottó munkája nem volt hiábavaló. Híradások jöttek: hol az egyik, hol a másik gyár munkásaival talált kapcsolatot, majd az egyik, majd a másik szakszervezetben jutottak térhez. És nem sokkal azután, hogy nagy tanítómesterünk, Szabó Ervin halála csüggesztett kétségbe, Ottó újra jelentkezett... A Tisza elleni merénylet szervezője ő volt. Amíg azután elkövetkezett az imperializmus csődje.

Első találkozásunk Ottóval a szabadulás után igazán olyan volt, amilyennek azt elképzeltük, amilyennek azt a börtön vigasztalanságában kiszíneztük. Október 31-én, az őszirózsás forradalom estéjén, amikor a szociáldemokrácia kényelemkedvelő vezérei győzelemünnepet ülnek, és fennen hirdetik: bevégződött a forradalom - ugyanakkor az Erzsébet körúti párthelyiség egyik kis szobájában munkások gyűltek össze, gyárak bizalmiférfiai, és Korvin Ottó beszél hozzájuk. Csöndesen, nyugodtan, az ő szenvedélytelen hangján, rábeszélőn, meggyőzően. Látszik, hogy megnyerte és együtt tartja az embereket. Higgadtan, fegyelmezetten szervezi a másnapi tüntetést. És november első napján először mozdul meg a budapesti gyárak proletariátusának forradalmi élcsapata. Szakadó esőben vonul a Tisza Kálmán térre és onnan a Népszava elé, hogy megmondja a király kezébe esküt tevő szociáldemokrata miniszereknek: a proletariátus számára nem bevégződött, hanem csak kezdetét vette a forradalom.

Azután új harcok következtek. Nagy várakozások, szent fellobbanások, roppant összeomlások. Megannyi stációi sok közös küzdelemnek.

Most halott Korvin Ottó. De mégis él. A mi halottaink bennünk élnek, kommunistákban, akik hőseinket nem vak bálványimádással, nem vénasszonyos siránkozással ünnepeljük, hanem azzal, hogy utánozni igyekszünk őket, hogy az ő szellemükben cselekszünk.

Korvin Ottó harcolt, és meghalt. Nem hiába harcolt és nem hiába halt meg. A küzdelem, melyet kicsiny csapatával, szervezetlenül, elszigetelve indított meg, ma már az egész világon folyik, roppant tömegével az elszánt, áldozatkész forradalmi harcosoknak.

S a te emléked, Ottó, nagyobb, maradandóbb lesz a hatalmasok minden ércszobránál - a proletariátus lelkében él a te emlékezeted. A szebb, az igaz életért való harcainkban a te könnyes szemed, a te megtört tested, töretlen akaratod fog erőt adni mindannyiunknak.

Sarló és Kalapács (Moszkva), 1932. augusztus (Rendkívüli szám) 29-30. o.

446.

Boross F. László: Lékai János (1895–1925)

Pár nappal ezelőtt meghalt New Yorkban Lékai János (John Lassen), a magyarországi kommunista ifjúsági mozgalom és a Kommunista Ifjúsági Internacionálé egyik alapítója.

Neve akkor vált először ismertté, amikor 1918 szeptemberében sikertelen merényletet kísérelt meg Tisza István miniszterelnök ellen, aki a magyar munkásosztály legádázabb ellensége volt. Revolvere felmondta a szolgálatot, és bántalmazások után bebörtönözték. Gróf Tiszát hat héttel később, október 31-én más kezek által érte el a sorsa. Lékait meg azon a napon az első forradalom kiszabadította és lelkesen ünnepelte. Szabadságát nem sokáig használhatta a munkára, mert 1919. február 20-án, most már a polgári-szociáldemokrata „forradalmi" kormány vetette börtönbe, mint a kommunista ifjúság funkcionáriusát, és a proletárforradalom szabadította ki.

Lékai elvtárs a háború alatt a forradalmi, antimilitarista Korvin Ottó csoportjában tevékenykedett (mint ismeretes, Korvin Ottót halálra ítélték és kivégezték). Ennek a csoportnak a programja – tekintettel arra, hogy Magyarországból minden információtól el voltunk zárva – sok tisztázatlan elemet tartalmaz. Mindenesetre ez a csoport a legkülönb forradalmi üzemi funkcionáriusokra, a budapesti vasgyárak környékére és a forradalmi értelmiség legkülönb részére támaszkodott. Lelkesen üdvözölték a bolsevik forradalmat, és eredményes antimilitarista propagandát folytattak a hadseregben. Ennek a csoportnak a tagjai, köztük Lékai János is és szinte minden tagja felzárkózott a novemberben alakult KMP-hez és az orosz fogságból hazatért Kun Béla vezetésével létrehozták az első... a pártnak. *(A szöveghiány oka: a lap külföldről beszerzett példánya nyomáshibás. A szerk.)*

A Tanácsköztársaság előtt és alatt Lékai elvtárs titkára, bizonyos tekintetben elnöke volt a KIMSZ-nek, és a régi szociáldemokrata szövetség szakadásánál a szervezett ifjúmunkások többségét átvitte oda, de a Tanácsköztársaság alatt az ifjúmunkásoknál mint szovjet funkcionárius is tevékenykedett.

A bukás után, nem törődve mind jobban elhatalmasodó betegségével, folytatta forradalmi tevékenységét először Bécsben, azután Németországban, ahol mint a Kommunista Ifjúsági Internacionálé funkcionáriusa dolgozott. 1922-ben New Yorkba ment, ahol haláláig megszakítás nélkül egy pártlap szerkesztőjeként, valamint pártszervezőként dolgozott.

A Kommunista Internacionálé egy becsületes harcosát veszítette el benne, aki egész életét a munkásosztály felszabadításának áldozta.

Klassenkampf (Berlin), 1925. augusztus 1. 8. o. *Johann Lékai* (Eredetileg németül)

447.

Lengyel József (1896–1975)

Mély megrendüléssel és fájdalommal tudatjuk, hogy hosszan tartó súlyos betegség után, július 14-én reggel elhunyt Lengyel József József Attila- és Kossuth-díjas kommunista író, a párt és a forradalmi munkásmozgalom régi, kiemelkedő harcosa.

Elhunyt elvtársunk temetése - végakarata szerint – a Farkasréti temetőben lesz, július 18-án (pénteken), 10 órakor.

Elvtársai, barátai és tisztelői 9.30-tól róhatják le kegyeletüket a ravatalnál.

A Magyar Szocialista Munkáspárt
Központi Bizottsága
A Kulturális Minisztérium
A Magyar Írók Szövetsége

Olyan embertől, olyan írótól, olyan forradalmártól búcsúzunk, aki végigjárta, mégpedig e század magyar élvonalában járta végig korunk ezernyi csatáját, gyötrelmes poklait, mindig hű fia maradt a forradalomnak, s emberként, kommunistaként is megállta a próbát. „Kíméletlen jóra törekvő" volt – hogy kedves szóhasználatát idézzük –, elkötelezettje, művésze a kommunizmusnak, sohasem kereste a könnyű megoldásokat, nem keresett kibúvókat. A társadalmi harc aktív részvevője volt: bármerre is vetette a sorsa, a magyar és a nemzetközi haladás elősegítéséért írt, tevékenykedett.

Ott láthatjuk őt ha végigtekintjük életútját a Kassák körül csoportosuló forradalmas hitű ifjak között; részt vesz abban az antiimperialista csoportban, amelynek eszmei vezetője a lánglelkű Szabó Ervin, tagjai között pedig olyan embereket találhatunk, mint Korvin Ottó vagy Sallai Imre. Logikus a következmény: Lengyel József eljut a Visegrádi utcába, hogy egyik alapító tagja legyen a Kommunisták Magyarországi Pártjának. Dolgozik a Vörös Újság, Az Ifjú Proletár szerkesztőségében, agitál, harcol a Tanácsköztársaságért. Életének ez a néhány hónapja – mindössze huszonhárom éves ekkor! – meghatározza további életútját.

Bécsben és Berlinben élt: újságíró és író. Hitler hatalomra jutása után Moszkvába költözött, és a Sarló és Kalapács munkatársa lett. Közrendű, ám fontos munkát végző katonája a pártnak. És ami ezután következett, azt a nagyobb, rettenetesebb válságot is átélte. 1938 és 1955 között törvényen kívül kellett élnie, a személyi kultusz időszakában igaztalanul megvádolták, meghurcolták. És kommunista maradt.

Lengyel József nemcsak emberileg tudta feloldani ezt a konfliktust, hanem íróként is. Alkatilag is olyan művész volt, aki a megélt eseményeket lényegíti

át, s aki életének külső történéseire, belső viharaira keres magyarázatot, vagy még inkább értelmezni kívánja ezeket az alkotó tevékenységében. Már első jelentős könyve, a Moszkvában, Kun Béla előszavával kiadott riportkönyve, a párt alapításáról beszámoló *Visegrádi utca* is erről tanúskodott. Nem egyszerű dokumentum ez a mű, noha emlékezésértéke vitathatatlan. Erkölcsi támasz, biztatás akart lenni azzal, hogy a történelem kritikus időszakában a nagyszerű kezdést idézte meg: „Könyvemet történelmi riportázsnak nevezem. Nem is regény, életrajz vagy történelem. Azért készült, hogy megtartsa azokat a tényeket, amelyeket láttam, s amelyek az ügy szempontjából – úgy hiszem – lényegesek." Világos hát, hogy nem valami romantikus ábránd vezette tollát, hanem a diadalmas 133 napból kisugárzó erőt akarta tudatosítani.

Ugyancsak példát akart mutatni, amikor élete megpróbáltatásairól vallott. Az *Igéző*, az *Elévült tartozás*, a *Kicsi, mérges öregúr* és az ezekkel rokon kisregények, novellák nem a megpróbáltatások, a rémségek felidézésével hatnak, hanem azzal a mély emberséggel és a jövőbe vetett hittel, amely a hősök magatartását jellemzi. Ezek az emberek, bár leírhatatlanul szenvednek, nem a rendben vagy az eszmében csalódtak, s bármi lehet az ő egyéni sorsuk, tudják, hogy az igazság, a történelem igazsága melyik oldalon áll. Lengyel József felelete a szocializmus nagy dilemmájára mindenkor egyértelmű volt: a szocializmus, a kommunizmus eszméiről nem tudott és nem is akart lemondani.

Jellemző az is, hogy nem sokkal hazatérése után ezt írta figyelmeztetőül a magyar ifjúságnak 1956 nyarán: „Tegyék valóban és teljesen a dolgozók hazájává a hazát és így legyenek internacionalisták. A Lékai Jánosok, Korvin Ottók, Mosolygó Antalok, Nyisztor Györgyök lelke hassa át őket, mikor harcba szállnak a visszavonók, az egység örve alatt egységbontók, a múltra sandítók, a népellenségek, a meddők, az elfajultak, a restaurálni kívánók mindenfelől összeverődött hadával – akár kesztyűs, akár kérges volt valaha a tenyerük."

Lengyel József számára a nagy alkotó fellendülés időszaka következett el 1956 után: sorra-rendre jelennek meg válogatott novellái, kisregényei, történelmi esszéi és publicisztikai alkotásai. Ezekkel az alkotásaival irodalmunk jelenkorának egyik legfontosabb teljesítményét nyújtotta. Tudta: az író feladata nem az, hogy tanmesékben illusztrálja a valóságot, vagy úgy sejtesse egyéni sérelmeit, hanem mint ő is tette: az élet és a történelem teljes értékű újjáteremtésével a társadalmi fejlődés, a művészi forradalom egyenrangú szolgálatát vállalja. Ezért is koszorúzhatta népi államunk Lengyel József életművét a legmagasabb kitüntetésekkel, egyebek között Kossuth-díjjal is.

„Az élet nem velünk kezdődött. Nem velünk végződik. Minden cselekedetünk tovább él, a jó is, a rossz is, és minden gondolatunk. Minden tovább mutat..." Az öreg író e bölcs gondolata idéződik fel, amikor most Lengyel

József emléke előtt tisztelgünk. Minden tovább mutat, s tovább él az a jó is, amit Lengyel József tiszta embersége, megrendítően igaz művészete, forradalmár, kommunista elkötelezettsége jelent számunkra.

S ha Lengyel József már nem is lehet tovább közöttünk testi valójában, életműve örökös útitársunk, nélkülözhetetlen segítőnk marad. Így őrizzük emlékét, emberségének fájdalmas hiányát is.

Népszabadság, 1975. július 15. 5. o.

448.

Csernyák Lajos (1900 1932)

Moszkvában, 1932. július 15-én, 32 éves korában, súlyos tüdőbajban halt meg a kommunista mozgalom önfeláldozó bátor harcosa, Csernyák Lajos.

Egészen fiatalon, inaskorában került a mozgalomba. A világháború alatt, 1915 óta, a budapesti VII. kerületi ifjúmunkás-szervezetben dolgozott, amely erősen a szociáldemokrata ellenzék befolyása alatt állott.

Hamarosan vezető szerephez jutott a budapesti ifjúmunkás-mozgalomban. A háború alatt tevékeny részt vett az antimilitarista mozgalomban, és erős harcot folytatott a szociáldemokrata párt opportunista politikája ellen. Mindjárt a megalakuláskor csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához, és nem kis szerepet játszott abban a munkában, amelynek célja az ifjúmunkás-szervezetnek a szociáldemokratáktól való leválasztása és a kommunistákhoz való átvitele volt. A proletárdiktatúra alatt beválasztották a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség vezetőségébe. Májusban az egész vezetőséggel a vörös frontra ment. A nemzetközi ezredben harcolt, és súlyos tüdőlövéssel szállították kórházba.

A diktatúra bukása után Jugoszláviába menekült, és Belgrádban *Krammer* Sándorral és több más elvtárssal együtt kommunista csoportot szervezett. A jugoszláv hatóságok letartóztatták a szervezet vezetőit, és kiadták őket a Horthy-hóhéroknak. Csernyáknak sikerült útközben kiugrania a robogó vonatból. Visszatért Budapestre, ahol akkor legjavában dühöngött a fehérterror. Csernyák Lajos nem torpant meg, nem riadt vissza, hanem fáradhatatlanul, akadályt nem ismerve folytatta a nehéz harcot a KMP újjászervezéséért. 1920 elején bekapcsolódik a legelső illegális kommunista szervezetek egyikébe. Csakhamar letartóztatják. Nyolc hónap után kiszabadul, és azonnal a földalatti mozgalom szolgálatába áll. 1921 áprilisában újból elfogják, és statáriális bíróság elé állítják. A fehérterror börtöneiből sikerült kiszabadulnia, ahonnan Csehszlovákiába került. Három esztendőn át a csehszlovák kom-

munista párt soraiban harcolt. A Csehszlovák Kommunista Ifjúmunkás Szövetség kerületi szervezetének titkára, majd Ungváron a Vörös Szakszervezetek központi tanácsának titkára volt. Többszöri letartóztatás után 1925-ben kiutasították Csehszlovákiából. Franciaországba ment, ahol éppúgy, mint Csehszlovákiában, elektrotechnikai gyárakban dolgozott, mint tekercselő. Ernyedetlenül folytatta kommunista szervező és agitációs munkáját a franciaországi magyar nyelvű dolgozók között. Képességei, megbízhatósága ott is vezető helyre emelték. Hosszú időn keresztül tagja volt a magyar nyelvű pártcsoportok országos vezetőségének, és súlyos betegen is a munkásmozgalomnak szentelte minden szabad idejét és minden energiáját. A magyar tanácshatalom vörös frontján szerzett tüdőlövése, a sok bebörtönzés, kínzás és éhezés következményeként tuberkulózis támadta meg a szervezetét. 1930-ban gyógyulni jött a Szovjetunióba, azonban már a dolgozók szabad országának szanatóriumai sem tudták megmenteni a munkásosztály ügyének szentelt életét.

A magyar kommunista mozgalom egyik leghűbb, legodaadóbb, legfáradhatatlanabb harcosát vesztette el Csernyák Lajosban, aki a háború alatt felnőtt forradalmi munkásnemzedék egyik mintaképe volt.

A magyar kommunisták megőrzik emlékét, és tovább folytatják a harcot a dolgozók felszabadításáért, amiért Csernyák Lajos élt, dolgozott és meghalt.

Andics Erzsébet
Berei Andor
Fehérvári Miklós
Ferenc József
Hajdu Pál
Hériszt Lajos
Horváth Imre
Jakab József
Kohn Mária
Polónyi Ferenc
Révész Géza
Szántó Lajos
Török Zoltán

Sarló és Kalapács (Moszkva), 1932. augusztus–szeptember. 77. o.

TARTALOM

A magyar forradalmi ifjusag szerepe a tizes evek vegen bekovetkezett halado politikai fordulatokban 5

A Nagy Oktoberi Szocialista Forradalom es a magyar ifjusag

A dolgozo es tanuloifjusag helyzete az elso vilaghaboru utolso eveben

1 Egy szokott katona kivegzese Kecskemeten (1918 aprilis 29) 53
2 A Hadfelugyeleti Bizottsag sajtobizottsaga ertesiti a lapok szerkesztosegeit a statarialis kivegzesekrol szolo kozlemenyek elozetes cenzurajarol (1918 majus 1) 57
3 A kereskedelemugyi miniszter leirataban felhatalmazza a Baranya megyei alispant, hogy „szemelyes szolgalatra kotelezze" a banyat elhagyni akaro fiatalkoru banyaszokat (1918 majus 18) 58
4 A Magyarorszagi Szakszervezetek rendkivuli kongresszusa a gyermekmunkasok kizsakmanyolasarol (1918 majus 25) 59
5 Enyhitik a diaknyomort (1918 junius 1) 60
6 Lekai Janos Ifjumunkasok a mezogazdasagban (1918 augusztus 1) 61
7 Gyetvai Janos Inasok „otthona' (1918 oktober 2) 63
8 A „spanyolnatha"-jarvany ugye a kepviselohaz ulesen (1918 oktober 18) 65

A halado ifjusag reszvetele a bekeert, a nemzeti fuggetlensegert es a tarsadalmi felemelkedesert folytatott kuzdelemben

9 Wohl Sandor Hogyan szervezzuk az ifjumunkasokat? (1917 november 1) 69
10 A Hadfelugyeleti Bizottsag sajtobizottsaga a beke propagalasanak mellozesere szolitja fel a lapok szerkesztosegeit (1917 november 22) 70
11 A forradalmi szocialistak felhivasa a katonakhoz (1917 december) 71
12 A letartoztatott Duczynska Ilona es tarsainak ugye a kepviselohaz ulesen (1918 februar 6) 72
13 A Pesti Naplo kozlemenye a budapesti Galilei-perrol (1918 szeptember) 76
14 Dr Mero Gyula vedoi beszede a Galilei-perben *(Reszlet)* (1918 szeptember 77
15 Beszelgetes Duczynska Ilonaval B Revesz Laszlo tevekenysege (I resz) (1915–1918) 78
16 A budapesti kiralyi ugyeszseg elrendeli Az Ifjumunkas c lap utolagos cenzurajat (1918 februar 8) 88
17 A szakszervezeti valasztmany hatarozata az ifjumunkasok neveleseről (1918 februar) 88
18 Az Ifjumunkasok Orszagos Bizottsaganak felhivasa a videki ifjumunkasokhoz (1918 aprilis 18) 89

19 Az Ifjumunkasok Orszagos Bizottsaganak felhivasa valamennyi befizetohely vezetosegehez a bizalmiakhoz Budapest es kornyeke ifjumunkasaihoz (1918 majus 1) 91
20 A Korvin Otto altal vezetett forradalmi szocialistak illegalis ropirata (1918 aprilis) 92
21 Varga Jeno A szocializmus es a diakok (1918 majus) 94
22 A budapesti Kereskedelmi es Iparkamara korlevele az ipartestuletek elnoksegehez a tanoncok szervezkedesenek megfigyelese targyaban (1918 junius 18) 96
23 Hajnal Jeno Lekai Janos, Tisza merenyloje (1918 oktober 16) 97
24 Hajnal Jeno Rohantunk a forradalomba (1918 oktober) 102
25 A Hadfelugyeleti Bizottsag sajtobizottsaga az utcai tuntetesekrol szolo hiradasok mellozesere szolitja fel a lapok szerkesztosegeit (1918 oktober 25) 103
26 Diakok es katonatisztek veres tuntetese a budai Varban (1918 oktober 25) 103
27 A Vilag tudositasa a Galilei-kor helyisegenek felnyitasarol (1918 oktober 25) 106
28 Gr Tisza Istvan levele menyenek a „galileista gyerekek forradalomparodiajarol" (1918 oktober 26) 109
29 A Galilei-kor csatlakozasa a Nemzeti Tanacshoz (1918 oktober 26) 110
30 Az Est tudositasa a „lanchidi csatarol" (1918 oktober 28) 110

A forradalmi ifjusag tevekenysege
a polgari demokratikus koztarsasag idejen

A polgari demokratikus forradalom es az ifjusag
31 Az Ifjumunkas tudositasa a polgari demokratikus forradalom gyozelmerol (1918 oktober 30) 117
32 Dr Vary Albert kiralyi fougyesz jelentese Lekai Janos kiszabaditasarol a Tanacskoztarsasag Adatait Gyujto Orszagos Bizottsagnak (1918 oktober 31) 122
33 A Vilag tudositasa a bebortonzott galileistak kiszabaditasarol (1918 oktober 31) 123
34 A budapesti diakok felvonulasa a koztarsasag kikialtasanak napjan (1918 november 16) 123
35 A forradalmi szocialistak kovetelik a szovjet-orosz kormany szikrataviratanak nyilvanossagra hozatalat (1918 november 16) 125
36 I Neptorveny a nemzetgyulesi, torvenyhatosagi es kozsegi valasztojogrol (1918 november 23) 126
37 Diaknagygyules a diakszovetseg programjanak megvitatasara (1918 november 24) 127
38 A galileistak tevekenysege a kor ujboli megnyitasatol a karacsonyi szunetig (1918 oktober 26 1918 december 23) 127
39 A MAV-gepgyar tanoncainak kerelme a szakkepzes idejenek csokkentesere (1918 november) 129

Az ifjumunkasok Orszagos Szovetsege zaszlobontas
40 Sajtotudositas az Ifjumunkasok Orszagos Szovetsege megalakulasarol *(Reszlet)* (1918 november 30) 131

Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége elszakadása az MSZDP-től

41. A nagyváradi ifjúmunkáscsoport közgyűlésének határozata (1918. december 15.) ... 145
42. Az Ifjúmunkás tudósítása az IOSZ központi vezetőségének üléséről (1918. december 23–24.) ... 145
43. Közlemény az IOSZ összvezetőségének és összbizalmi testületének egybehívásáról (1918. december 30.) ... 147
44. Az IOSZ elszakadása a Magyarországi Szociáldemokrata Párttól (1918. december 30.) ... 148
45. Kun Béla az IOSZ függetlenné nyilvánításával kapcsolatos kommunista taktikáról (1918. december 30.) ... 152
46. A Népszava megjegyzései az IOSZ függetlenné válásáról (1919. január 3.) ... 152
47. Az Ifjú Proletár válasza a Népszava rágalmazó cikkére (1919. január 7.) ... 155
48. Boross F. László: Függetlenek vagyunk... (1919. január 7.) ... 156

Az IOSZ, a Kommunisták Magyarországi Pártja segédcsapata a munkáshatalomért folytatott harcban

49. Az Ifjú Proletár tudósítása az IOSZ budapesti VII. kerületi csoportja mozgalmi otthonának elfoglalásáról (1919. január) ... 159
50. A nagyváradi ifjúmunkások szolidaritása Budapesten sztrájkoló társaikkal (1919. január 12.) ... 161
51. Az IOSZ általános sztrájkra és tüntetésre hívja fel a tanoncokat (1919. január 13.) ... 161
52. A Szocialista Ifjúmunkások Országos Szövetsége közleménye az IOSZ tüntetésének bojkottálásáról (1919. január 13.) ... 162
53. Az Ifjú Proletár tudósítása az IOSZ szervezeti fejlődéséről (1919. január) ... 163
54. Az Ifjú Proletár tudósítása Budapest és környéke tanoncainak sztrájkjáról és tüntetéséről (1919. január 13.) ... 171
55. A kereskedelemügyi miniszternek címzett IOSZ-memorandum kiegészítése (1919. január 13.) ... 163
56. Az IOSZ panasza a sztrájkoló tanoncok elleni megtorlások miatt (1919. január 14.) ... 172
57. Boross F. László nyilatkozata a tanoncoktatásról szóló törvényről (1919. január 21.) ... 172
58. A szocialista tanítók ankétja a tanonckérdésről (1919. január 24., 28.) ... 173
59. Az Ifjú Proletár tudósítása a kereskedelemügyi minisztérium tanoncankétjáról (1919. január 31.) ... 175
60. Az IOSZ állásfoglalása a tanonckérdésben (1919. január 31.) ... 177
61. A SZIOSZ elmarasztalja a Népszava tanoncankétról szóló tudósítását (1919. január 31.) ... 178
62. Az Ifjú Proletár tudósítása az IOSZ csepeli csoportjának megalakulásáról (1919. január) ... 179

63 Az Ifju Proletar tudositasa az IOSZ sportszakosztalyanak elso ertekezleterol (1919 februar 1) 179
64 A Ganz-vagongyari ifjumunkascsoport csatlakozasa az IOSZ-hoz (1919 februar 1) 180
65 Az Ifju Proletar tajekoztatoja az IOSZ Ifjumunkas Konyvtar sorozatanak megindi-tasarol (1919 februar) 180
66 Az Ifju Proletar tudositasa az ifjukommunista sajtoanyagok rendori elkobzasarol es az IOSZ kozponti lapjanak betiltasarol (1919 februar 3) 181
67 A szolnoki ifjumunkascsoport csatlakozasa az IOSZ-hoz (1919 februar 9) 182
68 A Voros Ujsag tudositasa az IOSZ Liebknecht-unnepelyerol (1919 februar 13) 182
69 Az Uj Korszak tudositasa a Szocialista Kozepiskolai Diakok Orszagos Szovetsege-nek megalakulasarol (1919 februar 14) 183
70 Foldes Jolan interjuja Babits Mihallyal a kozepiskola reformjarol es a szocialista diakok szervezkedeserol (1919 februar) 183
71 Sportrovatot nyit Az Ifju Proletar (1919 februar 17) 185
72 Az Ifju Proletar tudositasa a Marx Karoly Otthon felavatasarol (1919 febru-ar) 185
73 Az Ifju Proletar tudositasa az IOSZ vezetoinek letartoztatasarol (1919 februar 20) 186
74 A Regi Galileistak tiltakozasa a kommunista vezetok letartoztatasa es bantalmazasa ellen (1919 februar 21) 187
75 A Galilei-kor tiltakozo ropirata a kommunista vezetok letartoztatasa es bantalmaza-sa ellen (1919 februar 22) 188
76 A Regi Galileistak tiltakozasa Karolyi Mihalynal es Berinkey Denesnel a kommu-nistakkal szemben elkovetett rendori kegyetlenkedesek miatt (1919 februar 24 26) 189
77 A makoi ifjumunkascsoport csatlakozasa az IOSZ-hoz (1919 marcius 2) 192
78 A SZIOSZ nyomatekos figyelmeztetese tagjaihoz az IOSZ-tol valo elhatarolodasra (1919 marcius 5) 192
79 Lekai Janos irasa az IOSZ ellen szocialdemokrata tamadasrol (1919 marcius 9) 193
80 A SZIOSZ felhivasa a szervezett munkasokhoz a szocialdemokrata ifjumunkas-mozgalom tamogatasara (1919 marcius 16) 194
81 Ifjukommunistak letartoztatasa a KMP sajtotermekeinek terjesztese miatt (1919 marcius) 196
82 A budapesti allamugyeszseg vademelese a kommunista ifjusagi vezetok ellen a Kun Belaval es tarsaival kapcsolatos perben (1919 marcius 17) 197
83 Adatok a budapesti tanoncok hatosagi munkakozvetiteserol (1919 januar marci-us) 198
84 A Nepszava tudositasa a letartoztatott kommunista vezetok egy reszenek szabadlab-ra helyezeserol (1919 marcius 19) 200
85 A Nepszava tudositasa a szocialista diakok szervezkedeserol (1919 marcius 20) 201
86 A KMP Kozponti Bizottsaganak felhivasa a letartoztatott kommunista vezetok ki-szabaditasara (1919 marcius 18) 202

A Tanacskoztarsasag intezkedesei es tervei a proletarifjusag szocialis, kulturalis es politikai felemelkedeseert, munka- es tanulmanyi fegyelmenek megszilarditasaert

87 A Forradalmi Kormanyzotanacs XVIII K T E szamu rendelete a munkasegyetemekrol es a kozepfoku elokeszito tanfolyamokrol, valamint az ifjumunkasok oktatasarol, neveleserol (1919 marcius 28) 205

88 A Forradalmi Kormanyzotanacs XXIV szamu rendelete a nevelesi es oktatasi intezetek koztulajdonba vetelerol (1919 marcius 29) 206

89 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag a diaksag kozremukodeset keri az analfabetizmus lekuzdesere (1919 marcius 30) 207

90 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag elso rendelete a tanoncok foglalkoztatasanak modozatairol (1919 marcius 31) 208

91 A Forradalmi Kormanyzotanacs rendelete a tanacsrendszerrol es a valasztoi jogrol *(Reszlet)* (1919 aprilis 2) 208

92 A Vas megyei Forradalmi Kormanyzotanacs rendelete a fiatalkoru munkasok vedelmerol (1919 aprilis 2) 209

93 A Vas megyei direktorium leirata a szombathelyi gimnazium foigazgatosaganak az ifjumunkasok sportolasi lehetosegeinek biztositasarol (1919 aprilis 8) 210

94 A Testveriseg tudositasa a gyori tanoncok helyzetenek tanulmanyozasara kikuldott szakszervezeti bizottsag elso uleserol (1919 aprilis 11) 210

95 Lukacs Gyorgy A kommunizmus erkolcsi alapja (1919 aprilis 13) 214

96 Sajtokozlemeny a debreceni tanoncok intezmenyes furdeserol (1919 aprilis 16) 214

97 Krudy Gyula Uj tortenelmet kell irni (1919 aprilis 16) 214

98 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag 10 K N szamu rendelete az osztatlan nepiskolak egysegesiteserol (1919 aprilis 18) 217

99 A Voros Ujsag kozlemenye az ifjumunkasokat bantalmazo munkaadok megbunteteserol (1919 aprilis 20) 219

100 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag Ifjumunkas Propaganda Ugyosztalyanak terve az analfabetizmus felszamolasara a munkasifjusag koreben (1919 aprilis 20) 219

101 A nepruhazati bizottsag jegyzokonyve a raszorulo egyetemi es foiskolai hallgatoknak juttatott otszaz oltonyrol (1919 aprilis 22) 220

102 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag 16 K N szamu rendelete a tanoncokrol (1919 aprilis 24) 221

103 Bartos Erzsebet Az uj iskola (1919 aprilis 25) 222

104 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag 27 K N szamu rendelete a kozepiskolai diakdirektoriumok felallitasarol (1919 aprilis 25) 223

105 Boross F Laszlo Ifjumunkas-kulturpolitika (1919 aprilis 26) 227

106 A Foldmuvelesugyi Nepbiztossag 30 F N szamu rendelete a szegenyparaszt fiatalok felsofoku szakkepzesenek elomozditasara (1919 aprilis 26) 229

107 A balassagyarmati iparos es kereskedo ifjumunkasok iskolai rendje (1919 aprilis 27) 230

108 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag lovaglotanfolyamot indit a fiataloknak (1919 aprilis 30) 230

109 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag eloadokepzo tanfolyamot letesit a diakok reszere (1919 majus 1) 231
110 Latinca Sandor kormanyzotanacsi biztos levele a kaposvari politikai megbizotthoz egy tanonc felszabaditasa ugyeben (1919 majus 3) 232
111 Latinca Sandor kormanyzotanacsi biztos intezkedese egy kaposvari ifjumunkas lany munkaugyi panaszanak kivizsgalasara (1919 majus 7) 232
112 500 szemelyes budapesti diakszallok epitesenek terve (1919 majus 10) 233
113 A foiskolai oktatas reformja (1919 majus 11) 233
114 A Kozoktatasi Nepbiztossag Diakszocialis Ugyosztalya vezetojenek nyilatkozata a diaksag jovojerol (1919 majus 11) 234
115 A kiskunhalasi iparostanonc-iskola pedagogusai a szakszervezet fellepeset kerik a renitenskedo tanoncokkal szemben (1919 majus 13) 236
116 A kiskunhalasi direktorium hatarozata a tanitoi szakszervezetnek az iparostanoncok fegyelmezesevel kapcsolatos kerelmerol (1919 majus 13) 237
117 Schoket Odon Iskolai sporttelepekrol (1919 majus 14) 237
118 A Somogyi Voros Ujsag tudositasa a kaposvari ifjumunkas telep letrehozasarol (1919 majus 17) 239
119 A Somogyi Munkas cikke a kaposvari ifjumunkas-muhely felszereleserol (1919 julius 14) 240
120 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag leirata a kaposvari keruleti termelesi biztosnak az ifjumunkas-muhely berendezesi koltsegeinek ugyeben (1919 julius 24) 240
121 A Szocialis Termeles Nepbiztossaga Gyor varosi es megyei muszaki megbizottjanak levele a Gyori Kisiparosok Szabadszervezetenek az ifjumunkasok berezeserol (1919 majus 27) 241
122 A Gyori Kisiparosok Szabadszervezete valaszlevele a Szocialis Termeles Nepbiztossaga Gyor varosi es megyei muszaki megbizottjanak az ifjumunkasok berezese ugyeben (1919 majus 29) 242
123 A kecskemeti ifjumunkasok szabadoktatasi tanfolyama (1919 majus 27) 243
124 A Vas megyei tanacs intezkedese a diakok tanulmanyi fegyelmenek megszilardításara (1919 majus 31) 244
125 A tanoncok ugye a Nepgazdasagi Tanacs ulesen (1919 junius 10) 245
126 A Magyar Alfold a kecskemeti ifjumunkasok napkozi otthonarol (1919 junius 12) 246
127 Sopron varos es varmegye direktoriumanak javaslata a soproni ifjumunkasok furdohasznalati kedvezmenyere (1919 junius 13) 246
128 A soproni direktorium hatarozata az ifjumunkasok furdokedvezmenyerol (1919 julius 9) 247
129 A Foldmuvelesugyi Nepbiztossag leirata valamennyi foldmuves iskola, a sarvari es a kisberi tejgazdasagi szakiskola vezetosegenek a novendekek kozszuksegleti cikkekkel valo ellatasarol (1919 junius 15) 248
130 A Vasi Voros Hirlap irasa a diakok nyari mezogazdasagi munkajarol (1919 junius 21) 248
131 A Proletarjog cikke a nagykorusag korhataranak leszallitasarol (1919 junius 21) 249
132 A Voros Ujsag tudositasa a foiskolai halligatok intezmenyes nyaraltatasanak lehetosegeirol (1919 junius 26) 252

133. Az Esztergomi Munkás- és Katonatanács intézkedése egy ifjúmunkás munkaügyi panaszának kivizsgálására (1919. június 28.) 253
134. A Közoktatásügyi Népbiztosság 50. K. N. számú rendelete a középiskolai tanulók nyári foglalkoztatásáról (1919. július 2.) 254
135. A Közoktatásügyi Népbiztosság rendelete a diákok és a munka nélküli iparostanoncok kötelező mezőgazdasági munkájáról (1919. július 4.) 254
136. A Sopron megyei művelődési megbízott leirata a soproni tanács intéző bizottságának az ifjúmunkások nyári oktatásáról (1919. július 4.) 256
137. A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának előadástervezete az ifjúmunkás-tanfolyamok számára (1919. július) 257
138. Az Esztergom megyei tanács művelődési osztályának határozata az esztergomi kereskedőtanonc-iskola segélyezéséről (1919. július 4.) 259
139. Az Országos Munkásbiztosító Pénztár körirata a rászoruló iparostanoncok gyógyintézeti elhelyezéséről (1919. július 5.) 260
140. A Közoktatásügyi Népbiztosság 53. K. N. számú rendelete a tanoncok munkaidejének felemeléséről és a munkafegyelem ellen vétők fegyelmi büntetéséről (1919. július 6.) 260
141. A Közoktatásügyi Népbiztosság 55. K. N. számú rendelete az iskolai bizalmirendszer megszüntetéséről (1919. július 9.) 262
142. A Közoktatásügyi Népbiztosság leirata a kaposvári termelőszövetkezetnek a mezőgazdasági munkára küldendő budapesti fiatalok foglalkoztatásának feltételeiről (1919. július 11.) 263
143. A Népgazdasági Tanács rendelete ifjúmunkások egyes szakmákban való alkalmazásának eltiltásáról (1919. július 13.) 264
144. A Vörös Újság tudósítása a diákok és ifjúmunkások élelmezéséről (1919. július 20.) 265
145. A Vas megyei tanács ipari-szocializálási ügyosztályának javaslata a szombathelyi Somogyi Ernő-féle gépjavító műhely ifjúmunkásainak elhelyezésére (1919. június 25.) 266
146. A Bács-Kiskun megyei kormányzótanácsi biztos rendelete a helvétiai szőlőtelepen dolgozó budapesti fiatalok elszállásolásáról (1919. július 26.) 266
147. A Bács-Kiskun megyei kormányzótanácsi biztos távirata a Közoktatásügyi Népbiztosságnak a mezőgazdasági munkára küldött budapesti ifjúmunkások ügyében (1919. július 26.) 267
148. A Népszava közleménye az egyetemi és főiskolai hallgatók nyári ellátásáról (1919. július 29.) 267

A KIMSZ és a szocialista diákmozgalmak szervezeti-politikai tevékenysége 1919 tavaszán
149. Az IOSZ nyilatkozatban üdvözli a munkásmozgalom szervezeti egységének megteremtését és a proletárdiktatúra kikiáltását (1919. március 21.) 269
150. Az IOSZ és a SZIOSZ deklarációja a kommunista és a szociáldemokrata ifjúmunkás-szövetség egyesüléséről (1919. március 21.) 270
151. Ifjúkommunisták tudatják az Operaház közönségével a Tanácsköztársaság kikiáltását (1919. március 21.) 271
152. A békéscsabai diákság rokonszenvtüntetése a munkáshatalom mellett (1919. március 21.) 271

153. Az Ifjú Proletár tudósítása a budapesti ifjúmunkások és diákok nagygyűléséről (1919. március 22.) ... 272
154. Lékai János felszólalása a budapesti diákok és ifjúmunkások nagygyűlésén (1919. március 22.) ... 273
155. A szocialista diákok küldöttsége Kunfi Zsigmond közoktatásügyi népbiztosnál (1919. március 23.) ... 273
156. A Pápai Hírlap tudósítása a helyi szocialista diákok nagygyűléséről (1919. március 25.) ... 274
157. A pápai szocialista diákok távirata az SZDSZ központjához szervezeti ügyben (1919. április 20.) ... 275
158. A szolnoki felsőkereskedelmi iskola tanulóinak csatlakozása a Magyarországi Szocialista Párthoz (1919. március 29.) ... 275
159. Kassák Lajos „aktivista" csoportjának fellépése az újpesti diákok szervezetében (1919. március 30.) ... 276
160. A Magyar Alföld tudósítása a kecskeméti ifjúmunkások nagygyűléséről (1919. március 30.) ... 276
161. A kommunista ifjúsági szövetség ideiglenes programja (1919. március) ... 277
162. A Régi Galileisták Szabadszervezete 57 fiatal értelmiségi szolgálatait ajánlja fel a Forradalmi Kormányzótanácsnak (1919. március) ... 280
163. A kecskeméti direktórium körlevele a középiskolák igazgatóihoz a hatáskörét túllépő diákszervezet megfékezése ügyében (1919. április 3.) ... 288
164. A Magyar Alföld híradása a kecskeméti diákok szervezeti ügyeinek rendezéséről (1919. április 9.) ... 289
165. Sajtótudósítás a Szocialista Diákok Országos Szövetségének választmányi üléséről (1919. április 4.) ... 290
166. A KIMSZ győri vezetőinek felhívása a szervezett munkásokhoz az ifjúmunkások szervezésének előmozdítására (1919. április 5.) ... 290
167. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ összvezetőségi üléséről (1919. április 6.) ... 291
168. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ budapesti V–VI. kerületi csoportjának közgyűléséről (1919. április 10.) ... 295
169. A Világ tudósítása a színinövendékek szakszervezeti csoportjának megalakulásáról (1919. április 13.) ... 295
170. A Vörös Újság híradása a szocialista középiskolai diákok irodalmi matinéjáról (1919. április 13.) ... 296
171. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ és a Szocialista Középiskolai Diákok Országos Szövetségének egyesüléséről (1919. április 14.) ... 297
172. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ szentendrei csoportjának alakuló gyűléséről (1919. április 15.) ... 297
173. A Testvériség tudósítása a győri ifjúmunkások és diákok közös gyűléséről (1919. április 17.) ... 298
174. A Vas megyei direktórium lakásrekvirálási engedélye a szombathelyi KIMSZ-csoportnak (1919. április 17.) ... 298
175. A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztályának irányelvei az ifjúsági szövetség vidéki szervezői részére (1919. április 20.) ... 299

176 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag Ifjumunkas Propaganda Ugyosztalyanak iranyelvei a budapesti es kornyekbeli szervezok reszere (1919 majus 26) 302
177 A KIMSZ budapesti csoportjainak husveti kirandulasa a Huvosvolgybe (1919 aprilis 20) 304
178 A Voros Ujsag hiradasa a Szocialista Diakok Szervezetenek irodalmi estjerol (1919 aprilis 21) 305
179 Az Ifju Proletar tudositasa a KIMSZ-csoportok eloadassorozatanak megindulasarol (1919 aprilis 22) 306
180 A kiskunhalasi ifjumunkasok helyisegkerelme a Munkastanacs Intezo Bizottsaganak ulesen (1919 aprilis 22) 306
181 Az Ifju Proletar tudositasa a KIMSZ kaposvari csoportjanak alakulo nagygyuleserol (1919 aprilis 22) 307
182 Az Ifju Proletar a TTE Budai Csoportja ifjumunkasosztalya tevekenysegerol (1919 aprilis 25) 307
183 A gyori Testveriseg tudositasa az ifjumunkasoknak a kozmuvelodesi osztaly hataskorebe valo athelyezeserol (1919 aprilis 26) 308
184 Lukacs Gyorgy kozoktatasugyi nepbiztos nyilatkozata az egyetemi es foiskolai diakdirektoriumok feloszlatasarol (1919 aprilis 26) 308
185 A Testveriseg tudositasa a gyori KIMSZ-csoport taggyuleserol (1919 aprilis 29) 309
186 Az Ifju Proletar tudositasa a KIMSZ szervezeti fejlodeserol (1919 aprilis) 309
187 A Kozoktatasugyi Nepbiztossag Ifjumunkas Propaganda Ugyosztalyanak kozlemenye az ifjumunkas vezetok politikai kepzeserol (1919 aprilis 27) 312
188 A kaposvari Ifjumunkas szerkesztosegenek felhivasa a szegenyparaszti ifjusaghoz (1919 majus 1) 312
189 A Magyar Alfold hiradasa a kecskemeti diakok majus elsejei unnepsegenek elokeszuleteirol (1919 majus 1) 313
190 Az Ifju Proletar tudositasa a Budapesten majus elsejen lezajlott unnepsegrol (1919 majus 1) 314
191 Az Ifju Proletar meltatasa a budapesti ifjumunkasok majus elsejen elert sportsikereirol (1919 majus 1) 322
192 Az ifjusag reszvetele a majus elsoi unnepsegen Nagymaroson (1919 majus 1) 323
193 Sajtotudositas a szocialista diakszervezet szombathelyi tancestjerol (1919 majus 3) 324
194 A Nepszava hiradasa az IOSZ ifjuszinesz-szakosztalyanak kabareeloadasarol (1919 majus 11) 324
195 Az Ifju Proletar tudositasa a szekszardi KIMSZ-csoport letrehozasarol (1919 majus) 324
196 Sajtotudositas a szekszardi ifjumunkasok mozgalmi otthonanak avatounnepsegerol (1919 majus 15) 325
197 Telegdi Pal Az ifjumunkassag szervezete (1919 majus 16) 325
198 A Soproni Voros Ujsag tudositasa a helyi KIMSZ-csoport taggyuleserol (1919 majus 18) 329
199 A Nyugatmagyarorszagi Ifju Proletar kozlese a csornai es a szombathelyi mozgalomrol (1919 majus 18) 330

200. A soproni KIMSZ-csoport terve tanoncotthon létesítésére (1919. május) 331
201. Az ifjúmunkások ügye a győri szakszervezeti tanács ülésén (1919. május 23.) 331
202. Sajtótudósítás a KIMSZ esztergomi csoportjának gyűléséről (1919. május 25.) 332
203. A Sajtóbizottság döntése az Ifjú Proletárral kapcsolatos anyagi kérdések ügyében (1919. május 26.) 333
204. A Vörös Zászló híradása a veszprémi ifjúmunkások taggyűléséről (1919. május 30.) 333
205. A kommunista ifjúsági szövetség segélyben részesíti a munkanélküli ifjúmunkásokat (1919. május 28–30.) 333
206. A KIMSZ közleménye a budapesti Ifjúmunkásnő Otthon megnyitásáról és a szövetség munkaközvetítő tevékenységéről (1919. június 4.) 334
207. A Nyugatmagyarországi Ifjú Proletár programja (1919. június 4.) 334
208. A miskolci KIMSZ-csoport vezetőségének közleménye a szabadoktatás beindításáról (1919. június 7.) 335
209. A kecskeméti KIMSZ-csoport felhívása az ifjúmunkás-internátusba való beiratkozásra (1919. június 12.) 336
210. Az ifjúmunkások ügye a győri munkástanács közművelődési bizottságának ülésén (1919. június 13.) 336
211. Az Ifjú Proletár cikke a munkafegyelem megjavításának szükségességéről (1919. június 19.) 336
212. Beszámoló a TTE újpesti csoportja ifjúmunkásosztálya tevékenységéről (1919. január–június) 338
213. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ Dunántúli Titkárságának felállításáról (1919. június) 339

Fiatalok a szocialista haza fegyveres szolgálatában

214. Kecskeméti diákok jelentkeznek a munkáshatalom fegyveres védelmére (1919. március 22.) 341
215. A Vörös Újság tudósítása a leányok és az asszonyok katonai szolgálatra való jelentkezéséről (1919. március 29.) 342
216. A hadügyi népbiztos távirata a kiskőrösi toborzó bizottságnak az önkéntes vöröskatonák életkoráról (1919. március 30.) 342
217. Balassagyarmati diákok felkészülése a forradalmi vívmányok védelmére (1919. március 30.) 343
218. A Közoktatásügyi Népbiztosság 4. K. N. számú rendelete a Vörös Hadseregbe belépett diákok osztály-, illetőleg érettségi bizonyítványának kiadásáról (1919. április 2.) 343
219. A szegedi és környékbeli újoncok vörös zászlót kérnek a kecskeméti lányoktól (1919. április 3.) 344
220. A Szolnoki Munkás közleménye a helyi felsőkereskedelmi iskola 13 tanulójának a Vörös Hadseregbe való jelentkezéséről (1919. április 10.) 344
221. A Pápai Tanítóképző igazgatóságának távirata a Közoktatásügyi Népbiztossághoz a Vörös Hadseregbe jelentkező növendékek ügyében (1919. április 11.) 345

222. A fronton harcoló debreceni fiúk vörös lobogót kérnek a debreceni lányoktól (1919. április 13.) 345
223. Győri diákok tömeges jelentkezése a Vörös Hadseregbe (1919. április) 346
224. A felnőtt munkások felhívása az ifjúmunkásokhoz az imperialista intervenció megindulásakor (1919. április 16.) 346
225. Az Ifjú Proletár írása az osztályharc és a forradalmi háború nemzetközi jellegéről (1919. április 20.) 348
226. A Magyarországi Tanítók Szakszervezete Ifjúmunkás Szakosztályának határozata a Tanácsköztársaság fegyveres védelméről (1919. április 20.) 349
227. A Szocialista Diákok Szervezete bizalmi testületének határozata a Tanácsköztársaság megvédéséről (1919. április 21.) 349
228. Az újpesti forradalmi ifjúság elhatározása a Vörös Hadseregbe való belépésről (1919. április 21.) 350
229. A galileisták harci szózata (1919. április 21.) 350
230. A szervezett ifjúmunkások jelentkeznek a Vörös Hadseregbe a frontvárossá vált Debrecenben (1919. április 23.) 351
231. A hősi halált halt Leo Rothziegel utolsó levele Fiedler Rezső hadügyi népbiztoshoz (1919. április 23.) 351
232. A Volksstimme méltatása Leo Rothziegel politikai munkásságáról (1919. április 24.) 352
233. A MÉMOSZ építési szakosztálya ifjúmunkáscsoportjának határozata a Vörös Hadseregbe való belépésről (1919. április 24.) 354
234. A Szociális Termelés Népbiztosságának rendelete a hadiüzemekben dolgozó, 18 éven aluli fiatalok 8 órás munkanapjáról (1919. április 30.) 355
235. Szijjártó Lajos és Lékai János felszólalása a Tanácsköztársaság védelméről a Budapesti Munkás- és Katonatanács ülésén (1919. május 2.) 355
236. Az Ifjú Proletár közleménye az ifjúsági szövetség központi vezetőinek bevonulásáról (1919. május 5.) 356
237. A csepeli vöröskatonák ígérik, hogy győzelemre viszik a lányoktól kapott zászlót (1919. május 9.) 357
238. Az Ifjú Proletár szerkesztősége fellép a román intervenció kapcsán nacionalista gyűlölködést szító polgári lapok ellen (1919. május 18.) 357
239. A Sopronba telepített selmecbányai főiskola hallgatóinak tömeges jelentkezése a Vörös Hadseregbe (1919. május 25.) 359
240. A 2. hadosztály politikai biztosának jelentése a Hadsereg-főparancsnokság Politikai Osztályához a katonák hangulatáról *(Részlet)* (1919. május 30.) 360
241. A Forradalmi Kormányzótanács CIX. számú rendelete a 18–45 éves magyar állampolgárságú férfiak védkötelezettségéről (1919. május 31.) 361
242. A szombathelyi KIMSZ-csoport vezetősége a sorozáson való megjelenésre szólítja fel az ifjúmunkásokat (1919. május 31.) 362
243. Hajdu Gyula egykori Baranya megyei kormányzótanácsi biztos emlékei a pécsi és Pécs vidéki fiatalok önkéntes katonai szolgálatáról (1919. március–május) 363
244. Lukács György közoktatásügyi népbiztos átirata Böhm Vilmos hadügyi népbiztosnak egyetemi hallgatók katonai szolgálat alóli mentesítése ügyében (1919. június 5.) 363

245. Az Ifjú Proletár tudósítása kommunista ifjúsági vezetők hősi haláláról (1919. június 8.) ... 365
246. Az Esztergomi Népszava tudósítása egy tizenkét éves vöröskatona megsebesüléséről (1919. június 15.) ... 365
247. Sajtóközlemény a budapesti ellenforradalmi puccskísérletről (1919. június 24.) ... 366
248. Bayer Ferenc százados ludovikás kiképzőtiszt beszéde az ellenforradalmi zendülésre feltüzelt kadétokhoz (1919. június 24.) ... 366
249. Részlet Kádár Gyula volt vezérkari ezredes emlékiratából, a ludovikások 1919-es ellenforradalmi zendüléséről (1919. június 24.) ... 367
250. A Vörös Újság méltatása a 32-es újoncok helytállásáról a Ludovika Akadémia ostromában (1919. június 24.) ... 369
251. Az Ifjú Proletár cikke a Ludovika Akadémia növendékeinek ellenforradalmi lázadásáról és szocialista átnevelésük szükségességről (1919. június 24.) ... 372
252. A Vörös Újság tudósítása a Ludovika Akadémia ostrománál elesett fiatal vöröskatonák, vörösőrök tiszteletére rendezett gyászünnepségről (1919. június 29.) ... 373
253. A hűvösvölgyi főreáliskola ünnepsége a budapesti ellenforradalmi zendülés leverése alkalmából (1919. július 12.) ... 382
254. A Magyar Alföld tudósítása a fiatal vöröskatonák kecskeméti sorozásáról (1919. június 30.) ... 382
255. Köblös Elek zászlóaljparancsnok üzenete a vöröskatonákat üdvözlő szolnoki lányokhoz (1919. július 2.) ... 383
256. Kenderes Pál Borsod megyei kormányzótanácsi biztos jelentése a Belügyi Népbiztosságnak a besorozott fiatal katonák hangulatáról (1919. július 9.) ... 383
257. Aranyos György Tolna megyei kormányzótanácsi biztos távirata a Belügyi Népbiztosságnak Krammer Sándor és csapata visszarendelése ügyében (1919. július 1.) ... 384
258. Böhm Vilmos hadsereg-főparancsnok távirata a Belügyi Népbiztossághoz Krammer Sándor Tolna megyei küldetésének meghosszabbításáról (1919. július 5.) ... 384
259. A Tolna megyei Intéző Bizottság elnökének távirata a Belügyi Népbiztossághoz a Krammer Sándor által vezetett karhatalmi alakulat szolgálatának meghosszabbítása ügyében (1919. július 12.) ... 385
260. Sajtótudósítás Krammer Sándor karhatalmi alakulatának szekszárdi búcsúztatásáról (1919. július 13.) ... 385
261. Krammer Sándor távirata a Budapesti Forradalmi Törvényszék elnökéhez karhatalmi alakulatának a fővárosba érkezéséről (1919. július 14.) ... 386
262. A Krammer Sándor parancsnoksága alatt álló vöröskatonák üdvözlő távirata Kun Bélához (1919. július 21.) ... 386
263. Szántó Béla hadügyi népbiztos és Landler Jenő hadsereg-főparancsnok beszéde a Vörös Hadsereg parancsnokképző tanfolyamán (1919. július 21.) ... 387
264. Szamuely Tiborné: A Lenin-fiúk (1919. március július) ... 389

A KIMSZ nemzetközi kapcsolatai. A Kommunista Ifjúsági Internacionálé megalakulásának előkészületei

265. Az osztrák ifjúkommunisták üdvözlete az IOSZ Központi Vezetőségének (1919. január) ... 393

266 Sajtotudosıtas Boross F Laszlo becsı eloadasarol (1919 januar 28) 393
267 Az osztrak ıfjukommunıstak udvozlete a Tanacskoztarsasag kıkıaltasa alkalmabol (1919 marcius 21) 394
268 Az Olasz Szocialista Part vezetojenek es az olasz ıfjusagı szovetseg nemzetkozı kepvıselojenek udvozlo tavırata a Forradalmı kormanyzotanacshoz (1919 aprılis 5) 394
269 A Nepszava tudosıtasa a Szocialista Ifjusagı Internacionale kuldottjenek a Budapestı „500-as' Tanacs ulesen elhangzott udvozlo beszederol (1919 aprılis 15) 395
270 A KIMSZ kozpontı lapja a Nyugatmagyarorszagı Ifju Proletar jelentosegerol a magyar osztrak ıfjusagı kapcsolatok fejleszteseben (1919 majus 9) 395
271 A Szocialista Ifjusagı Internacionale kuldottjenek udvozlo beszede a Budapestı Forradalmı Kozpontı Munkas- es Katonatanacs ulesen (1919 majus 24) 396
272 A nemzetkozı ıfjumunkas-ıroda tıtkaranak budapestı sajtonyılatkozata a nemzetkozı forradalmı ıfjumunkas-mozgalom helyzeterol (1919 majus) 401
273 A francia kommunıstak budapestı szervezetenek felhıvasa az ıfjumunkasokhoz es dıakokhoz (1919 junius 8) 403
274 A kommunista ıfjusagı szovetseg kezdemenyezese a budapestı cseh ıfjumunkasok szervezetenek megalakıtasara (1919 junius) 403
275 A budapestı nemet parttıtkarsag elokeszuletei nemet ıfjusagı szervezet megalakıtasara (1919 julius 19) 404
276 A svajcı szocialista ıfjusagı szervezet rendkıvulı kuldottkozgyulesen elfogadott hatarozat az oroszorszagı es a magyarorszagı proletarforradalomrol (1919 julius 20) 404
277 A Kommunista Internacionale Vegrehajto Bızottsaganak felhıvasa a vılag proletarıfjusagahoz (1919 majus 29) 405
278 Kun Bela Hogyan vettunk reszt a Kommunista Ifjusagı Internacionale elokeszıteseben *(Visszaemlekezes Reszlet)* (1919) 406
279 Alfred Kurella vısszaemlekezese Szamuely Tıbor szerepleserol a KII elokeszıtesevel kapcsolatos moszkvai megbeszelesen (1919 majus) 409
280 Fejer Imre Dobos Istvan utja Szamuely Tıbor nepbıztossal Kijevbe es vissza (1919 majus) 410
281 A Szocialista Ifjusagı Internacionale es a KIMSZ kozos tavırata a Kommunista Internacionale Tıtkarsagahoz a KII alapıto kongresszusanak Budapestre valo athelyezese ugyeben (1919 junius 3) 413
282 Az Ifju Proletar cıkke a Kommunista Ifjusagı Internacionale megalapıtasanak jelentosegerol (1919 junius 19) 414
283 Az Ifju Proletar a nemzetkozı ıfjusagı mozgalom ıdoszeru kerdeseirol (1919 junius 19) 416
284 Az Ifju Proletar a KII budapestı alapıto kongresszusaval kapcsolatos Komintern-hatarozatrol (1919 junius 20) 416
285 A Komintern Vegrehajto Bızottsaganak tavırata Kun Belahoz a KII alapıto kongresszusanak Budapestre valo athelyezeserol (1919 junius 21) 417
286 Czobel Ernonek, a Magyarorszagı Tanacskoztarsasag becsı kovetenek tavırata Kun Belahoz, a Szocialista Ifjusagı Internacionale tıtkara budapestı utjarol (1919 junius 23) 417

287. Csicserin szovjet külügyi népbiztos távirata Kun Bélához a KII alapító kongresszusa ügyében (1919. június 24.) 417
288. Csicserin szovjet külügyi népbiztos távirata Kun Bélához a KII alapító kongresszusa ügyében (1919. június 30.) 418
289. Rudnyánszky Endrének, a Magyarországi Tanácsköztársaság hivatalos moszkvai képviselőjének távirata Kun Bélához a KII alapító kongresszusa ügyében (1919. július 4.) 418
290. Kun Béla távirata Csicserin szovjet külügyi népbiztoshoz a KII budapesti alapító kongresszusának elhalasztásáról (1919. július 5.) 418
291. Az Ifjú Proletár cikke a KII budapesti alapító kongresszusa megtartásának technikai akadályairól (1919. július 6.) 419
292. Az Ifjú Proletár közleménye a KII alapító kongresszusa megtartásával kapcsolatos nehézségekről (1919. július 13.) 419
293. Az Ifjú Proletár tudósítása a bécsi nemzetközi ifjúsági értekezletről és a Szocialista Ifjúsági Internacionálé központi orgánumának svájci betiltásáról (1919. július 13.) 421
294. Lukács György közoktatásügyi népbiztos táviratváltása Luigi Polanóval, az olasz szocialista ifjúmunkás-szövetség titkárával (1919. július) 422
295. Luigi Polano olasz szenátor emlékezése az olasz és a magyar forradalmi ifjúsági mozgalom korabeli kapcsolatára (1919. március–július) 422

A dolgozók gyermekeinek életkörülményei.
Gyermekmozgalmak
296. A Forradalmi Kormányzótanács VII. sz. rendelete a házasságon kívül született gyermekek egyenjogúsításáról (1919. március 25.) 425
297. A Közoktatásügyi Népbiztosság rendelkezése a gyermek-mesedélutánok bevezetésére (1919. április 5.) 426
298. A kecskeméti direktórium intézkedései a szegény gyermekek élelmezésének biztosítására (1919. április 9.) 427
299. Sajtótudósítás a budapesti Markó utcai főreáliskola cserkészcsapatainak előadásairól (1919. április 10.) 427
300. Izraelita cserkészcsapat működése Miskolcon (1919. április) 428
301. Vörös avatóünnep a Margitszigeten (1919. április 14.) 428
302. A vidéki sajtóosztály jelentése a Belügyi Népbiztosságnak Széchenyi Viktor gróf sárpentelei házának iskola céljára való igénybevételéről (1919. április 18.) 430
303. A Vörös Újság híradása a Munkások Gyermekszínházának megnyitó előadásáról (1919. április 19.) 430
304. Az Ifjú Proletár tudósítása az operaházi gyermekelőadásról (1919. április 21.) 431
305. A Vas megyei direktórium megbízása gyermeknyaraltatási akció előkészítésére (1919. április 22.) 432
306. Sajtótudósítás a KIMSZ gyermekőrségeinek felállításáról (1919. április 24.) 432
307. A Forradalmi Kormányzótanács LXXII. számú rendelete az erkölcsi romlásnak kitett gyermekek és fiatalok kisegítő szociális neveléséről (1919. április 25.) 432
308. A Hadügyi Népbiztosság felmenti az úttörőket a katonai felszerelési tárgyak beszolgáltatási kötelezettsége alól (1919. április 27.) 437

309. Budapesti gyermekek önkéntes mentőszolgálata május elsején (1919. május 1.) ... 438
310. A Margitsziget május elsején a gyermekeké lesz (1919. május 1.) ... 438
311. A Vörös Újság tudósítása a budapesti gyermekek margitszigeti ünnepségéről (1919. május 1.) ... 439
312. A Közellátási Népbiztosság cukrászsüteményt ad a gyermekeknek május elsején (1919. május 1.) ... 439
313. Kelenné Fried Jolán: Tehetségtermelés (1919. május 11.) ... 440
314. A Vas megyei direktórium intézkedése a gyermekek és ifjúmunkások játék- és sportolási lehetőségeinek biztosítására (1919. május 14.) ... 442
315. A Fejér megyei művelődésügyi megbízott gondoskodik a gyermekek tanulmányi kirándulásának zavartalanságáról (1919. május 16.) ... 443
316. A kiskajdacsi termelőszövetkezet tejjel látja el a szekszárdi gyermekeket (1919. május 18.) ... 443
317. A Népszava tudósítása a Sváb-hegyi Erdei Iskola megnyitásáról (1919. május 21.) ... 444
318. Az egri városi közigazgatási szakosztály felhívása a lakossághoz a Budapestről érkező gyermekek ellátására (1919. május 21.) ... 445
319. Gyermekavatási ünnepség Tatabányán (1919. május 25.) ... 446
320. A Volksstimme ismertetése a Magyarországi Tanácsköztársaság gyermekjóléti intézményeiről (1919. június 1.) ... 446
321. A Közoktatásügyi Népbiztosság 36. K. N. számú rendelete az Országos Gyermeküdülési Hivatal felállításáról (1919. június 5.) ... 448
322. Filmkultúra a gyermeknevelés szolgálatában (1919. június 6.) ... 449
323. A Népszava tudósítása az ifjúsági szövetség úttörőcsapatainak időszerű feladatairól (1919. június 7.) ... 450
324. A Magyar Alföld cikke budapesti proletárgyermekek kecskeméti üdültetéséről (1919. június 12.) ... 451
325. A Halasi Munkás felhívása Kiskunhalas lakosságához a nyaralásra kijelölt budapesti proletárgyermekek befogadására (1919. június 14.) ... 451
326. Fejér megyei termelőszövetkezetek a budapesti proletárgyermekekért (1919. június) 452
327. Háromszáz budapesti proletárgyermek nyaral Kiskanizsán (1919. június) ... 452
328. Sajtóközlemény a miskolci úttörők díszfelvonulásáról (1919. június 28.) ... 453
329. Iskolás gyerekek fürdőzése (1919. április 1.–június 30.) ... 453
330. Két hónap alatt 75 000 proletárgyermek a budapesti ifjúsági filmszínházak előadásain (1919. május-június) ... 454
331. Az állam gyermekei (1919. július 2.) ... 454
332. Úttörők (cserkészek) tagtoborzása Budapest VIII. kerületében (1919. július 3.) ... 455
333. Sajtótudósítás a nagyatádi cserkészcsapat megalakulásáról (1919. július 3.) ... 456
334. A Közoktatásügyi Népbiztosság 49. K. N. számú rendelete gyermek-napköziotthonok létrehozásáról (1919. július 3.) ... 456
335. Sajtóközlemény a budapesti úttörők nyaraltatási akciójáról (1919. július 5., 7.) ... 458
336. Sajtótudósítás a balassagyarmati gyermekek kirándulásáról (1919. július 6.) ... 458

337. Sajtótudósítás több száz egri gyermek ünnepségéről és felruházásáról (1919. július 6.) ... 455
338. A MÉMOSZ úttörőcsapatainak részvétele a nyári mezőgazdasági munkában (1919. július 11–12.) ... 462
339. A Vörös Újság tudósítása a gyermekkertté alakított volt Károlyi-kert megnyitásáról (1919. július 13.) ... 462
340. Zsemlyekiosztás a gyermekeknek az iskolában (1919. július 15.) ... 462
341. Miskolci gyermekeket nyaraltat a Természetbarátok Turista Egyesülete (1919. július 15.) ... 463
342. Jackwert Ede Heves megyei kormányzótanácsi biztos jelentése a Belügyi Népbiztosságnak gyermek-tüdőszanatórium létesítése ügyében *(Részlet)* (1919. július 22.) ... 463
343. A Vörös Újság tájékoztatása a Balaton melléki gyermeknyaraltatás előzetes megvizsgálására kiküldött bizottság munkájáról (1919. július 22.) ... 464
344. A balatoni gyermeknyaraltatás ügye a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács „80-as" Intéző Bizottságának ülésén (1919. július 23.) ... 464
345. Szamuely Tibor felszólalása a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács „80-as" Intéző Bizottságának ülésén, a gyermeknyaraltatás ügyében (1919. július 23.) ... 466
346. Sajtótudósítás a proletárgyermekek üdültetéséről (1919. július 24.) ... 466
347. Sajtótudósítás a Keszthelyen üdülő budapesti proletárgyermekek megérkezéséről (1919. július 25.) ... 468
348. A Népszava tudósítása a balatoni üdülésen részt vevő budapesti gyermekek utazásáról (1919. július 26.) ... 469
349. Miskolci cserkészek táborozása Keszthelyen (1919. július 31.) ... 471
350. Szerényi Simon: Négy nap a balatoni gyermek-üdülőtelepeken (1919. július 27–30.) ... 472
351. Bokor Miksa központi szervezeti megbízott jelentése az úttörőcsapatok működéséről (1919. augusztus 1.) ... 474

A pártkongresszus és az ifjúsági szövetség. A KIMSZ első kongresszusa

352. A pártkongresszust köszöntő Weltner Jakab megállapítása a tisztségeket betöltő fiatalokról (1919. június 12.) ... 477
353. A párt szervezeti szabályzatának az ifjúmunkások szervezetére vonatkozó kitétele (Tervezet) (1919. június 13.) ... 477
354. Az ifjúsági szövetség szervezeti formájának és jellegének kérdése, a párt szervezeti szabályzat kongresszusi vitáján (1919. június 13.) ... 478
355. Az Ifjú Proletár közleménye az ifjúsági szövetség ügyének pártkongresszusi vitájáról (1919. június 13.) ... 480
356. A KIMSZ központi lapjának állásfoglalása az elvileg-politikailag megosztott párt és az ifjúsági szövetség kapcsolatáról (1919. június 19.) ... 480
357. Hivatalos híradás az ifjúsági kongresszust megelőző KIMSZ összvezetőségi ülésről (1919. május 25.) ... 482
358. A Közoktatásügyi Népbiztosság hivatalos közleménye a KIMSZ-kongresszus összehívásáról (1919. május 31.) ... 482

359 Az ifjusagi szovetseg kozponti lapja a KIMSZ elott allo idoszeru feladatokrol (1919 junius 1) 482
360 Az Ifju Proletar a KIMSZ-kongresszus egybehivasanak okairol (1919 junius 8) 484
361 A helyi sajto hiradasa a szombathelyi KIMSZ-csoport vezetosegenek es bizalmitestuletenek uleserol (1919 junius 12) 485
362 Sajtotudositas a KIMSZ gyori csoportjanak kongresszusi kuldottvalaszto taggyuleserol (1919 junius 12) 486
363 A Magyar Alfold tajekoztatoja a KIMSZ kecskemeti csoportjanak osszejovetelerol (1919 junius 15) 486
364 Az Ifju Proletar a KIMSZ-kongresszus vitatemairol (1919 junius 15) 487
365 Hiradas a szolnoki KIMSZ-csoport ertekezleterol (1919 junius 19) 488
366 Sajtotudositas a KIMSZ soproni csoportjanak kozgyuleserol (1919 junius 19) 489
367 A Voros Ujsag koszonti a KIMSZ kongresszusat (1919 junius 19) 489
368 A Voros Ujsag tudositasa a KIMSZ-kongresszus elso napi tanacskozasairol (1919 junius 20) 491
369 Zeneakademiai hangverseny a KIMSZ-kongresszus resztvevoinek tiszteletere (1919 junius 20) 498
370 A KIMSZ programja (1919 junius 20) 498
371 A Voros Ujsag tudositasa a KIMSZ-kongresszus masodik napi tanacskozasairol (1919 junius 21) 501
372 A Voros Ujsag tudositasa a KIMSZ-kongresszus harmadik napi tanacskozasairol (1919 junius 22) 505
373 A KIMSZ szervezeti szabalyzata (1919 junius 22) 507
374 Az Ifju Proletar ertekeli a KIMSZ-kongresszus munkajat (1919 junius 20 22) 509
375 A Voros Hadsereg kozponti lapja a KIMSZ kongresszusarol (1919 junius 24) 511
376 A Szakszervezeti Ertesito irasa a munkasgeneraciok szolidaritasanak szuksegesseger ol (1919 junius 28) 511

A kongresszus hatasa a KIMSZ fejlodesere
377 A KIMSZ kozlemenye az orszagos antiimperialista nagygyulesrol (1919 junius 25) 513
378 Sajtotudositas a KIMSZ budapesti csoportjainak antiimperialista nagygyuleserol (1919 junius 25) 513
379 Sajtotudositas a KIMSZ miskolci nagygyulesenek programjarol (1919 junius 25) 514
380 A Magyar Alfold meltatja a kecskemeti fiatalok antiimperialista nagygyuleset (1919 junius 25) 514
381 Az Ifju Proletar tudositasa a KIMSZ gyongyosi nagygyuleserol (1919 junius 25) 515
382 A Vasi Voros Hirlap tudositasa a szombathelyi fiatalok antiimperialista nagygyuleserol (1919 junius 26) 516

383. A nagyatádi járás ifjúmunkásainak nagygyűlése üdvözlő táviratot küld Kun Bélának (1919. június 26.) ... 516
384. Az Ifjú Proletár tájékoztatója a KIMSZ budapesti sportolóinak edzési lehetőségeiről (1919. június 29.) ... 517
385. Az Ifjú Proletár közleménye az egyetemi és főiskolai hallgatók szervezésének módosított formájáról (1919. június 29.) ... 517
386. A helyi sajtó híradása a miskolci KIMSZ-tagok kirándulásáról (1919. június 29.) ... 518
387. Sajtótudósítás a miskolci KIMSZ-csoport ifjúmunkásnapján elhangzott előadásról (1919. július 3.) ... 518
388. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ miskolci csoportjának nyaraltatási akciójáról (1919. július) ... 519
389. Az Ifjú Proletár tudósítása Lukács György ifjúmunkásnapi előadásáról (1919. július 4.) ... 520
390. Az Ifjú Proletár tudósítása a KIMSZ budapesti, VII. kerületi bizalmitestületének üléséről (1919. július 4.) ... 521
391. Az Ifjú Proletár írása a munka becsületéről (1919. július 6.) ... 522
392. A KIMSZ Központi Vezetőségének felhívása az alapszervezeti sportbizottságok megalakítására és a bizottsági tagok szakmai képzésére (1919. július 6.) ... 523
393. Az Ifjú Proletár írása az ifjúmunkások tömegsportjáról és a Sportdirektórium munkájának fogyatékosságairól (1919. július 6.) ... 523
394. A Nógrádi Hírlap tudósítása a mohorai ifjúkommunisták „nyári mulatságáról" (1919. július 6.) ... 524
395. A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya a KIMSZ helyiségének felszerelését kéri a kecskeméti direktóriumtól (1919. július 8.) ... 525
396. A KIMSZ veszprémi csoportja ifjúmunkás leányokat toboroz (1919. július 8.) ... 525
397. A soproni pártlap tájékoztatása a regionális ifjúsági kongresszus előkészítéséről és a KIMSZ Dunántúli Titkárságáról (1919. július 9.) ... 526
398. Szocialista elmélettel foglalkozó tanfolyam indul a főiskolai hallgatók részére (1919. július) ... 526
399. Az Ifjú Proletár tudósítása Lukács György első ifjúmunkásnapi előadásának vitájáról (1919. július 11.) ... 527
400. Az Ifjú Proletár híradása a győri KIMSZ-csoport közgyűléséről (1919. július 11.) ... 527
401. A miskolci KIMSZ-csoport tagtoborzó felhívása (1919. július 12.) ... 528
402. Sajtóközlemény a KIMSZ diósgyőri csoportjának kirándulásáról (1919. július 13.) ... 528
403. Sajtótudósítás a KIMSZ soproni csoportjának új otthonáról (1919. június 26.) ... 529
404. A Közoktatásügyi Népbiztosság és a helyi KIMSZ-vezetők beadványa a soproni tanácshoz az ifjúmunkás-szabadoktatás ügyében (1919. június 29.) ... 529
405. A KIMSZ soproni taggyűlésének határozata a munkafegyelemről és az ellene vétők büntetéséről (1919. július 13.) ... 531
406. A KIMSZ Nyugat-Magyarországi Titkársága tájékoztatja a Sopron megyei direktó-

riumot a KIMSZ soproni taggyűlésének munkafegyelemmel kapcsolatos határozatáról (1919. július 14.) ... 532
407. A KIMSZ Nyugat-Magyarországi Titkárságának beadványa a soproni direktóriumhoz, a tanoncok bérezése ügyében (1919. július 1.) ... 533
408. Az Ifjú Proletár tudósítása Rudas László ifjúmunkásnapi előadásáról (1919. július 15.) ... 534
409. A Sajtódirektórium határozata az Ifjú Proletár költségvetéséről (1919. július 17.) ... 535
410. A helyi sajtó híradása a szombathelyi KIMSZ-csoport taggyűlésének napirendjéről (1919. július 18.) ... 535
411. A Vasi Vörös Hírlap tudósítása a szombathelyi KIMSZ-csoport taggyűléséről (1919. július 17.) ... 536
412. A KIMSZ Központi Vezetősége jelentkezésre hívja fel a mezőgazdasági munkára kötelezett munkanélküli ifjúmunkásokat (1919. július 18.) ... 537
413. A kecskeméti KIMSZ-csoport jelentkezésre hívja fel a munkaerőt igénylő gazdákat (1919. július 19.) ... 537
414. A KIMSZ veszprémi csoportjának közleménye a tagsági könyvek cseréjéről (1919. július 19.) ... 537
415. Az Ifjú Proletár cikke a középiskolás diákok szervezkedéséről és tanulmányi fegyelméről (1919. július 20.) ... 538
416. A KIMSZ Központi Vezetőségének közleménye az alapszervezetekkel való telefonkapcsolat megteremtéséről (1919. július 20.) ... 539
417. Az Ifjú Proletár tudósítása az ifjúmunkások csepeli művészdélutánjáról (1919. július 20.) ... 540
418. Az Ifjú Proletár értékelése Kassák Lajos „aktivista" csoportjának irodalmi tevékenységéről (1919. július 20.) ... 540
419. Az Ifjú Proletár cikke az ifjúmunkások testneveléséről (1919. július 20.) ... 542
420. A KIMSZ Központi Vezetőségének állásfoglalása a diákbizalmiak ügyében (1919. július 9.) ... 543
421. Az Ifjú Proletár kritikája a tanoncok munkaidejének felemelésével kapcsolatos rendeletről (1919. július 20.) ... 543
422. Az Ifjú Proletár kritikája a munkafegyelem megszegőivel szemben alkalmazható büntetésekről (1919. július 20.) ... 545
423. Sajtótudósítás az egri ifjúmunkások nagygyűléséről (1919. július 21.) ... 546
424. Az Ifjú Proletár tudósítása Lukács Györgynek a munkafegyelemről tartott ifjúmunkásnapi előadásáról (1919. július 22.) ... 547
425. A Sajtóbizottság határozata az Ifjú Proletár által igényelt szerkesztési költségek revíziójáról (1919. július 23.) ... 548
426. Sajtótudósítás a soproni német ifjúmunkáscsoport megalakulásáról (1919. július 27.) ... 548
427. A Közoktatásügyi Népbiztosság Ifjúmunkás Propaganda Ügyosztálya országos művészeti propagandájának tervéről (1919. július 27.) ... 549
428. Egy kecskeméti ifjúmunkás levele a helyi sajtóban Kassák Lajos „aktivista" csoportjának irodalmi és művészeti tevékenységéről (1919. július 27.) ... 550
429. Előadások a munkafegyelemről az üzemi ifjúmunkásoknak (1919. július 29.) ... 551

430. A Népszava híradása a KIMSZ Központi Vezetőségének negyedik ifjúmunkásnapi előadásáról (1919. július 29.) ... 552
431. A budapesti KIMSZ-csoportok közleménye a július végi összejövetelekről (1919. július 30.) ... 552
432. A KIMSZ szombathelyi csoportjának mozielőadásai (1919. július 31.) ... 552
433. A helyi sajtó híradása a KIMSZ miskolci csoportjának utolsó legális előadásáról (1919. július 31.) ... 553
434. Budapesti és környéki KIMSZ-csoportok tervbe vett feladatai augusztus elejére (1919. augusztus 1.) ... 553
435. A KIMSZ Központi Vezetőségének tájékoztatása „Az ifjúmunkások és a párt" című ifjúmunkásnapi előadás megszervezéséről (1919. augusztus 2.) ... 554
436. A Népszava híradása a KIMSZ utolsó legális budapesti összvezetőségi üléséről (1919. augusztus 3.) ... 555
437. Egy szemtanú emlékei a KIMSZ utolsó legális összvezetőségi üléséről (1919. augusztus 3.) ... 555

Tanúságtevők a kezdetekről

A zászlóbontók nemzedéke az emlékezések tükrében

438. Károlyi Mihály: Az októberi forradalom fiatalsága ... 559
439. A Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Vezetőségének üdvözlő levele a Kommunista Ifjúsági Internacionálé alapító kongresszusához ... 564
440. Kun Béla emlékezése az 1918–19-es forradalmi ifjúságra a KIMSZ megalakulásának tizenötödik évfordulóján *(Részlet)* ... 566
441. Lengyel József: Az élen az ifjak ... 568
442. Boross F. László: Az ifjúmunkás-mozgalom az első proletárforradalomban ... 570
443. Boross F. László: A KIMSZ megalakulása ... 574
444. Márkus Zsuzsa: Meghalt Duczynska Ilona (1897–1978) ... 579
445. Sallai Imre: Korvin Ottóról (1894–1919) ... 580
446. Boross F. László: Lékai János (1895–1925) ... 583
447. Lengyel József (1896–1975) ... 584
448. Csernyák Lajos (1900–1932) ... 586

ÁLLAMI GIMNÁZIUM XIX. KERÜLET BUDAPEST
195

Tizennegy even feluliheknek

ISBN 963 11 1761 8

Mora Ferenc Ifjusagi Konyvkiado, Budapest
Felelos kiado Szilvasy Gyorgy igazgato

Egyetemi Nyomda (79 4217) Budapest, 1980
Felelos vezeto Sumeghi Zoltan igazgato
Szedte a Nyomdaipari Fenyszedo Uzem (798871 80)
Felelos szerkeszto Hegyvari Franciska
Muszaki vezeto Haas Pal
Kepszerkeszto Fellegvari Tibor
Muszaki szerkeszto Supp Emilne
11 000 peldany, terjedelem 53,2 (A 5) iv + 72 oldal melleklet 1F 3643

FŐBB KORABELI ÁLLAMI, MOZGALMI, IFJÚSÁGMOZGAI

11. *Marx–Lenin-ház*, az internacionalisták politikai szervezeteinek központja – VI. ker., Rózsa u. (ma Rózsa Ferenc u.) 61.

12. *Proletár Parancsnokképző Tanfolyam* (volt Ludovika Akadémia) – VIII. ker., Üllői út 80.

13. *Ifjúmunkások Otthona* – VII. ker., Városligeti fasor (ma Gorkij fasor) 3.

14. *Ifjúmunkásnő Otthon* – V
Városligeti fasor (ma Gorkij

15. *Marx Főiskolai Otthon* –
Piarista u. (ma Pesti Barnabá

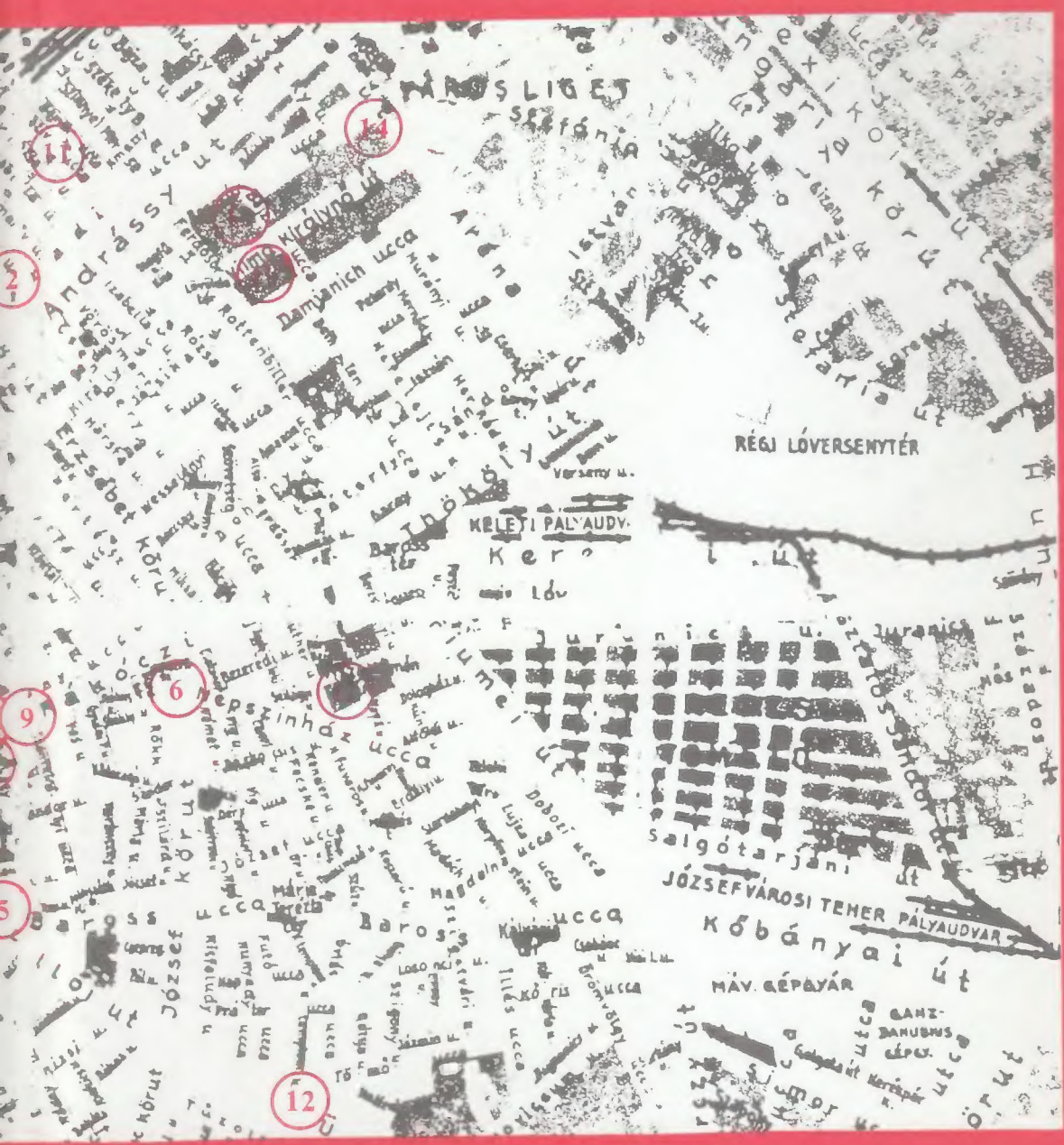

MOZGALMI OBJEKTUMOK A FŐVÁROS BELTERÜLETÉN

ő Otthon – VII. ker., r (ma Gorkij fasor) 38.

olai Otthon – V. ker., Pesti Barnabás u.) 1–3.

16. *A Magyarországi Szocialista Párt (Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja) kongresszusának színhelye* – Országház, V. ker., Országház tér (ma Kossuth Lajos tér)

17. *A tanácsok országos gyűlésének színhelye* – Városi (ma Erkel) Színház, VIII. ker., Tisza Kálmán tér (ma Köztársaság tér) 30.

18. *A KIMSZ I. kongresszusának színhelye* – Új Városháza, V. ker., Váci u. 62–64.